
201
55 K
13

STEPH·ANTONII MORCELLI

INSCRIPTIONES

COMMENTARIIS SVBIECTIS

ROMAE EX OFFICINA GIVNCHIANA MAIORE PERMISSV PRAESIDVM

A D

CAIETANVM MARINIVM

PRAEP. TABVLARIOR. PONTIFICAL.

*RIMO DEFVNCTI OFFICIO, LONGIQVE LABORIS
EMENSI SPATIA, ANTE ALIOS TE, DOCTE MARINI,
RESPICIMVS, PARVO MERITVM MAIORA LIBELLO
DONARE HOC AVSI: VETERI QVANDO AEQVVS AMICO
NOSTRAS ESSE ALIQVID NVGAS ET CARMINA CENSES.
HVNC TRIBVS ADDE LIBRIS, QVOS SCRIPSIMVS: VLTIMVS ILLOS
SVBSEQVITVR. NEMPE HVIC TITVLOS MANDAMVS, AMICI
QVOS SIBI, VEL PRIMI PROCERVM PETIERE, NEGARI
QVEIS NIHIL OFFICIVM IVBET AVT PVDOR. ADDITA LVSVS
ET NOSTRI NVMERVM PARS AVGENT, SPONTE FLVENTES
QVOSCVMQVE A CALAMO PERSCRIPSIMVS. HIS VARIVM QVOD
EST GENVS, INQVE VNVM NON OMNES FECIMVS VSVM,
SECRETI CERTO TRIBVI DISCRIMINE PLVRES
IN PARTES POSCVNT, PRIMO VELVT ANTE LIBELLO
QVAE DEDIMVS SAECLI RECOLENDA EXEMPLA VETVSTI.
ET PLACVIT QVAEDAM HAVD PVERIS INGRATA PEDESTRI
IVNGERE SERMONE, ANTIQVAS COGNOSCERE LEGES
ET VIM SI QVIS AMET VERBORVM, REBVS AVITAS
VT VOCES APTARE NOVIS ET NOMINA DISCAT:
ERGO ERIT EXTERNI HAEC STVDII CVRAEQVE PRIORIS
VLTIMA META: SACROS HINC TANDEM EXQVIRERE FONTES
MOLIRIQVE ALIQVID PRO RELLIGIONE PARENTVM,
PROQVE ARIS SACRISQVE AETAS DEFLEXA, TVAEQVE*

IAMDVDVM SVADENT CVRAE, MONVMENTA BEATI
QVI REVOCAS AEVI ET CLAROS VIRTVTIBVS ANNOS,
QVVM PIETAS ET SANCTARVM REVERENTIA LEGVM,
QVVM MORES HOMINVM RECTIQVE PROBIQVE VIGEBANT.
MAGNVM OPVS, ET MAGNO LAVDI DECORIQVE FVTVRVM
AVCTORI, QVEM NON DVMI SALEBRAEQVE MORANTEM
DETINVERE, VNVS VETERVM VESTIGIA RERVM
QVIN LEGERES, STVDIO RIMATVS CVNCTA SAGACI.
NOS LEVIS HEV NIMIVM TENVIT SERMONE VOLVPTAS
ILLECTOS PRISCO LATIISQVE LEPORIBVS, OMNES
DVM LEGIMVS VENERES, ET SCITA INQVIRIMVS AEVI
DICTA BONI: AVXILIO QVAMQVAM SCRIPSISSE VIDEMVR
TIRONI QVAE SINT, SIVE ILLE INGENTIA TEMPLA
EXORNET TITVLIS, SEV SACRIS TEMPORA FASTIS
DESCRIBAT, LAVDETVE PIOS A FVNERE MANES.
SED TAMEN EGREGIAM TIBI REM, MELIORA SEQVVTVS
CONSILIA, ET PRIVVM TRACTAS GENVS. VRGE ANIMO ALTVM
VRGE OPVS, INCEPTIS LAETVS; TE PVBLICA QVANTVM
MVNERA, SCRIPTORVMQVE SINIT CHORVS: OFFICIOSVM
QVIPPE NIMIS TE OMNES NORVNT FACILEMQVE; ALIENA
SAEPE TVIS FELIX VT CRESCAT PAGINA CHARTIS.
QVVM REDDENT TIBI TE, DVRO NE CEDE LABORI;
NAMQVE VIGOR MENTI NVNC EST ATQVE ARTVBVS: VRBEM
NVNC RELEGE, EXESOS LAPIDES SCRVTARE, TABELLAE
NE LATEANT, VILIS SI QVAS FABER IMPROBVS HORTI
AVERSAS MVRO, PVTEI VEL MARGINE CLVSIT.
TALIA QVAESITVM TERRAS COMES IRE SVB IMAS
NON EGO, NEC CRYPTAS TECVM LVSTRARE RECVSEM,
CAECVM ITER ANFRACTV CREBRO TACITISQVE LATEBRIS,

PER-

PERFVGIVM PATRIBVS POPVLOQVE AD SACRA, TYRANNVM
DVM FVGERENT: PICTO QVA PARIETE TEMPLA VIDERE EST,
ATQVE VIRVM TVMVLOS; PRO RELLIGIONE CRVENTAM
QVI QVONDAM MORTEM SVBIERE, IPSOQVE RVBENTES
SANGVINE ADHVC PHIALAS, TVMVLIS ET NOMINA SACRIS
INSCVLPTA HIC CAELO, MINIO ILLIC SCRIPTA VEL AVRO.
NON LEVIS HAEC TIBI CVRA, AT NEC LABOR IRRITVS; AVSIS
IN PROMPTV MERCES: VENIT HINC LVX PLVRIMA FASTIS
CAELICOLVM, CLARAQVE OLIM QVI MORTE PEREMPTI,
SPIRITVS HIS ET VITA REDIT; PRODVNTVR AVORVM
MORES, ET RITVS ET PRISCI EXEMPLA PVDORIS,
SANCTAQVE LAVDATIS CRESCVNT ANNALIA FACTIS.
AN PARVI PVTAT HAEC SI QVIS, NEC DIGNA LABORE
NVNC TANTO CENSET, BLATERONI SANVS INEPTO
AVSCVLTES CVRSV IN MEDIO, CVRAMVE REMITTAS
CONSILII DVBIVS? QVVM TALIA CAEPTA VALENTI
LAVDARIT MAGNI SAPIENTIA, AMETQVE GARAMPVS,
ALBANIQVE PROBENT PROCERES, PROBET OPTIMVS ACRI
IVDICIO PIVS, ET MERITO; NAM QVAE MAGE NOSTRAM
RES OPERAM STVDIVMQVE PETIT? NOS SI GENVS ATQVE
RELLIGIO TANGIT, VETERVM COMMENTA QVIRITVM
NEC PVDET ET FOEDAS ANIMO ABIECISSE DEORVM
TOT SPECIES, TENEBRIS EMERSOS LVCIS IN AVRAS.
QVI NVMERAT PROAVOS, ET REGVM SANGVINE CRETVM
SE PVTAT, ANTIQVOS VVLTVS FVMOSAQVE PATRVM
OSTENDIT SIMVLACRA DOMI; QVIN STEMMATA AMICIS
DAT MINIO DEPICTA, GENVS SI FORTE SVORVM
NOSSE IVVAT, TABVLAS SOLERS ET SCRINIA SERVAT.
NVM DECEAT TANTIS NOS A MAIORIBVS ORTOS

ILLA

ILLA MINVS CVRARE, ALTA NEC CONDITA TERRA,
SI QVA VETVSTATEM TVLERINT, QVAESISSE, DOMORVM
VT STENT PORTICIBVS, VEL SACRIS REDDITA TEMPLIS
IMMEMORES MONEANT, QVA SIMVS ORIGINE NATI?
NONNE VIDES, QVANTO FOSSOR MOLIMINE TERRAM
ERVAT, VT PRISCI VVLTVS ATQVE ABDITA SIGNA
RVRSVS IN APRICVM VENIANT, ORNENTVR ET AEDES
ATQVE FORA, ANTIQVAE VIGEANT CVLTORIBVS ARTES?
ATRIA QVIN PARIIS SVRGVNT INNIXA COLVMNIS,
SPVRCVS VBI STABVLET CHIRO AC LATRATOR ANVBIS;
ET TRVNCO DOMVS AMPLA IOVI NITET ATQVE DIANAE,
MERCVRIOQVE FEMVR CLAVDO SEMESAQVE PHOEBO
REDDIMVS ORA LYRAMQVE: COMAS, CAPVT ATQVE LACERTOS
NON SVA SAEPE VENVS FERT MOECHA INCESTAQVE IVNO.
CVR POTIOR STIMVLIS SEGNES NOS GLORIA NVLLIS
IMPELLAT, SEROS VT IAM SERVEMVS IN ANNOS,
QVAE SVPERANT, PARTAE MONVMENTA AVGVSTA SALVTIS,
BIS SENIS AEQVAEVA SOPHIS, QVI SANGVINE LEGVM
DOCTRINAM SANXERE SVO? CVR FORTIA FACTA
PONTIFICVM OBLITI, QVORVM SAPIENTIA FOEDAS
DISPVLIT E LATIO TENEBRAS, LVCEMQVE PER ORBEM
DIFFVDIT, MORES HOMINVM MVTAVIT, HONESTAE
OSTENDIT VITAE RATIONEM ET LVMINA VERI?
O GENVS INVICTVM, O FORTES, O DVRA LABORVM
PERPESSI! EXEMPLIS QVORVM OMNEM ET LEGIBVS ORBEM
RELLIGIO COMPLEXA VIGET: DE MVNERE VESTRO EST,
QVOD VIRTVS COLITVR, QVOD SACRA ACCEPIMVS, VNI
ET FACIMVS NVNC RITE DEO. MAIORIBVS ISTIS
POSTERITAS QVID NON DEBET! DIGNA OMNIA PORRO,

NVNC

NVNC ITERVM, MANIBVS QVAE CONTRECTATA PIORVM,
VT STENT, VT VIVANT · VRBI SED REDDERE TEMPLA
QVAE PATRVM STRVXERE MANVS, CVI NVNC LICET? HOSTIS
IAM FVROR ET LATE DIFFVSA INCENDIA MOLES
HEV QVANTAS HAVSERE! ADDE ET PERMVLTA VETVSTAS
QVAE PESSVM VNA DEDIT, LAPIDES AVRVMQVE RESOLVENS
ATQVE AERA. AMOTAE VERVM DE SEDE COLVMNAE
SIGNAQVE ET A LOCVLIS SIMVLACRA ABIVNCTA, NOTAEQVE
ET TITVLI, AGGESTA SERVANTVR PLVRIMA TERRA,
AVT VACVIS VETERI DOMINO NEC COGNITA TECTIS,
ATQVE VRBIS MEDIIS COENO STANT OBLITA VICIS.
NAMQVE NOTIS MALE COMPVNCTOS OFFENDIMVS VLTRO
SARCOPHAGOS CIPPOSQVE, RVBRAE VEL FRAGMINA TESTAE,
QVAE FIGVLVS SIGNIS HEROVM PLVRIMA LEVIT
SANCTORVM: HIC TVMVLVM LAPIS, AST ARAM ILLE TEGEBAT
AVT FONTEM. MAGNO PASSIM CVMVLANTVR ACERVO
SAECLORVM EXSVVIAE ET STIRPIS DECORA VLTIMA NOSTRAE.
QVAE TAMEN OCCIDVIS VBI ROMAM VENIT AB ORIS
ADVENA CONSPICIENS VENERATVR, ET OSCVLA FIGIT;
EFFICTASQVE DOMVM FORMAS ET VERBA PAPYRO
IN TENVI DESCRIPTA REFERT. ITER ITQVE REDITQVE
CIVIS IDEM, STVPIDVSQVE OCVLIS NIL CERNIT APERTIS.
ATQVE ALII, MVLTO QVI PECCANT TVRPIVS, ACRES
SCILICET, IRRIDENT, MVSIVO FORTE REPERTO,
HORRIDVLVM QVIS OPVS SI LAVDET, VEL PRETIVM SI
PASTORIS RAPTAEQVE LVPIS OVIS ADDAT IMAGO,
ET NOTA ANTIQVVM TESTETVR LITTERA TEMPVS.
NON EGO GRAIORVM CLARAS INFENSIOR ARTES
CONTEMNAM, AVT PVLCRIS INDIGNER PVLCRA LOCARI
MARM-

MARMORA PORTICIBVS: LAVDO DIGESTA DEORVM
SIGNA VIRVMQVE, MANVS VETERVM, QVEAT VNDE IVVENTVS
ET FORMAS NOSSE, ET PRISCAS EDISCERE LEGES:
VNDE ARTES REVOCARE DATVM, QVEIS GRAECIA QVONDAM
FLORVIT, ATQVE ITALAE CREVERVNT PRIMITVS VRBES.
SIC IVVAT, ET MECVM TV SENTIS, DOCTE MARINI:
SED NOVA DVM CVLTV PRISCO MVSEA RENIDENT,
ET MIRA ARTIFICVM STVDIIS EXEMPLA PARANTVR;
VOTA FACIS TANTO MECVM SVB PRINCIPE, PARTES
QVAE SINE HONORE IACENT VRBIS NVNC DIDITA IN OMNES,
TOT TITVLOS, TOT MAGNORVM SPOLIA AMPLA VIRORVM,
RELLIQVIASQVE PATRVM ET NOSTRI INSIGNIA CASTVS,
VNA HABEAT SERVETQVE DOMVS, CVI PRODIGA SACRAS
TERRA RECLVDAT OPES, INSCRIPTAQVE SAXA REFVNDAT,
NE LAMBERTINAE VENERANDA ARMARIA CRYPTAE,
NE VACET ANTIQVIS PARIES VTRINQVE TABELLIS;
HISTORIAE VNDE QVEAT TOT LVMINA SCRIPTOR AVITAE
DVCERE, ET INFESTIS PVGNAM COMMITTERE SIGNIS,
PAR GRAIAE GENTI, ARCTOO METVENDVS ET HOSTI.
NAE CVPIT HAEC VOLVITQVE PIVS, CVI MAXIMA CVRA
RELLIGIO EST, CVI SANCTARVM CVSTODIA LEGVM
ET VIRTVS CORDI: FACILES IAM IVSSA RECESSVS
PANDET HVMVS, CRESCENTQVE NOVO PIA MVNERE SEPTA.
SED TVVS HIC LABOR AC STVDIVM PERITVRA PARENTVM
IAM DECORA ET SACRI PRIMA AEVI PIGNORA TRISTI
VINDICAT INTERITV: DOCTIS QVI TRADITA CHARTIS
SENSA VIRVM ET LONGA SERVAS DIGNISSIMA VITA
CARMINA, QVAE SERI RELEGANT SINE FINE NEPOTES,
QVAEQVE LEGAT GALLVS BATAVVSQVE ATQVE ACCOLA RHENI

ET

ET STVPEAT GAVDENS AVCTV GERMANIA TANTO ;
ILLA TVOS QVAMQVAM MORES MIRATA FIDEMQVE ,
DECERPIT STVDIIS HORAS , RVMPITQVE LABOREM ,
ATQVE VRBANA TIBI CVRANDA NEGOTIA DEFERT .
NEMPE TVAS NON PARCVS OPES SVPERADDIS , ET OMNE
COMIS OPVS MIRO ELOQVIO , LECTISQVE SOPHORVM
ADSPERGIS DICTIS , SCRIPTORVM MENDA REFINGENS
IVDICIO INGENIOQVE SAGAX : NEC PROXIMA VERIS
NON TANGIS , SI VERA LATENT . PERGE , OPTIME RERVM ,
AMBITIONE RELEGATA , FELICIBVS AVSIS
ADDE VRBI ITALIAEQVE DECVS : TE VINDICE SANCTA
RELLIGIO ET PATRVM STENT SCITA ; VOLENTIBVS VNVS
IAM POPVLIS DET IVRA PARENS , VNOQVE REGANTVR
CONSILIO , VOTI QVAE PARS EST MAXIMA NOSTRI ;

AVCTO-

AVCTORITATES CENSORVM

EVulgaverat jampridem elegantibus typis summa cum sui nominis laude, vir priscarum rerum studio, & cognitione eminens Stephanus Antonius Morcellus peregregium opus *De Stilo Inscriptionum Latinarum*: quo traditis improbo plane labore artis lapidariae praeceptis, vitia in hanc spartam per inscitiam subingressa acute detexerat, quibusque modis corrigi possent, ex veterum praescripto demonstraverat. En alterum is ipse nunc volumen exhibet, maximoque beneficio eos, qui in hoc se artificio exercent, juvare pergit: complures etenim in eo cujusvis generis epigraphas personis, rebus, temporibusque nostris accommodatas, quas ipse confecit, in classes propriis insignitas titulis miro ordine digestas proponit, ut tanto exemplo edocti videant Litteratorum Lapidum cultores, praesertim tirones, quantum ex traditorum in priore illo volumine praeceptorum usu, & apta antiquorum imitatione, utilitatis & commodi haurire possint: quo deinceps non ex arbitrio, & impetu quodam, sed communibus, certisque regulis conformatas novas condant inscriptiones. Praeterea perpulcrum, ac maxime, ut puto, jucundum cuique erit inter haec Fastis illis frui, quos ipse critice severa, dispositione concinna, & aureo prorsus sermone publici juris facit. Ego certe incredibili animi voluptate ipsos perlegi, tantaeque, meo judicio, sunt dignitatis ac pretii, ut non dubitem eos dignissimos adserere, qui aeternitati facrentur, ad Eruditorum usum, & ad ornamentum quoque sive publicarum, sive privatarum aedium in aes, aut marmor incisi, quique rebus quoque memorabilibus, quae in dies geruntur, breviter, dilucide, & propriis formulis, uno verbo Morcelliano stilo continuentur. Accedit ad haec, me, cum opus hoc mandante Reverendissimo P. Fr. Thoma Maria Mamachio Magistro Sacri Palatii Apostolici ad religionis, morumque trutinam diligenter evolvissem, nihil in eo quod pias aures vel catholica sanctissima dogmata laederet, offendisse. itaque in eam statim ivi sententiam, ut ad communem emolumentum in publicam lucem quam citissime prodeat. Ex aedibus S. Callisti non. Mart. anno MDCCLXXXIII.

P. A. Galletti Ordinis S. Benedicti Congregationis Casinensis Episcopus Cyrenensis

OBsequutus mandat's Reverendissimi Sac. Palatii Apost. Magistri, accurate diligenterque, atque etiam summa cum animi mei voluptate eruditissimum hoc celeberrimi auctoris Stephani Antonii Morcelli opus perlegi: cumque nihil in eo, quod aut Christianae religioni aut bonis moribus adversetur, offenderim, publici jam juris quod fiat, dignissimum censeo: ut postquam primo ejusdem Cl. Viri opere *De Stilo Inscriptionum Latinarum* Latinas contexendi inscriptiones methodus tradita est, ex hoc altero, pulcherrimis earum, quas idem condidit, exemplaribus propositis, appareat, ab iis qui ad ejusdem normam scripserint, de quocumque argumento nunc quoque, aureo illo veterum Scriptorum ortore, elegantissimas inscriptiones condi posse.

Ex Museo Capitol. VI. Idus Martias.

Franciscus Eugenius Guascus Ss. Basilic. Lib. Canonicus.

Imprimatur, Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro Sac. Pal. Apost.

F. A. Marcucci ab Immac. Conc. Patr. Constant. Episc. Montis-Alti, ac Vicesg.

IMPRIMATVR

Fr. Thomas Maria Mamachius Ord. Praed. Sac. Pal. Apost. Magist.

CVL-

CVLTORIBVS ANTIQVITATIS

PROEMIVM

NImis jam multa de inſcriptionibus triennio ante prolata a me erant : ut alia demum ad ſtudia animum curamque traducere oporteret , niſi otioſus eſſe mallem . neque ego hoc non videbam , aut non mature paraveram , in quo otii quod datur, conſumerem, & induſtriam meam ac laborem expromerem . ſed quidam interea ex hac urbana eruditorum natione , quos magnifacio, quum non ignorarent, inſcriptiones a me partim aliorum rogatu , partim privata voluntate confectas eſſe permultas; humaniter illi quidem , at ſaepe tamen conquerebantur mecum, quod quibuſdam ex harum numero inſertis , locum in meo illo volumine nullum reliquis eſſe voluiſſem . contendebant nimirum , juventuti paullo cultiori & horum ſtudiorum cupidae id potiſſimum a me parcius eſſe datum, quo illa magis indigeret. nam in antiquis exemplis propoſita tironi eſſe , quae imitanda ſint ; contra in meis demonſtrari , quo ille pacto veteres imitari poſſit : quod opportunius mnlto atque utilius eſſe affirmabant . itaque ſi plura id genus a me in eos libros congeſta eſſent, futurum fuiſſe, ut ex eorum lectione uberiores quandoque fructus plerique ferrent .

Equidem quid reſpondere poſſem , plane tenebam : neque enim conſilii mei ratio parum valere debebat, qui antiquorum auctoritates, non meos luſus & cantilenas proponere ſtatuiſſem . atque illud etiam

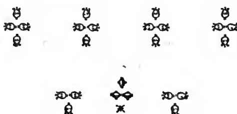
commemorare fas erat, postquam volumen in manus hominum venit, obtrectatores non defuisse, qui, non ut ipsi parcimoniae, sed impudentiae verterint, quod inscriptiones illas meas non ita multas venditare ausus essem: quamquam ea ego mente subjecisse testatus fueram, non ut exempla, sed ut conatum tironi aliquem & adumbrationem exhiberem. verum eruditis viris & tam benigne de me sentientibus officii non erat repugnare; in eamque sententiam facile sum adductus, ut quandoquidem editum opus retractare non liceret, inscriptiones, quae a me prodiissent, novo in libello omnes edendas curarem: iis tantum praetermissis, quas nonnulli tamquam suas promulgassent. neque enim eripiendum his videbatur, quod ultro jam libensque transmiseram. enimvero ad opusculum hujusmodi instruendum nonnihil etiam & numerus incitavit jam satis ingens inscriptionum earum, quae rursum a me per hosce annos, multis officiose id petentibus, condendae fuerunt: quippe justum plane volumen ex omnibus confici posse intelligebam, idque & argumentorum varietate probabile, & rerum etiam factorumque commemoratione non injucundum.

Iam vero ipsam libelli hujus editionem a novitate reprehendi non posse, aliorum me auctoritas & existimatio edocebat: qui ex hoc ipso genere bene multa, nec sine laude vulgarunt. illud potius verebar, ne hominis esse non nimis verecundi videretur, si exemplis ipse meis, quod ceteri neglexerunt, commentarios subjecissem. est est enim in promptu, quod jaci possit, ea videlicet tanti me judice facienda esse, quanti antiqua fieri solent, in quae hactenus una commentarii scripti sunt. ceterum quidquid homines judicaturi sint, illa ego in iis illustrandis spectavi maxime, primum ut inscriptiones, quas saepe extra sedem suam paullo obscuriores esse necesse sit, indiciis datis perspicuas planasque redderem: deinde ut quae usu in his nova vel minus apta videri possent, ea, quantum liceret, a nota omni vindicarem. qua quidem in re fieri etiam posse non dubitabam, ut nonnulla aliquando tironibus ignota nec plane inutilia proferrem:

ita-

itaque vel in hoc uno ſatis ineſſe cauſſae, cur invidiam incepti & garrulorum dicta contemnerem.

Habeant igitur, qui antiquitatis ſtudioſi ſunt, hoc etiam, qualecumque eſt, de meis ſcriniis munuſculum, at ultimum tamen hujuſmodi; ſatis enim ſuperque huic litterarum generi datum eſt: tum alia profecto ad ſtudia ut aliquando me conferam, non aetas ſolum deflexa, ſed vitae etiam ratio, & quam tueri debeo, ordinis dignitas admonet. jure enim repetere ſolemus, ut viri gravia, ſacerdoteſque ſacra impenſius colant, atque in his ſe exerceant. eſt vero jam prae manibus opus auctoritatis plenum & religionis, libri ſcilicet duodecim, a viro ſanctiſſimo & diſertiſſimo, Gregorio Pontifice Agrigentinorum, mille & ducentis ante annis in ſacrum Eccleſiaſten graece conſcripti, neque ad hanc diem in hominum lucem editi: quos Latinae conſuetudini traditos & commentario illuſtratos intra triennium, ſi Deus annuat, vulgare cogito. donum hoc docti viri ex Bibliotheca Albana primum habebunt; ſubinde alia, ſi tempus, ſi vires ſuppetent: neque enim id genus κειμήλια Albani Proceres, ſemper de litteris boniſque artibus optime meriti, in domeſticos illos theſauros congeſſerunt.

ELEN-

ELENCHOS INSCRIPTIONVM

PARTITIO I.

INSCRIPTIONES PRIMI ORDINIS

§. I.

IOSEPHI MAROTTI RHETORIS DECVRIALIS LYCEI ROMANI

DE NOSTRA VTRIVSQVE OPERIS EDITIONE

HENDECASYLLABI GRATVLANDI CAVSSA

GRATES INNVMERAS TIBI VETVSTAS
AGIT TOTA SIMVL, LATINITASQVE
MORCELLE OPTIME, QVOD, NOVVS REPERTOR,
ANTIQVAE ET NOVVS EXPLICATOR ARTIS,
SCRIPSISTI EGREGIE LIBRVM, PROBATVM
SIC PLAVSV VNANIMI OMNIVM, VETVSTAS
NEMPE QVEIS COLITVR, LATINITASQVE,
VT POSSIT NIHIL AMPLIVS PROBARI.
HVIVS NVNC OPE, SI IVVET, LICEBIT,
QVOD VNVM HAEC CVPIDE EXPETEBAT AETAS,
SIGNIS, AEDIBVS, ARCVBVS, SEPVLCRIS,
ET QVIDQVID MEMORI SACRETVR AEVO,
MORE INSCRIBERE PRISTINO QVIRITVM
VENVSTOS TITVLOS ET ELEGANTES,
DIGNE, EX ORDINE, PVRITER, LATINE,
AVGVSTI VT REFERANT BEATA SAECLA.
OH PRAESTANS OPVS! OH LIBRVM DISERTVM!
CONSVLTVM OH BENE LITTERIS LATINIS!
VERVM NON SATIS HOC: NOVVS LABOREM
EXCIPIT LABOR, ADDITVRQVE PRIMO
LIBRO NVNC SIMILI LIBER NITORE,
QVEM SCRIPSTI, FACILE VT PATERE CVNCTIS
POSSIT, LEGIBVS OPTIME INSTITVTIS
SI QVIS PAREAT, AVREO LEPORE
AERI INCIDERE MARMORIVE POSSE
AERE, ET MARMORE DIGNA, DIGNA VT AEVO
ILLA SVNT TVA CAESARIS BEATO.
NAM QVAE VLTRO TIBI FABREFACTA, QVAEQVE
ROGATV PROCERVM VNDECVMQVE, PASSIM
ORNANT AVSONIAM, IVVAT VIDERE
HVC CONGESTA SIMVL, PERENNE SAECLI
VT NOSTRI MANEANT DECVS, FVGENTQVE
FOEDAM BARBARIEM. HEV PVDOR! REFERTAS
PENE VRBES TABVLIS FVISSE, ET OMNES
VICOS HACTENVS HISCE LITTERATIS
PRORSVS AD STOMACHVM VSQVE LECTITANTVM,
NOSQVE AEGRE IN NVMERO INVENIRE TANTO
VNVM VERSICVLVM, ALTERVMVE, QVI NON
SIT EXLEX, OLEATQVE BARBARORVM
TETRAM ILLAM ILLVVIEM, BONORVM ET ILLOS
HOSTES AEQVE HOMINVM, ARTIVM AC BONARVM.
AST HAEC IAM FVERVNT: BENIGNITATE
IAM NOVVS SVPERVM PARATVR ORDO
RERVM: TE PRAEEVNTE, IAM LICEBIT
EX HOC TEMPORE, PRISTINA RECEPTA
SCRIBENDI RATIONE, PRISTINOQVE
SPLENDORE, HAEC REPARARE DAMNA, QVEIS NOS
EXCITAVIMVS ERVDITIORVM
IN NOS SCILICET OMNIVM CACHINNOS.
NEC SANE IMMERITO; LOQVENTIBVS NAM
INSVLSE TITVLIS, ET INFICETE,
MAIESTAS ABIT IMPERI, INTERITQVE,
NITET QVAE IN TABVLIS MAGE HIS, IN AMPLIS
QVAM FORIS NITEAT, MINANTIBVSQVE
VRBIVM AEDIBVS, AVREISQVE TECTIS.
HAEC ENIM SPECIEM VRBIS: AT CEREBRVM
OSTENDVNT POPVLI ILLA, LIBERALEM
ET CVLTVM, DECVS VNDE, ET VNDE VERA
MAIESTAS REPETENDA, DIGNITASQVE.
ERGO PLAVDO TIBI, TIBI ET DISERTI
FOETVS GRATVLOR INGENI DISERTOS,
QVEIS CLARVS MEMORI COLERIS ORBI,
ORBIS DELICIVM VSQVE DVM DECVSQVE
VETVSTAS FVERIT, LATINITASQVE.

PARTI-

PARTITIO PRIMA

INSCRIPTIONES PRIMI ORDINIS

Uam diſtributionem in libris de ſtilo ſequutus ſum, ea mihi nondum diſplicuit: itaque eandem hic quoque retinendam exiſtimo; quam hic ſane jure quodam meo uſurpare poſſum, quum opes jam meas, quantulæcumque eæ ſunt, non alienas exponam. porro inſcriptiones ſingulæ ſic edentur, quemadmodum a me ſcriptæ ſunt: ne ſi quid ab alia manu in quibuſdam alicubi legitur, id mihi vel laudi immerito vel vituperationi tribuatur. quia vero inſcriptionum, quæ huic libro mandantur, non omnes ex aliorum voluntate, ſed privato etiam ſtudio non paucæ & poëtica quadam fingendi licentia confectæ ſunt; idcirco diſcrimen a litterarum formis inducam hujuſmodi, ut quas rogatus condiderim, eas litteris majoribus exprimendas curem: ceterae, quae delectationis cauſſa ſcriptae ſunt, minoribus repraeſententur.

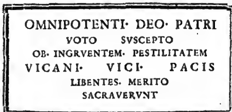
C A P V T I.

INSCRIPTIONES SACRAE

§. I.

TITVLI DEI IMMORTALIS CAELITVMQVE SANCTORVM

1. (1)

OMNIPOTENTI· DEO· PATRI
VOTO SVSCEPTO
OB· INGRVENTEM· PESTILITATEM
VICANI· VICI· PACIS
LIBENTES. MERITO
SACRAVERVNT

Icani Vici Pacis formula vetus apud Gruterum, (2) cui ſimiles condi aliæ poſſint, quum nomina vicorum ejuſmodi occurrunt. ceterum ſcribi etiam

A pote-

(1) pro altari, titulus adſciti argumenti.

(2) p. 92. n. 2.

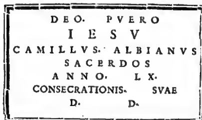
poterat *Vicani Pacenses*, ut *Colonia Pacensis* a Plinio appellatur, quæ in Lusitania *Pax Iulia* dicta est. (3)

Libentes Merito: hac formula veteres voti se compotes indicabant, caussam scilicet sibi jam esse professi, cur votum solverent.

Annum non subjeci, antiquo plane more: sæpe enim in vetustis exemplis desideratur; vel quod veteres, re jam vulgata, id parvi interdum referre ducerent, vel quod seorsum in plerisque operibus magistratus incidendos curarent.

(3) H. N. l. 4. c. 21.

II. (1)

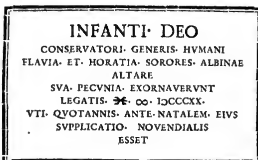

DEO. PVERO
IESV
CAMILLVS. ALBIANVS
SACERDOS
ANNO. LX.
CONSECRATIONIS. SVAE
D. D.

AEvi formula sequioris videri illa possit *Anno* LX. *Consecrationis Suæ*: quippe in exemplo Gruteriano, (2) in quo Valens & Valentinianus Augg. cientur, Victor Augentius Hierocoraica filio suo Aemiliano tradidisse dicitur *Anno Trigesimo Consecrationis Suae*: quo item tempore femina, quae sacris Cereris initiata esset, *Sacrata Deae Cereri* appellata est. (3) sed male quis omnia levis esse auctoritatis statuat, quae ipse in recentioribus tantum se legisse meminerit: nam & alii saepe plura legerunt ac tenent, & qui haec olim usurparunt, multa vetustiorum scripta versarant, quae nos non vidimus: quos etiam, quum de rerum appellationibus agitur, in sacris praesertim ac religiosis, nova potius inducere vocabula, quam propriis uti, incredibile est.

Atque hic quidem errare eos, qui formulam hujusmodi tamquam minus Latinam repudient, mihi manifestum videtur. scio apud veteres Latinos, qui Dii facti essent, eos *Consecratos* appellari; bona item quorundam *Consecrata* dici, quae Diis devota dicataque essent: imo & mali civis caput *Consecratum* idem esse, ac detestabile & sacrum. sed tamen viros quoque, qui sacrorum caussa Numini addicti initiatique fuissent, praestantissimi Latinorum *Consecratos* nominavere; quamquam id Grammatici minus attenderunt. Tullii certe illa sunt de Martialibus, qui Larini sacra curabant, (4) *Ministri publici Martis, atque ei Deo veteribus institutis religionibusque Larinatium Consecrati*. Ovidius etiam, quum Augustum indicare vellet, Pontificatus maximi caussa, *Sacratum* ducem appellavit, in Fastis scilicet, (5) quos ante Augusti excessum scriptos esse constat. quare nemo jam dubitare possit, ritus quoque eos, quibus initiari quis sacris soleret, *Consecrationem* dictos esse. INF

(1) pro calice sacerdotali.
(2) p. 303. n. 2.
(3) Grut. p. 309. n. 4.
(4) pro Cluent. c. 15.
(5) lib. 2. v. 60.

II I· (1)

INFANTI· DEO
CONSERVATORI· GENERIS· HVMANI
FLAVIA· ET· HORATIA· SORORES· ALBINAE
ALTARE
SVA· PECVNIA· EXORNAVERVNT
LEGATIS· ✱· ∞· IↃCCCXX·
VTI· QVOTANNIS· ANTE· NATALEM· EIVS
SVPPLICATIO· NOVENDIALIS
ESSET

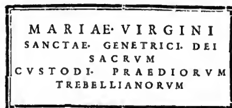
ALtaria, inquit Feſtus, *ab altitudine dicta ſunt, quod antiqui Diis ſuperis in aedificiis a terra exaltatis ſacra faciebant*. itaque noſtra eodem potius nomine, quam arae, appellanda. nam aras humiliores fuiſſe conſtat, (2) nec victimis adolendis aptas. tum aram interdum dixere fulcimentum Altaris: quod Prudentius ſpectaſſe videtur, quum cecinit, (3)

Altaris aram funditus peſſundare.

Denarii notam pro Iulio nummo recte uſurpari arbitror, quod Iulius quoque decem aeris contineat, & argenteus idem ſit nummus. *Novendiale* autem eſt non modo quod nono die fit, ſed etiam quod per novem dies, ut *Feriae Novendiales* apud Livium. (4)

(1) pro templi aedicula·
(2) V. Serv. ad ecl. 5· v· 66·
(3) Periſteph· 14· v. 49.
(4) lib· 1· c· 31·

III I· (1)

MARIAE· VIRGINI
SANCTAE· GENETRICI· DEI
SACRVM
CVSTODI· PRAEDIORVM
TREBELLIANORVM

GEnetrici: ita inſcriptum in Liviae nummo (2) & in Auctoritate centumvirorum Vejentium, (3) quod ejuſdem aetatis monumentum eſt: eandemque ſcribendi rationem plerique poſt ea tempora retinuerunt: *Genitrix* tamen Manutio ob originis ſimilitudinem magis probatur, cui ſcribae librarii favent.

A 2 *Cu-*

(1) pro Sacello ruſtico· (2) Spanh. diſſ· 12· p· 471· (3) Fabr. 170· n· 324·

Custodi Praediorum: idem id, atque si scribas, *Quod custodiat praedia*: sic enim veteres dedicationis caussam efferre soliti: quibus in appositis plus fere inest dignitatis, quam in fusiori oratione esse possit. atque hac ipsa, opinor, de caussa eundem saepe modum in honorariis quoque inscriptionibus sequuti sunt: quem nemo non probet, nisi qui titulis historias praeferat, & verba magis, quam sententias adamet. porro appositorum ea vis & significatio ex collocatione maxime oritur, quam sane amittant, si nomini ipsi initio jungantur.

V. (1)

MARIAE· REDVCI
ET· ANGELIS· CAELESTIBVS· TVTELARIBVS
ANTONIA· LAVR· F· CLAVDIANA
PRO· REDITV· PAVLLI· AMERINI· CONIVGIS
ET· IVSTI· FILI
VOTVM· ANIMO· LIBENS· SOLVIT

Beneficium veteres, quod divinitus sibi collatum crederent, appositis fere illis designabant, quae Deorum nominibus addebant. hinc alii *Sospitatores*, alii *Conservatores*, quidam *Reduces*, *Defensores*, *Propugnatores* dicti & hujusmodi: *Tutelares* etiam; qua quidem appellatione eos tantum vocatos Grammatici tradunt, in quorum tutela urbes & loca essent, quos Romani ante oppidorum oppugnationem certo carmine evocare solebant. sed tamen hominum quoque *Tutelares* Deos ex veterum sententia fuisse, & ita nominatos esse, non ambigo. ii Pertinacis in nummis *Dii Custodes* audiunt; at apud Gruterum (2) Mercurius & Minerva *Dii Tutelares* diserte appellantur, nulla loci mentione facta, ut ad monumenti auctorem referendi videantur. tum Genios Deos habitos esse, eosdemque hominum tutelae praefectos, norunt antiquitatis cultores, quum locorum item ac populorum Genii essent.

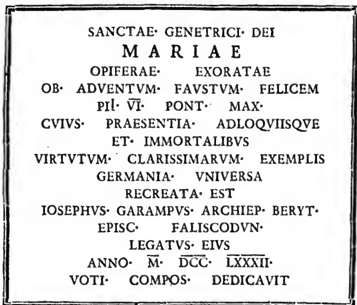
Iam reliquas inscriptiones percurrenti, (semel enim praemonendi a me sunt, qui haec legent) si quid cuiquam occurret, quod in controversiam jure vocari posse existimet; non is, si nihil ibidem interpretandi caussa subjectum videat, neglectum illud plane, ac silentio praetermissum arbitretur. nimirum quia bis terve de eadem re quaestionem institui non oporteat; idcirco quae semel alicubi, sive priore sive posteriore loco, exposita explicatave sunt, de his, quum alibi usurpantur, verbum nullum fit. nec tamen, quandocumque ille haeserit, magno negotio, quid semel de singulis controversiis dictum sit, inveniat; siquidem indices rerum verborumque ad calcem descriptos scrutari paullisper non pigeat.

MAR

(1) pro lychnucho pensili.

(2) p. 50. n. 7.

vI. (1)

SANCTAE· GENETRICI· DEI
MARIAE
OPIFERAE· EXORATAE
OB· ADVENTVM· FAVSTVM· FELICEM
PII· VI· PONT· MAX·
CVIVS· PRAESENTIA· ADLOQVIISQVE
ET· IMMORTALIBVS
VIRTVTVM· CLARISSIMARVM· EXEMPLIS
GERMANIA· VNIVERSA
RECREATA· EST
IOSEPHVS· GARAMPVS· ARCHIEP· BERYT·
EPISC· FALISCODVN·
LEGATVS· EIVS
ANNO· M· DCC· LXXXII·
VOTI· COMPOS· DEDICAVIT

O*Piferae Exoratae*· hisce appositis Deos suos ornare veteres soliti, quae adhuc in marmoribus & nummis legimus. haec porro quum ad sanctos Caelites nos transferimus, primi recte utimur, quibus illi abusi sunt: ut inepte omnino faciant, quicumque haec tamquam profana repudianda dictitant. est autem *Exoratus* qui preces audivit, & supplici propitius factus est: quare Tullius *Exorari* & *Placari* conjunxit: *Viri*, inquit, (2) *non esse neque exorari neque placari*. utrumque appositum complexus est Ovidius, Isidem inducens haec de se Telethusae jactantem: (3)

. . . . . Dea sum auxiliaris, opemque
Exorata fero.

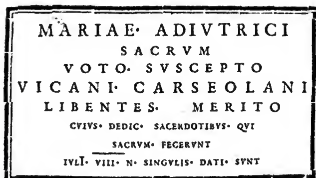
Faliscodun. oppida plura hodie *Montes* audiunt, si in colle sita sint: non ita apud Latinos veteres, quum pleraque in jugis condita essent: sed nominibus eorum *το Δουνος* a Graecis mutuati, addebant (4) scribebantque *Augustodunum*, *Axelodunum*, *Beseldunum*, *Brannodunum* & hujusmodi. quid ni igitur & *Faliscodunum* appellare liceat, quod nulla veterum auctoritate *Mons Faliscus* audit? nam Faliscorum antiquam urbem *Falerios* fuisse, ad Tiberim sitam, in comperto jam est: nec cum ea Faliscodunenses de antiquitate certare posse, satis constat.

Hic

(1) Vindobonae in aedicula Legati Pontif. sub donario.
(2) pro Mur. c. 29.
(3) Metam. l. 9. v. 698.
(4) v. Menag. Amoen. I. C. cap. 3.

Hic vero ipſum clariſſimi viri ac de me optime meriti nomen, cui egregia virtus & ſingularis doctrina immortalitatem dedit, admonere me quodammodo videtur, ut non levem a me notam, qnae ab obtrectatoribus inuri poſſit, mature avertam. erit enim fortaſſe, qui facilitatem reprehendat meam, & impudentiae me inſimulet, quod inſcriptiones quaſdam eruditiſſimorum virorum nomine condiderim, qui dictare optimas ipſi poſſent. hanc porro accuſationem cum ſumma ſaepe virorum dignitas, quorum ſtudiis obſequendum eſt, multum elevat extenuatque; tum vero ipſa rei exilitas plane refutat, docti magnique viri ingenium minime requirentis. ſic & pictorum ſcientiſſimi vel iis in tabulis, in quibus praeclarum ipſi opus abſolverint, levia quaedam & communia pueris interdum ſuis pingenda relinquunt.

VII. (1)

MARIAE· ADIVTRICI
SACRVM
VOTO· SVSCEPTO
VICANI· CARSEOLANI
LIBENTES· MERITO
CVIVS· DEDIC· SACERDOTIBVS· QVI
SACRVM· FECERVNT
IVLI· VIII· N· SINGVLIS· DATI· SVNT

ADjutrix legionum utique appoſitum quarundam fuit, quod haud raro antiquae inſcriptiones offerunt; ſed ipſis etiam Diis aliquando adſcriptum eſt. Minervam Tullius (2) *Adjutricem* conſiliorum ſuorum dixit, & *Fortunae Adjutrici* votum ſolutum tabella teſtatur, quam vidit Smetius. (3) ſtulte vero & ex vana ſuperſtitione haec olim inducta: at ipſa tamen vocabula, iterum dicam, quum denique a commentitiis Deorum nominibus ſejuncta ſunt, nihil habent reliquum, quod merito culpare poſſis, aut horrere & deteſtari debeas.

Iulii Nummi dicuntur denarii noſtrates eo jure, quo Graecos Horatius appellavit *Philippos* (4) & Perſicos Auſonius *Darios*. ceterum & *Denarii* ſcribi poterat, ut ſuperius notam ✕ uſurpavimus. veteres enim non ſemper nummorum ſummam per ſeſtertios efferre ſolebant: Varro, ut alios mittam, ſic interdum loquutus eſt: (6) *Quinquagenis Denariis vendit... ova eorum* (pavonum) *Denariis veneant quinis, ipſi facile quinquagenis*. & apud Gruterum leges, (7) *Cujus Dedicatione Dedit Populo Viritim Denarios Sing.* & his ſimilia.

DEO

(1) pro aede ruſtica.
(2) pro D. S. c. 57.
(3) Grut. p. 73. n. 7.
(4) l. 2. epiſt. 1. v. 234.
(5) epiſt. 5. v. 23.
(6) R. R. l. 3. c. 6.
(7) p. 51. n. 3. v. & Maff. M. V. p. 262. n. 1. &c.

VIII. (1)

DEO· OPTIMO· MAXIMO· SACR·
IN· HONOREM· MARIAE·VIRGINIS·SIDERIBVS·RECEPTAE
ORDO· POPVLVSQVE· MOLLIANENSIS
TEMPLVM· A· MAIORIBVS· OB· DEPVLSAM
PESTILITATEM· EX· VOTO· CONSECRATVM
VT· FREQVENTIAE· MVNICIPVM
ET·STATIS· SVPPLICATIONIBVS· AVGVSTIVS· PATERET
PECVNIA· PVBLICA· ET· OMNIVM· SODALITATVM
NOVA· FORMA· REFICIENDVM· LAXANDVMQVE
C V R A V I T
DEDIC· VII· IDVS· IVN· AN· M· DCC· LXXIIII·
AE· VEBANO· PARACCIANO· CARD· ARCHIEP· PRINC· FIRM·
CVIVS· ETIAM· OPE· ET· INSTANTIA· PERFECTVM· EST

S*ideribus Recepta* in nummis dicitur Fauſtina M. Aurelii uxor , quod Romano more poſt mortem inter Deos relata eſſet · ob eam rem exſiſtat rurſum, qui formulae illi in Chriſtiana inſcriptione locum non eſſe contendat . hunc ego tamen paullo infirmiorem duxerim nimiſque religioſum, qui vocabula etiam, quae media ſunt, repudiet, iiſque carere velit, quibus & tuto & commode uti poſſit . nimirum alia hiſce verbis ſubeſſe ſententia nunc poteſt, quam quae olim inerat: ut quum dicimus *Sacrum Facere*, *Conſecrare*, *Votum Suſcipere* & ſimilia : quippe haec veteres ex ſuperſtitione ſua accipiebant, quam nos deteſtamur. contra quum eadem a nobis uſurpantur, nihil jam niſi ſanctum & religioſum ſignificant. in ipſis enim vocabulis nihil eſt, quod non in utramque partem trahi poſſit: quorum deñique ſententia manifeſta fit, quum totius orationis partes cauſſamque cognovimus.

Peſtilitas Lucretianum vocabulum, nec tamen ita poëtarum proprium, ut ad inſcriptionem jam iterum (2) transferri non poſſit. quin ob ſonum ipſum maxime quadrat: quemadmodum alia hujuſmodi, ut *Vetuſtate*, *Liberalitate*, *Auctoritate*, *Benignitate*, quae veteres libenter in titulis uſurparunt : quippe ab ipſis quandoque verbis neſcioquam granditatem, ſi apte intermiſceas, inſcriptioni accedere intelligebant.

Inſtantia, ſtudio nempe & adſiduitate: ut apud Maffejum, (3) *Inſtantia & Laboribus ſuis fecit*: & apud Gruterum, (4) *Inſtante Managnio Niciate Liberto*.

IOAN·

(1) Molliani in agro Firmano.

(2) uſurp· inſcr. I·

(3) M. V. p· 351. n· 5·

(4) p· 551· n· 13·

VIIII. (1)

IOAN. MARIA. RIMINALDVS. V. C.
XII. VIR. VRBANVS. SACRI. CONSILI. LIT. IVDIC. SVMMVS. CVRATOR. LYCEI. FERRAR.
IN. HONOREM. SANCTAE. GENETRICIS. DEI
ET. IN. MEMORIAM. HERCVLIS. ANTONI. PATRIS. PIENTISS.
Θ. AN. M. DCC. LXII.
DE. RE. PVBLICA. ET. CIVIBVS. VNIVERSIS. OPTIME. MERITI
AEDEM. CVM. MONVMENTO. GENTIS. SVAE. A. MAIORIBVS
CONDITAM. TABVLAQ. TISIACA. A. M. D. XVIII. NOBILITATAM
QVVM. VETVSTATE. DILABERETVR. SVA. IMPENSA
REFICIENDAM. ET. OMNI. CVLTV. EXORNANDAM. CVRAVIT
ANNO. M. DCC. LXXXII.

Illud Θ lege θανοντος sive defuncti. sic apud Gruterum, (2) *Aquiliae* Θ *An.* LXV. *Aquiliae Gallae* Θ *An.* LX. nec alia alibi exempla desunt.

Tabulaque Tisiaca: quam scilicet pinxit Benvenutus Tisius. opera nempe artificum illustrium eo modo a cognominibus eorum aliquando denominata reperias. *Pausiacam tabellam* habet Horatius, (3) *Phidiacum ebur* Iuvenalis, (4) *Deliaca vasa* non raro Cicero: rursus *Archiacos lectos* Horatius, ut legendum putat Bentlejus: (5) & alia quaedam alii: quamquam diversa etiam origine dixere *Armeniacum*, *Olympiacum*, *Dionysiacum* & hujusmodi.

(1) Ferratiae in templo.
(2) p. 858. n. 4.
(3) l. 2. Sat. 7. v. 95.
(4) Sat. 8. v. 103.
(5) l. 2. ep. 5. v. 1.

X. (1)

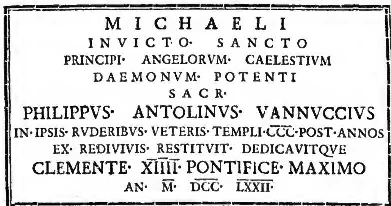
IMP. CAES. KAROLVS. VI. P. F. AVG.
AN. IMPER. VIII.
RE. CHRISTIANA. SERVATA
TVRCARVM. EXERCITIBVS. CAESIS
TAVRVNO. ET. ZAROBARA. CAPTIS
MOESIA. SVPERIORE
ET. DACIA. RIPENSI. SVBACTIS
SANCTAE. GENETRICI. DEI
LIBENS. MERITO
EX. MANVBIIS

In fastigiis fori Trajani scripsit Gellius (2) simulacra fuisse sita circumundique inaurata equorum atque signorum militarium, subscriptumque EX. MANVBIEIS. quid

(1) pro statua aenea.
(2) N. A. l. 13. c. 24.

quid autem essent *Manubiae*, sic apud eundem Favorinus exposuit: *Praeda dicitur corpora ipsa rerum, quae capta sunt; Manubiae vero appellatae sunt pecunia a quaestore ex venditione praedae redacta.... itaque haec ipscriptio, quam videtis,* EX MANVBIEIS *non res corporaque ipsa praedae demonstrat, (nihil enim captum est horum a Trajano ex hostibus) sed facta esse haec comparataque ex manubiis, id est ex pecunia praedaticia declarat.*

xl· (1)

MICHAELI
INVICTO· SANCTO
PRINCIPI· ANGELORVM· CAELESTIVM
DAEMONVM· POTENTI
SACR·
PHILIPPVS· ANTOLINVS· VANNVCCIVS
IN· IPSIS· RVDERIBVS· VETERIS· TEMPLI· CCC· POST· ANNOS
EX· REDIVIVIS· RESTITVIT· DEDICAVITQVE
CLEMENTE· XIIII· PONTIFICE· MAXIMO
AN· M· DCC· LXXII·

Potentem addito genitivo casu saepe usurparunt Latini, ut potestatem dominationemque indicarent: poëtae in primis & historici & inscriptionum auctores. *Naiadum potens* Bacchus ab Horatio dictus, (2) *Nimborum Tempestatumque potens* Aeolus a Virgilio: (3) Vellejus *Brutum & Cassium decem & septem legionum potentes* appellat, (4) Tacitus *potentem mariti* (5) mulierem in virum dominantem: inscriptiones vero Iovem referunt *Tempestatium Divinarum* (6), Neptunum *Aquarum*, (7) Mercurium *Lucrorum potentem*. (8)

Redivivum est, inquit Festus, *ex vetusto renovatum: Rediviva* autem ipsi lapides & caementa vocantur, quae muris disjectis perruptisque iterum aedificio struendo adhibentur. *Rudus si novum erit*, inquit Vitruvius, *ad tres partes una calcis misceatur; si redivivum fuerit, quinque.* (9) Tullius vero, *Rediviva sibi habeat, quasi quidquam Redivivi ex opere illo tolleretur, ac non totum opus ex Redivivis constitueretur.* (10)

B OMN

(1) Serrae in Piceno.
(2) l. 3. Od. 25. v. 14.
(3) Aen. 1. v. 84.
(4) l. 2. c. 65.
(5) Ann. l. 14. c. 6.
(6) Spon. Misc. p. 76.
(7) Murat. p. 56. n. 2.
(8) Don. Cl. 1. n. 158.
(9) l. 7. c. 1.
(10) 3. Verr. c. 56.

[XII. (1)

OMNIPOTENTI· DEO
SACRVM
SODALES· PHILIPPIANI
IN· HONOREM
IOSEPHI· SANCTAE· DEI· GENETRICIS· VIRI
ET· IN· MEMORIAM
PHILIPPI· NERI· CONDITORIS
PATRONORVM. CAELESTIVM
AEDEM· A· SOLO· SVA· IMPENSA· FACTAM
ET· COLLATITIA· CVLTORVM· STIPE· EXORNATAM
LIBENTES· MERITO
DEDICAVERVNT
KAL· OCTOBR·
ANNO· M· DCC· LXXXI·

Sodales *Philippiani*: ſic apud Maffejum leges, (2) *Qui Militaver. In Cohortibus Praetor. Philippianis* . . . . id eſt Philipporum Augg. a patrio enim caſu *Philippi* & *Philippinus* & *Philippianus* duci poteſt: ut *Aedes Metellina* apud Feſtum, (3) & *Marcellianum Theatrum* apud Svetonium. (4)

Actius quidam libertus in dedicatione ſtatuae Iuniam Torquatam Veſtalem demortuam, ut legimus apud Gruterum, (5) *Caeleſtem Patronam* appellavit. id ego exemplum nactus, quod ad eruditam aetatem pertinet, Caelites ſanctos a Chriſtianis *Patronos Caeleſtes* aptiſſime vocari poſſe exiſtimavi, quotieſcumque ſe in eorum clientela eſſe teſtari volunt, ſive illis ſe defenſoribus laetari atque uti profitentur.

Et Collatitia: id eſt a pluribus collata. *Collatitiam ſtipem* dixit Apulejus, (6) & *Collatitia inſtrumenta* Seneca. (7) ſimilia illa *Ex Pecunia Multatitia*, *Praedaticia*: quae apud probatos ſcriptores legimus: ex ipſis autem veterum marmoribus haec ſunt, *Ex Stipe Annua*, (8) *Ex Stipe Quam Populus Romanus Anno Novo Apſenti Contulit*, (9) *Municipia Provinciae Luſitaniae Stipe Conlata Quae Opus Pontis Perfecerunt*: (10) & quaedam id genus alia.

n. o. m.

(1) Oſtrae in Vmbria.
(2) M. V. p. 325. n. 1.
(3) in *Tarpejae*.
(4) in Veſpaſ. c. 19.
(5) p. 25. n. 10.
(6) Metam. l. 8.
(7) Senec. de conſol. ad Marc. c. 10.
(8) Donat. ſuppl. ad Murat. Cl. 1. n. 8.
(9) Grut. p. 6. n. 1.
(10) id. p. 162. n. 3.

. XIII· (1)

D· O· M·
SACR·
HONORI
SANCTI· MARCI· EVANGELISTAE· MARTYRIS
PATRONI· CAELESTIS
ALEXANDER· HOR· F· ALBANVS· PROTODIAC· CARD·
ABBAS· NONANTVLAN·
TEMPLVM· VETVSTATE· DILAPSVM·
EX· REDITIBVS· ADCRESCENTIBVS· SODALITATIS
IESV· CRVCIFIXI
QVAE· PERGVLAE· EST· AD· SANCTI· VITALIS
ET· EX· CONLATIONE· SVA· IN· AMPLIOREM· FORMAM
OPERE· ET· CVLTV· SPLENDIDIORE
RESTITVIT
AN· M̄· D̄C̄C̄· L̄X̄X̄V̄Ī·

A*bbas*: si a Latinis Punicum vocabulum *Sufes* usurpatum est, quod ea appellatione magistratum suum Poeni designabant; cur nos Syram vocem repudiabimus antiquissimum sacri magisterii nomen, quo & Sidonius (2) usus est?

Quid Latini in aedificiis *Cultum* appellarent, demonstrasse Plinius videtur, (3) quum opera a M· Agrippa in aedilitate facta commemoravit: illum enim tradit, adjecta Virgine aqua, ceteris corrivatis atque emendatis, lacus septingentos fecisse; praeterea salientes centum quinque, castella centum triginta, complura etiam *Cultu* magnifica. cultus subinde qualis fuisset, sic explicat: *Operibus iis signa trecenta aerea aut marmorea imposuit, columnas ex marmore quadringentas*. eodem pertinent quae de Iovis & Iunonis aedibus refert, in quas quum signa inferrentur, geruli ea permutasse dicebantur: (4) *In Iovis aede*, inquit, *extitisse picturam Cultusque reliquos omnes femineis argumentis constat: . . . . & in Iunonis aede Cultus est qui Iovis esse debuit*. adde Plinio Svetonium, qui de Augusto testatus, ampla illum & operosa praetoria gravari, subjecit: (5) *Sua vero quamvis modica non tam statuarum tabularumque pictarum ornatu, quam xystis & nemoribus* excoluit, *rebusque vetustate ac raritate notabilibus, qualia sunt Capreis immanium belluarum fera-*

 rum-

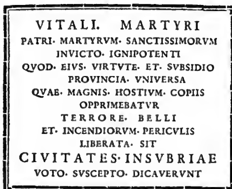
(1) Pergulae in Vmbria·
(2) Carm·16· v· 114·
(3) H· N· l· 36· c· 15·
(4) ibid· l· eod· c· 5·
(5) in Aug· c· 72· n· 6·

rumque membra praegrandia, quae dicuntur gigantum ossa, & arma heroum. idem autem superius de eodem Augusto scripserat. (6) *Habitavit . . . . in aedibus modicis Hortensianis, & neque laxitate neque Cultu conspicuis*.

Cultus igitur ornamenta sunt, quae in templa aut domos villasque vel aedificia publica inferuntur venustatis dignitatisque augendæ caussa; ut ea *φυσει* ad humilem locum pertinere non possit, verbi gratia ad lanienam, quam tamen nuper *Cultu Splendidiore* restitutam legimus.

(6) ibid· n· 2·

XIIII· (1)

VITALI. MARTYRI
PATRI· MARTYRVM· SANCTISSIMORVM
INVICTO· IGNIPOTENTI
QVOD· EIVS· VIRTVTE· ET· SVBSIDIO
PROVINCIA· VNIVERSA
QVAE· MAGNIS· HOSTIVM· COPIIS
OPPRIMEBATVR
TERRORE· BELLI
ET· INCENDIORVM· PERICVLIS
LIBERATA· SIT
CIVITATES· INSVBRIAE
VOTO· SVSCEPTO· DICAVERVNT

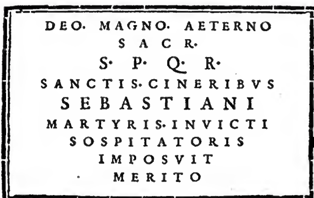
Recte ab ipso etiam Martyrum nómine inchoari inscriptiones, quibus aedium sacrarum dedicatio enunciatur, fusius a me alias (2) demonstratum esse memini: itaque ad eum locum rejicio, si qui forte mecum dissentiunt. duo autem hic de praesenti Martyris ope praedicantur, primum quod Invictus Virtute provinciam armis hostium oppressam terrore belli, alterum quod Ignipotens Subsidio eandem incendiorum periculis liberarit.

Ignipotens Virgilianum vocabulum utique poëticum: ejus tamen generis, ut inscriptionibus satis conveniat. hujusmodi illa sunt *Apollini Pacifero*, (3) *Cereri Frugiferae*, (4) *Cereri Legiferae*, (5) *Iunoni Opiferae* (6) *Dianae Luciferae*, (7) *Navisalviae Salviae*, (8) *Diis omnipotentibus* (9) & id genus alia, quae auctores inscriptionum a poëtis fere acceperunt, aut cum illis communia habuere. neque enim illorum fines ita discretos esse, aut sibi interclusos putaverunt, ut eo adspirare nunquam possent.

DEO·

(1) pro Templi aedicula.
(2) de st· inscr· p· 291.
(3) Grut· p· 38· n· 7·
(4) ibid· p· 26· n· 8·
(5) Reines· cl· 1· n· 56·
(6) id· appen· n· 2·
(7) Maff·M·V· p·69· n·3·
(8) ibid· p· 252· n· 4·
(9) Spon· Misc· p· 20·

XV· (1)

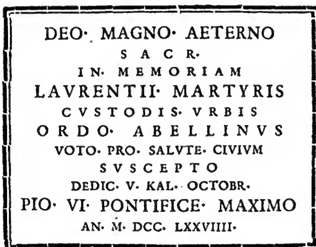
DEO· MAGNO· AETERNO
SACR·
S· P· Q· R·
SANCTIS· CINERIBVS
SEBASTIANI
MARTYRIS· INVICTI
SOSPITATORIS
IMPOSVIT
MERITO

D*Eo Magno Aeterno* : idem initium veteris inſcriptionis apud Fabrettum, quam hic & Maffejus Chriſtianam habent · lege, ſi vacat, quae & a me adſcripta ſunt. (2)

Soſpitare, inquit Feſtus, *eſt bona ſpe afficere*, *aut bonam ſpem non fallere*. recte igitur ſanctos Caelites *Soſpitatores* appellemus, quum in iis ſpem valetudinis aut otii aut dignitatis collocamus.

(1) pro altari · (2) de ſt· inſcr· p· 31· n· 31·

XVI· (1)

DEO· MAGNO· AETERNO
SACR·
IN· MEMORIAM
LAVRENTII· MARTYRIS
CVSTODIS· VRBIS
ORDO· ABELLINVS
VOTO· PRO· SALVTE· CIVIVM
SVSCEPTO
DEDIC· V· KAL· OCTOBR·
PIO· VI· PONTIFICE· MAXIMO
AN· M· DCC· LXXVIIII·

M*Inervae Cuſtodi Vrbis* inſcripſit Tullius in baſi ejus ſigni, quod in Capitolio dedicavit, ut a Plutarcho in ejuſdem vita traditur. ſimilemque huic titulum ex antiqua baſi defectum Fabrettus olim Bibliothecae ſuae (2) limini ſupero impoſuerat. Iupiter ipſe *Cuſtos* appellatus, (3) & Dii *Cuſtodes Conſervatoreſque Vrbis* a Tullio dicti. (4) quare non minus latine quam vere *Cuſtodes Vrbium* appellari ſanctos Caelites liquet, in quorum tutela civitates ſint.

(1) pro aede ·
(2) Fabr· p· 464· n· 17·
(3) Svet· in Domit· c. 5·
(4) pro Sext. c· 24·

XVII. (1)

SANCTO· LAVRENTIO
MARTYRI· INVICTO
SOSPITATORI
SACR·
ALEXANDER· HORATI· F· ALBANVS
PROTODIAC· CARDINALIS
ABBAS
ANNO· M· DCC· LXXV·
TEMPLVM· VETVSTATE· CORRVPTVM
SVA· IMPENSA· RESTITVENDVM· ORNANDVMQVE
ALTARE· MARMOREVM· SACRARIA· TVRRIM
AB· INCHOATO· EXSTRVENDA· CVRAVIT
ITEM· DITIONEM· VETEREM· AGRVMQVE· VECTIGALEM
CASTRI· LEONIS· ET· MIRABELLI
QVAE· NEGLIGENTIA· SVPERIORVM· TEMPORVM
AMISSA· FVERANT
DIVTVRNA· CVRA· ET· FORENSI· ACTIONE· VINDICATA
EX· AVCTORITATE· PONTIFICIS· MAXIMI
SIBI· ET· SVCCESSORIBVS· POSTERISQ· EORVM
RECEPIT

D*itionem veterem*: poteſtatem intellige ſive dominium: neque enim veteres locum ipſum regionemve, ubi quis jus imperiumve exerceret, *Ditionem* appellaſſe mihi videntur. nam ſic ea voce uti ſolent: *Mare ſuae Ditionis fecit*, (2) *Commagenem Ditionis regiae*, (3) *eſſe in regno ac Ditione alicujus*, (4) *Sub aliorum Ditione atque imperio eſſe*. (5) quare qui hodie *Ditionem Pontificiam* dicere ſolent, quum provincias intelligi volunt, quae Pontifici Maximo parent, non eos conſuetudinem Latinam ſequi putem.

Recepit: id eſt reciperavit; ut apud Tullium: (6) *Quum aliquot poſt annos Maximus id oppidum recepiſſet, rogaretque eum Salinator, ut meminiſſet: opera ſua ſe Tarentum recepiſſe, quid ni, inquit meminerim? numquam enim recepiſſem, niſi tu perdidiſſes*. nec diverſa ſententia apud Livium: (7) *Ibi non ſociorum, ſicut in Algido, res, ſed ſuas Romanus populationibus agrorum amiſſas recepit*.

AVIT

(1) in aede Laurent. in Campo poſt altare.
(2) Curt. l. 6. c. 5.
(3) Svet. in Veſp. c. 8.
(4) Cic. Verr. 6. c. 27.
(5) Caeſ. B.G. l. 1. c. 31.
(6) de Orat. l. 2. c. 67.
(7) lib. 3. c. 63.

XVIII. (1)

AVITVS. ET. ALEXANDER
FRATRES. REDONI
MILITES. COH. PR. 7. CORVINI
MISSI. HONESTA. MISSIONE
AB. EVGENIO. IMP.
PRIMI. OMNIVM. IN. PATRIA. SVA
GEORGIO. MARTYRI
INVICTO. SOSPITATORI
AEDEM. SVA. IMPENSA. FECERVNT
QVAM. CALIGATI
VOVERANT

C*Obors praetoria* olim dicta, quae ducem exercitus stipabat: quo nomine nos quoque uti quis prohibet ad eos milites designandos, qui a duce non discedunt? centurionem vero & centuriam nota illa 7 veteres plerumque indicabant: eam etiam cur hodie usurpare non liceat, siquidem res significanda sit minime diversa? numeri quidem nostri aeque centuriis constant, & iis qui praesunt, si centuriones appelles, nihil obscurum loquare. *Honestae* item *Missionis* appellatio locum habet, quae nunc etiam emeritis stipendiis datur: esto non idem honestae missionis diploma milites nunc ferant.

Ab Eugenio Imp. Latini veteres claris ducibus, qui *Imperatores* appellati essent, non, ut deinde Augustis, ante nomen, sed post ipsum adscribebant IMP. in Tullii epistolis videre hoc possis, quarum initia sunt hujusmodi, *M. Tullius Cicero Imp. C. Marcello Cos. Designato*, *M. Tullius Cicero P. Sulpicio Imp.* adde his Pompejanae inscriptionis, quam Plinius ab interitu vindicavit, non dissimile exordium, (2) *Cn. Pompejus Cn. F. Magnus Imp.* enimvero discrimen id a nobis etiam retinendum, ut quae vocabuli sententia sit, ex ipsa collocatione legenti appareat.

Caligati dicti gregarii milites, ut apud Svetonium: (3) *Tota via Caligatorum quosque militum obvios exosculans*. & apertius apud Gruterum in tituli honorarii subscriptione: (4) *Honorati & Decuriones & Numerus Militum Caligatorum*. nomen horum a Caliga ductum, calceo scilicet militari, quae item pro militia usurpatur: (5) itaque in veteri inscriptione optimae notae legimus (6) *Omnibus Officiis In Caliga Functo*.

SANC

(1) pro aede.
(2) H. N. l. 7. c. 26.
(3) in Vitell. c. 7. n. 6.
(4) p. 279. n. 3.
(5) Plin. H. N. l. 7. c. 43.
(6) Grut. p. 445. n. 9.

XVIIII. (1)

SANCTO· IGNATIO· LOIOLAEO
CONDITORI· SOCIETATIS· IESV
ORDO· ET· POPVLVS· EMPVLITAN·
QVOD· MAIORES· AN· M·D·XXXXVIII·
POST· DIVTVRNA· DISSIDIA
EO· CONCILIATORE
PACEM· CVM· TIBVRTIBVS· CONFIRMARINT
PATRONO· OPTIMO· MONVMENTVM
IMAGINIQVE· EIVS· GYPSEAE· IN· IPSO
DEMORTVI· ORE· EFFICTAE· LOCVLVM
ET· ARAM· P· C· AN· M· DCC· LXXIII·

E*Mpulum* agri Tiburtini vetus oppidum fuisse, non ambigitur: Livius enim auctor tradit: (2) *Empulum eo anno ex Tiburtibus haud memorando certamine captum*. & vero ab Empulitanis prognatos esse, qui nunc *Castromadamenses* audiunt, civis eorum Cioffius contendit, cui post Kircherum assensus est Vulpius. (3)

Monumentum: quum de templis sermo est, ipsa ἀναθήματα interdum sive donaria & simulacra, quibus ornari solent, ea appellatione designata reperio. Caesar de Gadibus, quo profectus fuerat, scribens, (4) *Pecunias*, inquit, *Monumentaque*, *quae ex Fano Herculis collata erant in privatam domum*, *referri in templum jubet*.

(1) in templo Empulit.
(2) lib. 7. c. 18.
(3) V. L. t. x. part. 2. lib. 18. c. 17.
(4) B. C. l. 2. c. 21.

XX. (1)

SANCTO· IGNATIO
LOIOLAEO
PATRI· LEGIFERO
CONFESSORI
CONCLAVE· QVO· MAIORES
HOSPITEM· ACCEPERE
NEPOTES· SACRAVERVNT
PATRONO· CAELESTI

P*Ater* hic Ignatius appellatur, quod Ordinis religiosi auctor fuerit: sic apud veteres philosophi & jurisperiti scholarum suarum principes *Patres* dicti sunt ut

ut apud Horatium *Pater Chrysippus* (2), *&* *Pater Trebatius* : (3) eodemque pertinet Virgilianum illud, *Imperiumque Pater Romanus habebit*. (4)

Idem autem & *Legifer* denominatus, quod vivendi rationem suis legesque praescripserit. eadem de caussa Minos olim *Legifer* (5) & *Legifera* Ceres (6) appellati.

At quid opus, inquies, fuit *Confessori* ? quum scilicet ne barbarum usquam vocabulum indueatur, tantopere labores. equidem vocabulum, quo Latini scriptores usi sunt, & recte usi, haud barbarum dixerim. Latinos porro scriptores appello Prudentium, Hieronymum, Sidonium, alios ejusdem aetatis, quorum voces a Grammaticis afferri video, eosque non invitus sequor, quum rem eandem vetustiores propriis nominibus non extulerunt. nam horum certe dictiones, quum praesto sunt, si posthabeam, amens sim. existimo autem recte ab illis *Confessores* nominatos, qui praeclaro testimonio in ipso vitae discrimine Christianos se professi essent. saepe enim *Confiteri* idem est atque *se manifestare*, ut apud Virgilium, (6) *Alma parens confessa Deam*. & *Confessio* pro testimonio aliquando usurpatur : Cato apud Gellium (8) in oratione pro Rhodiensibus : *Ea*, inquit, *Confessionem faciunt*, *non defensionem*: Et Plinius de Lasere : (9) *Ad extera corporum indubitatas Confessiones habet*.

(1) Tibure in aedibus Coccanariorum.
(2) l. 1. sat. 3. v. 126.
(3) l. 2. sat. 1. v. 12.
(4) Aen. l. 9. v. 449.
(5) Ovid. l. 3. Amor. El. 10. v. 41.
(6) Virg. Aen. l. 4. v. 58.
(7) Aen. l. 2. v. 59.
(8) N. A. l. 7. c. 3.
(9) H. N. l. 22. c. 23.

XXI. (1)

FRANCISCO· XAVERIO
APOSTOLO
SOSPITATORI· ORIENTIS
QVOD· CAELO· RECEPTVS
CIVITATEM· QVAM· LVES· POPVLABATVR
PRAESENTI· OPE· RESPEXERIT
ET·APPELLENTE·AB·SANCIANO·NAVI·QVAE·SACRVM
CORPVS· EIVS· MENSE· POST· MORTEM· QVINTO
INTEGRVM· RECENSQVE· ADVEHEBAT
SECVRITATEM· CIVIBVS· SALVTEMQVE
REDDIDERIT
ORDO· ET· POPVLVS· MALACENSIS
CONSERVATORI· PATRIAE

MAlaca oppidum Lusitanorum trans Indiam & Gangem in peninsula cognomine, e regione Somatrae. (2) enimvero ejus oppidi incolae insigne aliquod monumentum caelesti illi Patrono debebant, qui civitatem a mortis discrimine liberaverat. (3)

(1) pro statuae basi. (2) Tursell. Xaver. Vit. lib. 2. c. 17. (3) Tursell. ibid. l. 5. c. 13.

XXI. (1)

IOSEPHVS· MARIANVS
PARTHENIVS
CAECILIAE· VIRGINI· SANCTAE
MARTYRI· INVICTAE
D· D·
PATRONAE· CAELESTI

QVi donum dedit, is est, cujus paucis ante annis in lucem prodiere (2) Actiones Orationesque illae eloquentissimae, quas eruditi omnes admirati sunt. vir enim optimus, quum litteras amet plurimum, pietatem colit impensius: itaque religionis ejus monumenta multae in urbe, quaedam etiam extra urbem sacrae aedes habent.

(1) in donario ex auro (2) Romae a Salomonio anno 1772.

XXII. (1)

DEO· SACR·
IN· MEMORIAM
AGATHAE· VIRGINIS
MARTYRIS
GENS· CLAVDIA
VOTO· SVSCEPTO

G*Ens* & unam tantum & plures aeque familias designat, siquidem hae unum omnes progenitorem habuerint: quippe eo vocabulo Latini ab uno prognatos comprehendebant, sive in una ii sive in multis jam familiis censerentur, quae scilicet apud Romanos cognominibus inter se distinguebantur, quum nomen Gentis proprium singulae idem ferrent. quare Ovidius quum Maximum amicum appellaret, qui e Gente Fabia erat, ad quam item spectabant *Labeones* & *Pictores*, sic est loquutus: (2)

O sidus Fabiae, Maxime, Gentis ades.

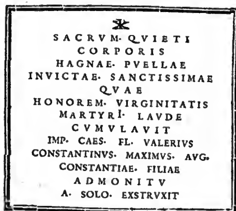
quibus verbis decora *Maximorum* ad *Labeones* etiam & *Pictores* derivabat, quum tres illae familiae una *Gens* essent.

Nota, inquies, haec, ut alia quoque complura; neque te opus erat, qui nobis tam-

(1) pro aedicula templi. (2) Pont. l. 3. ep. 3. v. 2.

tamquam ex interioribus & reconditis litteris ista depromeres. grata vero haec mihi ab erudito viro interpellatio, quae optatam purgandi mei occasionem attulerit. nimirum si vulgata quaedam in commentariis consector; eorum facio gratia, qui tirones sunt, quibus rerum etiam illarum, quas jam didicerunt, commemoratio inutilis numquam est. quid, quod interdum ne eruditi quidem omnia omnes in numerato habent? nonnulla certe in titulis hisce meis reprehensa a quibusdam scio, quae alii etiam laude digna putaverunt. jam aliqua, opinor, mihi venia dabitur excusationis, quod eorum quoque caussa quaedam aliquando oratione renovarim: qui, quum de his aliquid lectitare volent, facile praetermittere ea poterunt, quae ipsi maturius delibarint.

XXIIII. (1)

☧
SACRVM. QVIETI
CORPORIS
HAGNAE. PVELLAE
INVICTAE. SANCTISSIMAE
QVAE
HONOREM. VIRGINITATIS
MARTYRI. LAVDE
CVMVLAVIT
IMP. CAES. FL. VALERIVS
CONSTANTINVS. MAXIMVS. AVG.
CONSTANTIAE. FILIAE
ADMONITV
A. SOLO. EXSTRVXIT

SAcrum Quieti Corporis: antiqui epitaphii exordium est, quod apud Donium leges. (2) ea porro formula, qua ne in epitaphiis nos utamur, religio vetat, sacrae hujusmodi inscriptioni aptissima est.

Hagnae: ita scribendum, non *Agneti*, alias adnotavi: (3) & ita scriptum ab antiquis, Bentleius septenis exemplis demonstravit: (4) totidem scilicet inscriptionibus, quas Gruterus, Reinesius, Malvasia edidere.

C 2 PAR.

(1) pro tumulo ad viam Nomentan.

(2) Cl. 17. n. 19.

(3) de st. inscr. p. 421.

(4) ad Hor. Serm. 1. l. 1. v. 40.

XXV. (1)

PARENTI· SANCTAE
AVGVSTINI· MAGNI
MONICAE· PATRONAE· CAELESTI
SACR·
SODALES· EIVS· OPERA· ET· PECVNIA
IN· EXEMPLVM· PIETATIS· COLLATA
AEDEM· NEGLIGENTIA· SVPERIORVM· TEMPORVM
DEFORMATAM
EX· AVCTORITATE
ANTONII· RVSCONI· PRIMICERI
ABSIDE· CVM· SACRARIO· PRODVCTA
ET· RELIQVIIS· CANDIDAE· MARTYRIS· ALTARI· INLATIS
NOVO· CVLTV· EXORNANDAM· CVRAVERVNT
ANNO· M· DCC· LXXXII·

Absidem aut *Apsidem* Latini usurparunt, ut curvaturam fornicis sive cameram significarent: Plinius junior villam suam Laurentinam Gallo describens, (2) *Adnectitur*, inquit, *angulo cubiculum in Apsida curvatum, quod ambitum Solis fenestris omnibus sequitur*. at de aede sacra usurpavit Paullinus Nolanus: (3) *Apsidem solo & parietibus marmoratam camera musivo illusa clarificat*: quales nempe in urbe plures adhuc antiquis in templis visuntur, quae fere musivis operibus nitent. *Concham* etiam appellabant, de qua fuse agit Salmasius. (4)

Et Reliquiis: hoc potissimum vocabulo cineres atque ossa defunctorum Latini quoque veteres designabant. apud Gruterum leges, (5) *Cujus Reliquiae Ex Indulgentia Aug. N. Romam Latae Sunt*. Senecae vero haec sunt verba: (6) *Neminem de supremo officio rogo, nulli Reliquias meas commendo*. fallitur porro qui cineres tantum corporum crematorum *Reliquias* appellari putat. nam diserte Tacitus, ubi Germanicum Varo & militibus ejus ab Arminio caesis suprema solventem describit, (7) cadavera illa insepulta, albentiaque in campo ossa ter *Reliquias* vocat, eaque, *ut fugerant, ut restiterant, disjecta vel aggerata*, & rogi nempe & tumuli honore etiamtum carentia.

XX.

(1) Romae in Aede Monicae.
(2) l. 2. ep. 17.
(3) epist. 32. n. 10.
(4) in Solin. p. 1212. C.
(5) p. 594. n. 7.
(6) epist. 92.
(7) Ann. l. 1. c. 61.

xxvI. (1)

EX· AVCTORITATE
PII· VI· PONT· MAX· OPTIMI· PRINCIPIS
ALOISIVS· LICCA· CVR· OPER· MVNICIP·
AEDICVLAM· CVM· ALTARI
A· MAIORIBVS· VETERE· IN· OPPIDO· DICATAM
DOMO· POST· DEMIGRATIONEM· EXSTRVCTA
EISDEM· LEGIBVS· RESTITVIT
ET· DEDICAVIT
ANNO· M· DCC· LXXVIII·

VIcani vici Laurentii cum insalubri loco habitarent, beneficio Clementis XIIII. Pont. Max. in vicinum clivum transmigrarunt, novisque jam sedibus recepti, miti caelo fruuntur. id oppidum in finibus Vulsiniensium situm est, & duo millia passuum a veteri sede distat. porro eodem modo Salapini olim in Apulia, uti narrat Vitruvius, (2) quum ob palustres aquas quotannis aegrotando laborarent, a M. Hostilio publice petentes impetrarunt, uti idoneum sibi locum ad moenia transferenda conquireret eligeretque. *Tunc is*, inquit, *moratus non est, sed statim rationibus doctissime quaesitis, secundum mare mercatus est possessionem loco salubri: ab senatuque populoque Romano petiit, ut liceret transferre oppidum, constituitque moenia & areas divisit, nummoque sestertio singulis municipibus mancipio dedit. his confectis lacum aperuit in mare, & portum e lacu municipio perfecit. itaque nunc Salapini quatuor millibus pass. progressi ab oppido vetere habitant in salubri loco.*

§. II.

(1) Vico Laurentio in aedibus Liccarum.

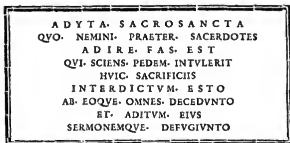
(2) lib. 1. c. 4.

§· I I·

MONVMENTA· SACRORVM

XXVII. (1)

ADYTA· SACROSANCTA
QVO· NEMINI· PRAETER· SACERDOTES
ADIRE· FAS· EST
QVI· SCIENS· PEDEM· INTVLERIT
HVIC· SACRIFICIIS
INTERDICTVM· ESTO
AB· EOQVE· OMNES· DECEDVNTO
ET· ADITVM· EIVS
SERMONEMQVE· DEFVGIVNTO

ADyta Graecis litteris fcripfit Caefar, & his verbis definivit: (2) *Pergami in occultis ac reconditis templi, quo praeter facerdotes, adire fas non eft, quae Graeci Ἄδυτα appellant, tympana fonuerunt.* fed Virgilius Latinae confuetudinis fecit, faepe eo vocabulo ufus, ut fecretiora templorum loca fignificaret, unde fere oracula dabantur. (3)

Tota vero infcriptio Caefarianis conftat verbis: nam ubi de Druidum apud Gallos auctoritate atque muneribus agit, haec quoque Caefar habet: (4) *Si quis aut privatus aut publicus eorum decreto non fletit, facrificiis interdicunt. haec poena apud eos eft graviffima: quibus ita eft interdictum, ii numero impiorum ac fceleratorum habentur; ab iis omnes decedunt, aditum eorum fermonemque defugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant.*

Iam alias quam multa infcriptionum membra, ne dum formulae, in Caefaris commentariis occurrant, a me indicatum eft: quibus & Tullii orationes & Nepotis Vitas & Livianam hiftoriam potiffimum adjungebam, exemplis etiam decerptis, quae rem oftenderent. (5)

QVAE

(1) pro factis templi penetralibus.
(2) B. C. l. 3. c. 105.
(3) Aen. l. 2. v. 114. &c.
(4) B. G. l. 6. c. 5. n. 13.
(5) de St. infcr. l. 3. part. 2. c. 1.

XXVIII· (1)

QVAE· HEIC· SITA· SVM
CAECILIA
VIRGO· MARTYR
MEVM· SI· SEPVLCRVM
PEREGRINO· EXORNATVM· MARMORE
ET· CENTVM· A· LYCHNVCHIS· QVOTIDIE· RENIDENS
ITERVM· STVDIIS· CELEBRATVR· QVIRITIVM
ATQVE· AEDES· SI· TOTA· NITET
ARGENTO· AVRO· PVRPVRA
ET· LECTOS· STATIS· SACRIFICIIS· SACERDOTES
IMPOSITOSQVE· SACRIS· CVSTODES· HABET
PAVLLO· AEMILIO· PAVLLI· F· SFONDRATO
PRESB· CARD·
CVLTORI· ADSIDVO· MVNIFICO· PIENTISSIMO
LIBENS· ACCEPTVM· REFERO
QVI· VT· OMNIA· ESSENT· PERENNIA
ME· QVOQVE· HEREDEM
EX· TESTAMENTO· INSTITVIT

QVae Heic Sita Sum: sic nempe veteres antiquissimum sepulturae genus enunciabant, quum defuncti corpus rogi expers condebatur. quo pertinent Tullii verba: (2) *Declarat*, inquit, *Ennius de Africano*, Hic est ille situs. *vere; nam siti dicuntur ii, qui conditi sunt*: ut olim Cornelii omnes, qua de gente Scipiones nunc Sullae invident, qui primus e patriciis Corneliis igne voluit cremari. at Ennianum illud Africani epitaphium nondum emersit, sive ille Romae, sive Literni sepultus fuerit, qua de re Livius ambigebat. (3)

Quod autem ipsam ego Virginem sanctissimam loquentem induxerim, contra veterum consuetudinem, aut sine ullo exemplo factum ne dixeris. novum id non esse, alio loco exposui. (4)

Heredem: grave nunc multis ac vix ferendum videtur, amplas interdum hereditates in templorum cedere cultum, & Sacerdotibus alendis totas dicari. atqui leges olim in vana etiam illa & perversa religione hoc dabant: quumque Dii Deaeque omnes legata percipere possent, quidam praeterea, ut ab Vlpiano accepimus, (5) opti-

optimo jure heredes instituebantur, Iupiter scilicet Tarpejus, Apollo Didymaeus Mars in Gallia, Minerva Iliensis, Hercules Gaditanus, Diana Ephesia, Mater Deûm Cybele, quae Smyrnae colebatur, & Caelestis Salinensis Carthaginis.

(1) argumenti ab amico propositi. (2) de leg. l. 2. c. 22. (3) lib. 38. c. 36. (4) de st. insc. p. 44. n. 60. (5) Regul. l. sing. tit. 23.

XXVIII. (1)

ALOISIO. GONZAGAE. ET. STANISLAO. KOSTKAE
PATRONIS. CAELESTIBVS. SALVTARIBVS
CVLTORES. EORVM
CLYPEA. EX. AERE. INAVRATA
NOSTRA. IMPENSA. POSVIMVS
ET. HAC. LEGE. DEDICAVIMVS
VT. NE. CVI. AMOVERE. TOLLERE
ALIOVE. EA. LOCO
ADFIGERE. LICEAT
VTIQVE. DIE. NATALI VTRIVSQVE
FLORIBVS. ORNENTVR. AMBO
ET. CEREI. BILIBRES. DVO. AD. EA
ACCENSI. IN. DIEM. LVCEANT
VOS
CAELITES. SANCTI. NOVENSILES
QVI. HANC. VRBEM. HAS. SEDES. INCOLVISTIS
PRECAMVR. QVAESVMVSQVE
VT. ITA. NOBIS. VOLENTES. PROPITII
ADSITIS
RESQVE. NOSTRAS. BENE. IVVETIS
SI. OPIS. VESTRAE
NON. ALIENAE. LAVDIS. PROMERENDAE. CAVSSA
HOC. VOBIS. DEDIMVS
DONVM

DE Clypeis votivis & honorariis fusius a me actum in opere de stilo inscriptionum libro I. ad inscr. XVI.

Novensiles appellatos a Latinis ex ipsa cultus novitate Deos peregrinos in urbem receptos tradidit Cincius Grammaticus, ut est apud Arnobium. (2) quare *Novensilis* idem ac *Novus*. vocabulum origine Sabinum esse, Varro affirmare videtur: (3) ait enim, *Feronia, Minerva, Novensiles a Sabineis: paullo aliter ab eisdem dicimus Laram, Vestam, Salutem, Fortem Fortunam, Fidem*.

EX.

(1) pro aedicula solo privato (2) lib. 3. p. 122. (3) l. 4. de L. L. c. 10.

XXX· (1)

EX· AVCTORITATE
PII· VI· PONT· MAX·
A· D· PR· IDVS· APRILES
ANNO· M· DCC· LXXVIIII·
SODALIBVS· BONAE· MORTI· APPETENDAE
QVORVM· SEDES· AD· S·IGNATII· AEDEM· PERDIV· FVIT
TEMPLVM·S·NICOLAI·MAGNI·DATVM·ADSIGNATVM·EST
IN·QVOD·STATIS·DIEBVS·IPSI·LIBERI·POSTERIQ· EORVM
AD· SACRA· AD· CONCIONEM· AD· SOLLEMNES
PRECATIONES· VETERI· IVRE· CONVENIANT
ITEM· CETERIS· CIVIBVS· INCOLISQVE· QVICVMQVE
TEMPLVM· RELIGIONIS· PIETATISQVE· CAVSSA
CVM· SODALIBVS· ISDEM· ADIERINT· CELEBRARINT
TRIBVTVM· VTI· EODEM· IVRE· DE· ADMISSIS· SVIS
PACEM· A· DEO· VENIAMQVE· AD· PONTIFICALIS
INDVLGENTIAE· MODVM· SINGVLI· IMPETRENT
VTIQVE· DEFVNCTORVM· ERRATA· ETIAM· ET· POENAS
EXPIARE· IIDEM· SVPPLICANDO· POSSINT

S*odalibus Bonae Morti Appetendae* : hoc fere modo veteres officia, curationes munera efferre solebant, quae nomine proprio & certo carerent : quo e genere illae sunt appellationes, *Quinqueviri Publicis Sumptibus Minuendis*, (2) *Curator Muris Reficiendis*, (3) *Triumviri Sacris Conquirendis Donisque Persignandis*, (4) & aliae permultae. hujus autem nostrae formula est quam simillima in lapide veteri ad hortos Iustinianorum his verbis (5) *Sodalitas Pudicitiae Servandae*.

Civibus Incolisque : sic fere veteres universum unius oppidi populum enunciare soliti : itaque leges *Municipes & Incolae*, (6) *Coloni & Incolae Puteolani*, (7) *Municipibus Et Incolis Sing.* (8) & hujusmodi. saepe enim in antiquis inscriptionibus ea formula opus erat.

Errata Etiam, ea nempe intellige, de quibus loquutus est, qui scripsit, (9) *Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a Peccatis solvantur*.

D XX·

(1) Fabriani in templi porticu.
(2) Plin. l. 2. ep. 1.
(3) Cic. de O. G. Or. c. 19.
(4) Liv. l. 25. c. 7.
(5) Spon. Misc. p. 70.
(6) Maff. M. V. p. 351. n. 2.
(7) Grut. p. 404. n. 2.
(8) Id. p. 406. n. 2.
(9) Mach. l. 2. c. 12. v. 46.

XXXI. (1)

EX· AVCTORITATE
D· N· PII· VI· PONT· MAX·
IVSSV· CONSENSVQVE
ANDREAE· CONTI· V· C·
TOTIVSQVE· DOMVS· EIVS
QVOD· OLIM· SACRVM· SEPTIMO· QVOQVE· DIE· FESTO
IN· AEDE· FIEBAT· QVAM· MAIORES· MICHAELI· ARCHANG·
DICATAM· IVRE· PATRONATVS· LEGITIMO· TVEBANTVR
EA· POSTQVAM· OB· SOLI· HVMESCENTIS· SQVALOREM
ET· LVMINA· MOLIBVS· VICINITATIS· OBSTRVCTA
ALIOS· IN· VSVS· CONVERSA· PROFANATAQVE· EST
ID· IAM· SACRVM· AB· ANNO· M· DCC· LXXXIII· HEIC
IN· CELLA· MARIAE· SANCTAE· AB· ORIG· IMMACVLATAE
ET· IOSEPHI· VIRI· EIVS· ATQVE· IOANNIS· BAPTISTAE
QVAM· A· MAIORIBVS· ITEM· CONDITAM· NEPOTES
TVENTVR· EISDEM· LEGIBVS· EISDEMQ· CONDITIONIBVS
FIET· QVAEQVE· PECVNIA· EX· SOLO· AEDIS· PARIETIBVSQ·
VENDITIS· REDIGETVR· EX· EA· SACERDOTIO· IN
PERPETVVM· GENTI· ADDICTO· VECTIGAL· ADCRESCET

L*Vmina Molibus* .... ii *Obſtruere luminibus* dicebantur, qui aedificia altius tollendo vicinorum aedes obſcurabant. ſic enim de Clodio loquutus eſt Cicero: (2) *Primo ſe luminibus ejus eſſe obſtructurum minabatur*. ea hic formula commode uti non licebat, dictionis ordine repugnante: ipſa tamen verba, quia fas erat, retinui. nam *Lumina* ipſae feneſtrae appellatae; itaque Apulejus dixit *obſerare lumina*, (3) & Palladius *lumina ſeptentrionis*. (4) *Obſtruere* autem *limen*, *aditus*, *portas* aeque Latinum eſt, atque *Obſtruere luminibus*: ergo & *Lumina Obſtructa* dicere poſſumus, ſi *lumina* pro feneſtris accipiantur.

In Cella: id eſt in aedicula templi. nam & veterum templa plures quandoque Cellas habuere, quae & *Aedes* interdum appellantur, ut in templo Iovis Capitolini & in templo Flaviorum. eas Vitruvius ſemel *Cellas minores* appellavit, (5) quod ipſum templi ſpatium inter parietes aut columnas medium ab aditu ad abſidem *Cella* diceretur.

IND.

(1) Anagniae in templo Angeliano.
(2) pro Domo ſua c. 44.
(3) lib. 2. Metam.
(4) l. 1. tit. 21.
(5) l. 4. c. 7.

XXXII. (1)

INDVLGENTIA. CLEMENTIS. XI. PONT. MAX.
ADMISSIS. DEFVNCTORTM. EXPIANDIS
PRIMA. HEIC. HOSTIA
PRO. SINGVLIS. PERLITABITVR

P*Erlitare* idem atque Καλλιεργεῖν Graecis, ideſt ſacrificio rite facto placare numen, votumque impetrare. Livius: (2) *ea omnia ſacrificia laeta fuere, primiſque hoſtiis perlitatum eſt*. rectius igitur hae utare formula, quam quae Altaribus noſtris inſcribi ſolet, privilegium datum memorans, ſed quale illud ſit, non indicans. nam perperam quis verbum *Litare* profanis adnumeret, quae noſtra religio reſpuere debeat: quippe quod Tertullianus ipſe (3) & Prudentius (4) uſurparint.

(1) pro altari.
(2) lib. 36. c. 1.
(3) de patient. c. 10.
(4) Cathemer. 7. v. 5.

XXXIII. (1)

PIVS. VI. BRASCHIVS PONTIFEX. MAXIMVS
XII. KAL. OCT. ANNO. D. N. MDLXXVI. PONTIF. II.
DEVM. OPTIMVM. MAXIMVM
PALAM. POPVLO. ROMANO. PRECATVS
VTI. CAEPTA. PROSPERARET
SPATIVM. SACRARIO. NOVO
TEMPLI. VATICANI. EXCITANDO
SOLLEMNIBVS. CAERIMONIIS. DICAVIT
INIECTISQVE. IN. FVNDAMENTA. STIPIBVS
AERIS. ARGENTI. AVRI
LAPIDEM. SACRVM. AVSPICALEM
TANTORVM. OPERVM. STATVIT

DE caeremoniis iis, quibus aedium ſacrarum apud nos inchoari aedificia ſolent, nihil a Marangonio traditum invenio in eo libro, in quo rituum Chriſtianorum origines perſequutus eſt. at qui Tacitum legerit, quo loco Capitolii reſtituendi curam a Veſpaſiano in L. Veſtinum collatam refert, (2) is, opinor, jam facile intelliget, multa ex veteri conſuetudine retineri, quae rite expiata, religioſe nunc ſancteque uſurpantur. itaque & formulas huic aptas argumento pleraſque a Tacito mutuari licuit.

D 2 MON.

(1) pro lapide primo ad fundam. Sacrar. Vatic.
(2) Hiſt. lib. 4. c. 53.

XXXIIII. (1)

HONORI
SANCTI· NICOLAI· MAGNI
AEDES·A·SOLO·INCHOATA·XVII·KAL·OCT·AN·M·DCC·LII·
LAPIDEM· AVSPICALEM· STATVENTE· FRANC· TORQVATO
SIMEONIO· ARCHIPRESB·
ABSOLVTA·ET·RITE·EXPIATA·VII·KAL·IVL·AN·M·DCC·LXVIIII·
EANDEM·AVCTORE·V·E·HIERONYMO·SPINOLA·CARD·EPISC·
HIERONYMVS· VOLPIVS· V· C· DOMO· BARIO· ARCHIEP·
NEOCAESAR· INLATIS· ALTARI· MAXIMO· CINERIBVS
MARTYRR· SANCTISS·
IVSTINI· ZOSIMI· VALERII· LVPERCI
CONSECRAVIT· DEDICAVITQ·
XVI· K· SEPT· AN· M· DCC· LXXVII·
CVIVS· DIEI· SACRVM· ANNIVERSARIVM· IN· FASTOS
AD· DOMINICVM· MENSIS· OCTOBRIS· TERTIVM· RELATVM·EST

R*ite expiata*: non homines ſolum nec crimina tantum, ſed loca etiam *expiabantur*. *Qui expiandum forum*, inquit Tullius, (2) *populi Romani ab illis nefarii ſceleris veſtigiis eſſe dico*. nec ſemper *Expiatio* ad crimen refertur; nam de incendio urbis, primo Gallico bello, ſic loquutus eſt Florus: (3) *Incendium illud quid egit aliud, niſi ut deſtinata hominum ac Deorum domicilio civitas, non deleta nec obruta, ſed expiata potius ſed luſtrata videatur?*

In Faſtos: id eſt in Kalendarium; *Faſtos* enim aut *Faſtus* appellavere Latini non eas ſolum tabulas, in quibus magiſtratus & res domi militiaeque geſtae per annorum ſeriem deſcribebantur, quas & *Annales* nominabant; ſed eas etiam, quae anni menſes & dies, ac quae ſingulis diebus reſponderent, ſacra, ferias, ludos, epulas, pompas referebant: cujuſmodi Faſtos Verrius Praeneſte publicavit, & Ovidius verſibus expoſuit. nomen a faſtis diebus, quos ſimul indicabant, datum videtur, quemadmodum a Kalendis Kalendaria item dicta ſunt. de his Cicero loquitur, quum ait, (4) *Ego D. Bruto liberato, quum laetiſſimus ille civitati dies illuxiſſet, decrevi, ut in Faſtis ad eum diem Bruti nomen adſcriberetur*.

SANC.

(1) in aede agri Praeneſt.
(2) pro Rabir. perd. reo c. 4.
(3) lib. 1. c. 13.
(4) ad Brut. epiſt. 15.

XXXV. (1)

SANCTO· NICOLAO· MAGNO· PONTIFICI· MYRENSIVM
PATRONO· CAELESTI· SOSPITATORI
HIS· FINIBVS· HISCE· REGIONIBVS· VETVSTISSIMI· MAIORVM
AEDEM· MERITO· DICAVERVNT
CVRIONIQVE· PRIMITVS· SACRORVM· CAVSSA· ADTRIBVTAM
RAMBOTTVS· PONTIF· AN· M· CC· LXXXVIII·
FONTE· BAPTISMATIS· RITE· INSTRVXIT
EANDEM· AB· ALBERGHETTO· CHIAVELLIO· AN· M· CCC· XVII·
OPERIBVS· AMPLIATIS· RESTITVTAM
QVVM· VETVSTATE· DILABERETVR
COLLEGIVM· CANONICORVM· ET· RESPVBLICA
CVLTORESQVE· OMNES· STIPE· COLLATA
AN· M· DCC· LXXVII·
IM AMPLIOREM· FORMAM· AB· INCHOATO· REFICIENDAM
EXORNANDAMQVE· CVRARVNT
VTI· MAIESTAS· ET· HONOR· AEDI· SANCTISSIMAE
R E D D E R E T V R
QVAM· AB· HONORIO· III· P· M· DIPLOMATE· INSIGNITAM
A· CALLISTO· III· AN· M· CCCC· LVI·
PRAEDIIS· ET· PRAEFECTVRA· SANCTI· CASSIANI
CONTRIBVTA· LOCVPLETATAM
A· PIO· II· AN· M· CCCC· LVIIII· QVVM· VNO· AB· ANTISTITE
CVRARETVR· COLLEGIO· CANONICORVM· AVCTAM
MARTINVS· V· EVGENIVS· IIII· XYSTVS· IIII· PAVLLVS· V·
GREGORIVS· XV· PP· MM· PVBLICIS· PRIVILEGIORVM
LITTERIS· HONESTARVNT

C*urionem* rectius, quam *Parochum* dici, qui sacris Curiae praesit, Grammatici omnes fateri debent: quum olim *Parochorum* munus civile, *Curionum* semper sacrum fuisse constet. ait enim Varro: (2) *Curiones dicti a curieis, qui fiunt, ut in heis sacra faciant*. idem *Parochum* diserte a Sacerdote distinguit; nam in Sesquiulysse haec

haec ab eo scripta, tradit Nonius (3) *Hic enim omnia erat, Sacerdos, Praetor, Parochus, denique idem senatus, idem populi caput.*

Privilegium Tullius fere in malam partem accipit, tamquam legem in privatum hominem latam contra praescripta majorum. itaque adversus Clodium, (4) *De peste*, inquit, *civis conservatoris reipublicae licuit tibi ferre non legem, sed nefarium Privilegium*: rursus in eundem: (5) *cum indemnatum exturbares, Privilegiis tyrannicis irrogatis.* ceterum qui consequuti sunt Latini scriptores saepe Principis beneficium, sive immunitas esset, sive lex quaecumque in favorem alicujus commodumve lata, *Privilegium* appellaverunt. *Privilegia parentibus quaedam data* scripsit Seneca, (6) Apameam coloniam Plinius (7) *habuisse Privilegium & vetustissimum morem, arbitrio pro rempublicam administrare.* idem vocabulum eadem sententia saepe in Pandectis occurret: quin & in veteri inscriptione apud Fabrettum (8) leges de Antonino Aug. *Quod Privilegia Eorum Non Modo Custodiverit, Sed Etiam Ampliaverit.*

(1) Fabriani in aede sacra.
(2) de L. L. l. 4. p. 22.
(3) c. 1. n. 239.
(4) pro D. 5. c. 10.
(5) ibid. c. 42.
(6) l. 3. de Benef. c. 11.
(7) l. 10. ep. 56.
(8) p. 682. n. 67.

XXXVI. (1)

NVMINE
DEI· OMNIPOTENTIS
PLACATO
ET· PACE· EXORATA
ORDO· ET· POPVLVS· VRBANIENSIS
IN· HONOREM
CHRISTOPHORI· MARTYRIS
PATRONI· CAELESTIS
SACRAVERVNT
QVANDOQVIDEM· ANNO· M· DCC· LXXXI·
MAXIMO· TERRAE· MOTV· CIVITAS· VNIVERSA
AB· SEDIBVS· SVIS· ET· SOLO· PATRIO· EXTORRIS
EX· ANTE· D· III· ID· IVN· AD· D· VIII· KAL· AVG·
INCOLVMIS· IN· CAMPO· TETENDIT· ET· HEIC
ALTARE· AD· SACRIFICANDVM· AEDICVLA
CIRCVM· OPERE· SVBITARIO· CONSTITVTA
DIES· XXXXV· STETIT

Xtorris: sic Livius de Xyniae incolis oppidum deserentibus, *Hoc*, inquit, (2) *sedibus suis Extorre agmen in praesidium incidit, quod Athamanum, quo tutior* fru-

frumentatio esset, ducebatur. & de Augusto, qui Nursinos patria exegit, Svetonius: (3) *Grandi pecunia, & quam pendere nequirent, multatos Extorres egit oppido*: id est extra terram patriam: ut extorres ii etiam recte dicantur, qui a patriae moenibus parum absint.

Tetendit: militare id quidem verbum est, sed de aliis etiam, qui milites non essent, quandoque usurpatum: ut apud Caesarem: (4) *Vt qui sub vallo tenderent Mercatores, recipiendi sui non haberent facultatem*.

Opere Subitario: de Nerone Tacitus: (5) *Subitaria aedificia exstruxit, quae multitudinem acciperent*. idem theatri gradus in tempus structos *Subitarios* dixit. (6)

(1) Urbaniae in Umbria, ad columnae basim.
(2) l. 32. c. 13.
(3) in Aug. c. 12.
(4) l. 6. G. 9. c. 36.
(5) Ann. l. 15. c. 39.
(6) ibid. l. 14. c. 20.

XXXVII. (1)

CONCLAVE· HOC· SIVE· SACRARIVM
ALTARI· CONDITO· DEDICATVM· EST
QVOD· IGNATIVS· PATER· POST· COLLEGIVM
ROMANVM· CONSTITVTVM· HVC· IN· HORTOS
AD· SVORVM· RELAXATIONEM· COEMPTOS
IPSE· VALETVDINE· IAM· AFFECTA· POST
IDVS· IVLIAS· ANNI· M· D· LVI· TAMQVAM
VIRIVM· RECIPIENDARVM· CAVSSA· SECEDENS
RELIGIONEM· LOCO· ET· SANCTITATEM
PRAESENTIA· INTVLERIT
QVODQVE· HEIC· DIEM· SVPREMVM· ANIMO
VERSANS· VELVTI· CONTENTO· AD· METAM
CVRSV· DEI· OPTIMI· MAXIMI· PRAEMIORVMQVE
DIVINORVM· CONTEMPLATIONI· MAGNO· SE
AMORIS· ARDORE· TOTVM· ADDIXERIT
DONICVM· CRESCENTE· MORBO· DELATVS
DOMVM· QVATRIDVO· AD· SEDES· CAELESTIVM
PLACIDO· EXITV· EMIGRAVIT

INscriptionem hanc Petri Aloisii Galletti Pontificis Cyrenensium viri summi rogatu condidi, qui sacram aediculam ad thermas Antoninianas nuper invisens, custodis negligentia apertam cuique & squalore obsitam, non sine animi moerore re-

reperit; veritusque est, ne paullatim cum sacrario ipso loci etiam memoria penitus interiret.

(1) pro aedicula ad therm. Antoninian.

XXXVIII. (1)

GVLLIELMVS· PALLOTTA· CARDINALIS
PRO· PRAEF· AERARI
CVRATOR· OPERVM· PVBLICOR·
PATRONVS· MVNICIPI
PATRONVS· LICCARVM
AEDES· CIVIVM· OPPIDVMQVE· OMNE
OPE· EIVS· ET· INSTANTIA· CONSTITVTVM
REVISENS
PRIMVS· SACRVM· AD· ALTARE
FECIT

M*unicipium* a me appellari, qui Vicus sit, multi, opinor, mirentur. at Vicani illi patriam suam a conditore *Laurentiopolim* vocant: per eum enim stant, per quem alii cecidere. constat vero, non semper a Latinis ea solum oppida appellari *Municipia*, cujus incolae jure suo uterentur, & cives Romani essent. *Nunc* abusive, inquit Ulpianus (2) *Municipes dicimus suae cujusque civitatis cives*. quin & *Municipes Iovis* dixit Iuvenalis Lagenas ex insula Creta advectas, (3) & Cumanam testam *Municipem Sybyllae* Martialis, (4) tamquam si eo vocabulo inquilini jam omnes cujusque loci appellarentur.

(1) Vico Laurentio in aedibus Liccarum.
(2) L. 1. D. ad Munic. & de incol.
(3) Sat. 14. v. 271.
(4) l. 14. ep. 114.

XXXVIIII. (1)

✱ ☧ ✱
LOCVS
VBI· CORPORA· MARCELLINI· ET· PETRI
MARTYRVM· SANCTISSIMORVM
PRIMITVS· SEPVLTA· SVNT
QVEM· IOSEPH· MARIANVS· PARTHENIVS
TITVLO· HONESTANDVM
CVRAVIT

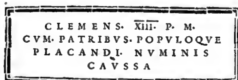
H*onestare saepe* est honorare aut insignem clarumque reddere: *mortem alicujus imagine honestare* dixit Tullius, (2) & apud Plinium phoenix describitur sic,

Au-

(3) *Auri fulgore circa colla, cetera purpureus, caeruleam roseis caudam pennis distinguentibus, cristis faciem, caputque plumeo apice honestante.* Curtius de Poro scribens ait: (4) *Ipsum vehebat elephantus super ceteras belluas eminens: armaque auro & argento distincta corpus rarae magnitudinis honestabant.*

(1) in arenariis Tiburtii Mart.
(2) pro Rab. perd. reo c. 9.
(3) H. N. l. 10. c. 2.
(4) lib. 8. c. 13.

XXXX. (1)

P*Atres* quum dicebant Latini, consilium publicum designabant: & *Patres* ab honore appellatos tradit Livius, quos Romulus Senatores creavit: (2) idemque vix aliter nominare solet. recte igitur haec de *Cardinalibus* accipias, qui Pontificis Maximi consilium sunt.

(1) pro tabula picta pompam sacram referente.
(2) lib. 1. c. 8.

XXXXI. (1)

S*Alus* antiquis in titulis fere semper usurpatur, qua morbo & morti opponitur: & multae adhuc exstant tabellae cum ea formula *Pro Salute Imp. Caes.*, *Pro Salute Coloniae & Ordinis Decurionum & Populi Tudertis*, *Pro Salute & Incolumitate Domus Divinae* & hujusmodi. est vero & haec apud Gruterum, (2) *Pro Salute Imperii Romani & Virtute Legionis* XIII. G. sed inscriptionem totam merito rejecit Maffejus. (3)

Hunc & superiorem aliosque hujusmodi titulos quicumque a tabulis, quibus subscripti sint, abjunctos legat, obscuros videri, facile pronunciet. sed minus recte sententiam ante ferat, quam illud perpenderit, quo loco prostare dicantur. quae enim in ipsis non enunciantur, ipsae referunt tabulae; ut qui eas contemplatus sit, plura jam in titulis ad perspicuitatem non requirat.

(1) pro tabula picta Vota populi R. referente.
(2) p. 2. n. 11.
(3) Art. Cr. L. p. 169.

XXXXII. (1)

V. NON. OCTOBR.
ANNO. M. DCC. LXXVIIII.
QVOD. QVATVOR. MENSES. NON. PLVISSET
SVPPLICATIO. IN. VRBE. DIER. OCTO. INDICTA
OBSECRATIONESQVE. IN. TEMPLIS. CVRIARVM
OMNIBVS. FACTAE. PRECIBVSQVE. AB. VIRGINE
MATRE. PETITVM. VTI. PROPITIATA. CAELESTES
AQVAS. IMPLORANTIBVS. MITTERET. NOXIAMQ.
FRVGIBVS. INTEMPERIEM. PROHIBERET
SACERDOTES. ET. PRIMORES. CIVITATIS
ET. POPVLVS. PER. VRBEM. EVNTES. ET
PACEM. PRECANTES. CARMEN. CECINERE
PRAELATVMQ. SANCTAE. VIRGINIS. SIMVLACRVM
ACCENSO. THVRE. FACIBVS. CEREISQVE
ARDENTIBVS. SEQVVTI. SVNT

S*upplicationem* Latini dixere non modo publicam gratiarum actionem, de qua Tullius saepe meminit, quum scilicet ob res bene gestas populus templa adibat gratiarum agendarum caussa; sed etiam publicam obsecrationem periculi avertendi & numinis placandi caussa, quales Romae factas Livius non raro scripsit. *Eo*, inquit (2) *anno prodigia multa fuerunt: quorum averruncandorum caussa Supplicationes in biduum Senatus decrevit*. & de bello Philippico agens, (3) *Supplicationibus habitis jam & obsecratione circa omnia pulvinaria facta*. item alibi multa id genus habet: ut verbum nullum sit aptius ad eas obsecrationes designandas, quae in civitatis periculis templa celebrantes facere solemus.

Curias appellavi, quas vulgus expuncto I *Curas* vocat, nomine, ut reor, a *Curiis* ducto. nam veteres quoque non aedem solum, in qua sacra fiebant, sed populi etiam partem eam, quae unam in aedem sacrorum caussa conveniret, eo vocabulo nominabant. totus enim populus in Curias triginta divisus fuerat, nominibus quasque suis distinctas, quorum tamen pleraque ignoramus. (4) ea Festus a Sabinis virginibus sumpta tradit, quas Romani sub Romulo rapuerunt. relege, quod superius inscr. XXXV. subjeci idem Festus *Curiales* appellari tradit, qui sunt *ejusdem Curiae, ut tribules & municipes*.

Carmen Cecinere: sacros nimirum de mores psalmos, opis implorandae caussa. *Carmina* enim dixere veteres propria quadam appellatione, quae sacra peragentes canebant, ut *Saliare Carmen* & *Carmen Saeculare*. nec eo nomine semper poëma & versus indicabant; quum & Praetoris formulae *Carmen* dicerentur. (5)

KAL.

(1) pro pila marmorea ad aedem factam.
(2) lib. 10. c. 33.
(3) lib. 31. c. 9.
(4) v. Liv. l. 1. c. 13.
(5) v. Cic. pro Mur. c. 12.

XXXXIII. (1)

KAL. SEPTEMBR.
PIO. VI. PONTIFICE. MAXIMO
ANNO. M. DCC. LXXXVI.
QVOD. TERRA. DIES. AMPLIVS. QVINQVAGINTA
MOVISSET. LABESQVE. MVLTIS. LOCIS. FACTAE. ESSENT
EIVS. REI. ERGO. SENATVS. CENSVIT. IEIVNIVM
MARIAE. ADIVTRICI. ANTE. NATALEM. EIVS
INSTITVENDVM. QVOD. SERVARETVR. QVOTANNIS
VOTO. SVSCEPTO. IN. ANNVM. CENTESIMVM
SI. TELLVS. QVIESSET

M*overe* pro moveri Latini usurpare aliquando soliti: in antiquo senatusconsulto apud Gellium (2) legimus, *Quod C. Iulius L. F. Pontifex Nunciavit, In Sacrario In Regia Hastas Martias Movisse.* & apud Livium, (3) *Terra dies duodequadraginta Movit.*

Iejunium instituendum Cereri esse, & id quinto quoque anno servandum renunciarunt Decemviri, postquam libros Sibyllinos adissent, ut est apud Livium: (4) inde eam sumpsi formulam, qua hic usus sum.

(1) pro pila marmorea ad aedem sacram. (2) N. A. l. 4. c. 6. (3) lib. 35. c. 40. (4) lib. 36. c. 37.

XXXXIIII. (1)

EX. TESTAMENTO
L. MESSI. SODALIS. MARIANI
VIRI. PIENTISSIMI
HVIC. SACRARIO. CEDIT. AREA. QVAE. A. TERGO. EST
ET. DOMVS. MESSIANA. PROXIMA
CVM. HORTO. ET. POMARIO
EA. LEGE. VTI. COLLEGIVM. N. QVOTANNIS
V. K. IVNIAS
QVO. DIE. L. MESSIVS. E. VIVIS. EXCESSIT
FVNERIS. ANNIVERSARII. CAVSSA
IN. SCHOLAM. CONVENIAT. SACROQVE
FACIBVS. ACCENSIS. INTERSIT

C*edit Area*: id est accedit, pertinet: ut apud Gruterum, (2) *Huic Titulo Cedunt Quoquoversum Pedes Quadrati Bini*, & *Huic Monumento Tutelae Nomine Cedunt Agri Turi Iugera Decem & Taberna Quae Proxime Eum Locum est.* simile illud Caji jurisconsulti, (3) *Omne, quod inaedificatur, solo cedit.*

E 2 DE.

(1) ficti argumenti. (2) p. 823. n. 8. p. 399. n. 1. (3) D. l. 41. tit. 1. l. 7.

XXXXV· (1)

☧

DE· RELIQVIIS
MARTYRVM· SANCTISSIMORVM
QVAE· THESAVRVS· CONDITA
HABET
EA· VTI· CLAVSA· SIGNATAQVE· SVNT
SANCTA· INVIOLATA
PERPETVO· MANENTO
DEQVE· IIS· PARTICVLAM· NE· CVI
DISSOCIARE· DEMERE
FAS· ESTO
VENERARI· COLERE· ORNARE
CVIQVE· LICETO
QVORVM· NOMINA
I· S· S·
PAVLLI· APOSTOLI
T· FLAVI· CLEMENTIS· COS·
IGNATI· PONT· ANTIOCH·
POLYCARPI· PONT· SMYRN·
SEBASTIANI· DEFENSORIS
CAECILIAE· VIRGINIS
MARTINAE· VIRGINIS
SVSANNAE· VIRGINIS

T*Hesaurus*: hoc nomine non ipsae solum res, quibus magnum sit pretium, sed locus etiam illis adservandis significatur. quin de sepulcro in epitaphio illo suo Naevius apud Gellium (2) accepisse videtur:

Itaque postquam est Orcino traditus Thesauro:

tum de alvearibus usurpavit Virgilius, (3)

Si quando sedem angustam servataque mella
Thesauris relines:

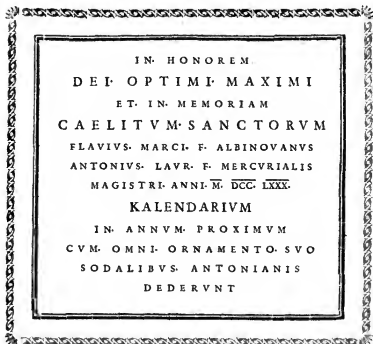
ac demum plerique ad memoriam atque etiam ad libros designandos transtulerunt. qui-

quare non hic perperam pro Conditorio posuimus.

Quorum Nomina: vetus haec formula iis in titulis, in quibus multorum nomina infra describenda essent: (4) quam sic quoque efferebant, nisi casus repugnaret, *Ii Qui infra Scripti sunt*, (5) vel etiam, *Milites Infra Scripti Fecerunt*. (6)

(1) pro aedicula solo privato
(2) N. 2. l. 1. c. 24.
(3) Georg. l. 4. v. 227.
(4) Grut. p. 169. n. 7. Fabr. p. 299. n. 257. & p. 340. n. 514. &c.
(5) Fabr. p. 429. n. 4.
(6) Grut. p. 170. n. 1.

XXXVI. (1)

(1) pro attio scholae sodal. Antonian.

A KAL.

A KAL. IAN. F. DEO. PVERO. QVOD. HOC. DIE. SALVTEM. GENERIS HVMANI. SANGVINE. SVO. DEDICAVIT
PRIMA. LVCE. TONITRVS. TORMENTORVM. AB. ARCE. FIVNT
SVPPLICIA. STATIVA. AD. MARIAE. TRANS. TIBER.
IN. SACRARIVM. DOMVS. PONTIFICALIS. CONVENTVS. PATRR. CARDD. AD. SACRVM. ET. CONCIONEM. ADSTANTE. PONTIFICE. MAX.
SOLLEMNIA. AD. TEMPL. FARNES.
VIRGINES. DOTANTVR. AD. MARIAE. VICO. MINERVAE
B IIII. NON. HOC. DIE. MAGISTRATVS. DESIGNATI. HONOREM. IN. CAPITOLIO AVSPICANTVR
C III.
D PR.
E NON. TELESPHORO. PONT. MAX. ET. MARTYRI
PRIMA. VESPERA. IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARDD. AD. PSALMOS. ADSTANTE. PONT. MAX.
F VIII. ID. F. DEO. PVERO. QVOD. HOC. DIE. A. TRIBVS. SAPIENTIBVS ADORATVS. EST
HOC. DIE. CVRIONES. FERIAS. CONCEPTIVAS. SOLLEMNES. POPVLO INDICVNT
SVPPLICIA. STATIVA. IN. VATIC.
IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARDD. AD. SACRVM ET. CONCIONEM. ADSTANTE. PONT. MAX.
SOLLEMNIA. AD. ATHANASII. RITV. GRAECO. ITEM. AD. MARONIS RITV. SYRIACO
AQVA. RITE. PIATA. POPVLO. DIDITVR
IN. CAPIT. POMPA. DVCITVR
EODEM. DIE. AEDES. CORSINIANA. IN. LATER. DEDICATAST
G VII. F. NVPTIALES. DIES. INCIPIVNT
A VI.
B V. CELSO. ET. IVLIANO. MARTYRR. AD. PONT. AEL.
C IIII.
D III.
E PR.
F IDIB. XXXX. MARTYRIBVS. VIA. LABICANA
G XVIIII. K. F. STATA. SOLLEMNITAS. NOMINI. IESV. RECOLENDO HILARIO. PONT. IN. LATER.
A XVIII. PAVLLO. ANACHORETAE. VICO. ALBANO
IOANNI. CHALYBITAE. IN. INS. TIB.
B XVII. MARCELLO. PONT. MAX. ET. MART. VIA. LATA
C XVI. ANTONIO. SENIORI. IN. EXQVILIIS IVMENTA. LVSTRANTVR
D XV. PETRO. APOSTOLO. IN. VATIC. QVOD. HOC. DIE. PONTIFICATVM MAXIMVM. IN VRBE. AVSPICATVS. EST

SACRVM· SOLLEMNE· IN· TEMPLO· ET· CONCIO· ADSTANTE·PONTIFICE MAX· CVM· PATRR· CARDD·

EODEM· DIE· PRISCAE· VIRG· MART· IN· AVENT·

E XIIII· REGI· CANVTO· MART· AD· MARIAE· TRANS· PONT· AEL· ITEM FVLGENTIO· PONT· AD· AVGVSTINI

F XIII· FABIANO· ET· SEBASTIANO· MARTYRR· VIA· APPIA· AD· MILL· II· ITEM· IN· PALATIO

VIRGINES· DOTANTVR· AD· AED· GALLOR·

G XII· F· HAGNE· VIRG· MART· VIA· NOMENTANA

SOLLEMNIA· AD· CIRC· AGON·

A XI· VINCENTIO· ET· ANASTASIO· MARTYRR· AD· AQVAS· SALVIAS

SOLLEMNIA· AD· LACVM· VIRGINIS

B X· MARIAE· SPONSAE

SACRVM· SOLLEMNE· AD· TEMPL· LIB· IN· EXQVIL· ADSTANTE ORATORE· REGIS· HISPAN·

C VIIII·

D VIII· PAVLLO· APOSTOLO· DESIGNATO·AD·TEMPL· EIVS· VIA· OSTIENSI ITEM· INTRA· POMOER· VICO· REGVLAE

E VII· PAVLLAE· MATRONAE· AD· MARIAE· DEI· PARENTIS· DESIGNATAE IN· REG· MONTANA

F VI· IOANNI· CHRYSOSTOMO· PONT· MAIORI· DOCT· IN· VATIC·

RELIQVIAS· EIVS· VENERARI· OSCVLANDO· LICET

G V· F· HAGNE· VIRG· MART· ITERVM· VIA· NOMENTANA

A IIII· PAPIAE· ET· MAVRO· MARTYRR· AD· AEDEM· NOVAM

HOC· DIE· CLEMENS· VIII· PONT· MAX· FERRARIAM· RECEPIT

SACRVM· SOLLEMNE· ET· ORATIO· AD· EVSTACHII· ADSTANTIBVS MAGISTRATIBVS· IIDEM· DONARIVM· DICANT

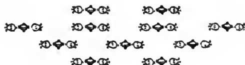
B III· MARTINAE· VIRG· MART· SVB· CAPIT·

AD· SEPVLCRVM· IN· CRYPTA· SVPPLICATVR

ITEM· HYACHINTIDI· MARESCOTTIAE· AD· LAVR· ET· LVC·

C PR· PETRO· NOLASCO· AD· AEDES· SODAL· MERCEDON·

ITEM· LVDOVICAE· ALBERTONIAE· AD· FRANCISCI· VICO RIPAE· MAIORIS

D KAL. FEBR. IGNATIO. PONT. MART. AD. AEDEM. CLEMENTIS. IN COELIMONTIO
IEIVNIVM. QVOD. HOC. DIE. TERRA. MOVIT
E IIII. NON. F. MARIAE. PVERPERAE. PERLITANTI. IN. REG. MONT.
IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARD. AD. POMPAM ET. SACRVM
CEREI. RITE. PIATI. A. PONTIFICE. MAXIMO. DIRIBENTVR
CEREOS. ITEM. DE. TEMPLO. CLIENTES. DONO. MITTVNT. PATRONIS
VIRGINES. DOTANTVR. AD. SILVESTRI. IN. QVIRIN.
F III. BLASIO. PONT. MART. VICO. IVLIO
ITEM. VIC. CESARIN.
G PR. F. ANDREAE. CORSINO. IN. LATER.
A NON. AGATHAE. VIRG. MART. TRANS. TIB.
ITEM. IN. REG. MONT.
B VIII. ID. DOROTHEAE. VIRG. MART. TRANS. TIB.
C VII. ROMVALDO. PATRI. AD. VIAM. LATAM. DIVERTICVLO
D VI. IOANNI. MATHENSI. AD. MARIAE. PROPE. FIGVLIN. EXTRA. POMOER.
E V. APOLLONIAE. VIRG. MART. TRANS. TIBER.
VIRGINES. DOTANTVR. AD. AVGVSTINI
F IIII. SCHOLASTICAE. VIRG. AD. MARIAE. IN. CAMP. MART.
G III. F. HVIC. DIEI. SEPTVAGESIMA. NOMEN. DATVM. QVOD. HINC. AD PASCHAE. SOLLEMNIA. VLTIMA. DIES. NVMERO. SEPTVAGINTA SVNT
SVPPLICIA. STATIVA. AD. LAVRENTII. EXTRA. POMOER.
A PR.
B IDIB. CATHARINAE. RICCIAE. VIRG. AD. MARIAE. VIC. MINERV.
SOLLEMNIA. AD. APOLLINARIS. QVOD. HOC. DIE. EFFIGIES. SANCTAE VIRGINIS. IN. PARIETE. APPARVIT
C XVI. K. VALENTINO. PRESB. MART. AD. SEBASTIANI. VIC. VLMI
VIRGINES. DOTANTVR
D XV. FAVSTINO. ET. IOVITAE. MARTYRR. AD. AED. BRIXIAN. VIC. IVLIO
VIRGINES. DOTANTVR
FERIAE. QVOD. HOC. DIE. D. N. PIVS. VI. DEO. AVCTORE. PONTIFEX MAXIMVS. RENVNCIATVS. EST
IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARDD. AD. SACRVM ADSTANTE. PONT. MAX.
E XIIII.
F XIII.
G XII. F. SEXAGESIMA
SVPPLICIA. STATIVA. AD. PAVLLI. VIA. OSTIENSI
A XI.
B X.
C VIIII.

D VIII.

D VIII· PETRO· APOSTOLO· QVOD· HOC· DIE· PONTIFICATVM ANTIOCHIAE· PRIMITVS· VSVRPAVIT

FERIAE· QVOD· HOC· DIE· D· N· PIVS· VI· PONTIFEX· MAXIMVS SACRORVM· SOLLEMNIBVS· INITIATVS· EST

IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM ADSTANTE· PONT· MAX·

E VII· MARGARITAE· CORTONENSI· AD· MARIAE· IN· CAPITOLIO· ITEM LAZARO MONACHO· AD· LVCAE· CONTRA· FORN· SEVER·

IEIVNIVM

F VI· F· MATHIAE· APOST· AD· TEMPL· LIBER·

RELIQVIAS· EIVS· SVB· ALTARI· MAXIMO· SITAS· POPVLVS· VANERATVM ADIT

G V· F· QVINQVAGESIMA

SVPPLICIA· STATIVA· IN· VATIC·

SOLLEMNIA· IN· HORAS· XXXX· AD TEMPL· FARNES·

SACRVM· ADSTANTIBVS· PATRR· CARDD·

SODALIVM· COLLEGIA· IN· PVBLICVM· PRODEVNT· SVPPLICANDI CAVSSA

A IIII·

B III· VLTIMVS· NVPTIALIVM· DIERVM

C PR· HOC· DIE· IEIVNIVM· QVADRAGENARIVM· OCCIPIT

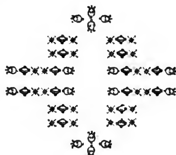
SVPPLICIA· STATIVA· AD· MARIAE· SCHOLA· GRAECA

ITEM· AD· SABINAE· ET· AD· ALEXII· IN· AVENT·

IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM ADSTANTE· PONT· MAX·

SACERDOTES· CINERE· SACRO· POPVLVM· VIRITIM· INSPERGVNT

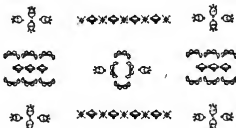
CONCIONES· IN· TEMPLIS· HABERI· INCIPIVNT

D KAL. MART. SVPPLICIA. STATIVA. AD. GEORGI. IN. VELABR.
E VI. NON. SVPPL. ST. AD. IOANNIS. ET. PAVLLI. IN. COELIO
F V. SVPPL. ST. AD. TRIPHONIS. ET. AD. AVGVSTINI
G IIII. F. QVADRAGESIMA
SVPPL. ST. IN. LATER.
IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARDD. AD. SACRVM ET. CONCIONEM. ADSTANTE. PONT. MAX.
REGI. CASIMIRO. AD. AED. POLONOR.
A III. SVPPL. ST. AD. PETRI. IN. EXQVIL.
B PR. SVPPL. ST. AD. ANASTASIAE
C NON. SVPPL. ST. AD. TEMPL. LIBER.
IEIVNIVM. VERNI. TEMPORIS
THOMAE. AQVINATI. DOCT. VICO. MINERV. SACRVM. SOLLEMNE ADSTANTIBVS. PATRR. CARDD.
D VIII. ID. SVPPL. ST. AD. LAVRENTI. IN. REG. MONT.
IOANNI. PATRI. IN. INS. TIBER.
VALETVDINARIA. FLORE. NOVO. ET. FESTO. CVLTV. ORNANTVR
E VII. SVPPL. ST. AD. XII. APOST.
FRANCISCAE. ROMANAE. IN. DOMO. VIRGG. AD. TVRR. SPECCHIAN.
SACRVM. SOLLEMNE. AD. MARIAE. NOV. ADSTANTIBVS. PATRR. CARDD.
F VI. SVPPL. ST. IN. VATIC.
XXXX. MARTYRIBVS. TRANS. TIBER.
HOC. DIE. IN. HONOREM. IOSEPHI. MARIAE. SANCTAE. VIRI SVPPLICATIONI. NOVENDIALI. INITIVM. EST
G V. F. SVPPL. ST. AD. MARIAE. IN. COEL. ITEM. IN. TEMPL. LIBER.
IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARDD. AD. SACRVM ET. CONCIONEM. ADSTANTE. PONT. MAX.
A IIII. SVPPL. ST. AD. CLEMENTIS
GREGORIO. MAGNO. DOCT. AD. CLIVVM. SCAVRI
HOC. DIE. IGNATIO. PATRI. FRANCISCO. XAVERIO. PHILIPPO. NERIO ISIDORO. THERESIAE. CAELESTES. HONORES. DECRETI
B III. SVPPL. ST. AD. BALBINAE. IN. AVENT.
C PR. SVPPL. ST. AD. CAECILIAE. TRANS. TIBER.
D IDIB. SVPPL. ST. AD. MARIAE. TRANS. TIBER.
E XVII. K. SVPPL. ST. AD. VITALIS. VALLE. QVIRINI
F XVI. SVPPL. ST. AD. PETRI. ET. MARCELLINI
G XV. F. SVPPL. ST. AD. LAVRENTI. EXTRA. POMOER.
IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARDD. AD. SACRVM ET. CONCIONEM. ADSTANTE. PONT. MAX.
A XIIII. F. SVPPL. ST. AD. MARCI
IOSEPHO MARIAE. SANCTAE. VIRO. VICO CAP. AED. ITEM. AD. AED. VICTOR. AD. AED. ROTVND. IN. TEMPL. IGNAT.
SOLLEMNIA. IN. SCHOLA. FABR. CAPITOL.

B XIII.

B XIII· SVPPL· ST· AD· PVDENTIANAE
HOC· DIE· AEDES· SESSORIANA· DEDICATA ST
SACRARIVM· HELENAE· FEMINIS· PATET
C XII· SVPPL· ST· AD· XYSTI
ITEM· AD· NEREOS· ET· ACHILLEI
BENEDICTO· PATRI· TRANS· TIBER·
D XI· SVPPL· ST· AD· COSMAE· ET· DAMIANI· VIA· SACRA
HOC· DIE· VENERABILES· EFFIGIES· MARIAE· SANCTAE· PER· TEMPLA RETEGVNTVR
E X· SVPPL· ST· AD· LAVRENTII· ET· LVCINAE
F VIIII· SVPPL· ST· AD· CAII
ITEM· AD· SVSANNAE· ET· AD· MARIAE· IN· THERM· DIOCL·
G VIII· F· SVPPL· ST· AD· AED· SESSOR·
MARIAE· DEI· PARENTI· DESIGNATAE· AD· IIII· FONTES
SOLLEMNIA· AD· MARIAE· VIC· MINERV·
HVC· PONTIFEX· MAXIMVS· EQVO· VECTVS· EX· VATICANO· PROCEDIT EOQVE· ADSTANTE· CONVENTVS· PATRR· CARDD· IN· AEDEM· AD MINERV· SACRI· SOLLEMNIS· CAVSSA
VIRGINES· IN· POMPAM· PRODEVNT· DOTANTVR
A VII· SVPPL· ST· AD· IIII· MARTYRR· IN· COELIO
B VI· SVPPL· ST· AD· LAVRENTI· ET· DAMASI
C V· SVPPL· ST· AD· PAVLLI· VIA· OSTIENSI
D IIII· SVPPL· ST· AD· SILVESTRI· ET· MARTINI· IN· REG· MONT·
ITEM· AD· SILVESTRI· IN· CAMP· MART·
E III· SVPPL· ST· AD· EVSEBII· ET· AD· VIVIANAE
F PR· SVPPL· ST· AD· NICOLAI· VICO· MONTANOR·
BALBINAE· VIRG· MART· IN· AVENT·

G KAL. APRIL. F. INITIVM. LVGVBRIS. HEBDOMADIS
SVPPL. ST. IN. VATIC. ET. AD. LAZARI
IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARDD. AD. SACRVM
ET. CONCIONEM. ADSTANTE. PONT. MAX.
A IIII. NON. SVPPL. ST. AD. CHRYSOGONI
FRANCISCO. PAVLLANO. PATRI. IN. REG. MONT.
SOLLEMNIA. AD. AED. ANDREAE. VICO. NEMORENSI
B III. SVPPL. ST. AD. MARIAE. VIA. LATA. ET. AD. QVIRICI. FOR. NERV.
C PR. SVPPL. ST. AD. MARCELLI
D NON. SVPPL. ST. AD. APOLLINARIS. ET. AD. MARIAE. MAGDALENAE. VIA. LATA
VINCENTIO. FERRERIO. VICO. MINERV. SOLLEMNIA. CONCEPTIVA
E VIII. ID. SVPPL. ST. AD. STEPHANI. IN. COELIO
MARIAE. PERDOLENTI. AD. MARCELLI
F VII. SVPPL. ST. AD. IOANNIS. PORTA. LAT. FERIAE. FORENSES
G VI. F. INITIVM. SANCTAE. HEBDOMADIS. SVPPL. ST. IN. LATER.
IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARDD. AD. POMPAM
ET. SACRVM. PONTIFEX. MAXIMVS. FRONDES. PALMEAS. RITE
PIATAS. VIRITIM. DAT
AD. MARONIS. SACRVM. SOLLEMNE. ET. POMPA. RITV. SYRIACO
PRIMA. VESPERA. SVMMVS. MAGISTER. CRIMINIBVS. EXPIANDIS IN
LATER. SEDET. PRO. TRIBVNALI
A V. SVPPL. ST. AD. PRAXEDIS
B IIII SVPPL. ST. AD. PRISCAE. ET. AD. SABAE
SACROSANCTA. CAPITA. PETRI. ET. PAVLLI. APOSTT. IN. LATER. VISVNTVR
C III. SVPPL. ST. AD. TEMPL. LIBER. IBIDEM. PRIMA. VESPERA. SVMMVS
MAGISTER. CRIMINIBVS. EXPIANDIS. SEDET. PRO. TRIBVNALI
IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARDD. AD. LVGVBRES
PSALMORVM. CANTVS. ADSTANTE. PONT. MAX.
LEONI. MAGNO. DOCT. IN. VATIC. SOLLEMNIA. CONCEPTIVA
D PR. SVPPL. ST. IN. LATER.
IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARDD. AD. SACRVM
ADSTANTE. PONT. MAX. IDEM. IN. POMPA. SACRAMENTVM. AVGVSTVM
AD. AEDEM. PAVLLINAM. DEFERT. POPVLVM. DE. MAENIANO
PRECATIONE. LVSTRAT. CAPTIS. E. PLEBE. MENDICIS. XII. PEDES
LAVAT. ET. CENAM. MINISTRAT
PRIMA. VESPERA. IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARDD. AD
LVGVBRES. PSALMORVM. CANTVS. ADSTANTE. PONT. MAX.
SVMMVS. MAGISTER. CRIMINIBVS. EXPIANDIS. BIDVO. CONTINENTI
IN. VATIC. SEDET. PRO. TRIBVNALI
E IDIB. SVPPL. ST. AD. AED. SESSOR.
IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARDD. AD. MYSTERIA
ADST. PONT. MAX. CRVX. ADORATVR. POMPA. HESTERNA. REDVCITVR
A. MERIDIE. SACROSANCTA. SIMVLACRA. D. N. IESV. CRVCIFIXI

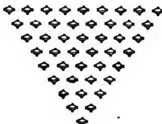
VI.

VISVNTVR· AD· ATHANASI·EXEQVIAE·CELEBRANTVR· RITV· GRAECO
AD· MARONIS· RITV· SYRIACO
PRIMA· VESPERA· IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD·
AD· LVGVBRES· PSALMORVM· CANTVS
F XVIII· K· SVPPL· ST· IN· LATER· IVDAEI· IBIDEM· ET· TVRCAE· QVI
PROBATI· SIENT· SACRO· BAPTISMATE· CHRISTIANI. FIVNT
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM
ADSTANTE·PONT·MAX· CARMEN·GLORIA·VBI·SACERDOS·PRAECINVIT
TONITRVS· TORMENTORVM· AB· ARCE· FIVNT· AERA· TEMPLORVM
AC· TVRRIVM· SONANT
G XVII· F· PASCHA· PONTIFEX· MAXIMVS· SACRVM· SOLLEMNE· IN· VATIC·
FACIT· ADSTANTIBVS· PATRR· CARDD· IDEM· DE· MAENIANO· POPVLVM
PRECATIONE· LVSTRAT· SVPPL· ST· AD· TEMPL· LIBER·
AD· IOANNIS· VICO· PINEA· NEXI· OB· AES· ALIENVM· DISSOLVVNTVR
A XVI· F· SVPPL· ST· IN· VATIC· ET· AD· ONVPHRI
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM
ET· CONCIONEM· ADSTANTE· PONT· MAX·
SVB· NOCTEM· HONORI· PII· VI· IN· MEMORIAM· SVSCEPTI· AB· EO
PONTIFICATVS· MAXIMI·VRBS·TOTA· COLLVCET· PEGMATA· IN· ARCE
BIDVO· CONTINENTI· INCENDVNTVR
B XV· F· SVPPL· ST· AD· PAVLLI· VIA· OSTIENSI
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM
ET· CONCIONEM· ADSTANTE· PONT· MAX·
C XIIII· SVPPL· ST· AD· LAVRENTI· EXTRA· POMOER·
D XIII· SVPPL· ST· AD· XII· APOST·
E XII· SVPPL· ST· AD· AED· ROTVND· ITEM· IN· MARIAE· VIC· MINERV·
F XI· SVPPL· ST· IN· LATER·
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM
ADSTANTE· PONT· MAX· NATALIS· VRBIS
G X· F· ALBAE· DEPONVNTVR· SVPPL· ST· AD· PANCRATII· EXTRA· POMOER·
SOTERI· ET· CAIO· PONTT· MAXX· MARTYRR· AD· THERM· DIOCL·
A VIIII· GEORGIO· MARTYRI· AD· VELABR· DIES· NVPTIALES· REDEVNT
B VIII·
C VII· MARCO· EVANG· MART· HOC· DIE· POMPA· SOLLEMNIS· IN· VATIC·
DVCITVR· ET· SVPPLICATIO· EST· VTI· SEGETES· BENE· EVENIANT
D VI· MARIAE. MONTANAE· VICO· SVBVRRA· QVOD· HOC· DIE· IMAGO
SANCTAE· VIRGINIS· MANIFESTATA· EST
E V·
F IIII· VITALI· MART· VALL· QVIR· PORTARVM· ARGVMENTA· SPECTANTVR
G III· F· PETRO· MARTYRI· VICO· MINERV· RAMVLI· OLEAE· RITE· PIATI
POPVLO· DIRIBENTVR
A PR· CATHARINE· SENENSI· VICO· MINERV·
SOLLEMNIA· VICO· IVLIO· VIRGINES· DOTANTVR

B KAL. MAI. F. PHILIPPO. ET. IACOBO. APOST.
PRIMA. LVCE. TONITRVS. TORMENTORVM. AB. ARCE. FIVNT
SOLLEMNIA. AD. AED. XII. APOSTT.
C VI. NON. ATHANASIO. PONT. MAIORI. DOCT. AD. AED. GRAECOR.
BVCCELLAE. SILIGINEAE. RITE. PIATAE. POPVLO. DIRIBENTVR
D V. F. SOLLEMNIA. AD. AED. SESSOR. QVOD. CRVX. SACROSANCTA
HIEROSOLYMIS. INVENTA. EST
E IIII. MONICAE. VID. AD. AVGVSTINI
F III. PIO. V. PONT. MAX. IN. TEMPL. LIBER.
G PR. F. IOANNI. APOST. PORT. LAT.
HOC. DIE. AEDES. MARIAE. SCHOL. GRAEC. DEDICATAST
A NON. STANISLAO. PONT. MART. AD. AED. POLON.
B VIII. ID. MICHAELI. PRINCIPI. ANGELOR. FORO. PISCAR.
C VII. GREGORIO. NAZIANZENO. PONT. MAIORI. DOCT. IN. VATIC.
SOLLEMNIA. AD. MARIAE. IN. CAMPO. MARTIO
D VI. ANTONINO. PONTIF. MAIORI. AD. MARIAE. VICO. MINERV.
CALEPODIO. AD. MARIAE. TRANS. TIBER.
E V.
F IIII. NEREI. ACHILLEO. FLAVIAE. DOMITILLAE. MARTYRR.
AD. THERM. ANTONIN.
PANCRATIO. MART. EXTRA. POMOER. VIA. VITELLIA
G III. F. HOC. DIE. AEDES. ROTVNDA. DEDICATAST
IDEM. DIES. PRIMVS. E. SENIS. DOMINICVS. QVO. IN. HONOREM. ALOISI
GONZAGAE. AD. IGNATI. SVPPLICATVR
A PR. BONIFACIO. MART. IN. AVENT.
B IDIB. ISIDORO. AGRICOLAE. VICO. CAP. AED. ET. AD. THERM. DIOCL.
C XVII. VBALDO. PONT. AD. PACIS
D XVI. IOANNI. NEPOMVCENO. MART. AD. AED. GERMAN.
E XV. VENANTIO. MART. AD. AED. CAMERT.
F XIIII. PVDENTIANAE. VIRG. VICO. PATRICIO
IVONI. ADVOCATO. PLEBIS. AD. AED. BRITANN. GALL.
SACRVM. SOLLEMNE. AD. LYCEVM. SAPIENTIAE. ADSTANTIBVS. PATRR.
CARDD. ET. DECVRIA. DOCTORVM
G XIII. F. BERNARDINO. SENENSI. IN. REG. MONT. ITEM. AD. CATHARINES
VICO. IVLIO
A XII. SVPPLICATIONES. TRIVM. DIERVM. AD. CAELI. INTEMPERIEM
AVERRVNCANDAM
SVPPLICIA. STATIVA. AD. TEMPL. LIBER.
POMPA. EODEM. AB. AEDE. HADRIANI. DVCITVR
B XI. SVPPL. ST. IN. LATER.
POMPA. EODEM. AB. AEDE. MARIAE. NOVAE DVCITVR
C X. SVPPL. ST. IN. VATIC.
POMPA. EODEM. AB. AEDE. LAVRENTI. ET. DAMASI. DVCITVR

PRE-

PRESBYTERI· QVAESTOREM· ANNALEM· CREANT
PRIMA· VESPERA· IN· SACRARIVM· DOMVS· PONTIFICALIS· CONVENTVS PATRR· CARDD· AD· FESTOS· PSALMORVM· CANTVS· ADSTANTE PONT· MAX·
D VIIII· F· D· N· IESV· CAELOS· ASCENDENTI
PRIMA· LVCE· TONITRVS· TORMENTORVM· AB· ARCE· FIVNT
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM ET· CONCIONEM· ADSTANTE· PONT· MAX·
IDEM· DE· MAENIANO· POPVLVM· PRECATIONE LVSTRAT
SVPPL· ST· IN· VATIC· IBIDEM· SACRVM· PERISTROMA· MARTYRVM DE· PODIO· PROTENDITVR
SOLLEMNIA· AD· MARIAE· OPIFERAE· PORT· ANGEL·
E VIII· MARIAE· MAGDALENAE· VIRG· AD· IIII· FONTES
F VII· F· PHILIPPO· NERIO· PATRI· AD· AEDEM· NOVAM
SACRVM· SOLLEMNE· ADSTANTE· PONTIFICE· MAXIMO· CVM· PATRR· CARDD·
G VI· F·
A V·
B IIII·
C III· REGI· FERDINANDO· AD· AED· HISPAN.
D PR· PETRONILLAE· VIRG· IN· VATIC·

E KAL·

E KAL. IVN. IVVENCIO. MART.
F IIII. NON. PETRO. ET. MARCELLINO. MARTYRR. AD. DVAS. LAVROS
ITEM. AD. HORT. IVSTIN.
IEIVNIVM
PRIMA. VESPERA. IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARDD.
AD. FESTOS. PSALMORVM. CANTVS. ADSTANTE. PONT. MAX.
G III. F. PENTECOSTE. SVPPL. ST. IN. VATIC.
PRIMA. LVCE. TONITRVS. TORMENTORVM. AB. ARCE. FIVNT
IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARDD. AD. SACRVM
ET. CONCIONEM. ADSTANTE. PONT. MAX.
A PR. F. SVPPL. ST. AD. PETRI. IN. EXQVIL.
SOLLEMNIA. AD. AED. NEAPOLIT.
VIRGINES. DOTANTVR.
B NON. F. SVPPL. ST. AD. ANASTASIAE
SOLLEMNIA. AD. MARIAE. CONSTANTINOPOL.
C VIII. ID. IEIVNIVM. AESTIVI. TEMPORIS
CLAVDIO. PONT. AD. AED. BVRGVND.
D VII. SVPPL. ST. AD. LAVRENTI. EXTRA. POMOER.
E VI. SVPPL. ST. AD. XII. APOSTT.
F V. SVPPL. ST. IN. VATIC.
PRIMO. ET. FELICIANO. MARTYRR. AD. STEPHANI. IN. COELIO
PRIMA. VESPERA. IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARDD.
AD. FESTOS. PSALMORVM. CANTVS. ADSTANTE PONT. MAX.
G IIII. F. TRINITATI. AVGVSTAE
IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARDD. AD. SACRVM
ET. CONCIONEM. ADSTANTE. PONT. MAX.
SOLLEMNIA. AD. AED. PEREGRINOR.
A III. BARNABAE. APOST. AD. PRAXEDIS. IN. EXQVIL.
B PR. ONVPHRIO. ANACHORETAE. IN. IANIC.
C IDIB. NATALIS. COLLEGI. N.
ANTONIO. IVNIORI. PATRONO. CAELESTI
SOLLEMNIA. AD. AED. LVSITAN. AD. MARIAE. IN. CAPIT. AD. XII.
APOSTT.
PRIMA. VESPERA. IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARDD.
AD. FESTOS. PSALMORVM. CANTVS. ADSTANTE. PONT. MAX.
D XVIII. K. F. SACROSANCTO. CORPORI. D. N. IESV
IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARDD. AD. SACRVM. ET
SOLLEMNEM. POMPAM. PONTIFEX. MAXIMVS. HEXAPHORO. SVBLATVS
SACRAMENTVM. AVGVSTVM. CIRCVMFERT
BASILIO. PONT. DOCT. VIC. CAP. AED.
E XVII. VITO. ET. MODESTO. MARTYRR. IN. REG. MONT.
F XVI. QVIRICO. ET. IVLITTAE. MARTYRR. AD. FOR. NERVAE
G XV. F. MARIAE. OPIFERAE. AD. PORT. ANGELIC.

SOL-

SOLLEMNIA· QVOD· HOC· DIE· IMAGO· SANCTAE· VIRGINIS· E·PALESTINA ADLATA· IN· VRBEM· EST

A XIIII· MARCO· ET· MARCELLIANO· MARTYRR· AD· NICOLAI· VIC· MONTAN·

B XIII· GERVASIO· ET· PROTASIO· MARTYRR· AD· VITALIS

HOC· DIE· IN· HONOREM· PETRI· ET· PAVLLI· APOSTT· SVPPLICATIONI NOVENDIALI· INITIVM· EST

C XII·

D XI· ALOISIO· GONZAGAE· SOLLEMNIA· IN· TEMPL· IGNATI

E X· SACROSANCTO· CORDI· D· N· IESV· AD· THEODORI· SVB· PALAT·

F VIIII· IEIVNIVM

G VIII· F· NATALIS· IOANNIS· BAPTISTAE

SACRVM· SOLLEMNE· IN· LATER· ADSTANTE· PONT· MAX· CVM· PATRR· CARDD·

SOLLEMNIA· AD· AEDEM· FLORENTIN·

A VII· ELIGIO· PONT· AD· AED· FABR· FERR· ITEM· AD· AED· AVRIFIC· GALLICANO· MART· TRANS· TIBER·

B VI· IOANNI· ET· PAVLLO· MARTYRR· IN· COELIO

C V·

D IIII· IEIVNIVM

PRIMA· VESPERA· FESTI· PSALMORVM· CANTVS· IN·VATIC· ADSTANTE· PONT· MAX· CVM· PATRR· CARDD·

HOC· DIE· VECTIGALES· TRIBVTA· CONFERVNT· REX· NEAPOL· PONTIFICI· MAXIMO· EQVVM· PHALERATVM· PER· ORATOREM MITTIT· VRBS· TOTA· NOCTV· COLLVCET· PEGMATA· IN· ARCE ET· AD· AREAM· XII· APOSTT· BIDVO· CONTINENTI· INCENDVNTVR

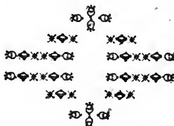
E III· F· PETRO· ET· PAVLLO· APOSTT· PROPVGNATORIBVS· VRBIS

FERIAE· VBIQVE· PONTIFEX· MAXIMVS· SACRVM·SOLLEMNE· IN· VATIC· FACIT· ADSTANTIBVS· PATRR· CARDD·

SEPVLCRVM· APOSTOLORVM· CONCVRSV· POPVLI· CELEBRATVR

F PR· PAVLLO· APOST· VIA· OSTIENSI

SACRVM· SOLLEMNE· ADSTANTIBVS· PONTIFF· MINORR·

G KAL. IVL. F. SACRVM. SOLLEMNE. HONORI. PETRI. APOST. IN. AEDE PVDENTIANAE. VIRG. QVOD. IS. EO. LOCI. APVD. PVDENTEM SENATOREM. HOSPITATVS. EST

A VI. NON. SACRVM. SOLLEMNE. AD. MARIAE. VIA.LATA.QVOD.PAVLLVS APOST. IBIDEM. IN. LIBERA. CVSTODIA. HABITVS. EST

SOLLEMNIA. AD. MARIAE. IN. CAMPO. VBI. EQVIRIA. FIEBANT. QVOD HOC. DIE. VIRGO. SANCTA. ELISABETHEN. COGNATAM. PVERPERII CAVSSA. INVISIT

MAGISTRATVS. DESIGNATI. HONOREM. IN. CAPITOLIO.AVSPICANTVR

B V. SACRVM. SOLLEMNE. HONORI. PETRI. APOST. AD. AEDEM. EIVS IN. EXQVILIIS. QVOD. IBIDEM. VINCVLA. SERVANTVR. QVEIS OBSTRICTVS. FVIT

C IIII. SACRVM. SOLLEMNE. HONORI. PETRI. APOST. AD. AEDEM. EIVS SVB. CAPIT. QVOD. IBIDEM. CARCERE. INCLVSVS. EST

D III. SACRVM. SOLLEMNE. HONORI. PETRI. APOST. AD. AEDEM. EIVS IN. IANIC. QVOD. IBIDEM. MARTYRIVM. FECIT

E PR. SACRVM. SOLLEMNE. IN. LATER. ADSTANTIBVS. PATRR. CARDD. QVOD. IBIDEM. SACROSANCTA. CAPITA. PETRI.ET.PAVLLI. APOSTT. CVSTODIVNTVR

F NON. LVCINAE. MATRONAE

SOLLEMNIA. AD. AEDEM. LAVR. ET. LVC.

G VIII. F.

A VII. FERIAE. FORENSES

B VI. RVFINAE. ET. SECVNDAE. VIRGG. MARTYRR. TRANS. TIBER.

ITEM. AD. SACRVM. FONTEM. IN. LATER.

C V. NORBERTO. PONT. VICO. ALBANO

D IIII. GVALBERTO. PATRI. AD. PRAXEDIS

E III.

F PR. BONAVENTVRAE. CARD. PONT. DOCT. IN. PALAT.

SACRVM. SOLLEMNE. AD. XII. APOSTT. ADSTANTIBVS. PATRR.CARDD.

G IDIB. F. CAMILLO. PATRI

SOLLEMNIA. AD. MARIAE. MAGDALENAE. FOR. CVPED.

A XVII. MARIAE. KARMELITIDI

SOLLEMNIA. AD. AED. EIVS. TRANS. PONT. AEL.

B XVI. ALEXIO. PEREGRINATORI. IN. AVENT.

C XV. SYMPHOROSAE. ET. FILIIS. EIVS. MARTYRR. FOR. PISCAR.

D XIIII. VINCENTIO. PATRI. IN. CAMPO. MARTIO

E XIII. MARGARITAE. VIRG. MART. TRANS. TIBER.

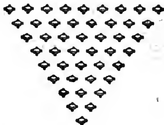
VIRGINES. DOTANTVR

SOLLEMNIA. HIERONYMO. AEMILIANO. PATRI. AD. AEDEM. NICOLAI ET. BLASII

F XII. PRAXEDI. VIRG. IN. EXQVIL.

VIRGINES. DOTANTVR

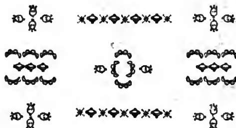
G XI· F· MARIAE· MAGDALENAE· AD· FORVM· CVPEDINAR·
ITEM· IN· QVIRIN· ET· VIA· LATA
A X· APOLLINARI· PONT· MART·
SOLLEMNIA· AD· AEDEM· EIVS
ITEM· LIBORIO· PONT· AD· CELSI
B VIIII· IEIVNIVM
MARTYRIBVS· AMITERNINIS· AD· IGNATII
C VIII· F· IACOBO· MAIORI· APOST·
SOLLEMNIA· AD· AED· HISPAN·
A· MERIDIE· SCHOLA· STRATORVM· POMPAM· DVCIT· AD· ANNAE· IN VRB· ADIECT·
VIRGINES· DOTANTVR
D VII· F· ANNAE· VIRGINIS· SANCTAE· PARENTI
SOLLEMNIA· IN· QVIR· AD· IIII· FONTES
E VI· PANTALEONTI· MART· IN· REG· MONT·
SOLLEMNIA· AD· FOR· AGON·
AQVA· RITE· PIATA· POPVLO· DIDITVR
F V·
G IIII· F· MARTHAE· VIRG· AD· VALETVD· FAMIL· PONTIF·
SOLLEMNIA· AD· AEDEM· CONTRA· LYC· ROM·
ITEM· MARIAE· MAGDALENAE· AD· LAZARI· SOLLEMNIA· CONCEPTIVA
A III· ABDONI· ET· SENNENI· MARTYRR· AD· MARCI
B PR· IGNATIO· PATRI· AD· LYC· ROM·
SOLLEMNIA· IN· TEMPL· FARNES·

c KAL· AVG· PETRO· APOST· IN· EXQVIL·
VINCVLA· EIVS· POPVLVS· VENERANDO· OSCVLATVR
FERIAE· STRENARVM· MVNERA· MISSITANTVR
A· MERIDIE· SVPPLICATIO· INCIPIT· IN· DIEM· ALTERVM· PER·OMNIA
TEMPLA· FRATRVM· FRANCISCALIVM
D IIII· NON· VIRGINI· SANCTAE· REGINAE· ANGELORVM· CAELITVM
AD· THERM· DIOCL·
E III· STEPHANO· PROTOMARTYRI·AD·AED·LAVRENTII·EXTRA·POMOER·
QVOD· HOC· DIE· SACRI· CINERES· EIVS· INVENTI· SVNT
F PR· DOMINICO· PATRI
SOLLEMNIA· AD· MARIAE· VICO· MINERV·
G NON· F· MARIAE· SANCTAE· IN· TEMPL· LIBER· QVOD· HOC· DIE
AEDES· EIVS· EX· PRODIGIALI· NIVE· DEDICATAST
A VIII· ID· D· N· IESV· IN· THABORE· EFFVLGENTI
SOLLEMNIA· IN· LATER·
VIRGINES· DOTANTVR· AD MARIAE· VICO· MINERV·
HOC· DIE· IN· HONOREM· MARIAE· SANCTAE· SIDERIBVS· RECEPTAE
SVPPLICATIONI· NOVENDIALI· INITIVM· EST
B VII· CAIETANO· PATRI
SOLLEMNIA· AD· ANDREAE· VICO· VALLE
C VI· CYRIACO· ET· SOCIIS· MARTYRR· AD· MARIAE· VIA· LATA
D V· IEIVNIVM
E IIII· F·LAVRENTIO· MART· EXTRA· POMOER· VIA· TIBVRT·
SOLLEMNIA· AD· AED· DAMASI· ET· IN· VIMIN·
F III· SVSANNAE· VIRG· MART·
SOLLEMNIA· AD· THERM· DIOCL·
G PR· F· CLARAE· VIRG· AD· THERM· AGRIPP·
ITEM· AD· COSMAE· ET· DAMIANI· TRANS· TIBER·
A IDIB· HIPPOLYTO· MART· AD· FONTEM· LAVRENTII
B XVIIII· IEIVNIVM
EVSEBIO· PONT· IN· REG· MONT·
C XVIII· F· MARIAE· SANCTAE· SIDERIBVS· RECEPTAE
PRIMA· LVCE· TONITRVS· TORMENTORVM· AB· ARCE· FIVNT
SACRVM· SOLLEMNE· IN· TEMPL· LIBER· ADSTANTE· PONTIFICE
MAXIMO· CVM· PATRR· CARDD· IDEM· DE· MAENIANO· POPVLVM
PRECATIONE· LVSTRAT
VIRGINES· DOTANTVR· VICO· MINER·
D XVII· ROCHO· PEREGRINATORI· AD· MAVSOL· AVG·
E XVI·
F XV· HELENAE· AVG· AD· AED· SESSOR·
G XIIII· F· IOACHIMO· MARIAE· SANCTAE PATRI· AD· IGNATII
A XIII· BERNARDO· PATRI· AD· THERM· DIOCL·
B XII· IOANNAE· FRANCISCAE· VID· LEGIFERAE· VIA· LONGA

ITEM

ITEM· AD· AED· GALLOR·
BERNARDO· TOLOMEO· PATRI· AD· MARIAE· NOVAE
C XI·
D X· PHILIPPO· BENIZIO· AD· MARCELLI
E VIIII· IEIVNIVM
F VIII· F· BARPTOLEMAEO· APOST· IN· INS· TIB·
ITEM· AD· AED· BERGOM·
SACRVM· SOLLEMNE· HONORI· REGIS· LVDOVICI·ADSTANTIBVS·PATRR· CARDD· AD· AED· GALLOR·
G VII. F· ALEXANDRO· MART· AD· AED· BERGOM·
A VI· IOSEPHO· PATRI· AD· PANTALEONTIS· FOR· AGON·
B V· AVGVSTINO· PONT· DOCT· AD· VSTRIN· AVG·
C IIII· IOANNI· BAPTISTAE· DECOLLATO· AD· PONT· RVPT·
SODALES· EIVS· EXSORTEM· VNVM· E· CAPITIS· DAMNATIS· VIVERE IVBENT
VIRGINES· DOTANTVR
SABINAE· MART· IN· AVENT·
D III· ROSAE· LIMENSI· VIRG· AD· MARIAE· VICO· MINERV·
FELICI· ET· ADAVCTO· MARTYRR· AD· LAVR· ET· LVC·
HOC· DIE· AD· SCHOL· GRAEC· IN· HONOREM· MARIAE· NASCENTIS SVPPLICATIONI· NOVENDIALI· INITIVM· EST
E PR· RAIMVNDO· KAESONI· AD· HADRIANI
ITEM· AD· IOANNIS· IN· CAMPO· MARTIO
IVLIANO· AD· AED· BELGAR·
VIRGINES. DOTANTVR

F KAL·

F KAL. SEPTEMBR. AEGIDIO. PATRI. TRANS. TIBER.
G IIII. NON. F. REGI. STEPHANO. AD. APOLLINARIS
A III.
B PR. ROSAE. VITERB. VIRG. AD. MARIAE. IN. CAPIT.
C NON.
D VIII. ID.
E VII.
F VI. F. MARIAE. NASCENTI. AD. PORT. FLAMIN.
SACRVM. SOLLEMNE. ADSTANTE. PONTIFICE. MAXIMO. CVM. PATRR. CARDD.
VIRGINES. DOTANTVR
SOLLEMNIA. AD. SCHOL. GRAEC. ITEM. AD. COL. TRAIAN.
G V. F. STATA. SOLLEMNITAS. NOMINI. MARIAE. RECOLENDO
VIRGINES. DOTANTVR. AD. COL. TRAIAN.
SACRVM. SOLLEMNE. IN. TEMPL. LIBER. ADSTANTE. ORATORE. REGIS HISPAN.
A IIII. NICOLAO. TOLENTINATI. VIC. CAP. AED.
B III. PROTO. ET. HYACINTHO. MARTYRR. AD. AED. FLORENT.
C PR.
D IDIB.
E XVIII. K HOC. DIE. SACROSANCTA. CRVX. DE. PERSIS. RECEPTA
SACRVM. SOLLEMNE. AD. MARCELLI. ADSTANTIBVS. PATRR. CARDD.
SOLLEMNIA. AD. AED. LVCENS.
VIRGINES. DOTANTVR
F XVII.
G XVI. F. EVPHEMIAE. VIRG. MART. AD. COLVMN. TRAIAN.
ABVNDIO. ET. ABVNDANTIO. MARTYRR. IN. TEMPL. FARNES.
A XV. FRANCISCO. PATRI. QVOD. HOC. DIE. QVINQVE. STIGMATA CORPORI. EIVS. DIVINITVS. IMPRESSA. SVNT
SOLLEMNIA. AD. AED. SODALIVM
VIRGINES. DOTANTVR
B XIIII. THOMAE. VILLANOVANO. PONT. VIC. CAP. AED.
IOSEPHO. COPERTINENSI. AD. XII. APOSTT.
C XIII. IEIVNIVM. AVTVMNALIS. TEMPORIS
SVPPLICIA. STATIVA. AD. TEMPL. LIBER.
IANVARIO. PONT. MART. AD. AED. NEAPOL.
D XII. EVSTACHIO. ET. SOCIIS. MARTYRR. FORO. OLITOR.
IEIVNIVM
E XI. F. MATTHAEO. APOST. EVANG. VICO. MERVL.
SVPPL. ST. AD. XII. APOSTT.
F X. SVPPL. ST. IN. VATIC.
DIGNAE. ET. EMERITAE. VIRGG. MARTYRR. AD. MARCELLI
IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARDD. AD. PARENTALIA

CLE.

CLEMENTIS· XIIII· ADSTANTE· PONT· MAX·

G VIIII· F·

A VIII· MARIAE· MERCEDONIAE· AD· HADRIANI
ITEM· AD. IOHANNIS· IN. CAMPO· MART·
VIRGINES· DOTANTVR

B VII·

C VI· CYPRIANO· ET· IVSTINAE· MARTYRR· AD· FONTEM· IOANNIS

D V· COSMAE· ET· DAMIANO· MARTYRR· VIA· SACRA

E IIII·

F III· F· MICHAELI· PRINCIPI· ANGELOR· QVOD· HOC· DIE· AEDES·EIVS IN· VATIC· DEDICATAST
PRIMA· LVCE· TONITRVS· TORMENTORVM· AB· ARCE· FIVNT
SOLLEMNIA· FORO· PISCARIO
ITEM· AD· LYCEVM· SAPIENT·
SACRVM· SOLLEMNE· ADSTANTIBVS· XII· VIR· LIT· IVDIC· ET DECVRIIS· ADVOCAT·

G PR· F· HIERONYMO· PRESB· DOCTORI· MAXIMO· IN· TEMPL· LIBER·
SOLLEMNIA· AD· AED· ILLYRIC·
ITEM· VICO· CARIT.
VIRGINES. DOTANTVR

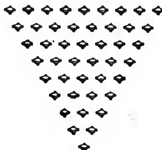

A KAL· OCTOBR· DIES· IVDICIARII· INCIPIVNT
B VI· NON· ANGELIS· CVSTODIBVS
SOLLEMNIA· AD· AED· EOR· SVB· QVIRIN·
C V·
D IIII· FRANCISCO· PATRI· VICO· RIPA
SOLLEMNIA· AD· MARIAE· IN· CAPIT·
ITEM· AD· XII· APOSTT·
EODEM· DIE· PETRONIO· PONT· AD· AED· BONONIENS·
E III· GALLAE· MATRONAE· VICO· MONTANOR·
F PR· BRVNONI· PATRI· AD· MARIAE· IN· THERM· DIOCL·
G NON· F· MARIAE· EXORATAE· QVOD· OPE· EIVS· HOSTES· NOMINIS CHRISTIANI· DEVICTI· SINT
SOLLEMNIA· VICO· MINERV·
PRIMA· VESPERA· SVPPLICATIO· PER· VRBEM· SIMVLACRVM· SANCTAE DEI· PARENTIS· IN· POMPA· PORTATVR
VIRGINES· DOTANTVR
EODEM· DIE· MARCO· PONT· MAX· AD· AEDEM· VENETOR·
A VIII· ID· BIRGITTAE· VID· LEGIFERAE· AD· AREAM· FARNES·
B VII· DIONYSIO· ET· SOCIIS· MARTYRR· AD· IIII· FONTES
VIRGINES· DOTANTVR· AD· AED· GALLOR·
C VI· FRANCISCO· BORGIAE
SOLLEMNIA· AD· TEMPL· FARNES·
LVDOVICO· BELTRANDO· AD· MARIAE· VIC· MINERV·
D V·
E IIII·
F III·
G PR· F· CALLISTO· PONT· MAX· MART· TRANS· TIBER·
SVPPLICIA· STATIVA· AD· MARIAE· IN· PROXIMO· QVOD· IBIDEM· CONDITVS. SIT
A IDIB. THERESIAE· VIRG· LEGIFERAE· AD· MARIAE· SCALARIS TRANS· TIBER· AD· VICTORIAE· AD· IIII· FONTES
ITEM· VIA· LONGA
B XVII·
C XVI·
D XV· LVCAE· EVANG· SVB· CAPIT·
SCHOLA· PICTORVM· PATET· PINACOTHECAE· SPECTANTVR
E XIIII· PETRO· COLONIA· NORBENSI· AD· MARIAE· IN· CAPIT·
ITEM· IN· PALAT·
AD· BONAVENT· ET· TRANS· TIBER· AD AEDEM XXXX· MARTYRR·
F XIII· IOANNI· CANZIO· AD· AED· POLONOR·
G XII· F· VRSVLAE· ET· SOCIIS· VIRGG· MARTYRR· VICO· VICTORIAE
ITEM· AD· TVRR· SPECCHIAN·

VIR·

VIRGINES· DOTANTVR
A XI·
B X·
C VIIII· RAPHAELI· ARCHANG· IN· TEMPL· FARNES·
ITEM· AD· AED· LVCENS·
D VIII· CRISPINO· ET· CRISPINIANO· MARTYRR· TRANS· TIBER·
SOLLEMNIA· AD· LAVRENTII· IN· VIMIN· QVOD· IBIDEM· SACRI· CINERES EORVM· QVIESCANT
E VII·
F VI· IEIVNIVM
G V· F· SIMONI· ET· IVDAE· APOSTT· IN· VATIC·
SOLLEMNIA· AD· AED· EOR· VICO· IORDANO
A IIII·
B III·
C PR· IEIVNIVM
PRIMA· VESPERA· IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· FESTOS· PSALMORVM· CANTVS· ADSTANTE· PONT· MAX·

D KAL. NOVEMBR. F. MARIAE. SANCTAE. ET. CAELITIBVS. VNIVERSIS
PRIMA. LVCE. TONITRVS. TORMENTORVM. AB. ARCE. FIVNT
IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARDD. AD. SACRVM
ET. CONCIONEM. ADSTANTE. PONT. MAX.
SOLLEMNIA. AD. AED. ROTVND.
A. MERIDIE. SVPPLICATIO. IN. AMPHITHEATRO. PER. OMNIA. SACELLA
IN. DIES. OCTO. ADMISSIS. DEFVNCTORVM. EXPIANDIS
AEDES. GREGORII. MAGNI. AD. CLIVVM. SCAVRI. CELEBRATVR
PRIMA. VESPERA. IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARDD.
AD. FESTOS. PRIMVM. DEINDE. AD. FVNEBRES. PSALMORVM. CANTVS
ADSTANTE. PONT. MAX.
E IIII. NON. FERIAE. MANIVM. PIORVM
IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARDD. AD. SACRVM
ET. EXPIATIONEM. DEFVNCTORVM. ADSTANTE. PONT. MAX.
NVNDINAE. IN. TRIBVS. FORIS. AB. ARCV. AD. ARCVM
F III. SILVIAE. MATRI. GREGORII. MAGNI. AD. CLIV. SCAVRI
IN. SACR. DOM. PONT. PARENTALIA. PONTIFICVM. MAXIMORVM
G PR. F. KAROLO. BORROMEO. PONT. MAIORI. CARD. VIA. LATA
SACRVM. SOLLEMNE. ADSTANTE. PONT. MAX. CVM. PATRR. CARDD.
VIRGINES. DOTANTVR
A NON. IN. SACR. DOM. PONT. PARENTALIA. PATRVM. CARDINALIVM
B VIII. IDVS. LEONARDO. CONF. VIA. LONGA
ITEM. AD. AED. MARMORAR.
C VII.
D VI. IIII. MARTYRIBVS. IN. COELIO
E V. THEODORO. MART. SVB. PALAT.
HOC. DIE. TEMPLVM. MAXIMVM. IN. LATER. DEDICATVM. EST
F IIII. ANDREAE. AVELLINO. AD. ANDREAE. APOST. VICO. VALLE
G III. F. MARIAE. PATRONAE. CAELESTI. AD. VICTOR.
ITEM. AD. PONT. FABRIC.
MARTINO. PONT. IN. REG. MONT.
A PR. MARTINO. PONT. MAX. IN. REG. MONT.
B IDIB. STANISLAO. KOSTKAE. AD. ANDREAE. IN. QVIRIN.
C XVIII. K.
D XVII. HOC. DIE. AEDES. MARIAE. TRANS. TIBER. DEDICATAST
E XVI.
F XV. GREGORIO. PONT. ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΩ. AD. IGNATII
G XIIII. F. HOC. DIE. TEMPLA. MAXIMA. PETRI. ET. PAVLLI. APOSTT.
DEDICATA. SVNT
A XIII.
B XII.
C XI. MARIAE. SANCTAE. QVOD. HOC. DIE. IN. TEMPLVM. HIEROSOLYMOR.
A. PARENTIBVS. PVELLA. DEDVCTA. DEVOTAQVE. EST

SOL-

SOLLEMNIA· VICO· VRSI
D X· CAECILIAE· VIRG· MART·
SOLLEMNIA. AD· AED· EIVS· TRANS·TIBER·SEPVLCRVM.FREQVENTIA POPVLI· CELEBRATVR
E VIIII· CLEMENTI· PONT· MAX· MART· IN· COELIMONTIO
F VIII· CHRYSOGONO· MART· TRANS·TIBER·
G VII· F· CATHARINE· VIRG· MART· AD· AED· FVNARIOR·
SACRVM· SOLLEMNE· ADSTANTIBVS· PATRR· CARDD·
A VI· SILVESTRO· PATRI· AD· AED· STEPHANI· VIC· CACIANO
B V·
C IIII·
D III· IEIVNIVM
E PR· F· ANDREAE· APOST· VICO· VALLE· FORO· PISCAR· IN· QVIRIN· IN· VATIC·
SOLLEMNIA· VICO· NEMORENSI
VLTIMVS· NVPTIALIVM· DIERVM

F KAL. DECEMBR.
G IIII. NON. F. DIES. INCIPIVNT. ADVENTVI. D. N. IESV. RECOLENDO SVPPLICIA. STATIVA. AD. TEMPL. LIBER.
IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARDD. AD. SACRVM ET. CONCIONEM. ADSTANTE. PONT. MAX.
EODEM. DIE. VIVIANAE. VIRG. MART. AD. VRS. PILEAT.
A III. FRANCISCO. XAVERIO. APOST. INDOR.
SOLLEMNIA. AD. TEMPL. FARNES.
B PR. BARBARAE. VIRG. MART. AD. AED. BIBLIOPOL. ITEM. AD. MARIAE TRANS. PONT. AEL.
PRIMA. LVCE. TONITRVS. TORMENTORVM. AB. ARCE. FIVNT
C NON. SABAE. PATRI. IN. AVENT.
D VIII. ID. NICOLAO. PONT. VIC. MONTANOR.
VIRGINES. DOTANTVR. AD. AEDEM. LOTARING.
E VII. AMBROSIO. PONT. MAIORI. DOCT. VICO. MAXIMAE
SOLLEMNIA. VIA. LATA
F VI. F. MARIAE. SANCTAE. AB. ORIGINE. IMMACVLATAE
IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARDD. AD. SACRVM ADSTANTE. PONT. MAX.
SOLLEMNIA. AD. AED. HISPAN. AD. MARIAE. VIA. LATA. AD. XII. APOSTT. AD. LACVM. VIRGINIS
IN. CAPIT. POMPA. DVCITVR
VIRGINES. DOTANTVR. AD. IVLIANI. VIC. IORD.
G V. F. SVPPL. ST. AD. AED. SESSOR.
IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARDD. AD. SACRVM ET. CONCIONEM. ADSTANTE. PONT. MAX.
A IIII. SOLLEMNIA. AD. AED. DEI. SERVATORIS. VICO. LAVRI. QVOD HOC. DIE. DOMVS. SANCTAE. VIRGINIS. APVD. PICENTES. IN LORETO. APPARVIT
B III. DAMASO. PONT. MAX. AD. CVRIAM. RIARIAM
C PR.
D IDIB. LVCIAE. VIRG. MART. VICO. NICOSIANO
SOLLEMNIA. AD. CLIV. SVBTERRAN.
SACRVM. SOLLEMNE. IN. LATER. ADSTANTE. ORATORE. REGIS GALLIAR.
E XVIIII. K.
F XVIII. HOC. DIE. IN. HONOREM. DEI. PVERI. SVPPLICATIONI NOVENDIALI. INITIVM. EST
G XVII. F. SVPPL. ST. IN. VATIC.
IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARDD. AD. SACRVM ET. CONCIONEM. ADSTANTE. PONT. MAX.
A XVI.
B XV. MARIAE. SANCTAE. OB. PVERPERIVM. EIVS

c XIIII· IEIVNIVM· HIBERNI· TEMPORIS
SVPPL· ST· AD· TEMPL· LIBER·
D XIII· IEIVNIVM
E XII· F· THOMAE· APOST· VICO· CINCIO· ET· AD· NAV· SALV·
ITEM· VICO· PARIONE
SVPPL· ST· AD· XII· APOSTT·
F XI· SVPPL· ST· IN· VATIC·
G X· F· SVPPL· ST· AD· XII· APOSTT·
IN· SACR. DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM ET· CONCIONEM· ADSTANTE· PONT. MAX·
A VIIII· IEIVNIVM· SVPPL· ST· AD· TEMPL· LIBER·
PRIMA· VESPERA· IN· SACR· DOM· PONT. CONVENTVS.PATRR·CARDD· AD· FESTOS· PSALMORVM· CANTVS· ADSTANTE· PONT· MAX·
POST· OCCASVM· SOLIS. TONITRVS· TORMENTORVM· AB· ARCE·FIVNT DE· NOCTE· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· PSALMOS· ET SACRVM· ADSTANTE· PONT· MAX·
SOLLEMNIA· IN· TEMPL· LIBER· CVNAE· DEI· PVERI· IN· POMPA PORTANTVR
B VIII· F· NATALIS· D· N· IESV· SOLLEMNIA· OMNIBVS· IN· TEMPLIS
SVPPL· ST· AD· ANASTASIAE· ET· AD· TEMPL· LIBER·
SACRVM· SOLLEMNE· PONTIFICIS· MAXIMI· IN· VATIC·ADSTANTIBVS PATRR· CARDD·
AD· IOANNIS· VICO· PINEA· NEXI· OB· AES· ALIENVM· DISSOLVVNTVR
FERIAE· STRENARVM· MVNERA· MISSITANTVR
C VII· F· STEPHANO· PROTOMARTYRI· IN· COELIO· ITEM·VIC·CACIANO
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM ET· CONCIONEM· ADSTANTE· PONT· MAX·
D VI· F· IOANNI· APOST· EVANG· IN· LATER·
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM ET· CONCIONEM· ADSTANTE· PONT· MAX·
E V· F· PVERIS· INFANTIBVS· AB· HERODE NECATIS
RELIQVIAE· EORVM· AD· PAVLLI· VIA· OSTIENSI
F IIII· THOMAE· PONT· MART· AD· AED· BRITANNOR·
G III· F·
A PR· F· SILVESTRO· PONT· MAX· IN· QVIRIN· ET· IN· CAMP· MART·
PRIMA· VESPERA· IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS·PATRR·CARDD· AD· FESTOS· PSALMORVM· CANTVS· ADSTANTE· PONT· MAX·
SOLLEMNIA· IN· TEMPL· FARNES· EO· PATRES· CARDINALES· AD GRATIAS· DEO· RITE· AGENDAS· CONVENIVNT
IVSIVRANDVM· A· MAGISTRATIBVS· IN· NOMEN· PONTIFICIS· MAXIMI RENOVATVR

Nimis

Nimis longus essem, si omnia persequi vellem, quae Kalendarium complectitur. satis sit lucis aliquid afferre iis, quae ambigua aut abnormia videri possint. ac de septenis primum litteris dicamus, quae a Kalendarii exordio sibi perpetuo succedunt. eas nempe apposui, ut sit, ad dierum recurrentium indicium: nam quae littera primum e septem continuis semel indicarit, eundem per totum annum designat: quae vero secundum, ea item perpetuo secundum, & ceterae deinceps eodem modo. Latini quidem veteres Kalendariis suis litteras octo appingebant iterabantque, sive ad nundinales dies ostendendos, ut plerique existimarunt, sive, ut Bianchinus putavit, (2) ad νεομηνίας demonstrandas. ceterum apud eos etiam & apud plerosque populos Hebdomadas dierum observatas esse, jamdiu multis disseruit Seldenus: (3) & quamquam Ἑβδομὰς nomine apud Latinos caret, Graecum tamen vocabulum sic receperunt, ut ad dies etiam septem continuos indicandos saepe usi sint. Tullii haec sunt de critico medicorum die: (4) *Symphoniam Lysonis velim vitasses, ne in quartam Hebdomada incideres*. at Varro apud Gellium sic loquutus: (5) *septima autem fere Hebdomade, id est nono & quadragesimo die totus homo in utero absolvitur*. quin periodum ipsam hebdomadum certo initio inchoatam Ovidius noverat, cujus hi sunt versus: (6)

Quaque die redeunt rebus minus apta gerendis
Culta Palaestino septima festa Syro.

quare septenas illas, quas induximus, litteras vix a Latina consuetudine alienas dicere possis: quum nec rem Latinis ignotam designent, & eodem modo usurpentur, quo illi, octava adjecta, iteraverunt.

Ad sacras aedes quod attinet, quaedam, ut vides *Templa*, aliae *Aedes* appellantur. id eo consilio factum, ut majores & clariores a ceteris distinguerentur. sic enim plerumque veteres fana insigniora denominarunt: itaque legimus *Templum Iovis Optimi Maximi*, id est Capitolinum (7) *Templum Pacis* pulcherrimum operum, quae unquam, (8) *Templum Dianae Ephesiae* ducentis viginti annis a tota Asia factum. (9) ac *Templa* passim appellari cetera videas, quae in urbe erant maxima, ut *Templum Martis Vltoris*, *Templum Vrbis Romae*, *Templum Trajani*, & alia quaedam, quae ceteris anteferebantur.

Supplicia stativa appellavi, quae vulgo *Stationes* dicuntur, quod hoc nomine veteres Latini res plane diversas designabant. porro *Supplicia* pro precibus saepe Livius & Sallustius & Tacitus usurparunt: exemplum ex Livio unum proferatur: (10) *Matronae per omnia delubra vagae suppliciis votisque fatigavere Deos*. appositum *Stativa* addendum putavi, ut ea certi & statuti diei esse indicarem: quemadmodum *Stativae feriae* dicebantur, quarum constituti dies erant.

Vicos urbis passim nominari videas, qui nunc *Viae* plerumque audiunt. Latinam scilicet consuetudinem sequi malui: nam veteres si *Sacram* & *Tectam* viam exceperis, reliquas fere urbis partes *Vicos* appellabant, quo nomine & vias & Domos cum

complectebantur. insignis inter vetera monumenta est basis statuae Hadriano positae, in cujus lateribus Vici numerantur Regionum urbis quinque, Magistris additis, qui quaterni singulis Vicis praeerant. (11) enimvero in Regione prima qui erant, sic efferuntur: *Vico Camenarum*, *Vico Drusiano*, *Vico Sulpici Vlterior.*, *Vico Sulpici Citerioris*, *Vico Fortunae Obsequent.*, *Vico Pulverario*, *Vico Honor. Et Virtutis*, *Vico Trium Ararum*, *Vico Fabrici*. sed titulum quoque ipsum sexto etiam casu interdum enunciabant, exempli caussa *Vico Porta Naevia*: (12) vel sic, *A Capite Africae* (13)

Sacrarium est non is solum locus, in quo sacrae res ponuntur in usum templorum; sed aedicula etiam sacra, sive publica sive privata. *Sacrarium* Bonae Deae memorat Tullius, in fundo T. Sextii Galli: (14) *Sacrarium* Augusti Svetonius (15) regione Palatii ad Capita bubula constitutum: *Sacrarium* Cereris Antiatinae exhibet vetus inscriptio. (16) quidni eodem vocabulo uterer, ut sacram aedem domus Pontificalis designarem?

Conceptivae feriae, inquit Festus, *festa dicebantur, quae incertis diebus servabantur quotannis*, ut *Sementivae*, *Compitaliciae*. nihil igitur differunt, quae nunc *Festa Mobilia* appellantur.

Aedes Gallorum, *Aedes Polonorum* & hujusmodi, ea sunt templa, quae in urbe inquilini e diversis nationibus celebrant, exornant, tuentur. nec ea appellatio nova est. quamquam enim pleraque olim urbis templa Deorum nominibus designabantur, quibus dicata erant; quaedam tamen eorum etiam, qui condiderant, vel qui curabant, appellatione indicari solebant. hujusmodi fuit Aedes Martis in regione nona, quae *Templum Bruti Callaici* a Plinio dicitur: (17) & *Templum Ravennatium*, quod regioni Transtiberinae Marlianus adtribuit. (18) quin & Aedi Veneris Genetricis *Templum Vejentanorum* nomen fuisse crediderim, quum ex veteri inscriptione (19) appareat, centumviros municipii Vejentis eo tamquam in Curiam suam convenisse, ut de honoribus Gelotis Aug. liberti decernerent: quum locus alter in urbe esset virorum municipalium conventibus apertus, quem *Stationes Municipiorum* vocabant. (20)

Pegmata Incenduntur: recte, opinor, hoc nomine appellantur machinae illae, quas laetitiae caussa ad festos dies celebrandos magnis in areis & in ipsa arce urbana fabricari videmus, ut noctu colluceant, ignemque vario lusu emittant. rei nimirum haud dissimili, quae tamen apud veteres in theatro fere aut in circo spectabatur, eadem olim appellatio adtributa est: nam de Carino Aug. Vopiscus (21) *Pegma*, inquit, *exhibuit, cujus flammis scaena conflagravit*. Claudianus vero consulatum celebrans Fl. Mallii Theodori (22) sic *Pegma* incendendum describit:

Mobile ponderibus descendat Pegma reductis,
Inque chori speciem spargentes ardua flammas
Scaena rotet: varios effingat Mulciber orbes

Per

Per tabulas impune vagus, pictaeque citato
Ludant igne trabes, & non permissa morari
Fida per innocuas errent incendia turres.

itaque quod nos vel sine rotatione impulsuque, nitrati sulphuratique pulveris ope efficimus, illi rotis fere ponderibusque praestabant: quod tamen ipsa vox Πηγμα non indicat: est enim a Πηγνυμι compingo.

Martyrium Fecit: Ελληνισμος est, quo & in Fastis saepe sum usus: Hieronymus quoque in Chronico Eusebiano scripsit: (23) *In Asia Polycarpus & Pionius fecere Martyrium*: & de sancta virgine Hagne Ambrosius, (24) *Haec tredecim annorum Martyrium fecisse traditur*.

Populum De Moeuiano Precatione Lustrat, veterum hic vocibus me abusum ne dixeris: verbum *Lustro* ex illis est, quae *Media* appellantur; eoque veteres usos reperias, modo ad superstitionem, modo ad religionem trahentes. *Magico lustrabere ritu*, dixit Ovidius: (25) *Lustramurque Iovi, votisque incendimus aras*, Virgilius: (25) itaque de expiatione quacumque usurpari potest. id vero ipsum de reliquis censeas, velim, quae identidem ex antiquorum scriptis delibata in Kalendarium transtuli.

(2) de Kal. & Cycl. c. 2. p. 8.
(3) l. 3. de jur. nat. & gent. apud Hebr. a c. 10. ad 15.
(4) Fam. l. 16. ep. 9.
(5) N. A. l. 3. c. 10.
(6) de A. A. l. 1. v. 416.
(7) Svet. in Vitel. c. 15. n. 6. ec.
(8) Plin. H. N. l. 36. c. 15.
(9) id. l. 36. c. 14. & Gell. l. 2. c. 6.
(10) l. 27. c. 50.
(11) Grut. p. 250.
(12) Grut. p. 251.
(13) Fabr. p. 296. n. 257.
(14) pro Mil. c. 31.
(15) in Aug. c. 5.
(16) Maff. M. V. p. 82. n. 2.
(17) H. N. l. 36. c. 5.
(18) Topogr. V. R. l. 5. c. 19.
(19) Fabr. p. 170. n. 324.
(20) Plin. H. N. l. 16. c. 44.
(21) in Catin. c. 19.
(22) Carm. 17. v. 325.
(23) Olymp. 236.
(24) de Virgg. l. 1. sub init.
(25) Metam. l. 10. v. 398.
(26) Aen. l. 3. v. 279.

CAP.

CAPVT II.

INSCRIPTIONES HONORARIAE

§. I.

INSCRIPTIONES HONORI CLARORVM VIRORVM DICATAE

XXXXVII. (1)

PIO· VI· OPTIMO·FELICI· AVGVSTO
PONTIFICI· MAXIMO· PATRI· PATRIAE
VELITERNI· SVLMONENSES· SETINI
PRIVERNATES· TARRACINENSES
PROPAGATORI· AGRORVM

P*Atrem Patriae* Romani honoris cauſſa Principem appellabant, quaſi Parentem Reipublicae: *Patria* enim Rempublicam quoque deſignat. ſic enim milites Livius tradit loquutos, quum ſenatus decreviſſet, ut ſtipendium de publico acciperent: (2) *effectum eſſe, ut nemo pro tam munifica Patria, donec quicquam virium ſupereſſet, corpori aut ſanguini ſuo parceret.* id ipſum ſignificari videtur in trochaico illo, quem Tiberio imperante populus per urbem concinuit, audito Germanicum convaluiſſe: (3)

Salva Roma, ſalva Patria, ſalvus eſt Germanicus

quo etiam trahi poſſunt Virgilii verſus, (4)

. . . . Egregias animas, quae ſanguine nobis
Hanc Patriam peperere ſuo, decorate ſupremis
Muneribus.

& de ampla regione etiam uſurpari, plane conſtat: Virgilii illa ſunt, *Italiam quaero Patriam*: ad quem locum Servius adnotavit, ſcriptum a Salluſtio eſſe, *Hiſpaniam ſibi antiquam Patriam eſſe.*

Praeter *Sulmonenſes*, qui in Pelignis ſiti, alios in Volſcis agnoſcit Cellarius, (5) de quibus hic ſermo eſt. horum certe meminit Plinius, clara quondam in Latio oppida enumerans; (6) ſic enim cientur, *Collatia*, *Amiternum*, *Norbe*, *Sulmo*: id ipſum oppidum Virgilius deſignat, ubi Aeneam audita Pallantis caede furentem deſcribit: (7)

Sulmone creatos
Quattuor hic juvenes, totidem quos educat Vfens,
Viventes rapit, inferias quos immolet umbris,
Captivoque rogi perfundat ſanguine flammas.

 nam

nam Volscos cum Turno fuisse, idem affirmat: (8)

Accelerant acta pariter testudine Volsci.

& Sulmoni paene proximum fluere Vfentem scimus: quem nunc fossa Pia excipit. fortasse & Iuvenalis oppidum idem indicare volebat, quum ait, (9)

Nam quid rancidius, quam quod se non putat ulla
Formosam, ni quae de Tusca Graecula facta est,
De Sulmonensi mera Cecropis?

nam Sulmo, quae in Pelignis erat, minus a Graecorum oppidis distabat; ut mulier ibi nata, si minus Attice, at Graece tamen scire aliquid posset: quod contra Volsca vix studio adsequi posse putabatur, quum in eo tractu ne Latinas quidem litteras nisi pauci nossent. quo Titinii pertinere versus mihi videtur apud Festum:

Qui Osce & Volsce fabulantur, nam Latine nesciunt.

Porro si in Volscis quoque Sulmo fuit, id oppidum esse debet, cui nunc *Sermoneta* nomen, quasi ὑποκοριστικὸν: praesertim quum alium huic locum nemo tribuerit vel certis usquam indiciis demonstrarit.

(1) pro fornice in agro Pomptino.
(2) lib. 4. c. 60.
(3) Svet. in Caio c. 6. n. 2.
(4) Aen. l. 11. v. 24.
(5) ibid. l. 1. v. 384.
(6) Geogr. Ant. l. 2. c. 9. sect. 3. n. 422.
(7) H. N. l. 3. c. 5. v. Flor. l. 3. c. 21.
(8) Aen. l. 10. v. 517.
(9) ibid. lib. 9. v. 505.
(10) Sat. 6. v. 185.

XXXVIII. (1)

PIO· VI· PONT· MAX·
ANNO· M· DCC· LXXX·
A· VOLSCORVM· REGIONE· REDVCI
OB· CVIVS· PROVIDENTIAM
ITINERIBVS· COMMVNITIS
ET· AQVIS· PALVDIVM· CORRIVATIS
APPIA· ITALIAE
AGER· POMPTINVS· VRBI· REDDITVS· EST
S· P· Q· R·
PERFECTVM· AB· OPTIMO· PRINCIPE
G R A T V L A T V S
QVOD· SAEPE· MAIORES
FRVSTRA· TENTAVERANT

Vae olim agri Pomptini vices fuerint, attigi jam in opere de stilo inscriptionum. (2) quam vere autem haec Romae de Optimo Principe celebrata notisque

tisque incisa publicis sint, rerum eventus comprobavit. nam ex eo tempore tractus ille Appiae commeantibus non modo tutus est, sed etiam perjucundus: ut neminem jam invenias, cui eo loci Appia *Regina viarum* iterum appellanda non videatur. (3) ipse porro ager seritur, colitur largo foenore: nec pluviosae hiemes, quamquam rumor saepe his annis increbuit, omnia aquis teneri, satis cultisque quidquam, nedum formis aut fossis nocuere.

Adnotare hic libet, quod non semel quicumque inscriptiones hujus capitis legent, meminisse velim, nunquam a me titulum honorarium cujusquam perscriptum traditumque roganti esse, quin illud monuerim, solitarium prostare omnino non debere; ac rem esse non solum invisam antiquis atque inauditam, sed etiam absurdam ac plane ridiculam, quo loco senatus aut ordo aliquis vel populus monumentum honori Principis sive clari alicujus viri se dedicasse profiteatur, in eo nihil apparere praeter ipsum lapidem, quo remoto ne inscriptio quidem manere possit. itaque si quid usquam offendent hujusmodi, penes eos culpam esse sciant, qui rem praestare debebant. equidem morem hunc perversum adeo semper detestatus sum, ut quotiescumque integrum fuit, pro honoraria inscriptione Decretum conscribere maluerim: ne scilicet qui honorariam poscebant, consilium verba putantes ad libidinem suam abuti possent.

(1) in aedibus Capitolin. XXXXVIIII. (2) lib. 2. inscr. 241. (3) v. Stat. l. 2. Sil. 2. v. 12.

(1)

PIO· VI· PONT· MAX·
PROPAGATORI· AGRORVM· LOCVPLETATORI· CIVIVM
OPTIMO· PRINCIPI
AD· MEMORIAM· OPTATISSIMI· ADVENTVS
ANNO· M· DCC· LXXX·
QVVM· HISCE· IN· AEDIBVS· APRILI· MENSE
DIES· QVATVORDECIM· HOSPITATVS· EST
DOMVS· VITELLIORVM
NOBILITATA· ET· AVCTA
OMNI· INDVLGENTIA· ET· LIBERALITATE
EIVS

Verissime hic a Vitelliis D. N. Pium VI. *Locupletatorem* civium appellari, Tarracinenses jam omnes & agnoscunt & prædicant; qui demum, agris in tantam amplitudinem propagatis, fossa Pia in portum deducta, colonis culturae caussa per eorum fines numero auctis, vendendi, emendi, transvehendi magnis utuntur commodis; iidemque nundinis institutis, oppidum quotidie magis a mercatoribus advenisque omnis generis celebrari vident.

(1) Tarracinae in aedib. Vitellior.

I.

(1)

PIO· VI· BRASCHIO
PONT· MAX· PATRI· PATRIAE
QVOD· NOVAE· MOLIS· OPERIBVS
IVSSV· EIVS· COMMVNITIS
SVMPTIBVSQVE· PORTVI· PERFICIVNDO
SVPPEDITATIS
COMMODA· VRBIS· SVPERIORVM· PONTIFICVM
BENEFICIIS· AVCTA
LIBERALITATE· OPTIMI· PRINCIPIS
CVMVLATA· SINT
ORDO· ANCONITANVS
LOCVPLETATORI· CIVIVM
ADSERTORI· FELICITATIS· PERPETVAE
ANNO· M· DCC· LXXV·

MAGISTERIO

PETRI· FRANCISCI· CAMERATAE· COM·
FRANCISCI· TORRIGLIONI· COM·
CAIETANI· EVANGELISTAE
MODERATORVM
REI· PVBLICAE

MICHAELIS· FAZIOLI
CAR· IGNATII NAPPI· COM·
ALEX· NEMBRINI· GONZAGAE· MARCH·
ALOIS· ANTONII· FERRETTI· COM·
CAIETANI· EVANGELISTAE
CVRATORVM

ROmam esse solam, quae *Vrbs* latine dicatur, non bene quidam affirmarunt. nam Tullii illa sunt, *Capua Vrbs amplissima atque ornatissima*. (2) *Syracusae Vrbs mihi conjunctissima*. (3) Caesar quoque scripsit, *Non solum Vrbibus, sed paenae vicis castellisque singulis*. clarius autem Varro: *Quare & oppida, quae prius erant circumducta aratro, ab orbe & urbo* Vrbes: *& ideo coloniae nostrae omnes in littereis antiqueis scribuntur* Vrbes; *quod item conditae ut Roma*.

Iam tota ea formula illius est persimilis, quam in titulo legimus statuae a tribubus triginta quinque Trajano Aug. dicatae. (6) *Quod Liberalitate Optimi Principis Commoda Earum Etiam Locorum Adiectione Ampliata Sint*. recte illic *Ampliata*, quia de gradibus Circo additis sermo erat: at non male hic *Cumulata*, quum de rerum copia & commerciorum utilitate agatur: ut apud Tullium: (7) *Quorum studiis ea, quae natura desiderat, expleta Cumulataque habemus*.

Ad-

Adfertori Felicitatis: cujus fcilicet opera civitas perenni felicitate ufura fit. eodem fenfu Svetonius Claudios dixit (8) *Optimates Affertorefque unicos dignitatis ac potentiae patriciorum femper fuiffe*.

(1) Anconae in Curia.
(2) 2. Agr. c. 28.
(3) Phil. 1. c. 3.
(4) B. C. l. 3. c. 32.
(5) de L. L. l. 4. c. 32.
(6) Grut. p. 246. n. 8.
(7) de off. l. 2. c. 5.
(8) in Tib. c. 2. n. 9.

LI. (1)

PIO· VI· PONT· MAX·
PROPVGNATORI· LEGVM· SACRARVM
OPTIMO· PRINCIPI
PAVLLVS· CANALIS· COMES
PRAEPOS· NVMEROR· PER· ETRVSC· PONTIFIC·
CVM· IVLIA· GAVCCIA· VXSORE
ET· FESTA· DOMO· SVA
AN· M· DCC· LXXXII·
AD· LAETISSIMVM· DIEM· PRIDIE· KAL· MARTIAS
POSTERORVM· MEMORIAE· COMMENDANDVM
QVO· TOTA· GESTIENTE· INTERAMNA
DOMINVM· INDVLGENTISSIMVM
IN· GERMANIAM· PROGREDIENTEM
AVITIS· IN· AEDIBVS
SIBI· ORDINI· POPVLOQVE· VNIVERSO
PROPITIVM· ACCEPIT

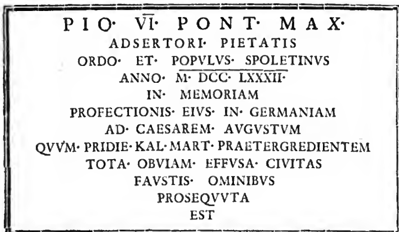
Diem Pridie Kalendas: id eft, qui fuit pridie Kalendas. fic Tullius, (2) *Ex ante diem non. Iun. ufque ad pridie Kal. Sept.*

Propitium Accepit: veteres de Diis fere dicebant, ut Cicero, (3) *Ita Deos mihi velim Propitios*. fed de hominibus etiam ufurpavit Nepos: (4) *Namque illi ipfi cuftodes, fi propitia fuiffent voluntate, foribus effractis fervare eum potuiffent*. & alia alibi exempla invenies.

PIO

(1) Interamnae Nahart. in aedib. Canal.
(2) ad Att. l. 3. ep. 17.
(3) Divin. Verr. c. 13.
(4) in Dione c. 9.

LII. (1)

PIO· VI· PONT· MAX·
ADSERTORI· PIETATIS
ORDO· ET· POPVLVS· SPOLETINVS
ANNO· M· DCC· LXXXII·
IN· MEMORIAM
PROFECTIONIS· EIVS· IN· GERMANIAM
AD· CAESAREM· AVGVSTVM
QVVM· PRIDIE· KAL· MART· PRAETERGREDIENTEM
TOTA· OBVIAM· EFFVSA· CIVITAS
FAVSTIS· OMINIBVS
PROSEQVVTA
EST

P*Rofectionis Ejus*: militare quidem vocabulum quandoque est *Profectio*, quod bellicam expeditionem in nummis designat, (2) at saepe etiam iter quodcumque alia de caussa susceptum significat: ut quum Cicero ait, (3) *Exponam vobis breviter consilium & Profectionis & reversionis meae*: vel quum Caesar de Helvetiorum consilio scripsit, (4) *In tertium annum Profectionem lege confirmant*. et rursus, (5) *Omnibus rebus ad Profectionem comparatis*: nec similia apud alios non invenias.

Faustis Ominibus: id est precationibus atque acclamationibus: Tullius, (6) *Neque enim tristius dicere quidquam debeo ea de re, quam tu ipse ominibus optimis prosequeris*. Svetonius, (7) *Fausta Omina & eximias laudes congesserant*. Tacitus, (8) *Festisque in Caesarem Ominibus*: quamquam Ursinus malebat *Faustisque*, quae Petri quoque Fabri sententia est. Latinorum autem formulae sunt *Prosequi laudibus*, *Prosequi testimonio*, *fletibus*, *laetitia*, *honore*, *beneficiis*, *funere* & hujusmodi, id est ornare, honestare.

PII

(1) Spoleti in Curia.
(2) Vaill. t. 2. p. 178. &c.
(3) Philipp. 1. c. 1.
(4) B. G. l. 1. c. 2.
(5) ibid. c. 3.
(6) Fam. l. 3. ep. 12.
(7) in Aug. c. 98.
(8) Ann. l. 5. c. 4.

LIII. (1)

HONORI
PII· VI· PONT· MAX·
OPTIMI· PRINCIPIS
ANNO· M· DCC· LXXXII·
QVOD· DEO· AVSPICE
VINDOBONAM· AD· CAES· AVG·
ITER· INGRESSVS
SVMMA· OMNIVM· ORDINVM· LAETITIA
PRIDIE· KAL· MARTIAS
PRAETORIO· LIBENS· SVCCESSERIT
CIVESQVE
ADMISSIONE· ET· ADLOQVIO
SOLATVS· SIT
GENS· LVCATELLIA
DEVOTA
SANCTITATI· MAIESTATIQVE
EIVS

P*raetorio*: hoc nomine, ut infra ostendam, designare veteres solebant villarum aedes, quas sibi magno sumptu extra urbem rusticandi caussa parassent.

Sanctitati Majestatique: vetus formula erat, *Devot. Numini Majestatique*: at *Numen* quis nunc sanus de homine usurpet? ineptum vero, quod quidam invexerunt, *Nomini Majestatique*, ut alibi ostendi: (2) in Flaviae Helenae titulo scriptum invenies, (3) *Devotus Excellentiae, Pietatique Ejus*. porro *Sanctitatem* de Principum dignitate veteres accepere: Iulius Caesar de gente sua apud Svetonium sic loquitur: (4) *Est ergo in genere & Sanctitas regum, qui plurimum inter homines pollent, & ceremoniae Deorum, quorum ipsi in potestate sunt reges*. & Sallustius apud Servium: (5) *Se regibus devovent, & post eos vitam refutant: adeo illis ingenita est Sanctitas regii nominis*.

PII

(1) Ad Spoletum in Praetor. Lucatell.
(2) de st. insc. p. 307.
(3) Murat. p. 161. n. 1.
(4) in Iul. c. 6.
(5) ad Georg. l. 4. v. 212.

LIIII. (1)

HONORI
PII· VI· PONTIFICIS MAXIMI
SOLATORIS
POPVLI· CHRISTIANI
ORDO· CLODIENSIS
ANNO· M· DCC· LXXXII·
BARPTOLEMAEO· GRADONICO· PRAETORE
AD· DIEM· VI· ID· MART· POSTERITATI· CONSIGNANDVM
QVO· OMNIS· EFFVSA· OBVIAM· CIVITAS
SVMMVM· ANTISTITEM· RELIGIONVM
VINDOBONAM· AD· CAESAREM· AVG· PROFICISCENTEM
PROCVRATORIBVS· MARCIANIS· DVOBVS
REI· PVBLICAE· NOMINE· SALVTANTIBVS
HOSPITIO· ACCEPIT

Solatoris: Quam vere ea usurpata appellatio sit, Italia utique testis atque Germania, quae suis prope convulsae sedibus ad parentem publicum complectendum procedere visae sunt.

Summum Antistitem Religionum: mihi nuper ridiculo quidam fuere, qui formulam hanc in invidiam vocabant, velut si, quae in orbe sunt sectae degenerum Christianorum, eas ego *Religiones* appellassem. O seri studiorum! ne hoc quidem didicerunt, *Religonem* a Latinis pro coetu hominum & societate non usurpari. atqui & illud scire jam debuissent, scriptores Latinos plurali numero nunquam ea usos voce, nisi ut rationem divini cultus, & sacra ac ritus significarent, quibus Deus colitur: itaque idem esse *Antistitem Religionum*, atque *Antistitem caeremoniarum & Sacrorum*, quo titulo Pontifices illos suos Tullius appellat: qui etiam alio loco quid *Religiones* sint, non obscure declarat his verbis: (3) *Caeterae nationes pro Religionibus suis bella suscipiunt, istae contra omnium Religiones*. idem porro designat Tacitus, quum ait, (4) *Numa Religionibus & divino jure populum devinxit*. atque eodem referre debes illas veterum formulas, quae passim apud Latinos auctores occurrunt, *Religiones interpretari*, *expiare*, *spernere*, *pollucre*, *violare* & hujusmodi.

PIO

(1) apud Clodienses Venetos
(2) pro D. 5. c. 39.
(3) pro Font. c. 9.
(4) Ann. l. 3. c. 26.

LV. (1)

PIO· VI· PONT· MAX·
PEREGRINATORI
IMP· CAES· IOSEPHI· AVG.
HOSPITI
PARENTI· PVBLICO
DE· RE· CHRISTIANA· OPTIME
MERITO
IOSEPHVS· GARAMPVS· ARCHIEP· BERYT·
EPISC· FALISCODVN·
LEGATVS· EIVS
ANNO· M· DCC· LXXXII·
AD· COMMEMORATIONEM
AVSPICATISSIMI· DIEI· XVII· KAL· MAIAS
QVO· DOMINVM· INDVLGENTISSIMVM
AD· SE· VLTRO· ADVENIENTEM
IN· AEDIBVS· SVIS
TOTA· GESTIENTE· DOMO
VENERATVS· EST

Peregrinatori: Tullii vocabulum est; ait enim, (2) *Non tam sum Peregrinator jam, quam solebam*. nec vero nulla in hoc apposito vis: quum & rem designet, quam raro in historia veteri de Pontificibus Maximis legimus, & ad sententiam versuum consequentium explicandam maxime conferat.

Hospiti: in veteri inscriptione apud Reinesium & Donium (3) leges, *Hospiti Divi Hadriani Patris Senatoris*. eadem appellatio apud Gruterum etiam occurrit: (4) *Hospes Ti. Caesaris Aug. Licinianus*: sed eo loco *Hospes* servi nomen, aut praenomen liberti est, uti fuerat Lucretii Tricipitini, teste Valerio Maximo; (5) qui iis tradit impositum, qui peregre apud hospitem nati essent. utrumque autem Latini *Hospitem* dicunt, & qui excipitur, & qui excipit: ut apud Tullium, (6) *Per dexteram te istam oro, quam regi Dejotaro Hospes Hospiti porrexisti*.

K PIO

(1) Vindobonae in aedibus Legati Pontif.
(2) Famil. l. 6. epist. 18.
(3) Cl. 6. n. 128. Cl. 6. n. 19.
(4) p. 107. n. 8.
(5) lib. 10. n. 5.
(6) pro Dejot. c. 3.

LVI· (1)

PIO· VI· PONT· MAX·
PARENTI· PVBLICO
E· GERMANIA· REDVCI
COLLEGIVM· CANONICORVM
ANNO· M· DCC· LXXXII·
ADSERTORI· PIETATIS

CVIVS· INDVLGENTIA· PRAESENTIS
ORDINI· POPVLOQVE· PATAVINO
ET· INCOLIS· ADVENISQVE· VNIVERSIS
DATVM· EST
QVANDOCVMQVE· HVC· AD· TEMPLVM
MAXIMVM· FESTIS· PROFESTISVE· DIEBVS
DEO· SVPPLICATVM· VENERINT
VTI· CVNCTI· QVOS· DELIQVISSE
EX· TOTO· ANIMO· POENITVERIT
TRECENTOS· QVOTIDIE
DE· POENALIVM· DIERVM· NVMERO
EXPVNGANT

VTIQVE· SI· CRIMINVM· CONFESSIONE
RITE· ABLVTI· SANCTA· DE· ALTARI
REVERENTER· LIBAVERINT· ATQVE· REM
CHRISTIANAM
RELIGIOSE· DEO· COMMENDARINT
PIACVLO· OMNI· ET· STATIS· ADMISSORVM
POENIS· EXSOLVTI· ABEANT
IIDEM· SEMPER· SI· MALINT· PIORVM
MANIVM· LABES· EX· MORE
SVPPLICANDO
SINGVLI· SINGVLORVM· EXPIARE
POSSINT

F*estis Profestisve*: sic & Livius dies quoslibet complexus est: (2) *Ut carpentis, festis profestisque diebus, per urbem vectemur*.

Sancta De Altari .... id est, quod Cyrillus Alexandrinus dixit, Μεταςχειν Ευλογιας της ζωοποιου, (3) explicatque idem sic: τουτεςι της αγιας αυτου σαρκος τε και αιματος. *Libare* autem pro *sumere* Tullianum est, ut quum ait, (4) *Ex variis ingeniis excellentissima quaeque Libavimus*.

Enimvero quum formulas a Latinis proprias habere non possumus, quibus rem illis ignotam enunciemus; satis, opinor, bene loquuti videamur, si ex eorum consuetudine rem sic extulerimus, ut sententiam omnes nostram adsequantur.

Piorum Manium: animas defunctorum latine *Manes* appellari alias ostendi: esto veteres plura de Manibus fabulati sint. nec vero repudianda eo nomine est hujusmodi vox, quod profana omnino, & a saeris Christianis aliena videatur: nam veteres Christiani in epitaphiis suis saepe usurparunt, ut jam animadvertit Fabrettus. (5)

PIO

(1) Patavii in templo maximo.
(2) lib. 34. c. 3.
(3) l. 7. de Adorat. p. 231.
(4) de invent. l. 2. c. 2.
(5) p. 112. B.

LVII. (1)

PIO· VI· PONT· MAX·
PARENTI· PVBLICO
BENIGNISSIMO· INDVLGENTISSIMO
ALOISIA· AVR· F· REZZONICA
VIRGO· AVGVSTINIANA· MAXIMA
ANNO· M. DCC· LXXXII·
SENATVI
ET· POPVLO· ET· ADVENIS· OMNIBVS
OB· ADVENTVM· EIVS
FAVSTO· FELICI
IN· MEMORIAM· AVSPICATISSIMI· DIEI
XVI· KAL· IVN·
QVO· DOMVM· HANC· LAETITIA· GESTIENTEM
SVA· SPONTE· INGRESSVS
VETEREM· IN· REZZONICOS· OMNES
BENEFICENTIAM
NOVA· HONORIS· ADIECTIONE
CVMVLAVIT

PArenti Publico. : ſic & Claudius Aug. appellatus eſt in ſenatus conſulto de honoribus Pallantis, quod Plinius refert: (2) *Tanto impenſius petere a Publico Parente* . . . . & iterum inferius: *Quum Princeps Optimus Parenſque Publicus rogatus a Paliante* . . . . quis porro appellationem hujuſmodi Pontifici Maximo quaſi propriam non tribuat, quem vix alio quam *Patris* nomine ciere quiſque ubique ſolet?

Ob Adventum Ejus: Venetiis qui eo die fuere, ſpectaculum cuiquam jucundius aut majus offerri uſquam poſſe negant, quam quod ipſi oculis tum ſuis uſurparunt: publicam enim magnificentiam, quam Patres Veneti ſemper dilexere, atque imperii majeſtati parem eſſe voluerunt, plurimum eo die privata quoque ſtudia augebant; juvabatque in primis hilaritas civium, frequentia finitimorum populorum, religio omnium & amor, qui paſſim in ore, in oculis, in geſtu ipſo plauſuque ſpectantium eminebat.

(1) Venetiis apud Virgin· Auguſt·

(2) lib. 8· epiſt· 6·

LVIII. (1)

HONORI
PII. VI. PONT. MAX.
OPTIMI. PRINCIPIS
ANNO. M. DCC. LXXXII.
IN. MEMORIAM. NONARVM. IVNIARVM
QVO. DIE. E. GERMANIA. REDVX
CIVITATEM. LAETITIA. GESTIENTEM
REVISIT. INCOLVMIS
ET. A. PRIMORIBVS. IN. ARCEM. DEDVCTVS
ORDINE. SPLENDIDISSIMO
AD. OSCVLVM. PEDVM. ADMISSO
POPVLVM. VNIVERSVM
SALVTARI. PRECATIONE. LVSTRAVIT
ALEXANDER. MARESCOTTVS
PRAEP. ARC. VRB. ET. REI. MARIT.
PER. BERNARDINVM. ANTONELLIVM. COM.
PRAEF. PRAESIDIAR. SENOGALL.
DEVOTVS
SANCTITATI. MAIESTATIQVE
EIVS

O*rdine ſplendidiſſimo* : id eſt Decurionibus : ſic enim in municipiis appellabantur; ut ſaepe in antiquis inſcriptionibus legimus. *Splendidiſſimus Ordo Ariminenſium* (2) & *Ordo Splendidiſſimus Segunorum* (3) hiſque ſimilia apud Gruterum occurrent.

Per Bernardinum : id eſt *Curante* , *Curatore*, pro qua formula interdum veteres quoque ſcripſere *Per Cn. Papirium Aelianum Legat. Ejus*, (4) *Per Collegium Pontificum* (5) & hujuſmodi.

Praeſidiariorum Senogallienſium : Livianum verbum eſt *Praeſidiarii*: (6) de quo Feſtus: (7) *Dicti* Praeſidiarii *milites ante alios collocati qui erant* , *aut in alio loco praepoſiti* .

PIO

(1) Senogalliae in arce.
(2) p. 1095. n. 2.
(3) p. 275. n. 2.
(4) Maff. M. V. p. 240. n. 4.
(5) Grut. p. 13. n. 11.
(6) lib. 29. c. 8.
(7) in *Subſidium*.

LVIII· (1)

PIO· VI· PONT· MAX·
PARENTI· PVBLICO
E· GERMANIA· REDVCI
ANNO· M· DCC· LXXXII·
QVOD· CIVITATIS· LEGATIONE
INVITATVS
V· IDVS· IVN· IPSO· IN· PROGRESSV
HASCE· AD· AEDES· SVBSISTENS
DE· SVGGESTO
ORDINEM· ET· POPVLVM· RICINENS·
SALVTARI· PRECATIONE
LVSTRAVERIT
PETRVS· PODALIRIVS· ANTICIVS· V·C·
ET· LAETA· DOMVS· EIVS
OPTIMO· ET· INDVLGENTISSIMO
PRINCIPI

S*Alutari Precatione Luſtraverit* : id eſt quod Graeci dicebant Ευλογειν , ſive fauſta precari . quia vero ſollemnis illa Pontificis Maximi precatio cum admiſſorum expiatione conjuncta eſt, idcirco *ſalutarem* appellavi. *Luſtratio* autem apud Latinos, idem atque *Expiatio*: & in verbo *Luſtro* nihil ineſſe abſurdi, ſuperius expoſui. (2) at tuam hanc formulam, inquiet aliquis, ſatis jam nobis ſuperque objeciſti. ita ſane: ſed tamen ut rem deſignarem eandem ; quemadmodum veteres quoque nihil mutant, quotieſcumque nihil ea variant, quae enuncianda ſunt : a quibus id ipſum ſervari videas tum etiam, quum unica inſcriptio eſt , eademque pagina: ut ſaepe in Faſtis potiſſimum deprehendes.

De Suggeſto : pegma quodlibet a terra ſubrectum latine *Suggeſtum* aut *Suggeſtus* dictus eſt. Cicero de Dionyſio tyranno Syracuſanorum, (3) *Quum in communibus Suggeſtis conſiſtere non auderet, concionari ex turri alta ſolebat*. jam Livius Praetoris tribunal, (4) ſedem Imperatoris Tacitus, (5) Principis cubiculum in Circo Plinius (6) *Suggeſtum* ſinguli appellaverunt.

PIO

(1) Helviae Ricin·
(2) ad Kalend· Sodal· Anton·
(3) Tuſc· l· 5· c· 20·
(4) lib· 32. c· 29·
(5) Hiſt· l· 1· c· 36·
(6) in Paneg· c· 51·

LXI. (1)

PIO· VI. PONTIFICI· MAXIMO
PATRONO· VETERI
ET· MAGISTERIO· COLLEGII· N·
SANCTE· PERFVNCTO
OPTIMO
ET· PROVIDENTISSIMO· PRINCIPI
QVOD· INDVLGENTIA· EIVS· SODALITAS· NOSTRA
QVVM· REDITIBVS· LEGATORVM· FVNDISQVE· DILAPSIS
OB· STATAS· IMPENSAS
AERE· ALIENO· OPPRIMERETVR
ONERIBVS· EXPLICATIS
ET· CONDITIONIBVS· CERTOS· IN· DIES· DEFINITIS
RECREATA· REVIXERIT
IOSEPHVS· BENETTIVS· ADVOC· FISCI· ET· SACR· CONSIST·
MAGISTER· PRIOR· COLLEGI
CVM· DECVRIONIBVS· ET· SODALIBVS· PRIMI· ORDINIS
CONSTITVTORI· ET· PARENTI
PECVNIA· CONLATA

O*ptimus* qui dicatur, an idem fine ταυτολογια *Providentiſſimus* recte vocetur, in dubium vocari poſſit. nam quum *Optimum* quem pronunciaveris, jam, ut Plinius ait, (2) *ſimul omnia uno iſto nomine continentur*: quippe *quod omnes laudes habet*, inquit Tullius, (3) *id eſt optimum*. atqui non ita ſemper ſenſiſſe veteres, plura nobis exempla declarant. in antiquis enim inſcriptionibus leges, *Optimo Ac Piiſſimo*, (4) *Optimo Maximoque Principi*, (5) *Optimo Fortiſſimoque Principi*, (6) *Optimo Fortiſſimo Providentiſſimoque Principi*, (7) *Optimo Maximoque Principi Et Cum Summa Benignitate Iuſtiſſimo*. (8) appoſitum nempe *Optimus* uſu ipſo vel dignitatis potius, quam virtutis nomen factum erat, vel ad animum magis, quam ad opera Principis referebatur.

PIO

(1) Romae ad Damaſi in Schola Sodal.
(2) Paneg. c. 88.
(3) de O. G. O. c. 2.
(4) Grut. p. 258. n. 8.
(5) id. p. 249. n. 2.
(6) Reineſ. Cl. 3. n. 38.
(7) Grut. p. 263. n. 5.
(8) Reineſ. Cl. 3. n. 23.

LXII· (1)

PIO· VI· PONTIFICI· MAXIMO
CVIVS· LIBERALITATE
INGENIA· CIVIVM· VIGENT
BONAEQVE· ARTES
IN· SPEM· VETERIS· GLORIAE
FLORESCVNT
FRANCISCVS· PIRANESIVS· ARCHITECT·
CVM· CONCORDISSIMIS· FRATRIBVS
DOMINO· INDVLGENTISSIMO
QVOD· MVSEI· DOMESTICI· NOMEN
ET· NOVORVM· OPERVM· FAMA
ADITV· EIVS· ET· LAVDE
NOBILITATA· SINT

S*um ex iis*, ut de se Plinius Caninio scripsit, (2) *qui mirer antiquos: non tamen, ut quidam, temporum nostrorum ingenia despicio. neque enim quasi lassa & effoeta natura, ut nihil jam laudabile pariat.* sit, quae horum jam temporum felicitas est, sit, qui foveat artes, qui promissis, qui praemiis hominum studia excitet; nunquam magnos artifices, nunquam doctos viros desiderabis.

Franciscus: nomen hoc a *Francus* ductum, plerique omnes norunt: sed Latino tamen more deductum non putant. atqui non raro Latini scriptores eodem modo quorundam nationem designarunt, ὑποκοριστικῶς quemque appellantes. Syrus servus apud Terentium de se sic loquitur, (3)

Edepol Syrisce te curasti molliter.

apud Iulium Capitolinum (4) Severi Aug. verba sunt Maximinum compellantis, *Quid vis Threcisce?* alia porro hujusmodi se invenisse, Salmasius ad hunc locum (5) testatur, quae sunt *Daciscus*, *Hunniscus*, *Persiscus*, *Phrygiscus*; quin & *Franciscos*, in Aethici nempe cosmographia.

Aditus de aditione etiam ingressuque dicitur: ut apud Tullium, (6) *Urbes permultas uno Aditu atque adventu esse captas*. & Varro *Aedes* ab *Aditu* dictas tradidit, (7) *quod plano pede adibant*.

PIO

(1) in Museo Piranesiano.
(2) l. 6. epist. 21.
(3) Adelph. 5. 1. 1.
(4) in Maximin. c. 3.
(5) & ad Solin. p. 60. E.
(6) pro L. Manil. c. 8.
(7) l. 4. L. L. c. 33.

LXIII. (1)

PIO· VI· PONT· MAX·
TVTORI· ARTIVM
RESTITVTORI· CVLTIORIS
ANTIQVITATIS
IOSEPHVS· ANGELINVS· SCVLPTOR
QVOD
PRAESENTIA· ET· COMMENDATIONE
OPTIMI· PRINCIPIS
OFFICINAE· SVAE· DIGNITAS
OPERIBVS· PRETIVM
ACCESSERIT

TVtor non is ſolum dictus, qui pupillorum pueritiam regat, ſed ille etiam, qui rem quamlibet opibus ſuis tueatur, defendat. id Tullius potiſſimum demonſtrat, cujus haec ſunt: *Poſt Hortenſii mortem orbae eloquentiae quaſi Tutores relicti ſumus:* (2) quo ſenſu ea quoque dicta ſunt, *omnia haec noſtra ſtudia latent in Tutela ac praeſidio bellicae virtutis.* (3) idem Conſules *Tutores annuos reipublicae* appellavit: (4) & Clodium *ειρωνικως Caſtum Tutorem religionum.* (5)

(1) in officina Angeliniana.
(2) in Br. c. 96.
(3) pro Mur. c. 10.
(4) poſt red. in Sen. c. 2.
(5) de Har. R. c. 6.

LXIIII. (1)

IMP· CAES· THERESIAE· AVG· F·
IOSEPHO· PIO· FELICI· AVG·
BARBARICA· SERVITVTE· DEPVLSA
PROVINCIAE· VNIVERSAE
PROPVGNATORI· GENERIS· HVMANI

HAec in arcu incidenda, quem nuper Auguſtinus Gerlius Mediolanenſis egregia architectura delineavit. quippe Vindobonae praeclarum iſtud opus conſtitutum iri ſperat ad memoriam indulgentiſſimi Principis, cujus immortali beneficio quotquot

 ubi-

ubique per provincias Illyricam fervitutem ferviebant, in libertatem vindicati funt. porro fornix trigeminus eft, & fignis omnis generis exornatur. altitudo eius media latitudinem aequat, exhibetque in faftigio quadrigam, in qua eminet Imperator Aug. tum ad latera, infra bafim quadrigae, fluviorum fimulacra quatuor jacent, a fronte quidem Albis & Tyras, a tergo autem Marus & Draus, quibus eae regiones adluuntur, ad quas potiffimum Augufti beneficentia manavit. in zophoro infcriptum,

AN. CHR. M. DCC. LXXXII. LIBERTATIS. TERTIO

infra zophorum anaglypta vifuntur tabulis fex, e quibus binas utraque frons, externa latera fingulas habent. enimvero in prima tabula Imperatorem videas rufticos pileatos libertate donantem, adfcriptumque legas,

RE. PVBLICA
CIVIBVS. AVCTA.

in altera vero eundem adfpicias milites de novorum civium numero legentem, adjecto titulo,

VIRIBVS. IMPERI
FIRMATIS

jam tertia Imperatorem repraefentat novos cives magiftratibus commendantem, cum infcriptione,

TVTORIBVS. NOVAE
PLEBI. DATIS

in quarta ille idem leges adminiftris dictare videtur, quas promulgari velit, ejufque argumenti titulus eft,

COMMERCIORVM
LEGIBVS. DICTIS

in quinta largitio Aug. efficta rufticos ad agrorum cultionem hortantis, addito titulo,

CVLTORIBVS. IN
AGROS. REDVCTIS

in fexta demum agricolae expreffi primitias Augufto offerentes, cum infcriptione,

FRVGIBVS. A. NOVA
PLEBE. RECEPTIS

bini praeterea clypei in utraque fronte ad angulos, ubi fornicis flexus eft, affixi, totam domum Auguftam referunt: nam primus dicatus eft

FRANCISCO. ET. THERESIAE
PARENTIBVS. AVGG.

alter vero

PETR. LEOPOLDO. AVG. FRATRI
FRANC. IOSEPHO. AVG. FR. F.

tertius

FERDINANDO. AVG. FR.

quartus

MAXIMILIANO. AVG. FR.

in

in ipſo denique aditu medio ad latera interiora columnas, & ſigna cernas, probabili plane invento ſic collocata, ut fornicem ſubeuntes grato ſpectaculo teneant: ſunt autem ſimulacra Iuſtitiae, Clementiae, Liberalitatis, Prudentiae, quibus reſpondent ad latera exteriora Induſtriae & Patientiae ſigna, quae item in intercolumniis ſita ſunt. haec mihi de praeclaro opere perſtringenda putavi, quod & res poſcere videretur, & ad inſcriptionis perſpicuitatem conferre aliquid poſſent.

(1) pro fornice Aug.

LXV. (1)

R E G I K A R O L O
REGIS· PHILIPPI· F· CATHOLICO· P· F· AVG·
VETERI· HOSPITI
DOMVS· ANDREAE· CONTI· V· C·
NOBILITATA· ATQVE· AVCTA
OMNI· INDVLGENTIA· ET· BENIGNITATE
EIVS
AD· COMMEMORATIONEM·AVSPICATISSIMI· ADVENTVS
QVVM· ANNO· M·DCC·XXXIIII· XIII·KAL·APRIL·
PRIMVM· IN· REGNI· POSSESSIONEM· PROFICISCENTEM
IN· TRIDVVM· ACCEPIT
ET· IN· MEMORIAM· EXPEDITIONIS· VELITERNAE
QVVM· ANNO· M·DCC·XXXXIIII· XII·KAL·MAIAS
AD· REGNVM· VIRTVTE· ET· ARMIS· TVENDVM
PROGREDIENTEM
IN· TRIDVVM· RECEPIT

AD *commemorationem . . . . . . Et In Memoriam . . .* argumentorum ſimilitudo effecit, ut iiſdem formulis ſaepius uteremur. ceterum non ſi uno hic loco inſcriptiones paene connexae occurrunt, eaedem una in urbe marmori inciſae leguntur: itaque nihil altera alteri officit, quum inter ſe plurimum diſtent. nec vero, vel ſi nulla Latini ſermonis egeſtas ſit, formulae mihi ab inſcriptione expungendae videbantur, quae magis propriae eſſent, ne quem repetitio earundem temere offenderet: quum, ſi vitium id eſt, antiquorum commune fuerit; & germanae magis formulae, quam novae probari debeant.

(1) Anagniae in aedibus Contiorum.

LXVI. (1)

M· D· PETRO· LEOPOLDO· P· F·
ARCHID· AVSTRIACO
THERESIAE· AVG· FILIO
IMP· CAES· IOSEPHI· AVG· FRATRI
DOMINO· OPTIMO
INDVLGENTISSIMO
QVOD· MVNICIPIVM
LEGITIMO· CIVITATIS· IVRE
ET· THRONI· PONTIFICALIS
SPLENDORE· HONESTATVM· SIT
ORDO· ET· POPVLVS· APVANVS
RESTITVTORI
PRISTINAE· DIGNITATIS

T*Hroni Pontificalis*: Latini quidem *Thronum* Iovis ſolium appellavere; at Graeci paſſim de ſede atque de ipſa etiam Pontificum dignitate acceperunt. (2) itaque Graecorum vocabulum Graeco more uſurpare licuit.

Ordo & Populus Apuanus: de Apuanis nihil Cellarius, quum Livius tamen multis eos locis, quae Cluverius recenſuit, (3) non modo memoret, ſed etiam circa Macram fluvium incoluiſſe dicat. (4) ſed Apuam ipſam non alius fortaſſe e Latinis diſerte nominat, niſi auctor ignotus *Itinerarii ſex ab urbe Roma in Gallias itinerum*, quem Cluverius ſaepe refellit, et ineptiſſimum quandoque appellat. (5) nam qui locus a Catullo affertur, (6) ſecundum Scaligerum,

At Volusi annales Apuam porgentur ad ipſam,

incertae lectionis eſt: ut ne ii quidem, qui Cantabrigiae (7) formis elegantiſſimis Catullum ediderunt, mendum illud veterum librorum ope tollere potuerint. Voſſius, quem ſequitur Vulpius, legebat *Aduam morientur ad ipſum*: in antiquo codice legit Scaliger *Paduam portentur ad ipſam*, pro quibus poſuit *apuam porgentur ad ipſam*, *Apuam* interpretatus piſciculum: aliis pro *Apuam* placuit *Capuam*. oppidum porro, cui nunc *Pontremulum* nomen eſt, circa Macrae fontem, *hoc*, inquit Cluverius, *jamdudum viri docti ex ſitu judicarunt eſſe antiquam illam Ligurum Apuam, unde Apuani dicti*. num vero Apua Chriſtianis temporibus Pontificem habuerit proprium, fruſtra quaeſivi: nec Harduini aut Manſij Indices ullum Apuanorum Pontificem

ficem cient, qui facris usquam Conciliis interfuerit: nec Schelestrates urbem eorum illis adnumerat, quae Pontifices rectores & facrorum antistites habuerunt.

(1) Apuae in foro.
(2) v. Fresnium in Gloffar.
(3) Ital. l. 1. c. 19.
(4) lib. 40. c. 41.
(5) Ital. l. 1. c. 9.
(6) Carm. 93. ed. Vulp.
(7) anno 1702.

LXVII. (1)

FERDINANDO· KAROLO
THERESIAE· AVG· F·
IMP· CAES· IOSEPHI· AVG· FRATRI
PRAESIDI· PROVINCIAE· AVSTRIACAE· TRANSPADANAE
PRAEFECTO· NVMERORVM· AVGVSTAE
IN· ITALIA· TENDENTIVM
ET· MARIAE· BEATRICI
RINALDI· F· ATESTINAE
CONIVGI· EIVS
OPTIMIS· IOCVNDISSIMISQVE· PRINCIPIBVS
KAROLVS· HOR· F· ALBANVS
PRAEPOS·SACRAE·DOMVS·COMES·OMNIVM·ITINERVM
AD·MEMORIAM·FAVSTI·FELICISQ·DIEI·CONSIGNANDAM
QVI· FVIT· III· IDVS· MARTIAS· AN· M· DCC· LXXX·
QVO·DIE·FIDEICOMMISSARIAE·SVBVRBANI·HEREDITATIS
VSVCAPIONEM· AB· HOSPITIO· EORVM
AVSPICATVS· EST

P*raefecto Numerorum Augustae In Italia Tendentium*: fimilia his, quae in Grutero legimus, (2) *Praepofito Numerorum Tendentium In Ponto Ab Saro*. nec raro veteres fcriptores, quum de ordinibus militaribus loquuntur, *Numeros* dicunt. Taciti haec funt verba: (3) *Plena urbs exercitu infolito: multi ad hoc Numeri e Germania ac Britannia*. Plinii vero junioris haec: (4) *Sacramento militari nondum diftributi in Numeros erant*. militare item verbum eft *Tendere*: mitto Virgilianum illud *Hic faevus tendebat Achilles*: de Germaniae inferioris legionibus Tacitus: (6) *Quarta ac duodevicefima legiones iifdem hibernis Tendentes*. & alio loco: (7) *Iunius Blaefus Lugdunenfis Galliae rector cum Italica legione & ala Taurina Lugduni Tendentibus*. nec alia hujufmodi exempla defunt. Opti-

Optimis Iocundissimisque Principibus: Plinius senior appositum alterum suppeditavit: sic enim Titum Aug. in praefatione praestantissimi operis sui compellat: *Licentiore epistola narrare constitui tibi Iocundissime Imperator (sit enim haec tui praefatio verissima, dum Maximi consenescit in patre.*

Comes Omnium Itinerum: in Fulviae Plautillae titulo similia his adnotata reperies: (8) *Filiae L. Fulvii Plautiani V. C. Pontificis Nobilissimi Pr. Pr. Necessarii Augg. Et Comitis Per Omnes Expeditiones Eorum.*

Fideicommissariae . . . . Vsucapionem: Utrumque vocabulum in Digestis frequens, alterum ab ipso etiam Tullio usurpatum est. (9) enimvero in Digestis mirum! quantum egregiarum lateat formularum: quas qui sapiunt περιφρασεις semper anteferent.

(1) in suburbano Albano.
(2) p. 1096. n. 6.
(3) Hist. l. 1. c. 7.
(4) lib. 10. ep. 38.
(5) Aen. l. 2. v. 29.
(6) Hist. l. 1. c. 55.
(7) ibid. c. 59.
(8) Fontan. Ant. Hort. suppl. l. 1. c. 3. p. 51. v. etiam Grut. c. 492. n. 8.
(9) l. 1. de leg. c. 21.

LXVIII. (1)

IOANNI· OCTAVIO· BVFFALINO
DOM· TIFERN· TIB·
PRESB· CARDINALI· PONTIF· ANCON·
CVRATORI· OPER· PVBLIC· DATO· A· CLEMENTE· XIIII·
ITERVMQVE· A· PIO· VI· PONTIFF· MAXX·
ORDO· ANCON·
CIVITATE· AB·EO· LEGIBVS· ET· INSTITVTIS· EXCVLTA
VRBE· OPERIBVS· EXORNATA
PORTVS· TRAIANI· MOLE· AD· NOVVM· OSTIVM
PROMISSA
OB· INSIGNEM· ERGA· SINGVLOS· VNIVERSOSQ·
CIVES· CARITATEM
ET· CVM· EXIMIA· ADMINISTRATIONE
SINGVLAREM· ABSTINENTIAM
SIGNIFICATIONEMQVE· CERTAM
CONSTANTIS· VOLVNTATIS
PATRONO· OPTIMO
ANNO· CIↃ· IↃCC· LXXV·

Tifernum in Italia geminum est, Tiberinum & Metaurense. itaque utrumque in antiquis inscriptionibus apposito distinctum invenias. (2)

Mo-

Moles Promissa, id est producta, ut apud Vellejum (3) *Aqua Iulia Promissa*. eadem fortasse inest sententia in Puteolana Antonini Pii inscriptione: (4) *Opus Pilarum Vi Maris Conlapsum A Divo Patre Suo Promissum Restituit*; quemadmodum Martorellius contendit; (5) cui plane assentirer, si ita scriptum esset, *Opus Pilarum A Divo Patre Suo Promissum, Vi Maris Conlapsum Restituit*.

(1) Anconae in Curia.
(2) Grut. p. 494. n. 5. Fabr. p. 399. n. 291.
(3) l. 2. c. 81.
(4) Grut. p. 263. n. 9.
(5) Thec. Cal. p. 543.

LXVIIII. (1)

IOANNI: OCTAVIO· MARCI· FILIO· MANCINFORTI
ARCHIEP· THEODOSIAE
NICOLAI· EPISC· ANCON· PATRVI· OPTIMI
SECTATORI
LEGATIONIBVS· MELITENSI· ET· FLORENTINA
PERFVNCTO
CVRATORI· RIPARVM· ET· ALVEI· TIBERIS
PRAEPOSITO· SACRI· PALATII
OMNIBVS· HONORIBVS· E· RE· PVBLICA· GESTIS
INTER· PATRES· CARDINALES· ADLECTO
A· PIO· VI· PONTIFICE· MAXIMO
ORDO· ANCONITANVS
OB· ADLATVM· AB· EO· PRIMVM· IN· PATRIAM
SACRAE· PVRPVRAE· DECVS
HONOREMQVE· DECRETI· PATR[illegible]ATVS
PIENTISSIMO· STVDIO· SVSCEPTVM
CIVI· MAXIMO
ET· PATRONO· MERENTI

Laetitiam clarissimae urbis festosque dies cogitanti, quos Ordo Anconitanus ob novos praestantissimi civis sui honores acturus erat, Tullii locus venit in mentem, haec de Atinatibus commemorantis: (2) *Quum hujus ornatissimi atque optimi Viri Cn. Saturnini patrem Aedilem, quum Praetorem viderunt, quod primus ille non modo in eam familiam, sed etiam in Praefecturam illam, sellam curulem attulisset; mirandum in modum laetati sunt*. res vero mihi etiam digna visa est, quae in titulo enunciaretur, primum eum Anconitanorum in Collegium Cardinalium pervenisse; nam ex Aristotelis praescripto (3) in clarorum virorum laudibus χρυσεος και

τον

των αυξητικων πολλοις · οἷον ει μονος, η πρωτος, η μετ᾽ ολιγων, η και ὁ μαλιστα, πεποιηκεν. nam quod minus ex dignitate ſplendidiſſimae civitatis factum quis ducat, ut ejuſmodi honores ſero ſuis delatos ipſa fateatur; equidem id quoque magna in laude ponendum exiſtimo, primarios illos cives ſingulari veritatis ſtudio officium praeſtitiſſe ſuum, publicoque teſtimonio profeſſos eſſe, quod alii ſilentio praetermittendum putaſſent.

(1) Anconae in Curia. (2) pro Planc. c. 8. (3) Rhet. l. 1. c. 9. n. 172.

LXX.

(1)

LEONARDO· PHIL· F· ANTONELLIO
PRIMO· INTER· PATRES· CARDINALES
A· PIO· VI· PONT· MAX·
HONORIS· CAVSSA· ADLECTO
QVVM· AGERET· AETATIS· AN· XXXXV·
PRAEF· SACRI· CONSILI
CHRISTIANO· NOMINI· PROPAGANDO
ANGELVS· ET· BERNARDINVS· COMITES
FRATRI· MERENTI
CVIVS· AVCTORITATE· ET· GRATIA
RESCRIPTVM· A· PONTIFICE· MAXIMO
TVLERE· IN· EA· VERBA
Q· I· S· S·
INDVLGENTIA· PII· VI· PONT· MAX·
FESTO· QVOQVE· ANNI· DIE
P[illegible]OFESTOQVE· SABBATO
[illegible]ANCCE· AEDEM· RITE
QVI· VISERINT· CIVES· HOSPITESVE
II· PIACVLO· OMNI
ET· STATIS· ADMISSORVM· POENIS
EXSOLVVNTOR

*Q*vum *Ageret* . . . . ſic apud Fabrettum leges, (2) *Honorato Equo Publico Ab Imp. Antonino Aug. Cum Ageret Aetatis Annum V.*

Chriſtiano N*omini*: haec vero ſic accipe, uti apud Livium ſonat *Latinum Nomen*, (3) cui nempe nil aliud eſt, quam res publica populuſve ſive natio Latinorum. quin & Varro eodem modo loquutus: (4) *Gentis Salentinae Nomen tribus e locis fertur coaluiſſe, e Creta, Illyrico, Italia.*

FRANC·

(1) in aede ruſt· agri Senogall· (2) p· 460· n· 87· (3) l· 1· c· 50· l· 2· c· 41· &c· (3) Fragm· l· 3· Antiq· Rer· Hum· & Priſc· l· 9·

LXXI. (1)

FRANC· XAVERIO· ZELADAE
CARDINALI
BIBLIOTHEC· S· ECCLES· ROM·
SVMMIS· REI· CHRISTIANAE· HONORIBVS
ET· MVNERIBVS
IN· EXEMPLVM· FVNGENTI
QVOD· SVPER· CETERAS· CVRATIONES
COLLEGII· NOSTRI· PATRONATVM
PRIMVS· SVSCEPERIT
ORDO· SVPREMVS· CANONICORVM
ANTISTITI
INDVLGENTISSIMO
ANNO
M· DCC· LXXXIII·

IN *exemplum*: id est ea praestantia, ut ipsum maxime imitari posteritas debeat, sic apud Gruterum, (2) *Parentibus In Exemplum Piissimis*: & apud Vellejum, (3) *Adolescens in omnium virtutum exempla genitus*: idem porro & illud Gruterianum *Curatori Maximi Exempli*, (4) & alia hujusmodi. (5)

Quod Super Ceteras: sic in Puteolana inscriptione, (6) *Quod Supra Caetera Beneficia Ad Hujus Etiam Tutelam Portus* . . . . .

Patronatum: scilicet Patroni officium & partes. in veteri decreto apud Muratorium leges: (7) *Libenter Suscipiat Collegi Nostri Patronatum*. idem porro munus interdum *Patronalem Honorem* appellavere. (8)

Ordo Canonicorum: non Decuriones solum, sed alia etiam Corpora *Ordo* appellata: *Ordo Sacerdotum*, (9) *& Ordo Adlectorum* scenicorum occurrunt apud Gruterum: *Ordo Augustalium Martanorum* apud Donium: (11) *Ordo Lictorum III. Decuriarum Cos.* apud Reinesium. (12)

M HO-

(1) Tuscanae in Sacrar. Templ. Max.
(2) p. 388. n. 2.
(3) lib. 2. c. 116.
(4) p. 457. n. 6.
(5) Grut. p. 428. n. 1. &c.
(6) Pratill. V. A. l. 2. c. 8.
(7)
(8) Grut. p. 1101. n. 1.
(9) p. 302. n. 2.
(10) p. 1089. n. 6.
(11) Cl. 9. n. 31.
(12) Cl. 1. n. 19.

LXXII. (1)

HONORI
ALOISI· AMICI· V· C·
CANON· ET· PER· INTERREGNVM
VICE· SACRA· ANTISTITIS
PONTIFICATVM· CAMERTIVM
AB· CLEMENTE· XIII· PONT· MAX·
FLORENTI· AETATE· ADEPTI
OPTIME· IN· DIES· DE· PATRIA· MERENTIS
CVIVS· LIBERALITATE
PARCIMONIAQ· SVMPTVVM. PRIVATORVM
AEDES· PONTIFICALES
OPERIBVS· AMPLIATIS· EXCVLTAE
CENSVSQVE· VETVS
IN· SVCCESSORVM· COMMODA· AVCTVS
TEMPLVM· MAXIMVM
IN· NOVAM· SPLENDIDIOREMQ· FORMAM
CIVIVM· STVDIIS· EXEMPLO· CONIVNCTIS
EXORNATVM· EST
AERVMNOSAE· PLEBIS· INOPIA
QVOTIDIE· SVSTENTATVR
ORBI· LIBERI· ALVNTVR
COLLEGIVM· CANONICORVM
PONTIFICI· PRAESTANTISSIMO
OB· MERITA· EIVS
ANNO· M· DCC· LXXXII·

PEr *Interregnum*: verborum quorundam significationem usus ipse mollire solet, ut varia saepe sententia recte usurpentur. itaque quum *Regnare* Regum sit, privati tamen *in foro regnare* dicti sunt, & *Regnum* etiam domus interdum aut villa privati hominis appellata est. porro & *Interregnum* quum tempus primo diceretur, quo regnum rege vacat, factum deinde est, ut eodem nomine tempus id designaretur, quo nullos respublica Consules haberet, quorum loco Interrex creabatur

quo.

quo pertinent Tullianae illae formulae *Rem adduci ad Interregnum*, *Rem ad Interregnum non venire*. (2) ob eam rem ſpatium quoque illud temporis, quod a Pontificis alicujus morte ad novi creationem interfluit, eodem modo *Interregnum* dici recte poſſe viſum eſt.

Pontifici Praeſtantiſſimo: quidni, inquis, *Pontificis*? nam meminiſſe debebas, initium inſcriptioni a te factum hujuſmodi: *Honori Aloiſi* · · · ita plane: at cur in antiqua Inſcriptione Veronenſi ſcriptum eſt, (3) *Honori M· Gavi M· F· Pob. Squilliani* · · · · · · *Curatori Vicetinor.* ſcribendum enim eadem de cauſſa fuit *Curatoris*. alia hujuſmodi exempla habes in libro de ſtilo Inſcriptionum, (4) ubi ejus quoque *συνταξεως* rationem expoſui.

Enimvero monumentum inſigne omnino ac ſumptuoſum cum inſcriptione Canonici Camertes clariſſimi viri dedicaturi jam erant, quum eos Pontificis ſui juſſa a propoſito revocarunt: quod ſilentio praetermittendum non fuit, ut egregiae eorum voluntatis ſingulariſque ſtudii memoria aliqua poſteris relinqueretur.

(1) Camerini in Sacrar· Templ· Max· figenda erat·
(2) ad Att· lib· 7· ep· 4· l· 9· ep· 9.
(3) Maff· M·V· p· 116· n· 2·
(4) p· 66.

LXXIII·

(1)

M E M O R I A E
HIERONYMI· VALLEMANI· V· C·
IOSEPHI· CARDINALIS· PATRVI
PROTON· APOST·
CANONICI· PRIORIS
CLEMENTIS· X· PONT· MAX· CVBICVLARI
QVI· IN· EPISCOPATV· EIVSDEM
REI· PVBLICAE· CAVSSA· ABSENTIS
VICARIO· MVNERE· IN· PATRIA· SVA· ANNOS· XXX·
SANCTE· ET· IN· EXEMPLVM· PERFVNCTVS
IDEM· MVLTORVM· BONO
AB· ANNO· M· DC· XXII· CANONICIS
SANCTI· NICOLAI· MAGNI
PRAEFVIT· ANNOS· XXXX·
COLLEGIVM· CANONICORVM
ANTISTITI· INCOMPARABILI

C*lariſſimos* olim vocatos conſtat, qui primi dignitate haberentur. *Clariſſimi Conſules* dixit Plinius junior (2) conſules appellans. *Clariſſimi* item ſenatores paſ-

passim audiebant, quod nempe ex primo reipublicae ordine essent. idcirco apte, opinor, quicumque patricia nobilitate esse ferantur, eodem modo maxime apud suos *Viri Clarissimi* nuncupentur, quum primum in civitate gradum obtineant. nam & vocem illam Latini plerumque ad nobilitatem referebant: *Clarissimae veteresque familiae* Velleii est: (3) *Clarus genere & factis*, Livii; (4) *Homo domi suae Clarus & nobilis* Tullii: (5) item similia aliorum multa.

(1) Fabriani in porticu Aedis S. Nicolai.
(2) lib. 7. ep. 33.
(3) l. 2. c. 127.
(4) l. 9. c. 7.
(5) Verr. l. 5. c. 42.

LXXIIII. (1)

HONORI
NICOLAI· VALLEMANI· V· C·
IOSEPHI· CARD· FRATRIS
PROTONOT· APOST·
DE·COLLEGIO·CANONICORVM·TEMPLOQ·
S· NICOLAI· MAGNI
COLLEGIS· SVPRA· NVMERVM· ADLECTIS
DITIONISQVE· IVRE
AC· VECTIGALIBVS· VINDICATIS
OPTIME· MERITI
QVI· REI· ETIAM· FAMILIARIS· SVAE
SVBSTANTIAM· OMNEM
VSV· MANCIPIOQVE· ISDEM
DARI· DEFERRI
TESTAMENTO· IVSSIT
COLLEGIVM· CANONICORVM
ANTISTITI· MVNIFICENTISSIMO

Vectigalia appellati interdum ipsi reditus Collegiorum. ut apud Gruterum: (2) *Decuria Sacerdotum Bidentalium Reciperatis Vectigalibus*. nec mirum; quum & privati hominis reditus *Vectigal* dixerit Tullius. (3)
Substantiam omnem: in veteri inscriptione leges, (4) *Qui Universam Substantiam Suam Ad Rem Publicam Pertinere voluit*. Paullus vero jurisconsultus sic loquutus est: (5) *Potior esse debet non solum gradu generis, sed & substantia rei familiaris.*

IOAN.

(1) Fabriani in porticu aedis S. Nicolai.
(2) p. 96. n. 6.
(3) Parad. 6. c. 3.
(4) Grut. p. 367. n. 5.
(5) l. 2. sentent. tit. 19.

LXXV. (1)

IOAN· LVCAE· IOS· F· PALLAVICINO
PATRICIA· NOBILITATE
DOMO· GENVA· INCOLAE· BONONIEN·
COMITI· AEGVSA· LILYB· DOMINANTI
PRAEP· PROV· AVSTR· TRANSPAD·
IN· EXERCITV· AVGG·
DVCTORI· ORDINVM
SVMMO· MAGISTRO· MILITIAE· VTRIVSQ·
IOSEPHVS·FILIVS·ET·MARIA·FAVA·VXSOR
OB·BIBLIOTHECAM·DOMI·CONSTITVTAM
ET·SIBI·HEREDIBVSQVE·TRANSMISSAM
EDVCATORI· POSTERITATIS
AN· M· DCC· LXXXII·

P*Atricia Nobilitate*: de socero suo Tacitus ita scripsit: (2) *Cn. Iulius Agricola vetere & illustri Forojuliensium colonia ortus utrumque avum procuratorem Caesarum habuit: quae Equestris Nobilitas est*. ergo & mihi scribere licuit *Patricia Nobilitate*: atque id magis ad Latinam consuetudinem, quod quamdiu Romae magistratus penes Patricios fuere, soli Patricii in *Nobilium* numero censeri poterant: quodque ea nunc appellatio iis maxime convenit, quorum nutu res publica geritur, & quibus unis Magistratus mandantur.

Aegusa Lilybaei Dominanti: Tacitus non semel pro Principe *Dominantem* dixit: (3) notae vero illae Virgilii formulae, (4) *Victis Dominabitur Argis* & (5) *Longa Dominabitur Alba*. verbo hujusmodi prope opus erat, quod duo haec *Comiti* & *Aegusae* ex Latinorum more sola conjungi vix possent.

Summo Magistro Militiae Vtriusque: formulam hanc inscriptiones apnd Gruterum plures exhibent, (6) quae tamen Theodosii senioris temporibus antiquiores non videntur. sed ipsum vocabulum *Magister* militare & castrense jamdiu habebatur: *Magistrique Equitum* Dictatores vetustate aequabant. itaque pro duce Virgilius etiam *Magistrum* dixit: (7)

Tercentum, scutati omnes, Volscente Magistro.

summus autem hoc loco appellandus erat, qui ceteris Ducibus dignitate praestiterit, quorum nostra aetate plures sint gradus, nec par omnium honor.

Educatori Posteritatis: pueritiae Neronis *Educator* dicitur a Tacito (8) Annicetus libertus. jam vulgata quidem illa Varronis sunt verba apud Nonium, (9) *Educit obste-*

ftetrix, *Educat nutrix*, *inftituit paedagogus* : fed tamen ufu ipfo Scriptores Latini iftam Grammaticorum fubtilitatem pofthabuerunt , & *Educare* pro *Inftituere* quam faepiffime ufurparunt . Tullii dictiones funt, *Homo in Fecialium manibus Educatus* , (10) *Homo ingenuus & liberaliter Educatus* , (11) *Inftitutus liberaliter Educatione doctrinaque puerili* : (12) & apud Hirtium leges , (13) *Difciplinis regiis Educatus* , apud Quintilianum , (14) *Si mihi tradatur Educandus orator* , hifque fimilia apud alios occurrent .

(1) Bononiae in biblioth. priv.
(2) in Agric. n. 4.
(3) Ann. l. 14. c. 56. Hift. l. 4. c. 74.
(4) Aen. l. 2. v. 285.
(5) Aen. l. 6. v. 766.
(6) p. 1076. n. 2. &c.
(7) Aen. l. 9. v. 370.
(8) Ann. l. 14. c. 3.
(9) cap. 5. n. 105.
(10) Verr. 7. c. 19.
(11) de or. l. 1. c. 31.
(12) de or. l. 3. c. 31.
(13) de B. Alex. c. ult.
(14) lib. 1. in prooem.

LXXVI. (1)

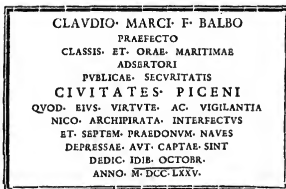
FABIO. TITI. F. AVRELIANO
VIRO. CLARISSIMO
OMNIBVS. HONORIBVS
NITIDE. FVNCTO
CVRATORI. MAXIMI. EXEMPLI
QVOD. AERARIO. REI. PVB.
OB. ANNONAE. CARITATEM. EXHAVSTO
IPSE. FRVMENTI. AERE SVO. COMPARANDI
CVRA. SVSCEPTA
AMPLIVS. TRES. MENSES
PIENTISSIMO. MVNIFICENTIAE. STVDIO
PLEBEM. ALVERIT
MVNICIPIVMQVE. VNIVERSVM
EX. SVMMIS. DIFFICVLTATIBVS
EXPEDIERIT
ORDO. ET. POPVLVS
PATRONO

ORdo Et Populus : veteres quoque nomen urbis faepe omittebant , quod locus ipfe , ubi ftatua pofita effet , & incolis & hofpitibus fatis indicabat . itaque in antiquis infcriptionibus legimus, *Ordo Decurionum & Populus* , (2) *Decuriones Et Plebs Univerfa* , (3) *Municipium* , (4) & alia hujufmodi , nullo civitatis gentifque indicio .

CLAV-

(1) fictl nominis .
(2) Maff. M.V. p. 354. n. 6.
(3) Murat. p. 1122. n. 4.
(4) Fabr. p. 57. n. 324.

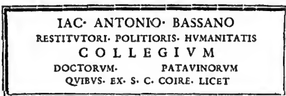
LXXVII. (1)

CLAVDIO· MARCI· F· BALBO
PRAEFECTO
CLASSIS· ET· ORAE· MARITIMAE
ADSERTORI
PVBLICAE· SECVRITATIS
CIVITATES· PICENI
QVOD· EIVS· VIRTVTE· AC· VIGILANTIA
NICO· ARCHIPIRATA· INTERFECTVS
ET· SEPTEM· PRAEDONVM· NAVES
DEPRESSAE· AVT· CAPTAE· SINT
DEDIC· IDIB· OCTOBR·
ANNO· M·DCC·LXXV·

Civitates Piceni: eodem modo veteres, enumeratione omissa, urbes generatim unius aut plurium provinciarum enunciare solebant. eorum enim hae sunt formulae: *Civitates Liburniae*, (2) *Tres Provinciae Galliae*, (3) *Commune Asiae* (4). ceterum & nomina urbium & simulacra ipsa aliquando adjecta, ut in basi statuae, quae Romae in foro a Civitatibus Asiae posita Tiberio est, cujus liberalitate restitutae fuerant: qua de re legito, quae in opere de stilo inscriptionum adnotavimus. (5)

(1) ficti nominis. (2) Calog. N. R. t. v. p. 30. (3) Maff. M. V. p. 417. n. 2. (4) Vaill. t. 2. p. 46. (5) lib. 1. ad inscr. 428.

LXXVIII. (1)

IAC· ANTONIO· BASSANO
RESTITVTORI· POLITIORIS· HVMANITATIS
COLLEGIVM
DOCTORVM· PATAVINORVM
QVIBVS· EX· S· C· COIRE· LICET

Extremus versus antiqua formula est, (2) quam veteres addebant, ut significarent, Corpus sive Collegium optimo jure esse constitutum: quibus enim coire publica auctoritate non licebat, eorum nullum erat Collegium, & quae his legata essent, non debebantur. (3)

FRAN-

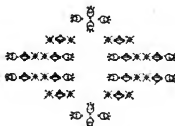
(1) ficti argumenti. (2) Grut. p. 391. n. 1. (3) L. 20. D. de reb. dub.

LXXIIII. (1)

FRANCISCO· MARIAE
ANDR· F· CAVAZONIO· ZANOTTO
CIVI· BONONIENSI
DOCTORI·DECVRIALI·DISCIPLINAE·MORVM·TRADENDAE
SVMMO· SCRIBAE·AB·ACTIS·INSTITVTI· MARSILIANI
PRAESIDI· EIVSDEM
POETAE· ORATORI· PHILOSOPHO
QVOD· NOMINIS· BONONIENSIS· GLORIAM
DOCTRINAE· SVAE· LAVDE· AVCTAM
LITTERARVM· ETIAM· MONVMENTIS
POSTERITATI· PROPAGARIT
AMICI· VETERES· ET· COLLEGAE
ET· AVDITORES
AVCTORI
STVDIORVM· OPTIMORVM
ANNO· M· DCC· LXXVIII·

D*octori Decuriali*: sic appellandos magistros censeo, qui fere *Publici* vocantur, quod e collegio sint; *Decuriales* enim sunt, qui in Decuriam aliquam adscripti. *Decurialis Decuriae Iuliae* (2) *Decurialis Lictor* (3) *Decurialis Negotiator* (4) *Scriba Decuriae Aediliciae Majoris* (5) & similia veterum formulae sunt.

(1) Bononiam missa.
(2) Grut. p. 36. n. 6.
(3) ibid. p. 391. n. 1.
(4) Fabr. p. 86. n. 157.
(5) ibid. p. 458. n. 78.

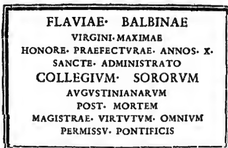

§. II.

§. 11.

INSCRIPTIONES HONORI ILLVSTRIVM FEMINARVM DICATAE

LXXX. (1)

FLAVIAE· BALBINAE
VIRGINI· MAXIMAE
HONORE· PRAEFECTVRAE· ANNOS· X·
SANCTE· ADMINISTRATO
COLLEGIVM· SORORVM
AVGVSTINIANARVM
POST· MORTEM
MAGISTRAE· VIRTVTVM· OMNIVM
PERMISSV· PONTIFICIS

Virgini Maximae: sic veteres appellabant, quae Vestalibus praeerat, ut saepe inscriptiones nos edocent, in quibus illa occurrunt V. V. MAX. (2) id est *Virgini Vestali Maximae*. eam appellationem ab aetate ductam plerique omnes arbitrantur, quod Tacitus (3) *Vibidiam Virginum Vestalium vetustissimam* memoret, & Ovidius canat, (4)

Igne cremat vitulos quae natu maxima Virgo.

sed alia, opinor, erat *Maxima*, alia natu maxima sive vetustissima: quaedam enim, exactis ministerii sui annis triginta, quum nubere possent, a sacris tamen non discedebant, ut Occia illa apud Tacitum, (5) *quae septem & quinquaginta per annos summa sanctimonia Vestalibus sacris praesederat*: quam propterea vetustissimam Vestalium fuisse recte dixeris. at fuisse inter eas, quae *Maxima* diceretur ob dignitatem, quum aetate floreret, declarat *Corneliae Maximae Vestalis* judicium sub Domitiano, quae incesti damnata est, (6) & more veteri defossa ac necata. nec vero mirum videri debet, quum & inter Pontifices, qui ceteris praeerat, non ab aetate, sed ab auctoritate *Pontifex Maximus* dictus sit.

Post Mortem: haec eadem leges apud Gruterum (7) in Dentriae Polliae civis Aquinatis titulo: qua formula veteres illud significare volebant, se in statuae honore decernendo virtutis rationem habuisse, non gratiae.

N CLA-

(1) ficti nominis.
(2) v. Lips. de Vest. c. 15.
(3) Ann. l. 11. c. 32.
(4) Fast. l. 4. v. 641.
(5) Ann. l. 2. c. 86. v. etiam Grut. p. 311. n. 2.
(6) Plin. l. 4. ep. 11. Svet. in Dom. c. 8.
(7) p. 325. n. 4.

LXXXI. (1)

CLARAE· MARIAE· SPINVCCIAE
COMITI· LVSATIAE
QVAE· ANNO· M· DCC· LXIIII·
SERENISS· XAVERI· AVGVSTI· SAXONICI
REGALI· CONIVGIO· DIGNATA
VIRTVTE· PROMERVIT
VT· TERTIO· DECIMO· POST· ANNO
PRIDIE· IDVS· AVG·
OMNIA· IVSTAE· VXORIS· IVRA· ATQVE· INSIGNIA
SIBI· AB· REGIO· CONIVGE· IMPERTIRENTVR
IOSEPHVS· SPINVCCIVS· COMES
FILIAE· RARISSIMAE
QVOD
SPINVCCIAM· GENTEM· TANTAE· STIRPI
INSERVERIT

Serenissimo : Primus, opinor, Martialis Principem appellavit *Serenum* Iovem. (2) in veteri autem epigrammate, Theodosii Magni aetate scripto & in basi obelisci Constantinopolitani inciso, legimus: (3)

Difficilis quondam Dominis parere Serenis.

in Codice demum invenies, (4) *Etsi non Serenissimo Principi supplicaverint.* quare non ultimi Latinorum hanc appellationem in consuetudinem induxisse mihi videntur.

Tantae Stirpi: Latini saepe *Stirpem* de propagine usurparunt, Virgilius in primis, cujus illa sunt: (5)

Filius, anne aliquis magna de Stirpe nepotum?

Iustinus: (6) *Nec cessasse, quoad omnem Stirpem regiae sobolis deleret.* omnino recte; quippe Stirps non solum truncum, sed etiam ramum significat. (7)

LV-

(1) Firmi in aedibus Spinucciorum.
(2) lib. 5. ep. 6. &c.
(3) Grut. p. 185. n. 7.
(4) L. 23. de Nupt.
(5) Aen. l. 6. v. 865.
(6) lib. 16. c. 1.
(7) v. Colum. l. 3. c. 5.

LXXXII. (1)

LVCILLAE· FAVSTI· F· VERIANAE· C· F·
VXORI
PAVLLI· GENTIANI· EQVITIS· TORQVATI
QVAE· REI· PVBLICAE
IN· ALIMENTA· PVERORVM· ET· PVELLARVM
PLEBIS· VRBANAE
SCVTAT· ∞ ∞ ∞· D· N· TESTAM·LEGAVIT
TREBVLANI· MVTVSCAEI
MATRI· PATRIAE
DEC· DEC·

S*Cutatos nummos* ne repudies: veteres quoque a figuris, quas referebant, nummos suos appellavere *Bigatos*, *Quadrigatos*, *Victoriatos*. (2)

Mater Patriae in veteri nummo dicta est Livia Augusti. (3) *Matri Coloniae*, *Matri Numeri Nostri* (5) habent veteres inscriptiones.

(1) ficti nominis.
(2) Plin. H. N. l. 33. c. 3. &c.
(3) Vaill. t. 1. p. 2.
(4) Grut. p. 1088. n. 15.
(5) Gor. Inscr. t. 2. p. 208.

LXXXIII. (1)

SABINAE· M· F· VRGVLANIAE
MATRI· D· N·
VALERII· · FLAVIANI
OPTIMI· PRINCIPIS
PATRONAE· MERENTI
ORDO· ET· POPVLVS· ARICINVS
QVOD· LIBERALITATE· EIVS
VIAE· OMNES· INTRA· POMOERIVM
MVNITAE· SINT

P*Omoerium* veteris superstitionis vocabulum videri possit, quod nempe esse dicatur, ut Gellius, ait, (2) *locus intra agrum effatum per totius urbis circuitum pone muros regionibus certis determinatus, qui facit finem urbani auspicii*. ceterum si vocem ipsam consideres, profani videas inesse nihil. *Hoc spatium*, inquit Livius, (3) *quod neque habitari, neque arari fas erat, non magis quod post murum esset, quam quod murus post id, Pomoerium Romani appellarunt*. & Varro, (4) *Principium, quod erat post murum Pomoerium dictum*; qui & eodem usus vocabulo est ad significandam contractiorem scribendi rationem: (5) *Video qui de Agricultura scripserunt, latius vagatos, quam oportuerit. ego vero, inquit Stolo, eos non in omni re imitandos arbitror, & eo melius fecisse quosdam, qui minore Pomoerio finierunt.*

N 2 TE-

(1) ficti nominis.
(2) N. A. l. 13. c. 14.
(3) lib. 1. c. 44.
(4) de L. L. l. 4. c. 32.
(5) de R. R. l. 1. c. 2.

LXXXIIII.

(1)

TERENTIAE· FAVSTI· F· NORBANAE
CLARISSIMAE· FEMINAE
NEPTI
M· OCTAVI· NORBANI· IIII· VIRI· I· D·
CONSTITVTORIS· COLLEGI. N·
QVOD
MVNIFICENTIA· ET· LIBERALITATE
EXEMPLA· MAIORVM
SVPERGRESSA
AEDEM· MARIANAM· VETVSTATE
CORRVPTAM
CVM· OMNI· ORNAMENTO
A· SOLO
SVA· IMPENSA
RESTITVERIT
MAGISTRI· ET· SODALES· MARIANI
AERE· COLLATO

C*onstitutoris* ; sic apud Maffejum leges , (2) *T. Flavio Aug. Lib. Trophimo Constitutori Collegi Numinis Dominorum Quod Est Sup Templo Divi Claudi*. est autem *Constitutor* idem atque auctor conditorque , ut altera apud Gruterum inscriptio confirmat, (4) quam Puteolani Antonino Pio posuerunt *Constitutori Sacri Certaminis Iselastici*.

Supergressa: Similia illa apud Quintilianum de uxore (4) *optima atque laudem omnem supergressa*: & apud Tacitum de Sabinae Poppaeae Matre , (5) *aetatis suae feminas pulcritudine supergressa*. sequioris contra aevi ea sunt , quae veteres habent lapides: (6) *Veterum Principum Clementiam Sanctitudinem Munificentiam Supergresso*: & alia hujusmodi.

(1) ficti nominis.
(2) M.V. p. 96. c. 7.
(3) p. 254. n. 4.
(4) l. 5. in proem.
(5) Ann. l. 13. c. 45.
(6) Grut. p. 286. n. 5.

CAP.

CAPUT III.

EPITAPHIA

§. I.

EPITAPHIA VIRORUM

LXXXV. (1)

MEMORIAE
LVDOVICI· ALEX· F· VALENTI
VIRI· EMINENTISSIMI· DOMO· TREBIA
COMITIS· RIVOSICCENSIVM
SECTATORIS· MAIORVM· SVORVM
DE· VETERI· PATRIA· ET· DE· NOVIS· CIVIBVS
VRBIVENTANIS· ET· SPOLETINIS
OPTIME· MERITI
QVEM· CLEMENS· XIII· PONT· MAX·
VRBANIS· HONORIBVS
NAVITER· SANCTEQVE· DEFVNCTVM
MAGNO· REI· PVBLICAE· BONO
PONTIFICEM· ARIMINENSIBVS· DEDIT
ET· IN· PATRVM· CARDINALIVM· COLLEGIVM
COOPTAVIT
PIVS· VIXIT· ANN· LXVIII· M· V· D· XXII·
IVSTITIA· COMITATE· BENEFICENTIA
CARVS· OMNIBVS
ELATVS· EST· ROMAE· FVNERE· PVBLICO
ET· AD· TEMPLVM· SESSORIANVM
SEDEM· TITVLI· SVI· CONDITVS
XII· K· NOV· ANNO· M· DCC· LXIII·
LAELIVS· IOS· F· VALENTIVS· COMES
SOBRINO
STIRPIS· SVAE· POSTREMO
B· M· F·

Omes Rivosiccensium : non haec Augusti aevum sapere contendo : quo tempore *Comites* dicti Custodes, rectoresque adolescentium primariorum, atque ii etiam, qui

Prin-

Principem in expeditionibus comitari & tueri solebant; item ii, quos secum Praetores Proconsulesque in provincias educebant. sed tamen latine etiamtum loquebantur, quum praesides plerique, & negotiorum publicorum curatores passim *Comites* dici coepti: de quibus Pancirolius tibi & Gotifredius legendi sunt.

Sedem Tituli Sui: auctoritatis nempe atque nominis. scio multas de appellationis illius origine quaestiones olim esse institutas, quas ego non dirimam. satis nunc mihi, si ea formula Latinis adnumerari possit: quod alio loco ostendi. (2)

Sobrino: id est e patruele fratre patris mei nato: sic enim Cajus jurisconsultus: (3) *Item qui ex fratribus patruelibus aut consobrinis aut amitinis undique propagantur, qui proprie Sobrini vocantur*. porro quum multae in clarissima Valentiorum gente familiae sint, ipsa haec primaria stirpem emiserat novam, cujus ultimus hic fuit, cujus cenotaphium perscripsimus.

(1) Camerini in sacrario Valentiorum. (2) de St. inscr. p. 519. (3) l. 1. D. de grad. & adf.

LXXXVI.

(1)

IOANNI· BERNARDINI· F· POTENTIANO· V· C·
DOMO· REATE· PRAEF· TIFERNATIVM· TIBER·
PRAEF· AESINAT·PRAEF·CAMERT·PRAEF· LAVRETAN·
SVMMO· MAGISTRO· COLLEGII· SANCTI· SPIRITVS
MAGISTRO·ADMISSIONVM·CLEMENTIS·XIIII·P·M·
PRAEFECTO·VRBIS·PER· INTERREGNVM
CVNCTIS· SVFFRAGIIS· PATRVM· CARDINALIVM·FACTO
ET· REFECTO· A· PIO· VI· PONT· MAX·
PRAESIDI· PROVIDENTISSIMO
ET· CVM· SVMMA· BENIGNITATE· IVSTISSIMO
QVI· VIX· ANN· LXI· M· VI· D· IIII·
DECESSIT· IN· MAGISTRATV
XI· KAL· DECEMBR· ANNO· SACRO· M· DCC· LXXV·
PROXIMVS· FASTIGIO· HONORVM
FECERVNT· FRANCISCVS· EQVES· MELITENSIS
PRAEPOS·PRAESIDIAR·CASTR·VRBAN·FRATRI·KARISSIMO
ET· ANTONIVS· MARCHIO· PATRVO· BENEMERENTI
PIETATIS· CAVSSA

D*omo Reate*: sunt, quibus ob illam Modestini jurisconsulti sententiam, (2) *Roma communis nostra Patria est*, mendose nunc *Domus* pro Patria usurpari videatur: quippe in hac tanta rerum conversione nullus, inquiunt, populus praeter Ro-

Romanum urbem Romam pro Patria nunc habet. atqui Virgilius, quum res attingeret eorum temporum, quibus Roma nuſquam erat, cecinit tamen, (3) *Maeonia generoſe Domo*; & *Qui Caerete Domo*. (4) contraque in Romana inſcriptione legimus, (5) *L. Aelius M. F. M. Nep. Quir. Rectus Domo Roma*: ut ipſam illam communem patriam ab iis, qui in ea nati eſſent, eodem, quo reliquas urbes, nomine appellari potuiſſe intelligamus. hic vero quum de viro agatur, qui Romae diu non ſolum verſatus ſit, ſed magiſtratibus etiam & curationibus ſit functus, vides, opinor, ex eorum quoque ſententia, qui *Domum* minus eſſe quam *Patriam* putant, non ſine aliqua ratione ſcriptum eſſe *Domo Reate*, quod Roma illius quaſi patria haberi poſſit.

Summo Magiſtro: non aliter quandoque antiquis in titulis poteſtas eorum expreſſa eſt, qui rebus gerendis praepoſiti adminiſtros curatoreſque habent, qui nihil, niſi ex eorum ſententia & auctoritate obire poſſint. itaque apud Fabrettum leges, (6) *Summo Magiſtro Septaquis*, apud Gruterum (7) *Summus Curator Civium Romanorum Provinc. Lug.* & (8) *Summus Magiſter Anni Primi*.

Magiſtro Admiſſionum: vetus formula eſt ad eum deſignandum, qui Principem adeuntes in cubiculum ejus deducit: de qua fuſius a Torgio actum eſt. (9) *Officium Admiſſionis* Svetonius memorat: (10) at in Vopiſco nomen hoc idem habemus: ait enim (11) *Ex libris Acholii, qui Magiſter Admiſſionum Valeriani Principis fuit*. in Ammiano etiam (12) leges, *Per Admiſſionum Magiſtrum qui mos eſt honoratior, accito eodem*. ceteri id genus miniſtri, qui huic ſuberant, *Admiſſionales* appellati. (13)

Pietatis cauſſa: adjectum id, ut conſtaret, qui monumentum fecerunt, ſponte, non ex teſtamento, idque impenſa ſua feciſſe. eadem tibi formula in Fabrettina inſcriptione occurret: (14) quam veteres ea etiam de cauſſa quandoque addidiſſe videntur, ut ſibi caverent, ne quis eos pro herede ſe geſſiſſe contenderet. id enim, opinor, ex Vlpiani verbis apparet: (15) *Et ideo ſolent teſtari liberi, qui neceſſarii exiſtunt, non animo heredis ſe gerere, quae gerunt, ſed aut pietatis aut cuſtodiae cauſſa, aut pro ſuo. ut, puta, patrem ſepelivit, vel juſta ei fecit: Si animo heredis, pro herede geſſit; enimvero ſi pietatis cauſſa hoc fecit, non videtur pro herede geſſiſſe*.

CI-

(1) Romae in aede Gallorum.
(2) L. 33. D. ad Munic.
(3) Aen. l. 10. v. 141.
(4) ibid. v. 183.
(5) Maff. M. V. p. 446. n. 15.
(6) p. 450. n. 61.
(7) p. 431. n. 1.
(8) p. 33. n. 10.
(9) ad inſcr. Man. Aquil. c. 3. p. 39.
(10) in Veſpaſ. c. 14. n. 2.
(11) in Aurelian. c. 12.
(12) lib. 15. c. 5.
(13) Lampr. in Alex. c. 4.
(14) p. 710. n. 314.
(15) D. de adquir. vel omitt. haer. l. 20. §. 1.

LXXXVII· (1)

CINERIBVS· ET· MEMORIAE
ANGELI· MARIAE· VENIZZAE· V· C·
SACRI· CIVILISQVE· IVRIS· CONSVLTI
PRIMI· E· CIVIBVS· EPISCOPI· PATRIAE· SVAE
QVEM· BENEDICTVS· XIIII· PONT· MAX·
IVDICIO· SVO· E· CANONICORVM· NVMERO· LEGIT
INVITVMQVE· CONSTITVIT
VIXIT· ANN· LV· M· VII· D· XXIIII·
SAPIENS· COMIS· MVNIFICVS· RELIGIOSVS
DECESSIT· VII· IDVS· DECEMBRES
ANNO· M· DCC· LXX·
DOLOR· ET· LVCTVS· BONORVM· OMNIVM
EPISCOPATV· E· RE. PVBLICA· GESTO
ANN· XVI· SINE· QVERELA
PASCHALIS· CANON· CVM· MARGARITA· SORORE
ET· ANTONIVS· SOC· IES· DISSOLVTA
AD· SVOS· POST· ANN· XXX· REDVX
FRATRI· PIENTISSIMO
B· M· F· C·

D*olor & Luctus*: id est caussa doloris & luctus. sic in veteri inscriptione apud Donium (2) puer quidam dicitur *Miserae Matris Dolor Aeternus*. & Ovidius (3) Inachum de filiae Ius casu sic querentem inducit:

. . . . Tu non inventa reperta
Luctus eras levior.

Fratri Pientissimo. Latini illi veteres, quem a pietate commendare vellent, *Pium* appellabant, nihil amplius: quippe nemo vocabulum illud protulerat. *Tu porro*, inquit Tullius, (4) *ne Pios quidem, sed Piissimos quaeris: & quod verbum omnino nullum in lingua Latina est, id propter tuam divinam pietatem novum inducis*. ceterum qui Tullium consequuti sunt Latini scriptores in titulis praesertim saepissime *Piissimos* vocant defunctos: vel etiam *Pientissimos*, quod a *Piente* ducitur, etsi pauci omnino hoc usurparunt. (5)

QVIE-

(1) in templo maximo Civitat·Plebis.
(2) Cl· 10· n·30·
(3) Metam· l· 1. v· 654·
(4) Philipp· 13· c· 19.
(5) v· Maff· M. V· p· 129· n·3·Murat·p·1624·n·4·

LXXXVIII. (1)

A ☧ Ω
QVIETI· ET· MEMORIAE
ANTONI· AEM· F. RIPANTI
DOMO· AESI· EQVESTRI· NOBILITATE
ADLECTI· IN· SPLENDIDISS· ORDINES· BONONIENSIVM
ET· VRBIVENTANORVM
PROLEGATI· PER· AEMILIAM
PRAEFECTI· VRBIVENTI· FIRMI· CENTVMCELLARVM
VIRI· MVNIFICI· SAPIENTIS· RELIGIOSI
QVEM· CLEMENS· XIIII· PONT· MAX·
VRBIVENTANIS· PERCVPIENTIBVS
PONTIFICEM· DEDIT· INITIAVITQVE
VIX· ANN· LXVI· DECESSIT· XVII· KAL· APRIL·
ANNO· M· DCC· LXXX·
PONTIFICATV· ANNOS· XVIII· INTEGERRIME· FVNCTVS
DE· ECCLESIA· SVA
AEDIBVS·AD·ALVMNOS·EIVS·INSTITVENDOS·RENOVATIS
OPTIME· MERITVS
FECERVNT· FRANCISCVS· COMES
FRATRI· CARISSIMO
AEMILIVS· EQVES· BENEFIC· MICHAELIT· ORD· PRIMI
PATRVO· INDVLGENTISSIMO
PIETATIS· CAVSSA

VRbiventum esse appellandam, quae a plerisque *Vrbs Vetus* latine dicitur, a Procopio didici, (2) qui oppidum illud Ουρβιβεντον vocat, idque ipsum sic describit, ut quicumque semel adierint, in ejus verbis omnino recognoscere debeant. Λοφος γαρ τις, inquit, εκ κοιλης γης ανεχει μονος, τα μεν ὑπερθεν ὑπτιος τε και ὁμαλος, τα δε κατω κρημνωδης· αμφι δε τον λοφον ισομηκεις πετραι κυκλωσιν αυτου ποιουσι τινα, ουκ αγχιστα τῃ ουσαι, αλλ᾽ ὁσον βολην εχουσαι λιθου. επι τουτου δε του λοφου οἱ παλαι ανθρωποι την πολιν εδειμαντο. addit etiam de rupe, quae pro moe-

moenibus erat, & de fluvio, qui praeterlabitur *μεγας τε και απορευτος*: ut locum ipse oculis usurpasse videatur. nomen autem ab eo Graece scriptum, ut ea aetate Latini enunciabant, quis dubitet, quum cetera quoque urbium nomina eodem referat modo? simile huic porro fuit *Maleventum*, quod deinde *Beneventum* dictum est, & *Treventum* sive *Tereventum*, in Samnio utrumque, & alia alibi.

(1) Vrbiventi in templo maximo. (2) B. Goth. l. 2. c. 20.

LXXXVIIII. (1)

A ☧ Ω
IVLIO. MATTHAEO. NATALI
EX. INS. CORSICA. DOMO. OLETTA
VIRO. ANTIQVAE. VIRTVTIS
ET. AB. IPSA. ADOLESCENTIA
FRVGI. ABSTINENTI. DOCTO
CVIVS. CONSILIO
GRAVES. SAEPE. CONTROVERSIAE
IN. VRBE. DIREMPTAE
CONCORDIA. CAESENAE. PARTA. EST
VICE. SACRA. ANTISTITI. RELIGIONVM
PER. SABINOS
PONTIFICI. TIBVRTIVM
ANNOS. XVII.
AVCTORI. PIETATIS
RESTITVTORI. ET. LOCVPLETATORI
AEDIVM. SACRARVM
ALTORI. EGENORVM
QVI. VIXIT. ANNOS. LXXVIIII. M. VIII. D. XXVII.
DECESSIT. VI. KAL. SEPTEMBR.
ANNO. M. DCC. LXXXII.
COLLEGIVM. CANONICORVM
BENE. MERENTI
CVM. LACRIMIS. POSVIT

 Bstinenti: hoc vocabulo veteres eum maxime designare solebant, qui alieni cupidus non esset: ut quum ait Tullius, (2) *Praetorem decet non solum manus*,

nus, *sed etiam oculos Abstinentes habere*. itaque & Horatius cecinit, (3)

Vindex avarae fraudis & Abstinens
Ducentis ad se cuncta pecuniae.

Vice Sacra Antistiti Religionum: id est qui Cardinalis Episcopi loco Sabinis potestate Pontificali praefuit. sic apud Gruterum legimus: *Vice Sacra Iudicans*, (4) *Vice Sacra Cognoscens*, (5) *Vice Sacra Iudex Cognitionum*: (6) quibus formulis veteres eum designabant, qui vel pro Principe vel pro Praefecto praetorii judicabat: cujus munia Cassiodorius recenset. (7) eodem igitur pacto scribere licuit *Vice Sacra Antistiti*, atque etiam potiori jure, quod ad sacrum plane munus designandum formula illa transferretur. ac profecto qui Tertullianum, Minucium, Lactantium, ceteros rerum Christianarum scriptores vetustissimos pervolutant, multas hujusmodi dictiones jam ab his expiatas dedicatasque norunt; nemo ut illas repudiare nunc merito videatur.

Altori Egenorum: id est qui egenos tamquam alumnos suos aluit. Tacitus de L. Vitellio praefecto Orientis, (8) *Monet Tiridaten primoresque*, *hunc Phrahatis avi & Altoris Caesaris*, *quae utrobique*, *pulcra meminerit*, *illos obsequium in regem*, *reverentiam in nos*, *decus quisque suum & fidem retinerent*. & Statius de Atedio, qui Glauciam educaverat, (9)

Quid mirum, *tanto si te pius Altor honorat*
Funere?

eodem vocabulo alii quoque usi, & ex iis Cicero: (10) *Omnium*, inquit, *rerum quae natura administrantur*, *seminator & sator & parens*, *ut ita dicam*, *atque educator & Altor est mundus*. adnotant tamen Critici in antiquis codicibus scriptum esse *Alitor*: quod vix repudiandum est, quum ab *alo* aeque *Altus* & *Alitus* deducatur.

Haec vero dum eduntur, magna Tiburtium omnium laetitia, majori felicitate factum est, ut D. N. Pius VI. Pont. Max. in optimi hujus Antistitis locum suffecerit, qui virtute atque doctrina cum praestantissimo quoque certare possit, Gregorium Claramontium Caesenatem, virum clarissimum, primos jam honores in splendidissima illa & sanctissima Benedicti Patris familia meritum, ex qua singulis aetatibus tot egregii Pontifices prodierunt.

O 2 H. S. E.

(1) Tibure in Templo Max.
(2) de off. l. 1. c. 40.
(3) l. 4. od. 9. v. 37.
(4) p. 193. n. 9. 10.
(5) p. 246. n. 3.
(6) p. 28. n. 2.
(7) Var. l. 6. ep. 25.
(8) Ann. l. 6. c. 37.
(9) lib. 2. Silv. 1. v. 69.
(10) N. D. l. 2. c. 34.

LXXXX. (1)

H. S. E.
ALEXANDER. CAM. F. LITTA
QVI. ET. MODIGNANVS
DOMO. MEDIOLANO
PATRICIA. NOBILITATE
ANTISTES. VRBANVS
XII. VIR. SACRI. CONSILI. LITIB. IVDIC.
OMNIBVS. MVNERIBVS. PVBLICIS
NITIDE. FVNCTVS
QVI. VIXIT. ANNOS. LXII.
PIVS. IN. DEVM. BENIGNVS. IN. EGENOS
COMIS. IN. OMNES
DECESSIT. MAGNO. BONORVM. MOERORE
PR. NON. SEPT.
ANNO. M. DCC. LXXXI.
EVGENIVS. MARCHIO. FRATRI
BENE. MERENTI. FECIT
A V E
ET. VALE. IN. PACE

Q*Vi Et Modignanus*: sic nempe veteres, si cui geminum cognomen esset, alterum efferre solebant: neque raro exempla occurrunt; cujusmodi illa sunt, (2) *T. Iuventio Herodi Qui Et Munnas*, (3) *Q. Cassellius Felix Qui Et Iustus*, (4) *Pardo Quae Et Hiarine*. similia etiam illa, (5) *Flaviae Capitolinae Cui Et Tacciae*, (6) *Vlpiae Sive Aeliae Aug. L.*

Nitide Functus: ut in veteri inscriptione, (7) *Omnibus Honoribus Nitide Functo*. idem autem est *Nitide* atque *Vrbane Eleganterque*, quae viri hujus optimi non ultima laus fuit. itaque Horatius *Nitidum Rustico* opposuit: *Ex nitido fit rusticus*. (8) nec secus morum elegantiam Plinius expressit: (9) *Megarice*, inquit, *oppidum praecipui nitoris in toto eo tractu custoditis Graeciae moribus*.

ME-

(1) Romae in aede Mediolan. incidenda erat.
(2) Fabr. p. 145. n. 169.
(3) Passion. Cl. 8. n. 28.
(4) Fabr. p. 146. n. 178.
(5) Id. ibid. n. 175.
(6) id. ibid. n. 176.
(7) Grut. p. 440. n. 1.
(8) l. 1. ep. 7. v. 83.
(9) H. N. l. 4. c. 12.

LXXXXI· (1)

A ☧ Ω

MEMORIAE· ET· QVIETI
DOMINICI· HIERON· F· VOLPI· V· C·
DOMO· BARIO
QVI· PONTIFICIBVS· MAXIMIS· QVINQVE
MVNERE· HONORARIO
INTER· CVBICVLARIOS· APPARVIT
ET· CLEMENTI· XII· DECVRIALIS· A· CVBICVLO· FVIT
CVIVS· ETIAM· IVSSV
AD· CAIETANVM· STAMPAM
ARCHIEP· MEDIOLAN· CARDINALEM· DESIGNATVM
NOVI· HONORIS· INSIGNIA· DETVLIT
VIX· ANN· LXXXXIII· M· III· D· XXVII·
INTEGER· FRVGI· SAPIENS
DECESSIT· VIIII· CAL· IAN· ANNO· SACRO
cIↃ· IↃCC· LXXV·
HIERONYMVS· FRATRIS· FILIVS
ARCHIEP· NEOCAES·
PATRVO· B· M· FECIT
ET· SIBI
AVE· SENEX· PIENTISSIME· ET
VALE· IN· PACE

A*pparere* Principi non Accensi solum & Lictores, sed ceteri etiam Principis administri dicebantur. Cornelius sane de Eumene, quem Rex Philippus Alexandri pater habuerat ad manum scribae loco, ita loquutus est: (2) *Sic Eumenes annorum quinque & quadraginta, quum ab anno vicesimo septem annos Philippo apparuisset, & tredecim apud Alexandrum eundem locum obtinuisset.* atque idem ante monuerat, (3) id muneris multo apud Grajos honorificentius esse, quam apud Romanos.

ME-

(1) Romae in aede Camertium. (2) in Eumen. n. 13. (3) ibid. n. 1.

lxxxxII. (1)

MEMORIAE· ET· QVIETI
MARCELLI· IOSEPHI· F· AMICI
CVI· ET· A· S· IOANNE· CANTIO
INTER· SODALES· SACRI· CORDIS· IESV
COGNOMEN· FVIT
DECVRIALIS· A· CVBICVLO· PII· VI· PONT· MAX·
ANTISTITIS· CAEREMONIARVM·. SECVNDI
ET· PRIMI· IAM· VICEM· EXPLENTIS
DIACONI· BENEFICIARII· VATIC·
PIVS· VIXIT· ANN· XXXXIII·
DECESSIT· VI· ID· NOVEMBR·
AN· M· DCC· LXXVIIII·
IOSEPHVS· PATER
FILIO· REVERENTISSIMO· BENE· MERENTI
CONTRA· VOTVM· FECIT
AVE· ET· VALE· IN· PACE

D*ecurialis A Cubiculo*, id est e Decuria cubiculariorum, non ex iis, qui supra numerum adlecti sint: ut apud Gruterum (2) *Decuriali Lictori*. Decuriam autem Latini appellabant, sive ea decem viris, sive pluribus constaret. (3)

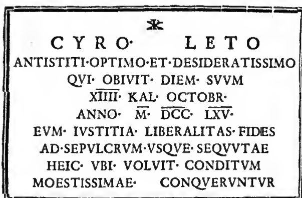
Antistitis Caeremoniarum: Cicero Pontifices adloquens his usus est verbis: (4) *Vos, qui estis Antistites caeremoniarum & sacrorum*. minus igitur recte appellari eo nomine dixeris, qui *Designatores* vocari possint. verum animadvertas, oportet, horum, qui Pontifici Maximo apparent, collegium esse quoddam, qui etiam de caeremoniis respondere solent: ut verissime Antistites esse videantur, quamquam non juri condendo, sed retinendo praepositi sunt.

Diaconi Beneficiarii: militare, inquies, vocabulum est *Beneficiarius*, ut diserte Ve-

Vegetius, (5) *Beneficlarii ab eo appellati, quod promoventur beneficio tribunorum.* ita fane, & ab antiquis etiam inſcriptionibus exempla peti poſſunt, quae rem confirment. ceterum ipſa vox nihil militare ſonat: ut eàdem ſententia aliis convenire poſſit, quibus ſtipendia dantur. ac fuit etiam tempus, quo non tam milites emeriti eo nomine deſignati, quam ii, quicumque Magiſtratibus & Curatoribus negotiorum publicorum apparebant. ſic enim Trajano ſcripſit Plinius: (6) *Maximus libertus & procurator tuus, Domine, praeter decem Beneficiarios, quos adſignari a me Gemellino optimo viro juſſiſti, ſibi quoque confirmat neceſſarios eſſe milites.* erat autem Virbius Gemellinus procurator Aug. ad comparationem frumentorum, quem Maximus libertus adjuvabat. (7)

(1) Romae ad aedem Theodori.
(2) p. 391. n. 1.
(3) v. Plin. H. N. l. 33. c. 1.
(4) pro Dom. ſua c. 39.
(5) Rei mil. l. 2. c. 7.
(6) lib. 10. ep. 36.
(7) ibid. epiſt. 37.

LXXXXIII. (1)

☧
CYRO· LETO
ANTISTITI·OPTIMO·ET·DESIDERATISSIMO
QVI· OBIVIT· DIEM· SVVM
XIIII· KAL· OCTOBR·
ANNO· M· DCC· LXV·
EVM· IVSTITIA· LIBERALITAS· FIDES
AD·SEPVLCRVM·VSQVE· SEQVVTAE
HEIC· VBI· VOLVIT· CONDITVM
MOESTISSIMAE· CONQVERVNTVR

HVic viro, qui ſacris praefectus populares ſuos ſanctiſſime rexerat, monumentum demortuo fieri juſſit Vrbanus Paraccianus Card. Archiep. Firmanorum ὁ μακαρίτης, dignus ipſe, cujus virtutes immortalitati conſecrentur. porro virtutibus perſonam imponere ita poëtarum proprium, ut id ipſum reliqui ſcriptores ſibi licere quandoque duxerint: ut quum Varro ſcripſit, (2) *& ecce de improviſo ad nos accedit cana Veritas Atticae Philoſophiae alumna.* vel quum Cicero, commemorata Cleanthis deſcriptione, qui Voluptati in ſolio ſedenti Virtutes tamquam ancillulas praesto eſſe dicebat, eaſdem ſic loquentes induxit: (3) *Nos quidem Virtutes ſic natae ſumus, ut tibi ſerviremus: aliud negotii nihil habemus.*

ME-

(1) Granatioduni in agro Firmano.
(2) in Eumenid. ex Nonio V. *Alumnus*.
(3) de fin. bon. & mal. lib. 2. c. 21.

LXXXXIIII·

(1)

MEMORIAE
HIERONYMI· LVD· F· LAGOMARSINI
GENVATIS
VIRI· CLARISSIMI
CVI· LATINAE· LITTERAE
PLVRIMVM· DEBENT
HIC· NATVS· GADIBVS· INSTITVTVS· PRATI
NOMEN· SOCIETATI· IESV· ADOLESCENS· DEDIT
RHETORICAM· FLORENTIAE
GRAECAS· LITTERAS· ROMAE· DOCVIT
SCRIPTORVM· LATINORVM
SVI· TEMPORIS· PRIMVS· HABITVS· EST
IDEM· FRVGI· HONESTVS· COMIS
PIETATEM· IMPENSE· COLVIT
SODALES· MIRE· AMAVIT· SVOS
EGENORVM· SOLATOR· ALTOR· FVIT
VIX· ANN· LXXIIII· M· VII·
DIEM· SVVM· FVNCTVS· IN· VRBE
XV· K· IVN·
ANNO· M· DCC· LXXIII·
IOS· MARIANVS· PARTHENIVS· FECIT
SODALI· ET· AMICO· B· M·

Docuit : id verbum Tullius ipse non modo sine ullo casu qnandoque usurpat, uti quum ait, (2) *Tyrannio docet apud me* ; sed interdum etiam, persona omissa, & re tantum adscripta : ejus enim haec sunt verba : (3) *Quo perspecto, statim occurrit naturali quadam prudentia, non his subductionibus, quas isti Docent,* (Graeculi Rhetores) *quid faciat caussam* ·

Diem Suum Functus : ita apud Fabrettum, (4) *Quae Sic Vt Optavit Superstitibus Marito Et Liberis Diem Suum Functa Est*.

CI·

(1) Genuam missa·
(2) ad Q. fr. l. 3. ep. 4.
(3) de Orat. l. 2. c. 30.
(4) p. 705. n. 259.

LXXXXIIII. (1)

CINERIBVS· ET· MEMORIAE
IOANNIS· BAPTISTAE· FAVRAE
DOMO· ROMA
PRESBYTERI· DOCTORIS· THEOLOGI
DOCTORIS· SACRARVM· LITTERARVM
SCRIPTORIS· OPERVM· PLVRIMORVM
VIRI· FRVGI· INTEGERRIMI· PIENTISSIMI
CVIVS· ERVDITIO· MAGNIS· IN· CONTENTIONIBVS
VIRTVS· ADVERSIS· IN· REBVS· ENITVIT
VIX· ANN· LXXVI· M· VI.
IN· SOC· IES· QVOADVSQVE· EA· MANSIT
ANNOS· XXXXV·
DECESSIT· VII· KAL· MAIAS· AN· M· DCC· LXXVIIII·
PRIDEM· DE· RE· PVBLICA· VITERBIENSI
OB· VETVSTAE· ORIGINIS· DIGNITATEM
BINIS· VOLVMINIBVS· VINDICATAM
OPTIME· MERITVS
HVIC· ORDO· VITERBIENSIS· HONOREM· DECVRIONATVS
IMAGINEM· IN· CVRIA· FVNVS· PVBLICVM
LAVDATIONEM
LOCVM· SEPVLTVRAE· DECREVIT

B*inis Voluminibus*: edita haec Viterbii anno M· DCC· LXXIIII· quibus auctor argumenta eorum elevavit, qui Regis Desiderii Decretum illud celeberrimum inter commentitias res numerandum censuerant: quod opus plerique omnes summis laudibus extulerunt. ceterum haerent adhuc quidam, & de scriptura dubitant: apparent enim in marmore litterae Beneventanae, quas multo post Desiderii aetatem inductas in consuetudinem esse, manifestum est. quibus Viterbienses facile, opinor, hoc dabunt, sero Decretum marmori incisum esse, quum jam papyrus, quam a Desiderio acceperant, vetustatem ferre non posset.

LXXXXV· (1)

DANTI ALIGHIERO
POETAE· SVI· TEMPORIS· PRIMO
RESTITVTORI
POLITIORIS· HVMANITATIS
GVIDO· ET· HOSTASIVS· POLENTIANI
CLIENTI· ET· HOSPITI· PEREGRE· DEFVNCTO
MONVMENTVM· FECERVNT
BERNARDVS· BEMBVS· PRAETOR· VENET· RAVENNAT·
PRO· MERITIS· EIVS· ORNATV· EXCOLVIT
ALOISIVS· VALENTIVS· GONZAGA· CARDIN·
LEG· PROV· AEMIL·
SVPERIORVM· TEMPORVM· NEGLIGENTIA· CORRVPTVM
OPERIBVS· AMPLIATIS
MVNIFICENTIA· SVA· RESTITVENDVM
CVRAVIT
ANNO· M· DCC· LXXX·

QVis non cum Dante praeclare actum exiſtimet, de cujus ſepulcro exornando duo potiſſimum viri, aetatis quiſque ſuae praeſtantiſſimi, curam ſuſceperint, Bernardus Bembus Petri pater, & Aloiſius Valentius Cardinalis ampliſſimus? quorum alter litteris tutorem dedit, litteras alter & litteratos ipſe fovet, amat, illuſtrat: uterque item Danti externus; ut non civitati, ſed virtuti honos habitus videatur.

Porro egregium illum tanti nominis poëtam non immerito *Reſtitutorem Politioris Humanitatis* appellatum exiſtimo. id enim Tullio *Politior Humanitas* eſt, quod aliis παιδεία ſive eruditio varia ac minime vulgaris. nam ſic ille de oratorio artificio differentem induxit Antonium: (2) *Omnium ceterarum rerum Oratio, mihi crede, ludus eſt homini non hebeti neque communium litterarum & Politioris Humanitatis experti.* atque id ipſum a Gellio traditum invenies, (3) qui & Varronis auctoritate uſus eſt. enimvero ſummam, ut illis temporibus, in Dante humanitatem fuiſſe, ſcripta ejus teſtantur: lumen autem ab eo Italis hominibus in tantis bonarum artium tenebris quaſi praelatum declarant ii, qui Dantem conſequuti ſunt, Scriptores elegantes ac minime futiles, quorum magna ante eum paucitas fuerat: poëtæ in primis; quippe in horum adhuc carminibus lineamenta ejus & colorem videre licet.

HIC

(1) Ravennae ad aedem Fratr· Franciſc· Atrat· (2) de Orat. l· 1· c· 17. (3) N· A· l. 13· c· 16·

LXXXXVI· (1)

A ☧ Ω

HIC· SITVS· EST
FRANC· MARIA· MONTOYA· CARDONIVS
DOMO· NEAPOLI· COMES· PATRICIA· NOBILITATE
EQ· HIEROSOLYMAR· EMERITVS· EQ· ELISABETH· THERES·
IN· EXERCITV· KAROLI· VI· AVG·
PRAEPOS· MANVBALLISTARIOR· PRAEF· NVMEROR·
HERMANSTADTII· TENDENTIVM
LEG· PRO· PRAET· TRANSILVANIAE
LEG· DVCIS· COHORTIVM· ITALICAR·
PRAEF· PRAESIDIARIOR· MANTVAE
SVMMVS· SECVNDI· ORDINIS· STRATEGVS
QVEM· THERESIA· AVG·
INTER· MAGISTROS· ADMISSIONVM· HONORARIOS
ADLEGIT· ET· CONSILIARIVM· A· PVBLICIS
NEGOTIIS· FECIT
MILITAVIT· ANNOS· LVIII·
OMNIBVS· HONORIBVS· E· RE· PVBLICA· FVNCTVS
VIXIT· ANNOS· LXXVIII· M· II· D· XII·
PIVS· INTEGER· CARVS· OMNIBVS
DECESSIT· VII· ID· NOV· AN· M· DCC· LXXXII·
IOANNA· RVESCHIA
POSVIT· MARITO· B· M·
IN· PACE

P*raepofitus Manuballiftariorum*: hybrida vox *Manuballiftarius*, quam tamen Vegetius pro antiqua agnofcere videtur. nam de acie ordinanda fcribens, veterem morem fic attingit: (2) *In quinta acie ponebantur interdum Carroballiftae, Manuballiftarii, fundibulatores, funditores*. nec vero alias hujufmodi voces Latini non admifere, quum opus effet: & mihi hoc loco etiam optanda fuit, quod nullam invenirem aptiorem ad eos milites defignandos, qui noftris in exercitibus eminus pugnantes, igneas in hoftem lagunculas manu jaciunt.

P 2 Tran-

Transilvaniae: provinciarum regionumque nomina recentiora prae antiquis optima plerumque habenda esse, alias admonui: (3) neque enim iidem illarum nunc fines esse solent, qui olim fuerunt: ut qui veteri appellatione uti velit, totum tractum uno vocabulo indicare perraro possit.

Strategus: Summum Strategum appellavi, qui & *Magister Militiae Vtriusque*, ut supra, satis latine dici possit, Graeco quidem vocabulo, at Latinis usitato, (4) cui barbarum, quod vulgus usurpat, temere praeferendum non existimo. nam illud sane, quum sit ἀπὸ τοῦ ἄγειν τὸν στρατὸν, rem propositam non obscure enunciat, quae etiam appositis luculente, opinor, declaratur.

(1) Mantuae.
(2) lib. 3. c. 14.
(3) de stil. inscr. p. 437.
(4) Plaut. Curcul. a. 5. 6.

LXXXXVII. (1)

H. S. E.
FR. HIERONYMVS. ALEXAN. F.
MATTEIVS
DVX. IOVIENSIVM
CVI. A. IESV. CRVCIFIXO
AGNOMEN. FVIT
ADLECTVS. INTER. SODALES
SACRI. CORDIS. IESV
III. NON. APRIL.
COOPTATVS
IN. ORDINEM. OBLATORVM
IIII. IDVS. SEPTEMBR.
ANNO. PROXIMO
PIVS. VIXIT. ANN. LIII.
M. X. D. XII.
DECESSIT. IN. PACE. ☧
IDIBVS. OCTOBR.
ANNO. M. DCC. LIII.

FR. Hieron. Sodales Arvales apud Romanos audisse *Fratres*, adnotum est. eodem nomine socii & amici populi Romani appellati sunt. (2) & in compellandis viris quibuscumque non raro ea veteres appellatione utebantur: quo pertinet ille Horatii locus de ambitu: (3)

Fra-

Frater, *Pater*, *adde*:

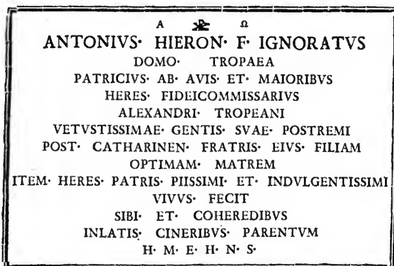
Vt cuique est aetas, ita quemque facetus adopta.

Latina igitur consuetudo patitur, ut nos etiam sodales quosque eo vocabulo designemus.

Oblatorum: *Devotorum* rectius dixeris: sed ita appellant, veteri Christianorum formula, quibus *Offerre* est dicare, consecrare. (4) parum tamen ab hac sententia illae Tullii abeunt formulae (5) *Ne offeramus nos periculis sine caussa*: & (6) *Offerre se ad mortem pro patria*.

(1) Romae in aed. Theodori Martyris.
(2) Cic. Fam. l. 7. ep. 1c. &c.
(3) l. 2. epist. 6. v. 54.
(4) Prudent. Cathem. 5. v. 150.
(5) de off. l. 1. c. 24.
(6) Tusc. l. 5. c. 15.

LXXXXVIII. (1)

A ☧ Ω
ANTONIVS· HIERON· F· IGNORATVS
DOMO· TROPAEA
PATRICIVS· AB· AVIS· ET· MAIORIBVS
HERES· FIDEICOMMISSARIVS
ALEXANDRI· TROPEANI
VETVSTISSIMAE· GENTIS· SVAE· POSTREMI
POST· CATHARINEN· FRATRIS· EIVS· FILIAM
OPTIMAM· MATREM
ITEM· HERES· PATRIS· PIISSIMI· ET· INDVLGENTISSIMI
VIVVS· FECIT
SIBI· ET· COHEREDIBVS
INLATIS· CINERIBVS· PARENTVM
H· M· E· H· N· S·

AB *Avis & Majoribus*: veteres si quem ex ea gente patronum ciere deberent, ex qua alios habuissent, sic fere enunciabant, *Ab Origine Patrono*, *Patrono ab Atavis*, *Patrono Ab Avo & Majoribus*. (2) de equestri vero nobilitate haud dissimili ratione Tullius loquutus est: (3) *Sed quum sit Cn. Plancius is eques Romanus, ea primum vetustate equestris ordinis, ut pater, ut avus, ut majores ejus omnes Equites Romani fuerint*.

Extremas litteras sic legito, *Hoc Monumentum Externos Haeredes Non Sequitur*: quae saepe antiquis in epitaphiis occurrunt. CI-

(1) Tropaeae in templo.
(2) de st. insc. Lat. p. 83.
(3) pro Planc. c. 13.

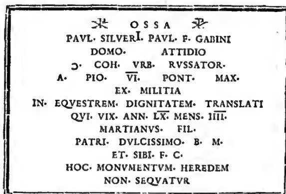
LXXXXVIIII. (1)

☧ CINERIBVS· ET· MEMORIAE ☧
ANT· GEORGI· BREDAHLI· NORVEGI
DOMO· FRIDRISTADIO
VIRI· ILLVSTRIS· IN· EXERCITV· REGIS· DANORVM
DVCTORIS· ORDINVM
QVI· RELIGIONI· OBSEQVVTVS
FORTI· ANIMO
PATRIAM· HONORES· REM· OMNEM· FAMILIAREM
PROFESSIONI· CATHOLICAE· POSTHABVIT
VIXIT· ANN· XXXVIIII·
FRVGI· COMIS· INTEGER· TENAX· PROPOSITI
DECESSIT· ROMAE· III· ID· APR·
ANNO· M· DCC· LXXXIII·
ELATVS· FVNERE· PVBLICO
MVNIFICENTIA· PII· SEXTI· PONT· MAX·
CVIVS· ET· BENEFICIO
CENTVRIATVM· IN· COH· CORS· PRIDEM· ERAT· ADEPTVS
IOANNES· BOHORNVS
CONTERRANEO· B· M·
DOMINICVS· VIVANIVS· CAN· NICOLAVS· BARTOLVCCIVS
AMICO· OPTIMO· ET· CONVICTORI
SVAVISSIMO
F· C·

Epitaphiis hisce meis dum ea adlino, quae succurrunt, in Aede Rotunda Imago dedicata est Ioannis Vuinckelmanni cum titulo perinsigni. in eo, argumenti hujus similitudine admonitus, aliquid me inventurum putabam de exsecrata haeresi: quod praeclarissimum ejus quoque viri factum fuit, & memoria quam maxima dignum, praesertim quum pius ille etiam vixerit, & constantiam voluntatis ad mortem usque prae se tulerit. id quia negatum illi in epitaphio est, gratum plane & jucundum fore existimavi, si de ea re mentio a me fieret, quem ille in Bibliotheca Albana curanda successorem habuit.

(1) Romae in aede Mariae trans Pont. Ael.

C. (1)

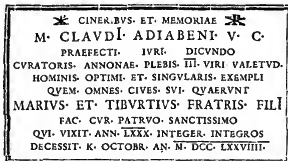

☧ OSSA ☧
PAVL. SILVERI. PAVL. F. GABINI
DOMO. ATTIDIO
Ɔ. COH. VRB. RVSSATOR.
A. PIO. VI. PONT. MAX.
EX. MILITIA
IN. EQVESTREM. DIGNITATEM. TRANSLATI
QVI. VIX. ANN. LX. MENS. IIII.
MARTIANVS. FIL.
PATRI. DVLCISSIMO. B. M.
ET. SIBI. F. C.
HOC. MONVMENTVM. HEREDEM
NON. SEQVATVR

ATtidium vicus nunc in finibus Matilicatium, at olim clarum Vmbriae oppidum, cujus incolae a Plinio *Attidiates* dicuntur, (2) in veteri inſcriptione *Attidates* (3) appellantur.

Ɔ. *Coh.* Centurionis Cohortis: ea enim nota veteres & Centuriam & Centurionem indicabant; ut ſaepe antiquis in marmoribus videmus.

(1) ficti nominis. (2) H. N. l. 3. c. 14. (3) Don. Cl. 5. n. 1.

CI. (1)

☧ CINERIBVS. ET. MEMORIAE ☧
M. CLAVDI. ADIABENI. V. C.
PRAEFECTI. IVRI. DICVNDO
CVRATORIS. ANNONAE. PLEBIS. III. VIRI VALETVD.
HOMINIS. OPTIMI. ET. SINGVLARIS. EXEMPLI
QVEM. OMNES. CIVES. SVI. QVAERVNT
MARIVS. ET. TIBVRTIVS. FRATRIS. FILI
FAC. CVR. PATRVO. SANCTISSIMO
QVI. VIXIT. ANN. LXXX. INTEGER. INTEGROS
DECESSIT. K. OCTOBR. AN. M. DCC. LXXVIIII.

INteger Integros: id eſt vixit incolumis annos octoginta totos, & eo die defunctus eſt, quo ante annos octoginta natus erat. formulam hanc apud Fabrettum invenies: (2) ibidemque altera occurret (3) hujuſmodi, *Deceſſit Natali Suo*, qua rem eandem deſignabant.

(1) ficti nominis. (2) p. 328. n. 478. (3) p. 329. n. 482.

CII.

CII·

(1)

☧ CINERIBVS· ET· MEMORIAE ☧

IOAN· BAPTISTAE· PIRANESI

DOMO· VENETIIS

SCALPTORIS· LINEARIS· AERE· CAELANDO

PLASTAE· SIGILLARI· ARCHITECTI

QVEM

CLEMENS· XIII· PONT· MAX·

OB· INGENI· LAVDEM· ET· OPERVM· EXCELLENTIAM

EQVESTRI· DIGNITATE· EXORNAVIT

PIVS· VIXIT· ANNOS· LVIII·

DECESSIT· V· ID· NOVEMBR· AN· M· DCC· LXXVIIII·

ET· SCRIPTIS· ET· INVENTIS· ET· AVSIS

CLARVS· APVD· AEQVALES

VTILIS· POSTERITATI

H· M· H· N· S·

ANGELICA· VXOR
MARITO· CARISSIMO
FRANCISCVS· ANGELVS· PETRVS· FILI
QVI· ET· HEREDES
PARENTI· OPTIME· MERITO
FAC· CVR·

LOCO· DATO
AB· IOAN· BAPT· REZZONICO
CARD· MAG· PRIOR· VRB·
ORD· HIEROSOL·
PATRONO
INDVLGENTISS·

CIVIS· HOSPESVE· SCIRE· SI· LIBET

PIRANESI· OPVS· SVM

ARTIFICI· CARVM· PRAE·CETERIS

QVAECVMQVE· IN· AVENTINO

AVT· VSQVAM· ALIBI· MIRARIS

ITAQVE· SEPVLCRI· SOCIVM

HIC· ME· STARE· IVSSIT

ANTIQVITATIS· SPECIMEN

DE· ARTE· SVA

S*calptoris Linearis Aere Caelando*: artem hanc, quae proavorum nostrorum inventum creditur, veteres novisse videntur: & M. Varro primus reperisse: haec enim de eo Plinius: (2) *M. Varro benignissimo invento, insertis voluminum suo-*

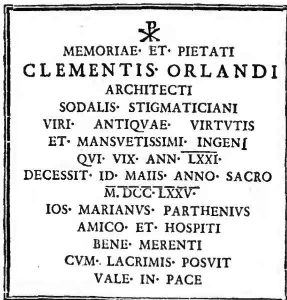
ſuorum foecunditati non nominibus tantum ſeptingentorum illuſtrium , ſed & aliquo modo imaginibus , non paſſus intercidere figuras , aut vetuſtatem aevi contra homines valere , inventione muneris etiam Diis invidioſus ; quando immortalitatem non ſolum dedit , verum etiam in omnes terras miſit , ut praeſentes eſſe ubique & claudi poſſent . ceterum , quocumque tandem modo id Varro adſequutus ſit , artis & artificum hujus generis nomina ignoramus : ut qui formulam hanc noſtram non probant , aliam ipſi extundere debeant .

Sigillarii : id vocabulum leges apud Gruterum in epitaphio C. Tudicelii : (3) itaque ſcriptum eſſe confirmat Gudius , qui legit : eſto Fabrettus ediderit *Sigillariaro* , (4) ex Angelotti Hiſtoria Reatina , non ex marmore , quod unum ſpectandum eſt . nomen a ſigillis ductum , quae ex omni materia fiebant . mitto reliquas auctoritates , quae hic opus non ſunt : e re noſtra Plinius ſcribit : (5) *Vſus gypſi in albariis , Sigillis aedificiorum & coronis gratiſſimus .*

Civis Hoſpeſve : Haec in baſi inciſa perinſignis candelabri , quod ad Piraneſii ſepulcrum ſtat , ac omnium in ſe oculos & mole ipſa & artificio convertit .

(1) in aede Ioan. Baptiſtae, quae eſt in Aventino .
(2) H. N. l. 35. c. 2.
(3) p. 1035. n. 3.
(4) p. 243. n. 669.
(5) H. N. l. 36. c. 24.

CIII. (1)

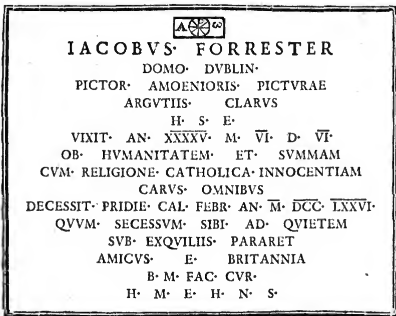

☧
MEMORIAE· ET· PIETATI
CLEMENTIS· ORLANDI
ARCHITECTI
SODALIS· STIGMATICIANI
VIRI· ANTIQVAE· VIRTVTIS
ET· MANSVETISSIMI· INGENI
QVI· VIX· ANN· LXXI·
DECESSIT· ID· MAIIS· ANNO· SACRO
M. DCC. LXXV.
IOS· MARIANVS· PARTHENIVS
AMICO· ET· HOSPITI
BENE· MERENTI
CVM· LACRIMIS· POSVIT
VALE· IN· PACE

SOdalis Stigmaticiani : hoc vero, inquies, tinnimentum eſt auribus , atqui recte, opinor, & ad veterum conſuetudinem a *Stigmatico* ductum vocabulum : quo

quo ſcilicet nomine haud invitus ſe appellari patiatur vir ille ſanctiſſimus, decus Aſiſinatium, Franciſcus, qui olim in Domini Deique noſtri famulatu beatiorem omni libertate ſervitutem ſerviit, ac caelo denique potitus cultores habet, qui Stigmatum, quae illi divinitus impreſſa feruntur, pictum ante pectus exemplum pro inſigni gerunt. ceterum a militia etiam, nec inepta translatione nomen illud ſumptum videri poſſit: quippe ſtigmata non ſervorum tantum ſed etiam militum fuere. *Sed non ſtatim*, inquit Vegetius, (2) *punctis ſignorum inſcribendus eſt tiro delectus*. & rurſum, (3) *Nam puncturis in cute punctis milites ſcripti & matriculis inſerti jurare ſolent*.

(1) Romae Incidenda. (2) l. 1. de re mil. c. 8. (3) l. 2. c. 5.

CIIII. (1)

A ω
IACOBVS· FORRESTER
DOMO· DVBLIN·
PICTOR· AMOENIORIS· PICTVRAE
ARGVTIIS· CLARVS
H· S· E·
VIXIT· AN· XXXXV· M· VI· D· VI·
OB· HVMANITATEM· ET· SVMMAM
CVM· RELIGIONE· CATHOLICA· INNOCENTIAM
CARVS· OMNIBVS
DECESSIT· PRIDIE· CAL· FEBR· AN· M· DCC· LXXVI·
QVVM· SECESSVM· SIBI· AD· QVIETEM
SVB· EXQVILIIS· PARARET
AMICVS· E· BRITANNIA
B· M· FAC· CVR·
H· M· E· H· N· S·

AMoenioris Picturae Argutiis: quid haec ſibi velint, diſce a Plinio, qui de M. Ludio Elota ſic ſcribit: (2) *Non fraudando & Ludio Divi Auguſti aetate, qui primus inſtituit amoeniſſimam parietum picturam, villas & porticus ac topiaria opera, lucos, nemora, colles, piſcinas, euripos, amnes, littora, qualia quis optarat, varias ibi obambulantium ſpecies aut navigantium, terraque villas adeuntium aſel-*

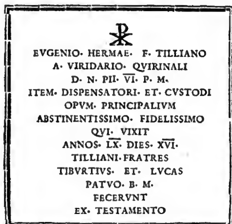
asellis aut vehiculis : jam piscantes aucupantesque aut venantes , aut etiam vindemiantes . sunt in ejus exemplaribus nobiles palustria accessu villae : succollocantium specie mulieres labentes trepidaeque feruntur : plurimae praeterea tales argutiae & facetissimi sales .

Secessum Sibi : non aliter veteres loca ipsa , in quae remissionis , & otii caussa secederent , appellare quandoque soliti . de Augusto Svetonius : (3) *Ex Secessibus praecipue frequentavit maritima insulasque Campaniae* . Et Nero apud Tacitum Anniceto liberto *magna praemia & Secessus amoenos promittit* . (4) Martialis vero magis ad rem : (5)

Et nostrum admoneas subinde Flaccum :
Iucundos mihi , nec laboriosos
Secessus spatio paret salubri .

(1) in aede Matiae Flaminiae .
(2) H. N. l. 35. c. 10.
(3) in Aug. c. 72.
(4) Ann. l. 14. c. 62.
(5) lib. 10. epigr. ult.

CV. (1)

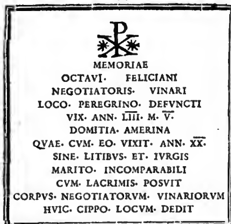

☧
EVGENIO. HERMAE. F. TILLIANO
A. VIRIDARIO. QVIRINALI
D. N. PII. VI. P. M.
ITEM. DISPENSATORI. ET. CVSTODI
OPVM. PRINCIPALIVM
ABSTINENTISSIMO. FIDELISSIMO
QVI. VIXIT
ANNOS. LX. DIES. XVI.
TILLIANI. FRATRES
TIBVRTIVS. ET. LVCAS
PATVO. B. M.
FECERVNT
EX. TESTAMENTO

D*ispensatori & Custodi* : Dispensatorem dicebant veteres , qui domus rationes curaret (2) & domini pecuniam expenderet ; nomine a re ducto , quod is antiquitus aera non adnumeraret , sed pensaret , ut Festus tradit .

De Pallante autem , qui Claudio Aug. *A rationibus* fuit , legimus in senatus consulto , quod Plinius refert , (3) *Quum senatui populoque Romano liberalitatis gratior repraesentari nulla materia posset , quam si abstinentissimi fidelissimi Custodis Principalium opum facultates adjuvare contigisset* ....

(1) ficti nominis .
(2) v. Svet. in Vesp. c. 22.
(3) lib. 8. epist. 6.

CVI. (1)

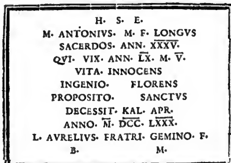

MEMORIAE
OCTAVI. FELICIANI
NEGOTIATORIS. VINARI
LOCO. PEREGRINO. DEFVNCTI
VIX. ANN. LIIII. M. V.
DOMITIA. AMERINA
QVAE. CVM. EO. VIXIT. ANN. XX.
SINE. LITIBVS. ET. IVRGIS
MARITO. INCOMPARABILI
CVM. LACRIMIS. POSVIT
CORPVS. NEGOTIATORVM. VINARIORVM
HVIC. CIPPO. LOCVM. DEDIT

CEnotaphium est: idcirco *Memoriae* tantum praefert. *cippus* fere pro lapide sepulcrali accipitur, in quo titulus incidebatur, sive vacuum etiamnum sepulcrum, sive dedicatum esset. itaque cenotaphio aeque convenit.

(1) ficti nominis.

CVII. (1)

H. S. E.
M. ANTONIVS. M. F. LONGVS
SACERDOS. ANN. XXXV.
QVI. VIX. ANN. LX. M. V.
VITA. INNOCENS
INGENIO. FLORENS
PROPOSITO. SANCTVS
DECESSIT. KAL. APR.
ANNO. M. DCC. LXXX.
L. AVRELIVS. FRATRI. GEMINO. F.
B. M.

PRoposito Sanctus: id est sanctam vitae rationem sequutus; saepe enim vivendi institutum Latini *Propositum* dixere. Phaeder, (2)

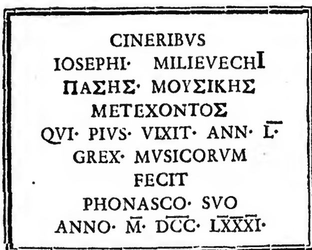
Mutandum tibi Propositum est & vitae genus.

& Iuvenalis, (3)

. . . . *flexisse videris*
Propositum, & vitae contrarius ire priori. CI-

(1) ficti nominis. (2) l. 3. prol. v. 15. (3) Sat. 9. v. 21.

CVIII· (1)

CINERIBVS
IOSEPHI· MILIEVECHI
ΠΑΣΗΣ· ΜΟΥΣΙΚΗΣ
ΜΕΤΕΧΟΝΤΟΣ
QVI· PIVS· VIXIT· ANN· L·
GREX· MVSICORVM
FECIT
PHONASCO· SVO
ANNO· M· DCC· LXXXI·

Πασης Μουσικης Μετεχοντος: Qui omnem muſicam tenebat : ſic in veteri epitaphio Claudia Italia dicitur (2) *Πασης Μουσικης Μετεχουσα*.

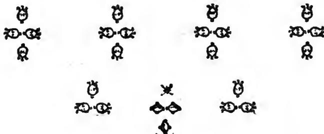
Grex Muſicorum: Mimi, hiſtriones, ceterae operae a ſcena *Grex* generatim appellabantur: & eſt apud Gruterum (3) inſcriptio ſtatuae Pyladi pantomimo poſitae, in qua leges, *Grex Romanus Ob Merita Ejus*. eodem pertinent verſus illi apud Terentium, (4)

Si lenis eſt, ad alium defertur Gregem.
Quum per tumultum noſter Grex motus loco eſt.

Phonaſco Suo: occurret apud Gruterum (5) *Ti· Claudius Quirina Macedo Phonaſcus*: quo nomine veteres & eum deſignabant, quo vocis & pronunciationis moderatore utebantur, & eum etiam, qui in choro praecentor erat, atque ut Varro apud Nonium ait, *vocis ſuſcitabulum*, (6)

Cantantiumque gallus gallinaceus.

(1) Romae in aede Laurentii & Lucinae incidenda erat
(2) in lap· Vill· Albau·
(3) p· 1024· n· 5·
(4) Heaut· prol·v·45· Phorm· prol. v· 33·
(5) p. 1089· n· 9·
(6) c· 2· n. 826· v. Svet·in Aug.c·84·& in Ner· c. 25·

§· II.

§. 1 I.

EPITAPHIA FEMINARVM

CVIIII. (1)

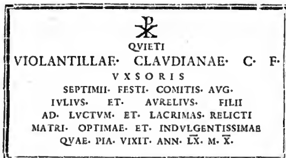
CAECILIAE· MICH· F· SOMENTIAE
CLARISSIMAE· FEMINAE
DOMO· CREMONA
VXSORI· PHILIPPI· MAZZOLARI
VIRI· PIENTISSIMI
MATRI
FILIOR· XX·
QVAE· FORMA· EGREGIA
INGENIO· SINGVLARI
VIRTVTEM· SEMPER· REBVS· OMNIBVS
ANTETVLIT
LIBEROS· SVOS· AD· DEI· CVLTVM
ET· OMNEM· PIETATEM· ERVDIVIT
MVLTIS· OPEM· CALAMITOSIS
SVBSIDIVM· EGENTIBVS· TVLIT
VIX· ANN· LXXVIII· D· XXV·
DECESSIT· XV· KAL· MART· AN· M· DCC· LXVII·
IOSEPHVS· MARIANVS· PARTHENIVS
PARENTI· OPTIMAE
BENE· MERENTI
CVIVS· ET· VITAM· PVBLICAVIT
AVE· ANIMA· SANCTISSIMA
ET· VALE· IN· PACE

P*vblicavit*: habes de ſpectatiſſimae matronae vita & praeclaris moribus commentarium inter Auctoris diſertiſſimi opera (2) elegantem plane atque comptum: in quo & optimi *viri* pietas ſic elucet, ut qui legunt, non minus erga filium, quam erga parentem amore quodam & ſtudio incendantur.

QVIE-

(1) Piſauri incidenda. (2) part. 3. p. 123. edit. Rom. 1772.

CX. (1)

V*Iolantillae*: Latinum id nomen est a Statio usurpatum: (2)

Ergo dies aderat Parcarum conditus albo
Vellere, quo Stellae Violantillaeque professus
Clamaretur Hymen.

quamquam Martialis feminam eandem Graeco potius nomine Ianthida non semel appellavit. (3) Ἴον enim *violam*, & Ἰάνθινον *violaceum* Graeci dicunt. *Violantem* vero a Tullio redditum, qui Graecis Ἰόλαος est, Terentianus Maurus tradidit, (4) si bene legit Gevartius; (5) nam Putschius quidem sic edidit:

Viola flos qui nuncupatur hunc Graii vocant Ἴον,
Et Iolaus Violens fit, crede Marco Tullio:

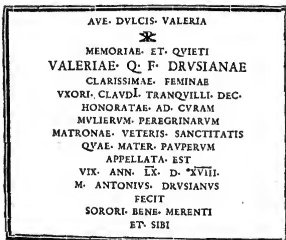
quod Salmasius quoque probat: (6) cui contra *Violantilla* nomen est purum putum ex Latio. *Violantius*, inquit, *& Violantia, ut Vigilantius, Florentius, Prudentius nomina propria Romana a verbis deducta*: inde *Violantilla* ὑποκοριστικόν.

Clarissimae Feminae: huc etiam pertinent, quae superius inscriptioni LXXIII. de *Clarissimi* appellatione subjeci. nam eodem modo feminae quoque in veterum titulis ob nobilitatem *Clarissimae* appellantur, Senatorum uxores in primis: atque ut Senatores interdum ἁπλῶς *Clarissimi* dicti sunt, sic illae ἁπλῶς item *Clarissimae* nuncupatae, quemadmodum animadvertit Casaubonus. (7) subinde ceteris etiam, quae dignitate praestarent, eadem quandoque appellatio tributa: quamquam Vlpianus scripsit, (8) *Clarissimarum feminarum nomine Senatorum filiae, nisi quae viros clarissimos sortitae sunt, non habentur: feminis enim dignitatem mariti tribuunt*. silebant scilicet tum quoque aliquando leges, & adsentandi licentia impune opibus blandiebatur. feminae enim municipalis epitaphium omnino est illud Gruterianum (9) *Memoriae Cla· Fem· L· Peduceae Iulianae*, inventum Mutinae, in quo Maritus honores ciet nullos: nec minus inscriptio honoraria apud Donium, (10) quae Corfinii

finii posita *Corminiae L. Fil. Vipsaniae Dignitati C. F.* a Collegio Capulatorum Sacerdotum Dianae: in cujus etiam cognomine libertinam originem agnoscere liceat. itaque factum arbitror, ut Matronae Romanae, quum jam Decurionum municipalium uxsores in eorum titulos invasissent, quidam appellare coeperint *Rarissimas*, quod plura apud Gruterum exempla (11) indicare videntur. satis igitur caussae fuit, cur hic quoque saepius nobiles feminae, quaecumque essent, municipali illa licentia *Clarissimae* nominarentur.

(1) ficti nominis
(2) lib. 1. silv. 2. v. 25.
(3) lib. 7. ep. 13. & 14.
(4) de syllab. ed. Putsch. p. 2397.
(5) ad Stat. l. c.
(6) Plin. Exerc. p. 99. E
(7) ad Lampar. in Helag. c. 4.
(8) l. 8. D. de. senator.
(9) p. 448. n. 9.
(10) cl. 9. n. 19.
(11) p. 448. n. 6. p. 459. n. 3. b. 11.

cxI. (1)

AVE. DVLCIS. VALERIA
☧
MEMORIAE. ET. QVIETI
VALERIAE. Q. F. DRVSIANAE
CLARISSIMAE. FEMINAE
VXORI. CLAVDI. TRANQVILLI. DEC.
HONORATAE. AD. CVRAM
MVLIERVM. PEREGRINARVM
MATRONAE. VETERIS. SANCTITATIS
QVAE. MATER. PAVPERVM
APPELLATA. EST
VIX. ANN. LX. D. XVIII.
M. ANTONIVS. DRVSIANVS
FECIT
SORORI. BENE. MERENTI
ET. SIBI

Honoratae Ad Curam: id est, cui, honoris caussa, ea delata est cura: ut apud Gruterum, (2) *Honorato Ad Curam Calendarii Reip. Canusinorum*.

Mater Pauperum: similia illa apud veteres, *Mater Coloniae*, (3) *Mater Collegi*, (4) *Mater Numeri Nostri*, (5) & hujusmodi: quemadmodum & viri *Patres* & *Parentes* dicti sunt *Patriae*, *Urbis*, *Philosophiae*, *Antiquitatis*, *Litterarum*, *Veri*, *Familiae*, & id genus alia.

PRI-

(1) ficti nominis.
(2) p. 444. n. 5.
(3) Grut. p. 1088. n. 15.
(4) Fabr. p. 724. n. 443.
(5) Gor. Inscr. t. 2. p. 208.

CXII. (1)

PRISCILLAE· M· F· BOLANAE
VIRGINI· PERPETVAE
FRVGI· SOLERTI· DOMISEDAE
QVAE· FRATRIS· FILIOS· A· PVERITIA· ORBOS
MATERNO· AMORE· EDVCAVIT
VIX· ANN· LXX· DIES· VIIII·
DECESSIT· K· MARTIIS· ANNO· SACRO
M· DCC· LXXV·
BOLANI· FRATRES· CLAVDIVS· ET· PAVLLINVS
ALVMNI· EIVS
FECERVNT
AMITAE· CARISSIMAE
BENE· MERENTI

V*irgini Perpetuae* : sic a Plinio appellata est Lala Cyzicena, quae Romae M· Varronis juventa floruit, pingendi arte clarissima. (2)

Domiseda in Fabretti inscriptione legitur (3) de Amymone quadam Marci uxore *Optima Et Pulcherrima*, *Lanifica*, *Pia*, *Pudica*, *Frugi*, *Casta*, *Domiseda*.

(1) ficti nominis. (2) H· N. l· 35· c· 11. (3) p· 252· n· 35·

CXIII. (1)

HIC· EST· POSITA
VRSILLA· CLAVDI· F·
BALBINA
ANNOR· XXX·
FORMA· SINGVLARI
MORIBVS· PIISSIMIS
QVAE· LITTERIS· ET· MVSICIS· ERVDITA
SVAS· INTER· AEQVALES
LONGE· PRAESTITIT
FLAVIVS· PETRONIANVS
MEDICVS· REG· TRANSTIB·
CONIVGI· PLVS· A· SE· MERITAE
QVAM· TITVLO· SCRIBI· POSSET

C*onjugi Plus A Se Meritae*: vetus formula est, quam apud Fabrettum invenies. (2) nec aliter Caesar loquutus, ubi scripsit, (3) *Plus, quam pollicitus esset, Caesarem facere*: & Tullius, quum ait, (4) *Ego habeo, cui plus, quam tibi debeam, neminem*. hic tamen interdum post *Quam* ponere solet *Quantum*: (5) *Plus multo vidisse videntur, quam quantum nostrorum ingeniorum acies intueri potest*.

R §.III.

(1) ficti nominis. (2) p· 616· n· 141· (3) B. G· l· 1· c· 42· (4) Fam· l. 6· ep· 1· (5) de Orat· l· 3· c· 5·

CXIIII. (1)

SEPTIMILLO
AEDITVMO· MINORI
AEDIS· MARIANAE
TRANSTIBERINAE
QVI· VIXIT· ANNOS· XV.
AEDITVAVIT· ANNOS· VI.
FECERVNT
LVCIVS· ALBINVS· FRATRI· CARISS.
ET· FAMILIA· AEDIS
SODALI· PIO· FESTIVO
INNOCENTI

AEdituavit : ſic apud Gruterum de Cicurino aedituo Silvani Littoralis leges, (2) *Aedituavit Ann.* XVI. itemque apud Reineſium (3) *Aedituavit Ann.* XII. & *Aedituavit Ann.* XIII. ſed in Pomponii fabula Atellana, ut auctor eſt Gellius, (4) pro *Aedituo* eſt *Aeditumor*.

Qui poſtquam tibi appareo atque aeditumor in templo tuo:

nam & Varro *Aeditumum* dici oportere cenſebat, magis quam *Aedituum*: *quod alterum*, inquit Gellius, *ſit recenti novitate fictum*, *alterum antiqua origine incorruptum*.

Familia Aedis: id eſt, ut Lucretii utar verbo, (5) *Aedituentes*: ſic apud veteres templa quandoque habuere, a quibus curarentur, & *Decuriones* & *Familiam*. (6)

(1) ficti nominis.
(2) p. 1038. n. 5.
(3) Cl. 4. n. 53. 54.
(4) N. A. l. 12. c. 10.
(6) l. 6. v. 1273.
(6) Grut. p. 352. n. 3.

CXV. (1)

AVE· SILVIA· CARISSIMA·
HEIC· TE· MATER· TRIMAM
CONDIDIT· CVM· LACRIMIS
RVFINA· FAVSTI
ANNO· M· DCC· LXXX.

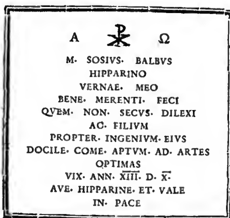
PRo hypogeo haec ſcripta putato, in quo ceteri e Fauſti familia humati ſint. tituli ſcilicet breves in communibus ſepulcris & olim placuere, & nunc etiam pla-

placent: quum familiae decora inscriptio, quae in fronte eminere solet, ipsa persequatur.

In puerorum autem epitaphiis veteres a communi forma deflexisse paullulum, & dictione singulari identidem esse delectatos, prisca exempla demonstrant. (2)

(1) ficti nominis. (2) v. Fabr. p. 755. n. 61. p. 25. n. 113. &c.

CXVI. (1)

A ☧ Ω
M. SOSIVS. BALBVS
HIPPARINO
VERNAE. MEO
BENE. MERENTI. FECI
QVEM. NON. SECVS. DILEXI
AC. FILIVM
PROPTER. INGENIVM. EIVS
DOCILE. COME. APTVM. AD. ARTES
OPTIMAS
VIX. ANN. XIII. D. X.
AVE. HIPPARINE. ET. VALE
IN. PACE

VErnae Meo: sic veteres appellabant servorum filios, qui domi nati essent; quamquam eo nomine primum dictos tradunt, (2) qui sacro vere nati erant: de quo ritu commentarium exstat egregium Michaelis Catalani V. C. in eo libro, (3) quem de origine Picentium anno M. DCC. LXXVII. Firmi edidit. nolim vero, quia famulis nunc utimur liberis, idcirco Hipparinum hunc minus proprie *Vernam* dici existimes: quippe & veteres eodem nomine saepe appellarunt, qui liberi essent. quaterna scilicet exempla unus tibi Fabrettus suppeditabit, (4) aliique alii: cujus appellationis ea caussa fuisse videtur, ut domini quidem tamquam suos se amare significarent, quos domi natos aluissent; Vernae vero sibi se honori vertere ostenderent, quod apud dominum nati essent. quare in Caracallae inscriptione, quae in Capitolio est, (5) a vigintiquatuor libertis posita, quinque ex his *Vernae Liberti* appellantur.

R 2 ROL-

(1) ficti nominis.
(2) Non. c. 1. n. 206.
(3) n. 14. & 15.
(4) v. p. 347. n. 5.
(5) Fabr. p. 292. n. 257.

CXVII. (1)

ROLLII. FRATRES. GEMINI.
ET. VNO. DIE. MORTVI
FAVSTINVS. ET. CAMILLVS
HIC. SITI. SVNT
QVI. VIXERVNT. ANN. VIIII.
M. III. D. XII.
IVLIA
INFELIX. QVAE. PRIOR. DEBVI
MORI. MATER
FILIIS. PIISSIMIS. BENE. MERENTIBVS
CONTRA. VOTVM. FECI
HAVETE
ANIMAE. INNOCENTISSIMAE
NEMO. VOS. INQVIETET

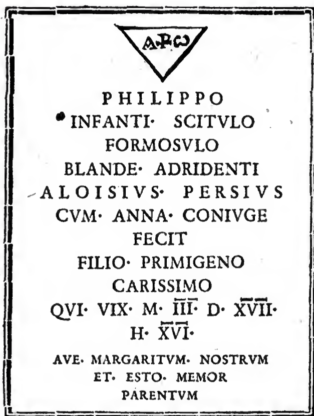
V*No Die*: adnotanda hic, quae Gellius ex Varrone delibavit: (2) *M. Varro in libro rerum humanarum, quem de diebus ſcripſit*, Homines, *inquit*, qui ex media nocte ad proximam mediam noctem in his horis viginti quatuor nati ſunt, una die nati dicuntur. *quibus verbis ita videtur dierum obſervationem diviſiſſe, ut qui poſt ſolem occaſum ante mediam noctem natus ſit, is ei dies natalis ſit, a quo die ea nox coeperit: contra vero, qui in ſex noctis horis poſterioribus naſcatur, eo die videri natum, qui poſt eam noctem diluxerit.*

Contra Votum: formula hac abuti quis poſſit, ſi omnibus convenire epitaphiis exiſtimet. antiqua raro exhibent, & ea, opinor, exhibent tantum, quae filiis poſita a parentibus ſunt: (3) qui nempe, quum primi hanc lucem adſpexerint, eam ſibi a Deo legem jure impoſitam putant, ut primi decedant; tum caritate etiam patria impelluntur, ut, quibus vitam dederint, eoſdem ſuperſtites ſibi eſſe velint. itaque ſi quando parentes, turbato mortalitatis ordine, filiis juſta ſolvere debuiſſent, id ipſum hoc aut ſimili modo indicabant: (4) *Filius Facere Quod Debuerat Patri, Mors Iniqua Intercesſit: Filio Fecit Pater.*

PHI-

(1) fictorum nominum.
(2) N. A. l. 2. c. 3.
(3) Fabr. p. 144. n. 164. &c.
(4) id. p. 284. n. 185.

CXVIII. (1)

F*ilio Primigeno* : id est πρωτογονῳ, quod Lucretii vocabulum est de die usurpantis, qui primus orbi illuxit : (2)

Multaque post mundi tempus genitale, diemque
Primigenum maris & terrae solisque coortum.

malui autem *Primigeno* scribere, quam *Primigenio*, quod hoc veteres ad rerum primordia significanda tamquam proprio vocabulo uti soleant : ut quum Varro de seminibus agens scripsit : (3) *Non enim galbuli, qui nascuntur, id est tamquam pilae parvae corticiae, id semen, sed in iis intus Primigenia semina dedit natura.*

Horas Sedecim : horarum etiam rationem haberi, quot vixerint, in puerorum epitaphiis, alias probavimus. (4) quin veterum exempla aliquot collegit Fabrettus, in quibus semihora etiam & scrupuli adscripti. (5)

Ave Margaritum : sic Maecenatem suum Augustus in epistola *Tiberinum Margaritum* appellavit ; (6) & bimo puello in veteri epitaphio adjectum legimus diminuto nomine, (7) MARGARITIONI CARISSIMO.

VIOI-

(1) In Officinatoris hujus nostri librarii gratiam, & ut ne cesset.

(2) lib. 2. v. 1104.

(3) de R. R. l. 1. c. 40.

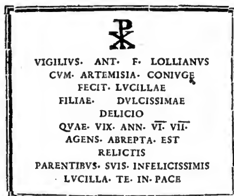
(4) de St. inscr. p. 343.

(5) p. 96. n. 217. &c.

(6) Macrob. Sat. l. 2. c. 4.

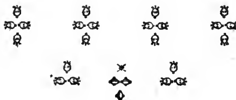
(7) Fabr. p. 44. n. 253.

CXVIIII. (1)

VIGILIVS. ANT. F. LOLLIANVS
CVM. ARTEMISIA. CONIVGE
FECIT. LVCILLAE
FILIAE. DVLCISSIMAE
DELICIO
QVAE. VIX. ANN. VI. VII.
AGENS. ABREPTA. EST
RELICTIS
PARENTIBVS. SVIS. INFELICISSIMIS
. LVCILLA. TE. IN. PACE

D*Elicio*: sollemnes tenerae aetatis blanditias hanc formulam appellat Fabrettus, (2) & multis in epitaphiis usurpatam demonstrat, puellarum in primis. *Te In Pace*: Christiana formula, cui raro verbum subjectum invenias: (3) integra quum utebantur, scribebant *Te In Pace* ☧ *Faciat*, quae mihi se legisse testatus est Vitus Giovenazzius vir doctissimus, quem honoris caussa nomino.

(1) ficti nominis. (2) p. 43. C. &c. (3) Fabr. p. 570. n. 335.

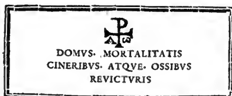

§. IIII.

§. IIII.

EPITAPHIA SEPVLCRORVM COMMVNIVM

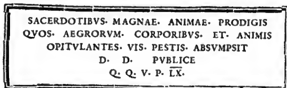
CXX. (1)

DOmus Mortalitatis : Latini interdum *Mortalitatem* pro ipsis hominibus , qui interire debent. Quintilianus : *Publico Mortalitatis contendo nomine* . Plinius : (3) *Invenit tamen medium sibi ipsa Mortalitas numen* . Curtius etiam : (4) *Contra fortunam non satis cauta Mortalitas est* .

(1) ficti argumenti.
(2) declam. 8. c.16.
(3) H. N. l. 2. c. 7.
(4) lib. 8. c. 4.

CXXI. (1)

MAgnae Animae Prodigis : de L. Aemilio Paullo Cos. qui ad Cannas in acie cecidit, (2) magnifice Horatius, (3)

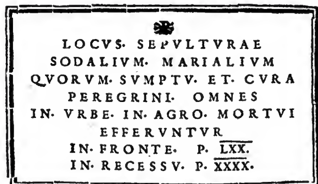
Regulum & Scauros, Animaeque magnae
Prodigum, Poeno superante, Paullum,
Gratus insigni referam camena,
Fabriciumque.

at nos hic vere omnino & apposite : quando nullum esse caritatis erga amicos argumentum illo majus, divino oraculo definitum est.

Extremos versus sic legito : *Decreto Decurionum Publice* id est sumptu publico : *Quaquaversus Pedes sexaginta* , locus nempe sepulturae adsignatus pedum quadratorum LX.

(1) ficti argumenti. (2) v. Liv. l. 22. c. 49. (3) l. 1. Od. 12. v. 37.

CXXII. (1)

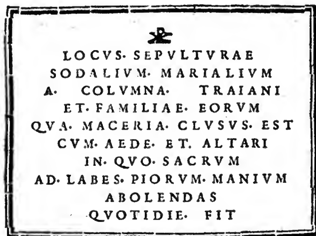

LOCVS. SEPVLTVRAE
SODALIVM. MARIALIVM
QVORVM. SVMPTV. ET. CVRA
PEREGRINI. OMNES
IN. VRBE. IN. AGRO. MORTVI
EFFERVNTVR
IN. FRONTE. P. LXX.
IN. RECESSV. P. XXXX.

E*fferuntur*: ſepeliendi ſcilicet cauſſa; nam *Efferre* funebre verbum eſt, quo pompa funeris ſignificatur: Terentius de Chryſidis funere, (2) *Effertur, imus*: & Nepos de Ariſtide, (3) *In tanta paupertate deceſſit, ut quì Efferretur, vix reliquerit*. in veteri autem epitaphio legimus, (4) *Hos Decuriones Funere Publico De Foro E Tribunali Efferendos Et Hic Humandos Cenſuerunt*.

(1) ficti argumenti.
(2) Andr. I. I. 90.
(3) in vit. c. ult.
(4) Vit. Ant. Ben. Cl. 9. n. 1.

CXXIII. (1)

LOCVS. SEPVLTVRAE
SODALIVM. MARIALIVM
A. COLVMNA. TRAIANI
ET. FAMILIAE. EORVM
QVA. MACERIA. CLVSVS. EST
CVM. AEDE. ET. ALTARI
IN. QVO. SACRVM
AD. LABES. PIORVM. MANIVM
ABOLENDAS
QVOTIDIE. FIT

P*iorum Manium*: *Manes*, ut iterum dicam, ſaepe Latini pro anima uſurparunt, in epitaphiis, ut in Vibiae titulo apud Maffejum, (2)

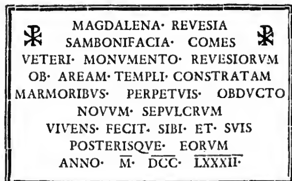
Molliter ad matrem placidi deſcendite Manes.

itaque non eſt verendum, quum eo vocabulo utimur, ne quis ſanus ad Lares aut Lemures trahat. idem vocabulum Chriſtianis quoque in ore fuiſſe, ſuperius admonui.

MAG-

(1) ficti argumenti.
(2) M. V. p. 170. n. 2.

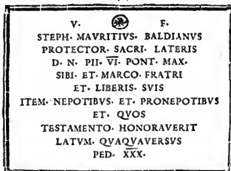
CXXIII· (1)

MAGDALENA· REVESIA
SAMBONIFACIA· COMES
VETERI· MONVMENTO· REVESIORVM
OB· AREAM· TEMPLI· CONSTRATAM
MARMORIBVS· PERPETVIS· OBDVCTO
NOVVM· SEPVLCRVM
VIVENS· FECIT· SIBI· ET· SVIS
POSTERISQVE· EORVM
ANNO· M· DCC· LXXXII·

OB *Aream Templi* : solum qualecumque aequatum *Aream* Latini dixere : esto nomen a planitie ductum sit, in qua frumenta secta teruntur & *arescunt*, ut Varro tradit. (2) *Divisis angiportis*, inquit Vitruvius, (3) *& plateis constitutis*, *Arearum electio ad opportunitatem & usum communem civitatis est explicanda*, *Aedibus sacris*, *foro*, *reliquisque locis communibus*. & Gellius de Geometrarum schematis differens, *Planum*, ait, (4) *est*, *quod in duas partes solum lineas habet*, *qua latum est & qua longum* : *qualia sunt triquetra & quadrata*, *quae in Area fiunt*, *sine altitudine*.

(1) Patavii in templ· Max·
(2) L. L· l. 4· c· 4·
(3) lib. 1· c· 7·
(4) N· A· l· 1· c· 20·

CXXIIII· (1)

V· F·
STEPH· MAVRITIVS· BALDIANVS
PROTECTOR· SACRI· LATERIS
D· N· PII· VI· PONT· MAX·
SIBI· ET· MARCO· FRATRI
ET· LIBERIS· SVIS
ITEM· NEPOTIBVS· ET· PRONEPOTIBVS
ET· QVOS
TESTAMENTO· HONORAVERIT
LATVM· QVAQVAVERSVS
PED· XXX·

P*Rotector Sacri Lateris* : apud Donium leges, (2) *Protector Divini Lateris Aug. N.* & apud Gruterum, (3) *Praefecto Protectorum Augg. NN.*

S *Te-*

Testamento Honoraverit : sic apud Gruterum , (4) *Quos Testamento Honoravi* . nempe honorem a testatore habitum dicebant veteres, cui quid legatum esset. Iulianus , (5) *Nec enim quaerimus , cui adquiratur , sed cui honor habitus sit* .

(1) ficti argumenti.
(2) Cl. 1. n. 170.
(3) p. 1028. n. 2.
(4) p. 817. n. 12.
(5) D. L. 37. t. 2. l. 3.

CXXV. (1)

LOCVS· MONVMENTI
FELICIS· TRVLLI· PRAEF· COH· I· PR·
Θ· AN· CIↃ· IↃ CC· XXXXV·
ANNAE· MARIAE· MORELLIAE
Θ· AN· CIↃ· IↃ CC· LXII·
MICH· ANGELI· TRVLLI· CANON· BASIL· HVIVS
Θ· AN· CIↃ· IↃ CC· LXV·
NICOLAVS· MARI· F· FELICIS· N· TRVLLIVS
PRAEF· COH· I· PR·
AVO· ET· AVIAE· ET· PATRVO
BENE· MERENTIBVS
POST· VETERIS· PAVIMENTI· RESTITVTIONEM
TITVLVM· RENOVAVIT
ANNO· CIↃ· IↃ CC· LXXVI·

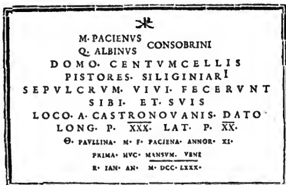
Nigrum Theta lege **Θανοντος** & **Θανουσης** ; qua littera saepe usi Latini , ut mortuos a vivis distinguerent : (2) atque etiam ut annos , quos quisque vixisset, enunciarent , quemadmodum superius (3) indicavi .

Basilicae Hujus : quidni aliquando *Basilicam* pro Templo dicere liceat ? quo jam vocabulo in eam sententiam usus Christianorum scriptorum elegantissimus , Sulpicius Severus ; (4) & ex veterum etiam consuetudine usus : qui illud a publicis judiciorum & negotiorum aedibus priores ipsi ad res alias significandas transtulerant . nam in Corfiniensi inscriptione Sacellum a Republica restitutum dicitur *Adjectis Basilicis* : (5) id est , ut alio loco exposui , (6) Porticibus . & apud Capitolinum in Gordianorum villa ad viam Praenestinam *Basilicas* tres fuisse centenarias legimus , (7) quae item Porticus erant .

M. PA-

(1) incidenda in pavimento aedis Marianae ad Scholam Graecam .
(2) Maff. M. V. p. 108. n. 2. &c.
(3) inscr. 9. c. 1. p. 8.
(4) Hist. sacr. l. 2. c. 33. &c.
(5) Fabr. p. 704. n. 352.
(6) de fr. inscr. p. 133.
(7) in Gord. 3. 1. c. 32.

cxxvI· (1)

M·PACIENVS
Q. ALBINVS CONSOBRINI
DOMO· CENTVMCELLIS
PISTORES· SILIGINIARI
SEPVLCRVM· VIVI· FECERVNT
SIBI· ET· SVIS
LOCO· A· CASTRONOVANIS· DATO·
LONG· P· XXX· LAT· P· XX·
Θ· PAVLLINA· M· F· PACIENA· ANNOR· XI·
PRIMA· HVC· MANSVM· VENI
K· IAN· AN· M· DCC· LXXX·

Siliginiarii : antiquas inscriptiones versare soliti norunt *Corpus Pistorum Siliginiariorum*, (2) & *Colleg.* item *Siliginiariorum*. (3) sunt autem qui panem vendunt e farina siliginea confectum, qui olim lautissimus habitus est . de hoc Iuvenalis, (4)

Sed tener & niveus, mollique Siligine factus
Servatur Domino.

& Seneca, (5) *Malum panem, inquis*. *expecta : bonus fiet. etiam illum tenerum tibi & Siligineum fames reddet* . est porro *Siligo* , ut Pontedera tradit rei rusticae veterum peritissimus , quae nunc ubique in Italia colitur, triticum candoris eximii, *propter quod*, inquit, (6) *ut vetustissimus vates solebat*, *expedit* (7)

Fortunatam Italiam frumento canere candido.

ex hoc tritico panem Herculani faciebat C. quidam Granius , de cujus pistrina est semiustulatus ille a fossoribus inventus panis octo buccellarum , in quo eruditi viri titulum hujusmodi sigillo impressum legerunt, SILIGO. C. GRANI. E. CICERE ; (8) quamquam illud E. CICERE a Granio esse vix puto.

A Castronovanis : nomen oppido *Castrum Novum* , inde cives *Castronovani* , uti nuper in lapide antiqui operis legimus in ejus coloniae parietinis reperto. sic & eorum, qui *Novocomenses* appellantur , urbs dicta *Novumcomum* , non, ut Commentarium quidam exorsus scripsit, *Novocomum*: gentile quippe nomen ab ablativo ducendum est casu *Novocomo*, *Castro Novo* : eodem modo efferebant veteres *Forum Iulium* & *Forojulienses*, *Forum Novum* & *Foronovani* ceteraque hujusmodi , quemadmodum Grammaticae leges poscunt.

Huc Mansum: formula tota est ex veteri inscriptione apud Maffejum , (9) in qua & consules leguntur anni Vrbis Varroniani DCCXXXXII· nisi quod scriptum est

Hoc Manſum, non *Huc Manſum*, priſco ſcilicet more, ut in formula Cenſorum apud Varronem, (10) *Omnes Quirites voca inlicium Hoc ad me*: & apud Plautum, (11) *Hoc non voluntas me impulit*, nam ut Verrius apud Servium teſtificatur, (12) *in adverbiis pro* V, O *plerumque majores ponere conſuevere*.

(1) ficti argumenti.
(2) Grut. p. 81. n. 10.
(3) Dou. Cl. 9. n. 11.
(4) Sat. 5. v. 70.
(5) epiſt. 123.
(6) Ant. Lat. epiſt. 55. p. 492.
(7) v. Plin. H. N. l. 18. c. 7.
(8) Gor. Symb. R. t. 2. p. 139. Mattor. Th. Cal. p. 381.
(9) M. V. p. 108. n. 2.
(10) L. L. l. 5. c. 9.
(11) Merc. 2. 2. 49.
(12) ad Aen. c. 8. v. 423.

CAP.

CAPVT IIII·

INSCRIPTIONES HISTORICAE

§· I·

FASTI

CXXVII· (1)

S· P· Q· R·
FASTOS· VRBIS· CHRISTIANOS
DESCRIBENDOS· PVBLICANDOSQVE
CVRAVIT

SAECVLVM I·

ANNO· CHRISTIANO· XXXXII·
P· V· C· DCC· LXXXXV·
CLAVDIO· AVG· ITER.
C· CAECINA· LARGO. COS·
ADVENTVS· PETRI· APOSTOLI· XV· KAL· FEBRVAR·
INITIVM· SVMMI· IN· VRBE· SACERDOTII
AEDES· PRIMA· IN· EXQVILIIS· A· PETRO· PONTIFICE
MAXIMO· DEDICATAST· MARCVS· EVANGELIO
CONSCRIPTO· LEGATVS· IN· ORIENTEM· MISSVS
DEO· AVSPICE· MVLTI· IN· VRBE· EX· OMNIBVS XXXXVIIII·
ORDINIBVS· CHRISTIANAM· SAPIENTIAM· PROFESSI
PAVLLVS· APOST· EX· IVDAEA· VINCTVS· CHRISTIANIS
OBVIAM· PROGRESSIS· VRBEM· INGRESSVS· EST LVI·
SIMO· SAMARITES· MAGVS· AEREM· VOLATV· TENTANS
PETRI. ET· PAVLLI· OBSECRATIONE· PRAECEPS
DECIDIT
CHRISTIANVM· NOMEN· INCENDI· VRBIS· INSIMVLATVM
MVLTI· SVPPLICIIS· A· NERONE· EXCRVCIATI· NECATI
MAGNIS· DEMVM· LABORIBVS· EXANTLATIS· IPSI
ETIAM· APOSTOLI· PETRVS· ET· PAVLLVS· MARTYRIVM
FECERVNT LXVI·
LINVS· IN· PETRI· LOCVM· PONTIFEX· MAXIMVS· FACTVS
EST· IDEM· ALTERO· POST· ANNO· EXTINCTVS
MARTYRVM· NVMERVM· AVXIT
CLETVS· IN· EIVS· LOCVM· PONT· MAX· FACTVS· EST LXXIII·
IDEM· ANNO· SEXTO· PONTIFICATVS· SVI· MARTYR·
OCCVBVIT

HVIC· SVFFECTVS· EST· CLEMENS· PER· EOS· DIES HERMAS· VOLVMEN· PASTORIS· SCRIPSIT· ET IMPENDENTEM· CHRISTIANIS· CLADEM PRAENVNCIAVIT· CLEMENS· EPISTOLAM· AD CORINTHIOS· MISIT· SEDITIONIS· SEDANDAE CAVSSA LXXVI·

IDEM· COACTVS· SOLVM· VERTERE· PONTIFICATV SE· ABDICAVIT· IN· EIVS· LOCVM· F· E· ANACLETVS LXXXIIII·

CHRISTIANI· RVRSVM· VEXATI· CAESI· IVSSV DOMITIANI· AVG· IOANNES· APOST· AD· PORT· LATINAM· HONORES· MARTYRVM· DELIBAVIT SVPERSTES· SIBI· EXSILIO· MVLTATVS· EST PRAECLARA· MORS· FVIT· ACILII· GLABRIONIS· ET FLAVII· CLEMENTIS· CONSVLARIVM LXXXX·

ANACLETVS· ANNO· XIII· PONTIFICATVS· SVI MARTYRIVM· FECIT·IN·EIVS·LOCVM·F·E·EVARISTVS HOC· PONTIFICE· PRESBYTERI· SACRORVM·CAVSSA VRBIS·REGIONIBVS·ADTRIBVTI·HIS·DEINDE·NOMEN CARDINALIBVS· FVIT· ITEM· NOTARII· QVI· ACTA MARTYRVM· SCRIBERENT· DESTINATI LXXXXVI·

SAECVLVM· II·

CHRISTIANI· TERTIVM· GRAVI· PLAGA· PERCVLSI AVCTORE· TRAIANO· AVG· MVLTI· IN· CVSTODIAS INCLVSI· CAPITIS· DAMNATI· IGNATIVS· PONTIFEX ANTIOCH· IN· AMPHITHEATRO· BESTIIS· OBIECTVS EST CVIII·

ALEXANDER· IN· LOCVM· EVARISTI· MART· PONTIFEX MAXIMVS· FACTVS· EST· IDEM· ANNO· VIIII· PONTIFICATVS· SVI· MARTYRIVM· FECIT CXVII·

HVNC· EXCEPIT· XYSTVS· HVIVS· TEMPORE· CLARVM SYMPHOROSAE· ET· FILIORVM· EIVS· MARTYRIVM FVIT· QVADRATVS· ET· ARISTIDES· LIBELLOS· PRO CHRISTIANIS· HADRIANO· AVG· OBTVLERVNT CXXVI·

XYSTVS· ANNO· X· PONTIFICATVS· SVI· SANCTIS MARTYRR· ADNVMERATVS· EST· IN· EIVS· LOCVM F· E· TELESPHORVS· IDEM·ANNO·XI·PONTIFICATVS SVI· MARTYRIO· DEFVNCTVS· HYGINVM SVCCESSOREM· HABVIT CXXVII· CXXXVIII·

PER· EOS· DIES· CERDO· ET. VALENTINVS·AVCTORES
RERVM· NOVARVM· VRBEM· AGGRESSI· VT
CHRISTIANOS· CONTAGIONE· SVA· LABEFACERENT
HYGINVS· ANNO·IIII·PONTIFICATVS· SVI·MARTYRIVM
FECIT· IN· EIVS· LOCVM· F· E· PIVS CXXXXII·
IVSTINVS· PHILOSOPHVS· LVDVM· CHRISTIANAE
SAPIENTIAE·APERVIT·LIBELLVM· PRO· CHRISTIANIS
ANTONINO· PIO· AVG· DEDIT
PIO· DEMORTVO· ANICETVS· PONTIFEX· MAXIMVS
F· E· AD· HVNC· POLYCARPVS· EX· ASIA CL·
CONTROVERSIARVM· CAVSSA· VENIT· MARCIONEM
GRAVITER· INCREPVIT· MVLTOS· AB· ERRORE CLVIII·
REVOCAVIT
ANICETVS· ANNO· XI· PONTIFICATVS· SVI· MARTYR
DECESSIT· IN· EIVS· LOCVM· F· E· SOTER CLXII·
CHRISTIANI· QVARTVM· CRIMINIS· CAPITALIS· REI
FACTI· AVCTORE· M· AVRELIO· AVG· FELICITAS· ET
FILII·EIVS·SEPTEM·CLARVM·MARTYRIVM·FECERVNT CLXIIII·
IVSTINVS· LIBELLVM· ALTERVM· PRO· CHRISTIANIS
VTRIQVE· AVG·INSCRIPTVM·EDIDIT·IDEM· MARTYR
OCCVBVIT CLXVII·
QVARTODECVMANI· CONCILIO· EPISCOPORVM CLXX·
VOCATO· DAMNATI· SVNT· MISSI· PER·PROVINCIAS
QVI· CHRISTIANIS· INOPIA· LABORANTIBVS
SVPPETIAS· FERRENT
SOTER·MARTYRII·HONORES· ADEPTVS·ELEVTHERIVM
SVCCESSOREM·HABVIT·HOC·PONTIFIC· CONCILIVM CLXXI·
EPISCOPORVM·INDICTVM·THEODOTVS· CORIARIVS
DAMNATVS· EST
MILITES· CHRISTIANI·CONTRA·QVADOS· PVGNANTES
CAELESTI·AQVA·IMPLORATA·LEGIONIBVS·ROMANIS
OPITVLATI· SVNT CLXXIIII·
REX· LVCIVS· E· BRITANNIA· SACERDOTES· QVI· SE
SVOSQVE· CHRISTIANIS· INSTITVTIONIBVS
ERVDIRENT· AB· ELEVTHERIO· PER· LEGATOS
POPOSCIT
ATHENAGORAS· LIBELLVM· PRO· CHRISTIANIS· AD
M· AVRELIVM· ET· COMMODVM· AVGG·EX·ORIENTE CLXXVII·
MISIT·APOLLONIVS·SENATOR·MARTYRVM·NVMERO
ADDITVS· EST

ILL-

ELEVTHERIVS· ANNO· XIIII· PONTIFICATVS· SVI
MARTYRIVM· FECIT· IN· EIVS· LOCVM· F· E· VICTOR CLXXXV·
HOC· PONTIFICE· CONCILIVM· EPISCOPORVM
CONVOCATVM· AD· CONTROVERSIAS· PASCHALIS
DIEI· DIRIMENDAS· ITEM· ADVERSVS· SABELLIVM
ET· VALENTINVM
CHRISTIANI· ASIATICI· VICTORIS· LITTERIS· ET
INTERDICTIONE· SACRORVM· COMMVNIVM· A·
QVARTODECVMANIS· TVENDIS· DETERRITI· VICTOR
POST· ANNVM· XII· PONTIFICATVS· SVI· MARTYRIVM
FECIT· IN· EIVS· LOCVM· F· E· ZEPHYRINVS CLXXXXVII·
NATALIS· DVX· PARTIVM· THEODOTIANARVM
DIVINITVS· PLAGIS· MVLTATVS· RESIPVIT
TERTVLLIANVS· APOLOGETICON· PRO· CHRISTIANIS
SCRIPSIT CLXXXXVIIII·

SAECVLVM· III·

CHRISTIANI· QVINTVM· AD· CAEDEM· DESIGNATI
EDICTIS· SEVERI· AVG· MVLTI· IN· VRBE· PLVRIMI CCII·
IN· PROVINCIIS· CLARVM· MARTYRIVM· FECERVNT
ORIGENES· ALEXANDRIA· ROMAM· AD· ZEPHYRINVM
PONT· MAX· VENIT· CAIVS· PRESBYT· PROCVLVM CCXI·
MONTANIANVM· DISPVTANDO· PERCVLIT
ZEPHYRINVS· ANNO· XVIIII· PONTIFICATVS· SVI CCXVII·
MARTYRVM· NVMERO· INSERTVS· EST· IN· EIVS
LOCVM· F· E· CALLISTVS· HOC· PONTIFICE· AEDES
MARIAE· TRANS. TIB· DEDICATAST· COEMETERIVM
CALLISTIANVM· AMPLIATVM
M· MINVCIVS· FELIX· DIALOGVM· OCTAVIVM· SCRIPSIT
IVLIVS· AFRICANVS· E· PALAESTINA· LEGATVS
NICOPOLITARVM· AD· AVG· VENIT
CALLISTVS· ANNO· SEXTO· PONTIFICATVS· SVI CCXXII·
MARTYRIVM· FECIT· IN· EIVS· LOCVM· F· E· VRBANVS
HOC· PONTIFICE· CAECILIA· VIRGO· CLARVM
MARTYRIVM· FECIT· IPSE· VRBANVS· ANNO· VIII·
PONTIFICATVS· SVI· MARTYR· OCCVBVIT· IN· EIVS
LOCVM· F. E· PONTIANVS CCXXX·
CHRISTIANI· SEXTVM· IN· DISCRIMEN· CAPITIS
ADDVCTI· AVCTORE· MAXIMINO· AVG· IN· SACERDOT·
POTISSIME· SAEVITVM· EST CCXXXV·

PON·

PONTIANVS·ANNO·VI. PONTIFICAT· SVI· MARTYRIVM FECIT· IN· EIVS· LOCVM· F· E· ANTERVS· QVI MENSE· ALTERO· MARTYR· DECESSIT· IN· EIVS LOCVM· F· E· FABIANVS

HOC· PONTIFICE· SANCTI· EPISCOPI· SEPTEM·NOMINI CHRISTIANO· PROPAGANDO· IN· GALLIAS· MISSI CONCILIVM· EPISCOPORVM· CONVOCATVM ADVERSVS· ORIGENEM· COEMETERIA· MARTYRVM CCXXXXVII·
PRODVCTA· PLEBIS· ALENDAE· CVRA· DIACONIS PER· REGIONES· DELATA

EODEM· PONTIFICE· IMPERIVM· P· R· CHRISTIANOS PRINCIPES· HABVIT· M·M·IVLIOS· PHILIPPOS·AVGG· CCXXXXIIII·

FABIANVS· ANNO·XV·PONTIFICATVS· SVI·MARTYRIVM FECIT· IN· EIVS· LOCVM· F· E· CORNELIVS· HOC CCL·
PONTIF·CONCILIVM·EPISCOPORVM· CONVOCATVM EST· OB· CHRISTIANOS·TRANSFVGAS·RECIPIENDOS ITEM· ADVERSVS· NOVATIANVM· PONTIFICATVM MAXIMVM· INIVRIA· VSVRPANTEM

CHRISTIANI· SEPTIMVM· AFFLICTATI· IVSSV· DECII AVG· HIPPOLYTVS· PRESB· CLARVM· MARTYRIVM FECIT·CORNELIVS·ACTA· SYNODI· CARTHAGINIEN· CONCILIO· INDICTO· PROBAVIT· IDEM· ANNO·III· PONTIFICATVS· SVI· SANCTIS· MARTYRR· ADNVMERATVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F·E·LVCIVS QVI· ALTERO· POST· ANNO· MARTYRVM·HONORES ADEPTVS· EST

LVCIVM· EXCEPIT· STEPHANVS· PER· EOS· DIES NVMERVS· CHRISTIANORVM· STEPHANI.INDVSTRIA CCLII·
MIRE· AVCTVS· MVLTI· MARTYRIVM· FECERVNT

CYPRIANVS· PONTIF· CARTHAGINIENSIS· RESPONSVM DE· BAPTISMATE· A· STEPHANO· ACCEPIT· NIHIL CCLIIII·
INNOVANDVM· CONCILIVM· CONVOCATVM CCLVII·
ADVERSVS· NOETVM· SABELLIVM·ET· VALENTINVM

CHRISTIANI· OCTAVVM· ODIA· IMPIORVM· PERPESSI AVCTORE· VALERIANO· AVG· CLARVM· RVFINAE ET·SECVNDAE·VIRGG·MARTYRIVM·FVIT·ANTISTITES SACRORVM· NECI· OMNES· DEVOTI

STEPHANVS· ANNO· IIII· PONTIFICATVS· SVI· SANCTIS MARTYRR· ADNVMERATVS· EST· IN· EIVS· LOCVM F· E· XYSTVS· II· QVI· POST· BIENNIVM· MARTYR CCLVIIII·

OCCVBVIT· LAVRENTIVS· ARCHIDIAC· PROXIMO
TRIDVO· PRAECLARVM· MARTYRIVM· FECIT
XYSTO· DIONYSIVS· SVFFECTVS· EST· HOC· PONTIFICE
CONCILIVM· INDICTVM· OB· DELATVM· DIONYSII CCLX·
PONTIFICIS· ALEXANDR· NOMEN· ITEM· AD
CONTROVERSIAS· DE· BAPTISMATE· DIRIMENDAS
ITEM· ADVERSVS· PAVLLVM· SAMOSAT· ZAMAS
BONONIENSIBVS· PRIMVS· PONTIFEX· DATVS· MISSI
CVM· AVRO· IN· CAPPADOCIAM· QVI· CHRISTIANOS
A· BARBARIS· CAPTOS· REDIMERENT
DIONYSIVS· ANNO· X· PONTIFICATVS· SVI· HONORES
MARTYRII· ADEPTVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· FACTVS CCLXVIIII·
EST· FELIX· AEDES· PONTIFICALES· ANTIOCHIAE
SENTENTIA· AVG· ADIVDICATAE· ILLI· QVEM· FELIX
PONT· MAX· PRO· EPISCOPO· HABERET· PAVLLVS
SAMOSAT· DEMIGRARE· IVSSVS
CHRISTIANI· NONVM· VEXATI· AVCTORE· AVRELIANO CCLXXII·
AVG· CLARVM· EVTROPI· ET· SORORVM· MARTYRIVM
FVIT· CONSTANTINVS· MAXIMVS· AVG· NATVS· EST
TACITO· ET· PLACIDIANO· COS·
FELIX· ANNO· V· PONTIFICATVS· SVI· MARTYRVM
NVMERO· ADDITVS· IN· EIVS· LOCVM· F· E· CCLXXIIII·
EVTYCHIANVS· QVI· ANNO· X· PONTIFICATVS· SVI CCLXXXIII·
MARTYRIVM· FECIT· IN· EIVS· LOCVM· F· E· CAIVS
PROTVS· PRESB· IANVARIVS· DIAC· IN· SARDINIAM
AD· EIVS· INCOLAS· INSTITVENDOS· MISSI· EXCITATA
IN· VRBE· CHRISTIANOR· VIRTVS· AD· CONTEMPTVM
MORTIS
SEBASTIANVS· DEFENSOR· ECCLESIAE· APPELLATVS
EST· IDEM· PRAECLARVM· MARTYRIVM· FECIT CCLXXXVII·
CAIVS· ANNO· XII· PONTIFICATVS· SVI· MARTYR· CCLXXXXV·
DECESSIT· IN· EIVS· LOCVM· F· E· MARCELLINVS

SAECVLVM· IIII·

CHRISTIANI· DECIMVM· IN· CRVCIATVS· ATQVE· IN
EXITIVM· DEDITI· EDICTIS· DIOCLETIANI· AVG· CCCII·
TEMPLA· DEI· IMMORTALIS· SOLO· AEQVATA
VOLVMINA· SACRARVM· LITTERARVM· FLAMMIS
DEVOTA

MAR·

MARCELLINVS· ANNO· VIIII· PONTIFICATVS· SVI
MARTYRIVM· FECIT· INTERREGNVM· ANNOR· III· CCCIIII·
MENS· VI· DIER· XXIII·
CONSTANTINVS· CAESAR·A·MILITIBVS· IN·BRITANNIA CCCVI·
IMPERATOR· APPELLATVS·EST·CHRISTIANI·EDICTO
EIVS· IN· ANTIQVVM· STATVM· RESTITVTI· TEMPLA
REFECTA· ANTISTITES· SACRORVM· SVPPLETI
MARCELLVS· PONTIFEX· MAX· FACTVS· EST· QVI
TERTIO· POST· ANNO· DECESSIT· IN· EIVS·LOCVM
FACTVS· EST· EVSEBIVS· HIC· MENSES· IIII· DIES CCCX·
XVI· PONTIFICATVM· GESSIT
EVSEBIVM· EXCEPIT· MELCHIADES· HOC· PONTIFICE
CONSTANTINVS· AVG· PRODIGIO· CAELESTI
ADMONITVS· MAXENTIVM· DEVICIT· VRBEM
CHRISTIANO· NOMINI· PROPITIVS· INGRESSVS· EST
VEXILLA· CRVCE· ET· CHRISTI· NOMINE· INSIGNIA CCCXII·
PRAELATA· SVNT
CONCILIVM· EPISCOPORVM· INDICTVM· AD· CAVSSAM
CAECILIANI· PONT· CARTHAG· IVDICANDAM
MELCHIADES· ANNO· IIII·PONTIFICAT· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· SILVESTER· EODEM CCCXIIII·
ANNO· LEGATI· AB· EO· ARELATE· AD· CONCILIVM
EPISCOPORVM· MISSI· CONCILIVM· IN· VRBE
ADVERSVS· IVDAEOS· CONVOCATVM· DOCTORES CCCXX·
EORVM· AD· DISPVTANDVM· ADMISSI
CONSTANTINVS·AVG·SILVESTRO· ET·SVCCESSORIBVS
EIVS·AEDES·LATERANAS·DONAVIT· IDEM· TEMPLVM
DEO· SERVATORI· AEDEMQ· IOANNIS· CVM·FONTE CCCXXIIII·
FECIT· TEMPLA· IN· VATICANO· ET· VIA· OSTIENSI
HONORI· PETRI· ET· PAVLLI· APOSTT· AEDEM
LAVRENTII·MARTYR·EXTRA· PORTAM· EXQVILINAM
AEDEM· HAGNAE· VIRG· MART· EXTRA·VIMINALEM
EXSTRVENDA· CVRAVIT
VITVS· ET· VINCENTIVS· PRESBYTERI· A· SILVESTRO
LEGATI· AD· CONCILIVM. MAGNVM· NICAENVM CCCXXV·
INDICTVM· IN· VRBE· CONCILIVM· VETERIS
DISCIPLINAE· RETINENDAE· CAVSSA
SILVESTER· ANNO· XII· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· MARCVS· QVI· MENSE CCCXXXV·
VIIII· PONTIFICATVS· SVI· DECESSIT

POST. MARCVM. IVLIVS. PONTIFEX. MAXIMVS. F. E.
CONCILIVM. INDICTVM. AB. EO. ADVERSVS CCCXXXVII.
FACTIONEM. ARIANORVM. ITERVMQVE. ET. TERTIVM
PRO. ATHANASIO. PONTIFICE. ALEX. ADVERSVS CCCXXXXI.
EVSEBIANOS. IDEM. CONCILIVM. MAGNVM. SARDICAM
CONVOCANDVM. CVRAVIT CCCXXXXVII.
AEDES. SACRAE. A. IVLIO. QVATVOR. EXSTRVCTAE
BINAE. EXTRA. POMOERIVM. VALENTINI. ET. CALLISTI
BINAE. INTRA. QVAE. IVLIAE. APPELLATAE. SVNT
CONCILIVM. VOCATVM. ADVERSVS. PHOTINVM CCCXXXXVIIII.
IVLIVS. ANNO. XVI. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS
EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. LIBERIVS. ARIANA CCCLII.
FACTIO. CONSTANTIO. AVG. FAVTORE. PONTIFICES
CATHOLICAE. PROFESSIONIS. TERRA. MARIQVE CCCLV.
INSECTATA. EST. LIBERIVS. BEROEAM. RELEGATVS
IN. EIVS. LOCVM. ARIANI. FELICEM. II. LEGENDVM
CVRARVNT. QVI. DEINDE. PROBATVS. ATQVE. AB
OMNIBVS. RECEPTVS. PONTIFICATVM. TRIENNIO
GESSIT
IDEM. LIBERIO. REDVCE. SE. PONTIFICATV. ABDICAVIT
LIBERIVS. REGIMEN. ECCLESIAE. RECEPIT. HOC CCCLVIIII.
PONTIFICE. TEMPLVM. LIBERIANVM. DEDICATVM. EST
CHRISTIANI. VNDECIMVM. VEXATI. MVLTIMODIS
ATQVE. ASTV. ET. INSIDIIS. CIRCVMVENTI. AVCTORE CCCLXI.
IVLIANO. AVG. IOANNES. ET. PAVLLVS. CLARVM
MARTYRIVM. FECERVNT
LIBERIVS. ANNO. XV. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS
EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. DAMASVS. HVIC. FACTIO CCCLXVI.
SEDITIOSORVM. VRSINVM. OPPOSVIT. TVMVLTVS
ET. CAEDES. IN. VRBE. FVIT. VRSINVS. A. IVVENCIO
PRAEF. VRB. IN. EXILIVM. ACTVS. EST
CONCILIVM. AD. MACEDONIANOS. QVI. RESIPVISSENT
RECIPIENDOS. INDICTVM. ITERVMQVE. ADVERSVS
ARIANORVM. MOTVS. TERTIVM. VTI. DAMASVS. SE
DE. CONTENTIONE. HONORIS. PVRGARET. QVARTVM
ADVERSVS. AVXENTIVM. ET. ARIANOS. QVINTVM CCCLXX.
ADVERSVS. APOLLINAREM. ET. SECTATORES. EIVS
CONCILIVM. MAGNVM. CONSTANTINOPOLIM
CONVOCATVM. EST. EODEM. ANNO. SEXTVM. IN CCCLXXXII.
VRBE. ACTVM. CONCORDIAE. FIRMANDAE. CAVSSA
ASCHOLVS. PONT. THESSALON. VICE. PONTIFICIS

MA-

MAXIMI· PER· ILLYRICVM· FVNGI· IVSSVS
AEDES· LAVRENTII· AD· THEATRVM.POMPEII·ALTERA VIA· ARDEATINA· A· DAMASO· CONDITAE· MVLTA MARTYRVM· SEPVLCRA· TITVLIS· DONARIISQVE EXCVLTA
DAMASVS·ANNO· XVIIII·PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· SIRICIVS· CONCILIVM CCCLXXXV·
AB· EO· INDICTVM· VETERIS· DISCIPLINAE RETINENDAE· CAVSSA· RESPONSVM· HIMERIO PONT· TARRACON· SECVNDVM· QVAESITA· DATVM PRESBYTERI· ET· DIACONI·EX·VETERI·PRAESCRIPTO CAELIBEM· VIVERE· VITAM· IVSSI
THEODOSIVS· AVG· CVM· HONORIO· CAESARE·VRBEM INGRESSVS· CONGIARIVM· POPVLO· DEDIT CCCLXXXVIIII·
MONVMENTA· VETERIS· SVPERSTITIONIS·RITVSQVE OMNES· PROFANOS· EDICTO· SVSTVLIT
CONCILIVM· ITERVM· COACTVM· ADVERSVS IOVINIANVM· ADMONITI· PER· EPISTOLAS·EPISCOPI CCCLXXXX·
NE· QVIS· IN· LOCVM·EPISCOPI·DEMORTVI· INSCIO PONTIFICE· MAXIMO· INITIARETVR
SIRICIVS· ANNO· XIIII· PONTIFICATVS· SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F·E· ANASTASIVS·CONCILIVM CCCLXXXXVIIII·
AB· EO· CONVOCATVM· VETERIS· DISCIPLINAE CCCC·
RETINENDAE· CAVSSA

SAECVLVM· V·

AEDES· CRESCENTIANA· IN· COELIO· AB· ANASTASIO P· M· CONDITA· DEDICATAQVE· EST· RVFINVS· DE STVDIO· IN· ORIGENEM· REPREHENSVS· LEGATI CCCCI·
EX· AFRICA· AD· POPVLARIVM. INSTITVTIONEM SACERDOTES·A·PONTIFICE·MAXIMO·POSTVLARVNT
ANASTASIVS·ANNO· III· PONTIFICATVS· SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· INNOCENTIVS· HOC PONTIFICE· HONORIVS· AVG· VRBEM· INGRESSVS SEPVLCRVM· PETRI· ET· PAVLLI· APOSTT· INVISIT CCCCIII·
LVDOS· GLADIATORIOS· EDICTO· SVSTVLIT
AEDES· GERVASI. ET· PROTASI. MARTYRR· VALLE QVIRINI· AB· INNOCENTIO· DEDICATAST·RESPONSA

DATA

EPISCOPIS. DE. SACRO. IVRE. MVLTIS. PETENTIBVS
DATA. IOANNIS. CHRYSOSTOMI. CAVSSA. SVSCEPTA
ACTA. CONIVRATIONIS. THEOPHILIANAE. RESCISSA CCCCV.
INNOCENTIVS. GOTHICO. BELLO. INGRVENTE
RAVENNAM. CVM. LEGATIS. SENATVS. AD. HONORIVM
AVG. PROFECTVS. EST. PACIS. CONSTITVENDAE
CAVSSA. VRBS. DIV. OBSESSA. CAPTAQVE. AB. REGE CCCCX.
ALARICO
CAELESTIVS. CARTHAGINE. IN. CONCILIO. DAMNATVS
AD. PONT. MAX. PROVOCAVIT. IDEM. ET. PELAGIVS
AB. INNOCENTIO. PERCVLSI. ET. INTERDICTO. A
SACRIS. COMMVNIBVS. AMOTI CCCCXVII.
INNOCENTIVS. ANNO. XVI. PONTIFICATVS. SVI
MORTVVS. EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. ZOSIMVS
CONCILIVM. EPISCOPORVM. AB. EO. INDICTVM
VETERIS. DISCIPLINAE. RETINENDAE. CAVSSA
PELAGIVS. ET. CAELESTIVS. ITERVM. DAMNATI CCCCXVIII.
ZOSIMVS. ANNO. II. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS
EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. BONIFACIVS. HVIC
FACTIO. SEDITIOSORVM. EVLALIVM. OPPOSVIT
TVMVLTVS. IN. VRBE. FVIT. EVLALIVS. HONORII
AVG. IVSSV. IN. EXILIVM. ACTVS. EST
TEMPLVM. PAVLLI. APOSTOLI. VIA. OSTIENSI. A
THEODOSIO. AVG. RESTITVI. COEPTVM. AB
HONORIO. AVG. PERFECTVM. EST. CAVTVM. A
BONIFACIO. NE. ILLYRICVM. PONTIFICI
CONSTANTINOPOL. ADTRIBVERETVR CCCCXXII.
BONIFACIVS. ANNO. IIII. PONTIFICATVS. SVI
MORTVVS. EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. CAELESTINVS
HOC. PONTIFICE. FACTIONIBVS. HAERETICORVM
EX. AVCTORITATE. PLACIDIAE. AVG. PVRGATA
VRBS. CAELESTIVS. EX. TERRA. ITALIA. PVLSVS CCCCXXV.
CONCILIVM. EPISCOPORVM. IN. VRBE. BIS. ACTVM
ADVERSVS. NESTORIVM. CONCILIVM. MAGNVM
CONVOCATVM. EPHESVM. LEGATI. QVI. PRAEESSENT
ARCADIVS. ET. PROIECTVS. EPISCOPI. PHILIPPVS CCCCXXXI.
PRESB. EODEM. ANNO. PALLADIVS. PONTIFEX. IN
HIBERNIAM. AD. EIVS. INCOLAS. INSTITVENDOS
MISSVS. EST
AEDES. SABINAE. MART. IN. AVENTINO. A. PETRO

PRESB. DOMO. ILLYRICO. AEDIFICATA. EST
MEMORIAE.ET.SCRIPTIS. AVGVSTINI. LVCVLENTVM
TESTIMONIVM. A. PONT. MAX. IMPERTITVM
CAELESTINVS.ANNO. X. PONTIFICATVS.SVI.MORTVVS
EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. XYSTVS. III. HOC CCCCXXXII.
PONTIFICE. CONCILIVM. INDICTVM. ADVERSVS CCCCXXXIII.
PELAGIANOS. ET. NESTORIANOS
AEDES. LAVRENTII. ET. LVCINAE.A.XYSTO.CONDITA
TEMPLVM. LIBERIANVM. RESTITVTVM. TESTVDO
SACRI. FONTIS. IN. LATERANO. EXORNATA CCCCXXXVI.
IVLIANI.DVCIS.PARTIVM. PELAGIANARVM.DETECTAE
FRAVDES.IPSE.AECLANO. INTERCLVSVS. DAMNATVS
XYSTVS. ANNO. VIII. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS
EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. LEO. MAGNVS. HOC CCCCXXXX.
PONTIFICE.CONCILIVM.EPISCOPORVM.QVOTANNIS
ACTVM. III. K. OCTOBR. ANNIVERSARIO. INITI. AB
EO. PONTIFICATVS. DIE
MAVRITANI. ET. SICVLI. AD. PRAESCRIPTA. MAIORVM
LEONIS. LITTERIS. REVOCATI. PASCHAE. DIES
SECVNDVM. KALENDARIVM. ALEXANDRINORVM
DEFINITI CCCCXXXXIII.
MANICHAEI. ROMA. PVLSI.SCRIPTA.EORVM. FLAMMIS
DEVOTA. FACTIO. PELAGIANORVM. ET CCCCXXXXVII.
PRISCILLIANORVM. REPRESSA
LEO. PER. EPISTOLAM. AD.FLAVIANVM. SENTENTIAM
SVAM. DE.DEO.HOMINE.EXPOSVIT.CONIVRATIONIS
EPHESIAE. ACTA. OMNIA. RESCIDIT CCCCL.
EVDOXIA.AVG.AEDEM.PETRI.IN.EXQVILIIS CONDIDIT
EADEM. CATENAS. QVIBVS. VINCTVS. FVERAT. IN
EAM.INTVLIT.DEMETRIA. VIRGO. AEDEM. STEPHANI
VIA. LATINA. FECIT
CONCILIVM. MAGNVM. LEGITIMVM. CHALCEDONE
CELEBRATVM. EST. EVTYCHES. ET. DIOSCORVS CCCCLI.
DAMNATI
ATTILA. DVX. HVNNORVM. VRBI. INHIANS. LEONIS
OCCVRSV. ET. ADLOQVIO. DETERRITVS.VICTOREM
EXERCITVM. TRANS. ALPES. REDVXIT CCCCLII.
ACTA. CONCILII. CHALCEDONENSIS. A. LEONE
PROBATA. LITTERIS. AD. VNIVERSAM. ECCLESIAM
MISSIS. CANON. XXVIII. REIECTVS CCCCLIII.

GEN-

GENSERICVS· DVX· VANDALORVM· LEONE DEPRECANTE· AB· INCENDIO· VRBIS· ET COMPILATIONE· AEDIVM· SACRARVM· MILITES COHIBVIT CCCCLV·

LEONIS· LITTERIS· EXCITATI· ORIENTIS· EPISCOPI ADVERSVS· TIMOTHEVM· ELVRVM· QVI· PONTIFIC· ALEXANDR· INVASERAT· AEGYPTII· AD· TVENDAM MAIORVM· DOCTRINAM· CONFIRMATI CCCCLVII·

AEDES· CORNELIJ· VIA· APPIA· A· LEONE· CONDITA NONNVLLAE· QVAE· VETVSTATE· DILABEBANTVR RESTITVTAE· MVLTAE· DONARIIS· AVCTAE

LEO· ANNO· XXII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· HILARVS· LITTERAE CCCCLXI· AB·EO·AD·ORIENTIS·EPISCOPOS·MISSAE·DOCTRINAE VETERIS· TVENDAE· CAVSSA· CONTROVERSIAE INTER· EPISCOPOS· GALLIARVM· COMPOSITAE CCCCLXII·

TEMPLA· VRBIS· REFECTA· EXORNATA· AEDICVLAE TRES· AD· FONTEM· IOANNIS· AB· INCOHATO EXSTRVCTAE· BIBLIOTHECAE·BINAE· IN· LATERANO INSTITVTAE· COENOBIA· DVO· MONACHIS·APERTA DITATA

CONCILIVM· EPISCOPORVM· INDICTVM· VETERIS DISCIPLINAE· RETINENDAE· CAVSSA· EPISCOPIS CCCCLXV· HISPANIARVM· PRAESCRIPTVM· NE· QVIS· SIBI SVCCESSOREM·MORTIS·CAVSSA·DESIGNARET·NEVE PONTIFICATVS· COMMVTARENTVR

ANTHEMIVS· AVG· HILARO· AVCTORE· PHILOTHEVM MACEDONIANVM· REBVS· NOVIS· STVDENTEM COERCVIT CCCCLXVII·

HILARVS· ANNO· VII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· SIMPLICIVS· A· PROBO CCCCLXVIII· HVIVS· LEGATO· AMBITIOSA· ACACII· PONT· CONSTANTINOP· AVCTORITAS· INTRA· VETERES FINES· COHIBITA· ZENO·EPISC·HISPALENSIVM·VICE PONTIFICIS· MAXIMI· PER· HISPANIAS·FVNGI·IVSSVS

SIMPLICII· LITTERIS· BASILISCVS· AVG· AB· ELVRO ET·EVTHYCHIANIS·TVENDIS·DETERRITVS·DAMNATI CCCCLXXVI· QVI· IN· ANTIOCH· ET· ALEXANDR· PONTIFICATVM INVASERANT CCCCLXXVIII·

AEDES· STEPHANI· IN· COELIO·ALTERA·AD·LAVRENTI

EXTRA· POMOERIVM· ITEM· VIVIANAE· AD· DOMVM
LICINIANAM·ET·ANDREAE·IN·EXQVILIIS· CONDITAE
PRONAON· TEMPLO· VATICANO· ADIECTVM
TALAIAS·PONTIFICAT·DETVRBATVS· ET· ALEXANDRIA
PROFVGVS· IN· VRBEM· AD· PONT· MAX· VENIT CCCCLXXXII·
SIMPLICIVS· ANNO· XV· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· FELIX· III. CONCILIVM CCCCLXXXIII·
AB· EO· INDICTVM·ADVERSVS·ACACIVM·FAVTOREM
HAERETICORVM· QVERELAE· TALAIAE· EXSVLIS
AVDITAE· LEGATI· CONSTANTINOPOLIM· VITALIS
ET· MISENVS· EPISCOPI
ZENO· AVG· DE· OFFICIO· GRAVITER· ADMONITVS
ACACIVS· ROMAM· IN· IVDICIVM·VOCATVS·LEGATI
OB· PRAEVARICATIONEM· PONTIFICATV· ABIRE
IVSSI·ET·A·SACRIS·COMMVNIBVS·AMOTI·SENTENTIA CCCCLXXXIIII·
IN· ACACIVM· CONTVMACEM· DICTA· VT· HONORE
OMNI· SPOLIATVM·IN·ALIENORVM· NVMERO·OMNES
HABERENT·QVI·NON· PARVERVNT· EODEM·NVMERO
HABITI
CONCILIVM· VOCATVM· OB· EOS. QVI· IN· AFRICA
ARIANIS· IN· ECCLESIAM· SAEVIENTIBVS·A·VETERIS CCCCLXXXVII·
DOCTRINAE· PROFESSIONE· DEFECERANT· AEDES
AGAPETI· EXSTRVCTA· AD· LAVRENTII· EXTRA
POMOERIVM
FRAVITAE· SVCCESSORI· ACACI. DESIGNATO· HAC
LEGE·SPES·FACTA·CONCORDIAE·VT·NOMINA·ACACI CCCCLXXXVIIII·
ET· MONGI· SACRIS· E· TABVLIS· DELERET
FELIX· ANNO· VIIII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· GELASIVS· RECVSATA CCCCLXXXXII·
AB. EO· EVPHEMI. PONTIFIC. CONSTANTINOPOL.
CONSENSIO·NI·NOMEN·ACACI·DELERET·REFVTATAE CCCCLXXXXIII·
GRAECORVM· DE· ACACI. IVDICIO· QVERELAE
CONCILIVM· ROMAE· ACTVM· VT· LIBRORVM· CENSVS
FIERET· ET· AVCTORITAS· CVIVSQ. DEFINIRETVR
ITEM. VT· MISENO· LEG· PONTIFICATVS·CVMANVS
RESTITVERETVR·MANICHAEI·IN·VRBE· LATITANTES CCCCLXXXXV·
IN· EXSILIVM· PVLSI· PELAGIANI· ET· EVTYCHIANI
REPRESSI
AEDES· A· GELASIO· TRES· DEDICATAE· SVNT·TIBVRE
VIA· LABICANA· ET· VIA· LAVRENTINA·SACERDOTES

CANONICI· IN· LATERANVM· DEDVCTI

GELASIVS· ANNO· V· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F·E· ANASTASIVS· II· LEGATI AB· EO· CONSTANTINOPOLIM· CRESCONIVS· ET GERMANVS· QVI· DE· PACE· CONCORDIAQVE· CVM GRAECIS· AGERENT CCCCLXXXXVI·

LITTERAE· AB· ANASTASIO· IN· GALLIAM· AD·REGEM CLODOVAEVM·GRATVLANDI·CAVSSA·MISSAE·QVOD IS· CHRISTIANAM· PROFESSIONEM· AMPLEXVS·ESSET CCCCLXXXXVII·

ANASTASIVS·ANNO· II· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· SYMMACHVS· HVIC FESTI· PATRICI· FACTIO· LAVRENTIVM· OPPOSVIT ANASTASI· AVG· CONSENSIO· A· SYMMACHO REPVDIATA· NI· ACACI· NOMEN· DELERETVR CCCCLXXXXVIII·

CONCILIVM· BIS· VOCATVM· ADVERSVS·LAVRENTIVM PONTIFICIS· MAXIMI·CREANDI·RATIO·IN·POSTERVM LEGIBVS· CONSTITVTA D·

SAECVLVM· VI·

CONCILIVM·ITERVM·VOCATVM·ADVERSVS·LAVRENTI FACTIONEM· LEGES· DE· AMBITV· LATAE· TERTIO ITEM· ET· QVARTO· LEGITIMA· SYMMACHI AVCTORITAS· AB· INIVRIIS· ADSERTA· QVINTO ACTVM· DE· POENIS· EORVM· QVI· IN· FVNDOS ECCLESIAE· INVASISSENT DI· DV·

SYMMACHVS· AEDEM· PETRI· VIA· TIBVRTINA DEDICAVIT. AEDEM· SILVESTRI· ET· MARTINI· IN EXQVILIIS· BINAS· VIA· AVRELIA· AGATHAE· ET PANCRATII· CONDIDIT· HAGNAE· ET· FELICITATIS RESTITVIT· TEMPLVM· VATICANVM· AMPLIAVIT EXCOLVIT· ET· IN· PROXIMO· AEDEM· ANDREAE APOST· FECIT· IDEM·DOMOS·ALENDIS· PAVPERIBVS TERNAS· APERVIT

EPISCOPI· PER· ILLYRICVM· SYMMACHI· LITTERIS CONTRA·EVTYCHIANOS·CONFIRMATI· ORIENTALES ECCLESIAE· OPEM· AB· EODEM· ADVERSVS HAERETICOS· IMPLORARVNT DXII·

SYMMACHVS· ANNO· XVI· PONTIFICATVS· SVI MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· HORMISDAS DXIIII.

LEGATOS· QVI· DE· PACE· AGERENT· ANASTASIVS AVG· AD· EVM· MISIT· IDEM·LEGATOS HORMISDAE CONSTANTINOPOLI· MALE· HABITOS· ROMAM· RE INFECTA· REDIRE· IVSSIT DXVII·

CONCILIVM· VOCATVM· ADVERSVS· GRAECOS DISCORDIAE·VETERIS·TOLLENDAE·CAVSSA·LEGATI CONSTANTINOPOLIM· ITERVM· MISSI· QVI· RES COMPONERENT·PAX·IVSTINO·AVG·CONCILIATORE CVM· EPISCOPIS· CONFECTA·DAMNATI· HAERETICI NOMINA· ACACI· EVPHEMI· MACEDONI· ET SECTATORVM· SACRIS· E· TABVLIS· DELETA· SVNT DXVIII· DXVIIII·

HORMISDAS· ANNO· VIIII· PONTIFICATVS· SVI MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· IOANNES HVNC· REX· THEODORICVS· CONSTANTINOPOLIM CVM· LEGATIS· IRE· COEGIT· QVI·IVSTINVM· AVG· ARIANIS· PLACARENT DXXIII·

IOANNES· A· IVSTINO· AVG· ADORATIONE· ATQVE OMNI· HONORE· ACCEPTVS· EST· IDEM· TEMPLA DE·ARIANIS· RECEPTA·SACRIS·LEGITIMIS·EXPIAVIT DXXV·

REX· THEODORICVS· IOANNEM· ET· LEGATOS·QVOD LEGATIONEM· EX· IPSIVS· SENTENTIA· NON PEREGISSENT· IN· CARCEREM· INCLVSIT· IOANNES ANNO· III· PONTIFICATVS· SVI· RAVENNAE· IN VINCVLIS· MORTVVS· EST·IN·EIVS· LOCVM·FACTVS EST· FELIX· IIII· LITTERAE· AB· REGE· ATALARICO AD· SENATVM·MISSAE·GRATVLANDI· CAVSSA· QVOD PONTIFEX· MAXIMVS· RENVNCIATVS· IS· ESSET QVEM· PATER· EIVS· COMMENDAVERAT DXXVI·

DIONYSIVS· EXIGVVS· CYCLVM·SVVM·EDIDIT· ANNOS CHRISTIANOS· PRIMVS· COMPVTANDO· VSVRPAVIT DXXVII·

FELIX· QVOD· ROMVLI· TEMPLVM· FVERAT·AEDEM COSMAE· ET· DAMIANI· FECIT· IDEM· SATVRNINI MART· AEDEM· VIA· SALARIA· INCENDIO CONSVMPTAM· RESTITVIT

EDICTVM· AB· REGE· ATALARICO· DE· LITIBVS ADVERSVS· CLERVM· VTI· IVDICIVM· A· PONTIFICE MAXIMO· EXERCERETVR DXXVIII·

FELIX· ANNO· V· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS·EST IN· EIVS· LOCVM·F·E·BONIFACIVS· II· HVIC·FACTIO SEDITIOSORVM· DIOSCORVM· OPPOSVIT· CVIVS DXXX·

TAMEN· CONATVS· MORS· BREVI· COMPRESSIT
CONCILIVM· A· BONIFACIO· VOCATVM· VT· DE
SVCCESSORE· DELIBERARET· EVNDEM· QVVM
DESIGNATVS· ESSET· MOX· VITIO· FACTVM
PRONVNCIAVIT·CONCILIVM·RVRSVS·BIS· INDICTVM
PRIMO·ACTVM· DE· ADMINISTRATIONE· ECCLESIAR·
ILLYRICARVM· SECVNDO· DE· VETERI· DOCTRINA
ADVERSVS· EVTYCHIANOS DXXXII·

BONIFACIVS·ANNO· III· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS
EST·IN·EIVS·LOCVM·F·E·IOANNES· II· EO·PONTIFICE
CAPTATORIBVS·SVFFRAGIORVM·ADITVS·AD·SACROS
HONORES· SENATVS· CONSVLTO· INTERCLVSVS
IIDEM· AB· REGE· ATALARICO· POENA· MVLTATI

LEGATI· AB· IVSTINIANO·AVG·VENERE· QVI·PONTIF·
MAXIMO· LITTERAS· CATHOLICAE· PROFESSIONIS DXXXIII·
TESTES· OFFERRENT· DONAQVE·PETRO·APOSTOLO
IN· VATICANO· DICARENT

IOANNES· ANNO· III· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· AGAPETVS· HVNC·REX DXXXV·
THEODOTVS· PACIS· CONSTITVENDAE· CAVSSA
ORATOREM· AD· IVSTINIANVM· AVG· MISIT·MAGNI
EIDEM· HONORES· CONSTANTINOPOLI· HABITI
AVTHIMVS· AVCTOR· RERVM· NOVARVM· EX· EIVS
AVCTORITATE· PONTIFICATV· SE· ABDICARE
COACTVS·MVLTI· HAERETICARVM·PARTIVM· DVCES
IN· EXSILIVM· PVLSI

AGAPETVS· MENSE· XI· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS
EST· CONSTANTINOPOLI· IN· EIVS· LOCVM· F· E· DXXXVI·
SILVERIVS·QVEM·REX·THEODOTVS·COMMENDARAT

BELISARIVS·DVX·GOTHICI·BELLI·CAMPANIA·RECEPTA
VRBEM· INGRESSVS· MOENIA· ET· PROPVGNACVLA DXXXVII·
RESTITVIT· FOSSAM· CIRCVMDVXIT· GOTHORVM
IMPETVM· RETARDAVIT

REX· VITIGES· VRBEM· OBSIDIONE· CLAVSIT· IN· EO
RERVM· DISCRIMINE· THEODORA· AVG· SILVERIO
EXSILIVM· IRROGAVIT· QVOD· ANTHIMI
RESTITVTIONI· ADVERSATVS· ESSET· EIDEM
VIGILIVM· PER· VIM· SVFFECIT

SILVERIVS· ANNO· II· PONTIFICATVS·SVI·IN·EXSILIO
MARTYRIVM· FECIT· AB· EIVS· MORTE· VIGILIVS DXXXVIII·

PONTIFEX· MAXIMVS· HABITVS· EST
GOTHI· OBSIDIONEM·VRBIS· SOLVERVNT·BELISARIVS
AFRICA· SVBACTA· ET· VRBE· ATQVE· ITALIA
LIBERATA· CRVCEM· AVREAM· CENTVM· PONDO
GEMMIS. DISTINCTAM· PETRO· APOSTOLO·DONVM
DEDIT· IDEM· HOSPITALES· DOMOS· ALENDIS
PAVPERIBVS· BINAS· EXSTRVXIT
ARATOR· ACTA· APOSTOLORVM· QVAE· VERSIBVS DXXXXIII·
COMPLEXVS· ERAT· AD· PETRI· IN· EXQVILIIS
RECITAVIT· HYPODIACONVS· A· VIGILIO· FACTVS
EST
REX· TOTILAS· VRBEM· OBSIDERE· INSTITVIT
IVSTINIANVS·AVG· VIGILIVM· CONSTANTINOPOLIM DXXXXV·
ARCESSIVIT
VRBS· A· REGE· TOTILA· CAPTA· EST· MOENIA
INTERRVPTA· OPES· DIREPTAE· MAGNVS· CIVIVM DXXXXVI·
NVMERVS·DIFFVGIT·MVLTI·A· REGE· IN·CAMPANIAM
DEDVCTI
BELISARIVS· VRBEM· IMPROVISO· ADVENTV·RECEPIT
COMMVNIVIT· GOTHOS· OPPVGNATIONEM DXXXXVII·
INFERENTES· FVGAVIT
VRBS·ITERVM· AB·REGE· TOTILA· OBSESSA· CAPTAQVE DXXXXVIIII·
EST· GRAECI· MAGNAM· PARTEM· CAESI· CIVES
BENE· HABITI· SVNT
VIGILIVS· COSTANTINOPOLI· MVLTIS· PRECIBVS
A· IVSTINIANO· AVG· CONTENDIT· VT· BELLVM DL·
ADVERSVS·GOTHOS·RENOVARET· CONTROVERSIAE
IBIDEM· MOVERI·COEPTAE·DE·SCRIPTIS·THEODORI
ET· THEODORETI· ET·IBAE· VIGILIVS· SENTENTIAE
AVGVSTI· ADVERSATVS·CHALCEDONEM·IN·ASYLVM DLI·
SECESSIT
VRBS· A· NARSETE· PVLSIS· GOTHIS· RECEPTA· QVI
MAVSOLEVM· HADRIANI· COMMVNIVERANT· IN
DEDITIONEM· VENERVNT DLII·
CONCILIVM· MAGNVM· CONSTANTINOPOLI· ACTVM
VIGILIVS·CVM·SENTENTIAE·EIVS·SVFFRAGATORIBVS DLIII·
OB· CONSTANTIAM· PROPOSITI· IN· EXSILIVM
PVLSVS· PAVLLO· POST· REVOCATVS· EXPOSITA
SENTENTIAE· SVAE· FORMVLA· ACTA· CONCILII
COMPROBAVIT· IDEM· QVVM· ROMAM· REDIRET

SYRACVSIS. MORTVVS. EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E.
PELAGIVS. QVEM. IVSTINIANVS. AVG. COMMENDARAT DLV.
SVMMA. INTER. EPISCOPOS. DE. CONCILII. QVINTI
AVCTORITATE. DISSENSIO. FVIT. EAM. PELAGIVS
LITTERIS. SEDARE. CONATVS. EST. NARSETE DLVI.
AVCTORE. TEMPLA. VRBIS. INSTAVRATA. DOMVS
RESTITVTAE. AVCTA. A. PELAGIO. AEDES. LAVRENTI
EXTRA. POMOERIVM. ET. SEPVLCRVM. MARTYRIS
SIGNIS. ARGENTEIS. EXCVLTVM. IDEM. DOMI. AEDES
HOSPITALES. SENIBVS. EGENIS. CONSTITVIT
TEMPLVM. PHILIPPI. ET. IACOBI. APOSTT. INCHOAVIT
PELAGIVS. ANNO. V. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS
EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. IOANNES. III. HOC DLX.
PONTIFICE. TEMPLVM. PHILIPPI. ET. IACOBI. APOSTT.
ABSOLVTVM. EST
PESTILENTIA. GRAVIS. IN. VRBE. TERRAQVE. ITALIA
OMNE. MORTALIVM. GENVS. DEPOPVLATA. EST DLXVI.
IOANNES. NEAPOLIM. PROFECTVS. NARSETEM. IAM
IN. GRAECIAM. SOLVENTEM. RETINVIT. ET. IN DLXVII.
VRBEM. REDVXIT
REX. ALBOINVS. MAGNVM. LANGOBARDORVM
ALIARVMQVE. GENTIVM. EXERCITVM. IN. ITALIAM DLXVIII.
INFVDIT
IOANNES. ANNO. XIII. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS
EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. BENEDICTVS. HOC DLXXIII.
PONTIFICE. GREGORIVS. QVI. MAGNVS. DICTVS
EST. QVVM. SE. PRAEFECTVRA. VRBIS. ABDICASSET
COENOBIVM. DOMI. SVAE. AD. CLIVVM. SCAVRI
CONDIDIT. IBIQVE. MONACHVM. AGERE. INSTITVIT
MAGNAE. PASSIM. A. LANGOBARDIS. INLATAE. ITALIAE
CLADES. PLERAQVE. OPPIDA. CAPTA. INCVRSIONES DLXXV.
IN. FINES. ROMANOS. FACTAE
BENEDICTVS. ANNO. V. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS
EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. PELAGIVS. II. LEGATI DLXXVIII.
AB. EO. AD. TIBERIVM. AVG. QVI. AVXILIVM
ADVERSVS. HOSTES. IMPLORARENT. SVBMISSAE
GRAECORVM. COPIAE. LANGOBARDOS. VRBI
IMMINENTES. IN. OFFICIO. TENVERE. PROCVRATIO
NEGOTIORVM. PONTIFICALIVM. APVD. TIBERIVM
AVG. GREGORIO. DATA. EST

LAN-

LANGOBARDI· COENOBIVM· AGRI· CASINATIS
IRRVPTIONE· FACTA· CEPERVNT· MONACHOS DLXXXII·
DILAPSOS· VAGOSQVE· PELAGIVS· COLLEGIT
SEDEMQVE· IIS· AD· LATERANVM· DEDIT
MAVRITIVS· AVG· DE· VRBIS· PERICVLO· ADMONITVS
GREGORIVS·IN·PATRIAM·REDIIT·GRAVES·LITTERAE DLXXXIII·
A· PELAGIO· MISSAE· AD· HELIAM· PONTIFICEM
AQVILEIENSIVM· ET· AD· OMNES· VENETIAE
EPISCOPOS· VT· A· PERVERSA· SENTENTIA
DIMOVERET· ZMARAGDI·HEXARCHAE· RAVENNAT.
AVCTORITAS· ATQ. OPERA· INTERPOSITA· EST
CONCILIVM· INDICTVM· AD· EOS· IN· GRATIAM
RECIPIENDOS· QVI· OB· ACTA· CONCILII· MAGNI DLXXXVIIII·
CONSTANTINOPOLITANI· II· A·PONTIFICE·MAXIMO
DISSEDERANT· PRAEFATIONVM· QVAE· IN· SACRIS
SOLLEMNIBVS· CANTANTVR· EXEMPLAR· GALLIS
ET· GERMANIS· DATVM
TIBERIS· EXVNDATIO· ET· PESTILENTIA· IN· VRBE
FVIT· FVNESTAE· VBIQVE· DOMVS· PELAGIVS· IPSE DLXXXX·
ANNO· XII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS· EST·IN
EIVS· LOCVM· F· E· GREGORIVS· MAGNVS
SVPPLICATIONES· AB· EO·AD·TEMPLA· INSTITVTAE
PLACANDI· NVMINIS· CAVSSA
ARIOLFI· DVCIS· SPOLETINORVM· CONATVS
GREGORIO· AVCTORE· REPRESSI· REX· AGILVLFVS
OBSIDIONEM· VRBIS· SOLVERE· COACTVS· REGINA DLXXXXII·
THEODELINDA· DE· CONTROVERSIIS· CONCILII
QVINTI· A· GREGORIO· EDOCTA· MVLTI· PACIS
STVDIO· LABORES· EXANTLATI
GREGORIVS· LEGATIS· IN·SARDINIAM·SACERDOTIBVS DLXXXXV·
MVLTOS· INANIVM· DEORVM· CVLTORES· VETERI
SVPERSTITIONE· LIBERAVIT· IOANNEM·EPISCOPVM
CONSTANTINOPOL· QVI· SE· PONTIFICEM
OECVMENICVM· APPELLABAT· ABSTINERE· EO
TITVLO· IVSSIT· CONCILIO· VOCATO· IOANNEM
PRESBYTERVM· CHALCEDONENSEM· HAERESIS
INSIMVLATVM· ABSOLVIT
AVGVSTINVS· ET· SOCII·MONACHI·MISSI·A·GREGORIO DLXXXXVI·
IN· BRITANNIAM·QVI·EAS·GENTES·AD·CHRISTIANAM
PROFESSIONEM· INSTITVERENT· CROTONIATES

CON-

CONTVMELIIS· CAPTIVITATIS· EXEMPTI· PAX· EO CONCILIATORE· ITALIAE· REDDITA DLXXXXVIIII·
AEDES· AGATHAE· VICO· SVBVRRA· QVAM· FLAVIVS RICIMER· ADORNARAT· EXPIATA· DEDICATAQVE EST· TEMPLA· PASSIM·ORNATV·EXCVLTA·DONARIIS AVCTA

SAECVLVM· VII·

CONCILIVM· A· GREGORIO· INDICTVM· AD LATERANVM· CONTROVERSIAE· DE· IVRE DCI· MONACHORVM· DIREMPTAE· ANDREAS· PLANVS DAMNATVS· EST

DONA· A· GREGORIO· REGINAE· THEODELINDAE DCII· MISSA· LAGVNCVLAE· OLEI· PLENAE· DE· LYCHNIS AD· MARTYRVM· SEPVLCRA· ARDENTIBVS

GREGORIVS·ANNO· XIIII· PONTIFICAT· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM. F· E· SABINIANVS· HOC DCIIII· PONTIFICE· FAMES· IN· VRBE· FVIT· RAVENNAE ACTVM· EX· EIVS· AVCTORITATE· DE· DISSIDIO EPISCOPOR· TOLLENDO· CANDIDIANVS· PONTIFEX MAIOR· AQVILEIENSIVM·RITE· FACTVS·IN·INSVLAM GRADVM· CONCESSIT

SABINIANVS· ANNO· II· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· BONIFACIVS· III·HVIVS DCVII· OPERA. PHOCAS· AVG· ADVERSVS· PONTIFICES CONSTANTINOPOLITANOS· EDIXIT· VNVM· ESSE QVI· EPISCOPVS· OECVMENICVS· HABENDVS· SIT PONTIFICEM· ROMANVM

CONCILIO· IN· VRBEM· CONVOCATO· ACTVM· DE PONTIFICVM· CREATIONE· DECRETVMQVE·FACTVM EST·A·DEFVNCTI·SEPVLTVRA·TRIDVVM· SVFFRAGIIS SVPERSEDENDVM· VIDERI

BONIFACIVS· MENSE· VIIII· PONTIFICATVS· SVI MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· BONIFACIVS IIII· PANTHEON·AB·EO· EXPIATVM·DEDICATVMQVE DCVIII· EST· CONSENSV· PHOCAE· AVG· QVI· NOVAE·AEDI FVNDOS· ADTRIBVIT

CONCILIVM· VOCATVM· AD· COMPONENDAS BRITANNORVM· CONTROVERSIAS· DE· IVRE DCX·

MONACHORVM· RESPONSA. DATA
BONIFACIVS·ANNO· VII· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· ADEODATVS·ORIENTE
OMNI· PERSARVM· INCVRSIONIBVS· INFESTO· PAX DCXV·
IN· ITALIA. FVIT· LANGOBARDI· ARIANAS· PARTES
PLERIQVE· DESERVERVNT
TERRAE· PRIMVM· MAXIMVS· MOTVS· DEINDE· LVES
VRBEM· ADTRIVIT· ADEODATVS·ANNO·IIII·PONTIF·
SVI· MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· DCXVIIII·
BONIFACIVS· V·
LEGATI· E· BRITANNIA· NVNCIAVERVNT· REGEM
ATHELVALDVM· FACTVM· ESSE· CHRISTIANVM·REX DCXXI·
NORTHVMBRIORVM· BONIFACII· LITTERIS· AD
CHRISTIANAM· PROFESSIONEM· EXCITATVS· EST
PONTIFICIS· CANTVARIENSIS· HONORES· AVCTI
BONIFACIVS·ANNO· VI· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS
EST· IN· EIVS·LOCVM· F·E·HONORIVS·HOC·PONTIF· DCXXV·
SACROSANCTA· CRVX· D· N· IESV· AB· HERACLIO
DE· PERSIS· RECEPTA· EST DCXXVIIII·
TVRBATVM· IN· ORIENTE· OB· HAERESIM
MONOTHELETARVM· FRAVDOLENTAE· AD DCXXXIIII·
HONORIVM· DE· EA· LITTERAE· A· FAVTORIBVS
MISSAE· RESPONSVM· AB· EODEM· SECVNDVM
QVAESITA· DATVM· CYRVS· PONTIFEX
ALEXANDRINORVM· SILERE· IVSSVS
SAXONES· QVI· INSVLAM· BRITANNIAM· AD
OCCIDENTEM· INCOLEBANT· HONORII· OPERA
CHRISTIANAM· PROFESSIONEM·AMPLEXI·DISSIDIVM DCXXXVII·
DIOECESIS· AQVILEIENSIS· IN· MVLTOS· ANNOS
SVBLATVM
TEMPLVM· VATICANVM· AB· HONORIO· TEGVLIS
AEREIS· DE· AEDE· ROMAE· AVVLSIS· CONTECTVM
EST·AEDES· HAGNAE·VIA·NOMENTANA·PANCRATII
VIA· AVRELIA· RESTITVTAE· ITEM· AEDES
APOLLINARIS·IN·VATICANO· IIII· CORONATORVM
IN· COELIO· LVCIAE· AD· CLIVVM· SVBVRRAE
HADRIANI· IN· TRIBVS· FORIS· ANASTASII· AD
AQVAS·SALVIAS·CYRIACI·VIA· OSTIENSI· CONDITAE
HONORIVS·ANNO· XIII· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS DCXXXVIII·
EST· INTERREGNVM· AB· EIVS· MORTE· ANNI· ET

MENSIVM· VII· DIERVMQ· XVII· PER· ID· TEMPVS
SACRI· THESAVRI· TEMPLI· LATERAN· AB· ISAACO
HEXARCHA· PVLSIS· IN· EXSILIVM· CVSTODIBVS
COMPILATI

SEVERINVS· PONTIFEX· MAXIMVS· F· E· CONCILIVM
AB· EO· VOCATVM· ADVERSVS· MONOTHELETAS DCXXXX·
ΕΚΘΕΣΙΣ· HERACLII· AVG· ET· ACTA· SYNODI
CONSTANTINOP· RESCISSA· DAMNATA

SEVERINVS·MENSE· III· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM·F·E·IOANNES· IIII· LITTERAE
AB· HOC· AD· HERACLIVM· CONSTANTINVM· AVG· DCXXXXI·
MISSAE· VT· EVM· DE· HONORII·PONT·MAX·RECTA
SENTENTIA·ET·DE·SERGII·PONTIF·CONSTANTINOP·
PERVERSA· DOCTRINA· EDOCERET

DALMATAE· AB· EODEM· ATQVE· HISTRI· INOPIA
LEVATI· QVIQVE· A· BARBARIS· RAPTI· IN DCXXXXII·
SERVITVTEM· FVERANT· PRETIO· REDEMPTI
AEDES· VENANTII· ET· ANASTASII· AD· FONTEM
LATERAN· EXSTRVCTA

IOANNES· ANNO· II· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· THEODORVS· HOC
PONTIFICE· PYRRHVS· QVI· PONTIFICATV
CONSTANTINOP· SE· ABDICARAT· ROMAM· VENIT DCXXXXV·
ET· MONOTHELETARVM· DOCTRINA· REIECTA
SACRAMENTVM· EX· FORMVLA· CATHOLICAE
PROFESSIONIS· DIXIT

PAVLLVS· PONTIFEX· CONSTANTINOP·A·THEODORO
GRAVITER· ADMONITVS· VT· ANIMI·DOCTRINAEQ·
SVAE· SENSA· APERIRET· AEDES·VALENTINI·MART· DCXXXXVI·
VIA· FLAMINIA· CONDITA· EST

PYRRVS· QVOD· RAVENNAE· DEGENS· AD· PARTES
MONOTHELETARVM· REDIERAT· A· THEODORO
DAMNATVS· EST· SENTENTIA· IN· EVM· AD· PETRI DCXXXXVIII·
APOST· SEPVLCRVM· D·N·IESV· SANGVINE·SCRIPTA

THEODORVS·ANNO·VII·PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F·E· MARTINVS·CONCILIVM
AB· HOC· VOCATVM· IN· LATERANVM· REIECTA DCXXXXVIIII·
OMNIVM· SVFFRAGIIS· ΕΚΘΕΣΙΣ· HERACLII· ΤΥΠΟΣ
CONSTANTIS· AVGG· DAMNATI· PARTIVM· DVCES
CYRVS· SERGIVS· PYRRHVS· PAVLLVS

MAR-

MARTINVS. A. KALLIOPA. HEXARCHA. IN. TEMPLO
LATERAN. CAPTVS. CONSTANTINOPOL. ADDVCTVS DCLIII.
EST. IBIQVE.CONSTANTIS.AVG.IVSSV. IN.CARCEREM
CONIECTVS. AD. TRES. MENSES. IN. VINCVLIS.FVIT
PRODITIONIS. ACCVSATVS. , CRIMEN. DILVIT
CALVMNIAM. OBTRIVIT.IDEM.EXSVTVS. INSIGNIBVS
PONTIFICATVS. ET. IN. EXSILIVM. ACTVS
PRAECLARVM. MARTYRIVM. FECIT. ANNO. VII.
PONTIFICATVS. SVI DCLV.
EVGENIVS. SEX. ANTE. MENSES. CREATVS. A.MARTINI
MORTE. PONTIFICATVM. SVSCEPIT. ET. LEGATOS
CONSTANTINOPOLIM. MISIT. LITTERAE. AD. EVM
A. PETRO. PONTIFICE.CONSTANTINOP.VENERVNT
DOLI.PLENAE.QVAS.POPVLVS.ROMANVS.VNIVERSVS
QVVM.RECITARENTVR.REIICIENDAS.CONCLAMAVIT
EVGENIVS. ANNO. III. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS
EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. VITALIANVS. LEGATI DCLVII.
AB. HOC.CONSTANTINOPOLIM. QVI. CONSTANTEM
AVG. DE. OFFICIO. ADMONERENT. IS. LIBRVM
EVANGELIORVM. FRONTIBVS. AVREIS. GEMMATIS
PETRO. APOST. DONVM. MISIT
MARINVS. A. VITALIANO. PRIMVS. FERRARIENSIBVS
EPISCOPVS. DATVS DCLXI.
CONSTANS. AVG. CLASSE. TARENTVM. APPVLIT. ET
ROMAM. CVM. EXERCITV. VENIT. VITALIANVS. CVM DCLXIII.
PATRIBVS. POPVLOQVE. AD. MILLIARIVM. VI.
OBVIAM. PROGRESSVS. EVM. IN. VRBEM. ATQVE. AD
TEMPLVM. VATICANVM. DEDVXIT. ILLE. DONIS
PETRO. APOST. DICATIS. LVSTRATAQVE. VRBE
AERIS. QVANTVM. VBIQVE. RELIQVVM.NACTVS. EST
ABSTVLIT. ET. DVODECIMO. AB. ADVENTV. DIE
NEAPOLIM. REVERSVS. IN. SICILIAM. NAVIGAVIT
MAVRVS. PONTIFEX. RAVENNATIVM. QVOD. IMPERII DCLXVI.
EXPERS.PONTIFICEM.MAXIMVM.TAMQVAM.ALIENVM
HABERET. NEC. IN. IVDICIVM. VOCATVS. ADESSET
VITALIANI. SENTENTIA. A. SACRIS. COMMVNIBVS
REMOTVS. EST.
CONCILIVM. ACTVM. OB.DELATVM. NOMEN. IOANNIS
PONTIFICIS.LAPPENSIVM. IN. INSVLA.CRETA. ISQVE DCLXVII.
ABSOLVTVS. EST. THEODORVS. E. GRAECIA

MONACHVS· IN· BRITANNIAM· MISSVS· IVVENTVTIS
INSTITVENDAE·ET·DISCIPLINARVM·TRADENDARVM
CAVSSA

VITALIANVS.ANNO·XV· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· ADEODATVS· II· HOC DCLXXII·
PONTIFICE· AEDES· PETRI· VIA· PORTVENSI
RESTITVTA·DEDICATAQVE·EST·IDEM·COENOBIVM
QVOD·IN·COELIO·INCOLVERAT·REFECIT·DITAVIT

AVDOENVS. PONTIFEX· RODVMNATIVM· IN· VRBEM
SEPVLCRI· APOSTOLORVM·VISENDI· CAVSSA· VENIT DCLXXV·
MVLTAQVE· GALLICARVM· GENTIVM· DONARIA
ATTVLIT· ET· DEDICAVIT

ADEODATVS· ANNO· V· PONTIFICATVS· SVI·MORTVVS
EST· IN·EIVS·LOCVM· F· E· DONVS· HVIC·REPARATVS DCLXXVI·
PONTIFEX· RAVENNATIVM· REVERENTIAM· QVAM
DEBEBAT· AMBITV· RELICTO· PRAESTITIT

QVADRIGEMINA· TEMPLO· VATICANO· PORTICVS
ADDITA· AEDESQVE· APOSTT· VIA· OSTIENSI
EVPHEMIAE· VIA· APPIA· RESTITVTAE

LITTERAE· AB· CONSTANTINO· BARBATO· AVG· AD
DONVM· MISSAE· VT· CONCILIVM· MAGNVM DCLXXVIII·
CONSTANTINOPOLIM· VOCARETVR

DONVS· ANNO· III· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN EIVS· LOCVM· F· E· AGATHO· CONCILIVM
AB· HOC· INDICTVM· VT· VILFRIDO· PONTIFICI
QVEM· EBORACENSES· IN· EXSILIVM· EGERANT
POSTLIMINIVM· DARETVR· CONTROVERSIAE
BRITANNORVM· DIREMPTAE

CONCILIVM· ITERVM· ACTVM· ADVERSVS
MONOTHELETAS· LEGATI· CONSTANTINOPOLIM DCLXXVIIII·
QVI CONCILIO· MAGNO· PRAEESSENT

PESTILENTIA GRAVIS· IN· VRBEM· TOTAMQ· ITALIAM
INCIDIT· OPE· SEBASTIANI· MARTYRIS· IMPLORATA DCLXXX·
CONTAGIO· MORBI· PROHIBITA· EST

CONSTANTINVS· BARBATVS· AVG· EDICTO. CAVIT
NE· QVIS· IN· POSTERVM· CVI· PONTIFICATVS DCLXXXI·
MAXIMVS· DELATVS· ESSET· AVRVM· DONATICVM
AVGVSTIS· PENDERE· COGERETVR

AGATHO· ANNO· III· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· LEO· II· PRAESCRIPTVM DCLXXXII·

A· CON·

A· CONSTANTINO· BARBATO· AVG· VT· PONTIFEX
RAVENNATIVM· IN· VRBE· A· PONTIFICE· MAXIMO
CONSECRARETVR· DECRETVM· A· LEONE· NE· QVID
AB· EO· OB· HONORIS· INSIGNIA· EXIGERETVR

AEDES· A· LEONE· TRES· CONDITAE· INLATISQVE
CINERIBVS· MARTYRVM· DEDICATAE· PAVLLI· AD
VIVIANAE· SEBASTIANI· ET· GEORGII· IN· FORO
BOARIO

LEO· MENSE· XI· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS· EST DCLXXXIIII·
IN· EIVS· LOCVM· F· E· BENEDICTVS· II· HVIC
CONSTANTINVS· BARBATVS· AVG· CAESARIEM
IVSTINIANI· ET· HERACLII· FILIORVM· HONORIS
ERGO· TAMQVAM· PARENTI· ALTERI· ET· DOMINO
MISIT· IDEM· DECREVIT· VT· QVI·DEINDE·PONTIFEX
MAXIMVS·CREATVS· ESSET·AVGVSTO· IN·INCERTVM
AVCTORE PROTINVS· CONSECRARETVR

TEMPLVM· VATICANVM· AEDES· ROTVNDA· AEDES
LAVRENTI· ET· LVCINAE· AEDES· VALENTINI· VIA
FLAMINIA· RESTITVTAE· ORNATAE· DONARIIS
AVCTAE

BENEDICTVS·MENSE·XI·PONTIFICATVS·SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· IOANNES· V· HOC
PONTIFICE· GISOLFVS· DVX· BENEVENTANORVM DCLXXXV·
INCVRSIONEM· IN· FINES· ROMANOS· FECIT

IOANNES· ANNO· II· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· CONON· QVI· PETRVM
ET· THEODORVM· COMPETITORES· HABVIT DCLXXXVI·

CONON· MENSE· XI· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· SERGIVS· HVIC
FACTIONES· BINAE· ADVERSATAE· ALTERA DCLXXXVII·
THEODORVM· ALTERA· PASCHALEM· OPPOSVIT

THEODORVS·OMISSO·HONORIS·CERTAMINE·SERGIVM
ADORAVIT· PASCHALIS· AB· HEXARCHA· QVEM
RAVENNA· ACCIVERAT· DESERTVS· MAGICIS· EI
SVPERSTITIONIBVS· OBIECTATIS· IN· COENOBIVM
DEPORTATVS· EST

REX· CEDOALDVS· E· BRITANNIA· IN· VRBEM· ADVENIT
IBIQVE· A· SERGIO· SANCTAE· HEBDOMADIS· DIE DCLXXXVIII·
SABBATO· CHRISTIANVS· SACRO· BAPTISMATE
FACTVS· ET· PETRVS· APPELLATVS· EST· IDEM

AN-

ANTEQVAM·ALBAS·DEPONERET·ROMAE·DEFVNCTVS
ACTA· CONCILII· TRVLLANI· A· SERGIO· REIECTA
MINIS· IVSTINIANI II· AVG· CONTEMPTIS· INSIDIIS DCLXXXXI·
MILITVM· SVBMISSORVM· DETECTIS
NOMEN· CHRISTIANVM· SERGII· CVRA· PER
GERMANIAM· PROPAGATVM DIOECESIS
AQVILEIENSIS· DISSIDIA· RESTINCTA· CONCILII· V·
ACTIS· IN· PERPETVVM· RECEPTIS DCLXXXXVIII·
TEMPLI· VATICANI· LACVNARIA· REFECTA· FRONS
OPERE· MVSIVO· EXORNATA· MVLTAE· AEDES
SACRAE· RESTITVTAE AVT· DONARIIS· DITATAE

SAECVLVM· VIII·

SERGIVS· ANNO· XIIII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS DCCI·
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· IOANNES· VI· HVIVS
OPERA· TVMVLTVS· ITALIAE· ADVERSVS
THEOPHYLACTVM· HEXARCHAM· COMPRESSVS· EST
IDEM· GISOLFVM· DVCEM· BENEVENTANORVM
COPIAS· AD· VRBEM· HOSTILITER· ADMOVENTEM
MVNERIBVS· PLACAVIT· CAPTIVOS· DE EODEM DCCII·
MVLTOS· REDEMIT
IOANNES· ANNO· IIII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· IOANNES VII· HVIC DCCV·
IVSTINIANVS· II· AVG· ACTA· CONCILII· TRVLLANI
MISIT· FIDEM· IN· EA· SVAM· VT· INTERPONERET
ROGAVIT· ILLE· CONCILIO· EPISCOPOR· VOCATO
NIHIL· IMMVTAVIT· IISDEM· IVDICIBVS· VILFRIDVS
PONTIFEX· EBORACENSIVM· ITERVM· ABSOLVTVS
EST
REX· ARIBERTVS· PATRIMONIVM· QVOD· ECCLESIAE
ROMANAE· IN· ALPIBVS· COTTIIS· MAIORES DCCVII·
ERIPVERANT· IOANNI· RESTITVIT
CELLA· SANCTAE· VIRGINIS· IN· TEMPLO· VATICANO
A· IOANNE· EXSTRVCTA· AEDES· EVGENIAE
LAQVEARI REFECTO· EXORNATA
IOANNES· ANNO· III· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· SISINNIVS· QVI· VICESIMO
DIE· PONTIFICATVS· SVI· INTERCEPTVS DCCVIII·
CONSTANTINVM· SVCCESSOREM· HABVIT· HOC

PONTIFICE· FAMES· IN· VRBE· TRIENNIO· FVIT
CONSTANTINVS· A· IVSTINIANO· II· AVG· CONSTANTINOPOLIM· ACCITVS· PORTV· ROMANO SOLVIT· MAGNVS· EI· HONOS· AVG· IVSSV· IN MARITIMIS· ITALIAE· VRBIBVS. MAXIMVS CONSTANTINOPOLI· HABITVS· EST· EO. ABSENTE CAEDES· PROCERVM· IN· VRBE· A· RIZOCOPO HEXARCHA· FACTA· EST DCCX·
CONSTANTINVS· RECTIS· CONSILIIS· AVGVSTO·DATIS REBVSQVE. COMPOSITIS· IN· ITALIAM· REDIIT· EVM POPVLVS. ROMANVS· A·PORTV· CAIETAE·FREQVENS IN VRBEM· DEDVXIT DCCXI·
LITTERAE· A· PHILIPPICO· AVG· ADLATAE· VETERIS DOCTRINAE· ALIENAE· ET· ACTA· CONCILII· VI· IMPROBANTES· QVIBVS· A· CONSTANTINO REPVDIATIS· POPVLVS· ROMANVS· SEX· CONCILIA IN· TEMPLI· VATIC· PORTICV· PINGENDA· CVRAVIT EAQVE· NE· DELERENTVR· EFFECIT· PHILIPPICVM NVLLO· HONORE· DIGNATVS· EST· PRAEFECTVMQ. REIECIT· QVI· EIVS· NOMINE· INDVCTVS· ERAT DCCXII·
NVNCII· CONSTANTINOPOLI· VENERE· PHILIPPICO DETVRBATO· ANASTASIVM· IMPERATOREM AVGVSTVM· ESSE· FACTVM· IDEM· LITTERIS· AD PONTIFICEM· MAXIMVM· MISSIS· SE· VLTRO CONCILIVM· VI· VENERARI· PROFESSVS· EST DCCXIII·
CONSTANTINVS· ANNO·VIII·PONTIFIC·SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· GREGORIVS· II· EO AVCTORE· MOENIA· VRBIS· RESTITVI· COEPTA PATRIMONIVM· ALPIVM· COTTIARVM· ADVERSVS REGIS· LIVTPRANDI· CVPIDITATEM· EIVSDEM INSTANTIA· CONSERVATVM DCCXVI
TIBERIS· EXVNDATIO· IN· VRBE· FVIT· EIVS·PERICVLI AVERTENDI· CAVSSA· SVPPLICATIONES· AD·TEMPLA INDICTAE DCCXVI·
LEO· ISAVRICVS· AVG. CATHOLICAM· PROFESSIONIS SVAE· FORMVLAM· AD· GREGORIVM· MISIT· IMAGO EIVS· POPVLO· PLAVDENTE· IN· VRBEM· INLATA
CVMAE· GREGORII· CONSILIO·EIECTIS·LANGOBARDIS RECEPTAE· PETRONAX· DECVRIO· BRIXIANVS CASINVM· DESTINATVS· COENOBII· RESTITVENDI DCCXVII·

CAV·

CAVSSA· MONACHI· FREQVENTES· INCOLERE
COEPERVNT·ET·ROMAE·ITEM·MVLTI·IN· COENOBIA
AEDIBVS·PARTIM·REFECTIS·PARTIM· AB·INCHOATO
EXSTRVCTIS· REDVCTI· SVNT
IVRA· PONTIFICVM· GRADENSIS· ET· AQVILEIENSIS
GREGORII· LITTERIS· DEFINITA· CONCILIVM· IN DCCXVIIII·
VRBE· ACTVM· ADVERSVS· ILLICITA· CONVBIA
BONIFACIVS· NOMINE· CHRISTIANO·APVD·BARBARAS DCCXXIII·
NATIONES· PROPAGATO· ROMAM· VENIT· ET· A
GREGORIO· PONTIFEX· FACTVS· IN· GERMANIAM
ITERVM·MISSVS·EST·CONCILIVM·ITERVM·VOCATVM
VT· CORBINIANI· PONTIFICIS· FRISINGENSIVM
CAVSSA· AGERETVR
PETRVS·PONTIFEX·POLATIVM·QVOD·PONTIFICATVM
GRADENSEM· ACCEPISSET· PRIORE· ETIAM· A DCCXXV·
GREGORIO· SPOLIATVS· EST· VENETI· ADMONITI
VT· PONTIFICES· EX· VETERI· PRAESCRIPTO
CREARENT· DATVM· HIS· DEPRECANTIBVS· VT
PETRVS·POLAM· AD·PRISTINOS·HONORES·REDIRET
EODEM· ANNO· EDICTVM·A·LEONE·AVG·PROPOSITVM
EST·VT·IN·PROVINCIIS· IMPERII·ROMANI· IMAGINES
SACRAE· NVLLAE· ESSENT· GREGORIVS· CONCILIO
CONVOCATO· ICONOCLASTAS· OMNES·DAMNAVIT DCCXXVI·
ET· GRAVIBVS· LITTERIS· LEONEM· AVG· A
PROPOSITO· DETERRERE· CONATVS· EST· IDEM
SPE. FRVSTRATVS·POPVLVM·ROMANVM·ET·ITALIAE DXXXVII·
CIVITATES·AD·VETEREM·DOCRTINAM·RETINENDAM
CONFIRMAVIT
INSIDIAE· A· LEONE· AVG· GREGORIO· PARATAE
MILITES· AD· VRBIS· PERNICIEM· RAVENNA· ET DCCXXVII·
NEAPOLI· ACCITI· REX· LIVTPRANDVS· RAVENNAM
CEPIT· GRAECOS· INSECTATVS· ROMANIS· FAVIT
RAVENNA· VENETORVM· OPE· A· GRAECIS· RECEPTA
LIVTPRANDVS· ROMAM· CVM· EXERCITV· VENIT DCCXXVIIII·
DONAQVE· PETRO· APOSTOLO· IN· VATICANO
DICAVIT· EVTYCHIO· HEXARCHA· QVI· DE· P· R·
PESSIME· MERITVS· ERAT· GREGORII· PRECIBVS
CONDONATO· IN· REGNVM· SVVM· VRBE·INTACTA
RECESSIT
ANASTASIO· QVEM· LEO· AVG· GERMANO· EIECTO

CON-

CONSTANTINOPOLITANIS· PONTIFICEM· DEDERAT
IVS· OMNE· OB· HAERESIM· GREGORII· SENTENTIA DCCXXX·
ADEMPTVM

TEMPLVM· PAVLLI· VIA· OSTIENSI· A· GREGORIO
LAQVEARIBVS· RESTITVTIS·ET·ALTARI·EXSTRVCTO
RENOVATVM· EST· AEDES· SESSORIANA· AEDES
LAVRENTII· EXTRA· POMOERIVM·REFECTAE· AEDES
AGATHAE·SOLO·PRIVATO·CONDITA·AQVA· MARTIA
IN· VRBEM· REDVCTA

GREGORIVS·ANNO· XVI· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS
EST·IN·EIVS·LOCVM·F·E· GREGORIVS· III· LITTERAE DCCXXXI·
AB· EO· AD· AVGG· MISSAE· COMMONENDI· CAVSSA
QVAS· LEGATVS· OB· METVM· NON· PERTVLIT· IS
CONCILIO· VOCATO·INCREPITVS·ET·VIAM·EANDEM
INIRE· IVSSVS· EST

CONCILIVM·ITERVM·IN·VATICANO·ACTVM·ADVERSVS
ICONOCLASTAS· IIDEM· A· SACRIS· COMMVNIBVS DCCXXXII·
EXCLVSI· ET· ACTORVM· EXEMPLAR· AD· AVGG·
MISSVM· NEC· PERLATVM· EO· QVI· FEREBAT· IN
SICILIA· DEPREHENSO

LEONIS· AVG· IVSSV· EREPTA· ECCLESIAE· ROMANAE
PATRIMONIA·QVAE·IN·SICILIA·QVAEQ· IN·BRVTTIIS DCCXXXIII·
HABEBAT

LITTERAE· A· GREGORIO· SCRIPTAE· AD· NOVOS DCCXXXVIII·
GERMANIAE· CHRISTIANOS· QVAS· BONIFACIVS
APOSTOLVS· ATTVLIT

REX·LVITPRANDVS·INCVRSIONEM·IN·FINES·ROMANOS DCCXXXX·
FECIT· QVOD· HOSTIS· EIVS· TRASMONDVS· DVX
SPOLETINORVM· PERFVGIVM· IN·VRBE·INVENISSET
EVNDEM· ROMANI· POST· REGIS· DISCESSVM· IN
PRISTINVM· STATVM· RESTITVERVNT

LEGATI· CVM· MVNERIBVS· A· GREGORIO·IN·GALLIAS
QVI· OPEM· A· KAROLO. MARTELLO· ADVERSVS DCCXXXXI·
LANGOBARDOS· ET· GRAECOS· IMPLORARENT

TEMPLA· BINA· VATICANVM· ET· LIBERIANVM· A
GREGORIO· EXCVLTA· AEDESQ· PLVRES·REFECTAE
CHRYSOGONI· CALLISTI· GENESII· MARCI· ITEM
MARIAE· AD· MARTYRES· MARIAE. AD· EQVIRIA
SERGII·ET·BACCHI·PETRI·ET·MARCELLINI·PROCESSI

ET·MARTINIANI·IDEM·MVROS·VRBIS·RESTITVENDOS
CVRAVIT
GREGORIVS·ANNO· XI· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· ZACHARIAS· MISSI· AB
HOC· ORATORES· AD· REGEM· LIVTPRANDVM· QVI
DE· PACE· AGERENT· ET· RES· BELLO· CAPTAS
REPETERENT·IISDEM·RE·INFECTA·DOMVM·REVERSIS
ZACHARIAS· IPSE· HORTANVM· PROFECTVS· CVM DCCXXXXII·
REGE· TRANSEGIT· OPPIDIS· PRAEDIISQVE· ET
CAPTIVIS· RECEPTIS· SVPPLICATIONEM· REDVX
INDIXIT· GRATIARVM· DEO· AGENDARVM· CAVSSA
EVTYCHIVS· HEXARCHAS· RAVENNATIVM· TERRORE
BELLI· INGRVENTE· ZACHARIAE· AVXILIVM· ET
FIDEM· INVOCAVIT· HIC· ITINERE·TICINVM·VSQVE
SVSCEPTO· ET· LIVTPRANDO· RAVENNATIBVS DCCXXXXIII·
PLACATO· PACEM· ITALIAE· CONSTITVIT
CONCILIVM· IN· VRBE· ACTVM· DISCIPLINAE·VETERIS
RETINENDAE·CAVSSA·ITEM·ADVERSVS·ALDEBERTVM
ET· CLEMENTEM· A· BONIFACIO· SEDITIONIS· PER
GERMANIAM· DELATOS DCCXXXXV·
KARLOMANNVS· REGIS· PIPINI· FRATER· SEPVLCRA
APOSTOLORVM· INVISIT· MVNERA· DICAVIT·IDEM DCCXXXXVII·
A· ZACHARIA· VOLENS· LIBENSQVE· INTER
MONACHOS· ADLECTVS· IN· SORACTE· SECESSIT
MANGONES· A· ZACHARIA· COERCITI· QVI· SERVOS
IN· AFRICAM· VENVM· PORTABANT· ET· PRETIO DCCXXXXVIII·
SOLVTO· LIBERATI· QVI· IAM· EMPTI· FVERANT
REX· RACHIS· ZACHARIAE· HORTATV· PERVSIAE DCCXXXXVIIII·
OBSIDIONEM· SOLVIT·IDEM·PAVLLO·POST·RELICTO
REGNO· CASINVM· PROFECTVS·MONACHVM·AGERE
COEPIT· ET· PROXIMVM· VXORI· ET· FILIABVS
COENOBIVM· CONDIDIT
LEGATI· E· GALLIIS· QVI· PROCERVM· CONSILIVM DCCLI·
DE· SVMMA· IMPERII· AD· PIPINVM· DEFERENDA
ZACHARIAE· PROBARENT· REX· CHILPERICVS·INTER
MONACHOS· RELATVS· EST
ZACHARIAS· ANNO· XI· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· CREATVS· STEPHANVS· II· DCCLII·
QVI· QVARTO· POST· DIE· ANTE· IPSAM

CON-

CONSECRATIONEM· INTERCEPTVS· STEPHANVM·III·
SVCCESSOREM· HABVIT

TVRBATVM· IN· ITALIA· EST· RAVENNA· A· REGE ASTOLFO· CAPTA· STEPHANVS·POSTQVAM·IRRITAS LEGATIONES· FVISSE· ACCEPIT· IPSE· TICINVM PROFECTVS·PACE·INFECTA·IN·GALLIAS·PERREXIT DCCLIIII·

REX· PIPINVS· STEPHANI· ROGATV· BELLVM·ASTOLFO INTVLIT· ET· PACEM· PETERE· COEGIT· EVNDEM QVIA· VIOLATO· IVREIVRANDO·AD·ARMA·REDIENS VRBEM· OBSIDIONE· CINXERAT· EXPEDITIONE ITERVM·SVSCEPTA·TICINVM·COMPVLIT·ET·GRAVES DCCLV· EI· PACIS· CONDITIONES· DEDIT

REGIS· PIPINI· BENEFICIO· AEMILIA· ATQVE· VMBRIA PONTIFICI· MAXIMO· PARERE· COEPIT· GRAECI IMPERIO· PLERAEQVE· ITALIAE· EXCIDERE

LANGOBARDI· REGE· ASTOLFO· MORTVO· REGNVM DCCLVI· DESIDERIO· EX· AVCTORITATE· STEPHANI DETVLERVNT·

DOMVS· HOSPITALES· PAVPERIBVS· ALENDIS·IN·VRBE QVATERNAE· RESTITVTAE· BINAE· REDITIBVS ANNVIS· INSTRVCTAE· AEDES· PETRONILLAE· IN VATICANO· CONDITA

STEPHANVS·ANNO· VI· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· PAVLLVS· TRES· CVM DCCLVII· HOC· DE· HONORE· CONTENDERVNT THEOPHYLACTVS· CONSTANTINVS· PHILIPPVS

REX· DESIDERIVS· RVPTO· IVREIVRANDO· FVNDOS ECCLESIAE·ROMAN· NON·REDDIDIT· INCVRSIONEM IN· FINES· ROMANOS· FECIT· LEGATI· A· REGE DCCLX· PIPINO·MISSI· EIVSQ· ARBITRIO· RES· COMPOSITAE

COENOBIVM· CVM· AEDE· STEPHANI· ET· SILVESTRI SOLO· PRIVATO· A· PAVLLO· CONDITVM· IDEM AVGVSTOS· GRAVIBVS· LITTERIS· DE· OFFICIO ADMONITOS· VT· SACRIS· IMAGINIBVS· HONOREM DCCLXII· HABERENT· HORTATVS· EST

SENATVS· POPVLVSQVE· ROMANVS· REGEM·PIPINVM PATRICIVM· APPELLAVIT· DATISQVE· LITTERIS GRATIAS· EI· OB· ADLATAM· CONTRA· HOSTES DCCLXIII· OPEM· AMPLISSIMAS· EGIT

SACRI· MARTYRVM· CINERES· SOLLEMNI· POMPA· E

CRYPTIS. IN. TEMPLA. TRANSLATI. AEDES. PETRI
ET. PAVLLI. VIA. SACRA. DEDICATAST
PAVLLVS. ANNO. XI. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS
EST. IN. EIVS. LOCVM. FACTIO. TOTONIS DCCLXVII.
CONSTANTINVM. PER. VIM. CREAVIT. PRINCIPES
CLERI. REGE. DESIDERIO.IN.AVXILIVM.ADVOCATO
AD. SVFFRAGIA. QVVM. VENISSENT.STEPHANVM.IIII. DCCLXVIII.
PONTIFICEM. MAXIMVM. DESIGNARVNT
CONCILIVM. A. STEPHANO. VOCATVM. AMBITVS
COERCENDI. CAVSSA. LEGES. LATAE. DE. CVLTV DCCLXVIIII.
IMAGINVM. SACRARVM. ACTAQVE. CONCILII. AD
AVGVSTOS. CONSTANTINOPOLIM. MISSA
REX. DESIDERIVS. AD. VRBEM. CVM.EXERCITV.VENIT
STEPHANOQ.ADVERSVS.FACTIONES.SEDITIOSORVM
PRAESTO. FVIT. PACE. CVM. POPVLO. ROMANO DCCLXX.
CONFIRMATA. IN. REGNVM. REVERTIT
STEPHANVS.ANNO. IIII. PONTIFICATVS.SVI.MORTVVS
EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. HADRIANVS. LEGATI DCCLXXII.
AD. HVNC. AE. REGE. DESIDERIO.VENERE.FOEDERIS
RENOVANDI. CAVSSA. HADRIANVS. DE. VIOLATIS
CONDITIONIBVS. QVESTVS. EST
REX. DESIDERIVS.IN.FINES.ROMANOS.CVM. EXERCITV
INGRESSVS. FAVENTIAM. COMACVLAM. FERRARIAM
PRAESIDIIS. OCCVPAVIT
ORATORES. AB. HADRIANO. IN. GALLIAS. PERGERE
IVSSI. QVI. REGEM. KAROLVM. DE. PERICVLO DCCLXXIII.
EDOCERENT
REX. KAROLVS. COMPARATO. EXERCITV. ALPES
SVPERAVIT. ET. REGE. DESIDERIO. FVGATO DCCLXXIIII.
TICINVM. OBSIDIONE. CLAVSIT. IPSE. ROMAM. AD
HADRIANVM. VENIT. EIQVE. SE. QVAE. PIPINVS
PATER. DECESSORIBVS. DEDERAT.DONARE. ATQVE
ADTRIBVERE. PROFESSVS. EST
EODEM. ANNO. DESIDERIVS. A. REGE. KAROLO
CAPTVS. EST. PONTIFEX. MAXIMVS.OPPIDA.AMISSA
RECEPIT. LEONIS. PONTIFICIS. RAVENNATIVM DCCLXXX.
DOMINATIO. COERCITA.DITIONIS. IVRA.DEFINITA
LITTERAE. CONSTANTINOPOLI. ADLATAE. SVNT
LEONE. MORTVO. IRENEN. AVGVSTAM. IMPERARE

PA-

PACEMQVE·POPVLO·HONOREM·SACRIS· IMAGINIBVS REDDITVM

REX· KAROLVS· ROMAM· AD· SOLLEMNIA· PASCHAE CVM· LIBERIS· VENIT· EX· HIS· KARLOMANNVS· AB HADRIANO· BAPTISMATE· ABLVTVS· ET· PIPINVS APPELLATVS· EST. EVNDEM· REGEM· ITALIAE LVDOVICVM· REGEM· AQVITANIAE· RITE CONSECRAVIT DCCLXXXI·

CONCILIVM· MAGNVM· CONSTANTINOPOLIM VOCATVM· ADVERSVS· ICONOCLASTAS· LEGATI AB· HADRIANO· MISSI·QVI· PRAEESSENT· FACTIONE DOMINANTE· IPSI· ET· PONTIFICES· VNIVERSI· EX AVCTORITATE·IRENES·AVG·NICAEAM·CONCESSERE DCCLXXXVI·

ICONOCLASTAE· OMNIVM· SVFFRAGIIS· DAMNATI SACRAEQVE· IMAGINES· TEMPLIS· ET· ALTARIBVS REDDITAE DCCLXXXVII·

REX· KAROLVS· VRBEM·TERTIO·INVISIT·PHONASCOS GRAMMATICOS· ARITHMETICOS· AD· INCREMENTA LITTERARVM· IN· GALLIAS· ABDVXIT

HADRIANI· MVNIFICENTIA· AEDES· MARIAE· AD SCHOLAM· GRAECAM· AEDES· PANCRATII· VIA AVRELIA· A· SOLO· RESTITVTAE·AEDES·PRAETEREA LAVRENTII·MART· OMNES· ORNATV· EXCVLTAE ALIAE· PLVRES· DONARIIS· AVCTAE· COENOBIA MONACHORVM· ET· VIRGINVM· CONDITA· IDEM MVROS· AC· TVRRES· REFECIT·PORTICVM· A·PORTA OSTIENSI· AD· TEMPLVM· PAVLLI· A· MAIORIBVS PERDVCTAM· RENOVAVIT· DVCTVS· AQVARVM VIRGINIS· SABATINAE· CLAVDIAE· RESTITVIT

TIBERIS· EXVNDATIO· IN· VRBE· FVIT· HADRIANVS DVM· AQVAE·DEFLVERENT·SVMPTV·SVO·ALIMENTA AD. AEDES· EGENTIVM· LENVNCVLIS· DEFERENDA CVRAVIT DCCXXXXI·

CONCILIVM·ACTVM·ADVERSVS·FELICEM·PONTIFICEM VRGELLITANOR·VENIA·OB·POENITENTIAM·PRIMVM DATA· VT· HONORIS· SVI·GRADVM·TENERET·IDEM POSTEA·OB·HAERESIM·RENOVATAM·CVM·ELIPANDO PONTIFICE· TOLETANOR· FRANCOFVRTI· IN CONCILIO· DAMNATVS· EST· AT· QVAE· IBIDEM·DE CVLTV·IMAGINVM·SACRARVM·PROLATA·FVERVNT DCCLXXXXII· DCCLXXXXIIII·

AB-

AB. HADRIANO. REPVDIATA. SVNT
HADRIANVS. ANNO. XIIII. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. LEO. III. FOEDVS. CVM HOC. A. REGE. KAROLO. RENOVATVM. LEGATI VICISSIM. CVM. DONIS. MISSI DCCLXXXXIIII.
AEDES. SVSANNAE. AEDES. NEREI. ET. ACHILLEI. A LEONE. REFECTAE. SACRARIVM. MICHAELIS ARCHANG. TRICLINIVM. GEMINVM. AVLA. PORTICVS TEMPLI. IN. LATERANO. EXAEDIFICATA. IDEM TEMPLVM. LIBERIANVM. ET. VATICANVM LAQVEARIBVS. VBIQVE. RESTITVTIS. ORNAVIT AVXIT. AEDESQVE. PROXIMAS. MAGNIFICIS OPERIBVS. EXCOLVIT. HOSPITALES. DOMOS AEGROTIS. ET. EGENTIBVS. BINAS. EXSTRVXIT DCCLXXXXV.
CONCILIVM. ITERVM. VOCATVM. ADVERSVS. FELICEM PONT. VRGELLITANOR. POENAQVE. NI. SERIO TANDEM. AB. ERRORE. RESIPERET. INTENTATA. VT A. SACRIS. COMMVNIBVS. EXCLVSVS. HABERETVR DCCLXXXXVIIII.
EODEM. ANNO. CONIVRATVM. IN. LEONEM. A. PASCHALI ET. CAMPVLO. EIQVE. VIS. INLATA. QVVM. POMPAM SOLLEMNEM. SVPPLICATIONIS. CAVSSA. DVCERET LEO. DIVINITVS. SERVATVS. TVMVLTV. A. GVINIGISO DVCE. SPOLETINORVM. COMPRESSO. IN. GALLIAS AD. REGEM. KAROLVM. PROFECTVS. EST
REX. KAROLVS. ROMAM. QVARTO. VENIT CONIVRATIONIS. VINDICANDAE. CAVSSA. LEO NOMENTVM. VSQVE. PROGRESSVS. EST. SALVTANDI CAVSSA. IDEM. POSTRIDIE. REGEM. SOLLEMNI. POMPA IN. VRBEM. INGRESSVM. PRO. GRADIBVS. TEMPLI VATICANI. ACCEPIT DCCC.
NATALI. DIE. D. N. IESV. REX. KAROLVS. IN. TEMPLO VATICANO. POST. SACRVM. SOLLEMNE. A. LEONE RITE. REDIMITVS. SENATV. POPVLOQ. ADCLAMANTE IMPERATOR. AVGVSTVS. APPELLATVS. EST
CONCILIVM. A. LEONE. VOCATVM. VTI. RERVM GESTARVM. RATIONEM. ET. CAVSSAS. EXPONERET

SAE-

SAECVLVM· VIIII·

LEONIS· PRECIBVS· QVI· IN· MORTEM· EIVS CONIVRAVERANT·A·KAROLO· AVG· POENA· CAPITIS LIBERATI· IN· EXSILIVM· ACTI· SVNT DCCCI·

CVRATORES· A· A· A· F· F· PECVNIAM· LEONIS· ET KAROLI· NOMINE· SIGNARE· COEPERVNT

HIEROSOLYMA· AB· REGE· SARACENORVM· KAROLO AVG· PERMISSA· LEGATI· AD· EVM· A· PONTIFICE HIEROSOLYMORVM· INSIGNIA· POTESTATIS· IN VRBEM· ATTVLERE· DIE· A· DISCESSV· AVG·SEPTIMO

TERRAEMOTVS· TOTA· IN· ITALIA· IN GALLIIS· IN GERMANIA· FACTVS· EST· TEMPLVM· PAVLLI· VIA OSTIENSI· CONCIDIT· VRBS· RVINARVM· LABE CONCVSSA

ORIENS· OCCIDENSQVE· FOEDERE· IVNCTVS· ET PAX· MVTVIS· AVGVSTORVM· LEGATIONIBVS CONFIRMATA DCCCIII·

LEO· MANTVAM· PROFECTVS· PRIMVM· MANTVANIS PONTIFICEM·GREGORIVM·DEDIT·INDE· IN· GALLIAS AD· KAROLVM· AVG· PERREXIT· MAGNIS· AB· EO MVNERIBVS·CVMVLATVS·IN·ITALIAM·PER· NORICVM REDIIT DCCCIIII·

KAROLVS·AVG·REGNA. IN· FILIOS· PARTITVS·TABVLAS TESTAMENTI· AD· LEONEM· VT· SVBSCRIBERET·PER EGINARDVM· LEG· MISIT· INSVLAM· CORSICAM PONTIFICI· MAXIMO· PARERE· IVSSIT DCCCVI·

TEMPLVM· PAVLLI·VIA·OSTIENSI·A·LEONE·REFECTVM ADDITA· PORTICVS· OPERA· EX· AVRO· ARGENTOQ· RENOVATA· ET· AVCTA

LEGATI· AB·CONCILIO·AQVISGRANENSI· AD· LEONEM VENERE· CONSVLTVRI· DE· ADDITAMENTO· FILIOQVE AN· EA· VOX· CHRISTIANAE· PROFESSIONIS FORMVLAE· INSERENDA· ESSET DCCCVIIII·

MICHAEL· AVG· LEGATOS· CONSTANTINOPOLI· AD LEONEM· MISIT· FOEDERIS· COMPONENDI· CAVSSA LEO· IN· KAROLI· AVG· CONDITIONES· CONVENIT DCCCXII·

LVDOVICI· AVG· IVSSV· MVNERA· IN· VRBEM·ADLATA QVAE· KAROLVS· PATER· PETRO· APOSTOLO DCCCXIIII.

VLTIMA· TESTAMENTO· LEGARAT
TEMPLVM· APOLLINARIS· RAVENNAE· SVMPTIBVS CIVIVM· RESTITVI· COEPTVM· IMPENSA· LEONIS ABSOLVTVM· EST DCCCXV·
CONIVRATVM· ITERVM· IN· MORTEM· LEONIS AVCTORES· CONIVRATIONIS· POENAS· DEDERE
MISSI· A· LEONE· IN· GALLIAS· QVI· DE· EA· RE LVDOVICVM· AVG· EDOCERENT
LEO· ANNO· XXI· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS· EST IN· EIVS· LOCVM· F· E· STEPHANVS· V· HVIC LVDOVICVS· AVG· REMOS· AD· SE· VENIENTI SVMMO· HONORE· OCCVRRIT· HOSPITIVMQVE MAGNIFICVM· PRAEBVIT· IDEM· ET· ERMENGARDA VXOR· INSIGNE· IMPERI· AB· EO· SOLLEMNIBVS CAEREMONIIS· CORONAM· ACCEPERE· INDE STEPHANVS· IN· VRBEM· REDIENS· EXSVLES· REDVXIT DCCCXVI·
MONACHIS· FARFENSIBVS· IVRA· PRAEDIORVM PONTIFICIS· MAXIMI· AVCTORITATE· CONFIRMATA SVNT DCCCXVII·
STEPHANVS· MENSE· VIII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· PASCHALIS· LEGATI AB· EO· AD· LVDOVICVM· AVG· QVI· DE· CREATIONE SVA· CERTIOREM· FACERENT· FOEDVSQVE· CVM EO· RENOVARENT
LEONE· ARMENO· AVG· AVCTORE· ATQVE· DVCE ICONOCLASTARVM· SEDITIO· PER· ORIENTEM RECRVDVIT· LITTERAE· IN· EOS· A· PASCHALI· MISSAE AD· ECCLESIAS· DOCTRINAE· VETERIS· TVENDAE CAVSSA· GRAECI· QVOS· LEO· OB· CONSTANTIAM PROPOSITI· EXSVLARE· COEGIT· IN· VRBEM· RECEPTI SVNT DCCCXVIIII·
LOTHARIVS· LVDOVICI· AVG· F· IN· VRBEM· SOLLEMNI POMPA· INGRESSVS· ET· IN· TEMPLVM· VATICANVM DEDVCTVS· INSIGNIBVS· IMPERI· A· PASCHALI· RITE ORNATVS· EST DCCCXXIII·
EBBO· PONTIFEX· REMORVM· IN· DANIAM· EX AVCTORITATE· PONTIFICIS· MAXIMI· PROFECTVS EST· VT· EAS· GENTES· EX· INANI· SVPERSTITIONE AD· CHRISTIANOS· RITVS· TRADVCERET
TEMPLVM· LIBERIANVM· A· PASCHALI· EXCVLTVM

COENOBIVM· VIRGINVM· CONDITVM· AEDESQVE CAECILIAE· SACRO· CORPORE· EIVS· INLATO DEDICATAST· ITEM· AEDES· MARIAE· IN· COELIO PRAXEDIS· IN· EXQVILIIS· RESTITVTA CRYPTOPORTICVS· A· VATICANO· AD· ARCEM REFECTA

PASCHALIS· ANNO·VIII·PONTIFICATVS·SVI· MORTVVS DCCCXXIIII·
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· EVGENIVS· II· HVIC FACTIO· SEDITIOSORVM· ZISINNVM· OPPOSVIT EVNDEM· MVTATA· DESERVIT

LOTHARIVS· AVG· ITERVM· IN· VRBEM· VENIT IVDICIORVM· RESTITVENDORVM· CAVSSA DCCCXXVI·
CONTROVERSIIS· CIVIVM· DIREMPTIS· LEGIBVS POPVLO· CONSTITVTIS· IN· GALLIAS· REDIIT

CONCILIVM· AB· EVGENIO· VOCATVM· VT· DE IVVENTVTIS· ITALICAE· INSTITVTIONE· AGERETVR DCCCXXII·
ITEM· VT· CONVICTVS· SACERDOTVM· CANONICOR, RETINERETVR

AEDES·SABINAE· IN·AVENTINO·AB·EVGENIO·EXCVLTA PICTVRISQVE· ET·ARGENTEIS·OPERIBVS·EXORNATA

EVGENIVS· ANNO·III· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· VALENTINVS· CVI DCCCXXVII·
QVADRAGESIMVS· PONTIFICATVS· DIES· VITAE EXTREMVS· FVIT· HVIC· INVITVS· ET· RECVSANS GREGORIVS· IIII· SVFFECTVS· EST

OSTIA· A· GREGORIO· FOSSA· MVROQVE· ADVERSVS SARACENOS· MVNITA DCCCXXVIIII·

IVDITHA· AVG· GREGORII· IVDICIO· E· COENOBIO IN· THALAMVM· LVDOVICI· AVG· REDVCTA DCCCXXXI·

LOTHARIVS· AVG· GREGORIVM· IN·GALLIAS·PARENTE DCCCXXXIII·
INVITO· DEDVXIT· CONTROVERSIARVM COMPONENDARVM· CAVSSA· GREGORIVS· RE INFECTA· ROMAM· REVERSVS· EST

KALENDAE· NOVEMBRES· DIES· SOLLEMNIS· HONORI CAELITVM· VNIVERSORVM·A·GREGORIO· TRIBVTVS

AEDES· RESTITVTAE· QVATVOR· SATVRNINI· MARCI HADRIANI· GREGORII· HVIC· ITEM· CELLA· IN TEMPLO·VATIC· EXSTRVCTA·COENOBIVM·PROPTER AEDEM· MARIAE· TRANSTIBERINAE· CONDITVM DOMVS· PONTIFICALES· BINAE. AEDIFICATAE·AQVA

SABATINA· IN· IANICVLVM· ET· VATICANVM
REDVCTA
LEGATI· IN. GALLIAS· A· GREGORIO· MISSI· REGVM
CONCILIANDORVM· CAVSSA· BELLVM· ACRIVS DCCCXXXXI·
EXARSIT· LEGATI· FVGAM· ARRIPERE· COACTI·SVNT
GREGORIVS· ANNO· XVII· PONTIFICATVS· SVI DCCCXXXXIIII·
MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· SERGIVS II·
AB· HOC· LVDOVICVS· LOTHARII· AVG· F· INSIGNIA
REGALIA· ACCEPIT· ET· REX· ITALIAE· DICTVS·EST
AEDES· ROMANI· MART· A· SERGIO· CONDITA
AEDESQVE· SILVESTRI· ET· MARTINI· REGIONE
MONTANA·COENOBIO·ADIECTO·RESTITVTA.CELLA
PRAESEPIS· IN· TEMPLO· LIBERIANO· EXORNATA
PORTICVS·AD·TEMPLVM·CONSTANTIN· EXSTRVCTA
ALTARE MAXIMVM· OMNI· ORNAMENTO· EXCVLTVM
DOMVS· PVPILLARIS· REFECTA
SARACENI· TIBERI· INVECTI· TERROREM· VRBI DCCCXXXXVI·
INTVLERE· TEMPLIS·PETRI· ET·PAVLLI·COMPILATIS
AGRVM· CIRCA· OMNEM· VASTAVERVNT
SERGIVS· ANNO· IIII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN·EIVS·LOCVM· F·E· LEO· IIII· HOC·PONTIFICE DCCCXXXXVII·
CLASSIS·SARACENORVM·QVVM·NEAPOLI·SOLVISSET
COORTA· TEMPESTATE· FLVCTIBVS· OBRVTA· EST
POMOERIVM· AMPLIATVM· TEMPLO· VATICANO
ADVERSVS· INCVRSIONES· BARBARORVM· MOENIBVS DCCCXXXXVIII·
CLAVSO· ID· OPVS· QVADRIENNIO· ABSOLVTVM
EST· TVRRES· ITEM· AD· OSTIA· TIBERIS· FACTAE
PVGNAQVE· CVM· SARACENIS· COMMISSA· NAVES
FVGATAE· AVT· CAPTAE·
REX·LVDOVICVS· LOTHARII· AVG· F· ROMAM·A·PATRE
MISSVS· SOLLEMNI· RITV· AVGVSTVS· A· LEONE DCCCL·
APPELLATVS· EST
SVPPLICATIO· INDICTA· ADIECTAE· VRBIS
LVSTRANDAE· CAVSSA· POMPAQVE· CIRCVM·NOVA DCCCLIII·
MOENIA DVCTA· EST· NOMEN· VRBI· A· CONDITORE
LEONIANAE· IMPOSITVM· EODEM· ANNO· CORSIS
PATRIA· EXTORRIBVS· SEDES· DATAE· AD· PORTVM
ROMANVM· AGERQVE· ADSIGNATVS· ITEM· OPPIDA
HORTANVM· ET· AMERIA· MVRO· CINCTA· SVNT
CONCILIVM· A· LEONE· VOCATVM· DISCIPLINAE

VE-

VETERIS· RETINENDAE· CAVSSA· ANASTASIVS CARDINALIS· TITVLO· MARCELLO· QVOD COMMEATV· NON· IMPETRATO· QVINQVENNIVM ABFVISSET· LOCO· MOTVS· EST

ALFREDVS· E· BRITANNIA· AB· REGE· ETELVOLFO PATRE· MISSVS· AD· LEONEM· VENIT· VT· RITE AB· EO· INSIGNIA· REGALIA· FERRET

CENTVMCELLAE· RESTITVTAE· OPPIDO· MVRIS· ET DCCCLIIII·
TVRRIBVS· COMMVNITO· AEDES· IN· VRBE· MARIAE VIRGINI· AB· INCHOATO· EXSTRVCTA·AD·SCHOLAM SAXONVM· ET· CELLA· LEONI· MAGNO· CONDITA IN· TEMPLO· VATICANO· REFECTAE·AEDES·MARIAE TRANSTIBERINAE· ET· QVATVOR· MARTYRVM· IN COELIO COENOBIVM· MONACHIS· GRAECIS· DATVM BINAE· VIRGINIBVS· ADTRIBVTAE· DOMVS ORNAMENTA· TEMPLIS· PETRI· ET· PAVLLI· QVAE SARACENI· DERIPVERANT· REDDITA

LEO· ANNO· VIII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS·EST
IN· EIVS· LOCVM· INVITVS· AC· RECVSANS·FACTVS DCCCLV·
EST· BENEDICTVS·III·HVIC· FACTIO· SEDITIOSORVM IMPETV· IN· LATERANVM·FACTO· ANASTASIVM·IAM GRADV· SVO· MOTVM· OPPOSVIT·QVI·AB·OMNIBVS ORDINIBVS· REIECTVS· EST

TIBERIS· EXVNDATIO· IN· VRBE· FVIT· EXINDE· LVES
VIAE· PASSIM· MVLTAEQVE· MORTIBVS· FVNESTAE DCCCLVI·
DOMVS

AEDES· MARIAE· TRANSTIBERINAE· ABSOLVTA· EST AEDES. PETRI· ET· MARCELLINI· LAQVEARI RENOVATO· PORTICIBVSQVE· ADIECTIS· REFECTA

BENEDICTVS· ANNO·III·PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· NICOLAVS· LVDOVICO DCCCLVIII·
AVG· ROMAE· AGITANTE·QVI·HONOREM· EI·HABVIT MAXIMVM

EPISCOPI IN· CONCILIVM· VOCATI· ADVERSVS DCCCCLXI·
IOANNEM·PONTIFICEM·RAVENNATIVM· TYRANNICE DOMINANTEM· ISQVE· A· SACRIS· COMMVNIBVS EXCLVSVS· EST· NICOLAVS· RAVENNAM· SE CONTVLIT· TVRBARVM· SEDANDARVM CAVSSA IOANNEM· OB· POENITENTIAM· REDVXIT

LEGATI· QVOS· NICOLAVS· ADVERSVS· PHOTIVM

CONSTANTINOPOLIM. MISERAT. VT. IGNATIVM
PONTIFICEM. RESTITVERENT. PRAEVARICATI SVNT
IIDEMQVE. IN. GALLIAS. IRE. IVSSI. VT. REGEM
LOTHARIVM.DE.REPVDIATA.VXSORE.ADMONERENT
MVNERIBVS. CORRVPTI. FIDEM. PRODIDERVNT

NICOLAVS. REGEM. KAROLVM. CALVVM. BALDVINO
COMITI. OB. RAPTAM. FILIAM. INFENSVM. LITTERIS
PLACAVIT. DOSQVE. ILLI. VT. DARETVR. EFFECIT

CONCILIVM. VOCATVM. ADVERSVS. LEGATOS DCCCLXIII.
PRODITORES. REIECTA. ACTA. CONCILII. METENSIS
SPOLIATIQVE. PONTIFICATV. EPISCOPI. COLONIAE
AGRIPPINAE. ET. COLONIAE. TREVERORVM. ATQVE
A. SACRIS. REMOTI. QVOD. INCESTVM. REGIS
LOTHARII. MATRIMONIVM. PROBASSENT

LVDOVICVS. AVG. NICOLAO. OB. CONCILLI. IVDICIVM
IRATVS. ITER. AD. VRBEM. SVSCEPIT. SVPPLICATIONES DCCCLXIIII.
INDICTAE. PERICVLI. AVERTENDI. CAVSSA. VIOLATI
SACERDOTES. QVI. POMPAM. DVCEBANT. NICOLAVS
AVGVSTVM. MORBO. IMPLICITVM. INVISIT. ET. AB
IRA. REVOCAVIT

TEVTBERGA. IN. REGIS. LOTHARII. THALAMVM. PER
ARSENIVM. LEGATVM. A. NICOLAO. REDVCTA DCCCLXV.

BVLGARI. REGE. BOGORI. AVCTORE. LEGATOS. AD
NICOLAVM. MISERVNT. VT. CONTROVERSIAS. DE
CHRISTIANAE. PROFESSIONIS. OFFICIIS
PROPONERENT. ET. VITAE. MAGISTROS. IN. REGNVM
ADDVCERENT

LEGATI. A. BASILIO. AVG. NVNCIAVERE. IGNATIVM
PHOTIO. EIECTO. REDVCTVM. PONTIFICIS. MVNERE
CONSTANTINOPOLI. SANCTE. PERFVNGI.

AEDES. MARIAE. NOVAE. A. NICOLAO. ABSOLVTA
DOMVS. PONTIFICALIS. AD. SCHOLAM. GRAECAM
EXSTRVCTA. ET. QVAE. IN. LATERANO. ERAT
AEDIFICIIS. AVCTA. ET. NOVO. CVLTV. EXORNATA
RIVI. AQVARVM. REFECTI. OSTIA. TVRRIBVS. MVNITA
ET. ADITVS. PRAESIDIIS. FIRMATI

NICOLAVS. ANNO. X. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS
EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. HADRIANVS. II. EXSVLES DCCCLXVII.
AB. HOC. IN. PATRIAM. REVOCATI

CONCILIVM. AB. HADRIANO. INDICTVM. CONTRA

FO-

PHOTIVM· ACTA· EIVS· RESCISSA· GRAVE· LAVDVM PRAECONIVM· IGNATIO· REDVCI· TRIBVTVM ANASTASIVS· AVCTOR· RERVM· NOVARVM·A·SACRIS REMOTVS· EST· ELEVTHERIVS·FRATER·EIVS·CAEDIS PATRATAE· POENAS· DEPENDIT

CONCILIVM· MAGNVM· CONSTANTINOPOLI· ACTVM ADVERSVS· PHOTIVM· ISQVE· OMNIVM·SENTENTIIS DCCCLXVIIII· DAMNATVS· ET· SCRIPTA· IGNI· DEVOTA

HADRIANVS· CASINVM· PROFECTVS· REGEM LOTHARIVM· AD· IVSIVRANDVM· ADEGIT GVALDRADAE· PELLICI· NVNCIVM·SE· REMISSVRVM EODEM· MORTVO· LEGATOS·CVM·MANDATIS·MISIT QVI· REGNVM. EIVS·LVDOVICO·AVG·BELLI·CAVSSA ABSENTI· VINDICARENT· EIQVE· IN· VRBE· REGNI DCCCLXXII· PATERNI· INSIGNIA· DEDIT

ADELGISVS· DVX· BENEVENTANORVM· OB CONIVRATIONEM·HOSTIS·APPELLATVS·EST·SERGIO DVCI· NEAPOLITANORVM· ET·CIVITATI·VNIVERSAE OB· VEXATVM· ATHANASIVM· EPISCOP· ET COMPILATOS· ECCLESIAE· THESAVROS· SACRIS INTERDICTVM EST

HADRIANVS· ANNO· V· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· IOANNES· VIII· HOC DCCCLXXIII· CONCILIATORE·LVDOVICVS·AVG·ADELGISO·PACEM DEDIT· BELLOQVE· ABSTINVIT

IOANNES· VERONAM· PETIIT· VT· LVDOVICVM·AVG· CVM· REGE· GERMANIAE· LVDOVICO· DISSIDENTEM CONIVNGERET

LVDOVICO· AVG· MORTVO· REX· KAROLVS·CALVVS· DCCCLXXV· ROMAM· ADVENIT· ET· DONARIA· PETRO· APOST DICAVIT· IDEM· INSIGNIBVS· IMPERI· A· IOANNE ACCEPTIS· AVGVSTVS· DICTVS· EST

IOANNES· NEAPOLIM· PROFECTVS· EST· VT·SERGIVM DVCEM· A· FOEDERE· SARACENORVM· DIVELLERET IDEM· KAROLVM· AVG· PER· LITTERAS· DE· ITALIAE DISCRIMINE· ADMONVIT

ADELARDVS· PONTIFEX· VERONENSIVM· A· SACRIS REMOTVS· QVOD· BONA· COENOBII·NONANTVLANI SIBI· AB· AVGVSTO· ADTRIBVENDA· CVRASSET

CONCILIVM· A· IOANNE· ROMAE· INDICTVM· VT

KAROLI· AVG·AVCTORITAS· ADVERSVS·SEDITIOSOS RETINERETVR· ET· ALIVD· PROTINVS· RAVENNAE ACTVM· AD· CONTROVERSIAS· VENETORVM DIRIMENDAS· INDE·VERCELLAS·OBVIAM· AVGVSTO PROGRESSVS· EST· VT· DE· BELLO· IN· SARACENOS AGERET

KAROLO· AVG· MORTVO· VRBS· REGIS·KARLOMANNI IVSSV· OCCVPATA· EST· A· LAMBERTO· DVCE SPOLETIN· ET· ADALBERTO· DVCE· ETRVSCOR IOANNES· TEMPLO· VATICANO· CLVSO·IN·GALLIAS ABIIT· CONCILIOQVE· AVGVSTAM· TRICASSINOR· VOCATO· LAMBERTVM· ET· SOCIOS· SCELERIS· A SACRIS· REMOVIT· REGI· LVDOVICO· INSIGNIA REGALIA· RITE· DEDIT DCCCLXXVIII·

CONCILIVM· A· IOANNE· IN· VRBEM· VOCATVM IMPERATORIS· CREANDI·CAVSSA·ITEM·VT.LEGATVS CONSTANTINOPOLIM· MITTERETVR· QVI·PHOTIVM OB·POENITENTIAM·SACRIS·COMMVNIBVS·REDDERET DCCCLXXVIIII·

REX· KAROLVS· CRASSVS·QVVM·ROMAM·ADVENISSET NATALI· DIE· D· N· IESV· IMPERI· INSIGNIA· A IOANNE· ACCEPIT·ET·AVGVSTVS· APPELLATVS· EST DCCCLXXX·

ATHANASIVS· IVNIOR·PONTIFEX· NEAPOLIT· QVOD SOCIETATEM· CVM· SARACENIS· INIISSET· EAMQVE DIRIMERE· IVSSVS· NON· PARERET· A· SACRIS COMMVNIBVS· IOANNIS· SENTENTIA·EXCLVSVS·EST

ANGILBERGA· AVG· LVDOVICI· AVG· VXSOR·IOANNE ROGANTE· IN· SOLATIVM· VIDVITATIS· ROMAM· E GERMANIA· MIGRARE· PERMISSA EST DCCCLXXXII·

IOANNES· ANNO· XI· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM·F·E·MARINVS·HVIVS·ROGATV KAROLVS·AVG·IN·ITALIAM·VENIT·ET·NONANTVLAM AD· COLLOQVIVM· ACCESSIT DCCCLXXXIII·

MARINI·SENTENTIA· DATVM·FORMOSO·VT·AD·SEDEM HONORIS· SVI·PORTVM·REDIRET·PHOTIVS·ITERVM DAMNATVS· EST

MARINVS· ANNO· II· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· HADRIANVS· III· HOC PONTIFICE· FAMES· IN· VRBE·FVIT· QVOD·EXAMINA LOCVSTARVM· INFESTA· MESSIBVS· AGROS INSEDISSENT DCCCLXXXIIII·

CON-

CONCILIVM· IN· VRBE· ACTVM· AD·CONTROVERSIAS PONTIFICVM· ITALICORVM· COMPONENDAS DCCCLXXXV·
HADRIANVS· QVVM· IN· GERMANIAM· AD·AVGVSTVM PERGERET· IN· AGRO· MVTINENSI· MORBO INTERCEPTVS· ET· NONANTVLAE· SEPVLTVS· EST IN· EIVS· LOCVM·F.E·STEPHANVS· VI· HOC·PONTIF· AQVA·RITE·PIATA·LVSTRATI·AGRI·EOQVE·PIACVLO LOCVSTARVM· AVERSA· PESTIS
KAROLVS· AVG· STEPHANI· LITTERIS· INVITATVS·IN ITALIAM· VENIT· EODEM·ANNO· PHOTIVS·A·LEONE SAPIENTE· AVG· CONSTANTINOPOLI· EXACTVS·EST DCCCLXXXVI·
GVIDO·DVX·SPOLETINORVM·BELLO·IN·BERENGARIVM SVSCEPTO· REGNVM· ITALIAE·AFFECTAVIT·IDEMQ· OB·SARACENOS·DEVICTOS·AVGVSTVS· APPELLATVS EST DCCCLXXXVIII·
STEPHANVS·ANNO· VII· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· FORMOSVS· AB· HOC LAMBERTVS· GVIDONIS· AVG· F· INSIGNIA· IMPERI ACCEPIT DCCCLXXXXI·
REX· ARNVLFVS· FORMOSI· LITTERIS·AD·PACANDAM ITALIAM· VOCATVS·EST·BELLVM·INTER· GVIDONEM ET· BERENGARIVM· RECRVDVIT DCCCLXXXXIII·
LAMBERTVS· AVG· VRBEM· COPIIS· OCCVPAVIT TVRBATVM· ADVERSVS· FORMOSVM· FACTIO SERGIVM· OPPOSVIT· IPSE· IN·CVSTODIA· HABITVS EST DCCCLXXXXVI·
REX· ARNVLFVS· VRBEM· CEPIT· ET· FORMOSVM LIBERAVIT· EXINDE· AB·EO·AVGVSTVS·APPELLATVS EST· HONORE· AVCTVS· IN· GERMANIAM· REDIIT
FORMOSVS· ANNO· V. PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F·E· BONIFACIVS· VI· QVEM MORS· DIE· XV· PONTIFICATVS· SVI· INTERCEPIT HVIC· SVFFECTVS· STEPHANVS· VII·
CONCILIVM· A· STEPHANO· VOCATVM· VT·FORMOSI NOMEN· ATQVE· ACTA· ABOLERENTVR·LAMBERTVS AVG· FAVTORVM· STVDIO· RECEPTVS· EST
STEPHANVS· MAGNO· CIVIVM· ODIO· SVSCEPTO CARCERI· INCLVSVS· ET· INLATA·VI·MORTVVS·EST HVIC· SVFFECTVS· THEODORVS· QVEM· PACI·DVM STVDET· XX· DIE· PONTIFICATVS· SVI· MORS DCCCLXXXXVII·

IN-

INTERCEPIT. IN. EIVS. LOCVM. F. E. IOANNES. VIIII.
CONCILIVM. A. IOANNE. INDICTVM. VT. STEPHANI. VII. ACTA. RESCINDERENTVR. ARNVLFO. REIECTO DCCCLXXXXVIII.
MAIESTAS. IMPERI. PENES. LAMBERTVM. AVG. STETIT
IOANNES. RAVENNAM. AD. LAMBERTVM. AVG. PROFECTVS. EST. VT. CVM. EO. DE. PACE. ET CONCORDIA. REVOCANDA. DEQVE. REBVS. AFFLICTIS RESTITVENDIS. AGERET. ACTA. CONCILII. ROMANI VOCATIS. EPISCOPIS. CONFIRMATA. SVNT
IOANNES. ANNO. III. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. BENEDICTVS. IIII. DCCCC.

SAECVLVM. X.

REX. LVDOVICVS. INSIGNIA. IMPERI. A. BENEDICTO ACCEPIT. ET. AVGVSTVS. APPELLATVS. EST DCCCCI.
CONCILIVM. IN. VRBE. ACTVM. VT. ARGRINVS PONTIFEX. LINGONENSIVM. IN. HONORIS. SVI. SEDEM RESTITVERETVR
BENEDICTVS. ANNO. V. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. LEO. V. QVEM. FACTIO DCCCCIIII. CHRISTOPHORI. POST. XXXVIIII. DIEM. CARCERE INCLVSIT. HIC. QVVM. EX. ANIMI. MOERORE. PAVLLO POST. OBIISSET. CHRISTOPHORO. EIECTO DCCCCV. PONTIFICATVS. MAXIMVS. SERGIO. III. DELATVS. EST
BARBARIS. PLERAMQVE. ITALIAM. VEXANTIBVS SARACENI. STATIVIS. AD. LIRIM. FACTIS. PRAEDAM E. FINIBVS. ROMANIS. EGERVNT
SERGIVS. TEMPLVM. LATERANVM. TERRAE. MOTV PRIDEM. CONCVSSVM. PROLAPSVMQVE. MAGNA MOLITIONE. RESTITVIT. ET. PICTVRIS. ORNATVM DONARIIS. DITAVIT DCCCCVII.
SERGIVS. ANNO. VIII. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. ANASTASIVS. III. HVNC DCCCCXI. MENSE. VIII. DEFVNCTVM. CONSEQVVTVS. EST LANDO. QVEM. MENSE. V. PONTIFICATVS. SVI. MORS INTERCEPIT. IN. EIVS. LOCVM. F. E. IOANNES X. DCCCCXIII.
LEGATI. AB. EO. TICINVM. AD. REGEM. BERENGARIVM CVM. MVNERIBVS. MISSI. QVI. DE. SARACENORVM DCCCCXIIII. INCVRSIONIBVS. EDOCERENT. ET. IMPERIO. POPVLI

RO-

ROMANI· PROPOSITO· AD· BELLVM· SARACENICVM
DVCEM· DEPOSCERENT
REX· BERENGARIVS· EXERCITV· COMPARATO· ROMAM DCCCCXV·
ACCESSIT· ET· INSIGNIA· IMPERI· SOLLEMNI· RITV
A· IOANNE· ACCEPIT
IOANNES· EXERCITVM· IN· CAMPANIAM· SEQVVTVS DCCCCXVI·
AD· PVGNAM· HORTATVS· EST· SARACENI· OMNES
CAESI· AVT· CAPTI
MARIA· MAROTIA· ARCEM· ROMANAM· PRAESIDIO
IMPOSITO· OCCVPAVIT· ET· GVIDONI· DVCI DCCCCXXIIII·
ETRVSCORVM· NVPTA· IMPERITARE· VRBI· COEPIT
LEGATI· A· IOANNE· QVI· REGEM· HVGONEM· IN DCCCCXXVIII·
ITALIAM· REGNI· CAPESSENDI· CAVSSA· VENIENTEM
SALVTARENT
IOANNES· MANTVAM· PERREXIT· VT· FOEDVS· CVM
REGE· HVGONE· RENOVARET
GVIDO· ET· MAROTIA· LICTORIBVS· IN· LATERANVM
IMMISSIS· ET· IOANNIS· FRATRE· SVBLATO· IOANNEM DCCCCXXVIIII·
IPSVM· TENEBRIS· VINCVLISQVE· MANDARVNT
IOANNES· ANNO· XV· PONTIFICATVS· SVI· IN· VINCVLIS
MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· LEO· VI·
HVIC· QVVM· SEPTIMO· POST· MENSE· MORTVVS
ESSET· SVFFECTVS· EST· STEPHANVS· VIII· QVI· ANNO DCCCCXXXI·
III· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS· EST· IN· EIVS
LOCVM· F· E· IOANNES· XI· MAROTIAE· FILIVS
REX· HVGO· IN· VRBEM· AD· MAROTIAM· NVPTIARVM
CAVSSA· VENIT· ET· IN· ARCEM· RECEPTVS· EST
ALBERICVS· IOANNIS· FRATER· LECTA· IVVENVM DCCCCXXXII·
MANV· ARCEM· OBSIDIONE· CLAVSIT· HVGO· FVGAM
ARRIPVIT
ALBERICVS· EODEM· ANNO· SVFFRAGIIS· POPVLI
ROMANI· PRINCIPATVM· ADEPTVS· MAROTIAM
MATREM· CARCERE· INCLVSIT· IOANNEM· FRATREM
IN· CVSTODIA· HABVIT
REX· HVGO· FINIBVS· ROMANIS· VASTATIS· VRBEM
OBSIDERE· INSTITVIT· EXERCITV· FAME· AFFLICTATO DCCCCXXXIII·
PACIS· CONSILIA· PRAETVLIT· ET· ALDAM· FILIAM
ALBERICO· VXOREM· DEDIT
IOANNES· ANNO· V· PONTIFIC· SVI· MORTVVS· EST· IN DCCCCXXXVI·
EIVS· LOCVM· F· E· LEO· VII· HVIVS· LITTERIS· ODO

MONACHVS· IN· VRBEM· INVITATVS· EST· VT· EO
AVCTORE· MONACHI· AD· PRISTINAM
SANCTIMONIAM· REVOCARENTVR·
ALBERICVS· COENOBIO· FARFENSI· MONACHORVM DCCCCXXX VIIII·
COERCENDORVM· CAVSSA· CAMPONE· SCELESTO
HOMINE· EIECTO· DAGIBERTVM· VIRVM
SANCTISSIMVM· PRAEFECIT
LEO· ANNO· IIII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS·EST
IN· EIVS· LOCVM· F· E· STEPHANVS· VIIII· HOC DCCCCXXXXI·
PONTIFICE· REX· HVGO· IN· FINES· ROMANOS
INCVRSIONEM· ITERVM· FECIT
STEPHANVS·ANNO· IIII· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS DCCCCXXXXII I.
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· MARINVS· II· AB· HOC
MONACHIS· CASINATIBVS· ET· VVLTVRNENSIBVS
IVRA· OMNIA· ET· BENEFICIA· A· PONTT· MAXX.
AVT· A· SVPERIORIBVS· CONCESSA· PRINCIPIBVS
VNO· DIPLOMATE· CONFIRMATA· SVNT · DCCCCXXXXIIII·
MARINVS· TEMPLA· VRBIS· VETVSTATE· COLLAPSA
RESTITVIT
PAX·ITERVM·INTER·REGEM·HVGONEM· ET·ALBERICVM
PRINCIPEM· COMPOSITA
MARINVS· ANNO· IIII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS DCCCCXXXXVI·
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· AGAPETVS· II· LEGATI
AB· EO· IN· GALLIAS· QVI· ARTALDVM· PONTIFICEM
ENGILENHEIMENSIVM· CONCILIO· VOCATO· IN DCCCCXXXXVIII·
PRISTINVM·HONORIS·SVI· GRADVM· RESTITVERENT
CONCILIVM· AB· AGAPETO· IN· VRBE· INDICTVM·VT
ACTA· CONCILII· ENGILENHEIMENSIS
CONFIRMARENTVR· HVGO· QVI· ARTALDVM
DETVRBARAT· A· SACRIS· REMOTVS· EST DCCCCXXXXVIIII·
REGIS· OTHONIS· LEGATIO· AD· AGAPETVM· OB
INSIGNIA· IMPERI· RITE· IMPETRANDA· ALBERICI
PRINCIPIS· DOMINATIONE· REIECTA· EST DCCCCLII·
ALBERICVM·ANNO· XXII· PRINCIPATVS·SVI· MORTVVM DCCCCLIIII·
OCTAVIANVS·FILIVS·EXCEPIT·QVI·POST·AGAPETVM
ANNO·X·PONTIFICAT·SVI·DEMORTVVM·PONT·MAX· DCCCCLVI·
ESSE· COEPIT· ET· IOANNES· XII· APPELLATVS· EST
FOEDVS· A· IOANNE· INITVM· CVM· GISOLFO· DVCE
SALERNITAN· LEGATI·IN·GERMANIAM· AD· REGEM DCCCCLX·
OTHONEM· MISSI·QVI·AD·BELLVM· PRO· VRBE·ATQ.

ITA·

ITALIA· CONTRA· TYRANNIDEM· HORTARENTVR
OTHO· ITALIAE· REGNO· POTITVS· QVVM· AD·VRBEM
ACCESSISSET· EFFVSA· OBVIAM· CIVITATE· IN DCCCCLXII·
VATICANVM· DEDVCTVS· INSIGNIA· IMPERI· A
IOANNE· TVLIT· ET· AVGVSTVS· APPELLATVS· EST
NVNCII· TICINVM· AD· OTHONEM· AVG· PERLATI DCCCCLXIII·
IOANNEM· OB· PERVERSOS· MORES· IN· PROBRO
ESSE· EVNDEMQVE· REBVS· NOVIS· STVDERE
OTHO· AVG· ROMAM· CVM· EXERCITV· ACCESSIT
IOANNES· CVM· ADALBERTO· REGIS· BERENGARI
FILIO· AB· VRBE· PROFVGIT
CONCILIVM EPISCOPORVM· ACTVM· OTHONIS· AVG·
IVSSV· ET· LEO· VIII· IOANNI·,PER· VIM·OPPOSITVS
AB·OTHONIS·DISCESSV· IOANNES· VRBE· RECEPTVS DCCCCLXIIII·
LEONEM· FVGAVIT· DVCESQ. PARTIVM· VLTVS· EST
IOANNES· ANNO· VIII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS. LOCVM· INVITO· AVGVSTO· FACTVS
EST· BENEDICTVS·V·QVEM· DIE·XVIII·PONTIFICATVS
SVI· VRBE· PVLSVM· LEO· EXCEPIT· AT· EO· INTRA
NONVM· MENSEM· DEMORTVO· PONTIFICATVS
RVRSVM· PENES· BENEDICTVM· FVIT· ISQVE
TRICESIMO· POST· DIE· INTERCEPTVS· IOANNEM
XIII· SVCCESSOREM· HABVIT
PRIMORES· VRBIS· IOANNEM· AVERSATI· VI· INLATA
CAPTVM· IN· CAMPANIAM· RELEGARVNT
OTHONIS· AVG· ADVENTV· IN· ITALIAM· AVDITO
IOANNES· AB· EXSILIO· REVOCATVS· EST DCCCCLXVI·
OTHO· AVG· VRBEM· INGRESSVS· PRO· TRIBVNALI
DE· AVCTORIBVS· SEDITIONIS· COGNOVIT· MVLTI DCCCCLXVII·
CAPITIS· DAMNATI· AVT· IN· EXSILIVM· PVLSI
CONCILIVM· A· IOANNE·ACTVM· AD·MORES·VETERES
REVOCANDOS· ET· CONTROVERSIAS· PONTIFICVM
ITALICORVM· DIRIMENDAS· IDEM·OTHONEM· AVG·
RAVENNAM· SEQVVTVS· CONCILIO· IBIDEM· ACTO
OPPIDA·AB·REGIBVS·ITALIAE·QVONDAM·OCCVPATA
VOLVNTATE· AVGVSTI. RECEPIT
REX· OTHO· OTHONIS· AVG· F· ROMAM· EODEM
ANNO· A· IOANNE· ET· A· PATRE·INVITATVS·NATALI
DIE· D· N· IESV· INSIGNIBVS· IMPERI· ORNATVS· EST
CONCILIVM. ITERVM· A· IOANNE· IN· VRBEM

VOCATVM. VT. PONTIFICEM. BENEVENTANORVM
ARCHIEPISCOPVM. DICERET DCCCCLXVIIII.
STEPHANIA. CLARISSIMA. FEMINA. OPPIDVM
PRAENESTE. VECTIGALI. IMPOSITO. A. IOANNE DCCCCLXX.
ACCEPIT
CONCILIVM. TERTIO. INDICTVM. VT. IVRA
MONACHOR. GLASTONIENSIVM. CONFIRMARENTVR DCCCCLXXII.
IOANNES. ANNO. VII. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS
EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. BENEDICTVS. VI. HVNC
ROMANI. PROCERES. CRESCENTIO. AVCTORE. VT
OTHONIS. AVG. MAGNI. AVDITA. MORS. EST. ANNO
II. PONTIFICATVS. EIVS. IN. CARCEREM
CONIECERVNT. ET. IN. EIVS. LOCVM. BONIFACIVM
CREARVNT. HIC. QVINTO. POST. MENSE. EXACTVS DCCCCLXXIIII.
EST. BENEDICTVS. PER. VIM. SVBLATVS
DONVS. II. BENEDICTO. SVFFECTVS. ANNO. II.
PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS. EST. IN. EIVS. LOCVM
F. E. BENEDICTVS. VII. DCCCCLXXV.
CONCILIVM. VOCATVM. ADVERSVS. BONIFACIVM. ET
FAVTORES. EIVS. POENAE. IN. EOS. CONSTITVTAE
QVI. BENEDICTVM. NECAVERANT
OTHO. II. AVG. BENEDICTI. LITTERIS. INVITATVS
ITALIA. PERAGRATA. IN. VRBEM. VENIT. CONCORDIAE DCCCCLXXX.
STABILIENDAE. CAVSSA. REBVS. PER. ITALIAM
PLERAMQVE. COMPOSITIS. QVVM. BELLVM. IN
SARACENOS. PARARET. ROMAE. DIEM. OBIIT
SVPREMVM. CORPVS. EIVS. AD. TEMPLVM. VATICANVM DCCCCLXXXIII.
SOLIO. PORPHYRETICO. CONDITVM
CONCILIVM. IN. VRBE. ACTVM. ADVERSVS. SIMONIACOS
GISELERI. PONTIFICIS. MAGDEBVRGENSIVM. CAVSSA
COGNITA. AMATVS. PONTIFEX. SALERNITANORVM
ARCHIEPISCOPVS. APPELLATVS. EST
BENEDICTVS. ANNO. VIIII. PONTIFICATVS. SVI
MORTVVS. EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. IOANNES. XIIII.
QVI. OCTAVO. POST. MENSE. BONIFACII. FACTIONE
DOMINANTE. IN. ARCEM. CONIECTVS. VENENO DCCCCLXXXIIII.
INTERIIT
BONIFACIVM. REPENTINA. MORS. SVSTVLIT. ET. QVI
SVFFECTVS. ERAT. IOANNES. ROBERTI. FILIVS. NEC

CON-

CONSECRATVS· QVARTO· POST· MENSE· REIECTVS
EST
IOANNES· XV· CONSENSV· OMNIVM· ORDINVM DCCCCLXXXV·
PONTIFEX· MAXIMVS· FACTVS· EST·HOC·PONTIFICE
VRBS· IN· CRESCENTII· CONSVLIS·· DESIGNATI
DOMINATV· ESSE· COEPIT· IOANNES· SOLVM DCCCCLXXXVII·
VERTERE· COACTVS. IN· ETRVRIAM· PROFVGIT
REGIS· OTHONIS· III· OPEM· IMPLORAVIT
CRESCENTIVS· ORATORES· AD· IOANNEM· MISIT·QVI
EVM· IN· VRBEM. CVM· HONORE· REDVCERENT·IPSE
ET· SENATVS· REDVCEM· VENERATI· SVNT
THEOPHANA· AVG· REGIS·OTHONIS· MATER·ROMAM
VENIT· ET·ADVENTV.SVO·RES·ITALIAE·COMPOSVIT DCCCCLXXXVIIII·
EA· IOANNEM· CALABRVM. PONTIFICEM
PLACENTINORVM· CREATVM· EX· AVCTORITATE
PONT·MAX· ARCHIEPISCOPVM· DICENDVM·CVRAVIT
CONCILIVM· BIS· ACTVM· PRIMO· AD· TVENDVM DCCCCLXXXXIII·
ADALBERTVM· PONTIFICEM· PRAGENSIVM· ITERVM
VT· SANCTO· VIRO· VLDARICO· PONTIFICI
AVGVSTANORVM· CAELESTES· HONORES
DECERNERENTVR
ARNOLFVS· PONTIFEX· REMORVM· A· IOANNE· IN
PRISTINAM· HONORIS· SVI· SEDEM· PER· LEGATVM DCCCCLXXXXV·
RESTITVTVS· REMOTI· A· SACRIS· QVI· IN· EVM
SENTENTIAM· DIXERANT
IOANNES· ANNO· XI· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· GREGORIVS· V· QVEM DCCCCLXXXXVI·
REX· OTHO· RAVENNA· IN·VRBEM· MISSVM·POPVLO
ROMANO· COMMENDARAT
CONCILIVM· A· GREGORIO· VOCATVM· VT· BONA
HELVINO· PONTIFICI· CAMERACENSIVM· EREPTA
IVDICIO· SVSCEPTO· REDDERENTVR
GREGORIVS· REGI· OTHONI· INSIGNIA· IMPERI·DEDIT
ET· AVGVSTVM· APPELLAVIT· OTHO· AVG· DE
SEDITIOSIS·COGNOVIT· CRESCENTIVM· IAM·EXSILII
DAMNATVM. GREGORII· PRECIBVS· POENA
LIBERAVIT
CRESCENTIVS· VIOLATO· IVREIVRANDO·GREGORIVM
VRBE· EXEGIT· ET· IOANNE· ARCHIEPISCOP· DCCCCLXXXXVII·
PLACENTINOR· IN·EIVS·LOCVM·CREATO·AVGVSTOS

ORIENTIS. SIBI. PATRONOS. ADSCIVIT
GREGORIVS. CONCILIO. TICINVM. VOCATO CRESCENTIVM. A. SACRIS. REMOVIT. LEGATI. QVOS ROMAM. MISIT. IN. CARCEREM. CONIECTI. SVNT
OTHO. AVG. GREGORIVM. IN. VRBEM. CVM. EXERCITV REDVXIT. IOANNES. IN. FVGA. CAPTVS. OCVLISQVE EFFOSSIS. ET. NARIBVS. AC. LINGVA. DECISIS. CARCERE INCLVSVS. EST. CRESCENTIVS. IN. ARCE. CVM DVODECIM. CONIVRATIS. COMPREHENSVS. ET CAPITIS. DAMNATVS DCCCCLXXXXVIII.
CONCILIVM. ACTVM. VT. INCESTVM. REGIS. ROBERTI MATRIMONIVM. DISSOLVERETVR. EXCLVSI. A SACRIS. QVI. EARVM. NVPTIARVM. AVCTORES FVERANT
GREGORIVS. ANNO. III. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. SILVESTER. II. CVI OTHO. AVG. FAVEBAT DCCCCLXXXXVIIII.
SILVESTER. VRBIVENTVM. PROFECTVS. REM. PVB. LATIS. LEGIBVS. ORDINAVIT. INDE. CAESENAM ACCESSIT. ET. OPPIDVM. OBSIDIONE. CLAVSIT M.

SAECVLVM. XI.

AEDES. ADALBERTI. IN. INSVLA. TIBERINA. AB. OTHONE AVG. CONDITA. CONCILIVM. VOCATVM. OB CONTROVERSIAS. INTER. BERNARDVM. PONTIFICEM HILDESIENSIVM. ET. VILLIGISVM. ARCHIEPISCOP. MAGONTIAC. EIVSQVE. REI. CAVSSA. FRIDERICVS CARD. IN. GERMANIAM. LEGATVS MI.
TVMVLTVS. TIBVRE. ADVERSVS. POPVLVM. ROMAN. FVIT. OTHO. AVG. OPPIDVM. OBSIDERI. IVSSIT IDEM. SILVESTRI. OBSECRATIONE. PLACATVS MILITEM. A. CAEDE. COHIBVIT
OTHO. AVG. VRBANIS. REBVS. COMPOSITIS. TVDER SILVESTRO. ITINERIS. COMITE. ACCESSIT. CONCILIVM EODEM. A. SILVESTRO. COACTVM. ET. BERNARDI LEGATIO. ADVERSVS. VILLIGISVM. AVDITA
CONCILIVM. IN. VRBE. ITERVM. A. SILVESTRO. ACTVM VT. IVRA. COENOBII. PERVSINI. ET. CONRADI MII.

PONTIFICIS· DITIO· CAVSSA· COGNITA DEFINIRENTVR

SILVESTER· ANNO· V· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· IOANNES· XVI· QVEM MENSE· SEXTO· PONTIFICAT·SVI·MORS·INTERCEPIT HVIC· SVFFECTVS· EST· IOANNES· XVII· MIII·

POPVLVS· ROMANVS· GRAVI· PESTILENTIA CONFLICTATVS· EST· SARACENI· MARE· INFESTVM HABVERE MIIII·

BAMBERGA· EX· IOANNIS· AVCTORITATE· THRONI PONTIFICALIS· HONORE· HONESTATA· ET· A·REGE HENRICO· PONTIFICI· MAXIMO· ADTRIBVTA· EST

IOANNES ANNO· VI· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· SERGIVS· IIII· PER. EA TEMPORA· MONACHI· ROMVALDO· AVCTORE· AD PRISTINOS· MORES·REVOCATI·MVLTA·PER·ITALIAM COENOBIA. RESTITVTA· AVT· CONDITA

SERGIVS· ANNO· III· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· BENEDICTVS·VIII· HVIC FACTIO· SEDITIOSORVM· GREGORIVM· OPPOSVIT MXII·

BENEDICTVS· VRBE· DISCORDIIS· FLAGRANTE· IN GERMANIAM· AD· REGEM· HENRICVM· CONFVGIT

REX· HENRICVS· IN· ITALIAM· VENIT· ET·ARNALDVM FRATREM· RAVENNATIBVS· PONTIFICEM· DEDIT QVI· A· BENEDICTO· IN· VRBE· CONSECRATVS·EST IDEM· REGI· ET· CVNEGONDAE· VXSORI· INSIGNIA IMPERII· SOLLEMNI· RITV· IN· TEMPLO. VATICANO IMPOSVIT

BENEDICTVS· COMPARATA· CLASSE· SARACENOS· AD PORTVM· LVNENSEM· INGENTI· PROELIO· DELEVIT MXIII· LEGATOS· PISAS· MISIT· VTI· IVNCTO· FOEDERE SARDINIAM· BARBARIS· ERIPERET· SARACENI SARDINIA· EIECTI· EAQVE· INSVLA· PISANIS· A MXV· BENEDICTO· ADTRIBVTA

BENEDICTVS· BAMBERGAM· AD· HENRICVM· AVG· PERREXIT· ET· AEDEM· STEPHANI· PROTOMART· MXVI· SOLLEMNI· RITV· DEDICAVIT· IMPERATOREM·AVG· AD· TVTELAM· ITALIAE· CONTRA· GRAECOS HORTATVS· EST

HENRICVS· AVG· EXERCITVM· IN· ITALIAM· DVXIT

ET. NOVVM. APVLIAE. OPPIDVM. TROIAM. AD DEDITIONEM IMPVLIT. NEAPOLIM. ET. FINITIMAS VRBES. RECEPIT. NORMANNIS. SEDES. DEDIT. INDE CASINVM. CVM. BENEDICTO. PROFECTVS. EST

BENEDICTVS. ANNO. XII. PONTIFICAT. SVI. MORTVVS EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. IOANNES. XVIII. DECESSORIS FRATER MXXVI.

ARDERICVS. PONTIFEX. VERCELLENSIVM. BONONIO PATRI. MONACHORVM. LVCEDIENSIVM. CAELESTES HONORES. EX. AVCTORITATE. IOANNIS. DECREVIT

REX. CONRADVS. REGNO. ITALIAE. POTITVS. ROMAM VENIT. ET. INSIGNIA. IMPERII. CVM. GISELA. CONIVGE A. IOANNE. ACCEPIT. REGESQVE. DVO. AVGVSTIS ADSTITERE. CANVTVS. ET. RODVLFVS MXXVII.

CONCILIVM. VOCATVM. OB. CONTROVERSIAS. DE HONORIS. GRADV. DECRETVMQVE VT. PONTIFEX RAVENNATIVM. A. PONTIFICE. MEDIOLANENSIVM SECVNDVS. ESSET

IOANNES. ANNO. X. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. BENEDICTVS. VIIII. MXXXIII.

ALBERICI. PATRIS. STVDIO. QVVM. PVER. ESSET

CONRADO. AVG. CREMONAE. DEGENTE. BENEDICTVS EO. PERREXIT. SALVTANDI. CAVSSA. IMPERATOR VT. CIVILES. MOTVS. COMPONERET. IN. VRBEM VENIT. ERIBERTVS. PONTIFEX. MEDIOLANENSIVM OB. CONIVRATIONEM. IN. AVGVSTVM. A. SACRIS REMOTVS. EST MXXXVIII.

CONCILIVM. IN. VRBE. ADVERSVS. PONTIFICEM AQVILEIENSIVM. OB. INCVRSIONEM. IN. FINES GRADENSES. FACTAM. IVS. EIDEM. EREPTVM. QVOD IN. PONTIFICEM. GRADENSIVM. PER. FRAVDEM IMPETRARAT MXXXXIIII.

PROCERES. ROMANI. BENEDICTVM. OB. PROBRA. PEROSI VRBE. EXEGERVNT. EIVSQVE. LOCO. IOANNEM PONTIFICEM. SABINORVM. CREARVNT

BENEDICTVS. TERTIO. POST. MENSE. RECEPTVS. SE PONTIFICATV. ABDICAVIT. ET. MONACHVM. EXINDE EGIT. IN. EIVS. LOCVM. F. E. GREGORIVS. VI. HVIVS OPERA. FVRVM. MANVS. A. TEMPLIS. PROHIBITAE ET. LATROCINIIS. SVBLATIS. ITINERA MXXXXV.

COM.

COMMEANTIBVS· EXPLICATA
GREGORIVS· REGE· HENRICO· AVCTORE· CONCILIVM EPISCOPORVM· SVTRIVM· VOCAVIT· ET PONTIFICATV· SPONTE· ABIIT· IN· EIVS· LOCVM FACTVS· EST· CLEMENS· II· QVI· PRIMO· HONORIS SVI· DIE· INSIGNIA· IMPERI. HENRICO· II· AVG· ET HAGNAE· VXSORI· DEDIT MXXXXVI.
CONCILIVM· IN· VRBE· FVIT· AD· CONTROVERSIAS PONTIFICVM· MAIORVM· ITALIAE· DIRIMENDAS MXXXXVII.
CLEMENS· MENSE· VIIII· PONTIFICATVS· SVI· IN· AGRO PISAVRENSI· MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM REDIIT· BENEDICTVS· VIIII· TENVITQVE PONTIFICATVM· MENSIBVS· VIIII· DONICVM DAMASVS· II· HENRICI· AVG· IVSSV· CONSECRATVS EST· QVEM· VICESIMO· POST. DIE· MORS· INTERCEPIT IN· EIVS· LOCVM· F· E· LEO· VIIII· QVEM· HENRICVS II· AVG· INVITVM· E· GERMANIA· IN· VRBEM MISERAT MXXXXVIII.
CONCILIVM· A· LEONE· ROMAE· ACTVM· ADVERSVS SIMONIACOS· EXINDE· TICINI· ALTERVM DISCIPLINAE· VETERIS· RESTITVENDAE· CAVSSA IDEM· IN· GERMANIAM. AD· AVG· PROFECTVS· RES BELLO· TVRBATAS· COMPOSVIT· CONCILIVM· REMOS OB· VETERES· MORES· REVOCANDOS. MAGVNTIACVM ADVERSVS· SIMONIACOS· VOCAVIT MXXXXVIIII.
LEO· IN· VRBEM· REVERSVS· RE· PVBLICA· ORDINATA IN· APVLIAM· PERREXIT· ET· CONCILIO· SIPONTVM COACTO· ARCHIEPISCOPOS· BINOS· QVOD· LABE SIMONIACA· INSIGNES· ESSENT· GRADV· HONORIS MOVIT ML.
CONCILIVM· IN· VRBE· ITERVM· ACTVM· CONTRA BERENGARIVM· AVCTOREM· RERVM· NOVARVM SCRIPTA· EIVS· DAMNATA· SVNT· INDE· LEO VERCELLAS· PETIIT· ET· CONCILIO· RVRSVM VOCATO· BERENGARII· SIMVL· ET· ERIGENAE SCOTI· LIBROS· DAMNAVIT· VNFREDO· PONTIFICI RAVENNATIVM· SACRIS· INTERDIXIT· IDEM· TVLLVM LEVCORVM· SEDEM· HONORIS· SVI· PRIMAM· REVISIT VT· SACROS· CINERES· GERARDI· PONTIFICIS· RITV

SOLLEMNI. IN. MONVMENTVM. NOVVM TRANSFERRET

CONCILIVM. A. LEONE. IN. VRBEM. TERTIO. VOCATVM MLI.
ADVERSVS. SIMONIACOS. GREGORIVS. PONTIFEX VERCELLENSIVM. ADVLTERII. ACCVSATVS. A. SACRIS REMOTVS. EST. EXINDE. LEO. SVBLAQVEVM PROFECTVS. VMBERTVM. MONACHIS. PRAESIDEM IMPOSVIT. DIPLOMATA. QVAE. IBIDEM. CONFICTA DEPREHENDIT. CORAM. INCENDI. IVSSIT. TVM. IN CAMPANIAM. ET. SAMNIVM. PERREXIT. VT INCVRSIONES. NORMANNORVM. AVERTERET. EIVSQ. REI. ERGO. OPEM. A. CONSTANTINO. AVG. IMPLORAVIT

BELLO. INTER. HENRICVM. AVG. ET. REGEM. PANNONIAE
ANDREAM. EXORTO. LEO. IN. GERMANIAM. REDIIT MLII.
ET. PACIS. AVCTOR. CONTROVERSIAS AVCTORITATE. DIREMIT. COENOBIVM. FVLDENSE ET. VRBS. BENEVENTVM. LEONI. ADTRIBVTA. IPSE BAMBERGAM. AVGVSTO. CONDONAVIT

CONCILIVM. A. LEONE. MANTVAM. VOCATVM. ET MLIII.
OB. SEDITIONES. DIMISSVM. INDE. VENETIAS. VENIT ET. TEMPLVM. MARCI. INVISIT. IN. VRBEM. REGRESSVS CONCILIVM. QVARTO. COEGIT. BERENGARIVS DAMNATVS. IVRA. PONTIFICVM. AQVILEIENSIS. ET GRADENSIS. DEFINITA. CAELESTES. HONORES GERARDO. PONT. TVLLENSIVM. DECRETI

EXERCITV. A. LEONE. ADVERSVS. NORMANNOS COMPARATO. PVGNA. IN. APVLIA. COMMISSA INFAVSTO. EXITV. LEO. CAPTVS. A. NORMANNIS BENEVENTVM. CVM. HONORE. DEDVCTVS EMISSVSQVE. EST

LEGATI. A. LEONE. CONSTANTINOPOLIM. MISSI
ADVERSVS. MICHAELEM. CERVLARIVM. QVI. GRAECOS MLIIII.
PONTIFICES. IN. OFFICIO. CONCORDIAQVE RETINERENT

LEO. ANNO. VI. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS. EST IN. EIVS. LOCVM. F. E. VICTOR. II. CONCILIVM. AB EO. FLORENTIAM. VOCATVM. ADVERSVS
BERENGARIVM. SIMONIACI. DAMNATI. QVIQVE MLV.
EOS. COERCERET. ILDEBRANDVS. IN. GALLIAS

LEGATVS· CAVTVM· NE· BONA· ECCLESIARVM ALIENARENTVR

VICTOR· IN· VRBEM· REVERSVS· QVVM· EI· SACRVM FACIENTI· VENENVM· CALICE· PROPINATVM·ESSET FRAVDEM· DIVINITVS· DETEXIT MLVI·

ITER· A· VICTORE· IN· GERMANIAM· SVSCEPTVM EST· HENRICI· AVG· CAVSSA· CVI· ET· ADFVIT MORIENTI· HENRICVS· AVG· F· REX· GERMANIAE OPERA· EIVS· ITERVM· APPELLATVS·EST·GERMANIA PACATA· IN· VRBEM· REDIIT· VOCATOQ· CONCILIO PONTIFICEM· MARSORVM· QVIBVS· BINI· PRAEESSE COEPERANT· VNVM· ESSE· IVSSIT MLVII.

VICTOR· FLORENTIAM· PROGRESSVS· IBIDEM· ANNO III· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS· EST· IN· EIVS LOCVM· F· E· STEPHANVS· X· CONCILIVM· AB· EO IN· VRBE· ACTVM· DISCIPLINAE· VETERIS RESTITVENDAE· CAVSSA· CONTVBERNIA CLERICORVM· POENIS· IRROGATIS· SVBLATA

STEPHANVS· CASINVM· PROFECTVS· AVARITIAM MONACHORVM· COERCVIT· COENOBIIQVE PRAEFECTVRAM· DESIDERIO· DETVLIT· EVNDEM CONSTANTINOPOLIM· TERTIVM· E· LEGATIS DESTINAVIT· GRAECORVM· RECONCILIANDORVM CAVSSA MLVIII·

STEPHANVS· MENSE· VIII· PONTIFICAT· SVI· MORTVVS EST· FLORENTIAE· IN· EIVS· LOCVM· GREGORIVS ALBERICI·F·COMES·TVSCVLANVS·IOANNEM·PONTIF· VELITERNORVM· PER· VIM· CREANDVM· CVRAVIT MLVIIII·

CONCILIVM· SENIS· COACTVM· PONTIFICIS· MAXIMI RITE·LEGENDI·CAVSSA·NICOLAVM· II· DESIGNAVIT IS· SVTRIVM· QVVM· VENISSET· ET· CONCILIVM VOCASSET· NVNCIATVM· EST· IOANNEM· SPONTE SE· PONTIFICATV· ABDICASSE· INDE·VRBEM·EFFVSO OBVIAM· POPVLO· ROMANO· INGRESSVS· EST

CONCILIVM· IN· LATERANO· ACTVM· VT·PONTIFICIS MAXIMI· CREANDI· RATIO· PRAESCRIBERETVR BERENGARIVS· OB· POENITENTIAM· RECEPTVS SIMONIACI· NOTATI· LEGES· IN· SACERDOTVM CONTVBERNIA· LATAE

LEGATI· A· NORMANNIS· VENERE· QVI· NICOLAVM

IN. APVLIAM. INVITABANT. IPSE. EO. PROFECTVS
CONCILIVM. MELPHIM. VOCAVIT. ADVERSVS
CONTVRBERNIA. SACERDOTVM. NORMANNOS
FOEDERE. SIBI. DEVINXIT. ET. VECTIGALES. FECIT
APVLIA. BRVTTIIS. SICILIA. DVCI. ROBERTO
GVISCARDO. ADTRIBVTIS. CAPVA. CVM. ADIECTIS
CAMPANIAE. OPPIDIS. DVCI. RICCARDO. ADSIGNATA
NICOLAVS. PETRVM. DAMIANI. FRATREM. ET
ANSELMVM. BADAGIENSEM. LEGATOS. MORVM
CORRIGENDORVM. CAVSSA. MEDIOLANVM. MISIT
IPSE. FLORENTIAM. SEDEM. HONORIS. SVI. PRIMAM
INDE. CASINVM. PROFECTVS. ODERISIVM. CARDINAL. MLX.
FECIT. PONTIFICEMQVE. AQVINATIVM. HONORE
ABIRE. IVSSIT. MARTINO. MONACHO. IN. EIVS
LOCVM. SVFFECTO. FLORENTIAM. REVERSVS. ANNO
III. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS. EST. IN. EIVS MLXI.
LOCVM. F. E. ALEXANDER. II. HVIC. TRANSPADANA
SEDITIOSORVM. FACTIO. CADALOVM. PONTIFICEM
PARMENSIVM. OPPOSVIT
CADALOVS. EXERCITV. CONFECTO. VRBEM. ACCESSIT
ET. MILITVM. MANVM. PRO. ALEXANDRO. PVGNANTEM MLXII.
FVDIT. IPSE. GOTIFREDI. DVCIS. ETRVSCORVM
AVXILIARIBVS. COPIIS. FVGATVS. EST. BELLO
RENOVATO. TEMPLVM. VATICANVM. OCCVPAVIT
IN. ARCEM. A. FACTIONE. RECEPTVS. OBSIDIONEM
BIENNIO. TOLERARE. COACTVS. EST
CONCILIVM. AB. ALEXANDRO. INDICTVM. ADVERSVS
SIMONIACOS. DAMNATI. SACERDOTES. QVI. FEMINAS MLXIII.
CONTVBERNALES. ALEBANT.
HAGNE. AVG. ROMAM. E. GERMANIA. VENIT. VT. EX
PRAESCRIPTO. ALEXANDRI. PRIVATAM. IN. VRBE
VITAM. SANCTE. TRANSIGERET
LEGATI. AB. ALEXANDRO. AD. ROGERIVM. COMITEM
NORMANNORVM. MISSI. QVI. OB. VICTORIAM. DE
SARACENIS. IN. SICILIA. PARTAM. GRATVLARENTVR
ET. IPSVM. OB. MERITA. VEXILLO. DONARENT
ALEXANDER. LVCAM. SEDEM. HONORIS. SVI. PRIMAM
INVISIT. COLLEGIOQVE. CANONICORVM. INSIGNIA MLXIIII.
PONTIFICALIA. TRIBVIT
RICCARDVS. DVX. CAMPANORVM. VIOLATO

IVREIVRANDO· INCVRSIONEM· IN· FINES·ROMANOS FECIT

GVIDO· PONTIFEX· MEDIOLANENSIVM· QVOD SIMONIACVS· HABERETVR· ET· CONTVRBENIA SACERDOTVM· FERRET. ALEXANDRI· SENTENTIA·A SACRIS· REMOTVS· EST

ALEXANDER· CONCILIVM· MANTVAM· VOCAVIT ADVERSVS· CADALOVM· · ET· FAVTORES· EIVS CONCORDIA· CONSTITVTA· MEDIOLANVM·PETIIT PATRIAM· SVAM· SEDITIONVM· PLACANDARVM CAVSSA· INDE· CAPVAM· PROFECTVS· RICCARDVM DVCEM· IN· OFFICIVM· REDEGIT MLXVII·

PETRVS· DAMIANI· FRATER· AB· ALEXANDRO· IN GERMANIAM· LEGATVS· VT· REGEM· HENRICVM· A BERTAE· VXSORIS· REPVDIO· DETERRERET MLXVIIII·

CONCILIVM· IN· VRBE· ACTVM· VT· DE· ATTONIIS PONTIF· MEDIOL· CREATIONE· CAVSSA·AGERETVR REIECTVS· GOTIFREDVS· ATTO· PROBATVS· EST MLXXII·

ALEXANDER·ANNO· XII. PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F·E· GREGORIVS· VII· QVEM INVITVM·ET·RECVSANTEM·REX·HENRICVS·ADSENSV ETIAM· SVO· CONFIRMAVIT MLXXIII·

GREGORIVS·CAPVAM·ET·BENEVENTVM·ADIIT·ATQVE A·DVCIBVS·RICCARDO.ET·LANDOLFO·IVSIVRANDVM EXEGIT· SE· IN· PONTIFICIS· MAXIMI· POTESTATE FVTVROS

HAGNE· AVG· IN· GERMANIAM· A· GREGORIO· CVM LEGATIS· MISSA· AD· REGEM· HENRICVM· VT· AD MELIOREM· IS· FRVGEM· REVOCARETVR MLXXIIII·

GREGORIVS· CONCILIO· INDICTO· SIMONIACOS· ET CLERICOS· QVI· IN· CONTVBERNIO· VIVERENT· A SACRIS· REMOVIT· ITEM· ROBERTVM· GVISCARDVM QVOD· IVRISIVRANDI· OBLITVS· IMPERIVM DETRECTARET· TVM· GRAVES· LITTERAS·AD·REGEM GALLIAR· PHILIPPVM· MISIT· VT· EVM· DE·OFFICIO ADMONERET

CONCILIVM· ITERVM·IN·VRBEM·VOCATVM· VT· SACRI HONORIS· DEFERENDI· RATIO· PRAESCRIBERETVR VETITVM· NE· REGES· PONTIFICATVS· SACRASVE PRAEFECTVRAS· TRADITIS· INSIGNIBVS· DARENT MLXXV·

ITEM. SVPERIORIS. CONCILII. ACTA. CONFIRMATA
GREGORIVS. DIE. NATALI. D. N. IESV.QVVM.SACRVM SOLLEMNE. IN.TEMPLO.LIBER.FACERET.DE.ALTARI PER. VIM. RAPTVS. IN. TVRRIM. CINCIANAM CONIECTVS. EST. CONCLAMATVM. AD. ARMA CINCIVS. GREGORIVM. ILLICO. EMISIT. ET. FVGA ARREPTA. DOMVM.ET.BONA.POPVLO.COMPILANDA RELIQVIT

CONCILIO. IN. LATERANVM. COACTO. QVVM GREGORIVS. PRO. TRIBVNALI.SEDERET.ROLANDVS MLXXVI. AB. REGE. HENRICO. LEGATVS. IN. MEDIVM PROGRESSVS.ABIRE.EVM.PONTIFICATV. INSIGNIAQ. CORAM. DEPONERE. IVSSIT. QVVM. IAM. LEGATVS COMPREHENDERETVR. GREGORIVS. PRAEFECTVM VRBIS. QVOMINVS. VIM. INFERRET. COHIBVIT ACTVM. DE. REGIS. SCELERE. PLACVITQVE. VT HENRICVS. A. SACRIS. REMOTVS. REGNI. EXPERS HABERETVR.STIPENDIARIIQVE. EIVS. OBLIGATIONE FIDEI. SOLVERENTVR

GREGORIVS. ITINERE. IN. GERMANIAM. SVSCEPTO QVVM. VERCELLAS.PERVENISSET.NVNCIIS.ADLATIS MLXXVII. REGEM. ADVENTARE. STIPATVS. COHORTIBVS MATILDAE.COMITIS. CANOSSAM. RECESSIT. IBI.REX HENRICVS. INSIGNIBVS. REGALIBVS. POSITIS. POST TRIVM. DIERVM. IEIVNIVM. RITE. AD. SACRA RECEPTVS. EST

CONCILIVM. ROMAE. ACTVM. VT. LEGATIONES HENRICI.ET.RIDOLFI.DE.REGNO.CONTENDENTIVM MLXXVIII. AVDIRENTVR. AVCTORIBVS. SEDITIONVM. SACRA INTERDICTA. SVNT

DESIDERIO. CARDINALI. AVCTORE. FOEDVS. INTER GREGORIVM ET. ROBERTVM. GVISCARDVM.AQVINI RENOVATVM. EST

CONCILIVM. ROMAM. VOCATVM. ADVERSVS NICEPHORVM. BOTONIATEM. ISQVE. A. SACRIS EXCLVSVS. QVOD. IN. REGNVM. MICHAELIS. ET CONSTANTINI. AVGG. INVASISSET. POENAE. IIS IRROGATAE. QVI. SVPERIORVM. CONCILIORVM DECRETA. CONTEMNERENT

CONCILIVM. INDICTVM. BERENGARII. CAVSSA. VT

IS· ERRORE· DEPVLSO· VERITATEM· CATHOLICAE PROFESSIONIS· AMPLEXVS· AD·SACRA·RECIPERETVR MLXXVIIII·
PONTIFICES· QVI· HENRICO· HAESERANT· IN ALIENORVM· NVMERO· HABITI

CONCILIVM· ACTVM· VT· RIDOLFVS· HENRICI· LOCO REX· GERMANIAE· APPELLARETVR· EIQVE·CORONA MLXXX· AVREA· A· GREGORIO· DONO· MISSA

HENRICVS· COACTIS· AD· CONCILIVM· FACTIONIS SVAE· EPISCOPIS· GVIBERTVM· PONTIFICEM RAVENNATIVM· GREGORIO· REIECTO· PONTIFICEM MAXIMVM· DICENDVM· CVRAVIT

NVNCII· TRISTES· A· GERMANIA· VENERE· REGEM RIDOLFVM· VVLNERE· IN· PVGNA· ACCEPTO OCCVBVISSE· ET· AB· GALLIA· TRANSPADANA NVNCIATVM· MATILDAE· EXERCITVM· IN· AGRO MANTVANO· AB· HENRICIANIS· FVSVM· ESSE

HENRICVS· EXERCITV· IN· ITALIAM· DVCTO· VRBEM OBSIDIONE· TER· CINXIT· LVE· PER· AESTATEM MLXXXI· PREMENTE· BIS· ABIRE· COACTVS· GVIBERTVM QVEM· PRO· PONTIFICE·MAXIMO· HABEBAT· TIBVRE MILITIBVS· IMPERITARE· IVSSIT

CONCILIVM· A· GREGORIO· VOCATVM· ADVERSVS HENRICVM· ET· PONTIFICES· QVI· SECTAM· EIVS SEQVVTI· ERANT· SENTENTIA· IN· OMNES· ITERVM DICTA· NE· QVIS· SACRA· CVM· IIS· COMMVNIA HABERET

FACTIO· SEDITIOSORVM· HENRICVM· PORTA COELIMONTANA· RECEPTVM· IN· LATERANVM MLXXXIIII· DEDVXIT· GREGORIVS· IN· ARCEM· CONFVGIT· EIVS LOCO· GVIBERTVS· CONSECRATVS· EST· ET CLEMENS· III· APPELLATVS· AB· HOC· HENRICVS INSIGNIA· IMPERI· ACCEPIT

ROBERTVS· GVISCARDVS· MAGNIS· COPIIS·AD·VRBEM ACCESSIT· HENRICVS· CVM· GVIBERTO· FVGAM MATVRAVIT· VRBS· IN· EO· TVMVLTV· MAGNAM PARTEM· INCENSA· EST· TEMPLA· ET·TECTA·PASSIM EVERSA· AVT· DIREPTA

GREGORIVS· IN· LATERANVM· REDVCTVS·CONCILIVM COEGIT· ET· HENRICO· GVIBERTOQVE· DAMNATIS CASINVM· PETIIT· INDE· SALERNVM·IBIQ. ANNO·XII· MLXXXV·

PON-

PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS. EST. IN. EIVS. LOCVM
F. E. VICTOR. III. QVI. DIV. HONOREM. AVERSATVS
CONCILIO. CAPVAM. VOCATO. PONTIFICATVM
TANDEM. INVITVS. ACCEPIT. INDE. ROMAM MLXXXVII.
DEDVCTVS. GVIBERTO. EXACTO. IN. TEMPLO
VATICANO. CONSECRATVS. EST
MATILDA. COLLOQVII. CAVSSA. AD. VICTOREM
VENIT. EIVSQ. OPERA. ARX. RECEPTA. GVIBERTIQ.
PRAESIDIA. DEIECTA. SVNT
TVRBATVM. RVRSVS. IN. VRBE. OB. STVDIA. PARTIVM
VICTOR. CASINVM. DEINDE. BENEVENTVM
CONCESSIT. CONCILIVM. EO. VOCATVM. ADVERSVS
GVIBERTVM. DAMNATI. QVI. SACRI. HONORIS
INSIGNIA. A. PROFANIS. ACCEPISSENT
VICTOR. MENSE. V. PONTIFICATVS SVI. MORTVVS
EST. IN. EIVS. LOCVM. CONCILIO. TARRACINAM
COACTO. FACTVS. EST. VRBANVS. II. QVEM. POPVLVS MLXXXVIII.
ROMANVS. GVIBERTO. PVLSO. LAETVS. EXCEPIT
CONCILIVM. AB. VRBANO. ROMAE. ACTVM. VT
SANCTIONES. GREGORII. VII. ET. VICTORIS. III.
LEGVM. SACRANDARVM. NVMERO. HABERENTVR
IDEM. IN. APVLIAM. PROFECTVS. CONCILIVM
ITERVM. MELPHIM. VOCAVIT. VT. DISCORDIIS
PRIVATORVM. HOMINVM. TOLLENDIS. DIES. PACALES
CONSTITVERET. IBIDEM. ROGERIVS. DVX. APVLIAE
FIDEM. VRBANO. SVAM. IVREIVRANDO. OBLIGAVIT
SE. IN. EIVS. POTESTATE. FVTVRVM
VRBANVS. BENEVENTVM. DIGRESSVS. CONCILIVM
COEGIT. DISCIPLINAE. VETERIS. REVOCANDAE MLXXXXI.
CAVSSA. RVRSVM. GVIBERTINA. FACTIO. CVM. DVCE
DAMNATA
SEDITIO. IN. VRBE. FVIT. GVIBERTVS. REVOCATVS
EST. FACTIO. EIVS. ARCEM. PRAESIDIO. OCCVPAVIT
VRBANVS. IN. LATIVM. SECESSIT. ET. ANAGNIAE
ROGATV. MATILDAE. DEIBERTVM. PONTIFICEM MLXXXXII.
PISANORVM. ARCHIEPISCOPVM. DIXIT. ROMAM
REVERSVS. LATERANVM. PECVNIA. CVSTODIBVS
EROGATA. RECEPIT. INDE. OPTIMATIBVS. IN. FIDE
SVA. CONFIRMATIS. PLACENTIAM. PERREXIT
CONCILIVM. PLACENTIAM. VOCATVM. ADVERSVS

MORVM· PERVERSITATEM· ET· REPVDIA· REGVM
AVCTORES· RERVM· NOVARVM· NOTATI· AVDITAE
LEGATIONES· ALEXII· COMNENI· AVG· BELLVM· IN
TVRCAS· PRIMVM· INDICTVM

VRBANVS· CREMONAM· PROGRESSVS. A· REGE
CONRADO· HENRICI· FILIO· HONORIFICENTISSIME
ACCEPTVS· EST· INDE· IN· GALLIAS· PROFECTVS
CONCILIVM· AVGVSTONEMETVM· IN· FINES
ARVERNORVM·VOCAVIT·ACTVM·DE·HIEROSOLYMIS
LIBERANDIS· MVLTI· MORTALES· AD· ID· BELLVM
CRVCIS· INSIGNI· SVMPTO· NOMEN· DEDERVNT

CONCILIVM· AB· VRBANO· BIS· ACTVM· CAESARODVNI
ET· NEMAVSI· DISCIPLINAE· VETERIS· REVOCANDAE MLXXXXVI·
CAVSSA· REX· PHILIPPVS· OB· POENITENTIAM· IN
SACRORVM· COMMVNIONEM· RECEPTVS

VRBANVS·IN·ITALIAM·REGRESSVS· LVCAE· EXERCITVM
HVGONIS· MAGNI· IN· PALAESTINAM
PROFICISCENTEM· FAVSTA· PRECATIONE
LVSTRAVIT· INDE· ROMAM· GVIBERTO· IAM· AB
HVGONIS· MILITIBVS. PVLSO· REVERSVS EST

VRBANVS· RE· PVBLICA· ORDINATA·CAPVAM·PERREXIT
VT· NORMANNOS· CAMPANIS· PLACARET· ET MLXXXXVIII·
OBSIDIONEM· SOLVERET· IBI· ANSELMVM
PONTIFICEM· CANTVARIENSIVM· BRITANNIA
EXTORREM·MAGNO· HONORE· ACCEPIT· SALERNVM
PROFECTVS· ROGERIVM· COMITEM· LEGATVM
PONTIFICIS· MAXIMI· PER· SICILIAM· DIXIT

CONCILIVM· AB· VRBANO· BARIVM. VOCATVM· EST
AD· GRAECORVM·DISSIDIA· TOLLENDA· ANSELMVS
MVLTA· GRAVITER· ADVERSVS· NOVAM· EORVM
DOCTRINAM· DISSERVIT

VRBANVS· ROMAM· REVERSVS· ARCEM· RECEPIT
CONCILIO· INDICTO· DECRETA· SVPERIORVM MLXXXXVIIII·
CONCILIORVM· CONFIRMAVIT· ACTVM· DE· COPIIS
AVXILIARIBVS· IN· PALAESTINAM· SVBMITTENDIS
HOC· ANNO· IDIBVS· IVLIIS· HIEROSOLYMA· AB
EXERCITV· CHRISTIANO CAPTA SVNT

VRBANVS· ANNO· XII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F. E. PASCHALIS· II· HOC MC·
PONTIFICE· GVIBERTVS· E· FINIBVS· ROMANIS

PVLSVS· EST· QVI· PAVLLO· POST· REPENTINA OCCVBVIT· MORTE· EIDEM· A· FACTIONE· ALBERTVS SVBINDE· THEODORICVS· SVFFECTVS· EST

SAECVLVM· XII·

CONCILIVM· IN· LATERANO· ACTVM· AD·SVPERIORVM CONCILIORVM· AVCTORITATEM TVENDAM PONTIFEX· CAMPANORVM· SACRILEGII· DELATVS HONORIS· GRADV· MOTVS· EST· HENRICO· OB PERTINAX· DISSIDIVM· RVRSVS· SACRIS INTERDICTVM MCII·

BERNARDVS· CARD· A· PASCHALI· CANOSSAM· LEGATVS MATILDEM· COMITEM· CONVENIT· TABVLASQVE· AB EA· TESTAMENTARIAS· ACCEPIT· QVIBVS PONTIFICES· MAXIMOS· PATRIMONII· SVI· HEREDES INSTITVIT

LEGATI· AB· REGE· HENRICO· HENRICI· FILIO· QVI PASCHALEM· DE· STVDIO· SVO· ET· VOLVNTATE EDOCERENT· BERNARDVS· CARD· A· FACTIONE HENRICIANA· PARMAE· IN· TEMPLO· CAPTVS MATILDAE· ADVENTV· LIBERATVS. EST MCIIII·

CONCILIVM· IN· LATERANO· ITERVM· ACTVM· CONTRA EOS· QVI· SACRI· HONORIS· INSIGNIA· APVD BRITANNOS· A· PROFANIS· ACCEPERANT· CRISOLAVS PONT· MEDIOL· ADVERSVS· LIPRANDI ACCVSATIONES· DEFENSVS· ET· IN· PRISTINVM GRADVM· RESTITVTVS· EST

TVRBATVM· IN· VRBE· STEPHANO· CORSIO· AVCTORE CASTELLVM· AD· PAVLLI· VIA· OSTIENSI· QVOD ILLE· OCCVPARAT· VI· CAPTVM· EST MCV·

PASCHALIS· IN· ETRVRIAM· ABIIT· ET· CONCILIO FLORENTIAM· COACTO· FLVENTII· CAVSSAM COGNOVIT· INDE· LVCAM· A· MATILDA· INVITATVS PERREXIT· ET· CANONICORVM· FREDIANENSIVM IVRA· VITAE· RATIONE· COMMENDATA FIRMAVIT

HENRICVS· DE· ADMISSIS· DOLENS· VIX· DVM· LEGATIS ROMAM· PROFICISCI· IVSSIS· QVI· PASCHALEM· SIBI RECONCILIARENT· LEODICI· MORTVVS· EST MCVI·

GVIBERTI· SEPVLCRVM· RAVENNAE· PASCHALIS·IVSSV
EVERSVM· OSSAQ·EIVS·IN· PROFLVENTEM· ABIECTA
AT· IN· VRBE· OPERA· PVBLICA· IMPENSA·EIVSDEM
RESTITVI· COEPTA· AEDESQVE· SACRAE·QVINDECIM
REFECTAE· SVNT

PASCHALI· BENEVENTVM· PROFECTO· GVARNIERVS
DVX· FACTIONIS· HENRICIANAE· MILITE·IN·VRBEM
IMMISSO· MAGINOLFVM· PONTIFICEM· MAXIMVM
DICERE· AVSVS·EST·PASCHALIS·IN·VRBEM·REVERSVS
PRAEDONEM· INTRA· BIDVVM· ROMA· EXEGIT

PASCHALIS· VRBE· PACATA· IN· REGIONEM·PADANAM
PERREXIT· ET· CONCILIVM·GVASTALLAM·VOCAVIT
IBI· REGIS· HENRICI· V· LEGATIONES· AVDITAE
PONTIFICIS· RAVENNATIVM· IVRA· CIRCVMCISA
HONORIS· SACRI· DEFERENDI·POTESTAS·PROFANIS
ADEMPTA·BERNARDVS· CARD· PARMENSIBVS·PONT·
DATVS· EST

PASCHALIS· PER· ALLOBROGVM· FINES· IN· GALLIAS
PROGRESSVS· CONCILIVM· AVGVSTAM· TRICASSIN· MCVII·
VOCAVIT· DISCIPLINAE· VETERIS· RESTITVENDAE
CAVSSA· EO· LEGATOS· REX· HENRICVS·PRAEMISIT
PER· QVOS· APVD· PONTIFICEM· MAXIMVM·IVS·SIBI
HONORES· SACROS· DEFERENDI· ADSERERETVR

CONCILIVM· A· PASCHALI· ACTVM· BENEVENTI
ADVERSVS· CLERICOS· QVI· HONOREM· SACRVM· A MCVIII·
PROFANIS· DELATVM· ACCEPISSENT· ACCEPTVRIVE
ESSENT· POENA· VTRISQVE· PROPOSITA· VT
SACRORVM·COMMVNIONE·CARERENT·IMPROBATVS
ITEM· SACERDOTVM· CVLTVS·AMOENIOR·COLIQVE
OMNES. SANCTE· POTIVS· QVAM· SCITE· IVSSI

PASCHALIS· ROMAM· REVERSVS· LICENTIAM· CIVIVM
COERCVIT· ET· PATRIMONIA· ECCLESIAE· PER·VIM
EREPTA· ARMIS· RECEPIT· CONCILIVM· TERTIO·IN MCX·
LATERANVM· VOCAVIT· VT· VETERA· DECRETA
SANCIRENTVR· NVNCIIS· DE· REGIS· HENRICI
ADVENTV· PERLATIS· IN· CAMPANIAM· PROFECTVS
PRINCIPES· NORMANNORVM· AD· COLLOQVIVM
INVITAVIT· FOEDERIS· RENOVANDI· CAVSSA

REX· HENRICVS· VRBEM· INGRESSVS· PASCHALEM
QVOD· INSIGNIA· IMPERI· NISI· IVRE· DECEDERET

EI. SE. DATVRVM. NEGABAT. VIOLATA. FIDE
COMPREHENDI. IVSSIT. TVMVLTVS. INDE. ORTVS
ET. INGENS. CIVIVM. ET. MILITVM. CAEDES. HENRICVS
PONTIFICEM. MAXIMVM. IN. SABINOS. CAPTIVVM
DVXIT

PASCHALIS. PERICVLI. A. SVIS. PROPVLSANDI. CAVSSA
PROFESSVS. VI. SE. ADACTVM. HAC. CONDICIONE
IVS. HENRICO. DEFERENDI. SACROS. HONORES
REMISIT. VT. PECVNIAM. EIVS. REI. ERGO. NVLLAM
CAPERET. EIQVE. INSIGNIA. IMPERI. SOLEMNI. RITV
IN. TEMPLO. VATICANO. DEDIT. PROTINVS
TARRACINAM. POPVLI. RVMORIBVS. OFFENSVS
MIGRAVIT

POPVLVS. ROMANVS. PASCHALEM. LEGATIONE. MISSA MCXII.
IN. VRBEM. REVOCAVIT. CONCILIO. IN. LATERANVM
VOCATO. ACTA. PASCHALIS. IPSO. AVCTORE
RESCISSA. FACINORIS. POENA. OB. PROMISSI. FIDEM
HENRICO. AVG. CONDONATA. EST

PASCHALIS. ITINERE. IN. APVLIAM. SVSCEPTO
CONCILIVM. CIPERANI. EGIT. GVLIELMI. DVCIS MCXIIII.
IMPERIVM. IN. APVLIAM. BRVTTIOS. SICILIAM
CONCEPTIS. VERBIS. FIRMAVIT. LANDOLFVM
PONTIFICEM. BENEVENTAN. OB. CONIVRATIONEM
GRADV. MOVIT. INDE. TROIAM. APPVLAM. PERREXIT
VT. CONCILIO. ITERVM. INDICTO. PACALES. DIES MCXV.
CONSTITVERET. EO. ANNO. MATILDA. COMES
MORTVA. EST

CONCILIVM. QVINTO. COACTVM. IN. LATERANVM
VT. CONCILII. SVPERIORIS. ACTA. FIRMARENTVR MCXVI.
EXINDE. PASCHALIS. SEDITIONE. OB. PRAEFECTVRAM
VRBIS. A. COMPETITORIBVS. CONFLATA. SETIAM
CONCESSIT. ET. DE. ADVENTV. HENRICI. AVG.
CERTIOR. FACTVS. BENEVENTVM. PERREXIT

HENRICVS. AVG. PRIMORIBVS. VRBIS. SIBI. CONCILIATIS
INSIGNIA. IMPERI. A. MAVRITIO. BVRDINO. LEGATO
PONTIFICIS. MAXIMI. ITERVM. ACCEPIT. PASCHALIS
RE. COGNITA. LEGATVM. CONCILIO. BENEVENTI
ACTO. DAMNAVIT. ET. HONORIS. GRADV. DEIECIT MCXVII.
ROMAM. POSTEA. CVM. MAGNA. MANV. REVERSVS
HOSTES. E. VATICANO. PELLERE. CONATVS. EST

PA-

PASCHALIS·ANNO·XVIIII·PONTIFICAT·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· GELASIVS· II· HVNC FACTIO· HENRICIANA· VIX· DVM· DESIGNATVM INRVPTIONE· FACTA· CEPIT· ET· IN· CVSTODIAM CONIECIT· DONICVM· POPVLO· POSTVLANTE EMITTERE· COACTA· EST MCXVIII·

GELASIVS· HENRICO· AVG· ADVENTANTE· CAIETAM CONFVGIT·HIC·ROMAE·MAVRITIVM·GELASII·LOCO PONTIFICEM· MAXIMVM· CREANDVM· CVRAVIT GELASIVS· CAPVAM· PROFECTVS· CARDINALIBVS VOCATIS·HENRICVM·AVG·ET·MAVRITIVM·A·SACRIS REMOVIT· INDE· ROMAM· REVERSVS· QVVM· NIHIL VSQVAM· TVTVM· VIDERETVR· PISAS· NAVIGAVIT GENVAM· ADIIT· IN· GALLIAS· PERREXIT

GELASIVS· MVLTARVM· VRBIVM· LEGATIONIBVS AVDITIS· ET· CONCILIO· REMOS· INDICTO· QVVM AD·COENOBIVM·CLVNIACENSE·ACCESSISSET· ANNO I· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS· EST· PATRES CARD· QVI·EVM·SEQVVTI·FVERANT· CALLISTVM·II· SVCCESSOREM· DESIGNARVNT· IVDICIVMQ·EORVM QVI· ROMAE· ERANT· COMMVNI· CONSENSV COMPROBAVERVNT MCXVIIII·

CALLISTVS· CONCILIO· TOLOSAE· ET· REMIS· ACTO IN· ITALIAM· VENIT· ET· TEMPLO· MAXIMO· PISIS DEDICATO· VRBEM· MAVRITII· FVGA· PACATAM ADVENTV· SVO· CONFIRMAVIT·INDE·BENEVENTVM ADIIT· APVLIAM· OBIVIT MCXX·

SVTRINI· OB· MAVRITIVM· RECEPTVM· A· ROMANIS OBSESSI· OPPVGNATIQVE· DEDITIONE· EIVS· SE· ET PATRIAM· REDEMERVNT· EXERCITVS· VRBEM REPETENS· MAVRITIVM· CAMELO· AVERSVM IMPOSVIT· ET· POPVLO· OSTENSVM· IN· CVSTODIAM CONIECIT MCXXI·

HENRICVS· AVG· LEGATIS· AD· CALLISTVM· MISSIS CONCORDIAE· CONSTITVENDAE· CAVSSA· VETEREM MOREM· REDVCI· PASSVS· EST· VT· SACRI· HONORES COMITIORVM· AVCTORITATE· MANDARENTVR MCXXII·

CONCILIVM· MAGNVM· IN· LATERANVM· VOCATVM EST· PACIS· FIRMANDAE· ET· DISCIPLINAE· VETERIS RESTITVENDAE· CAVSSA· ACTVM· DE· PISANORVM MCXXIII·

ET. GENVENSIVM. CONTROVERSIIS. DATVMQVE
PONTIFICIBVS. CORSORVM. NE. IN. ARCHIEPISCOPI
PISARVM. DITIONE CENSERENTVR
AEDES. NICOLAI. A. CALLISTO. CONDITA. AD
LATERANVM. ALIAE. PASSIM. REFECTAE. ORNATAE
AQVA. IN. VRBEM. INDVCTA. TVRRES. CINCII. ET
BONAE. PROPVGNACVLA. SEDITIOSORVM. EVERSAE
CALLISTVS. ANNO. VI. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS
EST. IN. EIVS. LOCVM. TEBALDVS. ET. LAMBERTVS MCXXIIII.
A. SVA. QVISQVE. FACTIONE. DESIGNATI. TEBALDO
SE. ABDICANTE. LAMBERTVS. RITE. RECEPTVS. ET
HONORIVS. II. APPELLATVS. EST
NVNCII. E. GERMANIA. VENERE. HENRICVM. AVG. MCXXV.
MORTVVM. ESSE. ACTOQVE. CONVENTV. REGNVM
A. PRIMORIBVS. LOTHARIO. DELATVM
HONORIVS. BENEVENTVM. ET. TROIAM. APPVLAM
PROFECTVS. ROGERIVM. COMITEM. SICILIAE
APVLIAM. PROVINCIAM. SIBI. VINDICANTEM. IN
OFFICIO. CONTINERE. CONATVS. EST. HOSTEM MCXXVII.
BELLO. EXPERTVS. AD. CONSILIA. PACIS. ADDVXIT
ET. APVLIAM. EI. BRVTTIOSQVE. VETERI. LEGE
ADTRIBVIT
REX. LOTHARIVS. LEGATOS. AD. HONORIVM. MISIT
ADVERSVS. CONRADVM. IN. ITALIAE. REGNVM
IRRVENTEM. CONRADVS. REIECTVS. ET. A. SACRIS MCXXVIIII.
REMOTVS. EST. PETRVS. CARD. TITVLO. ANASTASIA
RAVENNAM. LEGATVS. VT. PONTIFICES
AQVILEIENSIVM. ET. GRADENSIVM. QVOD. DISSIDII
FAVTORES. FVERANT. LOCO. MOVERET
HONORIVS. ANNO. VI. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS
EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. INNOCENTIVS. II. HVIC MCXXX.
FACTIO. SEDITIOSORVM. ANACLETVM. OPPOSVIT
QVI. TEMPLO. VATICANO. COMPILATO. PRIVATOQ.
PATRIMONIO. EFFVSO. MILITES. SCRIPSIT. ET
FAVTORES. SVOS. DITAVIT
INNOCENTIVS. A. CAEDE. ABHORRENS. ECCLESIA
PONTIFICI. SABINORVM. COMMENDATA. ITER
MARITIMVM. SVSCEPIT. ET. PISIS. GENVAQVE
LVSTRATIS. IN. GALLIAS. SE. RECEPIT
ANACLETVS. PONTIFICEM. MEDIOLANENSIVM. SIBI

CON-

CONCILIAVIT· ROGERIVM· DVCEM· LEGATO· IN
SICILIAM· QVI· REGALIA· INSIGNIA· IMPONERET
REGEM· DIXIT· IDEM· ROMAE· AEDEM· LAVRENTII
ET· LVCINAE· REFECIT· AC· DEDICAVIT· EODEM
TEMPORE· AEDES· SESSORIANA· CVM· COENOBIO
A· GERARDO· CARD· RESTITVTA· EST
CONCILIVM· AB· INNOCENTIO· AVGVSTONEMETI MCXXXI·
ACTVM· ITEM· CARNVTI· ET· REMIS· DISSIDII
TOLLENDI· CAVSSA· ANACLETVS· ET· FAVTORES
EIVS· A· SACRIS· REMOTI· REGVM· ET· CIVITATVM
STVDIA· IN· INNOCENTIVM· CONVERSA MCXXXII·
INNOCENTIVS· IN· ITALIAM· REGRESSVS· CONCILIVM
PLACENTIAM· VOCAVIT· INDE· PISAS· VENIT· ET
PISANORVM· AC· GENVENSIVM· CONTROVERSIIS
COMPOSITIS· REGE· LOTHARIO· STIPANTE· AD
VRBEM· ACCESSIT· ANACLETVS· ARCE· SE· ET
MILITIBVS· SEPSIT MCXXXIII·
CIVITAS· EFFVSA· OBVIAM· INNOCENTIVM· IN
LATERANVM· DEDVXIT· REX· LOTHARIVS· INSIGNIA
IMPERI· AB· INNOCENTIO· TVLIT· VRBES· ETIAM
QVAE· MATILDAE· FVERANT· LEGE· VECTIGALI
REGENDAS· ACCEPIT MCXXXIIII·
INNOCENTIVS· PISAS· REVERSVS· CONCILIO· VOCATO
SENTENTIAM· IN· ANACLETVM· DIXIT· PONTIFICES
DISSIDII· TENACES· GRADV· MOVIT· BERNARDVM
PATREM· MONACHORVM· AD· MEDIOLANENSES
LEGAVIT MCXXXVII·
LOTHARIVS· AVG· EXERCITV· IN· ITALIAM· DVCTO
REGIONEM· PADANAM· ARMIS· AVT· AVCTORITATE
PACAVIT· APVLIAM· ET· CAMPANIAM· INNOCENTIO
PARERE· COEGIT· RAINOLFVS· VTROQVE· AVCTORE
CREATVS· EST
INNOCENTIVS· PRAENESTE· RECEPTO· IN· VRBEM MLXXXXII·
REDIIT· LOTHARIVM· AVG· IN· GERMANIAM
PROFICISCENTEM· MORS· INTERCEPIT· ROGERI
EXERCITVS· IN· APVLIA· A· RAINOLFO· CAESVS
APVD· RAGNANVM· CASTRAQVE· CAPTA· SVNT MCXXXXIII·
ANACLATVS· DIEM· OBIIT· SVPREMVM· HVIC· FACTIO
SEDITIOSORVM· GREGORIVM· SVFFECIT· ET
VICTOREM· IIII· APPELLAVIT· BERNARDO· AVCTORE

VIC·

VICTOR· INSIGNIBVS· POSITIS· INNOCENTIVM ADORAVIT· ITAQVE· CIVITAS· SEDITIONIBVS· AC DISCORDIIS· PERFVNCTA· PAX· ORBI· CHRISTIANO REDDITA· EST

CONCILIVM· MAGNVM· AB· INNOCENTIO· IN LATERANVM·INDICTVM·AD·LIBIDINIS·ET·AVARITIAE LICENTIAM· COERCENDAM· ARNOLDVS· BRIXIANVS AVCTOR· RERVM· NOVARVM· DAMNATVS· ACTA ANACLETI·RESCISSA·ITEM· SANCITVM· VT· A· SACRIS REMOTVS· HABERETVR· SI· QVIS· CLERICVM MONACHVMVE· SCIENS· VOLENSQVE· VIOLASSET MCXXXVIIII·

AEDES· MARIAE· TRANSTIBERINAE· OPERE· MVSIVO AB· INNOCENTIO· EXORNATA· AEDES· ANASTASII AD· AQVAS· SALVIAS· COENOBIO· AVCTA· ET· IN TEMPLO· PAVLLI· VIA· OSTIENSI· CELLA· MAXIMA COMMVNITA· EST· ITEM· IN· LATERANO·TEMPLVM SVBLAQVEATVM· ET· DOMVS· PONTIFICALIS PROLATA· ATQVE· EXCVLTA

ROGERIVS· AVDITO·RAINOLFVM·DVCEM·OCCVBVISSE APVLIAM·RVRSVM·INVASIT·INNOCENTIVS·CASINVM CVM· EXERCITV· PROFECTVS· VT·DE·PACE·AGERET QVVM· RE· INFECTA· IN· TVTVM· PRAESIDIVM MIGRARET· A· NORMANNIS· CAPTVS· EST

INNOCENTIO· HONOR· HABITVS· EMISSVSQVE· CVM SVIS· EA· CONDITIONE· VTI· ROGERIVM· REGEM APPELLARET· ROGERIOQVE· ROGERI· F· APVLIAM ET· CAMPANIAM· VETERI· LEGE· ADTRIBVERET

TIBVR· AB· ROMANIS· OBSESSVM· OBSESSI· CLADEM OPPVGNANTIBVS· INTVLERE· RENOVATO· BELLO TIBVRTES· SE· IN· DITIONEM· ET· ARBITRATVM INNOCENTII· DEDIDERVNT· ROMANI·QVOD·MITIOR IN· EOS· FVISSET· SEDITIONE· IN· VRBE· FACTA SENATVM· LEGERVNT· CVIVS· ARBITIO· RES GERERENTVR MCXXXXI· MCXXXXIII·

INNOCENTIVS· ANNO· XIIII· PONTIFICATVS· SVI MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM·F· E· CAELESTINVS II· QVEM· SEXTO· POST· MENSE· MORS·INTERCEPIT IN·EIVS·LOCVM·F·E·LVCIVS· II· HVIVS·CONGRESSVM REX· ROGERIVS· PER· LEGATOS·PETIIT·IN·EIVSDEM SE· POTESTATE· ESSE· PROFESSVS MCXXXXIIII·

VE-

VENETI· PISANIQVE· BELLVM· INVICEM· INFESTIS
CLASSIBVS· INFERENTES· LVCII· AVCTORITATE· IN
CONCORDIAM· REDIERE

LVCIVS· MENSE· XII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· EVGENIVS· III· QVI·OB MCXXXXV·
VRBANAS· DISSENSIONES· IN· COENOBIO·FARFENSI
CONSECRATVS· VITERBIVM· SE· RECEPIT

FACTIO· SENATVS· ARNOLDO· CONCITATORE
DESAEVIT· PRAEFECTVRA· VRBIS· ABOLITA· CIVES
APVD· PRINCIPEM· SENATVS·SACRAMENTVM·DICERE
IVSSI

EVGENIVS· LEGATIONIBVS· FRVSTRATVS·IORDANVM
A· SACRIS· REMOVIT· DEIN· EXERCITV·COMPARATO
ET· COPIIS· TIBVRTIVM· AVXILIARIBVS· AVCTO
SENATVM· PACEM· PETERE· COEGIT· PRINCIPE
SENATV· MOTO· PRAEFECTOQVE· RESTITVTO
SENATVM· IN· VRBE· ESSE· PASSVS· EST· PACE
CONSTITVTA· IN· GALLIAS· SE· CONTVLIT· ET
CONCILIVM· LVTETIAM· PARISIORVM· VOCAVIT

BELLVM· ADVERSVS· TVRCAS· ET· SARACENOS MCXXXXVII·
EVGENIO· AVCTORE· A. GERMANIS· GALLISQVE
SVSCEPTVM· MVLTAS·ITALIA·COPIAS· IN.ORIENTEM
SVBMISIT

CONCILIVM· AB· EVGENIO· REMIS· ACTVM
DISCIPLINAE· VETERIS· RESTITVENDAE· CAVSSA MCXXXXVIII·
GILBERTI· PONTIFICIS· PICTAVIENS· SCRIPTA
EXCVSSA· DAMNATAQVE

EVGENIVS· IN· ITALIAM· REVERSVS· REGIS· ROGERI
COPIIS· FACTIONEM· SENATVS· COERCVIT· SIGNIA
NORBA· TARRACINA· RECEPTIS· VRBEM· IN· SVAM
POTESTATEM· REDEGIT MCLII·

LEGATI· AB· REGE· FEDERICO· AHENOBARBO· AD
EVGENIVM· VENERE· FOEDERIS·RENOVANDI·CAVSSA
PORTICVS· TEMPLI· LIBERIANI· AB· EVGENIO
RESTITVTA· ET· IN· VATICANO· DOMVS
PONTIFICALIS· AB· INCHOATO· EXSTRVCTA

EVGENIVS· ANNO· VIIII· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· ANASTASIVS· IIII· HOC MCLIII·
PONTIFICE. FAMES· IN· VRBE· FVIT·INOPIA· PLEBIS
LIBERALITATE· EIVS· LEVATA· EST

DOMVS· PONTIFICALIS· AD· AEDEM· ROTVNDAM· IN CAMPO· MARTIO· AB· ANASTASIO· CONDITA

NVNCII· AB·SICILIA·ADLATI·REGE·ROGERIO·MORTVO GVLIELMVM· FILIVM· REGNARE MCLIIII.

ANASTASIVS. ANNO· II· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS·LOCVM· F·E· HADRIANVS· IIII· HVIC REX· GVLIELMVS· LEGATOS· MISIT. HONORIS HABENDI· ET· GRATIAE· CONCILIANDAE· CAVSSA

HADRIANVS· QVOD· AB· ARNOLDI· FACTIONE·PATER CARD· TITVLO· PVDENTIANA· VIOLATVS VVLNERATVSQVE· ESSET· VRBEM· VNIVERSAM INTERDICTIONE· SACRORVM· PVNITVS·POMOERIO EXCESSIT

REX· GVLIELMVS· QVOD· INCVRSIONEM· IN FINES ROMANOS· FECISSET· HADRIANI· SENTENTIA· A SACRIS· REMOTVS· EST MCLV.

HADRIANVS· VRBI· PLACATVS· QVOD· CIVES ARNOLDVM· IN·EXSILIVM·EGISSENT·IN·LATERANVM REGRESSVS· SACERDOTIBVS· RVRSVM· SACRIS OPERANDI· IVS· FECIT

REX· FEDERICVS· REBVS· CVM·HADRIANO·COMPOSITIS VRBEM· ACCESSIT· ET· IN· TEMPLO· VATICANO INSIGNIA· IMPERI. SOLLEMNI. RITV· ACCEPIT SEDITIO· IN· VRBE· ET· PVGNA· INTER· CIVES· ET EXERCITVM· AVG· FVIT

LEGATI· A· REGE· GVLIELMO· AD· HADRIANVM· DE PACE· MISSI· EAQVE· PRIMVM· REPVDIATA·DEINDE BENEVENTI· AEQVIS·CONDITIONIBVS·CONSTITVTA REX· IN· POTESTATE· PONTIFICIS· MAXIMI· SE FVTVRVM· SPOPONDIT MCLVI.

CONTROVERSIAE· GRAVES· INTER· FEDERICVM· ET HADRIANVM· DE· IVRE· EXORTAE· CONCORDIA LEGATIONIBVS· MALE· SARTA MCLVIII.

HADRIANVS· ANNO· V· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· ALEXANDER· III· CVI OCTAVIANVS· CARD· FACTIONE· AVG· FRETVS INSIGNIA· DERIPVIT· ET· SE· PRO· PONTIFICE MAXIMO· GESSIT· VICTOR. IIII· APPELLATVS MCLVIIII.

ALEXANDER. VRBE· SOSPES· EGRESSVS· LEGATOS TARRACINA· AD· AVGVSTVM· MISIT· QVI· REIECTI

SVNT

SVNT· REX· GVLIELMVS· ALEXANDRVM· SVMMO HONORE· PROSEQVVTVS· EST

FEDERICVS· AVG· CONVENTV· TICINVM·VOCATO·DE PONTIFICIS· MAXIMI· CREATIONE· COGNOVIT· ET OCTAVIANVM· ALEXANDRO· PRAETVLIT· OB· EAM REM. ALEXANDER· SACRO· ANAGNIAE· SOLLEMNI RITV· FACTO· FEDERICVM· ET· OCTAVIANVM· A SACRORVM· COMMVNIONE· SECLVSIT MCLX·

GALLIA·REGE·LVDOVICO·BRITANNIA·REGE·HENRICO AVCTORIBVS· ALEXANDRVM· COMMVNI· CONSENSV PONTIFICEM· MAXIMVM· SALVTAVERVNT MCLXI·

ALEXANDER· IN· VRBEM· REVERSVS· AEDE· MARIAE NOVAE· DEDICATA· IN· LATIVM· SECESSIT· ET TARRACINA· SOLVENS· REGIS· GVLIELMI TRIREMIBVS·GENVAM·NAVIGAVIT INDE·IN·GALLIAS AD· REGEM· LVDOVICVM· PERREXIT

CONCILIVM· AB· ALEXANDRO· CAESARODVNVM VOCATVM·EST·DOCTRINAE· VETERIS·RETINENDAE DISCIPLINAEQVE· REVOCANDAE· CAVSSA OCTAVIANVS· ET· FAVTORES· EIVS· DAMNATI MCLXIII·

OCTAVIANO· LVCAE· DEMORTVO· IN· EIVS· LOCVM GVIDO· CREMENSIS· A· FACTIONE· CREATVS PASCHALIS· III· DICTVS· EST· QVEM· FEDERICVS AVG· PRO· PONTIFICE· MAXIMO· HABVIT MCLXIIII·

ALEXANDER· SICILIAM· APPVLSVS· REGIS· GVLIELMI TRIREMIBVS· ROMAM· VECTVS· ET· POPVLO PLAVDENTE· IN· LATERANVM· DEDVCTVS· EST MCLXV·

LEGATVS· CONSTANTINOPOLI· A· COMNENO· AVG· VENIT· QVI· CVM· ALEXANDRO· DE· ORIENTIS· ET OCCIDENTIS· CONCORDIA· AGERET· ATQ·IMPERIVM POPVLI· ROMANI· GRAECIS· AVGG· DEPOSCERET ITAQVE· AB· ALEXANDRO· CONSTANTINOPOLIM MISSI· QVI· DE· RE· VTRAQVE· COGNOSCERENT MCLXVI·

BELLVM· ALEXANDRO· INVITO· TVSCVLANIS· A POPVLO· ROMANO· INLATVM· TVSCVLANI· COPIIS FEDERICI· AVG· CONFIRMATI· ROMANOS· MAGNA CLADE· CECIDERVNT MCLXVII·

VRBE· A· FEDERICO· AVG· OBSESSA· ALEXANDER BENEVENTVM· PETIIT· ET· REGIS· GVLIELMI EXERCITV· SE· TVTATVS· EST· AT· PASCHALIS· A

FACTIONE. IN. VRBEM. RECEPTVS. FEDERICO. AVG. ET. BEATRICI. VXORI. INSIGNIA. IMPERI. IN. TEMPLO VATICANO. IMPOSVIT. FEDERICVS. AVG. LVE EXERCITVM. DEPOPVLANTE. FINIBVS. ROMANIS ABIRE. COACTVS. EST

FOEDVS. INTER. CIVITATES. ITALICAS. ICTVM ADVERSVS. FEDERICVM. AVG. OPPIDVMQVE. E REGIONE. CONDITVM. ET. AB. ALEXANDRO. PONT. MAX. ALEXANDRIA. APPELLATVM MCLXVIII.

PASCHALIS. IN. VATICANO. OBIIT. CVI. FACTIO CALLISTVM. III. SVFFECIT

FEDERICVS. AVG. LEGATVM. DE. PACE. AD. ALEXANDRVM MISIT. IS. VERVLIS. A. PONTIF. MAXIMO. ADMISSVS INFECTA. LEGATIONE. IN. GERMANIAM. REDIIT MCLXX.

ALEXANDER. TVSCVLVM. RECEPIT

CARDINALES. BINI. IN. BRITANNIAM. LEGATI. QVI DE. CAEDE. THOMAE. PONTIFICIS. CANTVARIENSIVM COGNOSCERENT MCLXXI.

ALEXANDER. CONCORDIAE. IN. VRBE. CONSTITVENDAE CAVSSA. MOENIA. TVSCVLI. A. ROMAN. SVBRVI. PASSVS EST. QVOD. II. DEIN. PROMISSIS. NON. STETISSENT ANAGNIAM. SECESSIT. TVSCVLVM. RVRSVS MVNIENDVM. CVRAVIT MCLXXII.

THOMAE. PONTIFICI. CANTVARIENSIVM. CAELESTES MARTYRVM. HONORES. AB. ALEXANDRO. SIGNIAE DECRETI. HARDVINVS. HYPODIAC. ECCLESIAE ROMANAE. PRIMVS. ALEXANDRINIS. ITALIAE PONTIFEX. DATVS MCLXXIII. MCLXXV.

FEDERICVS. AVG. AB. ITALICO. EXERCITV. VICTVS FVGATVSQVE. LEGATOS. ITERVM. DE. PACE. AD ALEXANDRVM. MISIT. PAX. VENETIIS. VTROQVE PRAESENTE. CONSTITVTA. EST. SVMMA. ITALIAE LAETITIA. CONCILIVM. AB. ALEXANDRO. IN. TEMPLO MARCI. ACTVM. POENAQVE. INDICTA. IN. EOS. QVI PACEM. VIOLASSENT. VT. A. SACRIS. EXCLVSI HABERENTVR MCLXXVII.

ALEXANDER. LEGATIONE. INVITATVS. IN. VRBEM MAGNO. HONORE. ACCEPTVS. EST. CALLISTVS ADVERSARIVS. MISERICORDIAM. EIVS. IMPLORAVIT CVI. TAMEN. FACTIO. INNOCENTIVM. III. SVFFECIT MCLXXVIIII.

CON-

CONCILIVM· MAGNVM· IN· LATERANVM· AB
ALEXANDRO· VOCATVM· DISCIPLINAE· VETERIS
RESTITVENDAE· CAVSSA· DAMNATI· ALBIGENSES
DISSIDIVM· ECCLESIARVM· SVBLATVM· REGES
BRITANNIAE· ET·GALLIARVM·LITTERIS·ALEXANDRI
AD· BELLVM· SARACENICVM· EXCITATI

ALEXANDER· ANNO· XXII· PONTIFICATVS· SVI MCLXXXI·
MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F·E· LVCIVS· III·
QVI· VELITRIS· PONTIFICATVM· CEPIT

TVSCVLVM· A· ROMANIS· ITERVM· TENTATVM·LVCII
COPIIS· REPVLSI· AGRVM· LATE· VASTAVERVNT MCLXXXIII·

LVCIVS· IN· REGIONEM· PADANAM· PROFECTVS MCLXXXIIII·
TEMPLVM· MAXIMVM· MVTINAE· DEDICAVIT· INDE
VERONAM· FEDERICVM· AVG· CONVENIT· ET
CONCILIO· INDICTO· HAERETICOS· DOCTRINAM
VETEREM· PERVERTENTES·ATQVE·IPSOS·ROMANOS
PERDVELLES· A· SACRIS· REMOVIT

LVCIVS· ANNO· V· PONTIFICATVS· SVI· VERONAE MCLXXXV·
MORTVVS·EST·IBIDEM·IN·EIVS· L· F· E· VRBANVS·III·
QVI· QVVM· PONTIFEX· MEDIOLANENSIVM· ESSET
EO· SE· PONTIFICATV· NON· ABDICAVIT

PONTIFEX· AQVILEIENSIVM· QVOD· MEDIOLANI
ARBITRIO· SVO· HENRICVM· FEDERICI· AVG· F· MCLXXXVI·
INSIGNIBVS· REGNI· ITALICI· DELATIS· REGEM
APPELLASSET· IPSE· ET· QVI· ADFVERANT·EPISCOPI
A· SACRIS· VRBANI· SENTENTIA· ABSTINERE· IVSSI

LITTERAE· AB· VRBANO· AD· FEDERICVM·AVG·MISSAE
VEHEMENTES· ET· GRAVES· QVOD· FOEDVS
VIOLASSET· ET· PONTIFICALEM· AVCTORITATEM
IMMINVERET

REX· HENRICVS· INCVRSIONEM· IN· FINES·ROMANOS
FECIT· NVNCII· TRISTES· AB· ORIENTE· ADLATI
REM· CHRISTIANAM· OB· SALADINI· BABYLONII
INRVPTIONES· PESSIMO· LOCO· ESSE

VRBANVS· ANNO· II· PONTIFICATVS· SVI· FERRARIAE
MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F·E· GREGORIVS MCLXXXVI·
VIII· SVPPLICATIONES· AB· EO·INDICTAE·PLACANDI
NVMINIS· CAVSSA· CHRISTIANI· OMNES· AD
PALAESTINAM· BELLO· VINDICANDAM· EXCITATI

GREGORIVS· MENSE· ALTERO· PONTIFICATVS· SVI

PISIS. MORTVVS. EST. IBIDEM. IN. EIVS. LOCVM. F. E.
CLEMENS. III. LEGATI. AB. EO. AD. AVG. ET. REGES
MISSI. VT. NOMINI. CHRISTIANO. ADVERSVS
SARACENOS. AVXILIVM. FERRENT. PAX. INTER. EOS
FIRMATA. MAGNOQVE. APPARATV. EXPEDITIO
SVSCEPTA. EST

CLEMENS. VRBANIS. REBVS. PER. LEGATOS. COMPOSITIS
IN. LATERANVM. VENIT. TVSCVLVM. ET. TIBVR
SENATVI. CONDONATVM. EST

REGE. GVLIELMO. II. MORTVO. REGNVM. SICILIAE MCLXXXVIIII.
CLEMENTIS. AVCTORITATE. TANCREDO. DELATVM
EST. AEDES. LAVRENTII. EXTRA. POMOERIVM
ORNATA. ET. COENOBIVM. IN. PROXIMO
COMMVNITVM. PLEBS. AD. MVROS. VRBIS
REFICIENDOS. PRAEMIIS. INVITATA

CLEMENS. ANNO. IIII. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS MCLXXXXI.
EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. CAELESTINVS. III. QVI
REGI. HENRICO. ET. CONSTANTIAE. VXORI
INSIGNIA. IMPERI. RITV. SOLLEMNI. DEDIT

TVSCVLVM. AB. ROMANIS. EVERSVM. CIVES. EXTORRES
MAGALIA. SIBI. IN. AGRO. STRVXERVNT. EODEM
ANNO. REX. GALLIARVM. PHILIPPVS. EX. ORIENTE
REDVX. CAELESTINVM. INVISIT

HENRICVS. AVG. CAELESTINI. LITTERIS. IMPVLSVS
EXERCITVM. IN. PALAESTINAM. DESTINAVIT. AT MCLXXXXVI.
SICILIAM. ANTEA. BELLO. AGGRESSVS. MESSANAE
DECESSIT

DOMVS. PONTIFICALES. LATERANENSIS. ET. VATICANA
CONCLAVIBVS. ADDITIS. A. CAELESTINO
AMPLIATAE

CAELESTINVS. ANNO. VII. PONTIFICATVS. SVI
MORTVVS. EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. INNOCENTIVS MCLXXXXVIII.
III. QVEM. VRBS. DOMINVM. LIBENS. REVERITA. EST
IDEM. PROVINCIAS. AB. EXERCITV. GERMANICO
OCCVPATAS. RECEPIT

CONSTANTIA. AVG. SVPREMO. VITAE. SVAE. DIE
FEDERICVM. ROGERIVM. FILIVM. QVADRIMVM
QVEM. PATER. REGEM. SICILIAE. DESIGNARAT
TVTELAE. INNOCENTII. COMMENDAVIT

COHORTES. REGI. SVPPETIAS. IN. SICILIAM. MISSAE

AB·INNOCENTIO· ADVERSVS·MARQVARDVM·DVCEM NVMERORVM· GERMANICORVM· SIBI· REGNVM PARANTEM MCC·

SAECVLVM· XIII·

REX·OTHO· IIII· INNOCENTII·AVCTORITATE·REGNVM GERMANIAE· SIBI· ADSERVIT· PHILIPPVS· QVI· CVM EO·DE· REGNO·CONTENDEBAT· A· SACRIS·REMOTVS EST MCCI·

EXERCITVS· CHRISTIANVS· VENETIIS· IN· ORIENTEM SOLVIT· HVIC· AB· INNOCENTIO· INTERDICTVM NE· CHRISTIANIS· NISI· EXPEDITIONI ADVERSARENTVR· BELLVM· INFERRET· PERMISSVM VT· ALEXIVM· ISAACI· ANGELI· AVG· F· IN·REGNVM REDVCERET MCCII·

CONSTANTINOPOLIS· ALEXIO· A· SVIS· NECATO CAPTA· EST· GRAECI· CONCORDIA· CVM· LATINIS INITA· PONTIFICEM· MAXIMVM· VENERATI· SVNT MCCIII·

REX· OTHO· CONDITIONIBVS· PER· LEGATOS· EX INNOCENTII· VOLVNTATE· CONSTITVTIS· IN ITALIAM· CVM· EXERCITV· VENIT· ET· REGNO ITALIAE· POTITVS· INSIGNIA· IMPERI· ROMAE· IN TEMPLO· VATICANO· ACCEPIT·TVMVLTVS·IN·VRBE FVIT· EXERCITVS· AVG· A· ROMANIS· CAESVS· EST MCCVIIII·

FACTIONES· GVELFORVM· ET· GHIBELLINORVM EXORTAE· OTHO· AVG· QVOD·IN·FINES· ROMANOS VI· CVM· EXERCITV· INVASISSET· ET· BELLVM APVLIAE· ADVERSVS·REGEM·FEDERICVM· INFERRET INNOCENTII· SENTENTIA· A· SACRIS· REMOTVS·EST MCCX·

SODALIB· FRANCISCALIBVS· PRIMVM· AB· INNOCENTIO DATVM· VT· AVCTORE· FRANCISCO· ASISINATE DEPRAVATIS· CHRISTIANORVM· MORIBVS REFORMANDIS· OPERAM· DEO· NAVARENT

PRIMORES· GERMANIAE· REGEM·FEDERICVM·E·SICILIA EVOCATVM· OTHONI· AVG· OPPOSVERVNT· OTHO IN· GERMANIAM· REGRESSVS· EST MCCXII·

CONCILIVM· MAGNVM· IN· LATERAN· AB·INNOCENTIO VOCATVM· ADVERSVS· HAERESVM PRAVITATES MCCXV·

SAC·

SACERDOTIBVS. VIVENDI. LEGES. PRAESCRIPTAE
ACTVM.DE.COPIIS. AVXILIARIBVS. IN.PALAESTINAM
MITTENDIS

AEDES. XYSTI. AB. INNOCENTIO. REFECTA
TEMPLI. VATICANI. ALTARE. MAXIMVM.CVM.SVMMA
ABSIDE. EXORNATVM. DOMVS. HOSPITALES. BINAE
IN.COELIO. VNA. ALTERA. TRANS. TIBERIM
CONDITAE. TVRRIS. AD. SVBVRRAM. EXSTRVCTA

INNOCENTIVS. ITINERE. IN. ETRVRIAM. SVSCEPTO
VT. PISANOS. CVM. GENVENSIBVS. COMPONERET
PERVSIAE. ANNO. XVIIII. PONTIFIC. SVI. MORTVVS
EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. HONORIVS. III. HVIVS MCCXVI.
AVCTORITATE. DOMINICVS. PATER. NOVVM
SODALIVM. INDVXIT. ORDINEM. QVI. DEGENERES
CHRISTIANOS. AD. BONAM. FRVGEM. DICENDO
REVOCARENT

PETRVS. COMES. ANTISSIODORENSIVM. INSIGNIA
IMPERII. ORIENTIS. AB. HONORIO. ACCEPIT MCCXVII.
PISANI. CVM. GENVENSIBVS. VGOLINO. CARD.
CONCILIATORE. FOEDVS. AMICITIAMQ. FECERVNT

HONORIVS. OB. CIVIVM. DISSENSIONES. VITERBIVM
SECESSIT. LEGATOS. IN. REGIONEM. PADANAM MCCXVIIII.
MISIT. QVI. FINITIMARVM. CIVITATVM.ODIA.IRASQ.
RESTINGVERENT

REX. FEDERICVS. DICTIS. AB. HONORIO
CONDITIONIBVS. ROMAM. INGRESSVS. INSIGNIA MCCXX.
IMPERII. CVM. CONSTANTIA. VXSORE. TVLIT
POPVLVMQVE. ROMANVM. PONTIFICI. MAXIMO
PARERE. COEGIT

HONORIVS. VERVLAS. PROGRESSVS. FEDERICVM.AVG.
CONVENIT. VT. CHRISTIANORVM. CAVSSA. OPEM MCCXXII.
IN. ORIENTE. IMPLORANTIVM. AD. BELLVM. IN
SARACENOS. SVSCIPIENDVM. IMPELLERET

REX. IOANNES. AB. HIEROSOLYMIS. REGNI
RECVPERANDI. CAVSSA. IN. VRBEM. VENIT. IPSE. ET
FEDERICVS. AVG. FERENTINI. IN. HERNICIS MCCXXIII.
CVM. HONORIO. CONGRESSI. DE. EXPEDITIONE
EGERVNT

HONORIVS. OB. TVRBAS. A. PARENTIO. SENATORE
EXCITATAS. TIBVR. CONCESSIT. INDE. REATE. SE MCCXXV.

CON-

CONTVLIT. ET. DIEM. FEDERICO. AVG. DEFINIVIT
QVO. IN. ORIENTEM. SOLVERET
HONORIO. ARBITRO. CONCORDIA. INTER. FEDERICVM
AVG. ET. CIVITATES. ITALICI. REGNI. CONSTITVTA
HONORIVS. REGI. IOANNI. REGNO. HIEROSOLYMORVM
EXTORRI. PERVSIAM. ET. FINITIMA. OPPIDA MCCXXVII.
ADMINISTRANDA. DEDIT
AEDES. LAVRENTII. EXTRA. POMOERIVM. AB. HONORIO
RESTITVTA. PORTICV. ADDITA. ET. COENOBIO
REFECTO. IDEM. COENOBIVM. VIRGINVM. CVM. AEDE
VIVIANAE. MARTYRIS. REPARAVIT. COENOBIVM
MARTINI. AB. INCHOATO. EXSTRVXIT. AEDEM
VINCENTII. ET. ANASTASII. PERACTA. DEDICATIONE
APERVIT
HONORIVS. ANNO. XI. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS
EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. GREGORIVS. VIIII.
HVIVS. SENTENTIA. FEDERICVS. AVG. QVOD
EXPEDITIONEM. IN. ORIENTEM. DIE. DICTO. NON
SVSCEPISSET. A. SACRIS. REMOTVS. EST
SEDITIO. IN. VRBE. AVCTORE. FEDERICO. AVG. FVIT
GREGORIVS. FVGAM. ARRIPERE. COACTVS. EST MCCXXVIII.
FEDERICVS. AVG. IN. ORIENTEM. PROFECTVS. LEGATOS
A. GREGORIO. MISSOS. VT. EVM. DE. OFFICIO
ADMONITVM. AD. VENIAM. PETENDAM
HORTARENTVR. REIECIT
ROMANI. INRVPTIONEM. IN. AGRVM. VITERBIENSEM
FECERVNT. GREGORIVS. ASISIVM. PROFECTVS
CAELESTES. HONORES. FRANCISCO. PATRI. DECREVIT
RINALDVM. LEGATVM. FEDERICI. AVG. REGIA
POTESTATE. QVOD. IN. FINES. ROMANOS
HOSTILITER. INVASISSET. A. SACRIS. REMOVIT
REX. IOANNES. APVLIAM. GREGORII. IVSSV
AGGRESSVS. VRBES. COMPLVRES. CEPIT. FEDERICVS MCCXXVIIII.
AVG. HIEROSOLYMIS. IN. SVAM. DITIONEM. REDACTIS
REDIIT. IN. SICILIAM
TIBERIS. EXVNDATIO. IN. VRBE. FVIT. EXINDE. LVES
LEGATI. A. SENATV. PERVSIAM. AD. GREGORIVM MCCXXX.
QVI. EVM. IN. VRBEM. INVITARENT
FEDERICVS. AVG. CONDICIONIBVS. QVAS. GREGORIVS
DIXIT. ACCEPTIS. POENA. EXSOLVTVS. EST. PAX

SVMMA. ITALIAE. LAETITIA. COMPOSITA
EDICTA. A. GREGORIO. ET. FEDERICO. PROPOSITA MCCXXXI.
ADVERSVS. MANICHEOS. NON. VNO. NOMINE
RENASCENTES. ANTONIVS. IVNIOR. SPOLETI. A
GREGORIO. SOLLEMNI. RITV. IN. CAELITVM MCCXXXII.
SANCTORVM. NVMERO. CENSVS. EST
LEGATI. ANAGNIAM. A. SENATV. PROFECTI. QVI
GREGORIO. VOTA. PVBLICA. OB. EIVS. ADVENTVM
EXPONERENT. EO. REDVCE. RES. PVBLICA. ORDINATA MCCXXXIII.
DISSENSIONES. SVBLATAE. MISSI. IN. ETRVRIAM
QVI. SENENSES. CVM. FLORENTINIS. CONIVNGERENT
PATAVIVM. ALII. ET. VERONAM. QVI. EARVM
CIVITATVM. DISCORDIAS. TOLLERENT
GREGORIVS. PRONAON. TEMPLI. VATICANI. OPERE
MVSIVO. EXCOLVIT. DOMVM. PONTIFICALEM. IN
LATERANO. AREA. LAXATA. PRODVXIT
NOSOCOMIVM. INGENS. ADIECIT. CLOACAS. VETERES
REPVRGANDAS. NOVAS. SVBSTRVENDAS. CVRAVIT
PER. IDEM. TEMPVS. AEDES. ANTONII. SENIORIS. IN
EXQVILIIS. CVM. NOSOCOMIO. ET. COENOBIO. EX
TESTAMENTO. PETRI. CAPOCII. CARD. EXSTRVCTA
NOVVS. IN. VRBE. TVMVLTVS. SENATV. DOMINANTE MCCXXXIIII.
GREGORIVS. REATE. PETIIT. IBI. DOMINICO. PATRI
CAELESTES. HONORES. DECREVIT
ROMANI. AD. VITERBIVM. AB. OPPIDANIS. CAESI. OB
EAM. CLADEM. SABINI. IN. GREGORII. DITIONEM
REDIERE
CONVENTVS. PERVSIAM. A. GREGORIO. INDICTVS
LEGATI. AB. ITALICIS. CIVITATIBVS. CONVENERE MCCXXXV.
VT. BELLI. A. FEDERICO. AVG. IMPENDENTIS
MOLEM. AVERTERENT
GREGORIVS. LEGATOS. MANTVAM. MISIT. QVI
FEDERICVM. AVG. ITALIAM. VASTANTEM. DE MCCXXXVII.
VIOLATO. FOEDERE. POSTVLARENT. CONSILIA
PACIS. REIECTA. ENTIVS. AB. AVGVSTO. REX
SARDINIAE. GREGORIO. CONTEMPTO. APPELLATVS
EST
VITERBIENSES. OB. DEFECTIONEM. REMOTI. A. SACRIS
VENETI. ET. GENVENSES. FOEDVS. ADVERSVS
FEDERICVM. AVG. CVM. GREGORIO. FECERVNT MCCXXXVIII.

FEDERICVS· AVG· QVOD· SEDITIONES· FOVISSET
ET· LEGATIONIBVS· REIECTIS·RVPTOQVE·FOEDERE
BELLVM· ITALIAE· INFERRET· GREGORII·SENTENTIA
A· SACRIS· EXCLVSVS· STIPENDIARIIQVE· EIVS
SACRAMENTO· SOLVTI· SVNT· ITEM· REGI· ENTIO
SACRIS· INTERDICTVM QVOD· EXERCITVM·IN·FINES
ROMANOS· EGISSET
SVPPLICATIO· IN· VRBE· AD·OMNIA·TEMPLA·DECRETA MCCXXX·
ET· SACROSANCTA· CAPITA· PETRI· ET· PAVLLI
APOSTT· IN· POMPA· CIRCVMLATA· SVNT
PONTIFICES· ANTISTITESQVE· OMNIVM· ORDINVM
QVI· ROMAM· AD· CONCILIVM· VENIEBANT· TERRA MCCXXXXI·
MARIQVE· A· FEDERICO· CAPTI· ET· IN·CVSTODIAS
CONIECTI· OPPIDA· COMPLVRA· QVAE· GREGORIO
PAREBANT· OBSESSA· OPPVGNATAQVE
GREGORIVS· ANNO·XV· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· CAELESTINVS· IIII· QVI
XVIIII· DIE· PONTIFICATVS· SVI·DECESSIT·IN·HVIVS
LOCVM· ANAGNIAE· POST·ANNVM· ET·MENSES·VIII·
DIESQVE· XVI· CREATVS· EST· INNOCENTIVS· IIII· MCCXXXXIII·
QVI· LEGATOS· DE· PACE· PRIMVS· AD· FEDERICVM
AVG· MISIT· ET· VITERBIO· RECEPTO· IN· VRBEM
VENIT· ACTVM· DE· PACE· IN· LATERANO· CORAM
IMP· BALDVINO· AVG· ET· SENATV· POPVLOQVE
FEDERICVS· CONDICIONES· REIECIT
INNOCENTIVS· CONSILIIS· FEDERICI· DETECTIS
GENVAM· AD· SVOS· NAVIGAVIT· INDE·LVGDVNVM MCCXXXXIIII·
PROFECTVS· CONCILIVM· MAGNVM· INDIXIT·EVMQ·
AD· CAVSSAM· DICENDAM· VOCAVIT
ECCELINVS· TYRANNVS· QVOD. NEFARIO· BELLO
ITALIAM· PREMERET· IVRAQVE· HVMANA· AC MCCXXXXVIII·
DIVINA· PERVERTERET· INNOCENTII· SENTENTIA
A· SACRIS· REMOTVS· EST
INNOCENTIVS· LVGDVNO· GENVAM· VENIT· INDE
PERAGRATA· INSVBRIA· PERVSIAM· ACCESSIT MCCLI·
LEGATOS· A· REGE· CONRADO· QVI· SIBI· REGNVM
SICILIAE· PETEBAT· RE· INFECTA· DIMISIT
SENATOR· QVI· VRBI· PRAEESSET· BRANCALEO
BONONIENSIS· A· POPVLO·CREATVS· IN·TRIENNIVM MCCLIII·
LEGATI· PERVSIAM· AD· INNOCENTIVM· PVBLICE

MISSI· QVI· REDITVM· EIVS· SOLLICITARENT
INNOCENTIVS· ASISIVM· ADIIT· EXINDE CONTROVERSIIS· INTER· SPOLETINOS· ET INTERAMNATES· DIREMPTIS· ROMAM· INGRESSVS EST· SACRO· AD·VATICANVM· FACTO· ET·CONCIONE HABITA· QVVM· EXERCITVM· AD· REGNVM·SICILIAE VINDICANDVM· COMPARARI· IVSSISSET· ANAGNIAM PERREXIT MCCLIIII·
INNOCENTIVS· ANNO·XII·PONTIFICATVS·SVI·NEAPOLI MORTVVS· EST· IN· EIVS· L· F· E· ALEXANDER· IIII· HVIVS· IVSSV· OCTAVIANVS· VBALDINIVS· CARD· EXERCITVM· ADVERSVS· MANFREDVM· IN· SICILIA DOMINANTEM· CONSCRIPSIT· ET· APVLIAM OCCVPAVIT· ALEXANDER· PACIS· CONSTITVENDAE SPE. FRVSTRATVS· VRBEM· ACCESSIT MCCLV·
PHILIPPVS· PONTIFEX· AQVILEIENSIVM· ALEXANDRO AVCTORE· CONTRA· ECCELINVM· PATAVINIS SVPPETIAS· EXERCITVM· DVXIT· IDEM· FINITIMAS CIVITATES· PACAVIT MCCLVI·
AEDES· ROTVNDA· VETVS· VIA· NOMENTANA· AB ALEXANDRO· RITE· EXPIATA· ET· CONSTANTIAE VIRGINI· DICATA· EST
TVRBATVM· IN· VRBE· BRANCALEO· SENATOR· IVSSV POPVLI· IN· CVSTODIAM· CONIECTVS· ET· IN· EIVS LOCVM· EMMANVEL· MAGIVS· BRIXIANVS· CREATVS EST· HOC· DEINDE· EIECTO· BRANCALEO· ITERVM REM· PVBLICAM· ADMINISTRAVIT· ALEXANDER VITERBIVM· SECESSIT MCCLVIII·
CONDICIONES· MANFREDO· REGNVM· SICILIAE PETENTI· AB· ALEXANDRO· DICTAE· VT· EXSVLIBVS POSTLIMINIVM· ESSET· SARACENI· HOSTES HABERENTVR
AGMINA· VIRORVM· MVLIERVMQVE· IN· SCELERVM POENAM· SEMET· PLAGIS· CAEDENTIVM· PERVSIA PRIMVM· MOVERI· COEPTA· QVAE· VTILI· PIETATIS EXEMPLO· ALIQVANDIV· PER· ITALIAM· SPECTATA IN· VRBE· ETIAM· MVLTOS· AD· CONCORDIAM ET· VIRTVTEM· INCITARVNT MCCLX·
ALEXANDER·ANNO· VII· PONTIFICATVS· SVI· VITERBII MORTVVS· EST· IBIDEM· IN· EIVS· LOCVM· F· E·

VRBANVS· IIII· QVI· AEDEM· HADRIANI· AD·FORVM
AEDEM· QVATVOR· MARTYRVM· IN· COELIO
RESTITVENDAS· CVRAVIT· EIVSDEM· IMPENSA
ATRIVM· IN· LATERANO· EXSTRVCTVM· AEDICVLA
SILVESTRI· SVBLAQVEATA· EST

VRBANVS· KAROLVM· ANDEGAVENSEM· IN· REGNVM
SICILIAE· VOCAVIT· MANFREDO· DIEM· DIXIT·QVO MCCLXII.
AD· CAVSSAM· DICENDAM· ADESSET· VITERBIO
DIGRESSVS· VRBIVENTVM· INCOLERE· COEPIT

VRBANI· DECRETO· FESTVS· PER· ECCLESIAS· DIES
INSTITVTVS· QVO· SACROSANCTVM· CORPVS· D·N· MCCLXIIII.
IESV· SOLLEMNI· POMPA· VICATIM· CIRCVMFERTVR

ACTVM· IN· VRBE· DE· SENATORE· E· REGVM·NVMERO
DELIGENDO· KAROLVS· ANDEGAVENSIS·EX·VRBANI
AVCTORITATE· CREATVS· EIVSDEMQVE· IVSSV
CONSCRIPTVS· EXERCITVS· ADVERSVS· MANFREDVM
IN· FINES· ROMANOS· INVADENTEM

VRBANVS· QVVM· VRBIVENTO· PERVSIAM· VENISSET
ANNO· IIII· PONTIFIC· SVI· MORTVVS· EST· IN· EIVS
LOCVM· F· E· CLEMENS· IIII· QVI· VITERBIVM
CONCESSIT MCCLXV.

KAROLVS· ANDEGAVENSIS· VRBEM· INGRESSVS
PRAEMISSIS· A· CLEMENTE· CARDINALIBVS·QVINQVE
A· QVIBVS· INSIGNIA· REGNI· SICILIAE· IPSI· ET MCCLXVI.
BEATRICI· VXSORI· DEFERRENTVR· REX·SOLLEMNI
RITV· APPELLATVS· EST· EXINDE· REGNVM· SIBI
ARMIS· VINDICAVIT

CONRADINVS· REGIS· CONRADI· F· QVOD· REGNVM
SICILIAE· AFFECTARET· REGISQVE· NOMEN MCCLXVII.
SVMPSISSET· CLEMENTIS· SENTENTIA· A· SACRIS
REMOTVS· EST

HENRICVS· HISPANVS· REGIS·ALFONSI· FRATER· QVVM
IN· VRBEM· VENISSET· SENATOR· PER· FACTIONEM
DICTVS· EST· IDEM· CONRADINVM· CLEMENTE
INVITO· IN· VRBEM· SVMMO· HONORE· ACCEPIT
COPIISQVE· AVXILIARIBVS· INSTRVXIT

CLEMENS· GRAVIBVS· LITTERIS· REGEM· KAROLVM
CONRADINO· HENRICOQ· DEVICTIS· FEROCIENTEM
AD· CLEMENTIAM· HORTATVS· SENATOREM· VRBIS
ITERVM· DIXIT

CLEMENS. VITERBII. ANNO. IIII. PONTIFIC. SVI
MORTVVS. EST. IN. EIVS. LOCVM. POST. TRIENNIVM MCCLXVIII.
ABSENS. CREATVS. GREGORIVS. X. QVI. E. SYRIA MCCLXXI.
BRVNDVSIVM. NAVIGAVIT. ET. BENEVENTVM. INDE
PROFECTVS. A. REGE. KAROLO. IN. VRBEM. DEDVCTVS
EST

GREGORIVS. VRBIVENTVM. SECESSIT. ET. CONCILIVM
MAGNVM. LVGDVNVM. IN. ANNVM. TERTIVM MCCLXXII.
INDIXIT

GREGORIO. AVCTORE. PROCERES. GERMANIAE MCCLXXIII.
RIDOLFVM. HABSPVRGENSEM. IN. SPEM. IMPERII
REGEM. DIXERVNT

GREGORIVS. ITINERE. IN. GALLIAS. SVSCEPTO
FLORENTIAM. ADIIT. CIVIVM. CONIVNGENDORVM
CAVSSA. INDE. MEDIOLANENSES. INVISIT. ET
LVGDVNVM. AD. CONCILIVM. PERREXIT

ACTVM. IN. CONCILIO. DE. CONCORDIA. GRAECORVM MCCLXXIIII.
ET. DE. EXPEDITIONE. IN. PALAESTINAM. EIVSQVE
REI. ERGO. PECVNIAE. SACRAE. CORROGANDAE
IVS. REGIBVS. DATVM. LEGATIONES. TARTARORVM
AVDITAE. RATIO. PONTIFICIS. MAXIMI. DESIGNANDI
PATRIBVS. CARDINALIBVS. SEVERA. LEGE
PRAESCRIPTA

GREGORIVS. IN. ITALIAM. REDVX. QVVM. ARRETIVM MCCLXXVI.
PERVENISSET. ANNO. V. PONTIFICAT. SVI. MORTVVS
EST. IBIDEM. IN. EIVS. LOCVM. F. E. INNOCENTIVS. V.
QVI. CONSECRATIONIS. CAVSSA. IN. VRBEM. VENIT
EO. CONCILIATORE. CIVILES. GENVENSIVM
DISSENSIONES. SVBLATAE

INNOCENTIVS. MENSE. VI. PONTIFICATVS. SVI
MORTVVS. EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. HADRIANVS
V. CVI. DECIMVS. NONVS. PONTIFICATVS. DIES
VITAE. VLTIMVS. FVIT. HVIC. SVFFECTVS. IOANNES
XVIIII. QVI. XXI. APPELLATVS. EST. LEGATI. AB. EO
CONSTANTINOPOLIM. MISSI. QVI. MICHAELEM. AVG.
AD. DECRETA. CONCILII. LVGDVNENSIS. TVENDA
HORTARENTVR. IDEM. QVAE. DE. CREATIONE
PONT. MAX. A. GREGORIO. X. SANCITA. FVERANT
ABOLEVIT

IOANNES. MENSE. VIIII. PONTIFIC. SVI. VITERBII

MOR-

MORTVVS· EST· IBIDEM· IN· EIVS· LOCVM· SVFFECTVS
NICOLAVS· III. QVI· ROMAE· CONSECRATVS· EST MCCLXXVII·
CONTENTIO· INTER· NICOLAVM· ET· RIDOLFVM· DE
PROVINCIARVM· ITALICARVM. FINIBVS· FVIT MCCLXXVIII·
AEMILIA· PONTIFICI· MAXIMO· ADTRIBVTA· EST
REX· KAROLVS· NICOLAI· INSTANTIA· VICARIAM
ETRVRIAE· ADMINISTRATIONEM· ET· SENATORIAM
VRBIS· CVRAM· DEPOSVIT· NICOLAVS· SENATOREM
SE· DIXIT
LATINVS· CARD· A· NICOLAO· LEGATVS· AEMILIAM
ETRVRIAMQVE· FACTIONIBVS· GVELFORVM· ET MCCLXXVIIII·
GHIBELLINORVM· CONIVNCTIS· PACAVIT
DOMVS· PONTIFICALIS· IN· VATICANO· A· NICOLAO
PROLATA· HORTIQVE· MACERIA· CLVSI· TEMPLVM
OPERE· MVSIVO· EXORNATVM· IDEM· IN· LATERANO
SACRARIVM· SANCTA· SANCTORVM· CONDIDIT
DOMVM· PONTIFICALEM· ABSOLVIT· TEMPLVM
REFECIT· SACROSANCTA· CAPITA· PETRI· ET· PAVLLI
APOSTT· SOLLEMNI· POMPA· SVB·| ALTARIS· MAXIMI
FASTIGIO· REPOSVIT
TIBERIS· EXVNDATIO· IN· VRBE· FVIT· NICOLAVS
SORIANI· IN· AGRO· VITERB· REPENTINO· MORTVVS MCCLXXX·
EST· PONTIFIC· SVI· ANNO· III· IN· EIVS· LOCVM
VITERBII· STVDIO· REGIS· KAROLI· FACTVS· EST
MARTINVS II. QVI· IIII· DICTVS· EST· IDEM· SENATOR
CREATVS· REGEM· KAROLVM· SIBI· SVBROGAVIT MCCLXXXI·
VITERBIENSIBVS· QVI· CARDINALES· TRES· NE
SVFFRAGIA· FERRENT· PER· VIM· SECLVSERANT
ITEM· MICHAELI· AVG· QVI· GRAECORVM· DISSIDIA
FOVERE· ARGVEBATVR· MARTINI· SENTENTIA
SACRIS· INTERDICTVM· EST· IDEM· VRBIVENTVM
PROFECTVS· FOROLIVIENSES· QVOD
GHIBELLINARVM. PARTIVM· ESSENT· A· SACRIS
REMOTOS· BELLO· PERSEQVI· INSTITIT
NVNCII· TRISTES· REGI· KAROLO· VRBIVENTVM MCCLXXXII·
ADLATI· GALLOS· OMNES· PANORMI· PER
SEDITIONEM· CAESOS· MESSANAM· QVOQVE
DESCIVISSE
REX· PETRVS· ARAGONIVS· IN· SICILIAM· ADVOLAVIT
KAROLVM· REGIS· KAROLI· FILIVM· CEPIT· INSVLAQ.

OM-

OMNI. IN. SVAM. POTESTATEM. REDACTA. IACOBVM FILIVM. REGEM. SICILIAE. DIXIT

MARTINVS. PERVSIAM. PROFECTVS. ANNO. V. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS. EST. IN. EIVS LOCVM. F. E. HONORIVS. IIII. QVI. REGI. IACOBO IN. SICILIA. DOMINANTI. SACRIS. INTERDIXIT MCCLXXXV.

SODALIBVS. KARMELITIS. HONORII. AVCTORITATE DATVM. VT. ORDO. IN. ECCLESIA. LEGITIMVS HABERENTVR

DOMVS. PONTIFICALIS. IN. AVENTINO. AD. SABINAE EXSTRVCTA. AEDESQVE. HONORII. HORTATV FREQVENTES. A. PRIVATIS. EO. IN. COLLE AEDIFICATAE

HONORIVS. ANNO. III. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. NICOLAVS. IIII. QVI REATE. SECESSIT. ET. REGI. IACOBO. DIEM. DIXIT MCCLXXXVIII.

IDEM. KAROLVM. REGIS. KAROLI. F. QVI. IN HISPANIA. TARRACONENSI. CAPTIVVS. DETINEBATVR EMITTENDVM. CVRAVIT.

KAROLVS. LIBERTATEM. ADEPTVS. REATE. AD PONTIFICEM. MAXIMVM. SE. CONTVLIT. ET. REGNI SICVLI. AVCTVS. INSIGNIBVS. NEAPOLIM. PETIIT MCCLXXXVIIII.

INDVCIAE. AD. CAIETAM. INTER. REGEM. IACOBVM ET. REGEM. KAROLVM. NICOLAO. PER. LEGATOS AVCTORE. IN. BIENNIVM. PACTAE

NICOLAVS. IN. ORIENTIS. SVBSIDIVM. EXERCITVS PER. ITALIAM. CONSCRIBI. IVSSIT. PECVNIAE. VIM MAXIMAM. SVPPETIAS. MISIT MCCLXXXX.

SEDITIO. IN. VRBE. ORTA. EST. SVMMA. RERVM NICOLAO. NON. INVITO. DELATA. IACOBO COLVMNAE. ISQVE. CAESAR. APPELLATVS

TEMPLVM. LIBERIANVM. A. NICOLAO. RESTITVTVM LATERANENSIS. PRONAON. ET. POSTICVM. CRVSTIS VERMICVLATIS. OPERTVM. EST

NICOLAVS. ANNO. V. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS EST. EXINDE. INTERREGNVM. IN. ANNVM. TERTIVM CARDINALES. POST. LONGA. DISSIDIA. PERVSIAM CONVENERE. CAEDES. IN. VRBE. ET. DIREPTIONES FVERVNT. SENATORES. CREATI. PETRVS. CAIETANVS ET. OTHO. EVSTACHIENSIS MCCLXXXXII.

PETRVS· MORONVS· QVI· AD· SVLMONEM·MONACHVM AGEBAT· COMMVNI· PATRVM· CARDINALIVM CONSENSV· PONTIFEX· MAXIMVS· FACTVS· EST· ET AQVILAE· CONSECRATVS· CAELESTINO· V̄· SIBI NOMEN· IMPOSVIT· IDEM· SEXTO· POST· MENSE DELATI· MVNERIS· DIGNITATEM· REVERITVS NEAPOLI· PONTIFICATV· SE· ABDICAVIT· IN· EIVS LOCVM· F· E· BONIFACIVS· V̄ĪĪĪ· QVI·ROMAE· REGE KAROLO· ET· FILIO· EIVS· PRAESENTIBVS CONSECRATVS· EST MCCLXXXXIIII· MCCLXXXXV·

BONIFACII· DECRETO· ABOLITA· BENEFICIA· QVAE QVIS· A· NICOLAO· ĪĪĪĪ· AVT· A· CAELESTINO· V̄· IMPETRASSET· CAELESTINVS· IN· ARCEM·FVMONIAM SECEDERE· IVSSVS· FEDERICVS· REGIS· IACOBI FRATER· BONIFACIVM· VELITRAS· CONVENIT

SICVLI· QVOD· FEDERICVM· IPSI· REGEM· DIXISSENT BONIFACII· SENTENTIA· A· SACRIS·REMOTI· ACTAQ. EORVM· RESCISSA MCCLXXXXVI·

REX· IACOBVS· ARAGONIVS· ROMAM· VENIT· CVI BONIFACIVS· SARDINIAM· ET· CORSICAM· LEGE VECTIGALI· ADTRIBVIT· COLVMNIS· QVOD· REGI FEDERICO· STVDERENT· IMPENSIVS· SACRIS INTERDICTVM· ET· BELLVM· INLATVM· EST MCCLXXXXVII·

BONIFACIVS· VRBIVENTVM· PROFECTVS· REGI GALLIARVM·LVDOVICO·V̄ĪĪĪĪ·CAELESTES·HONORES DECREVIT

LEGATI· E· GERMANIA· AD· BONIFACIVM· VENERE QVI· REGIS·ADOLFI· QVERELAS·CONTRA·ALBERTVM DVCEM· AVSTRIAE· EXPONERENT MCCLXXXXVIII·

PRAENESTE· QVO· IN· OPPIDO· COLVMNAE PRAESIDIVM· HABEBANT· BONIFACII· IVSSV EXCISVM· EST MCCLXXXXVIIII·

BONIFACIVS· ANNVM· SACRVM· PRIMVS· INDIXIT QVI· ANNO· QVOQVE· CENTESIMO·INSTAVRARETVR PLVRIMI· EX· ORBE· CHRISTIANO· MORTALES OMNIVM· GENERVM· AETATVM· ORDINVM· ROMAM CONFLVXERVNT· EOQVE· ANNO· VRBS· COPIAS OMNIBVS· SVFFECIT MCCC·

SAECVLVM. XIIII.

KAROLVS. VALESIVS. E. GALLIIS. IN. SPEM. IMPERI VOCATVS. QVVM. ANAGNIAM. AD. BONIFACIVM VENISSET. CIVITATIS. PACANDAE. CAVSSA FLORENTIAM. MISSVS. EST MCCCI.

CONCILIVM. IN. VRBEM. VOCATVM. ADVERSVS REGEM.GALLIARVM.PHILIPPVM. PVLCRVM.KAROLVS RELICTA. ETRVRIA. CLASSE. CONTRA. REGEM FEDERICVM. INSTRVCTA. IN. SICILIAM. NAVIGAVIT MCCCII.

ALBERTO. AVSTRIACO. QVEM. PROCERES.GERMANIAE REGEM.SVFFRAGIIS.SVIS. CREARANT. CONDICIONES A. BONIFACIO. DICTAE. QVIBVS. IN. SPEM. IMPERI REGNARET MCCCIII.

REX. GALLIARVM. PHILIPPVS. QVOD. IN BONA ECCLESIARVM. INVASISSET. PONTIFICI. MAXIMO CONTVMELIAS. IMPONERET. EPISCOPOS. IN CVSTODIA. QVOSDAM. HABERET. ALIOS. ROMAM VENIRE. NON. PATERETVR. BONIFACII.SENTENTIA A. SACRIS. REMOTVS. STIPENDIARIIQVE. EIVS SACRAMENTO. EXSOLVTI

TEMPLVM. VATICANVM. BONIFACII. IMPENSA EXORNATVM. EST. LATERANENSE. PORTICV ADDITA. EXCVLTVM

REGE. PHILIPPO. AVCTORE. NEFARIA. ANAGNIAE CONIVRATIO. FACTA. EST. BONIFACIVS.IN.AEDIBVS SVIS.CAPTVS. TRIDVVM. IN.FACTIONIS.POTESTATE FVIT. CONSPIRATIONE. ANAGNINORVM. IN LIBERTATEM. VINDICATVS. ROMAM. VENIT. ET. IN VATICANO. LATVIT

BONIFACIVS. ANNO. VIIII. PONTIFICATVS. SVI MORTVVS. EST. IN. EIVS. LOCVM. F.E.BENEDICTVS XI. HVIVS. SENTENTIA. REMOTI. A. SACRIS. QVI BONIFACIO. VIM. INTVLERANT. BONIFACII. ACTA IN. REGEM. PHILIPPVM. RESCISSA

BENEDICTVS. OB. SEDITIONES. VRBANAS. PERVSIAM MIGRAVIT. NICOLAVM. PRATENSEM. CARD. FLORENTIAM. MISIT. QVI. CIVILES. DISCORDIAS COMPONERET MCCCIIII.

BENEDICTVS· MENSE· VIIII· PONTIFICATVS. SVI PERVSIAE· MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM VNDECIMO· POST· MENSE· ABSENS·CREATVS·STVDIO REGIS·PHILIPPI·ARCHIEPISCOPVS·BVRDIGALENSIVM QVI· CLEMENS· V· APPELLATVS· EST MCCCV·

CLEMENS· PATRIBVS· CARDINALIBVS· AD· SE· IN GALLIAS· VOCATIS· LVGDVNI· CONSECRATVS· EST EXINDE· COLLEGIVM· CARDINALIVM· SVPPLEVIT ET· LEGATOS· DISCORDIARVM· TOLLENDARVM MCCCVI· CAVSSA· IN·ITALIAM·MISIT·IDEM·QVAE·BONIFACIVS VIII· IN· REGEM· PHILIPPVM· CONSTITVERAT·VNO DECRETO· OMNIA· ABOLEVIT

TEMPLVM· IN· LATERANO· ET· DOMVS·PONTIFICALIS AEDESQVE· OMNES· CONTINENTES· FORTVITO MCCCVII· INCENDIO· ARSERE

CLEMENTE· AVCTORE· PROCERES· GERMANIAE HENRICVM· COMITEM· LVCEMBVRGENSIVM· IN SPEM· IMPERI· REGEM· DIXERVNT·ROBERTVS·REGIS MCCCVIII· KAROLI·II· F· INSIGNIA· REGALIA·AVENIONE·TVLIT ET· REX· SICILIAE· A· CLEMENTE· APPELLATVS·EST

CONCILIVM· MAGNVM· VIENNAE· ALLOBROGVM ACTVM·VT·BELLVM·IN·SARACENOS·DECERNERETVR MCCCXI· EQVITES· HIEROSOLYMARI· DAMNATI· LEGES DOCTRINAE·VETERIS· RETINENDAE· DISCIPLINAEQ· REVOCANDAE· CAVSSA· CONSTITVTAE

TEMPLVM· AEDESQVE· IN· LATERANO· QVAE· IGNIS ABSVMPSERAT·CLEMENTIS·IVSSV·RESTITVI· CAEPTA

REX· ROBERTVS· REGE· HENRICO· ADVENTANTE MCCCXII· ROMAM· CVM· EXERCITV· ACCESSIT· ET· VATICANO PRAESIDIVM· IMPOSVIT· REX· HENRICVS· CARDINN· TRIBVS· A· CLEMENTE· LEGATIS· INSIGNIA· IMPERI IN· LATERANO· ACCEPIT

HENRICO· AVG· DEMORTVO· CLEMENS· REGEM ROBERTVM· VICARIO· IMPERIO· PRAEESSE· ITALIAE MCCCXIIII· IVSSIT· EVNDEM· ROMANI· SENATOREM· CREARVNT

CLEMENS· ANNO· VIIII· PONTIFIC· SVI· MORTVVS EST· EXINDE· INTERREGNVM· IN· ANNVM· TERTIVM CARDINALES·LVGDVNI·DENIQVE·INTRA·CONCLAVE COACTI· IOANNEM· XXII· PONTIFICEM· MAXIMVM

DIXERVNT· QVI· SEDEM· HONORIS· SVI· AVENIONE COLLOCAVIT MCCCXVI·

LEGATI· A· IOANNE· IN· SICILIAM· MISSI·QVI·REGEM FEDERICVM· ET· REGEM· ROBERTVM· DE· REGNO DIMICANTES· COMPONERENT· INDVCIAE· IN TRIENNIVM· PACTAE MCCCXVII·

GVELFORVM· ET· GHIBELLINORVM· PER· ITALIAM BELLA· EXARSERE· BERTRANDVS· CARD· A· IOANNE LEGATVS· COMPLVRA· OPPIDA· ARMIS· RECEPIT MCCCXX·

GRAVIS· DE· IVRE· IMPERIOQVE· DISSENSIO· INTER IOANNEM· ET· REGEM· GERMANIAE· LVDOVICVM COMMOTA· BELLVMQVE· IN· ITALIA· GESTVM MCCCXXIII·

LEGATIO· A· ROMANIS· AVENIONEM· MISSA· VT IOANNEM· IN· VRBEM· INVITARENT MCCCXXVII·

REX· LVDOVICVS· IOANNIS· SENTENTIA· A· SACRIS REMOTVS· VRBEM· EXERCITV· OCCVPAVIT· IDEM SENATOR· A· ROMANIS·IN·ANNVM·DICTVS·INSIGNIA IMPERI· A· PONTIFICIBVS· VENETORVM· ET ALERIENSIVM· ACCEPIT· IOANNEM· PONTIFICATV EXCIDISSE· PRONVNCIAVIT· EIQVE· PETRVM CORVARIA· OPPOSVIT· QVI·NICOLAVS· V· AVDIVIT MCCCXXVIII·

ITALIA· PLERAQVE· LVDOVICVM· ET· NICOLAVM DESERVIT· NICOLAVS· PISIS· CAPTVS· EST·EVMQVE IOANNES· AVENIONEM· DVCTVM· IN· CVSTODIA HABVIT MCCCXXVIIII·

TVMVLTVS· IN· VRBE· ET· CAEDES· FVIT· FACTIONES VRSINORVM· ET· COLVMNARVM· EXORTAE MCCCXXXIII·

IOANNES· ANNO· XVIIII· PONTIFICATVS· SVI AVENIONE· MORTVVS· EST· IN· E· L· F· E· BENEDICTVS. XII· AD· QVEM· ROMANI· LEGATOS MISERVNT· ORATVM· VT· IN· VRBEM· MIGRARET MCCCXXXIIII·

REX· LVDOVICVS· BENEDICTVM· SIBI· CONCILIARE FRVSTRA· CONATVS· EST· PROCERES· GERMANIAE CONVENTV· INDICTO· IMPERATORIS·DICENDI·SIBI IVS· ADROGARVNT MCCCXXXVIII·

BONONIA· ET· FIRMVM· A· BENEDICTO. CITRA· VIM RECEPTA· RES· INSVBRIAE· PER· LEGATOS COMPOSITAE MCCCXXXX·

TEMPLVM· VATICANVM·BENEDICTI·IVSSV·ET·IMPENSA SVBLAQVEATVM· VALETVDINARIA· DEPOSITORVM

PE-

PECVNIA· A· PETRO·COLVMNA·CARD·TESTAMENTO LEGATA· CONDITA· SVNT

FRANCISCVS· PETRARCA· IN· CAPITOLIVM· POMPA DEDVCTVS· OMNIBVS· SENTENTIIS· IVDICVM CORONATVS· EST· INTER· POETAS· LATINOS MCCCXXXXI·

BENEDICTVS· ANNO· VIII· PONTIFICATVS· SVI AVENIONE· MORTVVS· EST· IN· E·L·F·E· CLEMENS VI· AD· QVEM· ROMANI· NICOLAVM· LAVRENTII F· LEGATIONIS· PRINCIPEM· MISERVNT· ROGATVM· VT AVENIONEM· VRBI· POSTHABERET MCCCXXXXII·

CONDICIONES· A· CLEMENTE· REGI· LVDOVICO DICTAE· QVIBVS· EI· IMPERIVM· DELATVRVS·ESSET IDEM· E· COLLEGIO· CARDINALIVM· NEAPOLIM LEGAVIT· QVI· ANDREAE· REGINAE· IOANNAE·VIRO REGALIA· INSIGNIA· TRADERET MCCCXXXXV·

REGI· KAROLO· IIII· REGIS· IOANNIS· BOHEMICI· F· REGNVM· GERMANIAE· CLEMENTE· AVCTORE· IN SPEM· IMPERI· DELATVM MCCCXXXXVI·

NICOLAVS· LAVRENTII· F· QVVM· SEDITIONE·FACTA TRIBVNVS· AVGVSTVS· APPELLATVS· ESSET SENATORES· CAPITOLIO· EXEGIT· SEDATISQVE PLEBIS· DISCORDIIS· FACTIONEM· ARMA INFERENTEM· PROELIO· FVDIT·SEDITIONE·RVRSVM COORTA· QVOD· VITA· EIVS· FERRO·APPETERETVR VRBE· PROFVGIT MCCCXXXXVII·

AVENIONENSES· QVI· REGINAE· IOANNAE·PAREBANT PER· COEMPTIONEM· IN· CLEMENTIS·POTESTATEM VENERVNT MCCCXXXXVIII·

NICOLAVS· LAVRENTII· F· A· REGE· KAROLO·DEDITVS CLEMENTIS· IVSSV· AVENIONE· IN· CVSTODIAM CONIECTVS· EST

ANNVS· SACER· ROMAE· DECRETO· CLEMENTIS CELEBRATVS· MVLTIS· MORTALIBVS· EX· TOTO ORBE CHRISTIANO· ADFLVENTIBVS MCCCL·

CLEMENS· ANNO· XI· PONTIFICATVS· SVI· AVENIONE MORTVVS· EST· IN· E· L· F· E· INNOCENTIVS· VI· EX· HVIVS·AVCTORITATE·NEAPOLIM· DE·COLLEGIO CARDINALIVM·PROFECTVS· QVI·REGALIA· INSIGNIA REGI· ALOISIO· ET· REGINAE· IOANNAE· SOLLEMNI RITV· IMPONERET MCCCLII·

SEDITIO. IN. VRBE. ODIIS. FACTIONVM.ARDENTIBVS
CONCITATA. BERTOLDO. VRSINO. SENATORE MCCCLIII.
INTERFECTO.BARONCELLVS.SCRIBA.EIVS.TRIBVNVS
FACTVS. EST. HOC.SVBLATO. NICOLAVS.LAVRENTII
F. AVCTORE. ALBORNO.CARD.QVEM.INNOCENTIVS
IN. ITALIAM. LEGARAT. IN. VRBEM. RECEPTVS
ITERVM. REM. PVBLICAM. ADMINISTRAVIT. IDEM
REPENTINO. TVMVLTV. IN. FVGA. OCCISVS. EST

REX. KAROLVS. IIII. ROMAM. CVM. EXERCITV
INGRESSVS. IN. TEMPLO. VATICANO. A. PETRO MCCCLV.
BELTRANDIO. CARD. LEGATO. INNOCENTII
INSIGNIA. IMPERI. SOLLEMNIBVS. CAEREMONIIS
ACCEPIT

INNOCENTIVS. ANNO X. PONTIFICAT. SVI.AVENIONE
MORTVVS.EST.IN.E.L.ABSENS. CREATVS. VRBANVS.V. MCCCLXII.
AD. QVEM. LEGATI. A. ROMANIS. MISSI. SVNT
ROGATVM. VT. IN. VRBEM. SVAM. DEMIGRARET 6.

KAROLVS. AVG. AVENIONEM. PROFECTVS. CONSILIA
DE. ITALIA. PACANDA. CVM. VRBANO. INIIT MCCCLXV.

VRBANVS. ROMAM. COGITANS. MAGNA. ITALIAE
LAETITIA. GENVAM. APPVLIT. ET. LEGATIONIBVS
CIVITATVM. AVDITIS. IN. VRBEM. VENIT MCCCLXVII.

DOMVS. PONTIFICALIS. VRBANI. IVSSV.IN.VATICANO
REFECTA. ET. IN. PROXIMO. VIRIDARIA. CONSITA
ATQVE. HORTI. INSTRVCTI

KAROLVS. AVG. LVSTRATA. ITALIA. ROMAM MCCCLXVIII.
INGRESSVS. EST. VRBANVS. INSIGNIA. IMPERI
ISABELLAE. VXORI. EIVS.SOLLEMNI.RITV.IMPOSVIT

IOANNES. PALAEOLOGVS. AVG. FESSIS. IMPERI
SVI. REBVS. AVXILIVM. QVAERENS. VRBANVM MCCCLXVIIII.
INVISIT. VENERATVSQVE. EST. BELLVM. A. TVRCIS
QVANTVM. IMPENDERET. EXPOSVIT

VRBANVS. BELLO. INTER. BRITANNOS. ET. GALLOS
EXORTO. REGVM. CONCILIANDORVM. CAVSSA
AVENIONEM. PROFECTVS. ANNO. VIIII.
PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS. EST. IN. E. L. F. E. MCCCLXX.
GREGORIVS. XI.

CONTROVERSIAE. DE. REGNO. SICILIAE. DIREMPTAE
FOEDVSQVE. INTER. REGEM. FEDERICVM MCCCLXXII.
ARAGONIVM. ET. REGINAM. IOANNAM. GREGORIO

PA-

PACIS· SEQVESTRE· CONSTITVTVM· EST

CIVITATES· STIPENDIARIAE· PONTIFICIS. MAXIMI CONIVRATIONIBVS· FACTIS· PLERAEQVE· A GREGORIO· DEFECERVNT· IPSE·CAPTO·IAM·ROMAM DEMIGRANDI· CONSILIO· ITER· MATVRAVIT MCCCLXXV·

GREGORIVS· QVVM· MASSILIA· SOLVISSET· GENVAM VENIT· INDE· IN· FINES· ROMANOS· NAVIGAVIT ET· TIBERI· INVECTVS· EFFVSA· OBVIAM·CIVITATE IN· VATICANVM· ASCENDIT MCCCLXXVII.

BONONIA· A· GREGORIO· RECEPTA· RES· VRBANAE COMPOSITAE· MOENIA· RESTITVI· CAEPTA· TVRRIS AD· TEMPLVM· LIBERIANVM· EXSTRVCTA

GREGORIVS· ANNO·VIII·PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· VRBANVS· VI· HVIVS SEVERITATEM· PEROSI· CARDINALES· GALLI HISPANIQVE· ANAGNIAM· PROFECTI·DESCIVERVNT INDE· FVNDOS· QVVM· CONVENISSENT CONSPIRATIONE· FACTA· ROBERTVM· CLAVDVM PONTIFICEM· MAXIMVM· DIXERE· QVI·CLEMENS·VII· APPELLATVS· EST MCCCLXXVIII·

CLEMENS· VRBANI· ARMIS· ITALIA· EXACTVS AVENIONEM· SE· CONTVLIT· ARX· QVAM· IN· VRBE TENEBAT· IN· VRBANI· POTESTATEM· REDACTA EST MCCCLXXVIIII·

REGINA· IOANNA· QVOD· CLEMENTIS· PARTES SEQVERETVR· ET· DISSIDIVM· IN· ECCLESIA FOVERET· VRBANI· SENTENTIA· A· SACRIS· REMOTA STIPENDARIIQVE· EIVS· SACRAMENTO· EXSOLVTI SVNT· REGNVM· KAROLO· PACENSI· DELATVM MCCCLXXX·

VRBANVS· NEAPOLIM·PROFECTVS·BVTILLVM· FRATRIS F· CAPVAE· PRAEFICIENDVM· CVRAVIT.SIMVLTATES INTER· EVM· ET· REGEM· KAROLVM· EXORTAE IDEM· QVVM· NVCERIAM· AD· FRATRIS· FILIVM DIVERTISSET· AB· REGIS· KAROLI· EXERCITV OBSESSVS· EST MCCCLXXXIII·

CARDINALES· SEX· DE· CONIVRATIONE· DELATI VRBANI· IVSSV· IN· CVSTODIAS· CONIECTI· ET· IN QVAESTIONEM· DATI· SVNT· IIDEM·QVVM·NVCERIA GENVAM· AB· VRBANO· TRANSVECTI· ESSENT· VNO MCCCLXXXV·

REGI. BRITANNORVM. CONDONATO. CETERI NECATI

VRBANVS. LVCENSIBVS. VISIS. PERVSIAM. VENIT. ET DE. REGNO. NEAPOLITANO. SIBI. VINDICANDO CONSILIA. INIIT. ROMAM. INTERMORTVO. POPVLI STVDIO REVERSVS. ANNO. XII. PONTIFICATVS SVI. MORTVVS. EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. BONIFACIVS. VIIII. MCCCLXXXVI. MCCCLXXXVIII.

ANDREAS. ACCIAIOLIVS. CARD. NEAPOLIM. A BONIFACIO. LEGATVS. EST. QVI. REGI. LADISLAO INSIGNIA. REGALIA. SOLLEMNI. RITV. IMPONERET ANNVS. SACER. MAGNA. MORTALIVM. FREQVENTIA IN. VRBE. ACTVS. II. DESIDERATI. QVI. CLEMENTI ADHAESERANT MCCCLXXXX.

BONIFACIVS. PERVSIAM. CIVIVM. INTER. SE CONCILIANDORVM. CAVSSA. PROFECTVS. EST OPPIDA. COMPLVRA. QVAE. DEFECERANT. RECEPIT ROMAM. LEGATIONIBVS. INVITATVS. REDIIT. ET COORTOS. TVMVLTVS. SEDAVIT MCCCLXXXXII.

ARX. VRBANA. A. BONIFACIO. COMMVNITA. AEDES SENATORI. IN. CAPITOLIO. CONDITAE. TEMPLVM VATICANVM. NOVO. CVLTV. EXORNATVM

NVNCII. AVENIONE. ADLATI. CLEMENTEM. VITA EXCESSISSE. EIQVE. PETRVM. LVNENSEM. ESSE SVFFECTVM. ET. BENEDICTO. XIII. NOMEN. HVIC IMPOSITVM MCCCLXXXXIIII.

BONIFACIVS. BENEDICTO. SACRIS. INTERDIXIT. ET DISSIDII. TOLLENDI. CAVSSA. EPISTOLAS. AD ORBEM. CHRISTIANVM. MISIT

CAPITOLIVM. A. BONIFACIO. IN. VSVM. BELLI VALLATVM. TRIREMES. ET. COPIAE. PEDESTRES REGI. LADISLAO. SVPPETIAS. MISSAE MCCCLXXXXV.

CONIVRATIO. IN. VRBE. FVIT. AVCTORE. HONORATO CAIETANO. QVI. FVNDIS. IMPERITABAT. PERDVELLES CAPTI. POENAS. DEDERVNT. CAIETANO. SACRIS INTERDICTVM. EST. MISSVSQVE. EXERCITVS. QVI EVM. BELLO. PERSEQVERETVR MCCCLXXXXVII.

CONCILIVM. ROMAE. ACTVM. VT. LEGATIONIBVS DE. CONCORDIA. AVDITIS. RESPONSA. REGIBVS DARENTVR

AN-

ANNVS· SACER· IN· VRBE· ITERVM· CELEBRATVS GALLI· ETIAM· BENEDICTO· CONTEMPTO ADFVERVNT· CIVES· ROMAE· HOSPITESVE PESTILENTIA· COMPLVRES· PERIERE MCCCC·

SAECVLVM· XV·

BONIFACI· INDVLGENTIA· POSTLIMINIVM· COLVMNIS CAIETANISQVE· DATVM· EST· ET· OPPIDA· QVAE BELLO· AMISERANT· REDDITA· FOEDVS· CVM FLORENTINIS· ICTVM· ADVERSVS·MEDIOLANENSES MCCCCI·

COSSA· CARD· A· BONIFACIO· BONONIAM· LEGATVS DVCTO· IN·MEDIOLANENSES· EXERCITV·CIVITATES QVAE· DEFECERANT· RECEPIT· EXINDE· PAX FRANCISCO· GONZAGA· CONCILIATORE CONSTITVTA MCCCCIII·

LEGATI· AVENIONE· A· BENEDICTO· VENERE· QVI CONCORDIAE· STVDIVM· PRAEFERENTES BONIFACIVM· NOMINE· EIVS· AD· COLLOQVIVM INVITARENT MCCCCIIII·

BONIFACIVS· ANNO· XV· PONTIFICATVS· SVI MORTVVS· EST· CARDINALES· AD·SVFFRAGIA·QVVM CONVENISSENT· VNVSQVISQVE· FIDEM· IVRE IVRANDO· OBLIGAVIT· SI· PONTIFICATVM·ADEPTVS ESSET· VLTRO· DISSIDII· TOLLENDI· CAVSSA· SI RES· POSCERET· SE· PONTIFICATV· ABITVRVM

INNOCENTIVS· VII· PONTIFEX· MAXIMVS·FACTVS·EST EIVS· SE· DEFENSOREM· PROFESSVS·REX·LADISLAVS ARCI· VRBANAE· PRAESIDIVM· IMPOSVIT

TVMVLTVS· ET· CAEDES· IN·VRBE·FVIT·INNOCENTIVS VITERBIVM· SECESSIT· COLVMNAE· SAVELLIQVE ET· NVMERI· NEAPOLITANI· VRBE· EXACTI· SVNT MCCCCV·

LEGATI· ROMA· AD· INNOCENTIVM· MISSI· ORATVM VT· IN· VRBEM· REDIRET· ARX· VRBANA· A· REGE LADISLAO· INNOCENTIO· REDVCI· DEDITA· EST MCCCCVI·

INNOCENTIVS· ANNO· III· PONTIFICATVS· SVI MORTVVS· EST· CARDINALES· IVRE· IVRANDO RECEPTO· SE· ECCLESIAE· CAVSSA· PONTIFICATVM DEPOSITVROS· GREGORIVM· XII· CREAVERVNT QVI· LITTERAS· PRIMVM· AD·BENEDICTVM·POSTEA

LEGATOS. DE. DISSIDIO. TOLLENDO. MISIT
SEDITIO. IN. VRBE. CONCITATA. EXSVLES. MVRO PERRVPTO. RECEPTI. GREGORIVS. SE. ARCE. SEPSIT
TVMVLTV. COMPRESSO. VITERBIVM. PROFECTVS EST. INDE. SENAS. ET. LVCAM. SE. CONTVLIT. VT
CVM. BENEDICTO. IN. COLLOQVIVM. VENIRET MCCCCVIII.
GALLI. REGE. AVCTORE. BENEDICTVM. VIOLATAE FIDEI. REVM. DESERVERVNT
REX. LADISLAVS. VRBEM. CVM. EXERCITV. INGRESSVS REM. PVBLICAM. REGIA. POTESTATE. ADMINISTRAVIT FINITIMAS. CIVITATES. IN. DITIONEM. SVAM REDEGIT
CARDINALES. QVI. GREGORIVM. SEQVVTI. FVERANT QVOD. IPSIS. INVITIS. COLLEGIVM. EORVM SVPPLEVISSET. PISAS. SECESSERVNT. ILLE. ARIMINVM MIGRAVIT
CONCILIVM. PISIS. ACTVM. ADVERSVS. GREGORIVM MCCCCVIIII.
ET. BENEDICTVM. VTERQVE. ABSENS. HONORE SPOLIATVS. EST. ET. ALEXANDER. V. PONTIFEX MAXIMVS. FACTVS. INDE. DISSIDIVM. AVCTVM. ET ORBIS. CHRISTIANVS. IN. TRES. FACTIONES. DIVISVS AT. VRBS. A. COSSA. LEGATO. ALEXANDRI RECEPTA
ALEXANDER. QVOD. PISANOS. PESTILENTIA
CONFLICTARET. PRATVM. CONCESSIT. INDE MCCCCX.
BONONIAM. PROFECTVS. MENSE. HONORIS. SVI NONO. MORTVVS. EST. GREGORIVS. CAIETAM. SE RECEPIT
CARDINALES. CONVENTV. BONONIAM. INDICTO COSSAE. LEGATO. PONTIFICATVM. DETVLERVNT QVI. IOANNES. XXIII. DICTVS. EST. HVNC. REX
LVDOVICVS. ANDEGAVENSIS. IN. VRBEM. DEDVXIT MCCCCXI.
CONCILIVM. IN. VRBEM. A. IOANNE. VOCATVM
DISSIDII. TOLLENDI. CAVSSA. GREGORIVS. A. REGE MCCCCXII.
LADISLAO. DESTITVTVS. CAIETA. RELICTA ARIMINVM. NAVIGAVIT
VRBS. REGIS. LADISLAI. ASTV. ITERVM. CAPTA
IOANNES. ARREPTA. FVGA. VITERBIVM. ADVOLAVIT MCCCCXIII.
SVBINDE. FLORENTIAM. PROGRESSVS. LEGATOS AD. REGEM. SIGISMVNDVM. IN. GERMANIAM. CONCILII

VO-

VOCANDI· CAVSSA· MISIT· ET· BONONIENSIBVS VISIS. LAVDEM· POMPEIAM· ACCEDENS· REGEM SIGISMVNDVM· IPSE· CONVENIT

REGE· LADISLAO· DEMORTVO· LEGATVS· IOANNIS VRBEM· TENVIT· IOANNES· CONCILIO· MAGNO CONCORDIAE· CAVSSA· INDICTO· CONSTANTIAM PERREXIT MCCCCXIIII·

ACTVM· IN· CONCILIO· DE· PONTIFICATV· GREGORIO ET· BENEDICTO· ET· IOANNI· ABROGANDO· IOANNES QVVM· SPOPONDISSET· SE· SPONTE· PONTIFICATV ABITVRVM· SI· CETERI· SE· ABDICARENT· MVTATA VOLVNTATE· IN· HELVETIOS· AVFVGIT· REDVCTVS SENTENTIAE· EPISCOPORVM· ADQVIEVIT MCCCCXV·

GREGORIVS· KAROLO· MALATESTA· CONSTANTIAM LEGATO· SPONTE· PONTIFICATV· SE· ABDICAVIT BENEDICTVS· QVOD· REPVGNARET· HONORE DEIECTVS· EST· ET· A· SACRIS· REMOTVS MCCCCXVII·

CARDINALES· NVMERO· XXXIII· ET· CVM· HIS PROCERES· XXX· DE· OMNIBVS· NATIONIBVS· A CONCILIO· DELECTI· IN· SVFFRAGIA· QVVM CONVENISSENT· PONTIFICATVM· MAXIMVM MARTINO· V· DETVLERVNT· DE· CVIVS· CREATIONE CHRISTIANVS· ORBIS· VNIVERSVS· LAETATVS· EST

EODEM· ANNO· BRACCIVS· DVX· PERVSINORVM· VRBE OCCVPATA· DOMINATVM· AFFECTANS· COPIIS REGINAE· IOANNAE· DEPVLSVS· FINIBVS· ROMANIS EXCESSIT

MARTINVS· PERACTO· CONCILIO· IN· ITALIAM· VENIT ET· PERAGRATA· INSVBRIA· CONSEDIT· MANTVAE VT· CIVITATVM· LEGATIONES· AVDIRET· INDE FLORENTIAM· MIGRAVIT MCCCCXVIII·

LEGATI· A· MARTINO· NEAPOLIM· MISSI· CARDINALES DVO· QVI· REGALIA· INSIGNIA· REGINAE· IOANNAE IMPONERENT· IPSE· BRACCIVM· PACEM· VENIAMQVE PETENTEM. ADMISIT· ET. VICARIA· POTESTATE PERVSIAE· FINITIMISQVE· CIVITATIBVS· PRAEESSE IVSSIT· IDEM· PONTIFICEM· FLORENTINORVM ARCHIEPISCOPVM· DIXIT MCCCCXVIIII·

MARTINVS· BRACCIO· BELLI· DVCE· BONONIAM RECEPIT· LEGATOS· VENETIAS· PONTIFICIS MCCCCXX·

AQVILEIENSIVM. TVENDI. CAVSSA. MISIT. FLORENTIA DIGRESSVS. ROMAM. SVMMA. OMNIVM. LAETITIA PERVENIT

RES. PVBLICA. ROMAE. MARTINI. CONSILIIS. ORDINATA CARDINALES. BINI. NEAPOLIM. LEGATI. QVI. REGES DE. REGNO. INTER. SE. DIMICANTES COMPONERENT MCCCCXXII.

CONCILIVM. MAGNVM. A. MARTINO. TICINVM INDICTVM. PESTILENTIA. INGRVENTE. SENAS VOCATVM. EST. EOQVE. PAVCIS. OB. TEMPORVM DIFFICVLTATES. CONVENIENTIBVS. BASILEAM. POST ANNVM. SEPTIMVM. COGI. PLACVIT MCCCCXXIII.

NVNCII. AB. HISPANIA. ADLATI. BENEDICTVM. ANNO AETATIS. NONAGESIMO. OCCVBVISSE. EIQVE FACTIONE. DVORVM. SVFFECTVM. AEGIDIVM MVGNONEM. CLEMENTEM. VIII. VOCITARI MCCCCXXIIII.

MARTINVS. VRBIS. MISERATVS. VICES. PROLAPSORVM AEDIFICIORVM. RESTITVTIONEM. AGGRESSVS. EST PORTICVM. TEMPLI. VATICANI. REFECIT. TEMPLVM LATERANENSE. OPERE. VERMICVLATO. STRAVIT ET. PICTVRIS. EXCOLVIT. EODEM. AVCTORE CARDINALES. CERTATIM. AEDES. DITIONIS. SVAE RESTITVERVNT. RELIQVIAE. MONICAE. MATRIS AVGVSTINI. AB. OSTIA. IN. HVIVS. AEDEM SOLLEMNI. POMPA. TRANSLATAE. SVNT

NICOLAVS. ALBERGATVS. CARD. TOTA. BELLIS ARDENTE. INSVBRIA. VENETIAS. A. MARTINO LEGATVS. EST. VT. CONSILIIS. EIVS. ARMORVM FVROR. SOPIRETVR. OPPIDA. LATII. VITELLESCO DVCE. SVBACTA. METVS. HOSTIVM. AB. VRBE AVERSVS MCCCCXXVI.

BONONIENSES. CONSPIRATIONE. FACTA. A. MARTINO DEFECERVNT. IIDEM. BELLO. DOMITI. AEQVIS CONDITIONIBVS. IN. EIVSDEM. POTESTATEM REDIERVNT. FIRMVM. ET. TIFERNVM. TIBER. ALIA INSVPER. OPPIDA. RECEPTA MCCCCXXVIII.

REX. ALFONSVS. ARAGONIVS. AEGIDIVM. MVGNONEM INSIGNIA. PONTIFICATVS. MAXIMI. DEPONERE COEGIT MCCCCXXVIIII.

MARTINVS. ANNO. XIIII. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS

EST· IN· EIVS· LOCVM· F· F· EVGENIVS· IIII·HVIVS IVSSV· IN· MARTINI· ADMINISTROS· QVAESITVM EST· MVLTI· PECVLATVS· DAMNATI·COLVMNAEQVE QVOD· SEDITIONEM· CONCITASSENT· ARMIS COERCITI MCCCCXXXI·

CONCILIVM· MAGNVM· BASILEAE AGI· COEPTVM EVGENII. DECRETO· BONONIAM· EVOCATVM· EST NEC· PERDVCTVM MCCCCXXXII·

REX· SIGISMVNDVS· INSVBRIA· PACATA· ROMAM VENIT· ET· AB· EVGENIO· INSIGNIA· IMPERI· IN TEMPLO· VATICANO· SOLLEMNIBVS· CAEREMONIIS ACCEPIT· INDE· BASILEAM· PROFECTVS·PONTIFICIS MAXIMI· AVCTORITATEM· ADSERVIT MCCCCXXXIII·

MVLTAE· PER· PICENVM· CIVITATES· DEFECERE· VRBS SEDITIONE· TVRBATA· ET· A· FORTEBRACCIO CAPTA· EVGENIVS· MEDIO·IN·DISCRIMINE·ARREPTA FVGA· FLORENTIAM· ABIIT MCCCCXXXIIII·

NICOLAO· ATESTINO· CONCILIATORE· PAX· PER AEMILIAM· CONSTITVTA· LEGATI· EVGENII·VRBEM ET· CIVITATES· QVAE· DEFECERANT· PLERASQVE RECEPERVNT MCCCCXXXV·

LEGATI· AB· ROMANIS· AD· EVGENIVM· MISSI ORATVM· VT· IN· VRBEM· REVERTERETVR· RE INFECTA· REDIERE· EVGENIVS· BONONIAM MIGRAVIT MCCCCXXXVI·

EVGENIVS· CONCILIVM· BASILEAE· PERSTANS· QVOD PONTIFICEM· MAXIMVM· IN· ORDINEM. REDIGERE AVDERET· DIMISSVM· PRONVNCIAVIT· EPISCOPOS IDEM· LATINOS· GRAECOSQVE· FERRARIAM· VT CONVENIRENT· LITTERIS. ADMONVIT MCCCCXXXVII·

CONCILIVM· MAGNVM· FERRARIAE· AGI· COEPTVM IOANNES· PALAEOLOGVS· AVG· ET· PONTIFICES GRAECI·MAGNO·NVMERO·ADFVERE·BELLO·SVBINDE AC· LVE· GRASSANTE· FLORENTIAM· OMNES MIGRAVERVNT· IBIQVE· CONCORDIA·GRAECORVM CVM· LATINIS· FIRMATA MCCCCXXXVIII·

EPISCOPI· QVI· BASILEAM· PERTINACES· INSEDERANT QVOD· EVGENIO· REIECTO· PONTIFICATVM MAXIMVM· AMADEO· DVCI· ALLOBROGVM DETVLISSENT· DAMNATI· OMNES· ET· A· SACRIS MCCCCXXXX·

VIRGINIS· RESTITVTVS· PONS· MVLVIVS INSTAVRATVS

REX· FEDERICVS· III· E· GERMANIA· IN· ITALIAM VENIT· ET· VRBEM· INGRESSVS· POSTQVAM· REX INSVBRIAE· A· NICOLAO· APPELLATVS· EST· INSIGNIA IMPERI· AB· EODEM· IPSE· ET· LEONORA· VXSOR ACCEPIT MCCCCLII·

NVNCII· TRISTES. AB· ORIENTE· PERLATI CONSTANTINOPOLIM· A· TVRCIS· , CAPTAM CHRISTIANOS· AD· XXXX· M· CAESOS MCCCCLIII·

LEGATI· A· NICOLAO· AD· REGES· ET· CIVITATES PER· EVROPAM· MISSI· VT· PACE· INTER· EOS CONSTITVTA· BELLVM· ADVERSVS· TVRCAS SVSCIPERETVR· CLASSIS· AB· EODEM· INSTRVCTA ET· COPIAE· PARATAE

NICOLAVS· ANNO· VIIII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· CALLISTVS· III· HVIVS LITTERIS· CHRISTIANI· REGES· AD· BELLVM· TVRCIS INFERENDVM· EXCITATI MCCCCLV·

CALLISTI· CLASSIS· IN· AEGEVM· NAVIGAVIT INSVLASQ. TRES· TVRCIS· EIECTIS· IN· LIBERTATEM ADSERVIT· NAVES· EORVM· AD· MITYLENEN· FVGAVIT MCCCCLVI·

AEDES· PRISCAE· IN· AVENTINO· A· CALLISTO· REFECTA VRBIS· MOENIA· REPARATA

CALLISTVS· ANNO· IIII· PONTIFICAT· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· PIVS· II· QVI· CONVENTVM MANTVAM· INDIXIT· VT· LEGATIS· REGNVM· ET CIVITATVM· PRAESENTIBVS· DE· BELLO· TVRCICO AGERETVR MCCCCLVIII·

PIVS· SENAS· PATRIAM· SVAM· REVISIT· PONTIFICEMQ. SENENSIVM· ARCHIEPISCOPVM· DIXIT· INDE MANTVAM· AD· CONVENTVM· PERREXIT· ACTVM DE· CLASSE· INSTRVENDA· ET· COPIARVM AVXILIARIVM· CENSVS· INSTITVTVS MCCCCLVIIII·

BELLI· NEAPOLITANI· CAVSSA· EXPEDITIO· TVRCICA RETARDATA· EST· PIVS· IN· VRBEM· REVERSVS EXERCITVM· SVPPETIAS· REGI· FERDINANDO· MISIT MCCCCLXI·

AREA· ANTE· TEMPLVM· VATICANVM· AEQVATA GRADATIONES· E· MARMORE· RESTITVTAE· STATVAE PETRO· ET· PAVLLO· APOSTT· DEDICATAE

ALV-

ALVMINIS. FODINAE. AD. CENTVMCELLAS. DETECTAE
ARS. NOVA. LIBRARIA. CODICIBVS. BENIGNISSIMO MCCCCLXII.
INVENTO. MVLTIPLICANDIS. E. GERMANIA. IN
VRBEM. INVECTA. EST
PIVS. ANCONAM. PROFECTVS. EXPEDITIONIS
MATVRANDAE. CAVSSA. QVVM. EO. IAM. CLASSIS
VENETORVM. APPVLISSET. ET. COPIAE. VNDIQVE
CONVENIRENT. MORBO. CORREPTVS. ANNO. VI.
PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS. EST. IN. EIVS. LOCVM
F. E. PAVLLVS. II. QVO. AVCTORE. BELLVM. TVRCICVM MCCCCLXIIII.
SVSCEPTVM. EST
QVAESTVS. SIMONIACI. DECRETIS. PAVLLI. PRAECISI
OPPIDA. COMPLVRA. IN. FINIBVS. ROMANIS. QVAE
TYRANNI. OCCVPARANT. A. PAVLLI. LEGATIS MCCCCLXV.
INLATO. BELLO. RECEPTA. DOMVS. PONTIFICALIS
AD. AEDEM. MARCI. CONDITA. ET. SIGNIS. VETERIBVS
EXCVLTA. QVAE. DEINDE. LVDORVM. CELEBRITATE
DEDICATA. EST
CONDICIONES. PACIS. ITALICIS. CIVITATIBVS. A
PAVLLO. DICTAE. AD. BELLVM. IN. TVRCAS MCCCCLXVIII.
CONTINVANDVM. FEDERICVS. AVG. IN. VRBEM
SVMMA. HONORIS. SIGNIFICATIONE. ACCEPTVS. ET
AD. BELLVM. TVRCICVM. INCITATVS
ROBERTO. MALATESTAE. QVOD. ARIMINVM
OCCVPASSET. SIGNA. INLATA. IS. SE. COPIIS MCCCCLXVIIII.
FOEDERATARVM. CIVITATVM. DEFENDIT. EODEM
ANNO. SODALES. LITTERATI. INSIGNESQVE. DICENDI
SCRIBENDIQVE. MAGISTRI. IN. VRBEM. INDVCTI
EVBOEA. A. TVRCIS. CAPTA. FOEDVS. INTER. ITALOS
BELLI. CAVSSA. FACTVM. BORSO. ATESTINO. QVVM MCCCCLXXI.
IN. VRBEM. VENISSET. DATVM. A. PAVLLO. VT. DVX
FERRARIAE. APPELLARETVR
PAVLLVS. ANNO. VII. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS
EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. XYSTVS. IIII. A. QVO
CLASSIS. ADVERSVS. TVRCAS. INSTRVCTA. BELLIQ.
CAVSSA. DECVMAE. PER. ORBEM. CHRISTIANVM
CLERICIS. IMPERATAE MCCCCLXXII.
TVDERTES. ET. SPOLETINI. TERRORE. BELLI. PACATI
TIFERNVM. TIBERINVM. RECEPTVM. FEDERICVS
CVI. VRBINATES. PAREBANT. DVX. APPELLATVS MCCCCLXXIIII.

EST· MVLTAE· IN· VRBE· AEDES· REFECTAE
ANNI· SACRI· IN· VRBE· CELEBRITAS· FVIT· REX MCCCCLXXV·
FERDINANDVS· NEAPOLI· ROMAM· VENIT· ET
EQVVM· ALBVM· PHALERATVM· PRIDIE· FESTVM
PETRI· ET· PAVLLI· APOSTT· EX· VECTIGALI·LEGE
XYSTO· IN· POMPA· DEDVXIT
TIBERIS· EXVNDATIO· ET· LVES· SVBINDE· VRBEM
VEXAVIT· PONS· IANICVLENSIS· A· XYSTO MCCCCLXXVI·
RESTITVTVS· A· QVO· ET· NOMEN· HABET· VIAE
MVNITAE· ET· LATERIBVS. STRATAE· CLOACARVM
DVCTVS· PVRGATI· ET· REFECTI
FLORENTINI· QVOD· ARCHIEPISCOPVM· PISANORVM
IN· CONIVRATIONE· CIVIVM· NECASSENT·A·SACRIS MCCCCLXXVIII·
REMOTI· ET· DENVNCIATIONE· ARMORVM·TERRITI
VALETVDINARIA· TRANS· TIBERIM· A· SOLO
RESTITVTA· PROLI· INCERTORVM· PATRVM
TOLLENDAE· DOMVS· APERTA· TEMPLVM
VATICANVM· EXCVLTVM· AEDES· MARIAE· AD
PORTAM· FLAMINIAM. ET· COENOBIVM·IN·PROXIMO
CONDITVM· VRBS· TOTA· SQVALORE· DETERSO
RENOVATA
TVRCARVM· CLASSIS· IN· ITALIAM· APPVLIT MCCCCLXXX·
HYDRVNTVM· VI· CAPTVM·EST·HOSTIS·AVERTENDI
CAVSSA· LITTERAE· A· XYSTO· AD· REGES· MISSAE
PAX· PER· ITALIAM· CONSTITVTA· FLORENTINI
POENA· ABSOLVTI
HYDRVNTVM· ARMIS· RECEPTVM· ET· CLASSES
TVRCARVM· DISIECTAE· VRBEM· PESTILENTIA MCCCCLXXXI·
TENTAVIT
BIBLIOTHECA· VATICANA· CODICIBVS· EX· OMNI
EVROPA· ASIAQVE· ADVECTIS· ORDINATA· ET
CVSTODIBVS· IMPOSITIS· CONSTITVTA
FACTIONES· IN· VRBE·COLVMNARVM· ET· VRSINORVM
EXSTITERE· INDE· BELLVM· CIVILE· ET· CAEDES MCCCCLXXXIIII·
FVERVNT
XYSTVS· ANNO· XIIII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· INNOCENTIVS· VIII· EO
AVCTORE· FOEDVS· RENOVATVM· INTER· REGES
CHRISTIANOS· ADVERSVS· TVRCAS· ET· VRBANAE MCCCCLXXXV·
SEDITIONES· SVBLATAE

REX· FERDINANDVS· BELLVM· VRBI· INFERENS· REGIS
CATHOLICI· AVCTORITATE· EXERCITVM
REVOCAVIT·CONIVRATIO·AVXIMATIVM·REPRESSA MCCCCLXXXVII·
INNOCENTIVS· QVOD· PACIS· CONDITIONES· A·REGE
FERDINANDO· VIOLATAS·COMPERISSET· LEGATVM
NEAPOLIM· MISIT· QVI· DE· OFFICIO· ADMONERET
ZIZIMVS· BAIAZETI· TYRANNI· TVRCARVM· FRATER
IN· VRBEM· CAPTIVVS· DVCTVS· EST· REX MCCCCLXXXVIIII·
FERDINANDVS· QVOD· VECTIGAL· ANNVVM· NON
PENDERET· A· SACRIS· REMOTVS· ET· REGNI· IVRE
SPOLIATVS· EST· SIMVLTATES· REGE· CATHOLICO
CONCILIATORE· DEPOSITAE MCCCCLXXXXII·
AEDES· MARIAE· AD· VIAM. LATAM·A·SOLO·EXTRVCTA
DOMVS· PONTIFICALIS· IN· VATICANO· DVPLICATA
ET· VILLA· HORTIS· ADIECTA
INNOCENTIVS· ANNO· VIII· PONTIFICATVS· SVI
MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· ALEXANDER
VI· QVI· REGEM· GALLIARVM· KAROLVM· VIII· IN
REGNVM· NEAPOLITANVM· INVITAVIT MCCCCLXXXXIII·
REGIONES· TRANS· OCEANVM· ATLANTICVM· A
COLVMBO· DETECTAE· ALEXANDRI· SENTENTIA
REGI· FERDINANDO· CATHOLICO· ET· LIBERIS
EIVS· POSTERISQVE· ADIVDICATAE· EIDEM· FINIBVS
LINEA· CAELESTI· DESIGNATIS·ADTRIBVTA·TELLVS
QVANTACVMQVE· IN· POSTERVM· VESTIGANDO
TENERETVR
ALFONSVS· II· REGIS· FERDINANDI· I· ARAGONII
FILIVS· A· IOANNE· BORGIA· CARD· INSIGNIA
REGALIA· ALEXANDRI· IVSSV· NEAPOLI· ACCEPIT MCCCCLXXXXIIII·
REX· KAROLVS· E· GALLIIS· IN· ITALIAM· QVVM
VENISSET·CONDICIONIBVS· AB·ALEXANDRO·DICTIS
VRBEM· INGRESSVS· EST· ALEXANDER· IN· ARCEM MCCCCLXXXXV·
CONCESSIT· AVDITO· NEAPOLIM· A· REGE·CAPTAM
METVENS· SIBI· PERVSIAM· PETIIT· REGE· MOX· IN
INSVBRIAM· PROGRESSO· COPIAS· FERDINANDO II·
ALFONSI· II· FILIO· SVBMISIT· AD· REGNVM
RECIPERANDVM
REGE· FERDINANDO· II· MORTE· PRAEREPTO·CAESAR
BORGIA· CARD· DOMO· FRATRIS· SVI· CAEDE
FVNESTA· CAPVAM· IVBENTE· ALEXANDRO

PRO-

PROFECTVS· INSIGNIA· REGALIA· REGI· FEDERICO REGIS· FERDINANDI· PATRVO· SOLLEMNI· RITV IMPOSVIT

CAESAR· BORGIA· CARD· PVRPVRAE· SE· HONORE ABDICAVIT· IN· GALLIAM· LEGATVS· REGIS MCCCCLXXXXVIII· NAVARRAE· FILIAM· VXOREM· DVXIT· SVBINDE· IN ITALIAM· CVM· EXERCITV· REVERSVS· OPPIDIS COMPLVRIBVS· PER· AEMILIAM· SVBACTIS· ROMAM VENIT

ARX· VRBANA· AB. ALEXANDRO· COMMVNITA·TEMPLI LIBERIANI· LAQVEARIA· INAVRATA· AEDES·IACOBI MAIORIS· AD· FORVM· AGONALE· INCOLARVM HISPANORVM· IMPENSA· A· SOLO· REFECTA

ANNVS· SACER· IN· VRBE· ACTVS· DECVMAE· AB ALEXANDRO· BELLI· TVRCICI· CAVSSA· CLERICIS MD· IMPERATAE

SAECVLVM· XVI·

MVLTA· GALLIAE· CISPADANAE· OPPIDA· TYRANNIS EIECTIS· RECEPTA· LATIVM· TERRORE· BELLI MDI· PACATVM· LVCRETIA· CAESARIS· BORGIAE· SOROR ALFONSO· ATESTINO· NVPTA· EST

ALEXANDER·ANNO·XII·PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· PIVS· III· QVI· DVM MDIII· CONCILIVM· MAGNVM· CONVOCARE· PARAT· DIE XXVI· PONTIFICAT· SVI· MORBO· INTERCEPTVS· EST IN· EIVS· LOCVM· FACTVS· EST· IVLIVS· II·

VENETI· A· IVLIO· PER· LEGATOS· ADMONITI· VT AB· AEMILIA· ABSTINERENT· OPPIDA· QVIBVS MDIIII· CAESAR· BORGIA· PRAESIDIVM· IMPOSVERAT· IN POTESTATEM· PONTIFICIS· MAXIMI· REDIERVNT PERMISSVM· VENETIS· VT·ARIMINVM·ET·FAVENTIAM RETINERENT

IVLIVS· VRBIVENTVM· PROFECTVS· IOANNE·PAVLLO BAGLIONE· CVI· PERVSINI· PAREBANT· IN· FIDEM RECEPTO·PERVSIAM· IN· DITIONEM·SVAM·REDEGIT MDVI· EXINDE· FORVM· CORNELII· PERREXIT· MISSOQVE VIATORE· QVI· IOANNEM· BENTIVOGLIVM BONONIENSIBVS· DOMINANTEM·PRINCIPATV·ABIRE

IVBERET. BONONIAM. TRIVMPHALI. POMPA INGRESSVS. EST

IVLIO. IN. VRBEM. REVERSO. NOVI. TEMPLI FVNDAMENTA. IN. VATICANO. IACTA. DOMVS PONTIFICALIS. PORTICIBVS. ET. AMBVLACRIS LATIVS. PROLATA MDVII.

IVLIVS. ITALIAE. PROSPICIENS. GEORGIVM. AMBOSIVM CARD. AD. CONVENTVM. CAMERACENSEM. LEGAVIT VENETIS. INTERMINATVS. NE. OPPIDA. AEMILIAE SIBI. VINDICARENT. ARMA. INFERRI. IVSSIT MDVIII.

CIVITATES. AEMILIAE. QVAS. VENETI. OCCVPARANT SENATV. AVCTORE. SE. IVLIO. DEDIDERVNT. PAX INTER. IVLIVM. ET. VENETOS. CONSTITVTA MDVIIII.

IVLIVS. VENETIS. PROPITIVS. ALFONSVM. DVCEM FERRARIENSIVM. QVOD. GALLORVM. PARTIBVS FAVERET. HOSTEM. APPELLAVIT. IPSE. BONONIAM BELLI. VRGENDI. CAVSSA. REVERSVS. MIRANDVLAM AD. DEDITIONEM. IMPVLIT. ET. RAVENNAM. DIVERTIT MDX.

BONONIA. A. GALLIS. CAPTA. IVLIVS. ARIMINVM. SE RECEPIT. INDE. IN. VRBEM. QVVM. REDIISSET CONCILIVM. MAGNVM. IN. LATERANVM. INDIXIT REGI. CATHOLICO. AD. BELLVM. CONTRA. MAVROS DECVMAS. CLERICIS. IMPERANDI. IVS. DEDIT FOEDVSQVE. CVM. EO. ET. VENETIS. ADVERSVS GALLOS. PERCVSSIT. EPISCOPOS. PISIS. COACTOS QVOD. REBVS. NOVIS. STVDERENT. A. SACRIS REMOVIT MDXI.

PVGNATVM. AD. RAVENNAM. SVMMA. CONTENTIONE VICTORIA. GALLIS. MVLTO. SANGVINE. STETIT RAVENNA. CAPTA. EST MDXII.

CONCILIVM. MAGNVM. IN. VRBE. CELEBRATVM. AD LATERANVM. ACTAQVE. CONVENTVS. PISANI RESCISSA. EODEM. ANNO. BONONIA. ET. CIVITATES AEMILIAE. OMNES. RECEPTAE.

VIA. IVLIA. AD. LINEAM. IVXTA. TIBERIM. DIRECTA AEDES. MARIAE. LORETANAE. AD. TRAIANI COLVMNAM. CONDITA. ARX. VRBANA. AMPLIATA OPERVM. PVBLICORVM. QVAEDAM. ABSOLVTA. ALIA INCHOATA. ARTES. REVOCATAE. ET. PRAEMIA CVLTORIBVS. CONSTITVTA

IVLIVS· ANNO· X· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS·EST MDXIII·
IN. EIVS· LOCVM· F· E· LEO· X· QVI· PARMAM. ET
PLACENTIAM· A DVCE·MEDIOLANENSIVM·RECEPIT
CONCILIVM· IN· LATERANO· LEONE· PRAESIDE MDXIIII·
CONTINVATVM·LEGATI· A· REGE· LVSITANIAE· AD
LEONEM· CVM· MVNERIBVS· MISSI· MVTINENSES
PER· COEMPTIONEM· IN· LEONIS· POTESTATEM
VENERVNT
FILIBERTA· DVCIS· ALLOBROGVM· PHILIPPI· FILIA
IVLIANO·LEONIS·FRATRI·PRAEFECTO· VRBIS·NVPTA MDXV·
ROMAM· DEDVCTA· EST· FOEDVS· A· LEONE· CVM
GERMANIS· HISPANIS· HELVETIIS· FLORENTINIS
MEDIOLANENSIBVS· ICTVM· ADVERSVS· GALLOS
VENETOSQVE· IDEM· PAVLLO· POST· BONONIAM
PROFECTVS· CONCORDIAM· CVM·REGE·GALLORVM
FRANCISCO· I· FIRMAVIT· ET· FLORENTIAM· SE
CONTVLIT
LEO· ROMAM· REVERSVS· DVCI· VRBINATIVM
FRANCISCO· MARIAE· ROVEREO· DIEM· DIXIT MDXVI·
QVVMQVE· PRINCIPATV· ILLE· EXCIDISSET
LAVRENTIVM· FRATRIS· SVI· FILIVM· IN· EIVS
LOCVM· SVFFECIT
TEMPLI· VATICANI· MAGNAM· IN· ALTITVDINEM
EDVCTA· MOLES· MAGNIFICO· OPERE· DOMVS
PONTIFICALIS· IN· PROXIMO· OMNI
ORNAMENTORVM· GENERE· EXCVLTA· AEDES
MARIAE· COELIMONTANAE· A· SOLO· REFECTA
VRBS· TOTA· MONVMENTIS· VEL· NOVIS· VEL
RESTITVTIS· LEONE· AVCTORE· ADORNATA
PRAEDONES· AFRICANI· MARE· INFESTVM· HABVERE
ET· EXSCENSIONE· FACTA· LEONI· IN· LATIO
RVSTICANTI· INSIDIAS· MOLITI· SVNT
CONCILIVM· MAGNVM· IN· LATERANO· ABSOLVTVM MDXVII·
CHRISTIANIS· QVI· STIPEM· AD· TEMPLI·VATICANI
MOLITIONEM· CONTVLISSENT· LEONIS
INDVLGENTIA· DATVM· VT· DE· ADMISSIS· SVIS
VENIAM· APVD· DEVM·IMPETRARENT·CONIVRATVM
IN· MORTEM· LEONIS· PERDVELLES· POENAS
DEDERE
LEGATI· A· LEONE· AD· REGES· MISSI· VT·AD·BELLVM

TEMPLVM· VATICANVM· ET· DOMVS· PONTIFICALIS
DIREPTA· INDVCIIS· PACTIS· HOSTES· RECESSERE
BELLVM·A·CLEMENT·FOEDERIS· CAVSSA· RENOVATVM
ET· CLASSIS· INSTRVCTA· QVAE· NEAPOLIM· CVM MDXXVII·
SOCIORVM· NAVIBVS· APPVLIT· IDEM· BORBONIS
EXERCITV· AB· INSVBRIA· ADVENTANTE· INDVCIAS
CVM· REGE· KAROLO· IN· MENSES· OCTO· FECIT
MILITES· MAGNAM· PARTEM· DOMVM· DIMISIT
BORBONIS· EXERCITVS· PRIDIE·NONAS·MAIAS· VRBEM
OPPVGNARE· AGGRESSVS· DVCEM· IN· MVROS
SCANDENTEM· AMISIT· OB· EAM· REM· INFENSIOR
INRVPTIONEM· FECIT· OCCVPATA·VRBS·DIREPTAQ.
VIS· FERRVM· LIBIDO· VBIQVE· DOMINATA· CLEMENS
IN· ARCE· CAPTVS· ET· IN· CVSTODIA· HABITVS
EST· QVI· DE· PACIS· CONDITIONIBVS· QVVM
AGERETVR· ARREPTA· FVGA· VRBIVENTVM
INCOLVMIS· PERVENIT
PESTILENTIA· DIREPTIONEM· ET· CAEDES MDXXVIII·
CONSEQVVTA· EST· QVI· VRBEM· VIOLAVERANT
OMNES· INTRA· BIENNIVM· PERIERE· CLEMENS
TERRORE· BELLI· SEDATO· IN· VRBEM· REDIIT· ET
PROFVGOS· VNDIQVE· REVOCAVIT
SODALES· THEATINI· AVCTORE· CAIETANO· TIENE
IN· VRBE· CONSTITVTI· CLEMENTIS· DECRETO
INITIVM· HABVERE· FOEDVS· A· CLEMENTE
COMPOSITVM· CVM· REGE· KAROLO· VTERQVE
BONONIAM· CONVENERVNT· VT· DE· ITALIA
PACANDA· CONSILIA· INIRENT· FOEDVS· IBIDEM MDXXX·
RITE· RENOVATVM· ET· INSIGNIA· IMPERI· A
CLEMENTE· REGI· KAROLO· SOLLEMNIBVS
CAEREMONIIS· IMPOSITA
CLEMENTE· IN· VRBEM· REVERSO· EXVNDATIO
TIBERIS· FVIT· QVANTA· NVNQVAM·ANTEA· FVERAT
LVES· EXINDE· CIVES· AFFLICTAVIT
CLEMENS· DE· MOTV· HAERETICORVM· ADMONITVS MDXXXI·
DVCEM· ALLOBROGVM· CONTRA· GENEVENSES
ARMIS· ET· PECVNIA· IVVIT· IDEM· ANCONAM
RECEPIT· POPVLVM· ROMANVM· AD· VRBIS
RESTITVTIONEM· EXCITAVIT
KAROLVS· AVG· IN· ITALIAM· REDIIT· CLEMENS

BONONIAM. PROFECTVS. AVGVSTVM. SVMMO HONORE. ACCEPIT. ACTVM. INTER. EOS. DE CONCILIO. MAGNO. ECCLESIAE. CAVSSA. INDICENDO LEGATI. A. REGE. LVSITANIAE. AD. CLEMENTEM VENERVNT. CVM. LITTERIS. REGIS. AETHYOPVM SIBI. ET. SVIS. A. PONTIFICE. MAXIMO. PACEM VENIAMQVE. POSCENTIS MDXXXII.

CLEMENS. VRBE. REVISA. MASSILIAM. NAVIGAVIT VT. CVM. REGE. GALLIARVM. IN. COLLOQVIVM VENIRET. IBI. CATHERINAM. LAVRENTII. PATRVELIS FILIAM. HENRICO. REGIS. FILIO. DVCI AVRELIANENSIVM. IN. MATRIMONIVM. DEDIT MDXXXIII.

REX. BRITANNIAE. HENRICVS. VIII. OB. REPVDIVM LEGITIMAE. VXSORIS. ET. SVPERDVCTAM. PELLICEM CLEMENTIS. SENTENTIA. A. SACRIS. REMOTVS. EST MDXXXIIII.

CLEMENS. ANNO. XI. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. PAVLLVS. III. QVI PERVSIAM. A. RIDOLFO. BAGLIONE. OCCVPATAM ARMIS. RECEPIT

KAROLVS. AVG. NEAPOLI. ROMAM. VENIT. VT. DE PACE. CVM. REGE. GALLIARVM. FIRMANDA CONSILIVM. CAPERET. PAVLLVS. CARDINALES DVOS. IN. GERMANIAM. ET. GALLIAS. AD. RES COMPONENDAS. LEGAVIT. IDEM. CONCILIVM MAGNVM. INDIXIT. MANTVAM. LECTISQVE. INTEREA VIRIS. IN. VRBEM. VOCATIS. DISCIPLINAE. VETERI RESTITVENDAE. PRIMVS. INCVBVIT MDXXXVI.

FOEDVS. PAVLLO. AVCTORE. INITVM. ADVERSVS TVRCAS. IPSE. ET. KAROLVS. AVG. ET. REX FERDINANDVS. AVG. FRATER. ET. VENETI CONSPIRAVERE. DVX. CLASSIS. ANDREAS. DORIA DESIGNATVS. EST. PAVLLVS. NICAEAM MASSILIENSIVM. PETIIT. VT. KAROLO. AVG. ET REGE. GALLIARVM. FRANCISCO. INTER. SE CONCILIATIS. PAX. FIRMARETVR MDXXXVIII.

OCTAVIVS. FARNESIVS. PRAEFECTVS. VRBIS MARGARITA. AVSTRIACA. VXSORE. DVCTA. DVX CAMERTIVM. FACTVS. EST. ALEXANDER. FARNESIVS CARD. LEGATIONEM. AD. KAROLVM. AVG. SVSCEPIT PERVSINI. OB. DEFECTIONEM. COERCITI. ET. ARCE MDXXXVIIII.

INTRA· POMOERIVM· CONDITA· PRAESIDIVM
CONTRA· SEDITIOSOS· IMPOSITVM· EST· PAVLLVS
QVVM· TIBVRE· RVSTICARETVR· IGNATIVM
LOIOLAEVM· AD·PEDES· ADMISIT· ET·SOCIETATEM
IESV· AB· EO· CONSTITVTAM· AVCTORITATE· SVA
CONFIRMAVIT

BELLVM· INTRA· FINES· ROMANOS·A·PETRO·ALOISIO
FARNESIO· PAVLLI· IVSSV· GESTVM· ADVERSVS MDXXXXI·
ASCANIVM· COLVMNAM· ET· OPPIDA· AB· EO
COMPLVRA· SVBACTA·PAVLLVS·LVCAM·PROFECTVS
KAROLVM· AVG· CONVENIT· ACTVM· DE· FOEDERE
IN· TVRCAS· ET· DE· PACE· TVENDA·EODEM·ANNO
FRANCISCVS· XAVERIVS· REI· CHRISTIANAE·CAVSSA
A· PAVLLO· IN· INDIAM· LEGATVS· VLYSSIPONE
SOLVIT

CONCILIVM· MAGNVM· A· PAVLLO· TRIDENTVM
VOCATVM· EST· IDEM· BONONIAM· ET· BVXETVM MDXXXXII·
PROGRESSVS· KAROLVM· AVG· ITERVM· CONVENIT
REVERSVS· IN· VRBEM· COPIAS· AVXILIARES
ADVERSVM· TVRCAS· IN· PANNONIAM· MISIT· ET
LEGATIONEM· PACIS· CONSTITVENDAE· CAVSSA
AD· KAROLVM· AVG· ET· AD· REGEM· GALLIARVM
DESTINAVIT

BELLIS· SVBLATIS· CONCILIVM· TRIDENTI· AGI
COEPTVM PETRVS· ALOISIVS· FARNESIVS· LEGE MDXXXXV·
VECTIGALI· DVX· PLACENTINIS· ET· PARMENSIBVS
DATVS· CAMERINVM· ET· NEPET· RECEPTA

VRBS· AB· AVENTINO· MVNITA· ET· CIRCA· VRBEM
ADIECTAM· SOLIDATI· MVRI· ET· PROPVGNACVLA
ADDITA· VIAE· APERTAE· STRATAE· DIRECTAE
AQVAE· MVLTIS· LOCIS· STAGNANTES· IN
PROFLVENTEM· DERIVATAE· TEMPLI· VATICANI
AEDIFICATIO· STRENVE· PROPERATA· CAPITOLIVM
PRISCIS· MONVMENTIS· EXCVLTVM

FOEDVS· ADVERSVM· LVTHERANOS· A· PAVLLO· ET
KAROLO· AVG· INITVM· COMPARATOQ· EXERCITV MDXXXXVI·
FARNESII· FRATRES· OCTAVIVS· DVX· BELLI
ALEXANDER· CARD· LEGATVS· IN· GERMANIAM
MISSI

CONCILIVM· MAGNVM· PAVLLI· IVSSV· TRIDENTO

OB. INGRVENTEM. PESTILENTIAE. METVM BONONIAM. TRANSLATVM. AVGVSTO. NON PROBANTE. EDICTVM AB. HOC. DE. SACRORVM CONTROVERSIIS. IN. CERTAM. DIEM. PROPOSITVM DE. QVO. PAVLLVS. GRAVITER. QVESTVS. EST MDXXXXVII.

PAVLLVS. ANNO. XVI. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. IVLIVS. III. QVI CONCILIVM. MAGNVM. TRIDENTVM. REVOCAVIT MDXXXXVIIII.

ANNVS. SACER. IN. VRBE. CELEBRATVS. PORTAQVE AVREA. VI. KAL. MARTIAS. RITE. APERTA. EST MDL.

BALDVINVS. IVLII. FRATER. PRAEFECTVS. CAMERTIBVS DATVS. SIMVLTATES. INTER. IVLIVM. ET. FARNESIOS EXORTAE. FOEDVS. A. IVLIO. CVM. KAROLO. AVG. FACTVM

CONCILIVM. TRIDENTI. OB. TERRORES. BELLICOS DISSOLVTVM. ET. IN. COMMODIORA. TEMPORA REIECTVM. VRBS. OB. ETRVRIAE. MOTVS. PRAESIDIIS FIRMATA. LEGATI. AD. AVG. ET. AD. REGEM GALLIARVM. MISSI. QVI. AMBOS. AD. CONCORDIAM REDVCERENT MDLII.

PRAETORIVM. IVLIANVM. VIA. FLAMINIA. A. SOLO EXSTRVCTVM. DOMVS. IN. VRBE. PLVRES. A. CLARIS ARCHITECTIS. AEDIFICATAE

IVLIVS. ANNO. VII. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. MARCELLVS. II. QVEM ALTERO. POST. MENSE. MORS. BONIS. OMNIBVS MOERENTIBVS. INTERCEPIT. IN. EIVS. LOCVM. F. E. PAVLLVS. IIII. AB. CREATIONE. SEDITIO. IN. VRBE FVIT. COLVMNAE. INSIMVLATI. APPELLATIQVE QVOD. IN. IVDICIVM. NON. VENISSENT. PAVLLI SENTENTIA. A. SACRIS. REMOTI. SVNT MDLV.

FOEDVS. A. PAVLLO. CVM. GALLIS. INITVM. ET BELLVM. HISPANIS. IN. FINES. NEAPOLITANOS INLATVM. HOSTES. CONTRA. IN. FINES. ROMANOS INGRESSI. OPPIDA. COMPLVRA. DIRIPVERVNT. ET OSTIA. CAPTA. ANNONAE. INOPIAM. VRBI FECERE MDLVI.

REGE. HENRICO. II. AVCTORE. PAVLLI CONTROVERSIAE. CVM. REGE. PHILIPPO CATHOLICO. AEQVIS. CONDITIONIBVS. COMPOSITAE MDLVII.

ET· EXSVLES· REDVCTI· ITEM· CARDINALES· BINI AD· REGEM· VTRVMQVE· LEGATI· VT· EORVM CONCORDIA· STABILIRETVR

LEGATI· FERDINANDI· AVG· A. PAVLLO· REIECTI QVOD· NON. EX· EIVS· AVCTORITATE· IMPERATOR DICTVS· ESSET· IDEM· REGINAE· ELISABETHAE· CVI BRITANNI· REGNVM· DETVLERANT· ADVERSATVS RESPONDIT· DE· IVRE· REGNI· IVDICIVM· PENES SE· ESSE MDLVIII·

AEDES· SILVESTRI· IN· QVIRINALI· SODALIBVS THEATINIS· A· PAVLLO·ADTRIBVTA·IDEM·VETERIS DOCTRINAE· RETINENDAE· CAVSSA· CARCEREM PERDVELLIBVS· ECCLESIAE· VINDICANDIS AEDIFICAVIT· CERTOSQVE· IVDICES· E· COLLEGIO GARDINALIVM· CONSTITVIT· ADMONITVS·FRATRIS FILIOS· POTESTATE· ABVTI· GRADV· MOTOS· VRBE EXEGIT MDLVIIII·

PAVLLVS· ANNO· V· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· AB· EIVS· MORTE· SEDITIO· IN·VRBE·COORTA ET· MONVMENTA· PER· LVDIBRIVM· EVERSA· SVNT CIVITATE· PACATA· IN· EIVS· LOCVM· F· E· PIVS·IIII· QVI· PAVLLI· SANCTIONES· QVASDAM· ABOLEVIT ALIAS· MITIGAVIT MDLX·

PIVS· KAROLVM· BORROMEVM· SORORIS· FILIVM CARDINALEM·DIXIT·CARRAFAS·FRATRES·KAROLVM ET·IOANNEM·IN·CVSTODIAM·CONIECTOS·CAVSSAM DICERE· COEGIT· QVI· EX· ACTIS· DAMNATI·SVNT

KOSMVS· DVX· FLORENTINORVM· AD· PIVM· VENIT ET· EQVITIBVS· ORDINIS· STEPHANIANI· QVEM·IPSE CONSTITVERAT· IVS· LEGITIMVM· IMPETRAVIT

CONCILIVM· MAGNVM· RVRSVS· TRIDENTVM VOCATVM· ET· E· COLLEGIO· CARDINALIVM QVINQVEVIRI· LEGATI· QVI· PRAEESSENT MDLXI·

PIVS· VRBEM· RENOVARE· AGGRESSVS· PORTAS ANGELICAM· ET· PIAM· FECIT· AQVAM· VIRGINEM FONTE· SALONIO· IMMISSO· DVPLICAVIT· ARCEM VRBANAM·PROPVGNACVLIS·MVNIVIT·MOLITIONEM TEMPLI· VATICANI· SEDVLO· PROMOVIT· DOMVM PONTIFICALEM· IN· PROXIMO· ET· PRAETORIVM IVLIANVM· EXCOLVIT· DOMVM· PONTIFICALEM

ALTERAM. AD. MARCI. INAEDIFICATO. AMBVLACRO PRODVCTAM. CAPITOLIO. IVNXIT. ET. IN. CAPITOLIO AEDES. SENATORIAS. RESTITVIT

SVPPETIAE. A. PIO. IN. GALLIAS. IVERE. REGI KAROLO. VIIII. ADVERSVS. TVMVLTVM CALVINIANORVM. AEDES. IN. VRBE. COMPLVRES A. CARDINALIBVS. PIO. AVCTORE. RESTITVTAE IPSE. THERMAS. DIOCLETIANI. IN. TEMPLVM VERTIT. ET. COENOBIVM. ADIECIT MDLXII.

LAETI. TRIDENTO. NVNCII. ADLATI. CONCILIVM MAGNVM. ABSOLVTIS. DISPVTATIONIBVS. LEGIBVSQ. LATIS. OMNIVM. CONCORDIA. DIMISSVM. EIVS AVCTORITATIS. SANCIENDAE. CAVSSA. EPISCOPI ROMAE. DIVERSANTES. AD. ECCLESIAS. QVISQVE SVAS. REDIRE. IVSSI. DOMVS. IVVENTVTI. IN ECCLESIAE. SPEM. INSTITVENDAE. APERTA MDLXIII.

CONIVRATVM. IN. VITAM. PII. IRRITO. INCEPTO. REI PERDVELLIONIS. CAPTI. NECATIQVE. PECVNIA. A PIO. AD. BELLVM. TVRCICVM. MAXIMILIANO. AVG. MISSA MDLXV.

PIVS. ANNO. VI. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS. EST IN. EIVS. LOCVM. F. E. PIVS. V. QVI. CARRAFARVM IVDICIVM. CAVSSAMQVE. RETRACTAVIT. ET PALLENTIERVM. QVAESITOREM. CALVMNIAE. REVM CAPITE. DAMNAVIT. MEMORIAEQVE. EORVM HONOREM. HABVIT MDLXVI.

AVCTORES. RERVM. NOVARVM. ET. DOCTRINAE VETERIS. DESERTORES. VINCVLIS. COERCITI IVDAEIS. QVI. CHRISTIANAM. PROFESSIONEM AMPLECTI. VELLENT. DOMVS. HOSPITALIS. APERTA PECVNIAE. VIS. REGI. GALLIARVM. MISSA. AD. BELLVM CONTRA. CALVINIANOS. ITEM. COPIAE. AVXILIARES QVARVM. VIRTVTE. VICTORIA. PARTA. SIGNAQVE RELATA. SVNT MDLXVII.

KOSMVS. DVX. FLORENTINORVM. MAGNVS. DVX. A PIO. APPELLATVS. INSIGNIA. REGALIA. SOLLEMNI RITV. ACCEPIT. REGINAE. ELISABETHAE. OB PERFIDIAM. SACRIS. INTERDICTVM. ET. BRITANNI VT. IMPERIVM. EIVS. DETRECTARENT. SACRAMENTO EXSOLVTI MDLXXI.

FOEDVS· ADVERSVS· TVRCAS· PIO· AVCTORE· FACTVM CLASSES· INSTRVCTAE· NAVPACTVM· NAVIGARVNT PVGNATVM· AD· ECHINADAS· INGENS· VICTORIA A· CHRISTIANIS· RELATA. EODEM· ANNO· M. ANTONIVS· COLVMNA· TRIVMPHVM· DE· TVRCIS EGIT MDLXXI·

LEGATI· A· PIO· FOEDERIS· RENOVANDI· CAVSSA COMMENDONVS· CARD· CVM· FRANCISCO· TOLETO AD· AVGVSTVM· ET· AD· REGEM· POLONIAE· BONELLVS CARD· CVM· FRANCISCO· BORGIA· AD· REGES HISPANIAE· ET· LVSITANIAE· COENOBIA· VIRGINIBVS BINA· ET· AEDES· DOMINICI· ET· CATHARINAE· IN QVIRINALI· CONDITA· SACERDOTES· E· SOCIETATE IESV· IN· TEMPLO· VATICANO· ADMISSIS POENITENTIVM· EXPIANDIS· PRAEFECTI

PIVS· ANNO· VII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS· EST IN· EIVS· LOCVM· F· E· GREGORIVS· XIII· CVIVS IVSSV· CLASSIS· ITERVM· CONTRA· TVRCAS NAVIGAVIT MDLXXII·

AEDES· IVVENTVTI· GERMANICAE· AD· SACRA INSTITVENDAE· QVAS· IGNATIVS· PATER INCHOAVERAT· GREGORII· IMPENSA· ABSOLVTAE FVNDI· AB· EODEM· IN· COLLEGII· ALIMENTA ADTRIBVTI MDLXXIII·

ANNVS· SACER· MAGNA· MORTALIVM· FREQVENTIA CELEBRATVS· PEREGRINI· OMNE· GENVS· HOSPITIO ACCEPTI· ET· GREGORII· LIBERALITATE SVSTENTATI MDLXXV·

PONS· SENATORIVS· A· GREGORIO· OPERIBVS AMPLIATIS· RESTITVTVS· ALTER· IN· FINIBVS ETRVRIAE· FLVVIO· PELIAE· IMPOSITVS· LEGES SODALIVM· PHILIPPIANORVM· PROBATAE

AEDES· ATHANASII· CONDITA· ET· DOMVS· ADDITA ALVMNIS· GRAECORVM· EDVCENDIS· ALIAQVE BRITANNICAE· IVVENTVTI· EXSTRVCTA· AEDE THOMAE· CANTVARIENSI· DICATA· ET· XENODOCHIO ADVENIS· APERTO MDLXXVII·

PORTICVS· MILLIARIA· DOMVS· PONTIFICALIS· IN VATICANO· EXCVLTA· ATRIAQVE· ET· CONCLAVIA PICTVRIS· EXORNATA· AEDES· SENATORIAE· IN

CA-

CAPITOLIO. TVRRI·ADIECTA·REFECTAE·PORTICVS
ET. SCHOLAE·IN·LYCEO·SAPIENTIAE. AEDIFICATAE
HORREA. PVBLICA. AD. THERMAS. DIOCLETIANI MDLXXX.
CONDITA·TEMPLI·LIBERIANI·PORTICVS·RESTITVTA
CELLA. CORPORIS. CHRISTI. CVM. ALTARI. IN
LATERANENSI. EXCITATA. AEDESQVE. PROXIMA
SACRI. FONTIS. ORNATV. VARIO. DISTINCTA
ITEM. CELLA GREGORII. NAZIANZENI. IN·TEMPLO
VATICANO. PERFECTA. DEDICATAQVE. EST
FRATRES. KARMELITAE. EXCALCIATI. DECRETO
GREGORII. ORDO. ECCLESIAE. LEGITIMVS. ESSE
COEPERVNT. PECVNIAE. VIS. ET. COPIAE
AVXILIARES. IN. HIBERNIAM·CATHOLICIS·TVENDIS
MISSAE. AEDES. MARTHAE. IN. VRBE. ET
NOSOCOMIVM. FAMILIAE. DOMVS. PONTIFICALIS
A. SOLO. FACTA
LEGATVS. A. MAGNO. DVCE·MOSCHORVM·IN·VRBEM MDLXXXI.
VENIT. VT. GREGORIO·CONCILIATORE·PAX·INTER
EVM. ET. REGEM. POLONORVM. FIRMARETVR
POSSEVINVS. CVM. LEGATO. MISSVS. PAXQVE
CONSTITVTA. EST
EQVITVM. MELITENSIVM. DISCORDIAE. A. GREGORIO
SEDATAE. REI. ROMAM. VENIRE. IVSSI. VIA
LORETANA. PER. APENNINVM. MVNITA. DOMVS
PONTIFICALIS. IN. QVIRINALI. INCHOATA. VIAE
PER. EXQVILIAS. APERTAE. PORTA·COELIMONTANA
REFECTA. ALIA. OPERA. PVBLICA. RESTITVTA
GREGORIVS. SENTENTIIS. MATHEMATICORVM
AVDITIS. KALENDARI. EMENDATIONEM. SVSCEPIT MDLXXXII.
ANNO. AD. CVRSVM. SOLIS. ACCOMMODATO
INTERCALANDI. LEGES. POSTERIS. DEDIT
COLLEGIVM. ROMANVM. GREGORII. MVNIFICENTIA
CONSTITVTVM·ET·LYCEO·MAGNIFICE. EXSTRVCTO
SCHOLAE. IVVENTVTI. INSTITVENDAE. APERTAE
CODEX. DECRETORVM. QVEM. GRATIANVS
INSTITVERAT. GREGORII. IVSSV. EMENDATVS. ET MDLXXXIII.
DELECTI. AB. EODEM. E. DOCTORVM. NVMERO
QVI. LIBRORVM. DIVINORVM. EDITIONEM
ADORNARENT
AEDES. SVB. QVIRINALI. CONDITAE. MARONITARVM

QVI

QVI· LIBANVM· INCOLVNT· IVVENTVTI· IN ECCLESIAE· SYRORVM· VTILITATEM· EXCOLENDAE DOMVS· HOSPITALIS· AD· SVBVRRAM· PARATA LIBERTIS· NEOPHYTIS· QVOS· ECCLESIA· PARENS IVDAICA· SERVITVTE· LIBERASSET

TEMPLVM· D· N· IESV· ALEXANDRI· FARNESII· CARD· IMPENSA· FACTVM· SOLLEMNI· RITV· DEDICATVM EST

LEGATI· AD· GREGORIVM· REGII· IVVENES· AB IAPONIA· VLTIMA· VENERE· VT· EIVS· GENTIS NOMINE· PARENTEM· ET· MAGISTRVM CHRISTIANORVM· VENERARENTVR MDLXXXV·

GREGORIVS·ANNO·XIII· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· XYSTVS· V· CVIVS SEVERITATE· LICENTIA· MVLTORVM· IN· VRBE COHIBITA· PERQVE· PROVINCIAS· ITINERA GRASSATORIBVS· DELETIS· EXPLICATA· SVNT

XYSTVS· OPERA· PVBLICA· A· TEMPLO· VATICANO EXORSVS· HEMISPHAERIVM· IMMENSAE· MOLIS ATTOLLI· IVSSIT· CELLAM· CORPORIS·CHRISTI· IN TEMPLO· LIBERIANO· QVAM· CARDINALIS INCHOAVERAT· PERFICIENDAM· CVRAVIT OBELISCVM· ANTE·TEMPLVM·VATICANVM·STATVIT AQVAM· FELICEM· IN· QVIRINALEM· DEDVXIT VALETVDINARIA· PLEBI· CONDIDIT· LVXVM CIVITATIS· LEGIBVS· COERCVIT MDLXXXVI·

ANNONA· VRBIS· XYSTI· PROVIDENTIA· CONSTITVTA IDEM· REI· PVBLICAE· ADMINISTRANDAE· CAVSSA E· PRIMORIBVS· CIVITATIS· CONSILIA QVATVORDECIM· SIBI· ESSE· VOLVIT· EODEM ANNO· COLVMNA· TRAIANI· RESTITVTA· EST AENEA· STATVA· INAVRATA· PETRI· APOSTOLI IMPOSITA. OBELISCVS· AD· TEMPLVM· LIBERIANVM ERECTVS· LORETVM· MVNITVM· ET· TEMPLI RESTITVENDI· CVRA· SVSCEPTA MDLXXXVII·

TABVLARIORVM· SINGVLIS· IN· CIVITATIBVS CONFECTIO· IMPERATA·SCVTATORVM·NVMMORVM QVINQVAGIES· SVBSIDIO· INGRVENTIS· BELLI· IN ARCEM· VRBANAM· INLATA· OBELISCVS· MAXIMVS AD· LATERANVM· CONSTITVTVS· BIBLIOTHECAE MDLXXXVIII·

VA-

VATICANAE· CHALCIDICVM· A· SOLO· FACTVM
OFFICINA· LIBRIS· EDENDIS· ADDITA

REX· GALLIARVM· HENRICVS· III· A· XYSTO
ADMONITVS· VT· BORBONIVM· CARD· ET MDLXXXVIIII·
ARCHIEPISCOPVM· LVGDVNENSIVM· E· CVSTODIA
EMITTERET· IDEM· IVSSVS· IN· IVDICIVM· ADESSE
QVOD· GVISEVM· CARD· SVSTVLISSET

OBELISCVS· ANTE· PORTAM· FLAMINIAM· STATVTVS
COLVMNA· M· AVRELII· AVG· RESTITVTA· EIQVE
STATVA· AEREA· INAVRATA· PAVLLI· APOST·
IMPOSITA· EST· VIAE· VRBIS· AVCTAE· DOMVS
PONTIFICALIS· IN· QVIRINALI· AMPLIATA· IN
LATERANO· A· SOLO· REFECTA· ORNATA· AQVA
CENTVMCELLAS· INDVCTA· PONS· FELIX· AD
OCRICVLVM· IN· TIBERI· FACTVS· FOSSA· PER
AGRVM· POMPTINVM· PALVDIBVS· SICCANDIS
DVCTA

XYSTVS· ANNO· VI· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· VRBANVS· VII· QVEM MDLXXXX·
TERTIO· DECIMO· POST· DIE· MORS· INTERCEPIT
IN· EIVS· LOCVM· F· E· GREGORIVS· XIIII· HVIVS
LIBERALITATE· QVVM· FAMES· PER· ITALIAM· ESSET
CIVITATES· FINIVM· ROMANORVM· ANNONAE
INOPIA· LIBERATAE· SVNT

LVES· GRAVIS· VRBEM· AFFLICTAVIT· CIVES· VNIVS
ANNI· SPATIO· AD· LX· MILLIA· DESIDERATI MDLXXXXI·

COHORTES· A· GREGORIO· SVPPETIAS· GALLIS
CATHOLICIS· MISSAE· ADVERSVS· REGEM
HENRICVM· IIII· HISQVE· HERCVLES· SFONDRATVS
PRAEFECTVS· EST

GREGORIVS· MENSE· XI· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· INNOCENTIVS· VIIII·
QVI· TERTIO· POST· MENSE· DECESSIT· HVIC
SVFFECTVS· EST· CLEMENS· VIII· A· QVO· GALLIS
CATHOLICIS· PECVNIA· ET· COPIAE· AUXILIARES MDLXXXXII·
SVBMISSAE

SVPPLICATIONES· PERPETVAE· CIRCA· VRBIS· TEMPLA
AD· HORAS· XXXX· PER· VICES· INSTITVTAE· FVNVS
CENSORIVM· ALEXANDRO· FARNESIO· IMPERATORI
INVICTO· CELEBRATVM

NVNCII· E· GALLIIS· ADLATI· REGEM· HENRICVM· DE CATHOLICA· PROFESSIONE· DELIBERASSE· CLEMENS SVPERSEDENDVM· RATVS· LEGATOS· REGIS· NON ADMISIT MDLXXXXIII·

AEDES· CAESARII· RESTITVTA· TEMPLI· LATERANENSIS CELLA· TRANSVERSA· PVLCHERRIMO· ORNATV EXCVLTA· DOMVS· PONTIFICALIS· IN· VATICANO MAGNIFICE· AD· SPECIEM· INSTRVCTA· EPHEBEVM IVVENTVTI· SCOTORVM· AD· SACRA· INSTITVENDAE CONDITVM· MVLTAE· PER· EADEM· TEMPORA· AEDES A· CARDINALIBVS· RESTITVTAE

CLEMENS· EDOCTVS· DE· REGIS· HENRICI· VOLVNTATE LEGATOS· EIVS· ADMISIT· EOQVE· RITE· ABSOLVTO FESTA· LAETITIA· VRBEM· EXHILARAVIT MDLXXXXV·

LEX· A· CLEMENTE· LATA· ADVERSVS· DEBITORES IVDICESQVE· CONSTITVTI· QVI· AES· ALIENVM DISTRACTIS· EORVM· FVNDIS· DISSOLVERENT

COPIAE· AVXILIARES· AD· RODVLFVM· AVG· CONTRA TVRCAS· MISSAE

CLEMENS· ALEXANDRVM· MEDICEVM· CARD· IN GALLIAS· LEGAVIT· SI· BELLO· FINEM· AFFERRE REGEMQVE· HISPANIAE· CVM· REGE· GALLIARVM COMPONERE· POSSET· IDEM· LEGATIONEM· A· REGE HENRICO· HONORIS· CAVSSA· MISSAM· AVDIVIT MDLXXXXVI·

COPIAS· AVXILIARES· AD· RODVLFVM· AVG· ITERVM DESTINAVIT

FERRARIA· ALFONSO· II· ATESTINO· DEMORTVO RECEPTA· CLEMENS· EO· PROFECTVS· REM PVBLICAM· ORDINAVIT· EODEM· REDVCE· INGENS TIBERIS· EXVNDATIO· FVIT· CINCII· OB· PARRICIDIVM POENAS· DEDERE MDLXXXXVIII·

SEPVLCRVM· CAECILIAE· VIRG· MART· A· SFONDRATO CARD· DETECTVM· ET· SACRVM· CORPVSCVLVM· A PONT· MAX· IN· ARCAM· ARGENTEAM· RITV SOLLEMNI· RECONDITVM· ROBERTVS· BELLARMINVS IN· COLLEGIVM· PATRVM· CARDINALIVM COOPTATVS· EST

ANNVS· SACER· MAGNA· FREQVENTIA· CELEBRATVS EPISCOPI· ET· SACERDOTES· AB· IPSO· CLEMENTE AD· DIES· DECEM· LAVTO· HOSPITIO· ACCEPTI MDC·

CETERI· ADVENAE· OMNES· AD· TRIDVVM· ALTI
FOSSA. CVRIANA· AD· VELINVM· LAXATA· ET· PONS
INAEDIFICATVS· PECVNIA· AD· BELLVM· ADVERSVS
TVRCAS· IN· PANNONIAM· MISSA

SAECVLVM· XVII·

REX·GALLIARVM·A·CLEMENTE· PER·ALDOBRANDINVM MDCI·
CARD· DVCI· ALLOBROGVM· CONCILIATVS·LEGATI
AB· REGE· PERSARVM· MISSI· AD· CLEMENTEM· VT
FOEDVS· CONTRA· TVRCAS· CVM· CHRISTIANIS
INIRET

SEDITIO· IN· VRBE· EXARSIT· ADVERSVS· SATELLITES MDCIII·
PRAEFECTI· STVDIO· POPVLI· ERGA· FARNESIOS
VRBS· A· CLEMENTE· PRAESIDIIS· FIRMATA

QVAESTIONES· DE· AVXILIIS· CAELESTIBVS· CORAM MDCV·
CLEMENTE· AGITARI· COEPTAE· CONTENTIONE
INTER· DOMINICIANOS· ET· IESVITAS· EXORTA

CLEMENS· ANNO· XIIII· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· LEO· XI· QVEM· MORS
SEXTO· ET· VICESIMO· POST· DIE· INTERCEPIT
HVIC· SVFFECTVS· EST· PAVLLVS· V·

VENETIS· QVOD· A· PAVLLO· ADMONITI· NOVA MDCVI·
SENATVS· CONSVLTA· NON· DELEVISSENT· NEC
CLERICOS· E· CVSTODIA· EMITTI· PATERENTVR
SACRIS· INTERDICTVM· EST

DELECTVS· MILITVM· FACTVS· EST· ET· PRAESIDIA MDCVII·
IN· FINIBVS· ROMANIS· DISPOSITA· SI· QVID·VENETI
MOVISSENT

REGE· GALLIARVM· AVCTORE· PAX. CVM· VENETIS
CONSTITVTA· SENATVSQVE· POENA· LIBERATVS
CAPTIVIS· REDDITIS· SENATVS· CONSVLTA
MANSERE

REX· HENRICVS· LEGATVM· AD· PAVLLVM·MISIT·QVI MDCVIII·
STVDIVM· EIVS· ERGA· PONTIFICEM· MAXIMVM
PROFITERETVR·EODEM·ANNO·ORATOR· EX· AFRICA
A· REGE· CONGI· IN· VRBEM·PERVENIT·RELIGIONIS
ERGO· MISVS· QVI· ROMAE· MORTVVS· EST

PAVLLVS· IOANNEM·MELLINVM·CARD·IN·GERMANIAM
LEGAVIT. VT· REGEM· MATHIAM· ET· RODVLFVM

AVG.

AVG· AVERSOS· COMPONERET
PRAESCRIPTVM· A· PAVLLO· VT· PRIMARIIS· IN DOMIBVS· SODALIVM· RELIGIOSORVM· MAGISTRI LINGVARVM· ESSENT· LATINAE· GRAECAE HEBRAICAE· ARABICAE MDCX·
CAELESTES· HONORES· KAROLO· BORROMEO· CARD· SOLLEMNIBVS· CAEREMONIIS· DECRETI· CELLA SANCTAE· VIRGINIS· IN· TEMPLO· LIBERIANO CONDITA· ET· CVLTV· MAGNIFICO· EXORNATA ANTE· TEMPLVM· COLVMNA· INGENS· ET· STATVA EX· AERE· INAVRATA· EIVSDEM· HONORI CONSTITVTA· EST
RATIO·FORENSIS· ET· IVDICVM·IN·VRBE·AVCTORITAS A. PAVLLO· CIRCVMSCRIPTA· CONSVETVDINES CONTRA· INSTITVTA· MAIORVM· SVBLATAE SVMPTVS· EXTRA· MODVM· PRAECISI· IDEM·TEMPLI VATICANI· EXAEDIFICATIONEM· AGGRESSVS· OPVS ANNORVM· AMPLIVS· CENTVM· PERFECIT MDCXII·
ALEXANDER· LVDOVISIVS· ARCHIEPISCOPVS BONONIENSIVM·LEGATVS·A·PAVLLO· MEDIOLANVM ET· AVGVSTAM· TAVRINORVM· PACIS CONSTITVENDAE. CAVSSA· AQVA· PAVLLA· A MILLIARIO· XXXV· IN· IANICVLVM· PERDVCTA DOMVS· PONTIFICALIS· IN· QVIRINALI·PORTICIBVS SCALIS· AEDE· CONCLAVIBVS· AVCTA· HORREA PVBLICA· AMPLIATA· NOVAE· IN· VRBE· VIAE APERTAE· ET· AVCTORE· PAVLLO· AEDES· A CARDINALIBVS· REFECTAE· ORNATAE· TOTAQVE VRBS· AEDIFICIIS· PRIVATORVM· NOBILITATA MDCXVI·
DECVMAE· CLERICIS· IMPERATAE· QVO· AD· BELLVM CONTRA· PERDVELLES· HAERETICOS· SVBSIDIVM FERDINANDO· AVG. AFFERRETVR MDCXX·
PAVLLVS· ANNO· XVI· PONTIFICATVS· SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F. E· GREGORIVS· XV· QVI RHETIAE· PACANDAE· CVRAM· SVSCEPIT MDCXXI·
GREGORIVS· CONSILIVM·E·COLLEGIO·CARDINALIVM CONSTITVIT· QVORVM· IVDICIO· VIRI· SPECTATAE VIRTVTIS· OB· CHRISTIANVM· NOMEN PROPAGANDVM· IN· BARBARORVM· REGIONES LEGARENTVR· FVNDOS· IDEM· AD· EXPEDITIONES MDCXXII·

ET. SVMPTVS. ADSIGNAVIT
CAELESTES. HONORES. DECRETI. IGNATIO. PATRI FRANCISCO. XAVERIO. PHILIPPO. NERIO. ISIDORO AGRICOLAE. THERESIAE. VIRGINI
BIBLIOTHECA. PALATINA. ROMAM. A. LEONE. ALLATIO GREGORII. IVSSV. ADVECTA. LEGES. AB. EODEM DE. PONTIFICIS. MAXIMI. CREATIONE. LATAE MDCXXIII.
GREGORIVS. ANNO. III. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. VRBANVS. VIII. QVI CONCORDIAE. AVCTOR. RHETORVM. DEFENSIONEM APVD. REGES. SVSCEPIT
DOMVS. PONTIFICALIS. IN. VATICANO. ORNATV VARIO. EXCVLTA. TEMPLVM. STATVIS. ET. AEREO SEPVLCRI. APOSTOLICI. FASTIGIO. INSTRVCTVM
ANNVS. SACER. RITE. CELEBRATVS. VLADISLAVS REGIS. SIGISMVNDI. FILIVS. A. POLONIA. IN. VRBEM VENIT. BELLORVM. MOTVS. ET. PESTILENTIA ITALIAM. PLERAMQVE. DEPOPVLATA. ADVENARVM FREQVENTIAM. MINVIT MDCXXV.
VRBANVS. SVPERSTITIONI. COERCENDAE. CAELESTES HONORES. QVIBVS. TRIBVENDI. ESSENT. DECRETO SANXIT. IDEM. PACIS. REVOCANDAE. STVDIO FRANCISCVM. BARBERINVM. FRATRIS. F. CARD. AD REGES. GALLIARVM. ET. HISPANIARVM. LEGAVIT
FRANCISCVS. MARIA. ROVEREVS. HEREDE. FILIO AMISSO. VRBINVM. ET. OPPIDA. OMNIA. DITIONIS SVAE. PONTIFICI. MAXIMO. SPONTE. REDDIDIT MISSVS. AB. VRBANO. LEGATVS. QVI. POSSESSIONEM VSVRPARET MDCXXVI.
AEDIS. IGNATII. PATRIS. A. LVDOVISIO. CARD. FVNDAMENTA. IACTA. TEMPLVM. VATICANVM. AB VRBANO. SOLLEMNI. RITV. DEDICATVM. EST
VRBANVS. NE. IDONEI. VIRI. DEESSENT. QVI. AD NOMEN. CHRISTIANVM. PROPAGANDVM. IN BARBARORVM. REGIONES. MITTERENTVR. DOMVM ALVMNIS. EX. ASIA. ATQVE. AFRICA. APERVIT MAGISTROS. DISCIPLINIS. TRADENDIS. CONSTITVIT MDCXXVII.
INSVBRIA. BELLO. TVRBATA. LEGATVS. EO. ANTONIVS BARBERINVS. CARD. VT. PACIS. CONDICIONES DICERET. AEDES. CAII. MART. IN. QVIRINALI. A MDCXXX.

SOLO· REFECTA· AEDES· ALIAE· PER· VRBEM
RESTITVTAE· AVT· ORNATAE
PECVNIAE· VIS· AB· VRBANO· IN· GERMANIAM· MISSA
AD· BELLVM· CONTRA· HAERETICOS· SODALES MDCXXXIII·
LYNCEI· AVCTORE· ANGELO· CESIO· AD
DISCIPLINAS· ARTESQVE· RESTITVENDAS
CONSPIRAVERE· EODEM· ANNO· VRBANI· VITA
DEVOTIONIBVS· ET· MALEFICIIS· CONIVRATORVM
IN· DISCRIMEN· ADDVCTA· VENEFICI· CAPTI
NECATIQVE· SVNT
PORTVS· TRAIANI· AD· CENTVMCELLAS· RESTITVTVS
CASTRVM· VRBANIANVM· IN· CLAVSTRIS· IMPERII
CONDITVM· ARX· IN· VRBE· COMMVNITA
EPISCOPI· CARDINALES· EX· PRAESCRIPTO· CONCILII
TRIDENTINI· AD· ECCLESIAS· QVISQVE· SVAS MDCXXXIIII·
REDIRE· IVSSI· SEPVLCRVM· MAGNAE· MATILDAE· IN
TEMPLO· VATICANO· EXSTRVCTVM
VRBANVS· CONCORDIAE· FOVENDAE· CAVSSA
LEGATOS· IN· INSVBRIAM· MISIT· GINETTVM· CARD· MDCXXXVI·
COLONIAM· IN· CONGRESSVM· LEGAVIT· VT· PAX
INTER· REGES· FIRMARETVR
MOENIA· VRBIS· PLVRIFARIAM· REFECTA· VIAE· PER
PROVINCIAS· RESTITVTAE· OPPIDA
PROPVGNACVLIS· ET· MVNITIONIBVS· FIRMATA
EXERCITVS· CASTRVM· MISSVS· ET· PRAESIDIVM· QVOD
ODOARDVS· FARNESIVS· CONTRA· LEGES MDCXXXXI·
IMPOSVERAT· DEPVLSVM· EST· ODOARDVS
INRVPTIONEM· IN· FINES· ROMANOS· FECIT
FOEDVSQVE· CVM· VENETIS· ET· MVTINENSIBVS
ET· FLORENTINIS· IVNXIT· VRBANI· COPIAE· AD
NONANTVLAM· FVSAE
PAX· VENETIIS· EX· AVCTORITATE· REGIS· GALLIARVM
LVDOVICI· XIII· CONFECTA· CASTRVM· IN· FARNESII MDCXXXXIIII·
DITIONEM· REDIIT
VRBANVS· ANNO· XXI· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· INNOCENTIVS· X· HOC MDCXXXXV.
PONTIFICE· ANTONIVS· BARBERINVS· CARD· IN
GALLIAS· AVFVGIT· QVAESTIONES· DE· EIVS
ADMINISTRATIONE· INSTITVTAE· FRATRES· ETIAM
SOLVM· VERTERVNT

BELLO. TVRCICO. EXORTO. ET. CRETA. A. BARBARIS OCCVPATA. CLASSIS. AB. INNOCENTIO. INSTRVCTA ET. VENETIS. SVPPETIAS. MISSA. EST

PAX. MONASTERII. IN. GERMANIA. CONSTITVTA CONDITIONIBVS. CATHOLICO. NOMINI. INIQVIS QVAS. FABIVS. CHISIVS. LEGATVS. INNOCENTII REIECIT MDCXXXXVIII.

TEMPLVM. VATICANVM. AB. INNOCENTIO. SECTILIBVS STRATVM. ALAE. VTRINQVE. COLVMNIS. CLIPEISQ. MARMOREIS. ORNATAE. CARCER. VICO. IVLIO AEDIFICATVS

MILITES. A. RANVCCIO. FARNESIO. IN. FINES ROMANOS. IMMISSI. IN. AGRO. BONONIENSI. CAESI FVGATIQVE. SVNT. CASTRVM. CAPTVM. DELETVMQ. BONA. FARNESII. AD. AES. ALIENVM. DISSOLVENDVM PER. CONVENTIONEM. RECEPTA MDCXXXXVIIII.

ANNVS. SACER. MAGNA. MORTALIVM. FREQVENTIA CELEBRATVS. MVLTIQVE. EX. ORBE. CHRISTIANO VIRI. PRINCIPES. ADVENERE. HOSPITIA. PEREGRINIS OMNIVM. ORDINVM. PATVERVNT MDCL.

AEDES. HAGNAE. MART. AD. FORVM. AGONALE OPERIBVS. A. SOLO. AMPLIATIS. RESTITVTA. FONS MIRABILIS. OBELISCO. IMPOSITO. FACTVS. MEDIO IN. FORO. ET. PROPE. AEDEM. EPHEBEVM. ALVMNIS PANFILIANIS. INSTITVENDIS

POSTLIMINIVM. BARBERINIS. AB. INNOCENTIO DATVM. EST. ET. EODEM. ANNO. EDICTVM. QVAE DOMVS. PER. ITALIAM. VIROS. RELIGIOSOS CAPERENT. ALERENTVE. PERPAVCOS. EAE. VT IN. POSTERVM. NVSQVAM. ESSENT. INCOLAE. EARVM AD. AMPLIORES. SVI. QVISQVE. ORDINIS. SEDES TRANSMIGRARENT MDCLII.

CORNELII. IANSENII. LIBER. AD. EXAMEN. REVOCATVS ARTICVLI. EX. EO. QVINQVE. AB. INNOCENTIO DAMNATI MDCLIII.

INNOCENTIVS. ANNO. XI. PONTIFICATVS. SVI MORTVVS. EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. ALEXANDER VII. QVI. REGINAM. SVECORVM. CHRISTINAM ALEXANDRAM. MAGNO. HONORE. ACCEPIT MDCLV.

CLASSIS. AB. ALEXANDRO. ADVERSVS. TVRCAS

VENE-

VENETIS· SVPPETIAS· MISSA· EST· MARIVS· CHISIVS
ALEXANDRI· FRATER· SENIS· IN· VRBEM· CVM MDCLVI·
LIBERIS· VENIT· ROMANI· FINES· PESTILENTIA
TENTATI· EIVSQVE· PERICVLI· PROPVLSANDI
CAVSSA· SVPPLICATIO· IN· VRBE· INDICTA· ET
AEDES· MARIAE· AD· PORTICVM· VOTO· SVSCEPTO
INCHOATA· EST

SOCIETAS· IESV· ALEXANDRO· AVCTORE· IN· FINES
VENETORVM· POST· ANNVM· L· REDVCTA· EST MDCLVII·
BONA· DOMORVM· RELIGIOSARVM· QVAE
INNOCENTII· X· DECRETO· SVBLATAE· FVERANT
VENETIS· AD· BELLI· TVRCICI· IMPENSAS· REMISSA
·SVNT

AREA· ANTE· TEMPLVM· VATICANVM· EXCELSA
PORTICV· CINGI· COEPTA MDCLXI·

TVMVLTVS· IN· VRBE· A· MILITIBVS·CORSIS·EXORTVS
QVOD· COMMILITONES· A· GALLO· HOMINE MDCLXII·
VIOLATI· ESSENT· ORATOR· REGIS· GALLIARVM
LICENTIA. MILITARI· APPETITVS· EST· OB· EAM
REM· LEGATVS· ALEXANDRI· E· GALLIIS· EXACTVS
ORATOR· REGIS· ROMA· DISCESSIT· AVENIO
OCCVPATVS· A· GALLIS· COPIAE· MILITARES· AD
TERROREM· IN· ITALIAM· MISSAE

ACTVM· PISIS· PER· LEGATOS· DE· CONCORDIA MDCLXIII·
INTER· ALEXANDRVM· ET· REGEM· GALLIARVM
CHISIVS· CARD· LVTETIAM· PARISIORVM
DESTINATVS· QVI· CALVMNIAM· PVRGARET
CORSI· EXAVCTORATI· ET· POENAE· CAVSSA· SAXSO
INCISA

CAELESTES· HONORES· FRANCISCO· SALESIO
PONTIFICI· GENEVENSIVM· DECRETI· EPHEBEVM MDCLXV·
VRBANIANVM· AMPLIATVM· AEDESQVE· ADDITA
ET· TRIBVS· SAPIENTIBVS· ORIENTIS· DICATA· EST

ALEXANDER· ANNO· XIII· PONTIFICATVS· SVI
MORTVVS· EST·IN·EIVS· LOCVM· F· E· CLEMENS·VIIII· MDCLXVII·
QVI· REGEM· GALLIARVM· A· BELLI· CONSILIIS
REVOCARE· CONATVS· EST· VENETOS· ADVERSVS
TVRCAS· CLASSE· ET· PECVNIA· IVVIT

MONVMENTVM· QVOD· AD·CORSORVM·IGNOMINIAM
IN· VRBE· CONSTITVTVM· FVERAT· CONSENSV

REGIS. GALLIARVM. EVERSVM. EST. SVBLATA. ITEM INSCRIPTIO. QVAE. REGIS. HENRICI. IIII. ABSOLVTIONEM. TESTABATVR MDCLXVIII.

CLASSIS. A. CLEMENTE. CRETAM. ITERVM. MISSA DVCE. ALEXANDRO. PICO. LANIFICIVM. IN. VRBE RESTITVTVM. COMMERCIVM. AVCTVM MDCLXVIIII.

CLEMENS. ANNO. III. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. CLEMENS. X. QVI SVMPTVS. PVBLICOS. PRAECIDIT. MILITVM NVMERVM. IMMINVIT. FISCVM. PRINCIPIS. PRIVATVM SVSTVLIT. NOBILITATI. NE. QVIS. A. MERCATVRA NOTAM. INVRERET. EDICTO. CAVIT MDCLXX.

SEPVLCRVM. MAGNIFICO. OPERE. CLEMENTI. VIIII. IN. TEMPLO. LIBERIANO. CLEMENTIS. IVSSV EXSTRVCTVM. IPSVMQVE. TEMPLVM. ET. PRONAON IN. POSTICO. EXORNATVM. REGI. POLONIAE BELLVM. ADVERSVS. TVRCAS. GERENTI. PECVNIA SVBVENTVM MDCLXXII. MDCLXXIII.

ANNVS. SACER. MAGNO. CHRISTIANORVM. CONVENTV CELEBRATVS. ADVENIS. OMNIS. GENERIS LIBERALITATE. CLEMENTIS. HOSPITIA. PRAEBITA MDCLXXV.

CLEMENS. ANNO. VII. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. INNOCENTIVS. XI. QVI CONSANGVINEOS. OMNES. A. SE. REIECIT. FAMILIAM LEGIT. SVMPTVS. AMPVTAVIT. PECVNIAM. REGI POLONORVM. AD. BELLVM. IN. TVRCAS. SVBMISIT REGIBVS. INTER. SE. DISCORDIBVS. PACIS. AVCTOR FVIT MDCLXXVI.

MVLTAE. IN. VRBE. MORVM. REFORMANDORVM. CAVSSA LEGES. CONSTITVTAE. VETITVM. NE. ORATORES REGVM. IVS. ASYLI. SIBI. VINDICARENT. REGINAE CHRISTIANAE. ANNVA. PENSIO. EX. AERARIO ADSIGNATA MDCLXXVII.

CONTROVERSIAE. INTER. INNOCENTIVM. ET. REGEM GALLIARVM. EXORTAE. DE. IVRE. IN. BONA ECCLESIARVM. PER. INTERREGNVM MDCLXXX.

NVNCII. GRAVES. LVTETIA. PARISIORVM. ADLATI EPISCOPOS. IN. CONVENTV. AVCTORITATI PONTIFICIS. MAXIMI. ADVERSATOS. IN. NOVAS SENTENTIAS. ABIISSE MDCLXXXII.

SVPPLICATIONES· INDICTAE· PLACANDI· NVMINIS CAVSSA· QVOD·TVRCARVM·EXERCITV·VINDOBONA OBSESSA· ESSET· REX· POLONORVM· INNOCENTIO AVCTORE· FOEDVS· CVM· LEOPOLDO· AVG· INIIT TVRCIS· DEVICTIS· EIVS· VICTORIAE· ERGO· DIES FESTVS· INSTITVTVS· NOMINI· MARIAE· SANCTAE RECOLENDO MDCLXXXIII·

VENETI· CVM·LEOPOLDO·AVG·ET·REGE·POLONORVM IOANNE· SOBIESCO· INNOCENTII·OPERA·IN·FOEDVS VENERVNT· IDEM· VENELOS· CLASSE· AVXILIARI ET· PECVNIA· IVVIT MDCLXXXIIII·

LEGATVS· A· REGE· BRITANNIAE·IACOBO·II·ROMAM VENIT· NVNCIATVM· INNOCENTIO· CATHOLICVM REGEM· IN· BRITANNIA· REGNARE MDCLXXXV·

TVRBATVM· IN· VRBE· OB·IMPOTENTIAM·LAVARDINI ORATORIS· GALLICI· ASYLVM· FACINOROSIS·LATE PRAEBENTIS· AEDES· GALLORVM· QVOD· EO PRAESENTE· SACRVM· SOLLEMNE· IN· EA· FACTVM ESSET· IVRE· SACRORVM· PRIVATA· ET SACERDOTIBVS· EIVS· SACRIS· INTERDICTVM EODEM· ANNO· MICHAEL· MOLINOS· DAMNATVS EST MDCLXXXVII·

LAVARDINVS· LICENTIA· RENOVATA· IN· TEMPLVM VATICANVM· TRECENTIS· STIPATVS· LICTORIBVS VENIT· QVI· TVM· SACRVM·FACIEBANT·RELIGIONE INIECTA· AVFVGERE· AVENIO· A· GALLIS· REGE AVCTORE· OCCVPATA MDCLXXXVIII·

REGINAE· CHRISTINAE· CENSORIVM· FVNVS INNOCENTII· IVSSV· FACTVM· ET· SEPVLCRVM· IN TEMPLO· VATICANO· EXCITATVM· BIBLIOTHECAE EIVS· CODICES· VETERES· IN· VATICANAM· INLATI EODEM· ANNO· LAVARDINVS· A· REGE·IN·GALLIAS REVOCATVS· EST MDCLXXXVIIII·

INNOCENTIVS· ANNO· XIII· PONTIFICATVS· SVI MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· ALEXANDER VIII· HOC· PONTIFICE· REX· GALLIARVM· ASYLVM IN· VICINIA· ORATORIS· SVI· ROMAE·NVLLVM·ESSE PASSVS· EST· AVENIONEM· DEDVCTO· PRAESIDIO RESTITVIT MDCLXXXX·

LEOPOLDO· AVG· BELLVM· ADVERSVS· TVRCAS

INSTRVENTI. PECVNIA. IN. SVBSIDIVM. AB ALEXANDRO. MISSA

ALEXANDER. MORTI. PROXIMVS. NOVAS. CONVENTVS GALLICANI. SENTENTIAS. DAMNAVIT. REGEM. VT ABROGARET. ADMONVIT. IDEM. ANNO. II. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS. EST. IN. EIVS. LOCVM F. E. INNOCENTIVS. XII. QVI. VENETOS. POLONOSQ. PECVNIA. AD. BELLVM. TVRCICVM. IVVIT MDCLXXXXI.

CONSTITVTIO. AB. INNOCENTIO. PROPOSITA. CVI CARDINALES. SVBSCRIPSERE. EAQVE. PERLATA. NE QVIS. POSTEA. PONTIFICATVM. MAXIMVM. ADEPTVS FRATRIS. FILIOS. AVT. CONSANGVINEOS. BONIS ECCLESIAE. DITARET MDCLXXXXII.

DOMVS. PONTIFICALIS. IN. LATERANO. EGENIS MVTILISQVE. RECIPIENDIS. ADTRIBVTA. ET. FVNDI IN. ALIMENTA. ADSIGNATI. DOMVS. HOSPITALIS PVERORVM. AD. RIPAM. MAIOREM. INCHOATA SEPVLCRVM. INNOCENTIO. XI. IN. TEMPLO VATICANO. FACTVM. CENTVMCELLAE. EXPLICATAE ATQVE. AVCTAE

EPISCOPI. GALLIARVM. LITTERAS. AD. INNOCENTIVM MISERE. OFFICII. PLENAS. PROFESSI. A. NOVIS CONVENTVS. SENTENTIIS. SE. RECESSISSE. REX QVOQVE. PER. EPISTOLAM. TESTATVS. SE. IMPERASSE NE. QVAM. EAE. VIM. AVT. AVCTORITATEM. IN POSTERVM. HABERENT MDCLXXXXIII.

CONSTITVTVM. AB. INNOCENTIO. NE. IN. VRBE HONORES. VLLI. VENALES. ESSENT. REDITVSQVE PVBLICI. HONORATORVM. AMPVTATI. CLASSIS CONTRA. TVRCAS. IN. AVXILIVM. VENETIS. MISSA

LVXVS. IN. VRBE. COERCITVS. ORDINES. VIRORVM RELIGIOSORVM. AD. VETEREM. SANCTIMONIAM LEGIBVS. REVOCATI. EXVNDATIO. TIBERIS. SVBINDE LVES. VRBEM. AFFLICTAVIT MDCLXXXXV.

SVPPLICATIONES. IN. VRBE. DECRETAE. VT. DEO AVSPICE. PAX. INTER. CHRISTIANOS. FIRMARETVR CLASSIS. ADVERSVS. TVRCAS. NAVIGARE. IVSSA PORTVS. ANTIATVM. LAXATVS. CVRIA INNOCENTIANA. LITIBVS. IVDICANDIS. AEDIFICATA MDCLXXXXVI.

GRATIAE. DEO. RITE. ACTAE. QVOD. AB. EVGENIO

IMP.

IMP· EXERCITVS· TVRCARVM·AD·TIBISCVM· CAESVS
ESSET· NVNCII· ETIAM· ADLATI· FEDERICVM MDCLXXXXVII·
AVGVSTVM· SAXONICVM· CATHOLICAM
PROFESSIONEM· AMPLEXVM

PROVENTVS· AB· INNOCENTIO·ANNVVS·ADSIGNATVS
IN· ALIMENTA· SACERDOTVM· QVI· AD·AETHIOPVM
CVLTVRAM· IN· ORIENTEM· LEGARENTVR

FENELONII· EPISCOPI·SENTENTIAE· XXIII· DAMNATAE MDCLXXXXVIIII·
QVAS· AVCTOR· IPSE· ADMONITVS. IMPROBAVIT

CONTROVERSIAE· AB· REGNO· SINICO· PERLATAE
DE· PRISCIS· INCOLARVM· RITIBVS· DIIVDICANDIS

MARIA· CASIMIRA· REGIS· POLONIAE· VXSOR
ROMAM· MIGRAVIT

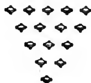
ACTVM· DE· PALVDE· POMPTINA· EXSICCANDA

PRAESCRIPTVM· AB· INNOCENTIO· NE· QVID
RESCRIPTORVM· CAVSSA· ADMINISTRI· PETERENT
ACCIPERENTVE

ANNVS· SACER· MAGNA· MORTALIVM· FREQVENTIA
CELEBRATVS·HOSPITIA·ADVENIS· APERTA· MAGNVS MDCC·
DVX· KOSMVS· III· FLORENTIA· VENIT

IVDICIVM· INNOCENTII· AVDITVM· A· REGE
HISPANIARVM· DE· HEREDE· REGNI· INSTITVENDO

INNOCENTIVS· ANNO· X· PONTIFICAT·SVI·MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· CLEMENS· XI· POSTQVAM
PATRVM· CARDINALIVM· VOLVNTATI· TRIDVVM
REPVGNASSET· PONTIFEX· MAXIMVS· OMNIBVS
BONIS· PLAVDENTIBVS· RENVNCIATVS· EST

Partes Fastorum aequas septemdecim, in quas spatium hoc annorum mille & septingentorum divisum est, *Saecula* de more appellavi, Latino, ut arbitror vocabulo usus & proprio: nam etsi nonnullae olim quaestiones fuere de numero annorum, quibus Saeculum constaret, quas a Censorino (2) discere possis; apud Varronem tamen haec diserte scripta legimus: (3) *Saeculum spatium annorum centum vocarunt: dictum a Sene, quod longissimum spatium senascendorum hominum id putarunt*. nec Livius diversa sentiebat: libro enim centesimo tricesimo sexto haec scripserat: (4) *Eodem anno ludos Saeculares Caesar ingenti apparatu fecit: quos centesimo quoque anno, is enim terminus Saeculi, fieri mos*. ad scripturam quod pertinet, si vocis originem sequeris, quam Varro probat, sine diphthongo scribendum erit *Seculum*: sed exempla repugnant vetera, nummorum in primis inscriptiones hujusmodi, LVD. SAEC. FEC., FELICITAS. SAECVLI, SAECVLO. FRVGIFERO, & id genus aliae, quae passim occurrunt.

Iam res, quae in Fastis enunciantur, non ego hic unde hauserim, adnotandum puto: in promptu enim sunt, quos ipse adivi, quamplurimi ex hoc genere libri, ut cujus hoc aut illo loco opinionem sententiamque sequutus sim, facile quisque, si libeat, cognoscere possit. neque sane tales ut addam commentarios, instituti hujus mei ratio postulat, qui ea tantum persequar, quae ad stilum & formulas spectant. atque etiam haec ipsa hoc loco consectari longum est; quum tot res tamque varias perstringere debuerim; nec eadem omnes in dubium vocare soleant; tum quae mihi plana sint, ambigua aliis esse possint. quapropter ut quae minus ornata ac compta, sic quae levius aut obscurius exposita sunt, minime hic, commentatione ut tuear aut illustrem, mihi sumam; & iis demum omnia emendanda relinquam, si qui haec albo unquam aut marmore digna esse existimaverint. quamquam multa jam, quae in Fastis usurpavi, superius declarata sunt; & de quibusdam dicendum infra est: ut si quis legendo haereat, quum se ad indices contulerit, facile invenire possit, quo quidque loco explicatum delibatumve sit. tum si non omnia ibidem, de quibus ipse subdubitet, commode indicata reperiat, ab eruditorum certe libris petere licebit, quae formulis hisce nostris vel adserendis vel emendandis aptissima sint.

At illud saltem a me scire hic quidam cupiunt, quum laborem hujusmodi operosum plane ac molestum ita tulerim, nihil ut contentionem meam ad saeculum usque decimum septimum interruperit, quae denique extiterit caussa, cur in ipso saeculi nostri limine defessus subsisterem, & reliqua pertexendi curam studiumque deponerem. his vero, quia curiosiores esse sentio, quam deceat, paucis ego respondeo: eo me consilio nihil de aetate nostra attingere voluisse, ut hanc ipsis Fastorum partem absolvendam relinquerem.

AN-

(1) titulus ficti argumenti
(2) de die nat. c. 5.
(3) de L. L. l. 5. c. 2.
(4) apud Censor. eod. l.

CXXVIII. (I)

ANNO· M· DCC· LXXXII.
VI· NON· MART.
LAZ· OPITIO· PALLAVICINO· CARD·
PRAEF·SACRI·CONSILII·R·P·LAVR·REGENDAE
PHILIPPO· CASONIO· PRAEF· SANCTAE
DOMVS· MARIANAE· ET· LAVRETI
ADVENTVS
D· N. PII· VI· PONT· MAX.
OPTIMI· PRINCIPIS
QVEM· LAVRETANI· OMNES· LAETITIA
GESTIENTES· IN· HAS· AEDES
HOSPITATVM
DEDVXERVNT· ET· IN· GERMANIAM
POSTRIDIE· PROGREDIENTEM· FAVSTIS
OMINIBVS· PROSEQVVTI· SVNT
ANNO· EODEM
PRIDIE· KAL· IVL·
REDITVS· EIVS· E· GERMANIA
FELIX· SALVTARIS
EFFVSA· OBVIAM· CIVITATE· QVAM
PRAESENTIA· SVA· AD· DIEM· PROXIMVM
MORATVS· HILARAVIT· EREXIT

INscriptiones, quum solitariae prostare debent, totumque monumentum ipsae sunt, decretorum more aut fastorum perscribendas esse jam docui: frustra tamen; nam honorariae in primis quotidie fiunt, & ponuntur, quum monumentum nusquam sit: ut hoc quoque a nobis habeant posteri, quod rideant.

Verum, iuquies, novum inducis inscriptionum genus, & tuum illud antiquitatis studium jam remittis. neque enim veteres rei unius atque unius anni memoriam litteris consignatam, sed res varias multiplicesque longa annorum serie descriptas *Fastos* appellabant. etiam: quis tamen non videt, si quis Fastos primum ab aetate sua conficere incipiat, necesse esse, ut aliquamdiu in tabulis ejus non plura legantur, quam in hisce scripta sunt, quas tu non probas? quibus deinde, quaecumque aetas

aetas feret, alia atque alia addentur. ceterum ne exempla quidem veterum desiderantur, quae Fastos etiam quosdam breves antiquitus conditos esse, & solitarios prostitisse demonstrent. lege, si vacat, quae de his alias (2) a me fusius sunt tradita: jam injuria me novitatis insimulatum, ultro fateare.

(1) Laureti in aedib. Praef. (2) de R. inscr. a pag. 350. ad 353.

CXXVIII I· (1)

ANNO· M· DCC· LXXXII·
VI· ID· MART·
BARPTOLEMAEO· GRADONICO
PRAETORE
TRAIECTVS
PII· VI· PONT· MAX.
REI· CHRISTIANAE· CAVSSA
IN· GERMANIAM· AD· CAESAREM· AVG.
PROGREDIENTIS
QVEM· ORDO· ET· POPVLVS
CLODIENSIVM
SVB· NOCTEM· EX· ITINERE
SVBSISTENTEM
IN· AEDES· GRASSIORVM
AD· DIEM· PROXIMVM
HOSPITATVM
FESTA· POMPA· DEDVXERVNT

T*rajectus*: insigne Gordiani Pii nomisma, cujus pars aversa triremem exhibet cum tribus remorum ordinibus, & Imperatorem paludatum in puppi sedentem, (2) titulo ornatur hujusmodi TRAIECTVS. AVG. quo illius ad Hellespontum transmissio in Asiam designatur, quum ad bellum Persicum profectus est.

Porro veterum formulae multam afferunt inscriptionibus venustatem, si ad res nostras apte & decore traducantur: quod nempe summa illa Romanorum dignitas reviviscere quodammodo videatur.

AN-

(1) apud Clodienses in fronte Domus Grassior. (2) Buonarr. Med. p. 288.

CXXX. (1)

ANNO· M̅· D̅C̅C̅· L̅X̅X̅X̅.
X̅V̅I̅I̅· KAL· MAIAS
PIVS· V̅I̅· PONT· MAX.
FINIBVS· RENASCENTIS· SOLI
QVA· PALVS· POMPTINA· FVIT
PERAGRATIS
ET· MEMORANDI· OPERIS. MOLITIONE
PROBATA
HIS· AEDIBVS
HOSPES· SVCCESSIT
VICANOS· OMNES
ADMISSIONE· ADLOQVIO
LIBERALITATE
BEAVIT

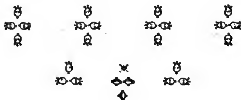
H*Is Aedibus Hospes Successit*: formulam suppeditavit Virgilius, apud quem Pallas Aeneam sic adloquitur: (2)

Egredere o quicumque es, ait, coramque parentem
Adloquere, ac nostris Succede Penatibus Hospes.

similia & illa, quae apud eundem ab Evandro dicuntur: (3)

. . . . *haec, inquit, limina victor*
Alcides subiit: haec illum regia cepit.
Aude, Hospes, contemnere opes, & te quoque dignum
Finge Deo, rebusque veni non asper egenis.

(1) apud Circejos vic. Felic. (2) Aen. l. 8. v. 122. (3) ibid. v. 361.

§. II.

§. I I.

INSCRIPTIONES OPERVM PVBLICORVM

CXXXI. (1)

CLEMENS· XIII· PONT· MAX·
ANNO· SACRI· PRINCIPATVS· SEPTIMO
RVDERIBVS· EGESTIS· ET· SVBSTRVCTIONE
CONTRA· LABEM· FORNICIS· FACTA
DESCENSVM
AEDICVLAE· HERMETIS· MARTYRIS
PER· GRADVS· SCALARVM· VETERVM
SVA· IMPENSA· RESTITVIT

R*uderibus Egestis*: sic apud Svetonium dicitur Nero *pollicitus cadaverum & Ruderum gratuitam Egestionem*: (2) & in basi columnae Trajanae inscriptum est, *Quantae Altitudinis Mons Et Locus Tantis Operibus Sit Egestus*. at litterator me aliquis interpellans, heus tu, inquit, priscam formulam oblitus es? germani illi Latini scribebant *Ruderibus Rejectis*, idque duobus R. R. significare soliti. atqui falleris, o bone; itaque te admonitum volo, quum duo illa R.R. occurrent, sic ut legas in posterum, *Recta Regione*: quae omnibus litteris perscripta Gruterianus exhibet lapis: (3) quaeque rei plane conveniunt, de qua in cippis riparum Tiberis agitur. (4) nec illud *Rejicere Rudera* ab antiquis esse credas: exempla, opinor, id nulla confirmant. *Purgare Rudera* Svetonii est. (5)

Et Substructione: hæc e Trajani inscriptione desumpta: (6) *Substructionem contra Labem Montis Fecit*. in alia leges, (7) *Substructionem & Tabularium Ex S. C. Faciund. Curavit*.

Descensum Aediculae: id est in Aediculam; sic & Virgilius loquutus: (8) *Facilis Descensus Averni*: Plinius etiam de salice scribens, (9) *Vna tamen proditur ad maturitatem perferre solita, in Creta insula ipso Descensu Iovis speluncae*.

Videar porro quibusdam minuta nimis & levia consectari: at nihil in publicis monumentis non exactum examinatumque legi debet. de Conditoris enim existimatione & nomine agitur. quare vel doctissimi veterum inscriptionem hujusmodi pro-

proponere nullam audebant, de qua non antea amicorum judicium exquisivissent. (10)

(1) in arenariis Hermetis Mart.
(2) in Ner. c. 38.
(3) p. 200. n. 3.
(4) v. l. 1. de st. insct. p. 149.
(5) in Vespas. c. 8.
(6) Fabr. p. 400. n. 292.
(7) Grut. p. 170. n. 6.
(8) Aen. l. 6. v. 126.
(9) H. N. l. 16. c. 26.
(10) V. Cic. ad Q. Fratr. l. 2. ep. 9. Gell. N. A. l. 10. c. 1.

CXXXII (1)

CLEMENS· XIIII· PONT· MAX·
VETERIBVS· INCOLIS· SERVILIANI
OB· SOLVM· DOMOSQVE· FATISCENTES
PATRIA· EXTORRIBVS
NOVVM· OPPIDVM· ET· OPPIDO· NOMEN
DEDIT

P*atria Extorribus*: Cicero in Verrem de agro Herbitensi: (2) *Hinc centum triginta septem patresfamilias Extorres profugerunt*. Gellius Solonis legem latine reddens; (3) *Is domo, patria fortunisque omnibus careto, exsul Extorrisque esto*. Porro veteres Grammatici *Extorrem* quasi *Exterrem* dictum volunt: at Iosephus Scaliger (4) novam originem commentus est, & *Extorrem* esse tradit, quasi *torris* exsortem, ejus nempe fatalis titionis, quo exstincto hominem mori necesse est. haec si stant, translato vocabulo usi Latini dicendi sunt, quasi mortuum haberent, qui patria careret: quippe & civitatis amissio *Capitis Diminutio* dicebatur, & *Caussa Capitis*, in qua de exsilio ageretur.

(1) in porta Castelli Clementini.
(2) lib. 3. c. 51.
(3) N. A. l. 2. c. 12.
(4) in Conject. ad Varr. de L. L. p. 28. n. 18.

CXXXIII. (1)

PIVS· VI· PONT· MAX·
ANNO· SACRI· PRINCIPATVS· SEPTIMO
PRONAON· ET· TEMPLVM
MVNIFICENTIA· SVA· RESTITVENDVM· CVRAVIT

P*ronaon*, quod & *Pronaum* scribitur, (2) appellabant veteres molem, quaecumque esset, quae templo adhaereret, ad ornamentum ejus & dignitatem

 ex-

exstructa. Vitruvius de porticu fere accipit, quae in templi fronte exstruebatur. (3) nam quae a tergo esset, *Posticum* appellat. (4) sed huic quoque *Pronaon* fuisse nomen, indicare inscriptio videtur nuper Romae reperta, in qua legimus PRONAON FRONTIS: hic vero illud FRONTIS addere opus non fuit, quod templi Vrbiventani Pronaum unum sit.

Munificentia Sua: vetus formula ad Principis liberalitatem prodendam. in Hadriani inscriptione apud Gruterum (5) haec occurrent, *Munificentia Sua Templum Deae Cuprae Restituit*.

(1) Vrbiventi ad templ. max. Vitruv. l. 5. c. 1.
(2) Maff. M. V. p. 82. n. 3. &
(3) lib. 4. c. 4.
(4) lib. 3. c. 1.
(5) p. 1016. n. 2.

CXXXIIII. (1)

PIVS· VI· PONT· MAX·
ANNO· SACRI· PRINCIPATVS· SEPTIMO
VT· MEMORANDA·ARTIFICVM·EXCELLENTIVM·INVENTA
LINEARIS· PICTVRAE· EXEMPLIS· EXPRESSA
POSTERITATI· PROROGARET
AVCTIS· BIBLIOTHECAE· VATICANAE· SEDIBVS
NOVOS· LAVDATORVM· DIAGRAMMATVM· CODICES
SVA· IMPENSA
INSTITVENDOS· ORDINANDOSQVE· CVRAVIT

Linearis Picturae Exemplis Expressa: in chartis nempe vario linearum ductu ad similitudinem repraesentata; sive ea quis manu primum effinxerit, sive de aereis tabulis, ut mos est, prelo suppositis in chartas relata sint. linearis quippe pictura dicta est, quae sine coloribus figuras lineis exprimeret, a Philocle Aegyptio, ut Plinii aetate ferebatur, inventa, (2) aut a Cleanthe Corinthio. nam & *pingere* quis aliquando dictus, quae tantum delinearet, ut apud Ovidium Vlysses: (3)

Ille levi virga, virgam nam forte tenebat,
Quod rogat, in spisso littore Pingit opus.

Diagrammatum Codices: id est figurarum volumina. *Diagramma* enim Graecis est rei cujusque imago & descriptio: eoque vocabulo saepe usus Vitruvius. (4) ea & Monogrammas effigies appellare possis: quo nomine recte designetur pictura, quae solis informata sit lineis: sed vocabulum illud Latini ad res alias significandas usu traduxerunt. (5)

PIVS

(1) in Biblioth. Vatic.
(2) H. N. l. 35. c. 3.
(3) de art. am. l. 2. v. 131.
(4) lib. 5. c. 4. 5. l. 6. c. 1.
(5) v. Cic. de Nat. D. l. 2. c. 23. & Lucil. apud Non. c. 1. n. 168.

CXXXV. (1)

PIVS· VI· PONT· MAX·
EXORNATA· ATQVE· AVCTA· SPECVLATORIA· TVRRI
IN· QVA· CLARISSIMORVM· MATHEMATICORVM
CONVENTVS
AD· KALENDARI. GREGORIANI· ORDINATIONEM
CELEBRATI· SVNT
ADITVM· A· BIBLIOTHECA· IN· ADSCENSVM
APERVIT
VTI· EA· SEDES· ET· LOCVS
IN· CARD· BIBLIOTHECARII· TVTELA· ESSET

IN *Cardinalis Bibliothecarii Tutela* : minus quidem antiqua vox est *Bibliothecarius*, sed tamen Latina, si Salmasio credimus. (2) eodem enim modo a *Bibliotheca* dicti *Bibliothecarii*, ut a cancellis *Cancellarii*, a custodia *Custodiarii*, a Scriniis *Scriniarii*, ab arca *Arcarii*. adde his *Tricliniarium* (3) a triclinio, quae non minus Graeca vox est, ac *Bibliotheca*. nam veteres quae a Graecis mutuati Latina fecissent, jure quodam suo inflectere, & ad linguae suae normam detorquere potuerunt.

(1) In Biblioth. Vatic. (2) ad Carin. Vopisc. c. 16. (3) Grut. p. 576. n. 6.

CXXXVI. (1)

PIVS VI· PONT. MAX·
ANNO· SACRI· PRINCIPATVS· SEPTIMO
ERGASTVLVM· CLVSARE
FLAGITIIS· DEGENERVM· SACRICOLARVM
EXPIANDIS
AB. VRBANO· VIII· PONT. MAX· CONDITVM
QVVM· VETVSTATE· DILABERETVR
PER PAVLLVM· MASSEVM· V· C·
DECAN· COLLEGI· CVRATORVM. VRBIS
A· SOLO· RESTITVIT

ERgastulum Clusare: Custodiario illi Cornetano *Ergastulum* jamdiu nomen est: itaque retinendum vocabulum putavi, quum & veteres de carcere rustico

usurparint. sed quia servos illi ad opus inde educebant, *Clusare* hoc appellandum duxi, ut significarem, qui illuc ducti sint, iis egressum non patere.

Degenerum Sacricolarum: turba illa, quae carceri inclusa luit peccata, omnino generatim enuncianda erat. grex enim illic hominum plane varius esse solet; eoque ex omni familia, unam oppidani excipere solent, aliquem aliquando detrusum, vulgata opinio est. *Sacricolas* autem Latini dixere quoscumque sacrorum ministros, sive ii sacra colerent tantum, sive etiam facerent. hoc primum indicasse Tullius videtur, quum de Ennensibus ait, (2) *Ut mihi non cives illius civitatis, sed omnes sacerdotes, omnes Sacricolae atque antistites Cereris esse videantur*: (sed in Codicibus quibusdam scriptum est *omnes Accolae*) illud diserte Tacitus de Domitiano; (3) *Prima inruptione apud aedituum occultatus sollertia liberti, lineo amictu turbae Sacricolarum immixtus ignoratusque*.

(1) ad Cornetum in agro veterum Tarquiniorum.

(2) l. 4. in Verr. c. 50.

(3) Hist. l. 3. c. 74.

CXXVII. (1)

REX· FERDINANDVS· IIII·
REGIS· CAROLI· III· CATH· F· REGIS· PHILIPPI· V.
CATH· N· PIVS. FELIX· AVGVSTVS
ANNO· REGNI· XVIII·
BIBLIOTHECAM· FARNESIANAM
VETVSTORVM· CODICVM· MONVMENTIS· INSIGNEM
OPERIBVS· A· SOLO· AMPLIATIS· DIGESSIT
LIBRORVMQ·OMNIS·GENERIS·COPIA· LOCVPLETATAM
PVBLICAVIT

ANno *Regni XVIII.* diu quidem apud veteres obtinuit, ut annos imperii Tribunitia potestate signarent. sed tamen in nummo Philippi Aug. patris leges, AN. II.

Vetustorum Codicum: delenda haec clamaret, si viveret, Martorellius. in ea enim sententia fuit, qui *Codices* a Latinis appellantur, eos minime libros fuisse quadrata forma, quales hodie quoque apud omnes in usu sunt, sed chartas tantum aut membranas in orbem convolutas, quales in statuis videmus. atque idem contendebat, libros apud veteres, nisi quadratos, exstitisse nullos; & hos ipsos, qui similes nostris essent, *volumina* etiam dictos esse. (3) neutrum tamen ille eruditis probavit:

bavit, nec quemquam, opinor, in sententiam suam adducere potuit. nec vero id mirum, quum veterum auctoritates ei refragari videamus. primum quidem Romanis teretes quoque fuisse libros e chartis aut membranis convolutis, vel unus Iuvenalis locus satis declarat, ubi similitudinis caussa *duo Caesaris Anticatones* commemorantur: (4) quem ille locum quum refutaret, (5) tergiversari cœpit, & in alia omnia abire, quin tamen se expediret. jam libris quadratis, cujusmodi plures in *Notitia utriusque imperii* depicti sunt, nomen etiam fuisse *Codicibus*, Vlpiani locus in primis demonstrat, quem idem, ut in rem suam traheret, contra veterem lectionem immutavit; sic enim se habet: (6) *Librorum appellatione continentur omnia volumina sive in carta sive in membrana sint sive in quavis alia materia: sed & si in philyra aut in tilia, ut nonnulli conficiunt, aut in quo alio corio: idem erit dicendum. quod si in Codicibus sint membraneis vel chartaceis, vel etiam eboreis vel alterius materiae, vel in ceratis codicillis, an debeantur, videamus.* nimirum Vlpianus primum volumina, deinde libros quadratos recenset, eosque *Codices* appellat, quibus adnumerat pugillares eboreos & ceratos codicillos, quos item forma fuisse quadrata, manifestum est, & Martorellii etiam testimonio (7) constat: qui tamen non vidit, quum a *Codicibus Codicilli* sint dicti, quasi parvi Codices, si minus magnitudinem,. at formam certe utrorumque eandem esse oportuisse.

(1) Neapoli pro biblioth. regia.
(2) Vaill. c. 2. p. 315.
(3) Martor. Th. Cal. t. 1. 2 pag. 239.
(4) Sat. 6. v. 337.
(5) ibid. p. 278.
(6) lib. 31. D. l. 52.
(7) ibid. p. 101.

CXXXVIII. (1)

REX· VICTOR
REGIS· KAROLI· F· REGIS· VICTORIS· N·
AMADEVS· III· AVG·
COMMERCIIS· CIVIVM· TERRA· MARIQVE· AVCTIS
ET· POMOERIO· NOVOS· OB· INCOLAS· AMPLIATO
PORTAM· A· SOLO· RESTITVENDAM· CVRAVIT
QVAM· EX· NOMINE· SVO
VICTORIANAM· APPELLARI· PASSVS· EST

Quam Ex Nomine Suo: in monumento Ancyrano scriptum invenies, (2) *Porticum Ad Circum Flaminium: Quam Sum Appellari Passus Ex Nomine Ejus, Qui Priorem Eodem In Solo Fecerat.* utrumque scilicet laude dignum, sive exorandus sis, ut quod tuum est opus, tibi adtribuatur, sive aequo animo feras, ut prae te alter operis tui conditor haberi possit.

NO·

(1) Nicaeae Massiliensium.
(2) Grut. p. 232.

CXXXVIIII. (1)

HONORI
PII. VI. PONT. MAX.
PARENTIS. PATRIAE. ET. MVNICIPI
OB. CAELI. SALVBRITATEM. RESTITVTAM
VBERVMQVE. AGRORVM. FINES. PROLATOS
ORDO. ET. POPVLVS. TARRACINENSIS
ADVENTV. OPTIMI. PRINCIPIS
POMOERIVM. AMPLIAVIT

P*Arentis Patriae & Municipii*: quia veteres, ut ſuperius attigi, non raro *Patriam* pro tota re publica accipiebant; idcirco municipales Decuriones, ut patriam ſuam aeque Principi caram atque rempublicam indicarent, quem *Patrem Patriae* alii appellarent, ipſi *Patrem Patriae Et Municipii*, quidam *Parentem Coloniae* aliquando dixerunt. (2)

(1) Tarracinae ad portam Rom. incidenda.

(2) Grut. p. 149. n. 5. Maff. M. V. p. 95. n. 2.

CXXXX. (1)

HONORI
PII. VI. PONT. MAX.
CORPORATI. CIVES. PERVSIAE. AVGVSTAE
ORDINIS. SECVNDI
LEGIBVS. AD. INCREMENTA. ARTIVM. BONARVM
EX. AVCTORITATE. OPTIMI. PRINCIPIS. CONSTITVTIS
CVRIAM. PIAM. COETIBVS. ERVDITORVM. AGENDIS
AERE. CONLATO. EXTRVCTAM
COMMVNI. CONSENSV. DEDICAVERVNT
ANNO. M. DCC. LXXX.

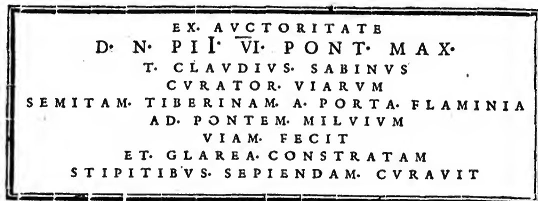
C*Orporati Cives*: ſic apud Gruterum (2) *Corporati Nemauſenſes*. ea porro formula cives ex ſecundo ordine a Decurionibus, ut oportuit, diſtinguuntur; ſimul oſtenditur, his quoque in unum coëundi & legum ſibi condendarum jus eſſe.

Cu-

Curiam Piam: praeter Curias ad ſenatum habendum, aut ſacrorum curialium cauſſa conſtitutas, multae in urbe, quaedam & in municipiis Curiae fuerunt collegiorum maxime & corporum, in quas ſtatis temporibus conveniebant: quae Scholae etiam (3) & Phetria (4) dictae: ex his Romae fuit *Curia Saliorum*, quae in Palatio erat: (5) & in Capitolio *Curia Calabra*, quae ad Pontifices pertinebat: (6) *Curia Baſilicae Aug.* Neapoli, (7) in quam corpus Dendrophororum conveniſſe legimus; item alicubi *Athletarum*, de qua mentio eſt apud Reineſium. (8) porro & veterum Curiis cognomen additum videmus non modo a conditore ductum, ſed etiam ab eo, cujus honori aedificatae eſſent: ut quae Romae *Curia Marcelli* dicta eſt, (9) quaeque Peltuini in Veſtinis fuit, *Curia Auguſta*: (10) quo etiam referas *Auguſteum* quod Piſis erat, (11) & *Caeſareum* Beneventanum, (2) & *Caeſareum* Fratrum Arvalium Romae, (13) quae omnia Curiae fuerunt honori Caeſaris Auguſti exſtructae.

(1) Peruſiae ad theatr.
(2) p. 496. n. 5.
(3) Grut. p. 162. n. 5. &c.
(4) id. p. 014.
(5) Cic. de Div. l. 1. c. 17.
(6) Grut. de V. I. Pont. l. 1. c. 27.
(7) Grut. p. 444. n. 2.
(8) Cl. 5. n. 44.
(9) Borrich. A. V. Fac. c. 2. §. 1.
(10) Grut. p. 443. n. 6.
(11) Notiſ. C. P. p. 2.
(12) Vit. A. B. t. 1. p. 164.
(13) inſcr. Vat. nup. inv.

CXXXXI. (1)

EX. AVCTORITATE
D. N. PII. VI. PONT. MAX.
T. CLAVDIVS. SABINVS
CVRATOR. VIARVM
SEMITAM. TIBERINAM. A. PORTA. FLAMINIA
AD. PONTEM. MILVIVM
VIAM. FECIT
ET. GLAREA. CONSTRATAM
STIPITIBVS. SEPIENDAM. CVRAVIT

S*emitam Tiberinam*: *Qua ibant*, inquit Varro, (2) *ab itu iter appellarunt: qua anguſte, ſemita, ut Semiiter dictum*. huc vero facit quod de Domitiano Martialis: (3)

Iuſſiſti tenues, Germanice, creſcere vicos,
Et modo quae fuerat Semita, facta via eſt.

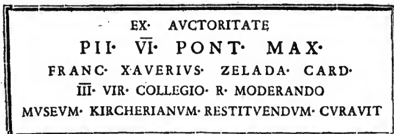
Et Glarea Conſtratam: ut apud Livium, (4) *Vias ſternendas Silice in Vrbe, Glarea extra urbem . . . . locaverunt*: & in Nervae Aug. titulo ad Pomptinas invento, (5) *Viam A Tripontio Ad Forum Appi Ex Glarea Silice Sternendam Sua Pecunia Incohavit*.

Nec

Nec minus antiqua est, quae sequitur, formula. nam in Pisanorum De creto de honoribus L. Caesaris leges, (6) *Is Locus Ante Eam Aram . . . . Pateat Quoque Versus Pedes* XL. *Stipitibusque Robustis Sepiatur*, id est roboreis. & apud Livium, (7) *Emporium lapide straverunt, Stipitibusque Sepserunt.*

(1) ficti argumenti.
(2) de L. L. lib. 4. c. 4.
(3) lib. 7. epigr. 69.
(4) lib. 41. c. 27.
(5) Chaup. Vill. Horat. t. 3. p. 391.
(6) Rein. Cl. 1. n. 12. Noris. C. P. 1.
(7) lib. 41. c. 27.

CXXXXII. (1)

EX· AVCTORITATE
PII· VI· PONT· MAX·
FRANC· XAVERIVS· ZELADA· CARD·
III· VIR· COLLEGIO· R· MODERANDO
MVSEVM· KIRCHERIANVM· RESTITVENDVM· CVRAVIT

C*ollegio Romano Moderando*: Collegium Romanum nescioquod Valerianus Aug. memorat in orationis particula, quam retulit Pollio in Triginta Tyrannis: (2) qua formula Salmasius consilium Principis designari putat. hic vero Lycei Romani Doctores Antecessoresque intellige: neque enim ipsae aedes recte *Collegium* dici possunt.

Museum Kircherianum: ita scribendum, non *Musaeum*; Graeci enim scribunt Μυσειον. El vero Latini reddunt per E aut per I: itaque *Nimpheum* dicunt & *Nymphium*, (3) *Aristoteleum & Aristotelium*, aliaque hujusmodi eadem ratione usurpant. est autem *Museum* quasi Musarum sedes, ut recte hoc nomine appellentur ea loca, in quibus veterum monumenta, studiorum & litterarum caussa, adservamus: nusquam enim habitare libentius splendidiusve possint, quae doctrinarum veluti antistitae & artium praesides habeantur. quamquam Alexandriae quod erat, in alios etiam usus patebat: *τωνδε βασιλειων* inquit Strabo, (4) *μερος εςι και το Μυσειον εχον περιπατον και εξεδραν και οικον μεγαν, εν ῳ το συσσιτιον των μετεχοντων τυ Μυσειυ φιλολογων ανδρων*. cui deinde Claudius Aug. adjecit alterum, quod Claudium dictum est, & ad Graecas, quas ipse scripserat, historias celebrandas instituit, inquit Svetonius, (5) *ut quotannis in altero Τυρρηνικων libri, altero Καρχηδονιακων, diebus statutis, velut in auditorio recitarentur toti a singulis per vices.*

EX

(1) Romae ad Mus. Kirch. in in epistil. portae.
(2) ad Macrian. c. 12.
(3) v. Salmas. ad Gord. III. Capitol. c. 32.
(4) lib. 17. p. 546.
(5) in Claud. c. 42.

CXXXIII. (1)

EX· AVCTORITATE
IOANNIS· FRANCISCI· ALBANI
EPISC· OSTIENS· VELIT· DEC· CARD·
ORDO· POPVLVSQVE· VELITER·
VT· VIAM· APPIAM· TRAIANAM
PROVIDENTIA· PII· VI· PONT·MAX·
POST· IMMEMORABILIS·AEVI·SPATIA· RESTITVTAM
CONSENSV· OPTIMI· PRINCIPIS
MVNICIPIO· CONIVNGERET
VELITERNAM· QVAE· VETVSTATE· INTERCIDERAT
SVBACTO· IVGO· PONTIBVSQ· CONSTRVCTIS
AD· APPIAE· MILLIARIVM· XVIIII·
MVNIENDAM· CVRAVIT

V*iam Appiam Trajanam*: utroque nomine non immerito appellatur ea viae Appiae pars, quam in Pomptina palude ab Appio primum Claudio ſtratam reſtituit Trajanus. magnum enim Trajani opus fuit illud & maximi ſumptus: quamobrem Senatus nummos etiam cudendos curavit, quibus eam viam Trajano deberi teſtaretur. (2) porro & inſcriptio a Grutero edita eſt, (3) in qua legimus VIAM TRAIANAM. APP. PER. BRVTTIOS. SALENTINOS: ut ea quoque Appiae pars, quam Trajanus minore impenſa reſtituerat, de ejus item nomine & *Trajana* dicta eſſe videatur: niſi quod inſcriptionem quidam ſubleſtae fidei habent, ut ut Gudius ſe bis examinaſſe marmor, & cum exemplo contuliſſe tradiderit.

Poſt Immemorabilis Aevi Spatia: teritur utique mannis adhuc via illa, quam majores a Tarracina per fines Privernatium aperuerunt, poſtquam Appiam paludes obruiſſent. verum quo potiſſimum tempore Appia, intercluſo itinere, deſeri coepta ſit, difficile omnino eſt definire. qui Caſſiodorii epiſtolas Regis ſui nomine ſcriptas inter ſe contulerit, paludes quidem a Theodorico exſiccatas ſtatuet anno Chriſtiano DXII. aut proximo ſuperiore. quamdiu tamen illa Pomptini agri ignota atavis ſiccitas perduraverit, majores noſtri memoriae non prodiderunt. unus Procopius ad ſuam uſque aetatem manſiſſe teſtificatur: (4) quippe Gotthos caſtra ibi metatos tradit, quum Vuitigem ſibi Regem optaverunt: additque locum iis idoneum viſum eſſe ad

equos maxime ſuſtentandos: *πεδια γαρ πολλα ενθαυτα εσιν ἱπποβοτα. ρειδε και ποταμος, ὁν Δεκαννοβιον τῃ Λατινων φωνῃ καλυσιν οἱ επιχωριοι.* poſt eum annum, qui fuit Dionyſianae ſupputationis DXXXVII. facilius quis veterem ſcriptorem reperiat, qui ſtagnantem rurſum in paludibus aquam memoret, quam qui aratas eas cultaſque referat: ut recte hic & vere Appia poſt immemorabilis aevi ſpatia reſtituta dicatur, ſitque iterum, ut Martialis olim cecinit, (5)

. . . . *Auſoniae maxima fama viae.*

(1) Via Velit. ad Pontem. p. 123. &c.
(2) Vaill. p. 1. c. 57. t. 2.
(3) p. 199. n. 1.
(4) B. G. l. 1. c. 11.
(5) lib. 9. epigr. 103.

CXXXXIIII. (1)

ANNO. M. DCC. LXXVIIII.
EX. DECRETO. ORDINIS
VIAE. LIMITES
FERIATIS. CIVIBVS
AD. APRICANDVM
PROLATI

FEriatis Civibus; ut *Feriati* dies ſunt, quibus Feriae aguntur, ſic *Feriati* homines dicti, quum otioſi: ut apud Tullium: (2) *Sic illi a negotiis publicis, tamquam ab opere aut temporibus excluſi aut voluntate ſua Feriati.*

Ad Apricandum: Tullius idem de Alexandro, quem Diogenes rogantem ſic admonuerat, *Nunc quidem paullulum a ſole*, (3) ſubjicit, *Offecerat videlicet Apricanti.* & apud Nonium (4) Varro: *Licet videre multos, quotidie hieme in ſole Apricari.* rem eandem Horatius paullo fuſius deſignavit, ubi Maecenatianos attigit hortos: (5)

Nunc licet Exquiliis habitare ſalubribus, atque
Aggere in aprico ſpatiari.

Apricum autem locum eſſe ſcribit Feſtus *a ſole apertum*, additque: *a Graeco vocabulo φρικης appellatur, quaſi Αφρικης, id eſt ſine horrore, videlicet frigoris, unde etiam putatur Africa appellari.* Φριξ enim fremitus maris dicitur, a quo eſt Φρισσω horreſco, & Φρικη horror.

S. P.

(1) Velitris contra portam Romanam.
(2) de orat. l. 3. c. 15.
(3) de Divin. l. 5. c. 32.
(4) c. 2. n. 65.
(5) lib. 1. ſerm. 8. v. 11.

CXXXXV· (1)

S· P· Q· F·
AVCTORE· VRBANO· PARACCIANO
CARD· ARCHIEP· PRINCIPE
EODEMQVE
OB· SOLVM· EMPTVM· OPERIQ· ADTRIBVTVM
ADIVTORE· MVNIFICENTISSIMO
LOCI· MAIESTATI· AVGENDAE
TEMPLOQVE· METROPOL· CELEBRANDO
EGESTIS· ANTIQVAE· ARCIS· RVDERIBVS
SVBACTO· CLIVO
SVBSTRVCTISQVE· MARGINIBVS
VIAM· NOVAM· A· FORO· AD· IVGVM
AERE· COLLATO· STERNENDAM
CVRAVERVNT
ANNO· M· DCC· LXXI·

Loci Majestati Augendae: is est collis media in urbe, cujus in vertice templum maximum situm est. *Loci* autem *Majestas* idem atque amplitudo & dignitas: ut apud Livium de Iovis Capitolini templo scribentem, cujus eam Tarquinius amplitudinem conceperat, (2) *quae digna Deûm hominumque rege, quae Romano imperio, quae ipsius Loci Majestate esset.*

Temploque Metropolitano Celebrando: non omnia vocabula apud antiquos invenire licet; sed tamen *Metropolitanum Nomen* & *Metropolitanam Dignitatem* in Codice leges, (3) vix alio sensu, quam eo, quo nunc Pontificum majorum jura designamus. *Celebrare* autem non modo idem saepe est atque *frequentare*, sed etiam aliquando *efficere, ut multi frequentent*; ut apud Tullium; (4) *Senectuti vero Celebrandae & ornandae quod honestius potest esse perfugium, quam juris interpretatio?*

Antiquae Arcis: quanta olim Firmi arx, & quamdiu fuerit, nuper in patriae suae originibus exposuit (5) Michael Catalanus V· C· idemque fusius in Zanetti opere (6) de monetalibus Italiae officinis, ad quod suam ille symbolam dedit.

Nn 2 OR-

(1) Firmi in summa via·
(2) lib· 1· c· 53·
(3) lib· 11· tit· 21.
(4) de orat· l· 1. c· 45·
(5) part· 1· §· 10· p· 19·
(6) t· 3· p· 33·

CXXXXVI. (1)

ORDO· POPVLVSQVE· MARINENSIS
OB· INTENDENDAM· SONORIS· VIM
ET· PRISTINAM· ASPERITATEM· MITIGANDAM
PECVNIA· COLLATA
IN· AMPLIOREM· FORMAM
CONFLANDVM· CVR·
MARINI· AN· M· DCC· LXXII·

C*Onflandum Curaverunt*: tintinnabulum intellige ex aere magnum, in quo ipſa inſcriptio legitur. inſtrumentum hujuſmodi Martialis *Aes thermarum* appellat: (2) tintinnabulo enim in balneum lavaturi convocabantur. ſed ipſa vox *Tintinnabulum* a Plauto, a Svetonio, & aliis ſaepe uſurpata.

(1) Marini in aere turris. (2) lib. 14. ep. 163.

CXXXXVII. (1)

PIO· VI· PONTIFICE· MAXIMO
PRAFECTVS· ET· CVRATORES· VALETVDINARI
DEPOSITORVM
EX· AVCTORITATE
IOAN· BAPTISTAE· REZZONICI· CARD· PATRONI
SCHOLAM· ANATOMICAM
ARTI· SALVTIS· HVMANAE· PRAESIDI
APERTAM· EXCVLTAMQVE
INSTRVMENTO· OMNI· ORNANDAM· CVRAVERVNT

A*Rti Salutis Humanae Praſidi*: Cornelius Celſus de Medicina: (2) *Id vero quod reſtat, etiam crudele, vivorum hominum alvum atque praecordia incidi; & Salutis Humanae Praeſidem Artem, non ſolum peſtem alicui, ſed hanc etiam atrociſſimam inferre.*

Inſtrumento omni: poetae *Inſtrumenta* etiam dicunt plurali numero; at reliqui Scriptores fere *Inſtrumentum*. Caeſar: (3) *Omni militari Inſtrumento, quod circum ſe*

se habebat, *erepto* , Cato : (4) *Villa Instrumenti magni ne fiet* . Svetonius: (5) *Quum nihil sibi praeter unum Murrhinum calicem ex Instrumento regio retinuerit*. nisi autem constaret, qua de suppellectili sermo esset , apposito indicabant : itaque passim legimus *Instrumentum rusticum*, *piscatorium*, *venatorium*, *balnearium* & hujusmodi.

(1) Romae ad valetud. Jacob.
(2) in praef. p. 11. ed Comin.
(3) B. G. l. 6. c. 29.
(4) R. R. c. 5.
(5) in Aug. c. 71.

CXXXXVIII. (1)

PIO · VI · PONTIFICE · MAXIMO
DOMVS · ROCHIANA · PRAEGNANTIBVS · RECIPIVNDIS
AD · INCREMENTVM · REI · FAMILIARIS
ET · SACRAE · VRBIS · CVLTVM
AEDES · LOCATITIAS · VETVSTATE · DILAPSAS
OPERIBVS · AMPLIATIS
A · SOLO · SVA · IMPENSA · RESTITVIT

D*omus Rochiana*: id est qui Nosocomio Rochiano praesunt. *Domus* enim idem saepe, ac familia vel Secta etiam & Societas. Seneca, (2) *Idem hoc omnes tibi ex omni Domo conclamabunt*, *Peripatetici*, *Academici*, *Stoici*, *Cynici*. in antiquis autem inscriptionibus occurrunt *Domus Gelotiana* , (3) *Domus Augustana*, (4) & hujusmodi : quo nomine Administratorum familia designatur. & *Domus* etiam fecisse aliquid dicitur, ut apud Donium, (5) *Domus C. Valerii Hermaisci Templum Serapis Schola Faustiniana Fecit*. *C. Valerius Hermaiscus Dedic. Id. Dec. Barbaro Et Regulo Cos.* ad apposita vero quod attinet, legito, quae superius inscriptioni tricesimae subjeci.

Aedes Locatitias: id est quae locantur. usurpavit Sidonius: (6) *Mercenariis profecutionibus & Locatitia fatigatione*. exemplum autem ei antiquum defuisse, vix credam; quum aliae ejusmodi παραγωγαι veteribus familiares fuerint : ut illae sunt, *Occupatitius ager* apud Festum, *Missitius praetorianus* apud Svetonium, (7) *Fictitium vinum* apud Plinium (8) *Factitium sal* apud eundem, (9) & alia id genus bene multa apud alios.

AN-

(1) incidenda in fronte aedium ad Mans. Aug.
(2) epist. 29.
(3) Grut. p. 598. n. 7.
(4) id. p. 599. n. 7.
(5) lib. 6. ep. 8.
(6) Cl. 2. n. 10.
(7) in Ner. c. 48.
(8) H. N. l. 14. c. 16.
(9) ibid. l. 31. c. 7.

CXXXXVIIII. (1)

ANTONIVS· LIVI· F· ODESCHALCHIVS
EQVES· HIEROSOL· ABBAS· FVNDIS· CLARAVALLENS· TVENDIS
AD· AGRI· PASCVI· VBERTATEM· ANNVOSQVE· ORYZAE
PROVENTVS· AVGENDOS
FOSSAM· MILLIARIOR· XIIII· ANNO· M· DCC· LXXXI·
INCHOATAM· AQVIS· VNDIQVE· CORRIVATIS
PER· PETRVM· PAREAM· MEDIOLAN· MACHINATOREM
ET· PRAEF· OPER·
INTRA· MENSES· XIIII· PERDVXIT

PRoventus Augendos: erit fortasse, qui addendum putet *Irrigatione*: mendose, ut arbitror; quum vel lippi opus illud praeclarum intuentes visuri sint, quos in usus aqua deducta sit. itaque delenda alii ob inutilitatem contenderent, quae quis tamquam necessaria intrudi mallet.

Machinatorem: sic apud Gruterum leges, (2) *C. Baebio Musaeo Machinatori*: quo nomine veteres non solum, ut Archimedem Livius, (3) *Inventorem ac Machinatorem bellicorum tormentorum* operumque designabant; sed Architectum etiam & Designatorem aedificiorum, villarum, viarum & hujusmodi. audi enim, quemadmodum loquutus sit Tacitus: (4) *Ceterum Nero usus est patriae ruinis, exstruxitque domum, in qua haud perinde gemmae & aurum miraculo essent, solita pridem & luxu vulgata; quam arva & stagna, & in modum solitudinis hinc Silvae, inde aperta spatia & prospectus Magistris & Machinatoribus Severo & Celere, quibus ingenium & audacia erat, etiam quae natura denegavisset, per artem tentare, & viribus Principis illudere.*

Intra menses XIIII. si opus maximum brevissimo temporis spatio absolutum esset, dignum id veteribus visum esse constat, de quo mentio in titulo fieret. legimus sane in C. Cestii pyramide (5) *Opus Apsolutum Ex Testamento Diebus* CCCXXX. tum in antiqua inscriptione, quae Novariae est, (6) *Balineum, Quod Vi Consumptum Fuerat, Ampliatis Solo Et Operibus, Intra Biennium Pecunia Sua Restituit Et Dedicavit*. ac demum apud Fabrettum, (7) aedes ut arbitror, Silvani *Inchoata* dicitur *Antonino Aug. P. P. Dedicata* XV. *Kal. April. Scipione Orphito Et Sosio Prisco Cos.* id

id est anno undecimo imperii Antonini Pii, qui fortasse biennio tantum aut triennio ante *Patris Patriae* nomen susceperat. (8)

(1) in agro Mediolan. (2) p. 642. n. 4. (3) lib. 24. c. 34. (4) Ann. l. 15. c. 42. (5) Grut. p. 185. n. 2. (6) Don. Cl. 2. n. 31. (7) p. 473. n. 23. (8) v. l. 2. de st. insc. p. 302.

CL. (1)

PAVLLVS· MARCELLI· F· LONGIANVS
EQVES· HISPANIENSIS
VELLERE· AVREO· HONORATVS
PATRONVS· ORDINIS· ET· MVNICIPI
AQVAM· LONGIANAM
A· MILLIARIO· III· EXCISIS· MONTIBVS
SVBSTRVCTISQVE· FORNICIBVS
IN· OPPIDVM· IMPENSA· SVA
PRIMVS· ADDVXIT
MAXIMVS· ET· VALENTINIANVS· FILII
FONTE· NOVO· IN· RIVVM· EIVS· IMMISSO
DVPLICAVERVNT

Patronus Ordinis & Municipii: sic apud Gruterum (2) *Patrono Ordinis & Coloniae*. duo autem significantur, primo Longianum e Decurionum primariorum numero esse; tum eundem ipsius municipii, cujus Decurio est, Defensorem esse. de utraque significatione actum a me est in libris *de stilo inscriptionum*. (3)

(1)ficti argumenti. (2) p. 365. n. 2. (3) lib. 1. p. 149. &c.

CLI. (1)

M· VALERIVS· GALLVS
P· LAELIVS· PROSPER II· VIRI
EX· DECRETO· ORDINIS
FORVM· OLITORIVM
PORTICIBVS· TABERNISQVE
CLAVDENDVM· CVRAVERVNT

Forum Olitorium: in veteri kalendario scriptum est, (2) FORVM· HOLITORIVM. at Varro, (3) *Ab olla Olera dicta*: itaque & *Olitorium* scribendum videtur; quod probat Cellarius, at Vossium sequutus, qui *olus* ab *oleo* id est cresco, ductum putat.

EA.

(1) ficti argumenti. (2) Grut. p. 134. v. 1. (3) de LL. l. 4. c. 22.

CLII. (1)

KAROLVS·ET·OCTAVIVS·FRATRES·MOZZONI·BISVSTIANI
DECVRIONES· MEDIOLANENSES
VETERE· PATRIMONIO· ANGELAE·MONETIAE· PROAVIAE
EX· FIDEICOMMISSARIA· LEGE· RECIPERATO
CASTRVM·CARBONAT·AVITAM·MONETIAE·GENT·SEDEM
SVPERIORVM· PATRIAE· PRINCIPVM
FREQVENTI· HOSPITIO· HONESTATAM
IN· CLIENTIVM· NOVORVM· SOLATIVM
SVA· IMPENSA· RESTITVENDVM· CVRAVERVNT
ANNO· M· DCC· LXXXII·

IN *Clientium Novorum Solatium:* Clientes appellavi novos Mozzoniorum ſtipendiarios, quod non alio vocabulo deſignari melius poſſe videantur, qui more hoc noſtro Dominos habent ſibi a Principe praepoſitos. ac mihi rem fere eandem Caeſar ſignificare videtur, quum ait, (2) *Eburones, qui ſunt Trevirorum Clientes:* nam & Treviri communi concilio parebant, penes quod in Galliis ſumma poteſtas & auctoritas erat. (3)

(1) in agro Mediolan. (2) B. G. l. 4. c. 6. (3) ibid. l. 2. c. 2. &c.

CLIII. (1)

ALEXANDER· LVCIANVS· SPINOLA
HORTOS· PENSILES· A· MAIORIBVS
SIBI· ET· QVI· PRIMI· IN· FAMILIA· NASCERENTVR
LIBERIS· POSTERISQVE· RELICTOS
QVVM· VETVSTATE· DILABERENTVR
IN· AMOENIOREM· FORMAM· RESTITVIT
IDEM· ITV· AMBITVQVE· DOMVS
FORENSI· ACTIONE· VINDICATO
IVDICISQVE· SENTENTIA· IN· CODICEM· RELATA
AEDES· AVITAS· OPERIBVS· AMPLIATIS· REFECIT
ANNO· M· DCC· LXXVIII·

ITu *Ambituque Domus:* leges apud Gruterum, (2) *Et Ad Id Monumentum Itum, Aditum, Ambitum Atque Hauſtum*. eſt autem *Itus* jus eundi, *Ambitus* circumeundi: *ab eoque*, inquit Varro, (3) *duodecim tabularum interpretes Ambitum*

bitum parietis circumitum esse describunt. de hoc Festus accurate: *Ambitus proprie dicitur inter vicinorum aedificia locus duorum pedum & semipedis ad circumeundi facultatem relictus*.

(1) Genuae. (2) p. 1081. n. 1. (3) L. L. l. 4. c. 4.

§. III.

INDICES LOCORVM PVBLICORVM ET PRIVATORVM

CLIIII. (1)

M. HORTENSIVS. VITALIS II. VIRI. QQ.
L. FLAVIVS. CRISPVS
AREA. IN. PVBLICVM. RESTITVTA
PARIETES. A. MARCO. CASSIANO
INAEDIFICATOS. DEMOLIRI. IVSSERVNT
CLAVDIVS. LVCCEIVS MAGISTRI. FONTANI
AVRELIVS. ROLLIANVS
AQVAM. PVBLICAM. IN. PRIVATVM
AEDIFICIVM. EIVS. FLVENTEM
CAVSSA. COGNITA. ADEMERVNT

M*agistri Fontani*: id est Curatores fontium. hac nempe formula appellantur in veteri inscriptione apud Fabrettum, (2) quae in Exquiliis ad Aggerem Servii reperta est. his autem paruisse puto, qui in alia inscriptione apud eundem (3) *Fontani* dicuntur, & Collegium fuisse videntur multorum sodalium, quum his senos Magistros praefuisse legamus.

(1) ficti argumenti. (2) p. 332. n. 495. (3) p. 278. n. 170.

CLV. (1)

QVAE. VITELLIORVM. ESSE. MANCIPIO. DICIMVR
VSV. IAM. SVMVS
AEDES
D. N. PII. VI. PONT. MAX. OPTIMI. PRINCIPIS

M*ancipium & Usus* opponuntur: quo pertinet Lucretii versus, (2)

Vitaque Mancipio nulli datur, omnibus Usu.

item ille Curii lusus ad Tullium scribentis, (3) *sum* χρησει μεν *tuus*, κτησει δε *Attici nostri. ergo fructus est tuus, mancipium illius.*

Oo LV.

(1) Tarracinae prope portam Roman. (2) l. 3. v. 985. (3) Fam. l. 7. ep. 29.

CLVI. (1)

PRivatum dicitur, quod proprium est nec commune cum aliis. itaque Horatius de veterum Romanorum opibus ait, (2)

Privatus illis census erat brevis,
Commune magnum.

& Tullius de justitiae munere, (3) *Vt communibus utatur pro communibus, Privatis ut suis.* itaque hic paucis significatur, Aureliani Domum non servire.

(1) ficti argumenti. (2) l. 2. od. 15. v. 13. (3) de off. l. 1. c. 7.

CLVII. (1)

VOcabulum amavit hoc Cicero, usupavitque saepius, ut suam, utque Attici sui bibliothecam designaret. sic enim ad Atticum scribens loquutus est: (2) *Epigrammatis tuis, quae in Amaltheo posuisti, contenti erimus:* quae nimirum Atticus ibidem de Tullii laudibus inscribenda curaverat; addit enim: *praesertim quum & Chilius nos reliquerit, & Archias nihil de me scripserit.* tum in eadem epistola, *Velim*, inquit, *ad me scribas, cujusmodi sit Αμαλθειον tuum, quo ornatu, qua τοποθεσια, & quae poemata quasque historias de Αμαλθεια habes, ad me mittas.* in alia vero de ipso Attico, cui Sicyonii pecuniam debebant, sic ludit: (3) *Ego enim te arbitror, caesis apud Amaltheam tuam victimis, statim esse ad Sicyonem oppugnandum profectum.* idem rursus alia in epistola, (4) *Amalthea mea te expectat & indiget tui.* utroque enim modo illi placuit, *Amaltheum* & *Amalthea*. ante illum Sotion Peripateticus, ut auctor est Gellius, (5) librum multae variaeque historiae Κερας Αμαλθειας inscripserat, quod *Cornu Copiae* Latini reddunt; retulitque ad pervulgatam Caprae Amaltheae fabulam, quod liber ejus ob rerum varietatem similis quodammodo Cornu copiae videretur. ceterum Tullius quum bibliothecam *Amaltheum* dixit, fortasse ipsam nominis originem spectavit, quod ab Αμαλθευω id est *Dito* aut *Nutrio* duci potest, ut Bibliothecae quammaxime conveniat.

QVOD

(1) titulus bibliothecae.
(2) lib. 1. epist. 16.
(3) lib. 1. epist. 12.
(4) lib. 2. epist. 1.
(5) N. A. l. 1. c. 8.

CLVIII. (1)

QVOD· AGRI· EST· A· RIVO
AD· FLOVIVM· INTER· DVOS
AGGERES· MVNITOS· VERVBVS
FVNDVS· M· COCCEII
M· F· TOLENTINATIS
IVGERVM· TRIGINTA
ITER· ACTVS· DEBETVR· NEMINI

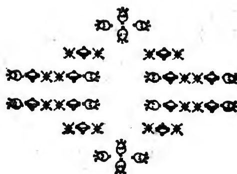
M*Vnitus Verubus*: non bene nuper qui Riccardiorum marmora a censoria Maffeji nota vindicavit, inter *vallum* & *veru* hoc statuit discrimen, (2) ut *vallus* e ligno, *veru* nisi e ferro nullum sit. nam *Verubus transuta salignis exta*, dixit Ovidius, (3) *Stellio in ligneis Verubus inassatus*, Plinii verba sunt: (4) & apud Virgilium legimus, (5)

Pinguiaque in Verubus torrebimus exta colurnis,

id est e corylo arbore.

Iter, *Actus*: praediorum hae rusticorum servitutes appellantur: *Iter*, inquit Vlpianus, (6) *est jus eundi, ambulandi homini, non etiam jumentum agendi*: *Actus est jus agendi vel jumentum vel vehiculum*.

(1) ficti argumenti.
(2) p. 233.
(3) l. 3. Fast. v. 363.
(4) H. N. l. 30. c. 10.
(5) Georg. l. 2. v. 396.
(6) l. 1. D. de serv. pr. rust.

CLVIIII· (1)

IOAN· ANTONIVS· MARIA· KAR· F· BENEVELLVS
V·C· CANONIC·ARCHIPRESB·SACRI·CIVILISQ·IVRIS·CONSVLTVS
ANNO· LXX· AETATIS· SVAE
ARCHIPRESBYTERO· ALBENSIVM· POMPEIANORVM·QVI
PRIMVS· IN· EIVS· LOCVM· FACTVS· ESSET· QVIQVE
DEINCEPS· ALTER· POST· ALTERVM· CREARENTVR
DICERENTVRVE· AEDES· SVAS· ET· BIBLIOTHECAM
CVM· REDITV· ANNVO· FVNDI· VECTIGALIS
TESTAMENTO· LEGAVIT· AB· HEREDIBVS· IN· EAS
CONDICIONES· Q· I· S· S·
QVAS· AEDES· QVAMVE· BIBLIOTHECAM· CVM·REDITV
ANNVO· FVNDI· VECTIGALIS· ARCHIPRESBYTERO
ALBENSIVM· POMPEIANORVM· IN· PERPETVVM·DARI
ADSIGNARI· VOLO· EA· OMNIA· TIBI· KAROLE
MARIA· TIBIQVE· KAROLE· FELIX· ET· TIBI
INNOCENTIA· MARIA· IOSEPHI· LVDOVICI· FRATRIS
MEI· FILIIS· OPTIMIS·CARISSIMISQVE·QVOS· HEREDES
MEOS· INSTITVI· DO· TRADOQ· FIDEIQVE·VESTRAE
COMMITTO· VTI· SVPERSTITIBVS· VOBIS· OMNIBVS
AVT· SINGVLIS· IN· MANCIPIO· VESTRO· VSVQVE
SIENT· NEVE· CVIPIAM· QVID· DE· IIS· QVAE· IN
TESTAMENTO· MEO· LEGATA· HABEAT· REPETENDI
VSVRPANDI· PERCIPIENDIVE· IVS· SIET
AT· QVANDOCVMQVE· VOS· DEVS·EX·HOMINVM·VITA
MIGRARE· SINGVLOS· IVSSERIT· TVM· EA· OMNIA
AD·ARCHIPRESBYTERVM·ALBENSIVM· POMPEIANOR·
PERVENIRE· HAC·LEGE· VOLO· VTI· BIBLIOTHECAM
IS· MEAM· PRESBYTERIS· COLLEGISQVE· SVIS· ET· IIS
QVI· ORDINE· SACRO· CENSEANTVR· STVDIORVM
CAVSSA· PATERE· SINGVLIS· NE· GRAVETVR·LIBRVM
IDEM· LIMINE· VLLVM· EFFERRI· NE· PATIATVR
ACTVM· XIII· KAL· MART· ANNO· M· DCC· LXX·
ALLIANA· TABELLIO· ROGATVS· EDIDIT

F*undi Vectigalis*: fundos agrosque *Vectigales* dicebant veteres, qui in perpetuum locantur: *id est hac lege*, inquit Paullus jurisconsultus, (2) *ut tamdiu pro illis vectigal pendatur, quamdiu neque ipsis, qui conduxerint, neque his, qui in locum eorum successerunt, auferri eos liceat*.

Legavit Ab Heredibus: nempe ut ab heredibus acciperent, non ab ipso testatore. sic apud Tullium: (3) *Vxori testamento legat grandem pecuniam a filio, si qui natus esset: ab secundo herede nihil legat*.

Rogatus Edidit: formula est, quam & in papyris leges, quas Maffejus vulgavit. (4) *Deusdedit Exceptor civitatis suae his gestis edidit rogatus*. hic autem *Edere* est, ut Vlpianus scripsit, *copiam describendi facere, vel in libello complecti & dare vel dictare*. (5)

(1) Albae Pompejae. (2) l. 1. D. si ager vect. (3) pro Cluent. c. 12. (4) Diplom. p. 159. (5) l. 1. D. de edendo.

CLX. (1)

CAESAR· PICVS
CANONICVS
ANNO· M· D· LII·
IN· HONOREM
SANCTI· NICOLAI· MAGNI
FVNDOS· SVOS· COLLEGIO· CANONICORVM
TESTAMENTO· LEGAVIT
ET· EX· EORVM· REDITV· DIVISIONEM· QVOTANNIS
VIRITIM· DARI· HAC· LEGE
VOLVIT
VT· QVARTO· QVOQVE· PER· HEBDOMADEM· DIE
QVI· PROFESTVS· ESSET
SACRVM· SINGVLI· IN· TEMPLO
FACERENT

D*ivisionem Quotannis*; ipsae res, quae dividerentur, *Divisiones* interdum a Latinis dictae. Marcellus jurisconsultus, (2) *Quum quidam Decurionibus Divisiones dari voluisset die natalis sui*. & apud Muratorium, (3) *Decurionibus, Augustalibus Epulantibus & Populo Viritim Divisionem Dedit*.

MAT.

(1) Fabriani in porticu aedis Nicol. (2) l. 33. t. 1. D. l. 25. (3) p. 1106. n. 6.

CLXI. (1)

MATTHAEVS· ISAIA· V· C·
CANONICVS
ANNO· M· DC· LXV·
TEMPLVM
SANCTI· NICOLAI· MAGNI
QVOD· VIVENS· INSTRVMENTO· ARGENTEO
PECVNIAQVE· IN· ORNAMENTVM· DATA
EXCOLVERAT
MORIENS· HEREDITATE· TESTAMENTO· TRANSMISSA
DITAVIT
VTI· EX· BONORVM· SVORVM· VECTIGALI
SACRA· SINGVLIS· ANNIS
PRO· PORTIONE· FIERENT

P*Ro Portione* : id est, ut plura fierent, si majus; pauciora si minus vectigal esset. sic apud Tullium : (2) *Nunquam in Sicilia frumentum publice est emptum, quin Mamertinis pro portione imperaretur*.

(1) Fabriani in porticu aed. Nicol. (2) Verr. l. 5. c. 21.

CLXII. (1)

NICOLAVS· QVIRINVS· V· C·
CANONICVS
ANNO· M· DCC· XXV·
PECVNIAM· E· PATRIMONIO· DEMENSOQVE
SVO· SANCTE· CONTRACTAM
TESTAMENTO· LEGAVIT
EX· QVA· TEMPLVM
SANCTI· NICOLAI· MAGNI
DE· COLLEGARVM· SENTENTIA
OPERE· CVLTVQ· SPLENDIDIORE· EXORNARETVR

D*Emensoque suo* : scribitur & *Dimensum*. est autem quod Graeci Σιτομέτριον appellant, sive id, quod in mensem aut annum alimentorum nomine perci-

cipimus. de Hadriano Spartianus: (2) *Senatoribus, qui non vitio suo decoxerant, patrimonium pro liberorum modo senatoriae professionis explevit, ita ut plerisque in diem vitae suae Dimensum sine dilatione praestiterit.* porro *Demensum* proprie de quaternis frumenti modiis dicebant, quos servi in mensem accipiebant. Terentius: (3)

Quod ille unciatim vix de Demenso suo
Suum fraudans genium, comparsit miser.

(1) Fabriani in porticu aed. Nicol. (2) in Hadr. c. 7. (3) Phorm. n. 9.

CLXIII. (1)

NICOLAVS· ANT· F· GIOBBES
DOMO· ROMA
IN· HONOREM· MARIAE· SANCTAE· LORETANAE
ET·IN·MEMORIAM·ANGELI·KARMELITAE·VIRI·VENERAB·
OMNEM· SVBSTANTIAM· SVAM
AB· EXCESSV· ANGELAE· ALBVTIAE· VXSORIS
AD· TEMPLVM· DOMVMQ· HOSPITALEM· ANGELIANAM
PERTINERE· TESTAMENTO· VOLVIT
EAMQVE· REM· SAXSO· INSCRIBI· IVSSIT
GVLIELMVS· PALLOTTA· CARD· PATRONVS
EX· AVCTORITATE· PII· VI· PONT· MAX·
CONDITIONES· TESTAMENTARIAS
EXPLICATIS· ONERIBVS· IN· PERPETVVM· MODVM
CONSTITVIT
ANNO· M· DCC· LXXXI·

Domo Roma: raro veteres in hujusmodi inscriptionibus patriam enunciabant; sed ea erat caussa, quod auctores monumentorum saepe ob gestos magistratus, aut ob collegia, in quae cooptati essent, indidem esse apparebat, ubi inscriptiones prostabant. vix tamen omisere, si ad milites pertinerent, quod hi non modo ex omni Italia, sed etiam ex provinciis legerentur, nec eorum nomina illustria & populo nota essent. res exemplis non indiget, quae apud Gruterum aliosque passim occurrunt.

L. AN.

(1) Romae via Lateran.

CLXIIII. (1)

L. ANTONIVS. M. F. BALBVS. V. C.
IN. MEMORIAM. OCTAVIAE. RESIANAE. SVAE
SCVTAT. X. M. DCCC. N. REI. PVBLICAE. FIRMANAE
QVI. AD. SCVTAT. XII. M. N. PERDVCERENTVR
ET. FVNDVM. RESIANVM. TESTAMENTO. LEGAVIT
VT. EX. REDITV. EORVM. IN. PERPETVVM
PVERI. XXXX. E. PLEBE. VRBANA
QVI. NEQVE. MINORES. ANNIS. SEPTEM
NEQVE. MAIORES. ANNIS. DECEM. CAPTI. SINT
IN. ANNOS. OCTO. SINGVLI. ALANTVR. INSTITVANTVR

S*cutat.* X.M.DCCC.N. Scutatos decem millia octingentos nummos. sic apud Livium leges, (2) *Et Philippei nummi aurei quatuordecim millia quingenti quatuordecim*. genitivo enim casu tum solum Latini res numeratas efferebant, quum *Millia* numero integra essent, ut apud eundem: (3) *Signati Argenti octoginta quatuor millia fuere Atticorum*. nummum autem *Scutatum* appello, qui Iuliis constat decem, a scuto, quod in eo effictum est, ut a biga & victoria bigatum & victoriatum Latini suos nominaverunt.

(1) ficti argumenti. (2) l. 34. c. 52. (3) ibib. paullo ante.

CLXV. (1)

PIO VI. PONT. MAX.
IOAN. THOMAS. GALLARATIVS
EPISC. PARIVS
POSTREMA. GHISLIERIORVM. NATVS
CIDARIM. PVRPVREAM
EXVVIAS. SACRAS. AVGVSTAS
PII. V. PONTIFICIS. MAXIMI
A. MAIORIBVS. ACCEPTAS
ADFINI. CVLTORI. SECTATORI
DECESSORIS. SANCTISSIMI
DONVM. DAT

C*idarim Purpuream*: Curtii verba sunt: (1) *Cidarim Persae regium capitis vocabant insigne: hoc caerulea fascia albo distincta circumibat*. at haec Hieronymi

mi, (3) *Cidaris enim insigne Pontificis est: corona, hoc est diadema, Regis indicium*. & a Hieronymo non dissentit Hesychius, cui *Cidaris* est περιδεμα κεφαλης, η εκ της τριχος υφασμα, ητοι ειδος καμηλαυκιυ, ὁ και τιαρα νουται. addit enim, τινεςδε Κιδαριν λεγουσι περικρανιον πιλινον, η ϛεφανον, η φακιολιον, η πιλον βασιλικον Περσων, η ϛροφιον, ὁ οἱ Ιερεις φορυσι. recte igitur & pileus Pontificis Maximi *Cidaris* appellatur.

(1) In arcula dono data. (2) lib. 3. c. 3. (3) in Ezechiel. l. 7. c. 21.

CLXVI. (1)

IOSEPHVS· CASTELLVS
CARDINALIS
PEAEF· SACRI· CONSILII
CHRISTIANO· NOMINI
PROPAGANDO
PICTVRATA· DVO· LINTEA
EFFIGIE· PRAESTANTIA
IESV· SERVATORIS
EXANIMI
ET· MARIAE· VIRGINIS
DEVM· INFANTEM
DEXTRA· GESTANTIS
QVAE· VIVENS
HABVIT· CARISSIMA
IANVARIO· SANCHEZIO
LVNEN· ARAGON·
AMICO
PIGNVS· AMORIS· VLTIMVM
TESTAMENTO
LEGAVIT

IANVARIVS· SANCHEZIVS
LVNEN· ARAGON·
IN· HONOREM
IESV· DEI· SERVATORIS
SANCTAEQVE· VIRGINIS
DEI· PARENTIS
ATQVE· IN· MEMORIAM
IOSEPHI· CASTELLI
CARDINALIS
VIRI· OPTIMI
PIENTISSIMI
PICTAS· IMAGINES
QVAE· SIBI· LEGATO
OBVENERE
SEPTO· AC· FASTIGIO
CLVSAS
ET· SACRO· CVLTV
EXORNATAS
LIBENS· MERITO
DEDICAVIT

P*icturata Duo Lintea*: picturas plerique *Tabulas* indiscriminatim appellant, sive ligno inductae fuerint, sive illitae telae. atqui Latini illi veteres pictorem in tela pingentem viderant nullum, & quas dicebant *Tabulas pictas*, tabulas re vera esse intelligebant. itaque Tullius, quum peristromata etiam attingere vellet,

 sic

sic est loquutus: (2) *Nego ullam picturam neque in Tabulis neque textilem fuisse, quin conquisierit*. quare *Picturae*, quae in linteis sint, recte appellentur, *Tabulae* non item, si veterem scribendi consuetudinem sequi libet.

(1) in arula cubiculari. (2) 6. Verr. c.1.

CLXVII. (1)

D· N· MARIAE· SANCTAE· GENETRICIS· DEI
QVAM· CONCA· EQVES· PINXIT· TABVLAM
HAEC· ANTEA· IN· SACRIS· EXPEDITIONIBVS
LATIOS· OBIBAT· AGROS
NVNC· IERANI· SEDEM· HABET· SANCTA· AVGVSTA
SVPPLICIS· PRAESIDIVM· PATRIAE
AT· EXEMPLAR· EIVS· PIO· VI· PONT· MAX·
QVANDO· IDEM· OLIM· VENERATVS· EST
HOCCE· DEDICAT· PVBLICE
ORDO· ET· POPVLVS· IERANENSIS

S*Acris In Expeditionibus*: militare hocce vocabulum, quo iter maxime belli caussa susceptum designatur, ad res quoque alias significandas non nemo Latinorum translulit. haec sane Plinii sunt verba: (2) *Apes noctu deprehensae in Expeditione, excubant supinae*. licuit igitur & mihi *Expeditiones* appellare itinera & labores populorum erudiendorum atque conformandorum caussa susceptos: quemadmodum veteres dixere, *Bellum indicere Philosophiae, suscipere aeternum Bellum cum improbis*, & similia, quae de militia & bellicis artibus dicta esse, nemo existimet.

(1) ad Effigiem S. Virg. (2) H. M. l. 11. c. 8.

CLXVIII. (1)

MARIVS· ET
CLAVDIANVS FRATRES· ORATAE
MAGISTRI· SODALIVM· ANTONIANORVM
ANNO· I·
TABVLAS· DVAS· RAPHAELIS· SANCI· MANVS
DEIQVE· PVERI· ARGVMENTO· NOBILES
OB· HONOREM· MAGISTERI
IN· DEDICATIONE· SCHOLAE
COLLEGIO· DONVM· DEDERVNT

S*Ancii Manus*: id est opus sive picturam; sic nempe & veteres loquuti: Petronius, (2) *Zeuxidos manus vidi nondum vetustatis injuria victas*. Statius, (3) *Vidi*

Vidi artes veterumque manus, variisque metalla
Viva modis.

(1) ficti argumenti. (2) in Satyr. c. 83. (3) l. 1. Silv. 3. v. 47.

CLXVIIII.

(1)

M· ANTONIVS· CASSIANVS
IN· MEMORIAM
EVGENI· PATRIS· SVI
SIGNA
IVSTITIAE· ET· PACIS
PROPLASMATA
ALEXANDRI· ALGARDI
COLLEGIO· LVCANO
PICTORVM· ET· STATVARIORVM
DONVM· DEDIT

PRoplasmata: Varronis ipsius vocabulum esse videtur, de quo Plinius, (2) *Idem*, inquit, *magnificat Arcesilaum L. Luculli familiarem, cujus Proplasmata pluris venire solita artificibus ipsis, quam aliorum opera*. porro *Exemplaria* etiam dicebantur: nam idem addit: *Octavio Equiti Romano Cratera facere volenti, Exemplar e gypso factum talento*.

(1) ficti argumenti. (2) H. N. l. 35. c. 12.

CLXX.

(1)

AVE
PARTHENIA
VIRGO· MARTYR
IOSEPHVS· MARIANVS· PARTHENIVS
SACRI· OSSA· CORPVSCVLI
CVM· PHIALA· SANGVINIS
IN· ARENARIIS· PRISCILLAE
AD· VIAM· SALARIAM· REPERTA
COLLEGIO· PIENTISSIMO
VIRGINVM· THERESIANORVM
DONVM· ROMA· MISSVM
PRIVO·IN·SACRARIO·PROPRIVM·DICAVIT
SANCTAE· PRAESIDIVM· DOMVS

IN *Arenariis Priscillae*: diu ante Christianum nomen multae circa urbem criptae fuere, quas ab egesta arena *Arenarias* appellabant: meminit inter alios

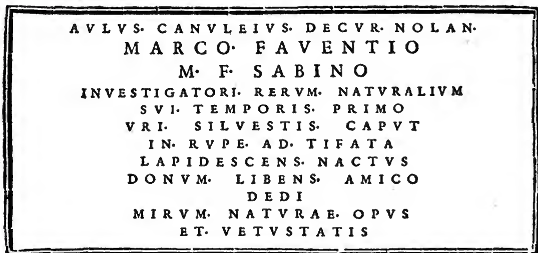
 Tul-

Tullius, ubi Asinii Larinatis caedem attigit: (2) *Asinius autem brevi illo tempore, quasi in hortulos iret, in Arenarias quasdam extra portam Exquilinam perductus, occiditur*. loca hujusmodi subterranea perfugium postea Christianis in communi periculo patuerunt; & quia ibidem mortuos componebant, Coemeteria appellata: de quibus haec habet Hieronymus: (3) *Dum essem Romae puer, & liberalibus studiis erudirer. solebam cum ceteris ejusdem aetatis & propositi diebus Dominicis sepulcra Apostolorum & Martyrum circuire, crebroque cryptas ingredi, quae in terrarum profunda defossae, ex utraque parte ingredientium per parietes habent corpora sepultorum, & ita obscura sunt omnia, ut propemodum illud Propheticum compleatur*, Descendunt in infernum viventes; *& raro desuper lumen admissum horrorem temperet tenebrarum: ut non tam fenestram, quam foramen demissi luminis putes: rursumque pedetentim acceditur, & coeca nocte circumdatis illud Virgilianum proponitur*, (4)

Horror ubique animos simul ipsa silentia terrent.

(1) Fani Fortunae in coenobio.
(2) pro Cluent. c. 13.
(3) ad c. 40. Ezechiel.
(4) Aen. l. 2. v. 755.

CLXXI. (1)

AVLVS. CANVLEIVS. DECVR. NOLAN.
MARCO. FAVENTIO
M. F. SABINO
INVESTIGATORI. RERVM. NATVRALIVM
SVI. TEMPORIS. PRIMO
VRI. SILVESTIS. CAPVT
IN. RVPE. AD. TIFATA
LAPIDESCENS. NACTVS
DONVM. LIBENS. AMICO
DEDI
MIRVM. NATVRAE. OPVS
ET. VETVSTATIS

AD *Tifata*: Montem, qui Capuae imminet, *Tifata* veteres appellabant, de quo saepe Livius & Silius mentionem fecerunt. templa in eo bina fuisse accepimus Dianae & Iovis Tifatini, de quibus alias a me actum est. (2)

ATHA-

(1) adsciti argumenti.
(2) v. l. 1. de st. inscr. p. 100.

CLXXII. (1)

ATHANASIVS· KIRCHER
DOMO· FVLDA
MATHEMATICVS· AETATIS
SVAE· PRAESTANTISSIMVS
AD· INGENIA· HOMINVM
PRAECLARIS
ARTIBVS· IMBVENDA
MVSEVM· CVI· NOMEN· ET
FAMAM· FECIT
INSIGNIBVS·VETVSTATIS
RELIQVIIS
ET· MIRANDIS· NATVRAE
MVNERIBVS· INLATIS
PRIMVS· SVA· IMPENSA
CONSTITVIT
IDEMQVE· INVENTIS· SVIS
AVXIT
SCRIPTIS· ILLVSTRAVIT
PHILIPPVS· BONANNVS
CONTVCIVS· CONTVCCIVS
PRAEFECTI
ALTER· ORNATV· VARIO
ALTER· VETERVM
MONVMENTIS· EXCOLVIT
LITTERIS· VTERQVE
CELEBRARVNT
IOAN· BAPTISTA· TOLOMEVS
CARDINALIS
ANNVA· PECVNIA
IN· TVITIONEM· LEGATA
AB· INTERITV· ADSERVIT

BENEDICTVS· XIIII·
PIVS· VI·
PONTT· MAXX·
REX· POLON· FRIDERICVS
AVGVSTVS· III·
MVSEVM·MVNIFICENTIA·SVA
DITAVERVNT
QVIQ· INFRA· SCRIPTI· SVNT
VV· CC·
ALII· ALIA· VETERVM
SVPELLECTILE
ORNAMENTISQ· EX· GEMMA
AVRO· ARGENTO
ITEM· SIGNIS· AEREIS
MARMOREISQVE
INSTRVXERVNT
NOBILITARVNT
ALEX· GREGORIVS
CAPPONIVS
ALFONSVS· DONNINVS
LEO· STROZZIVS
PROSPER· MOLARA
FRANCISC· FICORONIVS

Io.

LOcus consulto relictus est nominibus adscribendis munificorum virorum, quicumque Museum subinde locupletaverint: quibus jam praeivit, primosque honores occupavit vir eminentissimus Franc. Xaverius Zelada Cardinalis; qui quum domi insignem omnis generis gazam in Museo suo dedicarit, eamque in dies augeat, exornet; eo tamen hoc quoque alterum studio excolit amplificatque, ut non tam Restitutor, quam Conditor appellandus sit. quod quidem testis dico & confirmo: opera enim ille mea aut consilio in monumentis omnibus & praeclara veterum supellectili ordinanda atque ornanda uti voluit.

(1) Romae ad introitum Musei.

CLXXIII. (1)

PIO· VI· BRASCHIO
PONTIFICE· MAXIMO
IOAN· PETRVS· KAR· F· CAMPANA
CVRATOR· PIGNORIBVS· RECIPIVNDIS
AEDES· CVM· AREA· AMBITVQVE· OMNI
NVPER· PAVLLI· A· CHRISTI·PASSIONE·VIRI·PIENTISSIMI
INCOLATV· HONESTATAS
LEGIBVSQVE· AB· EO· FAMILIAE· SVAE· IBIDEM· DATIS
POSTERITATI· MEMORANDAS
POST· MIGRATIONEM· EIVS· EMIT
ET· MACERIA· RESTITVTA· HORTISQVE· INSTRVCTIS
REFECIT

A *Christi Passione*: quid hoc est? inquies: num Latinorum quispiam, quid sibi ista velint, si legeret, explicare posset? haereret fortasse; vix tamen, rem edoctus, meliora proferret. quin & hoc, opinor, daret, vix alia significatione dixisse Livium, *Turnus Herdonius ab Aricia*: (2) & Tullium, *Nostri, inquam, illi a Platone & Aristotele moderati homines*. (3) jam pro *Passione* Tullianum vocabulum est *Perpessio*, sed tamen non solitarium; sic enim usurpatur, *Laborum Perpessio*, (4) *Perpessio dolorum*: (5) itaque hic quadrat magis *Passio* absolute, quam vocem Christianorum scriptorum vetustissimi usurparunt, quamque in iis etiam carminibus legimus, quae Cornelio Gallo tribuuntur. (6)

AN-

(1) Romae incidenda ad hortos Coelimont.
(2) lib. 1. c. 50.
(3) pro Mur. c. 30.
(4) de inv. l. 2. c. 54.
(5) de fin. l. 1. c. 15.
(6) eleg. 5. v. 42.

CLXXIIII. (1)

QVORVM· NOMINA· SVBSCRIPTA· SVNT
II· AD· ODEVM· ET· SVBSELIARIVM
IN· AREA· PVBLICA
CONSTRVENDVM
PECVNIAM· CONTVLERVNT
ET· EX· DECRETO· ORDINIS
PRIMI· LOCA· SINGVLI· QVATERNA
SIBI· POSTERISQVE· SVIS· EXTRA· SORTEM
OPTAVERE
MOENIANO· I·
DECVRIONES
SEXTVS· AVIOLA· MARCVS· PANSA
LVCIVS· AVIENVS· CAIVS· FABVLLVS
QVINTVS· ANVLINVS· FLAVIVS· MERVLA
MOENIANO· II·
CORPORATI· CIVES· ORD· II·
AVRELIVS· FESTVS· POMPONIVS· MELA
FAVSTVS· CLAVDIANVS· LIVIVS· ABENNA
MOENIANO· III·
NEGOCIATORES· FRVMENTARII
ANTONIVS· GALBA· LVCAS· ALBINVS
PAVLLVS· LIVINEIVS

O*deum & Subseliarium* : plura in urbe Odea fuisse constat, quae instar ejus facta putantur, *quod*, ut ait Vitruvius, (2) *Athenis Pericles columnis lapideis disposuit, naviumque malis & antennis e spoliis Persicis pertexit*. hujus descriptionem apud Plutarchum (3) accuratam invenies. porro in his certamina musica spectabantur, quae Romae a Neronis aetate frequentari coepta. nomen unde sit ductum, exponit Suidas : Ωδειον εν Αθηναις ωσπερ θεατρον · · · · εις το επιδεικνυσθαι την μουσικην. δια τουτο γαρ και Ωδειον εκληθη απο της ωδης. utinam vero hujusmodi aedificia nostris quoque temporibus haberemus ! quo scilicet musicorum greges, quum theatra silent, concedere possent : quique cantu & fidibus delectantur, feriati homines, locum ad conveniendum haberent publicum, ubi garrire sine noxa, & colludere nulla piorum offensione possent.

Subseliarium, ante ignotum Grammaticis vocabulum, nuper in censum venit e veteri lapide ad Centumcellas reperto, in quo legimus, *Curiam*, *Tabularium*, *Scaenarium*, *Subseliarium Loco Privato De Sua Pecunia Castronovanis Faciunda Coeravit*. sedes autem, ut apparet, sive theatri loca designat.

QVO-

(1) ficti argumenti. (2) lib. 5. c. 9. v. Svet. in Domit. c. 5. (3) in Pericl. p. 160. A.

CLXXV·

(1)

ANNO· M· DCC· LXXVIIII·
KAL· OCTOBR·
OCTAVIO· M· F· BLANDO· MANCIPI· VIAR·
AREAM· RVDERIBVS· COMPLETAM
IN· PLANITIEM· REDIGENDAM· LOCAVIT
DECIVS· QVINTINVS
CVRATOR· OPER· PVBL· IDEMQ· PROBAVIT

M*ancipi Viarum* : sic apud Gruterum (2) *Mancipi Viae Appiae* : & eadem fere significatione alii *Mancipes Balnearum*, (3) *Mancipes Officinarum Aerariarum* (4) dicti sunt. est autem *Manceps* redemptor operis faciendi, item conductor mercenariorum & operariorum, quaestus caussa : (5) & qui officinas conducit aut agros eadem de caussa · (6)

(1) ficti argumenti ·
(2) p.622. n.2· v· Tacit·ann. l· 3·c· 31·
(3) Reines· Cl·1· n. 120·
(4) Don. Cl· 8· n· 16.
(5) v· Svet. in Vesp· c· 1·
(6) v· Plin· l· 3· ep· 29· & senior· H·N. l·10· c·43·

CAP·

CAPVT V.

ELLOGIA

§. I.

ELLOGIA CAELITVM SANCTORVM

CLXXVI. (1)

ATHANASIVS. SANCTVS
PATER. ET. DOCTOR. ECCLESIAE
PONTIFEX. MAIOR. ALEXANDRIN.

CONCILIO. NICAENSI. DIACONVS. INTERFVIT
PERPETVVMQVE. CVM. ARIANA. FACTIONE
BELLVM. SVSCEPIT. IN. PONTIFICATV
OB. CATHOLICAM. PROFESSIONEM. CONVICIIS
IMPROBORVM. APPETITVS. ET. IN. IVDICIVM
CALVMNIA. INSTRVCTA. VOCATVS. INSIDIIS. ETIAM. AD
CAEDEM. PARATIS. SAEPE. LATITARE. COACTVS
ORBEM. TERRARVM. EXSVL. PERAGRAVIT
EXEMPLVM. VBIQVE. INNOCENTIAE. ATQVE. CONSTANTIAE
MAXIMAE. INTER. CVRAS. ALEXANDRINIS. SVIS
SANCTISSIME. PRAEFVIT. ANNOS. SEX. ET. QVADRAGINTA
MAGNVS. DIVINARVM. LITTERARVM. INTERPRES
EGREGIVSQVE. VETERIS. DOCTRINAE. ATQVE. IVRIS
PROPVGNATOR HABITVS. EST

HVIC. ECCLESIA. VNIVERSA
IN. SACROSANCTIS. CONCILIIS
SVMMAE. INTEGRITATIS. VERAEQVE. SENTENTIAE
TESTIMONIVM. TRIBVIT

P*ontifex Major*: quum ſummum religionis & ſacrorum magiſtrum antiqua formula *Pontificem Maximum* jamdiu appellemus; quidni, quos ab ejus honore proximos agnoſcimus, & dignitate ceteris, qui *Pontifices* audiunt, majores ſunt, veteri item appellatione *Pontifices Maiores* nominemus? neque enim raro id nomen inſcriptiones exhibent, aut ea ſignificatione uſurpatum declarant, ut religionis cauſſa repudiare debeamus: (2) eſto, iidem, quum in Codice Juſtinianeo (3) *Archiepiſcopi* dicantur, hoc quoque deſignari titulo poſſint, cui nempe Latini ſaltem recentiores auctoritatem addidiſſe videantur.

Ob Catholicam Professionem : pro Vniversali *Catholicum* & Plinius dixit: (4) qua fere significatione Christiani scriptores usurpant. *Professio* autem tam de artibus, quam de vitae genere a Latinis dicitur; *Professionem pietatis* habet Tacitus, (5) *Vltimae Professionis homines* Lampridius. (6)

(1) adsciti argumenti.
(2) Grut. p. 360. n. 8. l. 433. n. 4. &c.
(3) C. de sum. Trin. l. 7. &c. n. 15. & n. 55.
(4) H. N. l. 1. in elenc. l. 2.
(5) in Agric. c. 3.
(6) in Elag. c. 20.

CLXXVII. (1)

AMBROSIVS· AMBROSII· F· SANCTVS
PATER· ET· DOCTOR· ECCLESIAE
PONTIFEX· MAIOR· MEDIOLANENSIVM

QVI· DOMESTICIS· EXEMPLIS· AD· OMNEM· SANCTIMONIAM
ERVDITVS· INGENIO· ELOQVENTIA· LITTERIS· CLARVS
REI· CHRISTIANAE· ADMINISTANDAE· INVICTVM
ANIMVM· SVMMASQVE· VIRTVTES· ATTVLIT
A· SVSCEPTO· PONTIFICATV· PIETATIS· ET· SACRORVM
CVLTOR· ADSIDVVS· VETERIS· DOCTRINAE· STRENVVS
PROPVGNATOR· FVIT· PATRIMONIVM· SVVM· IN· ALIMENTA
PLEBIS· OPESQVE· SACRAS· CAPTIVIS· REDIMENDIS· PROFVDIT
POPVLVM· OMNESQVE· ORDINES· CONCIONIBVS· SCRIPTIS
CONSILIIS· EXEMPLIS· SANCTISSIME· INSTITVIT
FACTIONEM· ARIANORVM· VIGILANTIA· COERCVIT
AEDIVM·SACRARVM·RELIGIONEM·AVCTORITATE·TVTATVS·EST
FL· THEODOSIVM· AVG· OB· THESSALONICENSIVM· CAEDEM
TEMPLI· ADITV· PROHIBITVM· DEO· CONCILIAVIT
AVGVSTINVM· AB· ERRORE· REVOCATVM· ORBI
CHRISTIANO· SANCTITATIS· EXEMPLAR· DEDIT

D*omesticis Exemplis*: sic Tullius M. Catonem adloquens, de proavo ejus rem attigit similem: (2) *De cujus*, inquit, *praestanti virtute quum vere graviterque diceres, Domesticum te habere dixisti Exemplum ad imitandum*.

Enimvero praeter Vranium Satyrum fratrem, & sororem Marcellinam, utrumque egregiis moribus, & praeclaris virtutibus spectatissimos, numerabat Ambrosius inter majores suos virginem sanctissimam Soteridem, sub Diocletiani principatu martyrii laude illustrem, de qua ipse haec ad Sororem perscripsit: (3) *Sed quid alienigenis apud te, Soror, utor exemplis, quam hereditariae castitatis inspirata successio parentis infusione martyris erudivit? . . . . . . qui enim fieri posset, ut sancta Soteris tibi non esset mentis auctor, cui auctor est generis?*

IOAN-

(1) adsciti argumenti. (2) pro Mur. c. 31. (3) l. 3. de virgin. p. 554. H. ed. Paris. 1586.

CLXXVIII.

(1)

IOANNES· SANCTVS
DOCTOR· CHRYSOSTOMOS
PATER· ECCLESIAE
PONTIFEX· MAIOR· CONSTANTINOP·

PRIMVS· SACERDOTVM· MINORVM· CONCIONES
ANTIOCHIAE· AD· POPVLVM· HABVIT· CIVESQVE
SVOS· AD· RELIGIONEM· ET· VIRTVTEM· INSTITVENS
AB· AVREA· ELOQVENTIA· COGNOMEN· INVENIT
IDEM· DEDVCTVS· AB· IMPERATORE· ARCADIO· AVG·
ECCLESIAE· CONSTANTINOPOLITANAE· SANCTISSIME
PRAEFVIT· VITIORVM· OMNIVM· INSECTATOR
ET· HAERETICARVM· FACTIONVM· HOSTIS· PRO
MAIESTATE· SACERDOTII· TVENDA· PRO· ECCLESIAE
LEGIBVS· CONSERVANDIS· SAEPE· IN· DISCRIMEN
CAPITIS· VOCATVS· PERICVLA· IMMOBILI· PIETATE
CONTEMPSIT· ODIA· IMPROBORVM· EXPLEVIT
BIS· OMNIVM· BONORVM· MOERORE· IN· EXSILIVM
ACTVS· MORTE· IN· EXSILIO· FORTISSIME· OPPETITA
QVEM· ORBIS· TERRARVM· VT· PARENTEM· LVXIT

NOMEN· EIVS· IVSSV· INNOCENTII· I· PONTIFICIS· MAXIMI
FASTIS· EST· SACRIS· ADSCRIPTVM
CORPVS· AB· IMP· CAES· THEODOSIO· AVG· F· AVG·
TRIVMPHALI· POMPA· CONSTANTINOPOLIM· AD· TEMPLVM
MAXIMVM· EFFVSA· OBVIAM· CIVITATE· RELATVM· EST

H*Aereticarum Factionum*; Tullius aliique e Latinis saepe *Haeresim* pro secta posuerunt. *Haereticus* Christianorum scriptorum est; eandemque vocem adjectivorum more usurpavit Arator. (2)

Majestate Sacerdotii: quid Latinis *Majestas* sit, maxime illa Sallustii declarant verba: (3) *Majores vestri parandi juris & Majestatis constituendae gratia, bis per secessionem armati Aventinum occupavere.* Tribunos enim plebis designare voluit, qui sancti & inviolabiles habebantur. quare idem est *Majestas* atque amplitudo & dignitas, quam nemo laedere, omnes revereri debeant.

(1) adsciti argumenti. (2) in Act. Ap. c. 16. l. 1. v. 611. (3) in Iugur. c. 35.

CLXXVIII. (1)

GREGORIVS· GORDIANI· F· SANCTVS
PATER· ET· DOCTOR· ECCLESIAE
PONTIFEX· MAXIMVS

POST· FORENSES· LABORES· QVVM· SENATORIO· ESSET· GRADV ET·PRAEFECTVRAM·VRBANAM·PRO·EIVS·ORDIN·DIGNITATE·GESSISSET HONORES·RELIQVOS· VT·MONACHVM·AGERET·FORTI·ANIMO·SPREVIT PATRIMONIVMQ·SVVM· COENOBIIS· SEPTEM· EXAEDIFICANDIS· EFFVDIT EXEMPLIS· INDE· CONTENTIONE· SCRIPTIS· ENISVS· EST· VT· AVITA DOCTRINA· MANERET·IMMOBILIS·RESQVE· PVBLICA·PERDITIS·MORIBVS AFFLICTA·IN·VETEREM·SPLENDOREM·REDIGERETVR· LEGATIONEM·AD TIB· CONSTANTINVM· AVG· PELAGII· PONT· MAX· NOMINE· SVSCEPIT IN· EAQVE· EVTYCHIVM· ANTISTITEM· CONSTANTINOP· NOVIS· REBVS STVDENTEM· ERRORE· EXSOLVIT· IN· PONTIFICATV· MAXIMO· QVEM HONOREM·INVITVS·ACCEPIT·ANNOS·XIIII·OMNIVM·VIRTVTVM·GENERE ENITVIT· EGENORVM· ALTOR· CALAMITATVM· PROPVLSATOR· FVIT CONCILIISQVE·EPISCOPOR·INDICTIS·SEDITIOSOS·HOMINES·COERCVIT AC· VETEREM· MONACHORVM· SANCTIMONIAM· REVOCAVIT RITVS· SANCTISSIMOS· INVEXIT· LEGES·ECCLESIAE· SALVTARES· TVLIT BRITANNIS·AD·CHRISTIANAM·PROFESSIONEM·TRADVCTIS· APOSTOLVS EIVS· GENTIS· DICTVS· EST

SECVNDVS· PONTIFICVM· MAXIMORVM
EX· REBVS· GESTIS
MAGNI· COGNOMEN· DVXIT

Coenobiis: Graeca quidem vox est, & a Graecis ad vitae societatem & communitatem significandam usurpata: sed pro ipsa etiam Coenobitarum domo posuit Hieronymus, (2) & Latinis perscripsit litteris.

Apostolus: Graeca item vox, sed quam in vetustissimis Christianorum scriptorum libris legimus, eamque Latina consuetudine enunciatam. Romani tamen jurisconsulti litteras, quae *Appellatoriae* aut *Dimissoriae* dicebantur, saepe & *Apostolos* nuncupabant.

§. II.

(1) adsciti argumenti.

(2) l. 2. Comm. in c. 3. Lam. Hier.

§. I I·

ELLOGIA CLARORVM VIRORVM

CLXXX· (1)

M· PORCIVS· M· F· CATO

CENSOR· COS· PRO· COS· PR· AED· Q· TR· MIL· EX· HISPANIA
CITERIORE· TRIVMPHVM· DEPORTAVIT EX· SARDINIA· Q· ENNIVM
POETAM· DEDVXIT· IN· CENSVRA· LVXVRIAM· PVLLVLANTEM
REPRESSIT· ATQVE· IN· COMPLVRES· NOBILES· ANIMADVERTIT
MVLTIS· INIMICITIIS· REI· PVBLICAE· CAVSSA· SVSCEPTIS· VSQVE
AD· EXTREMAM· SENECTVTEM· LAVDE· CREVIT· SCRIPSIT
ADOLESCENS· ORATIONES· SENEX· HISTORIAS· AGRICOLA· SOLERS
PERITVS· REI· PVB· IVRIS· CONSVLTVS· ORATOR· PROBABILIS
IMPERATOR· MAGNVS· HABITVS· EST

Haec e Catonis vita, quam Nepos Cornelius ſcripſit, deſumpta ſunt: cujus ſane ſtilus ellogiis texendis aptiſſimus mihi videtur.

(1) adſciti argumenti.

CXXXI· (1)

CIVI
MAXIMO
DEC· DEC·
PVBLICE

M· TVLLIVS· M· F. CICERO
COS· PROCOS· PRAET· AED·
QVAEST· TRIB· MIL· AVGVR
IN· CONSVLATV· CONIVRATIONEM
L· CATILINAE· DEPREHENDIT ET· RE
PVBLICA· E· PERICVLIS· EREPTA· PRIMVS
OMNIVM· A· SENATV· PARENS· PATRIAE
APPELLATVS· EST
IN· PROCONSVLATV· CILICIA
PROVINCIA· SANCTE· ADMINISTRATA
IVSTI· ETIAM· TRIVMPHI· RES· GESSIT
IMPERATOR· AB· EXERCITV· DICTVS
PRIVATVS· QVOQVE· MAGNO· VSVI
REI· PVBLICAE· SEMPER· FVIT
IN· CVRIA· IN· ROSTRIS· IN· FORO
DEFENSOR· SENATVS· VINDEX· LIBERTATIS
ARTES· IDEM· ET· STVDIA
VNVS· EX· OMNIBVS· MAXIME· COLVIT
ORATOR· OPTIMVS· ET· PHILOSOPHVS
PRAESTANTISSIMVS· DISCIPLINAS
GRAECORVM· LATIO· INTVLIT

DEDIC·
KAL· APRIL·
AN· M· DCC·
LXXVIII·

Arpini ſtatua Tullii dedicata fingitur: quem utique honorem, ubicumque Latinae vigent litterae, nedum in patria meritus ille eſt.

IMP·

(1) adſciti argumenti.

CLXXXII. (1)

IMP. CAES. KAROLVS. V. AVG.
ANNOS. VNDEVIGINTI. NATVS. QVVM. IN. VTRAQVE
HISPANIA. ANNVM. TERTIVM. REGNARET
IMPERIVM. POPVLI. ROMANI. ACCEPIT
VOLVNTATE. FRIDERICI. SAPIENTIS. IMP. DESIGNATI
QVI. EVM. HONOREM. VLTRO. SE. MERENTI
DARE. ET. OPTIMO. CEDERE. PROFESSVS. EST
DVX. AETATIS. SVAE. FORTISSIMVS. REGEM
OPVLENTISSIMVM. ORBIS. TERRARVM. DEVICIT
TVRCARVM. EXERCITVS. FVDIT. AHENOBARBVMQVE
ARCHIPIRATAM. VICTORIIS. FEROCEM. COERCVIT
MVLEASSEM. IN. REGNVM. TVNETANVM. REDVCTVM
VECTIGALEM. FECIT. MELITAM. INSVLAM
EQVITIBVS. HIEROSOLYMARIIS. CONDONAVIT
BELLA. PRO. RELIGIONE. PATRIA. ADVERSVS
PERDVELLES. MVLTA. CONFECIT. PROVINCIIS. OMNIBVS
PACATIS. IMPERIVM. POST. ANNVM. XXXVIII.
VOLENS. LIBENSQVE. DEPOSVIT

K*Arolus V.* : numerum fane veteres adfcribere iis foliti, qui eundem Magiftratum iterum aut faepius gefliffent; reges vero & Principes fuos, qui cognomines effent, ad Graecorum confuetudinem appofito potius, quam numero diftinxerunt. Capitolinus tamen de Gordiano Pio fcribens fic loquutus eft: (2) *Dexippus quidem adfeverat, ex filio Gordiani Tertium Gordianum effe natum.*

(1) adfciti argumenti. (2) in Gordianis c. 23.

CLXXXII. (1)

NICOLAVS. V. PONT. MAX.
QVI. OPTIMIS. ARTIBVS. REVOCATIS
PRIMVS. BIBLIOTHECAM. VATICANAM
VETVSTISSIMIS. CODICIBVS
GRAECIAE. ET. ORIENTIS. EXSVVIIS
ORNAVIT

G*Raeciae & Orientis Exfuviis*: Graecia Afiaque omni a barbaris vaftata, immunes belli atque incendiorum multis in locis manfere Codices: eos ergo *Exfuvias* appellari poffe exiftimavi, ut Livius de Hannibale & exercitu ejus dixit, *Exu-*

(2) *Exſuvias non militum modo ſed etiam imperatorum portantem* : & Iuvenalis (3) *Bellorum Exſuviae* . neque porro arma tantum , ſed quaecumque hoſtis fuiſſent, *Exſuviae* dictae : *Dulces Exſuviae* a Didone appellantur , quae Aeneas dederat munera : (4) & Alpheſiboei venefica ſic cecinit : (5)

Has olim Exſuvias mihi perfidus ille reliquit
Pignora cara ſui .

(1) in aedib. Vatic. ad diaetam Card. Bibl. (2) l. 30. c. 28. (3) Sat. 10. v. 133. (4) l. 4. v. 651. (5) Virg. ecl. 8. v. 91.

CLXXXIIII. (1)

XYSTVS. IIII. PONT. MAX.
QVI. BIBLIOTHECAM. VATICANAM
PRAEFECTO. DATO. CVSTODIBVS. SCRIBISQ.
LIBRARIIS. CONSTITVTIS. DEDICAVIT
ET. INGENIA. SAPIENTIVM
REM. PVBLICAM. FECIT

REm Publicam Fecit : id eſt omnium communia . ſic olim Plinius eodem in argumento loquutus de Aſinio Pollione , (2) *Qui primus bibliothecam dicando ingenia hominum rem publicam fecit* .

(1) ibidem . (2) H. N. l. 35. c. 2.

CLXXXV. (1)

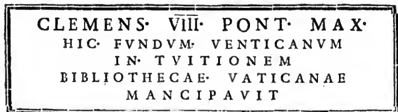
XYSTVS. V. PONT. MAX.
CVIVS. MVNIFICENTIA
MAGNVM. BIBLIOTHECAE. VATICANAE
CHALCIDICVM
OPERIBVS. A. SOLO. AMPLIATIS
EXSTRVCTVM. EST

CHalcidicum : in monumento Ancyrano legimus , *Curiam & Continens Ei Chalchidicum Templumque Apollinis* : (2) *Chalchidicum* igitur, ſive ut habet Vitruvius (3) *Chalcidicum* neque Curia erat neque templum. adde jam , neque Baſilica, quum Vitruvius Chalcidica in extremis Baſilicarum partibus conſtitui jubeat. (4) apud

apud Reinesium vero (5) in veteri inscriptione junguntur *Chalcidicum* & *Schola*, ut a Schola etiam differre dicendum sit. ex his porro illud etiam colligas, licet, aedificium fuisse ejusmodi, ut non solitarium staret, sed alteri adhaereret. Festus fuisse ait *genus aedificii ab urbe Chalcidica dictum*. nomen certe externum fuisse Dio quoque indicat sic appellans, (6) *και το χαλκιδικον ονομασμενον*. Oecum enimvero amplum magnumque fuisse puto in aedibus publicis extructum publicorum conviviorum caussa, qualem Sosius Pergami straverat, *quem*, inquit Plinius, (7) *vocant asaroton oecon*. in hanc opinionem Arnobii locus ille vulgatus me adduxit: (8) *Describuntur Dii vestri in tricliniis caelestibus atque in Chalcidicis aureis cenitare*. atque hic idem scriptor operis amplitudinem alio loco non obscure significat: (9) *Avet animus atque ardet in Chalcidicis illis magnis atque in palatiis coeli Deos Deasque conspicere*. quae quum ita sint, nemo, opinor, qui amplum illud bibliothecae Vaticanae conclave viderit, *Magnum Chalcidicum* minus recte appellatum judicabit. nam quod ibidem pro tricliniis plutei librorum sint, & animus illic potius, quam corpus pascatur; nihil plane referre videtur, quum neutrum Chalcidici nomine significari, manifestum sit.

(1) ibidem.
(2) Grut. p. 232.
(3) l. 5. c. 1.
(4) ibidem.
(5) Cl. 7. n. 15.
(6) l. 51. p. 459. D.
(7) H. N. l. 36. c. 25.
(8) adv. gent. l. 4. p. 149.
(9) l. 3. p. 105.

CLXXXVI. (1)

CLEMENS. VIII. PONT. MAX.
HIC. FVNDVM. VENTICANVM
IN. TVITIONEM
BIBLIOTHECAE. VATICANAE
MANCIPAVIT

In. *Tuitionem*: sic apud Gruterum: (2) *Inlatis Arcae Seviror. Ob Locum Et Tuitionem Statuae* HS N. IIII & apud Fabrettum, (3) *Et Tuition. Dedit* HS N. CCXXXXII. similis vero hisce formula, quae saepius occurrit, *In Tutelam Dedit*, aut *Datis in Tutelam*, & hujusmodi: quare eodem modo *In Tuitionem* scribere licuit.

Mancipavit: id est addixit. Plinius: (4) *Pro quingentis millibus nummum, quae in alimenta ingenuorum promiseram, agrum ex meis longe pluris actori publico Mancipavi*.

PAVL-

(1) ibidem.
(2) p. 348. n. 1.
(3) p. 485. n. 160.
(4) lib. 7. ep. 18.

CLXXXVII. (1)

PAVLLVS· V· PONT· MAX·
HIC· BIBLIOTHECAE· VATICANAE
CONCLAVIA· ADSTRVXIT· BINA
GRAECOS· SYRIACOS· PERSICOS· CODICES
ET· LITTERATAS· E· TILIA· TABELLAS
INTVLIT

L *Itteratas E Tilia Tabellas*: hi funt libri, quos memorat Vlpianus, *in philyra aut in Tilia, ut nonnulli conficiunt*. (2) pugillares ex ea arbore cur fierent, ne mirere: *materies*, inquit Plinius, (3) *teredinem non fentit*. quaedam de his, eaque digna, quae legas, fcripfit Maffejus. (4)

(1) ibidem.
(2) lib. 32. D. l. 52.
(3) H. N. l. 16. c. 14.
(4) Diplom. p. 70.

CLXXXVIII. (1)

GREGORIVS· XV· PONT· MAX·
HIC· BIBLIOTHECAM· PALATINAM
QVAM· A· DVCE· BAVAR· MAXIMILIANO
DONO· ACCEPERAT
VATICANAE· AMPLIFICANDAE
DESTINAVIT

A *Duce Bavarico*: non militare tantum, fed civile quoque vocabulum eft *Dux*: de Tiberio Principe ufurpavit Phaeder: (2)

Tum fic jocata eft tanti majeftas Ducis.

& oratorem Tullius *regendae civitatis Ducem* appellavit. (3) quare fatis latine loquuti videntur, qui Principem fuum *Ducem* nominaverunt: quamquam olim Bembus *Regem Vrbini* dicere maluit, alii *Tetrarcham* fcribendum exiftimarunt. adde, apud veteres quoque dominantium nomina varia fuiffe, & ufu potius, quam fenfu percepta; quum minus fere enunciarent, quam quod in illis auctoritatis poteftatifque effet: nam, exempli cauffa, qui Romae *Dictator* aut *Princeps* audivit, multo plura potuit, quam verba ipfa fonare videantur.

Rr VR.

(1) ibidem. (2) l. 2. fab. 5. v. 23. (3) de orat. l. 3. c. 17.

CLXXXVIIII. (1)

VRBANVS· VIII· PONT· MAX·
HIC· PALATINAE· BIBLIOTHECAE· LIBROS
IN· VATICANA· ORDINARI· IVSSIT
GRAECOS· CODICES
LOMELLINI· PONTIF· BELVNENS·
DONVM· DEDIT

O*Rdinari Iussit*: Svetonius de C. Meliso, quem Augustus bibliothecis suis praefecerat: (2) *Quo*, inquit, *delegante curam Ordinandarum bibliothecarum in Octaviae porticu suscepit*.

Belunum supra Feltriam situm in finibus Venetis. Rheticum tamen oppidum appellare Plinius videtur, quum ait, (3) *Feltrini & Tridentini & Berunenses Rhetica oppida*: siquidem ut Cellarius suspicatur, *Berunenses* iidem sint, qui *Belunenses*. at in Plinio Elzeviriorum leges *Bernenses*.

(1) ibidem. (2) de illustr. Gramm. c. 21. (3) H. N. l. 4. c. 19.

CLXXXX. (1)

ALEXANDER· VII· PONT· MAX·
HIC· VETERES· LIBROS
QVOS· DVCES· VRBINATIVM
LONGO· STVDIO· CONGESSERANT
IN· BIBLIOTHECAM· VATICANAM
DEPORTANDOS· CVRAVIT

V*Rbinatium*: quidni, inquies, Vrbinatum? at recte utrumque scribimus. inscriptio apud Fabrettum (2) habet *Canarthae Principis Gentium Baquatium*: in praeclaro Secusini fornicis titulo (3) leges *Adanatium*, *Savincatium*, *Quadiatium*; quin & Cottius dicitur *Praefectus Ceivitatium*, *Quae Subscriptae Sunt*: ut apud Horatium occurret (4) *Dos est magna Parentium*, & similia apud alios ejusdem aetatis Scriptores, quorum exemplis nihil opus est.

Deportandos curavit: proprium verbum est *Deportare*, quum res de uno in alium tran-

transferuntur locum: ut apud Nepotem, (5) *Offa ejus in Cappadociam ad matrem Deportanda curarunt*. alias idem ac *ferre* aut *circumferre*. (6)

(1) ibidem.
(2) p. 379. n. 32.
(3) Maff. M. V. p. 234.
(4) l. 3. od. 24. v. 21.
(5) in Eum. c. ult.
(6) Svet. in Aug. c. 78.

CLXXXXI. (1)

INNOCENTIVS· XI· PONT· MAX·
HIC· BIBIOTHECAM· VATICANAM
SINENSIVM· LIBRIS
QVALES· EVROPAEI· REDDIDERE
AVTOGRAPHISQVE· VETERVM· CODICIBVS
ATQVE· APOGRAPHIS· ADORNAVIT

A*Vtographisque* • • • *Atque Apographis*: utrumque vocabulum a Latinis usu perceptnm: Svetonius de Augusti scripto, (2) *Nec id dubium est Autographa quadam epistola*. *Apographon* habet Plinius de tabulae exemplari; (3) at de scriptis Tullius usurpavit, quamquam Graecis usus litteris: (4) Απογραφα, inquit, *sunt*, *minore labore fiunt*.

(1) ibidem.
(2) in Aug. c. 71.
(3) H. N. l. 35. c. 11.
(4) ad Att. l. 12. ep. 52.

CLXXXXII. (1)

ALEXANDER· VIII· PONT· MAX·
HIC· VTRIVSQVE· LINGVAE· CODICES
QVOS· REGINA· SVEDORVM· CHRISTINA
LECTISSIMOS· RELIQVERAT
IN· BIBLIOTHECAM· VATICANAM
INFERRI· IVSSIT

V*Triusque Linguae Codices*: Vtraque lingua Latinis dicitur Graeca & Latina: Horatius Maecenatem adloquens (2)

Docte sermones utriusque linguae

& alio loco, (3)

• • • *at sermo lingua concinnus utraque*.

 Sve-

Svetonius vero de Claudio Aug. (4) *Cuidam barbaro Graece & Latine differenti, cum utroque, inquit, sermone nostro sis peritus.*

(1) ibidem.
(2) lib. 3. od. 8. v. 5.
(3) serm. l. 1. sat. 10. v. 23.
(4) in Claud. c. 42.

CLXXXXII. (1)

CLEMENS· XI· PONT· MAX·
HIC· EDENDORVM· IN· VRBE· LIBRORVM
EXEMPLA· BIBLIOTHECAE· VATICANAE
SINGVLA· DECRETO· ADDIXIT
VETERES· EX· OMNI· ORIENTE· PLVRIMOS
PER· SIM· ASSEMANVM· COMPARAVIT

EX *Omni Oriente*: sic veteres designabant Syriam potissimum & finitimas Iudaeorum gentes. Iustinus de Iudaeis: (2) *Primi omnium ex Orientalibus libertatem receperunt.* Svetonius, (3) *Percrebuerat Oriente toto vetus & constans opinio, esse in fatis, ut eo tempore Iudaea profecti rerum potirentur.*

(1) ibidem.
(2) l. 36. c. 3.
(3) in Vesp. c. 4.

CLXXXXIII. (1)

BENEDICTVS· XIII· PONT· MAX·
HIC· BIBLIOTHECAE· VATICANAE
LIBROS· VETERES· LATINOS· GRAECOSQ·
ET· EX· ATHO· QVOSDAM· AVECTOS· ADTRIBVIT
NOVOS· LITTERARVM· FORMIS· EXPRESSOS
PLVRES· SVPERADDIDIT

L*itterarum formis*: φράσις a Tullio est, inventum aliorum. nam de corporum concursione fortuita scribens, ex qua mundum effici quidam contendebant, *Hoc*, inquit, (2) *qui existimat fieri potuisse, non intelligo, cur non idem putet, si innumerabiles unius & viginti Formae litterarum vel aureae vel quales libet, aliquo conjiciantur, posse ex his in terram excussis annales Ennii, ut deinceps legi possint, effici.*

CLI.

(1) ibidem.
(2) de N. D. l. 2. c. 37.

CLXXXXV. (1)

CLEMENS· XII· PONT· MAX·
HIC· BIBLIOTHECAM· VATICANAM
AD· TERTIVM· CONCLAVE· PRODVXIT
PRISCAS· FIGLINAS· LITTERATAS· PAPYROS
MISSILIA· AVGG· NOMISMATA· DICAVIT
SVMPTIBVS· SVBLATIS· CENSVM· AVXIT

Missilia Augustorum Nomismata : nummos scilicet, quos Principes dono dare solebant, ut Augustus, de quo Svetonius : (2) *Modo munera dividebat vestem & aurum & argentum : modo Nummos omnis notae etiam veteres regios ac peregrinos* . porro *Missilia* veteres appellabant, quaecumque populo spargerentur, mitterenturve : (3) quare & magnos illos nummos, quibus veteres non emendi, sed munerandi caussa utebantur, sic appellare licuit.

Censum Auxit : fundos nempe & bona, unde proventus essent majores. *Censum* enim Latini patrimonium cujusque appellabant : hinc & *Senatorius* & *Equestris Census* privatae Senatorum & equitum opes sunt dictae : quo pertinet illa Plinii querela : (4) *Senator Censu legi coeptus, judex fieri censu : magistratum ducemque nil magis exornare, quam Census.*

(1) ibidem.
(2) in Aug. c. 75.
(3) v. Svet. in Cajo c. 18. & in Ner. c. 11.
(4) H. N. l. 14. in prooem.

CLXXXXVI. (1)

BENEDICTVS· XIIII· PONT· MAX·
HIC· BIBLIOTHECAE· VATICANAE
OTTOBONIANAM· ADIVNXIT
MVSEVM· CHRISTIANVM· FECIT
NVMMIS· PONTT· MAXX· SCILLANAM· SERIEM
AVGVSTORVM· CARPEGNANAM· ADIECIT

Scillanam seriem . . . Carpegnanam : id est nummos a Xaverio Scilla collectos, quorum idem formas vulgavit, docteque descripsit : (2) & nummos item Casparis Carpegnae Card. in quos extant C. V. Philippi Buonarroti observationes illae cedro dignae, (3) quas eruditi nunquam contemnent.

CLI.

(1) ibidem.
(2) Romae 1715.
(3) Ibid. 1698.

CLXXXXVII. (1)

CLEMENS· XIIII· PONT· MAX·
HIC· BIBLIOTHECAE· VATICANAE· MVSEIS
REGVM· COAEQVALIVM· NOMISMATA
GEMMAS· NVMMOSQVE· ANTIQVOS
FICTILIA· ETRVSCA· SIGNAQ· AEREA· ADDIDIT
LITTERATAS· PAPYROS· ORNATV· EXCOLVIT

R*Egum coaequalium*: id eſt qui eodem tempore regnabant. Iuſtinus de Hierone: (2) *Eidem in ludo inter Coequales diſcenti*. nam & *Aequalis* non modo de aetate, ſed etiam de tempore uſurpatur, ut apud Tullium: (3) *Philiſtus Aequalis illorum temporum*.

Fictilia Etruſca: ſic enim appellant: nec vero ea repudianda appellatio, quod vaſa ejuſmodi ab aliis etiam affabre ficta conſtet: quum plerique Etruſcos figulos imitati videantur, qui ſane argillam inter primos ceteris felicius tractaſſe feruntur.

(1) ibidem. (2) l. 23. c. 4. (3) de Div. l. 1. c. 20.

CLXXXXVIII. (1)

PIVS· VI· PONT· MAX·
CVIVS· LIBERALITATE
BIBLIOTHECAE· VATICANAE· MVSEA
NVMMIS· AVREIS· LOCVPLETATA
SIGNIS· TABVLISQVE· AEREIS· INSTRVCTA
LAETO· CVLTV· ET· MAGNIFICO· ORNATA· SVNT

MVlta deinde in Bibliothecam Vaticanam a munificentiſſimo Principe inlata, quae ampliore ellogio digna alii perſequentur: qui & de Muſeo Piano addent, quod in proximo extructum eſt, & ſtatuis ſigniſque omnis generis in eam ſpeciem exornatum, ut poſteris quoque noſtris in miraculo futurum ſit.

NO-

(1) ibidem.

CLXXXXVIIII. (1)

ROBERTVS BELLARMINVS
MARCELLI. II. PONT. MAX.
SORORIS. FILIVS
VIR. VENERABILIS

QVEM. CLEMENS. VIII. PONTIFEX. MAX. OB. SINGVLAREM DOCTRINAE. LAVDEM. DE. SOCIETATE. IESV. IN. PATRVM CARDINALIVM. COLLEGIVM. ADLEGIT. ET. CAMPANORVM ARCHIEPISCOPVM. DIXIT. PAVLLVS. V. PONTIFEX. MAXIMVS REI. CHRISTIANAE. CAVSSA. SIBI. A. CONSILIIS. ESSE. IVSSIT FVIT. IN. EO. INNOCENTIA. EXIMIA. ABSTINENTIA. SVMMA RELIGIO. MAXIMA. QVVMQVE. ESSET. INGENIO EXCELLENTI. DOCTRINA. ET. ELOQVENTIA. PARI SCRIPTIS. ET. REBVS. GESTIS. CLARISSIMVS IDEMQVE. PLVRIMVM. APVD. OMNES. PRVDENTIA AVCTORITATE. GRATIA. POSSET. PVDOREM. NON DIMISIT. ANIMOS. NVMQVAM. EXTVLIT

C*Ampanorum* : ita veteres appellarunt, qui deinde *Capuenses* dicti, ut apud Gruterum in titulo sequioris aetatis, *Ordo Capuensis*. (2) nam Livius quidem cives Capuae non semel *Campanos* vocat, (3) eademque appellatione Tullius designaverat: (4) Varro autem & hoc tradidit, non, *ut sit a Roma Romanus, sic ex Capua dici oportere Capuanus* : (5) quamquam in Goltzii nummis legit Cellarius **ΚΑΠΥΑΝΩΝ**. nec tamen mirandum alio urbem, alio cives nomine nuncupatos, quum & *Messana* dicta, quae olim Zancle erat, cives contra *Mamertini* passim appellati fuerint: (6) cujus nominis caussam Festus exposuit. (7)

Animos Numquam Extulit : quidni *Animum*, inquies, quum de uno homine sermo sit? nempe quia Tullium, quum licet, sequor, cujus illa sunt, (8) de Clodio: *Quamquam & insolentia dominatus Extulerat Animos* : & de odio, in quo Romani erant apud exteras nationes, (9) *Quae civitas est in Asia, quae non modo imperatoris aut legati, sed unius tribuni militum Animos ac spiritus capere possit?* alia vero & Tullii & aliorum exempla tute inveneris, ea si animum advertes.

IOAN.

(1) adsciti argumenti.
(2) 8. 459. n. 1.
(3) lib. 7. c. 29. &c.
(4) Agr. 1. c. 7.
(5) L. L. l. 9. c. 1.
(6) Plin. H. N. l. 3. c. 8.
(7) v. *Mamertini*.
(8) pro D. S. c. 55.
(9) pro l. Man. c. 22.

CC. (1)

IOANNES· BAPTISTA· FAVRES
ROMANVS· IN· AMPLISS· ORDIN· VITERB· COOPTATVS
IN· SOCIETATE· IESV· QVAMDIV· EA· STETIT
SODALIS· PROFESSVS· SACERDOS· ANNOS· LII·
PRAEFECT· SODALIVM· MARIALIVM· COLLEGII· ROM·
DOCTOR· DECVRIALIS· SACR· DISCIPLINIS· TRADENDIS

AB· IPSA· ADOLESCENTIA· OSOR· DESIDIAE· DOMITOR
CVPIDITATVM· SVMMA· DEVM· RELIGIONE· COLVIT
MAGNAMQVE· DEI· MATREM· AVGVSTE· VENERATVS
EST· HVMANOS· CASVS· FORTI· ANIMO· SEMPER· TVLIT
CONVICIA· INSECTATIONES· PROPOSITI· TENAX
CONTEMPSIT· IN· STVDIOSAE· IVVENTVTIS· MORIBVS
CONFORMANDIS· IN· INFIMA· ETIAM· PLEBE
INSTITVENDA· REGENDA· DIVTVRNAM· OPERAM
ET· VTILEM· POSVIT· IDEM· EXCELLENTI· INGENIO
FLORENS· STVDIIS· LITTERISQ· DEDITVS· ATQVE· OMNI
DOCTRINA· ORNATISSIMVS· MVLTA· AD· ERVDITIONEM
LITTERASQVE· FOVENDAS· PLVRIMA· PRO· ECCLESIA
TVENDA· SCRIPSIT· EGREGIE· DICTAVIT· EDIDIT
THEOLOGVS· AETATIS· SVAE· PRAESTANTISSIMVS
HABITVS· EST

Sodalis Professus : id est qui nomen dedit fidemque suam obligavit. nam *Profiteor* saepe absolute usurpatur. Vellejus ; (2) *Nam & quaesturam petentes, quos indignos judicavit, Profiteri vetuit.* & Sallustius : (3) *Quod intra legitimos dies Profiteri nequiverit.* item de pessimo professionis genere Ovidius : (4)

Multa Professarum questibus apta Venus.

Theologus : Viri hujus optimi summam in theologicis doctrinam grata adhuc recordatione persequimur quicumque docentem audivimus, & disputantem mirati sumus : de quo illud vere praedicamus, uni maxime omnes theologiae fontes patuisse.

HOR-

(1) Viterbii in Curia.
(2) l. 2. c. 92.
(3) in Catil. c. 18.
(4) in Fast. l. 4. v. 866.

ccl· (1)

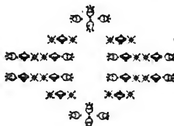
HORTENSIVS· PAVLLI· F· QVINTIANVS
D· ARRETIO
SODALIS. ARCADICVS

INTER· POETAS· LATINOS· CLARITATE· INGENII
ET· MAGNILOQVENTIA· SVI· TEMPORIS· PRIMVS
IN· CAPITOLINO· CERTAMINE· QVVM· ESSET
ANNORVM· XX· OMNIBVS· SENTENTIIS· IVDICVM
CORONAM· TVLIT

IN veteri inſcriptione apud Muratorium leges: (2) *Hic Cum Eſſet Annorum* XIII· *Romae Certamine Sacro Iovis Capitolini Luſtro Sexto Claritate Ingenii Coronatus Eſt Inter Poetas Latinos Omnibus Sententiis Iudicum*. (poetae huic nomen fuit *L. Valerio L. F. Pudenti*, quem Hiſtonienſes ſtatua donaverunt) late nimimirum *Iudicis* nomen patet, atque a foro & tribunali ad ſapientium conſeſſus & litteratorum pertinet pluteos: itaque Horatius Albium Tibullium ſic compellavit: (3)

Albi noſtrorum ſermonum candide Iudex.

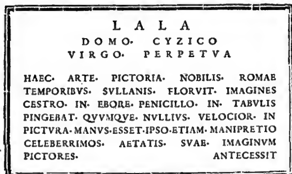
(1) ficti nominis. (2) p. 653. n. 4. (3) l. 1. epiſt. 4. v. 1.

§. I I I.

ELOGIA ILLVSTRIVM FEMINARVM

CCII. (1)

LALA
DOMO. CYZICO
VIRGO. PERPETVA

HAEC. ARTE. PICTORIA. NOBILIS. ROMAE TEMPORIBVS. SVLLANIS. FLORVIT. IMAGINES CESTRO. IN. EBORE. PENICILLO. IN. TABVLIS PINGEBAT. QVVMQVE. NVLLIVS. VELOCIOR. IN PICTVRA. MANVS. ESSET. IPSO. ETIAM. MANIPRETIO CELEBERRIMOS. AETATIS. SVAE. IMAGINVM PICTORES. ANTECESSIT

DE Lala Cyzicena quae hic celebrantur, a Plinio desumpta sunt, qui eam Marci Varronis juventa Romae inclaruisse tradit: nec a Iunio aliud de ea quid praeterea repertum video.

Cestrum: **Κεστρον** Graecis, viriculum est scalpendo aptum a **Κεω** *findo*, unde & **Κεντω** ac **Κεντου** *pungo*, item **Κεστος** *affabre scalptus:* ut apud Homerum **Κεστον ἱμαντα**, (3) quae interpretes quidem vertere *acu pictum cingulum*, at Martorellius reddenda esse contendit, *affabre scalptum baltheum*. (4)

Manipretium & *Manupretium* tam de pretio sive mercede dicitur, quae artifici datur, quam de ipsa artificis opera. in Faleriensi inscriptione legimus (5) *Ex Conlatione Manipretii:* & apud Livium, (6) *In auro praeter Manus pretium nihil intertrimenti fit*. contra Asconius, *Manupretium* inquit, *dicitur, ubi non tam materiae ratio, quam manus atque artis ducitur*. (7) & Cajus jurisconsultus, *Quia plerumque plus est in manus pretio, quam in re*. (8) quare non audiendus Cujacius, qui Plinii verba *Artis vero tantae, ut multum manipretio antecederet*, sic refingebat, *Immanitate precii antecederet*.

SA-

(1) pro pinacotheca.
(2) H. N. l. 35. c. 11.
(3) Iliad. l. 14. v. 214.
(4) Th. Cal. l. 1. p. 153. v. Salmas. in Solin. p. 231. D.
(5) de st. insc. lat. p. 452.
(6) l. 34. c. 7.
(7) in Verr. 3. c. 56.
(7) D. l. ult. t. 16. L. 13.

CCIIL· (1)

SABINA· FABI· F· MALLIANA
RARISSIMA· FEMINA
VXSOR· MARCI· NVMERIANI
MATER· SENATORVM· DVORVM
QVAE· FORMA· PRAESTANS· VIRTVTE
PRAESTANTIOR· MAIORIBVS· EX· QVORVM
DIGNITATE· SVMMO· IPSA· HONORE· AFFECTA
EST· ORNAMENTA· NON· MINORA·EX·SVA·LAVDE
REDDIDIT· IVSTITIAM· PIETATEMQVE·A·PVERITIA
COLVIT· OFFICIVM·A·NEMINE· SVVM· DESIDERARI
PASSA· EST· DIGNITATEM· SEMPER· COMITATE
TEMPERAVIT· INGENIO· FVIT· EXCELLENTI
ELOQVIO· PERSPICVO· SVAVI· MATERFAMILIAS
DILIGENTISSIMA· FAMVLOS· BENIGNE· HABVIT
OPES· DOMESTICAS· PARSIMONIA· AVXIT· IN
SENECTVTE· ANIMVM· FORTEM· MAGNVMQVE
AFFECTO· PERDIV· CORPORE· NVMQVAM· EXSVIT

M*ajoribus* · · · · ſententiam & verba Tullius dedit, qui Caeciliae Balearici filiae, Nepotis ſororis laudes ſic attigit: (2) *Spectatiſſima femina, quae quum patrem clariſſimum, ampliſſimos patruos, ornatiſſimum fratrem haberet; tamen, quum eſſet mulier, virtute perfecit, ut quanto honore ipſa ex illorum dignitate afficeretur, non minora illis ornamenta ex ſua laude redderet.*

Famulos: hoc malui ſcribere, quam *Servos*, quod nunc ingenuis fere utimur. *Famuli origo*, inquit Feſtus, *ab Oſcis dependet, apud quod Servus Famel nominabatur, unde & Familia vocata.* jam vero Vlpianus (3) haec habet: *Familiae appellatione omnes, qui in ſervitio ſunt, continentur, etiam liberi homines, qui ei bona fide ſerviunt, vel alieni.* ergo & *Famuli* rectius hi, quam *Servi* appellantur, quum ea vox libertatem non excludat.

(1) ficti nominis. (2) pro Roſc. Amer. c. 50. (3) l. 25. D. de aed. edict. & redhib.

CCIIIL· (1)

OCTAVIA· MARCI· FESTI· F·
RVFINA· F· C·
MATER· TERENTII· RVFINI
QVI· IN· MEMORIAM· EIVS
SALIENTES· ET· LACVS
IN· FORO· SVA· IMPENSA· FECIT

C· F. *Clariſſima Femina*: id jam appoſitum matronis illuſtribus antiquitus adtributum diximus. porro veteris quoque conſuetudinis eſt, laudi feminis vertere,

quae parentes earum aut filii recte vel splendide fecerint. in Iuliae Lucillae titulo leges apud Gruterum, (2) *Cujus Pater Thermas Ocriculanis A Solo Extructas Sua Pecunia Donavit*: in aliis adscripta filiorum nomina, qui vel ad Principatum pervenissent, vel insignem aliquam laudem meriti essent.

(1) ficti nominis. (2) p. 422. n. 9.

CCV. (1)

DOMITILLA· FABI· DRVSIANA· C· F·
MATRONA· FRVGI· MVNIFICA
QVAE· IN· HONOREM· CLAVDI· DRVSIANI
PATRIS· SVI
PATRONI· COLLEGI
LEGAVIT· SODALIBVS· MARIALIBVS
VICI· LAVRI
FVNDVM· DRVSIANVM· QVI· EST· VIA
AVRELIA· AD· MILLIAR· III· INTER
PRAEDIVM· MARCI· GALBIANI· ET
PRAETORIVM· SEIANVM

D*omitilla Fabii*: adde *Vxfor*, quam vocem veteres ex consuetudine omittebant. itaque occurret saepe *Agrippina Germanici*, *Metella Craffi*, *Clodia Avieni* & id genus alia.

Praetorium Sejanum: id est villam in agro minime rusticam, sive aedes, in quibus Seji rusticandi caussa habitant: sic enim veteres appellabant, similitudine e castris ducta, quod inter rusticorum casas emineret non minus, quam Praetoris tentorium inter cetera militum tabernacula sub pellibus hiemantium. de Augusto Svetonius: (2) *Ampla & operosa Praetoria gravabatur*: eaque modica, ut idem addit, *non tam statuarum tabularumque pictarum ornatu, quam xystis & nemoribus excoluit*. idem de Cajo Aug. (3) *In exstructionibus Praetoriorum atque villarum, omni ratione posthabita, nihil tam efficere concupiscebat, quam quod posse effici negaretur*. rem quoque eandem designat Iuvenalis, quum ait, (4)

Criminibus debent hortos, Praetoria, mensas.

Palladius demum quo loco aedes Domini in agris aedificandae sint, tradens, sic loquutus est: (5) *Ipsius Praetorii situs sit loco aliquatenus erectiore & ficciore, quam cetera*.

CAP.

(1) ficti nominis pro Schola sodalium.
(2) in Aug. c. 72.
(3) in Cajo c. 37.
(4) Sat. I. v. 75.
(5) R. R. l. 1. c. 8.

CAPVT VI.

CONSTITVTIONES PVBLICAE

§. I.

LEGES ET EDICTA

cclvi. (1)

M. CLAVDIVS. M. F. BASSVS. II. VIR. PATRIBVS. AVCTORIBVS. POPVLVM IVRE. ROGAVIT. POPVLVSQVE. IVRE. SCIVIT. IN. FORO. PRO. AEDIBVS PVBLICIS. A. D. III. KAL. NOVEMBR. ANNO. M. DCC. LXXVIIII.
QVAE. BACCHANALIA. HACTENVS. STATIS. DIEBVS. ANTE. IEIVNIVM SOLLEMNE. QVOTANNIS. CELEBRATA. SVNT. QVAEQVE. PER. EOS DIES. CONVIVIA. PVBLICA. VENATIONES. POMPAE. LVDIQVE. SCENICI FVERVNT. EORVM. NE. QVID. POSTEA. IISDEM. DIEBVS. IN. VRBE VSPIAM. AVT. IN. AGRO. FIAT. MAGISTRATVSVE. QVIVE. AMERIAE IVRE. DICVNDO. PRAEERVNT. NE. QVA. VISCERATIO. DETVR. NEVE QVI. LVDI. IN. THEATRO. AVT. IN. FORO. IIS. DIEBVS. FIANT SPECTENTVRVE. CVRANTO
QVICVMQVE. POST. HANC. LEGEM. ROGATAM. INTERDIV. NOCTVVE PER. VRBEM. PERSONATVS. QVEM. DEDVXERIT. COMITATVSVE. FVERIT IS. SCVTAT. C. N. IN. PVBLICVM. DARE. DAMNAS. ESTO
SVPPLICATIONES. AD. CAELITVM. SANCTORVM. TEMPLA. PER. EOS. DIES QVOTANNIS. SVNTO. EIVSQVE. REI. CAVSSA. AEDITVI. TEMPLA. OMNIA APERTA. FESTOQVE. CVLTV. ORNATA. HABENTO
CONVICTIBVS. CVNCTI. SESE. ABSTINEANT. NEVE. MVTITATIONES CENARVM. FIANT. VIRGINES. MATRONASVE. NE. QVIS. CHOREARVM DVCENDARVM. CAVSSA. DOMVM. SVAM. INVITET. RECIPIATVE. NEVE EIVS. REI. ERGO. FIDICINES. TIBICINESVE. AVT. SCENICOS. QVOSVE ARTIFICES. APVD. SE. HABEAT
SI. QVIS. CIRCVLATOR. PLEBEM. PER. EOS. DIES. IN. FORO. AVT. PER VICOS. CANTV. SALTATIONIBVS. PRAESTIGIIS. ALIISVE. LVDICRIS CONCIERIT. TENVERITVE. DVVMVIRIS. EO. NOMINE. COERCENDI MVLTAEVE. DICENDAE. IVS. POTESTASVE. ESTO
EQVIRIA. IN. VRBE. AVT. SVB. VRBEM. NE. SINT. QVAE. POSTHAC. MENSE MAIO. QVO. DIE. MAGISTRATVS. EDIXERINT. CELEBRANTOR
QVOMINVS. PER. EOS. DIES. EXPERIMENTA. DOCTRINARVM. IN. LVDIS POETARVMQVE. CONVENTVS. HABEANTVR. DVM. NEQVE. MAGISTRI ABSINT. NEQVE. QVID. PRAEFECTIS. INVITIS. FIAT. HAC. LEGE. NIHILVM ROGATOR

M*utitationes Cenarum* : novum apud Grammaticos nostros atque inauditum vocabulum *Mutitatio* , sed Latinum tamen & ipso Augusti saeculo usurpatum : nuper enim in Verrii Kalendario Praenestino apparuit : *Nobilium Mutitationes Cenarum*

narum Solitae Sunt Frequenter Fieri . quare jam contemnenda Henrici Stefani & Hadriani Turnebi Gelliana lectio , (2) *Principes civitatis* , *qui ludis Megalensibus antiquo ritu Mutuitarent* : retinendumque *Mutitarent* , ut in antiquis codicibus scriptum est.

Equiria : ludi apud Romanos *ab equorum cursu* dicti , ut Varro tradit : (3) *eo enim die currunt equi in campo Martio*. quo pertinet Ovidii versus : (4)

Ex vero positum permansit Equiria nomen.

quare ubicumque ludi hujusmodi fiant , eodem eos appellare nomine licet.

(1) ficti argumenti.
(2) N. N. l. 2. c. 24.
(3) de L. L. l. 6. c. 3.
(4) Fast. l. 2. v. 859.

CCVII. (1)

QVAE·DONO·DATA·COMPARATA·EMPTAVE·IN·MVSEVM
AD· HANC· DIEM· INLATA· DEDICATA·SVNT·QVAEQVE
POSTEA· INFERENTVR· DEDICABVNTVR· EA· OMNIA
COLLEGI· ROMANI·PRIVATA·PROPRIAQ·IVRE·MANCIPI
SVNTO
SI·QVID· EORVM· QVIS· CLEPSERIT· AVT· DOLO· MALO
CORRVPERIT·VIOLARIT· HIC· SIBI·PONTIFICIS· MAXIMI
DECRETO· SACRIS· INTERDICTVM· SCIAT
CIVES· HOSPITESVE· QVICVMQVE· AMANT· LITTERAS
STATIS· DIEBVS· SPECTATVM· ADMITTVNTOR·IIDEM
QVVM· LIBVERIT· REDEVNTO
HIS· DESCRIBERE· QVAE· VELINT· ET· IN· CHARTIS
EFFINGERE· LICETO
MOVERE· QVID· ALIOVE· TRANSFERRE· NE· LICETO

IVre Mancipii : id est dominio potestatique subjecta. nam quae quis mancipio accepisset, ea lege empta habebantur, ut venditor evictionem praestare deberet. (2) itaque Mancipii jure quae habeas, optimo jure habere dicendus es : quippe veteres quum mancipio quid darent , ne quod periculum esset , rei dominium adhibita mancipationis solemnitate transferebant : quam designat Horatius , quum ait, (3)

Si proprium est, quod quis libra mercatus & aere est :

eoque ritu in donationibus quoque usi sunt; (4) ut qui res accepisset, securus possideret , nec amittere posset. porro ritus quidem jamdiu exolevit, at vis in verbo manet.

ALEX-

(1) Romae in museo Kircher.
(2) v. Plaut. Curc. 4. 2. 9.
(3) lib. 2. epist. 2. v. 158.
(4) l. 4. & 5. C. Theod. de donat. v. Fabr. Insc. p. 49. D.

CCVIII.

(1)

ALEXANDER· HOR· F·
ALBANVS· CARD·
AD· DOMESTICAE· LAVDIS
STVDIVM· IN· POSTEROS
PROROGANDVM
BIBLIOTHECAM· A
MAIORIBVS
INSTITVTAM
QVAM· CLEMENS· XI·
PONT· MAX·
PATRVVS· MEVS
FLORENTISSIMORVM
AVCTORVM
LIBRIS· SCRIPTISQVE
INSTRVXIT
AVCTIS· ORDINATISQVE
PLVTEIS· REFECTAM
ET· NOVO· CVLTV
EXORNATAM
EXQVISITIS· OMNIVM
DISCIPLINARVM
VOLVMINIBVS
AD· TRIA· MILLIA
ET· QVINGENTA
LOCVPLETAVI

(2)

PRAEFECTI· BIBLIOTHECAE
HAEC· ERVNT· OFFICIA
LIBRORVM· CODICVM·MEMBRANARVM
CHARTARVMVE· QVAECVMQ·INLATA
DESCRIPTA· DEDICATAVE· SIENT
CVSTOS· ESTO· QVAE· NOVA
ADCREVERINT· IN· ELENCHVM· IN
INDICEM· REFERAT
QVAE· PECVNIA· EMENDORVM
VOLVMINVM· NOMINE· AVT· IN
TVITIONEM· DATA· ADTRIBVTA
FVERIT· EAM· PECVNIAM· INFERAT
RATIONIBVS· TABVLASQVE· ACCEPTI
ET· EXPENSI· CONFICIAT
LIBRVM· SCRIPTVMVE· VTI· LIMINE
EFFERAT· DEDERIT· NEMINI
AMICOS· DOMINO· ET· FAMILIARES
COMIS· RECIPITO· IGNOTVM· NE
QVEM· ADMITTITO
ADESTO·A·MERIDIE·ALTERNIS·DIEBVS
QVI· PROFESTI· ERVNT· MANE· KAL·
ET·IDIBVS·OCTOB·MENSE·FERIATOR·
ARMARIA· QVVM· ABERIT·CLAVSA·VTI
SIENT· ET· OSTIVM. NE· CVI· PATEAT
CVRATO
QVI· MVNDICIAS· FACIAT· SERVVM
HABETO· CONSIDERET· QVAE
DOMINVS· IMPERAVERI· FIANT
QVID· SIBI·CREDITVM· THESAVRI·SIET
VNVS· NOSCITET· MAXIME· IDEM
LIBRIS· SAPIENTER· VTATVR
DISCENDI· TERMINOS· ESSE· NVLLOS
MEMINERIT

AVctis ordinatisque Pluteis : militare utique & nauticum vocabulum *Pluteus* & *Pluteum* eſt, imo & tricliniare, atque ad architecturam etiam pertinens. ſed tamen ad bibliothecas quoque & libros ſpectat, & pro repoſitorio uſurpatur aut armario. nam ad Iuvenalis verſum illum, (3)

Et jubet archetypos Pluteum ſervare Cleanthas :

vetus Scholiaſtes *Pluteum* reddit Armarium. Sidonius quoque Donidio ſcribens de villis

villis Apollinaris & Ferreoli, (4) *Hic*, inquit, *libri affatim in promptu: videre te crederes aut grammaticales Pluteos aut Athenaei cuneos aut armariā exstructa bibliopolarum*. quibus verbis rem eandem tribus vocabulis explicavit. enimvero pluteos sive armaria veteres etiam ordinare solebant numerisque distinguere. *Habet*, inquit Vopiscus, (5) *bibliotheca Vlpia in Armario sexto librum elephantinum, in quo S. C. perscriptum est, cui Tacitus ipse manu sua subscripsit*.

Ad Tria Millia Et Quingenta: numeri si cardinales sint, *Et* conjunctione recte iunguntur; at non ita ordinales, siquidem Varronem audias: (6) qui haec tradit, *Quintum Tricensimum annum dici sine* Et *conjunctione & similia; nec interponendam conjunctionem in re ipsa cohaerentem, ut si dixero* Ad quintum & tricensimum praedium habeo, *jam duo significabunt*, *alterum* ad Quintum, *alterum* ad Tricensimum, ceterum Tullius quandoque scripsit, (8) *cujus a morte hic tertius & tricesimus est annus*: nec, si locum hunc in codicibus vexatum apparet, aliquot a Tullio ipso exempla praeterea non suppetant, quae Varroni opponas: ab aliis certe scriptoribus non pauca peti possunt.

Ad Catonis autem normam praescripta reliqua sunt, qui rem rusticam litteris complexus, patris familiae & Vilici officia accuratissime descripsit. cujus quidem plures utinam exstarent libri: mirum, quam utiles iis essent, qui Latinum in scribendo leporem exprimere cupiunt!

(1) Romae in biblioth. Alban.
(2) ibid. e regione superioris.
(3) Sat. 2. v. 7.
(4) lib. 2. ep. 9.
(5) in Tacit. c. 8.
(6) in Fragm. epist. l. 7. ex Sosip. l. 1.
(7) de Senect. c. 6.

CCVIII.

(1)

BONVM. FACTVM
FABIVS. TERTVLLVS / CORNELIVS. BASSVS PRAEFECTI. SACROR.
RENVNCIATVM. EST. NOBIS. FVISSE. HOMINES. TANTA. AVDACIA. ATQ. IMPROBITATE. VT. AEDEM. MARIAE. ADIVTRICIS. VIA. SALVIA. AD MILLIAR. III. COMPILARE. AGGRESSI. AEDITVO. CAESO. ALTARE. IPSVM SIMVLACRVMQ. SANCTAE. VIRGINIS. ORNAMENTO. OMNI. SPOLIAVERINT HOC. TANTVM. SCELVS. ANTEQVAM. SVPREMO. SVPPLICIO. SANCIATVR DIVINAE. ANIMADVERSIONIS. AVERRVNCANDAE. CAVSSA. PVBLICE EXPIANDVM. ESSE. NOBIS. VIDETVR. QVAPROPTER. EX. AVCTORITATE CLAVDI. AVIDIENI. PONTIFICIS. TOTIVSQVE. CONSILI. EIVS. EDICIMVS VTI. NVMINIS. PLACANDI. CAVSSA. OBSECRATIONES. AB. OMNIBVS PRIVATIM. FIANT. INQVE. TEMPLIS. AEDITVI. STIPEM. COGANT. VTIQ. SACERDOTES. CVNCTI. A. D. III. KAL. NOVEMBR. PROXIMAS. PRIMA LVCE. IN. TEMPLVM. MAXIMVM. AD. SVPPLICATIONEM. CONVENIANT ATQVE. INDE. PIACVLI. CAVSSA. POMPA. AD. AEDEM. MARIANAM CVM. DONIS. MVNERIBVSQVE. DVCATVR

Onum Factum: sic & veteres praefari soliti, quum edicta proponebant, ominis caussa. Plautus (2) Bo-

Bonum Factum est, edicta ut servetis mea.

peregrinis a Caesare in senatum adlectis, libellum propositum tradit Svetonius tamquam edictum his verbis: (3) *Bonum Factum. Ne quis Senatori novo Curiam monstrare velit.* & de Vitellio, qui edicto jusserat, mathematicos intra calendas Octobres Vrbe Italiaque excedere, libellum statim Chaldeorum nomine propositum scribit hujusmodi: (4) *Bonum Factum. Ne Vitellius Germanicus intra eundem calendarum diem usquam esset.* morem hunc veteres diu retinuere: quod illo Tertulliani jam desipientis testimonio confirmatur: (5) *Audio etiam Edictum esse propositum, & quidem peremptorium: Pontifex scilicet Maximus, Episcopus Episcoporum dicit:* Ego & moechiae & fornicationis delicta poenitentia functis dimitto. *o Edictum, cui adscribi non poterit* Bonum Factum.

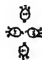
(1) ficti argumenti.
(2) Poen. prol. v. 16.
(3) in Caes. c. 80.
(4) in Vitell. c. 14.
(5) de pudic. c. 1.

CCX. (1)

QVOD· FELIX· FAVSTVMQVE· SIT
TRIGINTA· PRIMI
E· SCHOLA· RHETORICA· COLL· ROM·
SI· CVI· COMMODVM· EST· INTERESSE
IDIBVS· AVGVSTIS
DISCIPLINARVM· LIBERALIVM· EXPERIMENTA
PVBLICABVNT

E*xperimenta Publicabunt*: de Claudio Svetonius, (2) *Disciplinis tamen liberalibus ab aetate prima non mediocrem operam dedit, ac saepe experimenta cujusque etiam publicavit*: id est in confessu eruditorum virorum specimen recitando edidit, qui quidem mox Princeps aliis quandoque recitantibus libenter adfuit: Plinius Senecioni: (3) *At hercule memoria parentum Claudium Caesarem ferunt, quum in Palatio spatiaretur, audissetque clamorem, caussam requisisse; quumque dictum esset, recitare Novianum: subitum recitanti inopinatumque venisse.*

(1) pro agone litterario.
(2) in Claud. c. 3.
(3) lib. 1. epist. 13.

§. I I.

CCXI.

PIO. VI. PONTIFICE. MAXIMO
PR. KAL. AVG. ANNO. M. DCC. LXXXI.
FAVENTIAE. IN. CVRIA. MAGISTRATIBVS. ORDINEM
HABENTIBVS. FREQVENTES. ADFVERVNT

QVOD. VERBA. FACTA. SVNT. DE. HONORE
HABENDO. GRATIISQVE. REFERENDIS. D. N.
MARIAE. OPIFERAE. CONSERVATRICI. PATRIAE
CVIVS. BENEFICIO. FAVENTINI. VNIVERSI
FACTVM. ESSE. FATENTVR. VT. MAXIMO
TERRAE. MOTV. ET. VASTA. RVINARVM. LABE
SVPERSTITES. INCOLVMESQVE. CIVI. VNA
AMISSA. OMNES. LVCE. FRVANTVR. DE. EA. RE
ITA. CENSVERVNT

QVVM. D. N. MARIA. OPIFERA. QVAE. EADEM
ANNO. M. CCCC. X. ITALIAM. PLERAMQVE. VI
PESTILENTIAE. DEPOPVLANTE. CIVITATI. N.
PROPITIA. PRAESTO. FVIT. AVERSAEQVE. LVIS
INDICIO. TERNA. VTRAQVE. MANV. TELA
OSTENTANS. INFRACTA. VIDENDAM. SE. PRAEBVIT
NOVA. HOC. ANNO. SIGNIFICATIONE. AMORIS
SVI. PRIDIE. NONAS. APRILES. IN. MAXIMO
PATRIAE. DISCRIMINE. OPEM. ADTVLERIT. ET
TEMPLIS. TECTISQVE. OMNIBVS. MOTV. TERRAE
CONCVSSIS. QVIBVSDAM. ETIAM. PROSTRATIS
VITAM. CIVIBVS. SALVTEMQVE. VOCATA
REDDIDERIT

F*requentes Adfuerunt* : Decuriones nempe, e quibus Ordo constat, quemadmodum paullo post exponemus.

Clavibus Vrbis . . . . *Dicatis* : clavium traditione veteres quoque non rerum custodiam tantum, sed etiam dominium deferre solebant. *Clavibus traditis*, inquit Pa-

(1)

QVVMQVE· ITERATO· MENSEM· POST· TERTIVM CLADIS· PERICVLO· ET· TOTA· RVRSVM·CREBRIS MOTIBVS· TERRAE· FATIGATA· AEMILIA SVPPLICEM· AEQVE· CIVITATEM· PRAESENS RESPEXERIT· AC· MORTIS· TERRORE· IN ANIMORVM· CONSTANTIAM· VERSO· SPEM OMNIBVS· FECERIT· EA· ERGA·NOS·VOLVNTATE IN· PERPETVVM· SE· FVTVRAM· QVA· NOS PVBLICE· DOMINAM· CLAVIBVS· VRBIS· IN ARGVMENTVM· DELATI· IMPERII· DICATIS APPELLAVIMVS

PLACERE· HVIC· ORDINI· OB· TANTA· EIVS· IN SINGVLOS· VNIVERSOSQVE· MERITA· VT· IN ANNVM· QVINQVAGESIMVM· PRIDIE· NONAS APRILES· QVO· DIE· PRIMVM· IMMORTALI DOMINAE· N· BENEFICIO· CONSERVATI·SVMVS GRATIAE· PERSOLVENDAE· CAVSSA· SACRVM SOLLEMNE· QVOTANNIS· IN· TEMPLO·MAXIMO AD· ALTARE· EIVS· FIAT· EIQVE· SACRO MAGISTRATVS· QVIQVE· MAGISTRATIBVS APPARENT· TOTIVS· CIVITATIS· NOMINE INTERSINT

VTIQVE· DECRETVM· N· IN· PVBLICAS· TABVLAS REFERATVR· ET· EXEMPLAR· EIVS· SAXSO INCISVM· ATQVE· IN· TEMPLO· MAXIMO FIXVM· HVIVSCE·DEVOTIONIS· AVCTORITATEM POSTERIS·NOSTRIS·TESTETVR· CENSVERVNT

Papinianus, (2) *ita mercium in horreis conditarum possessio tradita videtur, si claves apud horrea traditae sint: quo facto confestim emptor dominium & possessionem adipiscitur, etsi non aperuerit horrea.*

(1) Faventiae in templo maximo.

(2) l. 74. D. de contr. empt.

CCXII.

NON· IVN· AN· $\overline{M}$· $\overline{DCC}$· $\overline{LXXXII}$·
ARIMINI· IN· CVRIA· MAGISTRATIBVS· ORDINEM
HABENTIBVS· FREQVENTES· ADFVERVNT
QVOD· V· F· S· AD· DIGNITATEM· MVNICIPII· N·
PERTINERE· VT· QVO· HONORE· D· N· PIVS· $\overline{VI}$·
P·M·ITERATO·INTRA·ANN·ACCESSV·CIVITATEM
DIGNATVS· EST· IS· A· NOBIS· MEMORIAE
POSTERORVM· PRODATVR· Q· F· P· D· E· R· I· C·
QVVM· D· N· PIVS· $\overline{VI}$· P· M· GERMANICA
PROFECTIONE· SVSCEPTA· IN· VRBEM· N· $\overline{IIII}$·
NON· MART· PROPITIVS· ADVENERIT
MAGISTRATIBVSQVE· ET· OMNIBVS· ORDINIBVS
SINGVLARI· AMORIS· SIGNIFICATIONE· AD
OSCVLVM· PEDVM· ADMISSIS· NOCTEM· APVD
NOS· HOSPITATVS· SIT· ATQ· IN· IPSO·DISCESSV
CIVITATEM· VNIVERSAM· AD· FORVM· FONTIS
VIAMQ· CONSVLAREM· MAXIMO· ADVENARVM
CONCVRSV· STIPATAM·SALVTARI·PRECATIONE
DE· CVRIAE· MAENIANO· LVSTRAVERIT
QVVMQ· VTI· VOVERAMVS· SOSPES·INCOLVMISQ·
RE· CHRISTIANA· ORDINATA· IN· ITALIAM
REVERSVS· ITERVM· $\overline{III}$· NON· IVN· VRBEM· N·

F*requentes Adfuerunt*: Decuriones scilicet, quos nominari minime opus erat, Ordine commemorato, qui ex ipsis constat. sic in Decreto Peltuinatium apud Gruterum leges (2) *Ordinem Habentibus T. Avidiaco Restituto & Blaesio Natale Aedd. QQ. Scribundo Adfuerunt*, nec aliud adjectum est: ut aut omnes Decuriones adfuisse intelligendi sint, aut tot numero, quot lex adesse jubebat.

De Curiae Maeniano: originem Maenianorum Asconius tradidit: (3) *Maenius*, inquit, *quum domum suam venderet Catoni & Flacco Censoribus, ut ibi basilica aedificaretur, exceperat jus sibi unius columnae, super quam tectum projiceret ex provolantibus tabulatis, unde ipse & posteri ejus spectare munus gladiatorium possent, quod etiamtum in foro dabatur*. addit enim Festus: *Maeniana aedificia a Maenio sunt appellata: is enim primus ultra columnas extendit tigna, quo ampliarentur superiora*. haec

(1)

AGROSQ· IPSOS·LAETISSIMO·ADVENTV· OMNES
ITEM· ORDINES· ADMISSIONE· ATQ· ADLOQVIO
SOLATVS· SIT· HOSPITIOQ·IN·DIEM·PROXIMVM
VSVS·ANTE·DIGRESSVM·EODEM·RVRSVS·E·LOCO
SVBLIMIS· IN· CONSPECTVM· PRODIERIT· ET
CVNCTIS· BONAS· PRECES· PRECATVS
FLAGRANTIA· MORTALIVM· MVLTORVM· VOTIS
PROSEQVENTIVM· DESIDERIA·CVMVLATISSIME
EXPLEVERIT
PLACERE· HVIC· ORDINI· VT·DIES·VTERQVE·QVEM
SEMPER· FAVSTVM· FELICEMQ·HVIC·MVNICIPIO
HABENDVM·ESSE·SINGVLI·VNIVERSIQ· FATEMVR
AD· COMMEMORATIONEM·ILLVSTRATIONEMQ·
TANTAE· BENIGNITATIS· LITTERIS
CONSIGNATVS· POSTERITATI· TRADATVR
VTIQVE·DECRETVM·NOSTRVM·MARMORI·INCISVM
LITTERISQ· INAVRATIS· DESCRIPTVM· ATQ·IN
CVRIA· CELEBERRIMO· LOCO· AFFIXVM
VOLVNTATEM·STVDIVMQ·ORDINIS·ET·POPVLI
ARIMINENSIS· ERGA· OPTIMVM· PRINCIPEM
PVBLICO· TESTIMONIO· ET· IOCVNDA
RECORDATIONE· TESTETVR· CENSVERVNT

haec tamen nugas habet Salmasius, (4) cui fere in deliciis scriptores ii sunt, qui minus antiqui: & *Moenianum* a *Moenibus* esse vult, idemque ac Περίβολον sive Podium in circuitu solariorum positum, ne facilis in praeceps sit lapsus. ceterum Isidorus ipse, cujus locum affert, a Maenio dicta Maeniana scribit, etsi perperam Crassi collegam dicat; idemque adjicit, & *Solaria* appellata, quia patent soli: subjungitque, *Post haec alii lapide, alii materia aedificavere: porticibus Maeniana & foribus & domibus adjecerunt.* quare ne Isidorus quidem iis adversatur, qui *Maenianum* a *Maenio* deducunt, & eo nomine podium appellant foribus aedium impositum, ut domus pleraeque nunc habent, cujus & vetus nomen Romae adhuc manet.

PIO

(1) Arimini in Curia.
(2) p. 443. n. 6.
(3) ad Diviu. in Verr. c. 16.
(4) ad Pescenn. Spart. c. 12.

CCXIII·

PIO· VI· PONTIFICE· MAXIMO
ANNO· M· DCC· LXXX·
IIII· NON· DECEMBR·
VRBIVENTI· IN· CVRIA· ADFVERVNT· CVNCTI

QVOD· V· F· S· DE· GRATIA· REFERENDA·PAVLLO
FRANCISCO· ANTAMORO· V· C· PONTIFICI
VRBIVENT· DESIGN·INTER·PATRES·CARDINALES
ADLECTO· A· PIO· VI· PONT· MAX· D· E· R· I· C·
QVVM·PAVLLVS·FRANCISCVS·ANTAMORVS· CARD·
PONT· VRBIV· DESIGN· VIR· SIT· GENERE
HONORIBVS· DOCTRINA· VIRTVTE
PRAESTANTISSIMVS· ATQVE· OB· HAEC
PLVRIMVM· APVD· D· N· PIVM· VI· P· M·GRATIA
VALEAT· MAXIMAMQVE· APVD· OMNES· ET
AVCTORITATEM· ET· DIGNITATEM· OBTINEAT
IDEMQVE· EA· IN· NOS· VOLVNTATE· ESSE
VIDEATVR· VT· VRBIS·HONORIBVS·POSTHABITIS

INter Patres Cardinales: ipsi quidem Latini dixere interdum *Conscripti*, omisere *Patres*, ut quum ait Horatius (2)

Quod sit Conscripti, quod judicis officium, quae
Partes in bellum missi ducis:

sed quid supplendum esset, nemo non intelligebat. quare & *Cardinalis* scribi nunc potest, praetermitti *Pater*; addet enim quisque quod desideretur: recte tamen & ex Latina consuetudine *Patres Cardinales* dicimus, quod & Senatorius his titulus apprime conveniat, & appellatio eorum, quae adjectiva est, substantivum nomen requirat.

Auri Coronarii Nomine: in monumento Ancyrano invenies: (3) *Auri Coronarii* Pon-

(1)

ET· PONTIFICATV· NOSTRAE· CIVITATIS
SVSCEPTO· SPEM· FACIAT· AD· BENE· REGENDOS
CIVIVM· ANIMOS· COMPONENDAMQVE
INTER· EOS· GRATIAM· SE· APVD· NOS
PARENTIS· LOCO· FVTVRVM
PLACERE·HVIC·ORDINI·QVANDOQVIDEM·MAIORA
MERENTI· HONOREM· EI· AMPLIOREM· DEFERRE
NON· POSSVMVS· VT· IPSE· ET· FRATRES· ET
AGNATI·POSTERIQVE·EORVM·INTER·PATRICIOS
ADLEGANTVR
VTIQVE· IPSI· EX· ARCA PVBLICA· SCVTATI
DCCC· N· AVRI· CORONARI· NOMINE
NVMERENTVR· ET· EX· HOC· ORDINE· IN
VRBEM· MITTATVR· QVI· EAM· SVMMAM
ET· DECRETVM· N· AD· EVM· PERFERAT
STVDIVMQVE· CIVIVM· ET· POPVLI· VOTA· OB
ADVENTVM· EIVS· OPTATISSIMVM· PVBLICE
EXPONAT· CENSVERVNT

Pondo Triginta Quinque Millia Municipiis & Coloniis Italiae Conferentibus Ad Triumphos Meos. Coronae antiquitus e lauro datae triumphantibus, deinde aureae; (4) pecunia demum pro coronis: (5) nec vero iis solum, qui triumpharent, sed Principi quidem alias etiam ob caussas. nam de Antonino Pio Capitolinus haec tradit: (6) *Aurum Coronarium, quod adoptionis suae caussa oblatum fuerat, Italicis totum, medium provincialibus reddidit*. itaque factum est, ut *Aurum Coronarium* pro dono gratuito & honoris caussa oblato acciperetur. de his Lipsium (7) fusius disputantem, si libet, adito.

VIII.

(1) Vrbiventi in Curia.
(2) Arc. P. v. 314.
(3) Grut. p. 232.
(4) Gell. N. A. l. 5. c. 6.
(5) v. l. 10. L. 1. de aur. coron.
(6) in Anton. c. 4.
(7) de Magn. Rom. lib. 2. c. 9.

CCXIIII.

VIII. K. NOV. ANNO. M. DCC. LXXXI.
TIBVRE. IN. CVRIA. ORDINEM. HABENTIBVS
FRANCISCO. CESARIO. SVMMO. MAGISTRO
FRANCISCO. STERLICHIO
IOSEPHO. TANIO — III. VIRIS PRIORIBVS
IOAN. MARIA. MOGLIAZZIO
FRANCISCO. CAPPVCCINIO. CVR. REI. PVB.
CORPORATI. CIVES. FREQVENTES. ADFVERVNT

QVOD. FRANCISCVS. CESARIVS. SVMMVS. MAGISTER. V. F. ET. DIGNITATI. ET. SALVTI. MVNICIPIO. NOSTRO FVTVRVM. VIDERI. SI. VIR. PRINCEPS. ALOISIVS. BRASCHIVS ONESTIVS. D. N. PII. VI. PONT. MAX. SORORIS. FILIVS. QVI NVPER. AEDIBVS. SIBI. INTRA. POMOERIVM. FVNDIS. IN AGRO. COMPARATIS. VNVS. ERGA. NOS. OPTATISSIMO ADVENTV. AMOREM. CIVIS. ET. PATRONI. STVDIVM EXHIBVERIT. IDEM. IN. HVNC. ORDINEM. ADLECTVS CLARITATE. NOMINIS. SVI. PATRICIORVM. NOSTRORVM SPLENDOREM. AVGEAT. AC. TVEATVR. DE. EA. RE. ITA CENSVERVNT

QVVM. VIR. PRINCEPS. ALOISIVS. BRASCHIVS. ONESTIVS D. N. PII. VI. P. M. SORORIS. FILIVS. DVDVM. MAGNO REI. PVBLICAE. BONO. AD. CIVITATEM. N. AEDIBVS APVD. NOS. FVNDISQ. COEMPTIS. VEL. MANCIPII. IVRE VEL. VICINITATIS PROPINQVITATE. PERTINERE COEPERIT. EIVSDEMQVE. OMNES. PRAESENTIS MVNIFICENTIAM. HVMANITATEM. BENIGNITATEM SVMMA. OMNIVM. ORDINVM. LAETITIA. MIRATI EXPERTIQVE. SIMVS

V *El Mancipii Iure, Vel Vicinitatis Propinquitate*: id est, quod bonis Mancipio acceptis, in agro communi possessor habeatur, & propter conterminos fundos aedesque proximas inter Vicinos a civibus numeretur.

Do-

(1)

PLACERE· HVIC· ORDINI· VTI· HONORE· OBLATO·QVI EST· APVD· NOS· POTISSIMVS· AB· IPSO· ET· A ROMVALDO·BRASCHIO·ONESTIO·PONT· MAX· SORORIS FILIO· ALOISII· PRINCIPIS· FRATRE· V· C· PRAEPOSITO SACRI· PALATII· PETAMVS· VT· IN· HVNC·ORDINEM COOPTATI· ET· PRIMI· CIVIVM· PATRICIORVM· IN TABELLA ·AVREA· DESCRIPTI· SINGVLOS· VNIVERSOSQ· NOS: REMQVE· PVBLICAM· NOSTRAM· IN· CLIENTELAM DOMVS· SVAE· RECIPERE· DIGNENTVR

VTIQ· IPSIS· ET· ALOISII· PRINCIPIS·LIBERIS· POSTERISQ· PRAESENTIBVS· ABSENTIBVSQ· SVMMVM· MAGISTRAT· PETERE· ET· PER· ALIOS· ETIAM·INIRE·GERERE· LICEAT EADEMQ·IIS·IVRA·HONORES·IMMVNITATES·VBICVMQ· LOCORVM·SINT·FVERINT· IN· PERPET· DECERNANTVR ADTRIBVANTVR· QVAE· ILLIS· SVNT· ERVNT· QVI· IN MVNICIPIO· NOSTRO· NATI· DOMICILIVM· HABENT HABEBVNT· PERPETVOQVE· HABITANT· HABITABVNT QVO· DIGNATIONE· BENIGNITATIS· EORVM·POSTERIS QVOQVE· NOSTRIS· REM· PVBLICAM· NOVO· DECORE PRAESIDIOQ· AVCTAM·ET·CONFIRMATAM·TRADAMVS

VTIQVE· EX· HOC· ORDINE· DOMINICVS· DE· ANGELIS STANISLAVS· BOSCHIVS· IN· VRBEM· LEGENTVR· QVI D· N· PIO· VI· P· M· DECRETI· HVIVS· EXEMPLAR PERFERANT· AB· EOQVE· SVPPLICES· POSTVLENT· VT STVDIVM· NOSTRVM· IVDICIO· SVO· PROBARE· ET TOTIVS· CIVITATIS· VOLVNTATI· AVCTORITATEM OPTIMI· PRINCIPIS· ACCEDERE· VELIT· CENSVERVNT

RECOGNOVIT· IOSEPHVS· ( ) SPINVCCIVS
ADIVTOR· ET· SCRIBA· ( ) ORDINIS

Dominicus De Angelis: ſcripſeram, ut ſcribendum erat, *Angelius*: nec tamen repugnavi, ne deleretur, memor Octavii illius EX MERCVRIALIBVS, quem apud Donium & Fabrettum (2) ſic appellatum videmus. ceterum externa nomina Latini

Graecique secundum Grammaticas leges efferre solebant, atque in singulos declinare casus, ne quis legendo falleretur. ac Graeci quidem auribus servientes impensius, in recto etiam extremas fere litteras ad nominum suorum similitudinem, ut a Salmasio adnotatum est, immutabant: (3) quibus nempe *Hannibal* fiebat **Αννιβας**, *Hamilcar*, Αμιλκας, *Bogud*, Βογος, *Bocchor* Βοκχος. Latini vero, quum pa-

CCXV.

PIO. VI. PONTIFICE. MAXIMO
QVATVORVIRATV ANDREAE. CONTI. DEC.
MARCI. ROMITI
IACOBI. TESOLI
ALEXANDRI. TEDESCHINI
XXXX. VIRI. MVNICIPI. ANAGNINI. IN. CVRIAM. QVVM
CONVENISSENT. PLACVIT. VNIVERSIS. ANTON.
LAMBERTVM. RVSCONVM. V. C. DOMO
CENTO. ANTISTITEM. VRBANVM. XII. VIRVM
SVMPTIBVS. MINVENDIS. QVI. REI. PVBLICAE. CAVSSA
SVSCEPTA. MVNICIPIVM. ANAGNINVM. CONSILIO
ET. GRATIA. ADIVVERIT. CIVIVMQ. CONTROVERSIS
EX. OMNIVM. SENTENTIA. COMPOSITIS. SECVRITATEM
OTIVM. CONCORDIAMQVE. CONSTITVERIT
OB. TANTA. EIVS. IN. SINGVLOS. VNIVERSOSQ. MERITA
IPSVM. FRATRESQVE. EIVS. DIONYSIVM. ET. PETRVM
RVSCONOS. ET. PETRI. LIBEROS. POSTEROSQVE

Quadraginta Viri: non magistratus solum, sed etiam Decuriones universi hoc modo apud veteres aliquando appellati; ut apud Fabrettum (2) *Centumviri Municipii Augusti Vejentis*: & in lapide praetorii Albani *Matribus Centumvirorum & Sororibus & Filiabus*. nam si primores tantum e Decurionum numero nominandi essent, dicebant, *Quinque Primi*, *Sex Primi*, *Decem Primi*, & hujusmodi, ut habes libro tertio de stilo inscriptionum. (3)

Ad-

patrio casu scriberent *Hannibalis*, *Hamilcaris*, *Bogudis*, *Bocchoris*, in recto retinebant *Hannibal*, *Hamilcar*, *Bogud*, *Bocchor*, & quae in eas desinerent consonantes, quas Latina nomina postremas item exhibebant: cetera ipsi etiam littera aut syllaba augebant, ut latine sonarent, & rectum proderent casum.

(1) Tibure in Tabular. (2) Don. Cl.8. n.64. Fabr. p.280. n.177. (3) in Solin. p.281.E.

(1)

EORVM· IN· AMPLISSIMVM· ORDINEM· COOPTARI
EIVSQVE· REI· CAVSSA· DECRETVM· CONSCRIBI·VT
DECVRIONVM· NVMERO· HABERENTVR
VTIQ· HONORES·MVNICIPALES·PETERE· ET· EO·QVISQ·
IVRE GERERE· POSSET· QVO· QVI· OPTIMO· ANTE
GESSISSENT· ITEM· NE· QVOD· AB· IS· VECTIGAL
MVNICIPI· ANAGNINI· EXIGERETVR· CENSVERVNT

ACTVM· NON· IANVAR·
ANNO M· DCC· LXXVIIII·
DESCRIPTVM· ET· RECOGNITVM
EX· CODICE· AVREO
QVI· IN· TABVLARIO· ADSERVATVR
N· VI·
X· KAL· APR· AN· M· DCC· LXXX·

ANDREAS· ADIVTOR·ET·SCRIBA· ( ) GISCVS IIII·VIR·R·P·C·

Adjutor & Scriba Quatuorvirorum Rei Publicae Conservandae: male plerique, qui *Adjutor* dicendus sit, *A Secretis* appellant, nunquam hac formula usi veteres sunt. contra Adjutores magistratuum saepe occurrunt. (4)

(1) Anagniae in Tabulario.
(2) p. 170. n. 324.
(3) p. 523.
(4) v. l. 3. de st. inscr. p. 525.

CCXVI.

ANNO. M. DCC. LXXVIIII.
IIII. NON. FEBRVAR.
ALATRII. IN. CVRIA. ORDINEM. HABENTIBVS
IOSEPHO. MARTIO. SEBASTIANO. VINCIGVERRA
NICOLAO. CATTALDO. III. VIRIS. REI. PVBLICAE
CONSERVANDAE. QVI. ET. SCRIBVNDO
ADFVERVNT
QVOD. VERBA. FACTA. SVNT. DE. AVGENDIS
HONORIBVS. ANTONII. LAMBERTI. RVSCONI. V. C.
DOMO. CENTO. ANTISTITIS. VRBANI. XII. VIRI
SVMPTIBVS. MINVENDIS. DE. EA. RE. VNIVERSI
ITA. CENSVERVNT
QVVM. ANTONIVS. LAMBERTVS. RVSCONVS. V. C.
EX. AVCTORITATE. PII. VI. PONT. MAX.
LEGATIONE. SVSCEPTA. VETERES. FINIVM
CONTROVERSIAS. QVAE. INTER. ALETRINATES

INter *Patricios Adlegantur*. sic apud Gruterum, (2) *Adlecto Inter Patricios Ab Imp. Caes. Trajano Hadriano Aug.* de Vrbis tamen Patriciis illic sermo est: verum & primarios cujusque civitatis viros *Patricios* appellari posse, ex Capitonis definitione apud Gellium (3) jure quis contendat: generatim quippe loqui videtur: *Plebes vero ea dicitur, in qua gentes civium Patriciae non insunt*. quid, quod, uti Festus tradit, *Patricios Cincius ait in libro de Comitiis, eos appellari solitos, qui nunc Ingenui vocentur?* Patricios jam dictos fatendum est, quicumque in municipiis libertini generis non essent. nec vero in ipso vocabulo inest quidquam, cujus caussa transferri ad alios appellatio non possit. nam de primis Vrbis Senatoribus Livius, (4) *Patres*, inquit, *ab honore*; Patricii, *qui progenies eorum, appellati*:

Re-

(1)

ET· FINITIMOS· PLEROSQVE· POPVLOS· ERANT
ITA· VNVS· DIIVDICARIT· IDEMQVE·DIREMERIT
VT· CONSILIO· PRVDENTIAQVE· EIVS· SINE
VLLIVS· QVERELA· AVCTORITAS· DIGNITASQVE
MVNICIPI· N·CONSERVATA· ATQVE· AVCTA·SIT
PLACERE· HVIC· ORDINI· VT· OB· TANTA
IN· HANC· REM· PVBLICAM· MERITA· IPSE
FRATRESQ· EIVS· DIONYSIVS· ET· PETRVS
RVSCONI· ET· PETRI· LIBERI· POSTERIQVE
EORVM· IN· DECVRIONVM· NVMERVM· ATQVE
INTER· PATRICIOS· ADLEGANTVR· VTIQVE
DECRETVM· EIVS· REI· CAVSSA· CONSCRIBATVR
HONORISQVE· ERGO· EXEMPLVM· AD· EVM· IN
VRBEM· QVI· PERFERAT· EX· HOC· ORDINE
DESIGNETVR· CENSVERVNT

RECOGNOVIT· CAIET· SCRIBA. ( ) TIRINELLVS III· VIR· R·P·C·

Recognovit: sic olim scriba publicus sive tabellio subscribebat, postquam exemplum cum autographo contulisset: ut apud Sponium (5) in Rescripto Antonini Pii, *Recogn· Vndevicensimus*: sic enim appellabatur. at in militum diplomatis fere legimus, *Descriptum Et Recognitum Ex Tabula Aenea, Quae Fixa Est Romae In Capitolio In Ara Gentis Iuliae*, aut alibi. apud Gruterum autem (6) in Vesbini Aug. L· titulo leges: *Descriptum Et Recognitum Factum In Pronao Aedis Martis Ex Commentario, Quem Iussit Proferri Cuperius Hostilianus Per T. Rustium Lysiponum Scribam, In Quo Scriptum Id, Quod Infra Scriptum Est*.

XVII.

(1) Alatrii in Tabulario.
(2) p· 393· n·6·
(3) N· A· l· 10. c. 20.
(4) lib· 1· c· 8.
(5) Misc. p· 352.
(6) p. 214·

CCXVII·

$\overline{XVII}$· KAL· SEPTEMBR· ANNO· $\overline{M}$· $\overline{DCC}$· $\overline{LXXXI}$·

VINCENTII· GIGLI· DEC·
ANAGNIAE·QVATVORVIRATV DELPHINI· APOLLONI
IOAN·BAPTISTAE·GIGLI
VINCENTII· CICOTTI

$\overline{XXXX}$· VIRI· IN· CVRIAM· CONVENERVNT
OMNES· IIDEMQ· SCRIBENDO· ADFVERVNT
QVOD· VINCENTIVS· GIGLIVS· $\overline{IIII}$· VIR· VERBA· FECIT
DE· AVGENDIS· HONORIBVS· DOMINICI· NARDINI
V· C· MVNICIPIO· NOSTRO·PROPINQVITATE·FINITIMI
QVEM· NVPER· IN· VRBE· FLORENTEM· D· N· PIVS· $\overline{VI}$·
PONT· MAX· NOBILISSIMIS· CIVITATIBVS· DONATVM
INTERQVE· INTIMOS· CVBICVLARIOS·ADLECTVM·SIBI
AB· EPISTVLIS· LATINIS· ESSE· IVSSIT· QVID·DE·EA· RE
FIERI· PLACERET· DE· EA· RE· ITA· CENSVERVNT
QVVM· RECTE· MAIORES· NOSTRI· ET· PATRIAE
ORNAMENTO· ET· SIBI· LAVDI· ESSE· PVTARINT· SI
SPECTATIS· VIRIS· ET· HVIVS· VICINITATIS· FACILE
PRIMIS· QVICVMQVE· VIRTVTE· ET· DIGNITATE
INCLARVISSENT· ADITVS· IN· HVNC· ORDINEM
SINGVLIS· PATERET
QVVMQVE· PER· HOS· ANNOS· CONSENSIONE·OMNIVM

AB *Epiſtulis Latinis* : Graeci quidem Επιϛολην ſcribunt; at EPISTVLA in decem lapidibus invenit Manutius : (2) & in aliis ſubinde iterum ac ſaepius apparuit EPISTVLA, ut haec Latinis ſcribendi ratio magis placuiſſe videatur: qui ſane in aliis quoque vocabulis a Graecorum conſuetudine receſſerunt. nam Graeci quidem *θριαμβον* , ipſi *Triumphum* ſcribunt , Graeci Κερκυραιον ipſi *Corcyraeum* , Graeci Στραγγαλυω, ipſi *Strangulo*, & multa hujuſmodi.

Per-

(1)

DOMINICVS· NARDINVS· V· C· DOMO· VICO
HONESTISSIMIS· PARENTIBVS· AC· MAIORIBVS· NATVS
EAM· SIBI· IN· VRBE· VEL· EXISTIMATIONE
ELOQVENTIAE· VEL· PRVDENTIA· IVRIS· FAMAM
PEPERERIT· VT· CONSVLTORVM· DISERTISSIMVS· ET
DISERTORVM· CONSVLTISSIMVS· MERITO·HABEATVR
IDEMQVE· CVM· CETERIS· ORNAMENTIS· TVM· VERO
INTEGRITATE· CONSTANTIA· FIDE· HOC· MERVERIT
VT· SINGVLARIS· EIVS· VIRTVS· OPTIMI· PRINCIPIS
IVDICIO· PRAECLARISSIMO· COMPROBARETVR
PLACERE· HVIC· ORDINI· VTI· PERROGATIONE·FACTA
IPSE· PRIMVM· INTER· PATRICIOS· COOPTETVR· TVM
OB· MERITA· EIVS· PROSPERO· NARDINO· VIRO·EXIMIO
FRATRI· EIVSDEM· PAR· HONOR· TRIBVATVR· LIBERISQ·
HVIVS· ET· POSTERIS· DETVR· VT· OMNES· PATRICIO
LOCO· ORTI· HABEANTVR
VTIQVE·DECRETVM·NOSTRVM· IN·PVBLICAS· TABVLAS
REFERATVR· ET· EX· HOC·ORDINE·IN·VRBEM·LEGETVR
QVI·EXEMPLAR·EIVS·GEMINVM· AD· CONCORDISSIMOS
FRATRES· PERFERAT· DOMVM· AC· DE· CIVITATIS
STVDIO· ET· VOLVNTATE· VTRVMQVE· PVBLICE
EDOCEAT· CENSVERVNT

RECOGNOVIT. ANDREAS· ADIVTOR· ET· SCRIBA· ( ) GISCVS IIII· VIR·R·P·C·

Perrogatione Facta: verbum Curiae est *Perrogo*: Livius: *Perrogari eo die sententiae non potuerunt*. & Tacitus: (4) *Quum Perrogarent sententias Consules*. at *Perrogatio* in libris non legebatur: Maffejus e veteri lapide protulit primus: (5) *Fiat Perrogatio Ordinis, Vt Singillatim* . . . .

AN·

(1) Anagniae in Tabular.
(2) Orthogr. E.
(3) lib. 29. c. 19.
(4) Hist. l. 4. c. 9.
(5) M. V. p. 258. n. 4.

CCXVIII. (1)

ANNO. M. DCC. LXXVIIII.
LVCA. APRONIANO
MARCO. FABRO II. VIR.
KAL. DEC.
AVXIMI. IN. CVRIA. SCR. ADF.
SEPTIMIVS. BALDVS
QVINTILIVS.MVCIANVS
HORATIVS. PERSA
AVRELIVS. PLANTINVS
QVOD. M. AEMILIVS. FAVSTVS. V. F. DE. IIS. QVI
CVRATORES. VIARVM. EX. CONSENSV.ORDINIS. A
LVCA. APRONIANO. II. VIRO. NOMINATI. SVNT
ORDINANDIS. D.E.R.I.C. PLACERE. HVIC. ORDINI
EOS. QVI. VIIS. STERNENDIS. REFICIENDIS
CVRATORES.CREATI.ESSENT.QVVM.MAGISTRATVM
INIISSENT.DE.SVMPTIBVS.QVOS.FIERI.OPORTERET
SEPARATIM.COGNOSCERE.INITAQ.RATIONE.AD.II.
VIROS. REFERRE
VTIQVE. II. VIRI. PECVNIA. QVAE. PVBLICA. ESSET
ET. EXIGI. POSSET. AD. EAM. REM. VTERENTVR
MVTVAMQVE. A. QVIBVS. VIDERETVR. SVMERENT
ET. QVAESTOREM. ARCAE. PVBLICAE. AD. EAM
REM. DARE. ADTRIBVERE. SOLVERE. IVBERENT
VTIQ. CVRATORIBVS. LAPIDVM. CONVEHENDORVM
OPERISQVE. FACIVNDI. CAVSSA. RVSTICOS. EX
AGRIS. SINGVLOS.E.SINGVLIS. FAMILIIS.LEGENDI
COGENDIQVE. IVS. POTESTASQVE. ESSET. IIDEM
ARCHITECTVM. VNVM. SCRIBAM. LIBRARIVM
VNVM.SERVOS.PVBLICOS.QVATERNOS. HABERENT
IISQVE. SINGVLIS.EX.QVO. AD. II. VIROS. DELATI
ESSENT. A. QVAESTORE. MERCEDES. CIBARIA
ANNVA. DARENTVR. DEFERRENTVR. QVANTA
CVRATORES. OPERVM. PVBLICORVM. DARE
DEFERREQVE. SOLENT. CENSVERVNT

De Iis, *Qui* • • • • *Ordinandis*: id est constituendis. eadem verba in veteri S. C. leges apud Frontinum. (2) sic & Svetonius de C. Caesare loquutus: (3) *eadem licentia spreto patriae more magistratus in plures annos Ordinavit*. & de Vespasiano: (4) *Quemdam e caris ministris dispensationem cuidam quasi fratri petentem quum distulisset, ipsum candidatum ad se vocavit, exactaque pecunia, quantam is cum suffragatore suo pepigerat, sine mora Ordinavit*.

§. III.

(1) ficti argumenti.
(2) de Aquaed. art. 100.
(3) in Iul. c. 76.
(4) in Vespas. c. 23.

§· III·

TABVLAE FOEDERVM ET HOSPITIORVM

CCXVIIII· (1)

AMICITIA· POPVLO· CALATINO
CVM· POPVLO· ATELLANO
HIS· LEGIBVS· ET· CONDITIONIBVS· ESTO

TABVLAM· PICTAM· QVAE· CALATIAE· IN· CVRIA· AD· IGNOMINIAM POPVLI· ATELLANI· POSITA· EST· ANTE· KALENDAS· MARTIAS QVAE· PRIMAE· FVTVRAE· SVNT· ORDO· DECVRIONVM CALATINORVM· IN· FORO· CREMANDAM· CVRATO· LEGATVMQVE DE· EA· RE· AD· POPVLVM· ATELLANVM· PVBLICE· MITTITO· IS ILLICO· VINCTOS· QVOS· HABET· CIVES·CALATINOS·E·CVSTODIA LIBEROS· ABIRE· SINITO

A· KAL· APRILIBVS· QVAE· PRIMAE· FVTVRAE· SVNT· SI· QVI ALTERVTRIVS· PARTIS· CIVES· INCOLAEVE· NOXAE· CAVSSA VINCTI· FVERIVNT·EORVM·REPETENDORVM· NEVTRI· POPVLO· IVS ESTO· MAGISTRATVSQVE· DE· CRIMINIBVS· COGNOSCITO· APVD QVEM· REVS· DEPREHENSVS· EST

QVI· LVDI· POSTHAC· ATELLAE· AVT· CALATIAE· FIENT· EOS· EX VTROQVE· POPVLO· SPECTARE· CVIQVE· FAS· SIT· TESSERAEQVE SINGVLIS· GRATVITAE· DENTVR· HOSPITIVM· VICISSIM MAGISTRATIBVS· PVBLICE· PRAEBETOR

NEGOCIATORES·MANCIPESVE·QVI· E· POPVLO· CALATINO· ATELLAM QVIQVE· E· POPVLO· ATELLANO· CALATIAM· RES· PROMERCALES INVEHENT· SI· DIPLOMA· MAGISTRATVS· SVI· OSTENDERINT PORTORII· EIVS· QVOD· PEREGRINI· PENDVNT· DIMIDIVM· DVM TAXAT· SOLVVNTO

CONTROVERSIAE· INTER· CIVES·SI·QVAE· CALATIAE· AVT· ATELLAE ORIENTVR· EARVM· CAVSSA· ARBITROS·EX·ORDINE·DECVRIONVM QVOS· LIBVERIT· VTRINQVE· LEGERE· ET· APVD·EOS·DISCEPTARE IVS· ESTO· MAGISTRATVSQVE· SENTENTIAM· EORVM· RATAM HABENTO

POPVLVS· ATELLANVS· NE· QVID· OB· VETERES· SIMVLTATES· AVT INIVRIARVM· PERSEQVENDARVM· CAVSSA· CONTRA· CIVEM INCOLAMVE· CALATINVM· NEVE· QVID· POPVLVS· CALATINVS CONTRA· CIVEM· INCOLAMVE· ATELLANVM· FACITO· FIERIVE IVBETO· QVAE· PRIVATVS· QVISPIAM· ADVERSVS· HANC· LEGEM INIVSSV· POPVLI· ADMISERIT· POENA· AFFICITO

CCXX.

IVSIVRANDVM. ATELLANORVM

AVDI. DEVS. OPTIME. MAXIME. AVDI. VIRGO. MATER. ET. PATRONI OMNES. CAELESTES. AVDITE. VT. HAE. LEGES. HAE. CONDITIONES IN. TABVLA. IN. ALBO. SCRIPTAE. SVNT. VTIQVE. HODIE RECTISSIME. INTELLECTAE. SVNT. HIS. CONDITIONIBVS POPVLVS. ATELLANVS. CVM. POPVLO. CALATINO. PACEM AMICITIAMQVE. FACIT. SI. PRIOR. POPVLVS. ATELLANVS PVBLICO. CONSILIO. DOLO. MALO. PACEM. AMICITIAMQVE CVM. POPVLO. CALATINO. RVPERIT. VIOLAVERIT. IN. ILLO DIE. DEVS. OPTIME. MAXIME. POPVLVM. ATELLANVM. ET DOMOS. FAMILIAS. REMQVE. PVBLICAM. POPVLI. ATELLANI PESSIMO. LETO. AFFICIAS

IVSIVRANDVM. CALATINORVM

AVDI. DEVS. OPTIME. MAXIME. AVDI. VIRGO. MATER. ET PATRONI. OMNES. CAELESTES. AVDITE. VT. HAE. LEGES HAE. CONDITIONES. IN. TABVLA. IN. ALBO. SCRIPTAE SVNT. VTIQVE. HODIE. RECTISSIME. INTELLECTAE. SVNT HIS. LEGIBVS. HIS. CONDITIONIBVS. POPVLVS. CALATINVS CVM. POPVLO. ATELLANO. PACEM. AMICITIAMQVE. FACIT SI. PRIOR. POPVLVS. CALATINVS. PVBLICO. CONSILIO. DOLO MALO. PACEM. AMICITIAMQVE. CVM. POPVLO. ATELLANO RVPERIT. VIOLAVERIT. IN. ILLO. DIE. DEVS. OPTIME MAXIME. POPVLVM. CALATINVM. ET. DOMOS. FAMILIAS REMQVE. PVBLICAM. POPVLI. CALATINI. PESSIMO. LETO AFFICIAS

ACT. ATELLAE. IN. CVRIA. V. K. MARTIAS. ANNO. MDCCLXXX.

IN *Tabula in Albo*: id eſt in tabula ſive albo. ſic apud Muratorium, (2) *In Tabulam in Album Referunda*: quod eſt ἐν δια δυοιν. ceterarum autem formularum pleraeque a Livio deſumptae. (3)

Porro utrumque Iusjurandum conditionibus iis ſubſcriptum putato, quas modo legiſti, & eodem modo in aes inciſum. hoc certe pacto veteres monumenta hujuſmodi ab oblivione vindicare ſolebant. (4) formulam Iurisjurandi Arilienſium poſt Vidaniam vulgavit Fabrettus, (5) quam ex aerea tabula deſcriptam conſtat.

PIO

(1) ficti argumenti.
(2) p. 582.
(3) v. l. 2. c. 24.
(4) v. l. 1. de ſt. inſcr. p. 184.
(5) p. 673. n. 13.

cccxxI· (I)

PIO· VI· PONTIFICE· MAXIMO
ANNO· M· DCC· LXXVIIII·

MAGISTER· ET· SODALES· MARIALES· ALBATI PERVSIA· AVGVSTA· RELIGIONIS· PIETATISQVE ERGO· HOSPITIVM· FECERVNT· CVM· PRAEFECTO COLLEGIOQVE· VRBANO· FRATRVM· MARIALIVM ALBATORVM·IPSVM·FRATRES·MARIALES· ALBATOS SVCCESSORES· POSTEROSQVE· EORVM· SIBI SVCCESSORIBVS· POSTERISQVE· SVIS· PATRONOS COOPTAVERVNT

PRAEFECTVS·COLLEGIVMQVE·VRBANVM· FRATRVM MARIALIVM·ALBATORVM·RELIGIONIS· PIETATISQ· ERGO· MAGISTRVM· ET· SODALES· MARIALES ALBATOS·PERVSIA· AVGVSTA·SIBI·SVCCESSORIBVS POSTERISQVE· SVIS· IN· FIDEM· CLIENTELAMQVE SVAM· RECEPERVNT

EGERVNT

HANNIBAL· M· F· — STASIVS· PROMAG·
PAVLLVS· ANT· F· — BALBVS LEG·
DEMETRIVS· FEL· F· — FESTVS LEG·

F*Ratrum Marialium*: apud veteres quoque Sodalium Arvalium Collegium, *Fratrum Arvalium* dictum est. nam & apud Graecos Φρατωρ sive ut Attici & Dores dicebant, Φρατηρ *Sodalis* est: item *Fratria*, inquit Varro, (2) *est Graecum vocabulum partis hominum, ut Neapoli etiam nunc*. his autem qui praeerant, *Magister* & *Promagister* apud Romanos appellati: ut apud Fabrettum, (3) *P. Metilius Secundus Magister*, & (4) *Magisterio C. Matidi Patruini*, *Promagistro L. Veratio Quadrato*. tum *Praefecti* etiam appellatione designatus, qui curam sacrorum sustineret: *Praefectus Sacrorum* bis apud Gruterum occurret, (5) semel apud Reinesium: (6) & apud utrumque *Praefecti Collegiorum* saepius: quae quidem artificum fere & opificum erant, sed qui tamen sacra iidem sua in Scholis facerent: qua de re jam egit Heineccius. (7)

(1) ficti argumenti.
(2) L· L· l· 4. c· 15·
(3) p· 445· n· 52·
(4) p· 442· n. 49·
(5) p· 411· n· 3·
p· 4. 494· n· 2·
(6) Cl· 1· n· 275·
(7) de orig· & jur· Colleg· Exerc· 9· §. 17· & 23·

§. IIII.

RESCRIPTA ET DIPLOMATA PVBLICA

CCXXII. (1)

CLEMENS. XIIII. PONT. MAX.
ANNO. SACRI. PRINCIPATVS. III.
SALVTEM. DICIT. NOVEMVIRIS. ET. DECVRIONIBVS
SERVILIANENSIVM. EX. PICENO
QVID. IN. SOLATIVM. CALAMITATIS. VESTRAE
CONSTITVERIM. COGNITA. OPPIDI. ET. DOMORVM
VESTRARVM. RVINA. NE. IGNORARETIS. HVIC
EPISTVLAE. SVBIICI. IVSSI
ANNO. M. DCC. LXXII. KAL. MART. CLEMENS. XIIII.
PONT. MAX. ADHIBITIS. PICENTIVM. PATRONIS
EE. VV. PRONVNCIAVI. QVOD. SVBSCRIPTVM. EST
QVIA. IN. SOLO. FATISCENTE. SITI. DVDVM
INCOMMODE. ET. CVM. PERICVLO. HABITATIS
NEC. VERO. DOMIBVS. EXSTRVENDIS
COMPARANDISVE. EX. MAGNIS. REI. FAMILIARIS
DETRIMENTIS. PARES. ESTIS. LOCVM. VOBIS. IN
PROXIMO. ADSIGNARI. OPPIDO. AEDIFICANDO
ET. IMPENSAS. E. FISCO. SVPPEDITARI. IVBEO
IDQVE. OPPIDVM. VT. DE. NOMINE. MEO. CASTRVM
CLEMENTINVM. APPELLETIS. PERMITTO. VALETE
III. NON. MART. ANNO. M. DCC. LXXII. AGENTE
CVRAM. MARCO. POMPEIO. LEGATIS. FAVSTO
PETRONIO. PAVLLO. GENTILI

Rescriptum hoc ad ejus formam expressum est, quod Domitianus Faleriensibus de subsecivis dedit. (2) cetera, quae exstant, praefatione plerumque carent. *EE. VV.* Eminentissimis Viris. *Agente Curam*: vetus formula, qua *Curator* designabatur, cui negotii publici procuratio demandata esset. qui & *Cura Agens* quandoque dictus est. (3)

Castrum Clementinum: sic apud veteres a conditore appellatum *Castrum Iulium*, *Castra Caecilia*, & hujusmodi. porro inscriptionem, quae ad novi oppidi portam fixa est, habes superius cap. IIII. n. CXXXII.

OR-

(1) adsciti argumenti. (2) Grut. p. 1081. n. 2. (3) Fabr. p. 434. n. 14.

CCXXIII. (1)

ORDO· DECVRIONVM

CIVIBVS· HONESTISSIMIS· QVI· VRBE· AB HOSTIBVS· OBSESSA· LIBERTATIS RETINENDAE· AVCTORES· FVERVNT AERARIOQVE· SVMPTIBVS· EXHAVSTO PATRIMONIVM· SVVM· IN· SALVTE PATRIAE· COLLOCAVERVNT· QVORVM NOMINA· SVBSCRIPTA· SVNT· IPSIS LIBERIS· POSTERISQVE· EORVM VIRTVTIS· ERGO· HONOREM DECVRIONATVS· GRATVITVM· DEDIT ET· CONVBIVM· CVM· PATRICIIS· AVT SI· QVI· VXOREM· HABERENT· VT VXSORES· EORVM· INTER· PATRICIAS CENSERENTVR

NON· AVG· AN· M· DCC· LXX·

M· SILVIO· FAVSTINO· V·C·

DESCRIPTVM· ET· RECOGNITVM· EX TABVLA· AENEA· QVAE·IN·CVRIA·FIXA EST· AD· SVBSELLIA· II· VIR·

Q. FABIVS ( ) MERVLA· DEC·
C· ANTONIVS ( ) FABER· DEC·
L· CAECILIVS ( ) NOBILIS· DEC·

M*arco Silvio*: huic diploma petenti datum fingitur, & fubfcripti Decuriones tres figno quifque fuo teftantur, Fauftinum unum effe ex iis, qui honorem Decurionatus gratuitum adepti funt; ejufque nomen in tabula aenea incifum inter eorum nomina legi.

Hic vero me quifpiam admonet fubiratus, & dic, inquit, aliquando, quid fibi geminum illud figma velit, quod toties hoc capite inter nomen & cognomen fubfcriptorum appofuifti, averfum alterum & alterum adverfum, hic vero non femel fed ter? nihil equidem de hac re adnotandum duxeram, quod jam alias attigiffem. (2) fed quoniam interpellas, neutrum figma effe, refpondeo, at notas tantum, quae figilli locum indicent five civitatis, ut in decretorum exemplis, five teftium, ut hic: nam teftes non modo fubfcribebant, fed etiam fignabant, anulo fignum inter nomen & cognomen quifque fuum imprimere foliti. (3)

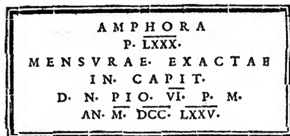
§. V.

(1) ficti argumenti. (2) v. l. 1. deft. infcr. p. 192. (3) ibid. p. 191.

§. V.

INSCRIPTIONES MENSVRARVM ET PONDERVM PVBLICORVM

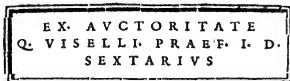
CCXXIIII. (1)

Congius erat Amphorae pars octava, & aquae aut vini pondo decem capiebat: itaque Amphora octoginta. quo pertinet illa veteris plebiscití particula apud Festum: nam Amphoram *Quadrantal* quoque appellabant: *Vti Quadrantal Vini Octoginta Pondo fiet*. (2)

(1) ficti argumenti. (2) v. Arbuthnot. tab. differt. 1. c. 9.

CCXXV. (1)

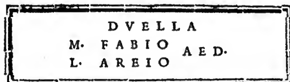
Mensura duas heminas sive cyathos duodecim continens, *Sextarius* appellatur, qui pondus capiebat unciarum viginti. de vino saepe usurpant scriptores: Horatius, (2)

Panis ematur, olus, vini Sextarius.

de Tacito Aug. Vopiscus: (3) *Ipse fuit vitae parcissimae ita, ut Sextarium vini tota die nunquam potaverit, saepe intra heminam.* & de Augusto Svetonius, (4) *Quoties largissime se invitaret, senos sextantes non excessit*, id est *Sextarium*; nam *Sextans* duo cyathi sunt, sive Sextarii pars sexta. ceterum *Sextarius* mensura etiam aridorum fuit. (5)

(1) ficti argumenti. (2) l. 1. Sat. 1. v. 74. (3) in Tac. c. 11. (4) in Aug. c. 77. (5) v. Arbuthn. tab. diff. 1. c. 9.

CCXXVI. (1)

Pars unciae tertia est *Duella*, sive sextulae duae: Fannius sic exposuit, (2)

Sextula quum dupla est, veteres dixere Duellam.

Aedilium autem fuit de ponderibus & mensuris jus dicere. (3)

§. VI.

(1) ficti argumenti. (2) de pond. & mens. v. 23. (3) v. l. 1. de st. Insc. p. 193.

§. VI.

DECRETA ET ACTA COLLEGIORVM

CCXXVII. (1)

IDIBVS· MARTIIS
ANNO· M· DCC· LXXXII·
VTINAE· IN· SCHOLAM· ORDINIS· CANONICI
FREQVENTES· QVVM· CONVENISSENT· VERBAQVE
FACTA· ESSENT· QVO· DIE· PIVS. VI· PONT·MAX·
PARENSQVE·PVBLICVS·GERMANICAE·PROFECTIONIS
CAVSSA· VTINAM· SVMMA· OMNIVM· ORDINVM
LAETITIA· INGRESSVS· ESSET· ET· IN· TEMPLVM
MAXIMVM· A· COLLEGIO· N· DEDVCTVS· SACRO
ADFVISSET
VTI· MEMORIA· EIVS· DIEI· QVI· FVIT· III· ID·MART·
ANNI· CHRISTIANI· M· DCC· LXXXII· LITTERIS
CONSIGNATA· POSTERIS· TRADERETVR
PLACVIT·VNIVERSIS·DECRETVM·DE·EA·RE·CONSCRIBI
IDQVE·SAXSO·INCISVM·AD·OPTATISSIMI·ADVENTVS
FAVSTITATEM· ET· NOSTRI· ORDINIS· TOTIVSQVE
CIVITATIS· RELIGIONEM· AC· STVDIVM
CELEBRANDVM· EODEM· IN· TEMPLO· FIGI
CENSVERVNT

V*Tinae*: ita clarissimae urbis efferendum duxi nomen, quod aliis ob sententiarum de origine ejus varietatem *Vedinum* est aut *Hunnium* aut *Vtinum*. (2) nimirum quum ingentes veterum aedificiorum reliquiae oppidum vetustum & Romano more exstructum declarent, facile in Leandri sententiam, quam Merula sequitur, (3) veni, ut hanc esse illam ipsam Venetorum urbem censerem, quae in Plinii exemplaribus *Atina* dicitur, (4) & *Vtina*, mendo librariorum sublato, dicenda sit. numerat quidem hanc Plinius inter oppida, quae jam *interierant*: sed ex urbe vicum factam non negat: ut revixisse post ea tempora videatur, & vetus nomen retinuisse: quod deinde, ut plerisque contigit, paullulum immutatum est.

NON·

(1) Vtinam missa.
(2) v. Martinier. Dict.
(3) Cosmogr. part. 2. l. 4. c. 37.
(4) H. N. l. 3. c. 19.

CCXXVIII·

NON· IVN· ANNO· M· DCC· LXXXII·
FERRARIAE· IN· SCHOLA· COLLEGII· CANONICORVM
PRIMORIBVS· ORDINEM·HABENTIBVS·ADFVERVNT
CVNCTI
QVOD· VERBA· FACTA· SVNT· DE· PERPETVANDA
LITTERIS· MEMORIA· AVSPICATISSIMI· DIEI· QVO
ALEXANDER· MATTEIVS· ARCHIEPISC· N· A· D· N·
PIO· VI· PONT· MAX· SVMMA· OMNIVM· ORDINVM
LAETITIA· CARDINALIS· DICTVS· EST· DE· EA· RE
ITA· CENSVERVNT
QVVM·ALEXANDER·MATTEIVS·VIR·PATRICIVS·DOMO
ROMA· ARCHIEPISC· N· EA· ERGA· OMNES·ORDINES
VOLVNTATE· REM· SACRAM· FERRARIENSIVM
GESSERIT· GERAT· VT· IN· SANCTA· MAIORVM
DOCTRINA· RETINENDA· IN· ALVMNIS· ECCLESIAE
SVAE· INSTITVENDIS· IN· CALAMITOSORVM·INOPIA
SVSTENTANDA· IN· CIVIVM· OMNIVM· MORIBVS
CONFORMANDIS· OPTIME· IPSE· DE· VNIVERSIS
MERVERIT· MEREAT· NOS· CARITATIS
LIBERALITATISQ· EIVS· ET· LABORVM· PLVRIMORVM
FRVCTVS· VBERRIMOS· QVOTIDIE· FERAMVS
QVVMQVE· D· N· PII· VI· P· M· SAPIENTISSIMO
CONSILIO· FACTVM· SIT· VT· QVAM· ILLI·GRATIAM
NOS· HABERE· SOLVM· POTERAMVS· EA· REPENTE
IN· OCVLIS· NOSTRIS· INCREDIBILI·OMNIVM·GAVDIO

E*cclesiae Suae*: vocem a vetustissimo quoque Christianorum Scriptorum frequentissime usurpatam, antiqui etiam Latini aliquando, nec plane alio sensu occuparant. Plinius enim de Senatu & populo Amiseno scripsit, (2) *& Bule & Ecclesia consentiente*: ut de populo pagi Noveri, quem incolebat, sic deinde cecinit Ausonius: (3)

ecle-

(1)

AB· OPTIMO· PRINCIPE· REFERRETVR
PLACERE· HVIC· ORDINI· VT· D· N· PIO· VI· P· M·
QVI· VT· FERRARIAM· ADVENTV· OPTATISSIMO· E
GERMANIA· REVERSVS· EST· PATRIBVS
CARDINALIBVS· QVI· ADERANT· IN· CONSILIVM
VOCATIS· ET· CIVITATE· IN· SVMMAM
EXSPECTATIONEM· ADDVCTA· XI· KAL· IVN· IN
IPSO· ORDINIS· SACRARIO· ANTISTITI· NOSTRO·ET
PARENTI· PVBLICO· QVVM· PRAECLARISSIMVM
LAVDVM· PRAECONIVM· IMPARTITVS· ESSET
SACRAE· PVRPVRAE· HONOREM· NEC· OPINANTI
DETVLERIT· EVNDEMQVE· IN· AMPLISSIMVM
COLLEGIVM· TRIENNIO· ANTE· ADLECTVM
DESIGNATVMQVE· PRONVNCIAVERIT· PRO
IMMORTALI· EIVS· IN· NOS· ATQVE· IN· OMNES
BENEFICIO· GRATIAE· SINGVLARIBVS· VERBIS
PVBLICE· AGANTVR
VTIQVE· STVDII· NOSTRI· GRATIQ·ANIMI·TESTANDI
CAVSSA· DECRETVM· QVAMORNATISSIMVM
PERSCRIBATVR· EIVSQVE· EXEMPLO· MARMORI
INCISO· ET· IN·SACRARIO·AD·LOCI·CELEBRITATEM
FIXO· DIES· HIC· QVEM· CIVITATI· VNIVERSAE
LAETISSIMVM· AC· BEATISSIMVM·ILLVXISSE·OMNES
SENTIVNT· MONVMENTIS· LITTERARVM
CONSIGNATVS· SEMPITERNAE· POSTERORVM
MEMORIAE· COMMENDETVR· CENSVERVNT

. . . . celebrique frequens ecclesia vico.

Sacrae Purpurae: veteres quoque pro magistratu *Purpuram* dixere: Ovidius, (4)

Iamque novi praeeunt fasces, nova purpura fulget.

& Martialis, (5)

 Pur-

Purpura te felix, te colat omnis honos.

quamquam Senatus potius hic designari videtur, & huic jungi Magistratus, sive *omnis honos*: nam sic tres reipublicae ordines indicantur a Statio: (6)

Moribus atque tuis gaudent turmaeque, tribusque,
Purpureique Patres.

utroque autem nomine honori Cardinalium designando *Purpuram* recte aptamus, quod & Amplissimi Collegii Patres sint, & Magistratuum ritu magna eorum auctoritas ac dignitas habeatur.

(1) Ferratiae in templ. max. Sacr.
(2) l. 16. epist. 111.
(3) epist. 24. v. 94.
(4) Fast. l. 1. v. 81.
(5) lib. 8. epigr. 8.
(6) l. 4. Silv. 1. v. 25.

CCXXVIII. (1)

ANNO. M. DCC. LXXVIII.
IN. SCHOLA. SODALIVM. ANTONIANORVM
SCR. ADF. CVNCTI
QVOD. FLAVIVS. MARCIANVS. MAG. V. F. DE
AVGENDIS. HONORIBVS. MARCI. AEMILIANI
CARDINALIS. PATRONI. COLLEGI. N. Q. D. E. R.
F. P. D. E. R. I. C.
QVVM. MARCVS. AEMILIANVS. CARDINALIS
PATRONVS. COLLEGI. N. EA. DVM. VIXIT
VOLVNTATE. ERGA. SINGVLOS. VNIVERSOSQVE
SEMPER. FVERIT. VT. COLLEGI. PATRONATV
SVSCEPTO. NEMINI. CONSILIVM. SVVM. AVT. OPES
DEESSE. PASSVS. SIT. SVMPTVS. ETIAM. QVOS. IN
CVLTVM. PATRONORVM. FACERE. SOLITI. ERAMVS
PRIMVS. SVSTVLERIT. ET. ORDINEM. N. MORIENS
TESTAMENTO. HONORAVERIT. QVVMQVE
PRO. MAGNITVDINE. TANTAE. CALAMITATIS
NVLLVM. ALIVD. FLAGRANTISSIMO. OMNIVM
DESIDERIO. MOERORIQVE. SOLATIVM. RELIQVVM
SIT. QVAM. VT. AD. PRAECLARISSIMI. VIRI
LAVDEM. AC. FAMAM. HONORES. EI. QVOS. VIV S
RECVSAVIT. MORTVO. DEFERAMVS. PLACERE
VNIVERSIS. CLYPEVM. EI. AEREVM. INAVRATVM. IN
SCHOLA. N. PONI. CVM. INSCRIPTIONE. QVAE
NOMEN. EIVS. HONORESQVE. COMPLECTATVR
LAVDATIONEMQVE. ANNIVERSARIAM. DECERNI
ET. LOCVM. QVO. IPSE. FRATRESQVE. EIVS
INFERANTVR. IN. TEMPLO. DARI. CENSVERVNT

N *cultum Patronorum*: sic Livius de M. Porcio Catone Sardiniam obtinente: (2) *Sumptus, quos in cultum praetorum Socii facere soliti erant, circumcisi aut*

aut sublati: quae Tullii quoque Ciliciam administrantis laus maxima fuit. (3)

Et Locum, Quo Ipse . . . . locum sepulturae, honoris caussa, primariis civibus & bene de re publica meritis decernere, usitatissimum antiquis fuit & Romae & per municipia: cujus moris veteres potissimum titulos testes habemus: (4) ut & Clypeorum, quae item decerni solebant: itaque leges apud Fabrettum, (5) *Huic Decuriones Funus Publicum, Statuam Equestrem, Clipeum Argenteum, Locum Sepulturae Decreverunt, & Vrbani Statuam Pedestrem*.

(1) ficti argumenti. (2) l. 32. c. 27. (3) v. Middlet. l. 7. (4) Fabr. p. 105. n. 249. &c. (5) p. 463. n. 92.

CCXXX. (1)

ANNO. M. DCC. LXXVIII.
PRID. ID. SEPTEMBR.
IN. TEMPLO. COLLEGI. FABRVM. CAPITOLINORVM
QVOD. L. LAVRENTIVS. BASSVS. PRO. MAG. VERBA
FECIT. DE. MAGISTRO. IN. DEMORTVI. LOCVM
CREANDO. Q. D. E. R. F. P. D. E. R. I. C.
QVVM. C. MARIVS. AVITVS. IS. VIR. IN. COLLEGIO
NOSTRO. ESSE. VIDEATVR. CVI. VIRTVTE. ET
AVCTORITATE. PAVCI. COMPARARI. NEMO
ANTEFERRI. POSSIT. QVVMQVE. IDEM. DE
COLLEGIO. NOSTRO. OPTIME. MERVERIT
MEREAT. AC. POTISSIMVM. AVCTOR. LEGVM
OPTIMARVM. ALIQVANDO. FVERIT
PLACERE. VNIVERSIS. C. MARIVM. AVITVM. COLLEGI
N. NOMINE. MAGISTRVM. DICI. IN. ANNOS. DECEM
EIQVE. POTESTATEM. CVRATIONEMQVE. RERVM
OMNIVM. DARI. ITA. VTI. DATA. EST. L. FLAVIO
LONGO. CETERISQVE. QVI. ANTE. EVM. OPTIMO
IVRE. MAGISTRI. CREATI. SVNT. CENSVERVNT

Esse Videatur: saepe hoc modo loquuti veteres, quum judicium sententiamque suam significare volebant: Livius, (2) *Scipionem recte atque ordine Videri fecisse, quod eum regem appellaverit*: Cicero item crebro, qui & illud tradit: (3) *Majores nostri voluerunt, quae jurati judices cognovissent, ut ea non, esse facta, sed ut Videri pronunciarent*.

Yy 2 QVOD

(1) ficti argumenti. (2) lib. 3. c. 17. (3) Acad. l. 4. c. 37.

CCXXXI. (1)

QVOD· FELIX· FAVSTVMQVE· SIT

VIII· KAL· SEPT·
ANNO· MDCCLXXVI·
D· N· PIVS· VI· BRASCHIVS
PONT· MAX·
QVI· OLIM· CANONICVS· VATICANVS
OPTIMIS· AVSPICIIS
IN· COLLEGIVM· N· C· SACERDOTVM
NOMEN· DEDERAT
IDEMQVE· INTER· PATRES· CARDINALES
ADLECTVS
EODEM· IN· NVMERO· CENSERI· SE· VELLE
PROFESSVS· ERAT
AD· PONTIFICATVM· MAXIMVM· EVECTVS
VT· SODALES· OMNES· TANTO· ETIAM· DIGNITATIS
SVAE· SPLENDORE· HONESTARET
QVEM· TENVERAT· LOCVM· EADEM· SIBI
VOLVNTATE· ADSERVIT
COLLEGIVMQVE· VNIVERSVM
PATRONVS·OPTIMVS
IN· FIDEM· CLIENTELAMQVE· SVAM
RECEPIT

AGENTE· IOAN· OCTAVIO· MANCINFORTE· V· C·
PRAEP· SACR· PALAT· PRAEF· COLLEGI· EIVSDEM

P*Atronus Optimus* : non bene utique Principem quis *Patronum* potius , quam *Dominum* appellet : nam ea privatorum hominum appellatio esse videtur . hic tamen non repudianda est , quod ad proximum honorem referri possit , vel quod is *Patronus* dicatur , qui e Sodalibus sit & esse velit .

Erit

Erit fortasse, qui haec uberius pleniusve exposita censeat, quam Acta Collegiorum scribenda videantur. sed is animadvertere debet, de quibus hoc loco agatur; idemque hoc dare, quum de Principe sermo est, recte splendidiora deligi verba, & orationem attolli, ne infra dignitatem loquamur. nota haec iis, qui prisca monumenta diligentius expendunt, & morem hunc veterum fuisse facile demonstrare possunt: iis in primis, quae in Ara Narbonensi legimus. (2)

(1) incid. in Schola C. Sac. (2) Grut. p. 229.

CCXXXII. (1)

KAL. FEBR.
ANNO. M. DCC. LXXXIII.
INDVLGENTIA. ET. LIBERALITATE
PII. VI. PONT. MAX.
OPTIMI. PRINCIPIS
QVAE. AEDES. IOANNI. BAPTISTAE. A. MAIORIBVS
DICATA. CONSECRATAQVE. EST. HACCE. IN. AEDE
COLLEGIVM. INSIGNE. LEGITIMVM
XV. VIR. CANONICORVM
HONORE. GRATVITO. CONSTITVTVM. EST
LITTERISQVE. PVBLICIS. AMPLISSIMIS
AD. ORDINIS. N. PERPETVITATEM. FIRMATVM
VTI. AD. CETERA. BENEFICIA. MAXIMA
ATQVE. IMMORTALIA. HOC. QVOQVE. ACCEDERET
EXIMIVM. POSTERIS. MONVMENTVM
CARITATIS. BENEFICENTIAEQVE
EIVS. ERGA. TARRACINENSES

H*onore Gratuito*: id est diplomate sine ulla impensa accepto. rem porro ejusmodi veteres quoque enunciare solebant. nam in titulo, qui Suessae exstat, legimus, (2) *Et Titio Chresimo Filio Ejus Ob Merita Patris Honorem Decurionatus Gratuitum Decrevit*, & in altero, qui Capuae legitur, inscriptum est, (3) *Huic Ordo Decurionum Ob Merita Ejus Honorem Augustalitatis Gratuitum Decrevit*. tum illa saepius occurrunt *Sacerdos Gratuitus*, (4) *Sexvir. Aug. Brix. Et Tridenti Grat.* (5) & similia.

AN-

(1) Tarracinae in aede Ioan. Bapt. (2) Grut. p. 475. n. 3. (3) id. p. 354. n. 7. (4) Maff. M.V p. 80. n. 3. (5) Grut. p. 433. n. 3.

CCXXXIII. (1)

ANNO· M̅· D̅C̅C̅· X̅X̅X̅X̅V̅I̅I̅I̅·
ROSA· ASCOLESIA· VIRGINE· MAXIMA
FVNDVS· NICASTRIANVS· IVGERVM· SEXCENTORVM
IN· AGRO· BENEVENTANO· EMPTVS· SCVT· X̅· DC·
LX· N· EXINDE· QVOD· MALE· LOCATVS· ESSET
ANNVI· REDITVS· EIVS· QVI· ESSE· DEBEBANT
AD· SCVT· M· CCC· VII· N· MAGNAM· PARTEM
MALITIA· HOMINVM· AD· PLVRES· ANNOS
INTERCEPTI· SVNT· DONICVM· EX· AVCTORITATE
D· N· PII· VI· PONT· MAX·
INSTANTE· FRANCISCO· MARIA· BANDITO
CARD· ARCHIEPISCOPO· NOSTRO
APVD· VRBANOS· IVDICES· PER· CAIETANVM
POMPEIVM· PROCVRATOREM· ACTIONE· FORENSI
VINDICATI· SVNT· ET· NOVA· LOCATIONIS· LEGE
RES· FAMILIARIS· COENOBII· VICTORINIANI· IN
PRISTINVM· STATVM· RESTITVTA
ANNO· M· DCC· LXXXI·
MARIA· IOSEPHA· ROSAE· ASCOLESIAE
FRATRIS· FILIA
VIRGINE· MAXIMA
ANNO· V·

Iugerum Sexcentorum: in plurali numero sic fere inflectebant, *Iugera*, *Iugerum*, *Iugeribus*, ab antiquo nominativo *Iuger* aut *Iugus*, *Iugeris*. dictum autem *Iugerum*, inquit Varro, (2) *quod quadratos duos actus habeat. actus quadratus, qui & latus est pedes* C̅X̅X̅. *& longus totidem*. itaque *Iugerum* mensura est ex ducentis & quadraginta pedibus in longitudinem, centum & vigiuti in latitudinem. (3)

PART.

(1) Beneventi in Coenobio Victoriniano.

(2) de R. R. l. 1. c. 10.

(3) v. Arbuthnot. tab. differt. 1. c. 8.

PARTITIO SECVNDA

INSCRIPTIONES SECVNDI ORDINIS

Actenus inſcriptiones dedimus, quae ſenis veterum generibus reſpondent; ob eamque cauſſam primi ordinis appellavimus. quae jam ſequuntur, quamquam a prioribus pendent, ſingulaeque ad unum aliquod ſenorum generum referendae ſunt; ſtilo tamen atque forma ſic variant, ut alter ex his ordo naſci videatur: itaque ſecundi ordinis inſcriptiones recte dici poſſint.

CAPVT I.

INSCRIPTIONES TEMPORARIAE

§. I.

INSCRIPTIONES PRECATIONVM VOTORVMQVE CAVSSA

CCXXXIIII. (1)

MARIA· MATER
TE· PRECAMVR· QVAESVMVSQVE
VTI· SIES· VOLENS· PROPITIA· NOBIS· COLLEGIO
SODALITATIQVE· NOSTRAE· QVOIVS· REI· ERGO
SACRA· SOLLEMNIA· OBIMVS· VTI· TV· ERROREM
SOCORDIAM· MORBOS· VISOS· INVISOSQVE
PROHIBESSIS· DEFENDAS· AVERRVNCESQVE
VTIQVE· INGENIO· QVEMQVE· MEMORIA· INDVSTRIA
MACTE· ESSE·IVBEAS·MENTEM·ANIMVM·INTEGRVM
SERVASSIS· DVISQVE· BONAM· SALVTEM· NOBIS
COLLEGIO· SODALITATIQVE· NOSTRAE

Ormulae pleraeque a Catone ſunt, ubi agri luſtrandi rationem tradit. quidni enim, ſuperſtitione illi relicta, verba rebus ſacriſque noſtris idonea ſumamus?

Collegio Sodalitatique: non est ἐν διὰ δυοῖν, sed *Collegium* sunt ipsi proceres, Praefectus nempe, Magistri, Adjutores; *Sodalitas* vero populus, sive sodales universi: quemadmodum in republica Consules, Praetores, Tribuni plebis Collegium erant.

(1) Firmi proposita in schola sodal.

CCXXXV. (1)

VIRGO· SANCTA· REGINA· CAELESTIS
DEI· MATER
OPIFERA· SOSPITATRIX
SI· SACRA· RITE· RENOVAVIMVS
VOTISQVE· PVBLICE· SVSCEPTIS
PIE· OPEM· IMPLORAMVS
AST· TV· VOLENS· PROPITIAQVE
EXITIVM· AB· VRBIS· TECTIS
TEMPLISQVE· AC· ROMANIS· MOENIBVS
ARCETO
REQVE· PVBLICA· SERVATA
TERROREM· IN· HOSTES· HVNC
AVERTITO

AST *Tu Volens*: id est, Tu contra volens. sic apud Livium, (2) *Bellona si victoriam duis, Ast ego templum tibi voveo*. & in Actis Fratrum Arvalium, (3) *Quod Hodie Vovimus, Ast Tu Ea Ita Faxis*.

(1) ficti argumenti (2) l. 10. c. 19. (3) Fabr. p. 443. n. 51.

CCXXXVI. (1)

QVOD· HODIE· VOVIMVS
LAVRENTI· SANCTE· MARTYRVM· FORTISSIME
NATVRAEQVE· POTENS
VT· LVE· DEPVLSA· AEGRAM· CIVITATEM
SOSPITATOR· LIBERES
TRISTISSIMO· PERICVLO
AT· TV· EA· ITA· FAXIS
TVNC· TIBI· IN· EADEM· VERBA
CIVITATIS· NOMINE
QVAE· NVNC· AEDES· IMMERITO· SQVALET
A· SOLO· RESTITVTAM
MARMOREAM· VOVEMVS
ESSE· FVTVRAM

IN *Eadem Verba*: vetus est vovendi formula, quam in Actis Fratrum Arvalium legimus, (2) *Quod Hodie Vovimus, Ast Tu Ea Ita Faxis: Tunc Tibi in Eadem*

dem Verba Nomine Collegi Fratrum Arvalium Bovem Auratam Vovemus Esse Futuram. porro illud *In Eadem Verba* conditionem designat, quae ante enunciatur, *Vt Lue Depulsa*, & quae sequuntur.

(1) adsciti argumenti.

(2) Fabr. p. 443. n. 51.

CCXXXVII.

(1)

REGINA. VIRGO. PRODEAS
ET. MATER. SVMMI. REGIS
AGE. OMNI. SANCTA. NOMINE
PRAESENTI. VT. SOLES. TVAM
SOSPITES. OPE. GENTEM

CCXXXVIII.

TE. VOTIS. TE. SOLLICITA. PRECE
PAVPER. COLONVS. AMBIT
SVPINAS. ECCE. FERENS. AD. CAELVM. MANVS
TE. DVLCIBVS. ALVMNIS
PROPITIAM. PRECATVR

CCXXXVIIII.

TE. VOLENTE. AGRICOLAS
NVNQVAM. DESTITVAT. SPES
FERTILISQVE. MAGNOS. VSQVE. FRVGVM
ACERVOS. ANNVS. PRAEBEAT
ET. PLENO. MVSTA. LACV

CCXXXX.

TE. VOLENTE. DIVES. AGRIS
AVTVMNVS. CAPVT. EFFERET
POMIS. DECORVM. MITIBVS
PRESSA. LAETI. CONDENT. MELLA
PLENIS. PASTORES. AMPHORIS

CCXXXXI.

O. TEMPESTATVM. POTENS
NIMBORVMQVE. SONANTIVM
SI. QVID. ARCTVRI. PARAT. CADENTIS
IMPETVS
VT. GRANDO. SAXIS. ILLIDATVR. ASPERIS
EXTREMO. ET. ORBE. DETONET

CCXXXXII.

O. TERRAE. SIMVL. AEQVORISQVE. DOMINA
SATORVMQVE. CVSTOS. ET. FLORENTIS. VINEAE
SI. QVID. MINATVR. EVRVS
VT. DESERTA. MONTIVM
ANNOSAEQVE. INHOSPITIS
PLECTANTVR. SILVAE. CAVTIBVS

CCXXXXIII.

AGROS. SI. CAELO. SPECTES
NEC. VRENTEM. VITIS. AFRICVM
NEC. STERILEM. SENTIAT
ROBIGINEM. SEGES
TVIS. QVISQVE. DE. MVNERIBVS
TIBI. SACRAS. LIBABIMVS. PRIMITIAS

SI genus carminis probas, cetera ſtant: vix enim ulla hic formula eſt, quae non ab Horatio aut Catullo aut Tibullo decerpta ſit. at genus hoc carminis Saturnios verſus imitatur, quos diu apud Romanos in honore fuiſſe oſtendi. (2)

(1) ficti argumenti.

(2) v. l. 2. de st. inscr. a p. 389.

CCXXXXIIII. (1)

SALVE. ROMANAE. GENTIS
PATER. ET. CVSTOS. PETRE
QVAE. TE. SIDERIBVS. INTVLIT. DIES
FESTVS. HAC. TIBI. POPVLVS
CVM. PROLE. MATRONISQVE. SVPPLEX
AD. ARAS. VOTA. NVNCVPAT

CCXXXXV.

AETERNO·SACRA·NVMINI
QVAE·NITET·ARGENTO·DOMVS
ET·AVRO·FVLGET·ROSEAQVE·PVRPVRA
TIBI·NITET·TIBI·FVLGET
O·CAELITVM·MAGNORVM
GRANDE·DECVS·PETRE

CCXXXXVI.

O·TVTELA·ROMAE·PRAESENS
ET·TVAE·DEFENSOR·VRBIS
TIBI·SI·NOSTRI·CVRA·PRINCIPIS·OBTIGIT
DA·MVLTA·PER·QVINQVENNIA
REGAT·VT·AEQVVS·ORBEM
TE·DVCE·ET·AVSPICE

CCXXXXVII.

QVAE·TVO·CREVIT·SANGVINE
FVISQVE·VIGET·INSTITVTA·LEGIBVS
DA·SANCTE·QVAE·PRECAMVR
ET·QVA·SOL·PROMIT·ET·QVA·CONDIT·DIEM
NIHIL·VT·VRBE·ROMA
POSSIT·VISERE·MAIVS

CCXXXXVIII.

VOTIS·O·PATER·CIVIVM
SI·BONVS·ANNVAS·ET·BONOS
VOLENS·DVCAS·AD·EXITVS
CANDIDA·PAX·VRBEM·COLET
ET·ARMA·DVRI·MILITIS
NEGLECTA·IN·TENEBRIS·SITVS·OCCVPABIT

CCXXXXVIIII.

NOBIS· SI· CAELO· SOSPITATOR· ADERIS
TVAMQVE· PLACIDO· VRBEM· ADSPICIES
LVMINE
PROBI· IVVENTAE· MORES
ET· TVTA· QVIES· SENECTAE
ET· RES· ET· PROLES· ERIT
ET· OMNE· ROMAE· DECVS

Haec item iisdem e fontibus prodiere, unde superiora desumpta sunt; quae quidem parcius delibassem, nisi, quum haec scriberem, illud propositum habuissem, ut magnas in poëtarum libris opes nobis paratas esse demonstrarem.

(1) adscisci argumenti.

§. II.

INSCRIPTIONES AD FESTOS APPARATVS ATQVE POMPAS

CCL. (1)

AVE· SEVERINE· MARTYR
TVAM· TIBI· IMAGINEM
ANDREAE· CONTI· MERITO· DICAT· PIETAS
PATRONO· INVICTO· CAELESTI
QVANDO· ROMAE· ANAGNIAM· PRAEFERENS
HVC· AD· NOS· VOLENS· PROPITIVS
CYRIACAE· EX· ARENARIIS
IN· TEMPLVM· ANDREAE· APOST· LAETA· POMPA
CONCESSISTI
TE· IAM· IPSE· ET· DOMVS· TOTA
TE· ORDO· ET·. POPVLVS· ANAGNINVS
STVDIO· COLET· SEMPITERNO

RELIQVIAE· TRANSLATAE· ANNO· M· DCC· LXXXI·

Dicat Pietas: non aliter loquutus est Cicero de M. Marcello, quum ait: (2) *Quod brevi tempore futura sit illa Auctoritas in his majorum suorum & suis sedi-*

sedibus. nam *Illa Auctoritas* idem est ac *Vir ille tantae auctoritatis*, sive M. ipse Marcellus: quemadmodum hunc locum recte interpretatus est primus Abramius. porro simile illud Horatii, (3)

Quin ubi se a volgo & scena in secreta remorant
Virtus Scipiadae & mitis sapientia Laeli;
Nugari cum illo & discincti ludere, donec
Decoqueretur olus, soliti.

(1) ad effigiem Martyris. (2) pro Marc. c. 3. (3) lib. 2. Sat. 1. v. 71.

CCLI. (1)

CIVI. SANCTO
CONTEMPTORI. DIVITIARVM
OPES. CAELO. MELIVS. PARTAS. GRATVLATVR
CONSENTIENTIBVS. ORDINIBVS
PATRONO. CIVITAS. CAELESTI. GAVDENS

CCLII.

EN. SIDERIBVS. RECEPTVS
AETERNO. FRVITVR. AEVO
ILLE. RIGIDAE. INNOCENTIAE
ILLE. IMMOBILIS. PIETATIS
MAGNVS. ANIMVS
QVEM. INVICTVM. A. LABORE
INVICTVMQVE. A. VOLVPTATIBVS
EGREGIA. VIRTVS. PRAESTITIT

C*ontemptori Divitiarum*: sic apud Livium dicitur *Cato contemptor gratiae & divitiarum*. (2) *Opes* autem veteres latius accepere, quam *Divitias*: quippe *Opibus* potentiam quoque significarunt: ut Caesar, (3) *Quibus opibus ac nervis ad perniciem suam uteretur*. itaque sic aliquando distinxit Tullius: (4) *Certe in bonis numerabis Divitias, honores, Opes*.

Immobilis Pietatis: de L. Vitellio Auli patre Svetonius: (5) *Defunctum senatus publico funere honoravit: item statua pro Rostris cum hac inscriptione*, PIETATIS IMMOBILIS. ERGA. PRINCIPEM

OM-

(1) ficti argumenti.
(2) l. 39. c. 40.
(3) B. G. l. 1. c. 20.
(4) de fin. l. 5. c. 27.
(5) in Vitell. c. 13.

CCLIII. (1)

OMNIPOTENTI· DEO· CONSERVATORI
SACR·

SVPPLICATIONE· DECRETA
QVOD· A· PIO· VI· PONT· MAX·
OPTIMO· ET· INDVLGENTISSIMO
PRINCIPE
ANDREAS· GIOANNETTVS
EPISC· HIMERAEORVM
PATRIAE· BONO· ET· CIVIVM· GLORIAE· NATVS
SVMMA· IAM· LAETITIA
OMNIVM· ORDINVM
ARCHIEPISCOPVS· BONONIENSIVM
DICTVS
ET· IN· PATRVM· CARDINALIVM· COLLEGIVM
COOPTATVS· SIT
AD· GRATIAS· RITE· AGENDAS
GENS· BIANCONIA
TEMPLVM· MAIORVM· SVORVM
EXORNAVIT

S*Acrum*: quaeret fortasse quispiam, cui orationis parti vocabulum id jungendum existimem. ego vero solitarium legi malo, nec ad ea referendum censeo, quae infra sunt. tituli enim hujus initium declarat, cui honor habeatur: tum subjicitur caussa ipsa apparatus & celebritatis. porro multa mihi in promptu exempla sunt, quibus eandem olim rationem placuisse demonstrem. sed ea huc congerere omnia, ineptum sit: delibare, non item. a Grutero haec sunt: *Num. Dom. Aug. Sacrum. Genio Conservatori Horreorum Galbianorum M. Lorinus Fortunatus S·T·D·D·* (2) *Iovi Conservatori Et Iunoni Sanctae Sacrum. C. Plaetorius C. F. Stel. Phoebus* ····· *Vot. Sol. Lib. Mer.* (3) *Apollini Aug. Sacrum. Magistri Anni VI· D. D. Sex. Trebonius* & reliqui. (4)

Archiep. Bonon. Dictus: id est Creatus: ut apud Tullium: (5) *Si Sulla potuit efficere, ab interrege ut Dictator Diceretur*. nec de Dictatoris solum creatione,

ne, ſed de aliis etiam magiſtratibus aliquando eadem uſurpata formula eſt: Livius, (6) *Plebejos alios tribunos militum consulari poteſtate omnes fere centuriae Dixere*. apud eundem, quod nunc quidam ex ingenio ſuo repudiarent, pro *Dictus*, occuret *Declaratus*. (7)

(1) Bononiae propoſita in aede ſacra.
(2) p. 85. n. 8.
(3) p. 19. n. 3.
(4) p. 36. n. 7.
(5) ad Att. l. 9. ep. 15.
(6) l. 5. c. 13.
(7) l. eod. c. 18.

CCLIII. (1)

IN· HONOREM
PII· VI· PONTIFICIS MAXIMI
CVLTORIS· AVCTORISQVE
STVDIORVM· OPTIMORVM
DOCTORES· LYCEI· ROMANI
CVM· AVDITORIBVS· VNIVERSIS
AD· EXPERIMENTA
DOCTRINARVM· SVARVM· PVBLICANDA
EXORNAVERVNT

D*octores*: hoc potiſſimum nomine deſignandos ſemper putavi, qui publica auctoritate docent; nec unum aliquem domi ſuae inſtituunt, ſed ludum habent apertum omnibus, ad quos ſtatis temporibus magnus auditorum numerus diſciplinae cauſſa concurrat. ſic enim ab antiquis eos appellari video: ut quum Horatius de parentis ſui diligentia & caritate ſcripſit, (2)

Ipſe mihi cuſtos incorruptiſſimus omnes
Circum Doctores aderat.

& de rhetore Tullius, (3) *Inque eo vel maxime probavi ſummum illum Doctorem Alabandenſem Apollonium, qui quum mercede doceret, tamen non patiebatur eos, quos judicabat non poſſe oratores evadere, operam apud ſeſe perdere, dimittebatque*. id ipſum confirmat uſitata veteribus translatio nominis ad eos, qui gladiatores inſtituebant, de qua fuſius egit Fabrettus. (4)

Lycei Romani: primum quidem Athenis Lyceum fuit, celeberrimum nempe gymnaſium a Lyco Pandionis filio eo nomine appellatum. ſed Latini etiam gymnaſia ſua poſtea appellatione eadem deſignarunt. itaque Lyceum in Tuſculano Tullius, (5) in Tiburtino Hadrianus habuit. (6)

PIO

(1) Romae proponenda ad Aed. Ignat.
(2) l. 1. Sat. 6. v. 81.
(3) de orat. l. 1. c. 28.
(4) Inſcr. p. 234. D.
(5) de Div. l. 1. c. 5.
(6) Spart. in Hadr. c. 26.

CCLV. (1)

PIO· VI· PONT· MAX·
QVO· INCOLVMI
SALVA· RES· PVBLICA· EST
ORDO· ET· POPVLVS· SENOGALL·
VOTORVM· COMPOS
FAVSTVM· FELICEMQVE· REDITVM
GRATVLATVR
OPTIMO· ET· INDVLGENTISSIMO
PRINCIPI

QVI· REI· CHRISTIANAE· ORDINANDAE· CAVSSA ITER· ARDVVM· INSOLITVM· PETRI· APOST· AVSPICIIS· VINDOBONAM· AD· CAESAREM· AVG· MEDITATVS· III. KAL· MART· VRBE. TOTA MIRANTE· VOTISQ· PROSEQVENTE· SVSCEPIT

QVVMQVE· PERAGRATIS· DITIONIS· SVAE· OPPIDIS ATQVE· ITALIA· OMNI· IN· OCCVRSVM· EXCITA III·NON·MART·SENOGALLIENSES· IOCVNDISSIMO ADVENTV· BEASSET· PROTINVS· IN· FINES VENETOS·PROGRESSVS·CIVITATIBVS·QVASCVMQ· ACCESSIT· VISENDI· STVDIO· OBVIAM· EFFVSIS ET· AVCTOR· VBIQVE· PIETATIS· PARENSQVE PVBLICVS· APPELLATVS· GERMANIAM· ADTIGIT

VIDITQVE· SVIS· IAM· SEDIBVS· PROPE· AVVLSAS NATIONES· QVAE· VINDOBONAM· VSQVE LAETITIA· GESTIENTES· PERDVCERENT· VIDIT IMP· CAES· IOSEPHVM· AVG· OBVIAM· SIBI AD· MILLIARIVM· XX· PRAECVRRENTEM· IN REGIAMQ· INVITATVS· ET· OMNIBVS·ORDINIBVS GRATVLANTIBVS· HOSPITIO· ACCEPTVS MAGNIFICO· DOMVM· AVGVSTAM· SVMMA· CVM DIGNITATE· AD· MENSEM. INCOLVIT· VOTA ADFLVENTIVM· POPVLORVM· AVDIVIT· AD OFFICIA· REDEVNTES· RECEPIT· SVPPLICES OPTATA· PRECATIONE. LVSTRAVIT

IDEM· VINDOBONA· DIGRESSVS· AVGVSTO· COMITE EVNDEM· QVASI· PARENS· FILIVM· EXTREMO IN· COMPLEXV· ILLACRIMANTEM· DIMISIT ILLACRIMANS· CONVERSOQVE· IN· NORICOS ITINERE· DVCEM· SERENISS· BAVARIAE OMNIBVS· OFFICIIS· INVITANTEM· INVISIT AVGVSTAM· VINDELICORVM· FESTA· POMPA PLAVDENTEM·ADIIT· VII· VIROS· SACRI· IMPERI ROMANI· MAGNOSQVE· GERMANIAE· PROCERES SALVTATVM· VNDIQVE· ADVENIENTES CONVENIT· AMPLEXVSQVE· EST

MVLTOS· DENIQVE· MORTALES· ADMISSIONE ADLOQVIO· PRECATIONIBVS· SOLATVS CVPIENTIQVE· ITALIAE· REDDITVS· VENETOS PATRES· REDITVM· EIVS· SVMMO· STVDIO OPPERIENTES· ATQVE· OMNI· HONORVM GENERE· IN· VRBEM· SVAM· INVEHENTES GAVDIO· CVMVLAVIT

INDE· AD· DITIONIS· SVAE· FINES· INCREDIBILI OMNIVM· ORDINVM· LAETITIA· REVERSVS POPVLORVM· VBIQVE.ANIMI ·ROMANO· NOMINI CONCILIATIS· GERMANIA· ITALIA· VIRTVTVM CLARISSIMARVM· STVDIIS· ACCENSA· AD· NOS PROPERAT· ADEST· ADSERTOR· PIETATIS VINDEX. RELIGIONIS

NArrationem hiſtoriamve hujuſmodi veteres quoque titulis non unius generis vel in monumentis perpetuis aliquando ſubſcripſerunt. inſignis autem eſt, quae in Plautiorum mauſoleo adhuc legitur via Tiburtina: (2) cujus hic formam aliqua ex parte expreſſimus. sos-

(1) Senogalliae in fornice temporario & pilis.

(2) Grut. p. 453.

CCLVI.

(1)

SOSPES. IAM. VRBI. REDDITVS
PARENS. ADVENIT. PATRIAE
NVNC. VOS. O. PVERI. IVVAT
NVNC. VOS. IVVAT. O. VIRGINES
SACRO. PLACARE. CARMINE
REGIS. CVSTODEM. DEVM

CCLVII.

LVCEM. OPTIME. PRINCEPS
TVAE. AGE. REDDE. PATRIAE
AGE. INSTAR. VERIS. POPVLO
VVLTVS. AFFVLGEAT. TVVS
GRATIOR. VT. EAT. DIES
ET. SOLES. MELIVS. NITEANT

CCLVIII.

SALVE. PATER. SALVE. DOMINE
TV. FRVGES. AGRIS. REFERES
TVTAMQVE. LATE. PACEM. FINIBVS
TV. PATRVM. REVOCATIS. ARTIBVS
EVAGANTI. LICENTIAE
VICTOR. INIICIES. FRENA

CCLVIIII.

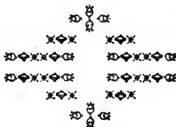
TECVM. IAM. PRISCA. FIDES
TECVM. INGENVVS. PVDOR
ET. NEGLECTA. REDIT. VIRTVS
EN. BEATA. PONE. FAVSTITAS
INGREDITVR. ET. PLENO
IT. COMES. COPIA. CORNV

CCLX.

QVIS. REGE. TE. SVPERBAE
IAM. MINAS. CVRET. AFRICAE
AVT. THRACIS. ARMA. PAVEAT
IBVNT. PACATVM. PER. MARE. NAVITAE
NOS. DVLCE. TECVM
SECVRI. PERSEQVEMVR. OTIVM

Vetus hic mos Romae fuit, portas, vias, templa, domos ornandi, quum Imperator Augustus in urbem ab expeditione aliqua aut itinere rediret: de quo saepe Latini Graecique scriptores historiae Romanae multa litteris mandarunt. quin & de C. Caesare municipia coloniasque Italiae post bellum Gallicum obeunte scripsit Hirtius: (4) *Nihil relinquebatur, quod ad ornatum portarum, itinerum locorumque omnium, qua Caesar iturus erat, excogitari posset*. de titulis vero, quos quandoque tabellis inscriptos, hastisque affixos praeferebant, meminit in primis Svetonius (3) & Dio. (4)

(1) ficti argumenti.
(2) B. G. l. 8. c. 51.
(3) in Ner. c. 25.
(4) Xiphil. l. 61. p. 723. D.

§. III.

§. I I I.

INSCRIPTIONES FVNERVM PVBLICORVM

CCLXI· (1)

A V E· I V L I· E T· S A L V E
I V L I· P A R E N S· P V B L I C E
I A M· R E C E P T E· S I D E R I B V S
T V I· H O C· M V N E R I S· T I B V R T E S
F A T E N T V R· E S S E· E T· F A T E R I· G A V D E N T
Q V O D· S T E N T· Q V O D· V I G E A N T
DEPVLSA· FAME· IGNAVIA· NEQVITIA
VRBEM· QVOD· SVAM· INSTITVTIS· OPTIMIS
F I R M A T A M· V I D E A N T
E T· V I R T V S· A C· S A P I E N T I A
LECTOS· SACRORVM· ADMINISTROS· DECORET
TEMPLA· QVOD· NITEANT
CVLTV· EXORNATA· MAGNIFICO
ET· TEMPLIS· ADDICTA· QVOD· IVVENTVS
AD· PIETATEM· INFORMETVR· AVITAM
LITTERISQVE· ET· ARTIBVS· ERVDITA· FLOREAT
QVODQVE· LYCEVM· DISCIPLINARVM· PVBLICVM
MAIORVM· AVCTVRVM· FAMAM
CIVIBVS· INCOLIS· PEREGRINIS· PATEAT
AGE· NVNC· CAELO
VOLENS· PROPITIVS· RESPICE
HONORIS· HANC· SEDEM· TVI
PATRONVSQVE· CAELESTIS
TVIS· ADESTO· TAMDIV· CLIENTIBVS
QVAMDIV· TVI· MEMORIA· NOMINIS
INFIXA· GRATIS· INSIDEBIT· ANIMIS

PRopofita haec fub imagine immortalis viri Iulii Matthaei Natalis, Pontificis Tiburtium, quum ejus mortem poëtarum coetus verfibus honeftaret: de cujus quidem virtutibus apud Tiburtes nulla unquam aetas conticefcet. epitaphium ejufdem fuperius defcriptum eft.

(1) Tibure fub effigie.

CCLXII. (1)

A ☧ Ω

ALFONSO· NIC· F· SANCHEZIO
LVNENSI· ARAGONIO
COMITI· HISPANIENSI· MVRATI· ET· ILLVCAE
MARCH· S· NICOLAI· ET· CASABONAE
DVCI· S· ELPIDI· ET· CARFITI
SEVIRO· ANNONARIO· V·
IVRIDICO· REGIA· POTESTATE
PER· FINES· AVERSANOS· PONDERIBVS· ET· MENSVRIS
EXIGENDIS
VIRO· OPTIMO· PRAESTANTISSIMO
REBVS· DOMI· MILITIAEQVE· GESTIS· MAGNO
RELIGIONE· ET· PIETATE· MAXIMO
QVEM· IMP· CAES· KAROLVS· VI· AVG·
INTER· MAGISTROS· ADMISSIONVM
HONORARIOS· ADLEGIT
ET· ALAE· EQVITVM· PRAEFECIT
REX· KAROLVS· REGIS· N· PARENS
TVRMARVM· PRAEFECTVRA· ITERVM· ORNAVIT
CIVITAS· VNIVERSA
AMORE· SEMPER· ET· STVDIO· ET· LAVDIBVS
PROSEQVVTA· EST
IOANNES· DVX· CASALIS· PRINCIPIS
PATRI· INDVLGENTISSIMO· B· M·
ET· LAVRA· FRANC· F· CARACCIOLA
CONIVGI· DVLCISSIMO· PIENTISSIMO
CVM· LACRIMIS
IVSTA· PERSOLVVNT
VIX· ANN· LXXVIII· M· VIIII· D· XV·
AVE· ET· VALE
IN· PACE

VIN-

CCLXII. (1)

VINDICI
DISCIPLINAE· MILITARIS
REGVM· FORTISSIMORVM
LAVDES· MERITO
QVI
NOMEN· SIBI· AETERNVM
SCRIPTIS· PEPERIT
DVRAEQVE· DVCIBVS· MILITIAE· LEGES
GRAVIS· OSTENDIT· AVCTOR
QVAS· SANCTE· DVCTOR· ORDINVM
SERVARAT· PRIOR
VTILIS· REGI· ET· PATRIAE

CCLXIII.

ALTORI· EGENORVM
QVEM· PLEBES· ORBA· LVGET
QVASI· PARENTE· ADEMPTO
VNVS· INOPIAM· MAXIME
QVOD· MISERORVM· LENIIT
QVERELASQVE· COMIS· AVDIENS
AEQVO· TVLIT· ANIMO
QVOD· OPEM· IMPLORANTIBVS
TVTORIS· INSTAR· SEDVLI
PVPILLO· VIDVAEQVE
SEMPER
PRAESIDIO· FVIT

CCLXV·

AVCTORI
CONSILIORVM· OPTIMORVM
MVLTI· QVEM· SAEPE· IVVENEM
AVDIVERE· SENES
PRVDENTIAM· ELOQVIVM
MIRATI
HONESTVM· QVI· DVLCI· PRAEFERENS
VIRTVTEM· DIGNITATEM
EXEMPLO· MONSTRAVIT· VNICE
CONSTANTIA· ET· FIDE
AVCTORITATEM
MERITO· ADEPTVS· MAXIMAM

CCLXVI·

CVLTORI· PIETATIS
PRIMA· CVI· NVMEN· CVRA
ET· VIRGO· SVMMI·MATER·SANCTA·NVMINIS
CVI· ROMANA· SEMPER
CORDI·RELIGIO·FVIT
CVIVS· DE· MVNERE· DIVITES
NITENT· IN· TEMPLIS· ARAE
SACROS· SERVANTES· MARTYRVM
DVLCIA· CINERES· PIGNORA
VITAM· QVI· PVRITER· ACTAM
MAGNANIMVS· INVICTVS
SANCTO· PROBAVIT· EXITV

SE-

QVos titulos rogo veteres affigere folebant, (2) nunc iis feretri tribunal, aut templorum parietes, in quibus funus celebratur, ornare folemus. porro commode quis fingulos fingulis virtutibus celebrandis diftribuat, quae in defuncto potiffimae fuerint: honores in prima recenfeat, quae ad templi portam, aut in tribunalis fronte proponatur.

(1) Neapoli funeris cauffa. (2) v. l. 1. de sc. infc. a pag. 203.

CCLXVII. (1)

SENATORI· MAXIMO
OMNIBVSQVE· HONORIBVS
SANCTE· ATQVE· INDVSTRIE· PERFVNCTO
MOESTI· PARENTANT· CIVES
AEVO· QVI· FLORENTE
VNVS· DIFFICILLIMIS· TEMPORIBVS
ET· SALVTEM· REIPVBLICAE
ET· DIGNITATEM· PATRIAE
VITAE· PRAEPOSVIT· SVAE

CCLXVIII.

AVCTORI
PARTIVM· OPTIMARVM
SAPIENTI· QVI· CONSILIO· SENATVM
POPVLVMQVE· GRATIA· IVVIT
CVIVS· ET· PRIVATI· VIRTVS
ET· IN· MAGISTRATIBVS
MAGNO· FVIT· VSVI· REI· PVBLICAE
MAIORA· IAM· MERENTI
IVSTA· PERSOLVIT· PATRIA
PRO· QVA· NON· METVIT· MORI

CCLXVIIII.

DEPVLSORI
DOMINATVS· VINDICIQVE
LIBERTATIS
QVI· PATRIAE· SVSCEPTA· LEGATIONE
AVITOS· VNVS· QVOS· AEQVAVERAT· HONORES
IMMORTALI· AVXIT· GLORIA
CVNCTI· IN· FVNVS· PRODEANT· ORDINES
ODIA· OCCVMBENS· DVM· EXPLEVIT· IMPROBORVM
MVLTA· ILLE· REI· PVBLICAE
PROROGAVIT· SAECVLA

Se-

CCLXXIII.

HEV. QVAE. BONAS. FOVIT. ARTES
QVAE. TARDA. SOLLERS. ACVIT. INGENIA
QVA. NEMO. SOSPITE. MISER
NEMO. DVRAM. SENSIT. INOPIAM
MORS. VNO. ACERBA. FVNERE
PATRIAE. MOERENTI
ERIPVIT

CCLXXIIII.

EN. TRISTIBVS. EXSEQVIIS
SACRA. NVNC. SQVALET. AEDES
ARAEQVE. ATRATAE. LVGENT
CVIVS. DE. MVNERE. NVPER
MARMOREAE. NITEBANT
ARGENTO. AVROQVE. DIVITES

CCLXXV.

NON. SI. ANNOS. INTEGRA. INTEGROS
IMPLEVIT. OCTOGENOS
VEL. PATRIAE. TAMEN
VEL. SVIS. VISA. CLIENTIBVS
VIXISSE. SATIS
MATRONA. FRVGI
MVNIFICA. RELIGIOSA

CCLXXVI.

IVSTA. BENE. MERENTI
INFELIX. LVCTV. PERDITA
PERSOLVIT
PATRIA
CVM. LACRIMIS
LVCILLA. PARENS. AVE. ET. VALE
IN. PACE

CCLXXVII.

SALVE. ANIMA. INNOCENS
IAM. RECEPTA. SIDERIBVS
AGE. O. BEATO. QVAE. FRVERIS. AEVO
VOLENS. PROPITIA
INDIDEM. PRAESENTI
SOSPITES. OPE
PATRIAM

P*Arentalia*: Exſequiae nempe quotannis ſtato die inſtaurandae. hoc quidem nomine veteres appellare ferias ſoliti, quibus Deorum Manium parentationes fiebant. *Februario autem menſe*, inquit Tullius, (2) *qui tunc extremus anni menſis erat, mortuis parentari* (Majores) *voluerunt*. itaque in vetuſtis Kalendariis *Parentalia* eo menſe & *Feralia* adſcripta legimus. at eodem quoque nomine dictae cognatorum, nedum Parentum, exſequiae, ſive primo eae fierent, ſive inſtaurarentur. nam de C. Caeſaris funere ſic loquutus eſt Tullius: (3) *An me cenſetis, patres conſcripti, quod vos inviti ſequuti eſtis, decreturum fuiſſe, ut Parentalia cum ſupplicationibus miſcerentur?* & in Mevanienſi inſcriptione apud Donium (4) haec invenies: *Ex Cujus Reditu Quotannis Die Parentalium Ne Minus Homines* XII. *Ad Rogum Suum Veſcerentur*, anniverſario ſcilicet Inferiarum die: nam feriae, quae Februario menſe celebrabantur, plurium erant dierum. eodem pertinent Tullii illa, (5) *Litemus igitur Lentulo, Parentemus Cethego*. quare Auſonius ejus libelli, quo laudes majorum ſuorum ſubſequutus eſt, titulum eſſe voluit *Parentalia*.

(1) ficti argumenti.
(2) l. 3. de leg. c. 21.
(3) phil. 1. c. 6.
(4) Cl. 5. n. 189.
(5) pro Flacco c. 38.

CCLXXVIII. (1)

DVCITE. FVNVS. CHARITES
ET. SPES. ET. ALMA. VERITAS
IVSTITIAEQVE. SOROR
INCORRVPTA. FIDES
HEV. LECTAE. NVPER. COMITES
VOS. INCLITVM. OCTAVIVM
VESTRO. ALEBATIS. SINV

CCLXXVIIII.

ILLA· MAGNIS· PROLES· EDITA· PROAVIS
ET· MAGNAE· PARS· IMITANDA· DOMVS
MODO· CVPIDIS· MORTALIBVS
OSTENSVM· SIDVS· OCCIDIT
DVM· TREPIDARET· AETAS
TERTIVM· CLAVDERE· LVSTRVM

CCLXXX.

HEV· INDOMITAE· MORTI
QVAE· MORAM· PIETAS· AFFERAT
SI· SAEVA· ILLACRIMABILIS
PIETATE· INSIGNEM· PVERVM
ACERBO· MERSIT· FVNERE

CCXXXI.

QVID· PVERO· VIRTVS· PROFVIT
VIRTVS· IN· PVLCRO· GRATIOR
NON· SERA· VENIENS· CORPORE
VNVS· IAM· PARVO· IN· ORBE
TOT· BONA· CLAVSIT· DIES

CCLXXXII.

SQVALET· MOERORE· DOMVS
ET· ORBA· DOMINVM· VOCANS
AMISSVM· QVAERIT· DECVS
AT· ILLE· SIDVS· AVREVM
LAETO· SPATIATVR· POLO
ET· STELLAS· PEDIBVS· PREMIT

CCLXXXIII.

LVGET. OPTIMA. PARENS
NEC. POTIS. VLLVS. ESSE. DESIDERIO
TAM. CARI. CAPITIS. MODVS
AT. ILLE. CAELITVM. CONCILIO
SANCTISQVE. INSERTVS. PATRIBVS
SECVRVM. AGIT. AEVVM

Quia hic de adolescentulo agebatur, poëtarum formulae receptae licentius: nam & gravius ferre solemus juniorum casus, & in eorum funere queri insolentius (1).

Ceterum in hoc inscriptionum genere plus aliquid me ausum fateor, quam veterum exempla ferrent. nam & perpauca supersunt, nec ea plures in partes deducta, aut liberiore semper stilo descripta. enimvero ipsa exemplorum paucitas animos addidit: quippe quia statuere nemo nunc possit, quibus olim finibus inscriptionis temporariae stilus circumscriptus esset. plura enim exempla opus sunt, eaque inter se quamsimillima, ut legem aliquam exstitisse ostendas scriptorum consensu firmatam, qua cautum sit, ne quis liberius excurrat, & dolori aut laetitiae paullo indulgentior deserviat.

(1) ficti argumenti.

CAP.

CAPVT II.

INSCRIPTIONES NVMMARIAE

§. I.

INSCRIPTIONES NVMMORVM ADVERSAE

(1)

CCLXXXIIII.

PIVS. VI. PONT. MAX.
ANNO. SACRI. PRINCIPATVS. VIII.

CCLXXXV.

THERESIA. KAR. AVG. F. AVGVSTA
ANNO. IMPERI. XX.

CCLXXXVI.

REX. FERDINANDVS
REGIS. KAR. F. REGIS. PHIL. N.
ANNO. REGNI. XV.

CCLXXXVII.

CONCORDIA. DD. NN.

P*Rincipatus* : id ipsum vocabulum in eandem sententiam usurpavit Plinius de Nerone, (2) *Nero toto Principatu suo*, & de Fenestella (3) *Qui obiit novissimo Tiberii Caesaris Principatu*.

Quartus autem titulus iis convenire nummis potest, quos civitates, quibus cudendae monetae jus est, Principum suorum vultibus signare solent. nam & in nomismate veteri, in quo duo Philippi Augg. & Otacilia visuntur, nil aliud scriptum est ad oram, nisi *Concordia Augustorum* : Principum enim vultus vel sine nomine noti cuique erant. (4)

Atque illae ipsae civitates nomina quoque, si libet, dativo casu efferre possunt, exempli gratia,

IMP. CAES. IOSEPHO. FRANC. AVG. F. AVG.

& si de iis agatur, qui jam decesserunt,

MEMORIAE. THERESIAE. AVG. MATRIS. PATRIAE.

nam quod quidam induxerunt, ut Augustos defunctos *Divos* appellent, probare non possum ob eas caussas, quae alio loco a me expositae sunt. (5) ejusmodi autem formulam in Agrippinae nummo legimus, qui Caji Aug. temporibus percussus est. (6)

Plura jam exempla ponere titulorum, qui adversis nummorum frontibus conveniant, inutile est: nominibus enim & appositis constant, quae cuique in promptu sunt.

(1) adsciti argumenti.
(2) H. N. l. 7. c. 8.
(3) ibid. l. 33. c. 11.
(4) Vaill. t. 3. p. 186.
(5) v. l. 2. de st. inscr. p. 306.
(6) Vaill. t. 1. p. 16.

§. I I.

INSCRIPTIONES NVMMOXVM AVEXSAR (1)

CCLXXXVIII.

DEO· FILIO· CONSERVATORI

CCLXXXVIIII.

SERVATORI· ORBIS· TERRARVM

CCLXXXX.

NVMINI· IESV· CHRISTI

CCXXXXI.

VIRGINI· DEI· PARENTI

CCLXXXXII.

MARIAE· SOSPITAE

CCLXXXXIII.

VIRGINI· OPTIMAE· MAXIMAE

CCLXXXXV.

MATRI· CHRISTIANORVM

CCLXXXXVI.

SOSPITAE· TVTELARI

CCLXXXXVII.

PACIFERAE· ADIVTRICI

CCLXXXXVIII.

CVSTODI· VRBIS

CCLXXXXVIIII.

MICHAELI· DAEMONVM· MALORVM POTENTI

CCC.

SANCTIS· CVSTODIBVS· LIBERORVM DOMVS· AVGVSTAE

CCCI.

CVSTODI· DEI· PVERI

CCCII.

DEFENSORI· PONTIFICIS· MAXIMI

CCCIII.

CONSERVATORI· PRINCIPIS

CCCIIII.

PROPVGNATORI· VRBIS

CCCV.

CVSTODI· SALVTIS· AVG.

CCCVI.

COMITI· AVG.

CCCVII.

CAELESTI· PATRONO

CCCVIII.

DEPVLSORI· PESTILITATIS

Nomina fere omissa vides Caelitum sanctorum, quibus tituli respondent. id ex veterum consuetudine factum, qui saepe ipsis imaginibus contenti, appellationes tamquam inutiles praetermiserunt.

vo-

(1) Tituli ad effigies D. N. Iesu & Caelitum sanctorum.

(1)

cccviii.
VOTVM· GALLICO· BELLO

cccx·
OB· CIVES· SERVATOS

cccxI·
DE· MANVBIIS

cccxiI·
DEBELLATIS· INTER· BORYSTHENEM
ISTRVMQVE· NATIONIBVS

cccxiiI·
EX· STIPE· QVAM· POPVLVS
IN· BELLVM· CONTVLIT

cccxv·
OB· AVGVSTAE· PVERPERIVM

cccxvI·
CAELESTES· RELIGIONES
DECRETAE

cccxviI·
SVPPLICATIONVM· DIES
CONSTITVTI

cccxviiI·
SVPREMA·RELIQVIIS·PROPVGNATORVM
VRBIS· SOLVTA

Effigies nummorum, quam ad rem titulus referendus sit, ipsae declarant: tituli caussam rationemve tantum designant, quare templum aut ara aut statua dicata, vel instituta pompa, aut funus indictum. nihil autem obscurum, si neutrum in nummo desideretur.

(1) Tituli dedicationum & supplicationum.

(1)

cccxviiiI·
COLLEGIO· PATRVM· CARDINALIVM
SVPPLETO

cccxx·
ARCHIEPISCOPVS· BONONIENSIBVS
DATVS

cccxxI·
PATRICIORVM· NVMERVS· AVCTVS

cccxxiI·
EQVITES· OB· VIRTVTEM· DONIS
MILITARIBVS· DONATI

cccxxiiI·
VETERANIS· HONESTA. MISSIONE
DONATIS

cccxxiiiI·
ARGENTI· STIPES· PLEBI· DIVISAE

cccxxv·
PICENTES· GRAVI· FENORE· LIBERATI

cccxxvI·
ANNONA· P. R· ADLEVATA

cccxxviI·
IN· ALIMENTA· PLEBIS· VRBANAE

FERRARIA· CONSERVATA· ET· AVCTA

cccxxviiI·
CIVITATIBVS. VMBRIAE· RESTITVTIS

Vae cuique titulo effigies conveniat, facile norint, qui nummos veterum tractant: quos quidem imitari praestat, si quid elegans & concinnum proferre volumus. vix enim aliquid tolerabile efficere potuerunt, qui ingenio suo freti, exempla veterum neglexerunt.

TV-

(1) Tituli honorum & liberalitatum.

CCCXXVIIII.

TVTELA. REI. PVBLICAE. SVSCEPTA

CCCXXX.

ADEPTO. PRINCIPATV

CCCXXXI.

PROCESSVS. LATERANENSIS

CCCXXXII.

SACRAMENTO. IN. NOMEN PII. VI. RENOVATO

(1) CCCXXXIII.

SCRIPTA. IMPIORVM. IGNI DEVOTA

CCCXXXIIII.

MVLTA. IN. LVXVM. CIVITATIS DICTA

CCCXXXV.

ACTO. IN. VRBE. DELECTV

CCCXXXVI.

COPIARVM. RECTORIBVS. DESTINATIS

ADepto *Principatu*: an Tullius *Adeptam* paſſiva ſignificatione uſurparit, minus certum eſt: nam ubi ſcripſiſſe dicitur, (2) *Quo in genere in primis eſt ſenectus, quam ut adipiſcantur, omnes optant, eandem accuſant Adeptam*: quidam legerunt *Adepti*. ſed Tacitus diſerte de Tiberio ſic: (3) *Litteras ad exercitus tanquam Adepto Principatu miſit*.

Proceſſus Lateranenſis: pompa nempe, quam Pontifices Maximi initio ſuſcepti pontificatus e Vaticano in Lateranum ducere ſolent: de qua formula alio loco a me actum eſt. (4)

(1) Tituli adminiſtrationis urbanae & militaris.

(2) de ſeneƈt. c. 2.

(3) Ann. l. 1. c. 7.

(4) de st. inſcr. l. 2. p. 402.

CCCXXXVII.

ORA. MARITIMA. A. PRAEDONIBVS LIBERATA

CCCXXXVIII.

MOTV. ORIENTE. TVRCARVM COMPRESSO

CCCXXXVIIII.

AVENIONE. ET. BENEVENTO RECEPTIS

(1) CCCXXXX.

MARINIENSIBVS. IN. FIDEM. RECEPTIS

CCCXXXXI.

ITALIA. PACATA

CCCXXXXII.

CLASSIS. ADVERSVS. AFROS. INSTRVCTA

CCCXXXXIII.

TRIVMPHVS. AFRICANVS

TVrcarum: gentem hanc & Latini novere: memorat enim Plinius eas inter, quae circa Maeotin habitabant. (2) *Dandari, Tuſſagetae, Turcae uſque ad ſolitudines ſaltuoſis convallibus aſperas*. ita enim ſcriptum non modo in exemplis Elzeviriorum, ſed etiam in Harduinianis.

POR-

(1) Tituli rerum geſtarum.

(2) H. N. l. 5. c. 7.

(1)

CCCXXXXIIII·
PORTVS· ANCONITANVS

CCCXXXXV·
VIA. VELITERNA

CCCXXXXVI·
AQVA· PIA

CCCXXXXVII·
EMPORIVM· POMPTINVM

CCCXXXXVIII·
FOSSA· A· TRIPONTIO· AD· MARE
DEPRESSA

CCCXXXXVIIII·
PORTV· TARRACINENSIBVS· APERTO

CCCL·
RIVIS. AQVARVM· REFECTIS

CCCLI·
PONTE· SVBLICIO· RESTITVTO

CCCLII·
CLIVO· VATICANO· IN· PLANITIEM
REDACTO

CCCLIII·
OB· MODERANDAS· TIBERIS
EXVNDATIONES

CCCLIIII·
VIAE· VRBIS· SAXSO· QVADRATO
STRATAE

CCCLV·
OFFICINAE· LANARIAE· INSTITVTAE

CCCLVI·
FORVM· OLITORIVM· TABERNIS
CLAVSVM

His jam fubnectam titulos, qui ad aedes Vaticanas fub picturis leguntur, quae pleraque Pii VI· Optimi Principis opera referunt. vix enim quidquam a nummariis infcriptionibus difcrepant.

(1) Tituli operum publicorum·

CCCLVII·
SACRARIA·TEMPLI·VATICANI
AB·INCHOATO·EXSTRVCTA

CCCLVIII·
PRAETORIVM· IVLIANVM
VIA· FLAMINIA· RESTITVTVM

CCCLVIIII·
BALINEAE· SVB· VRBEM· VIA
ALBANA· REFECTAE

CCCLX·
SERVILIANENSES· NOVIS
SEDIBVS· RECEPTI

CCCLXI·
OFFICINAE· MONETARIORVM
A· SOLO· AMPLIATAE

CCCLXII·
AEDES· PONTIFICALES
SVBLAQVEI· IN· ARCE
CONDITAE

CCCLXIII·
CONCLAVE· NVMMIS· VETERVM
ADSERVANDIS· AD
BIBLIOTHECAM· VATICANAM
EXCVLTVM

CCCLXIIII.

STATIO·PRAESIDIARIORVM
CENTVMCELLIS·COMMVNITA

CCCLXV.

OFFICINAE· TEXTILIBVS
PINGENDIS· INSTITVTAE

CCCLXVI.

ITINERA· COMMEANTIBVS
PORTORIO· ABOLITO
EXPLICATA

CCCLXVII.

CONCLAVE· LAVDATORVM
DIAGRAMMATVM· BIBLIOTHEC·
VATIC· ADTRIBVTVM

CCCLXVIII.

GYNAECEVM· OPIFICII· CAVSSA
IN· IANICVLO·CONSTITVTVM

CCCLXVIIII.

PALVS· POMPTINA
CVLTORIBVS· REDDITA

CCCLXX.

LYCEI· ROMANI· IVVENTVTI
PRAEMIA· STVDIORVM
PROPOSITA

CCCLXXI.

VICANI· VICI· LAVRENTII
SALVBRI· LOCO· ET· IDONEO
COLLOCATI

CCCLXXII.

CASTRVM· VRBANIANVM·IN
CLAVSTRIS· IMPERII· NOVA
MVNITIONE· VALLATVM

CCCLXXIII.

FLAMINIAE·ANFRACTVS·AB
INTERAMNA· MONTE
PERFORATO· IN· AEQVVM
CONTRACTI

CCCLXXIIII.

DOMVS· PVPILLARIS
TIFERNATIBVS· TIBERINIS
IN·SOLAMEN·PLEBIS· APERTA

CCCLXXV.

CVSTODIARIVM· FVLGINATIBVS
AD· PVEROS· EXERCENDOS
COERCENDOSVE·EXCITATVM

CCCLXXVI.

DOMVS· HOSPITALIS
FAVENTIAE· PROLI
INCERTORVM· PATRVM
TOLLENDAE· EXAEDIFICATA

PIsta haec in hemicyclo vises inter utramque diaetam viri eminentissimi Francisci Xaverii Zeladae Card. qui officii studiique sui putavit esse, ut Providentissimi Principis opera, quae non omnes omnia lustrare possunt, in unum veluti locum contraheret, eaque civibus hospitibusque, grato cuique & jucundo spectaculo, ob oculos exhiberet.

CAP.

CAPVT III.

TITVLI RERVM PRIVARVM

§. I.

INSCRIPTIONES ANVLORVM

CCCLXXVII.
BALBINA. DIE. NATALI. SVO

CCCLXXVIII.
NVBE. FELIX

CCCLXXVIIII.
LAVDERIS. PROLE. SIMILI

CCCLXXX.
PARENTIS. FACTA. PROLES. AVGEAT

CCCLXXXI.
AMICO. OPTIMO. AN. F. F.

CCCLXXXII.
VOTIS. MEIS. VIVAS. V. C.

CCCLXXXIII.
DIV. TE. PATRIA. FRVATVR

CCCLXXXIIII.
VOTI. COMPOS. FIAS

CCCLXXXV.
AVE. SABINA. LVX. NOSTRA

CCCLXXXVI.
SALVE. MEVM. DESIDERIVM

CCCLXXXVII.
AVE. MI. FAVSTVLE. MEVS. OCELLVS IOCVNDISSIMVS

CCCLXXXVIII.
TE. REDVCE. REVIXIMVS

CCCLXXXVIIII.
VIVE. MEMOR. NOSTRI

CCCLXXXX.
OMEN. ACCIPE

CCCLXXXXI.
SALVO. PRINCIPE. FELIX. PATRIA

CCCLXXXXII.
INCOLVMI. AVGVSTO. SALVA. DOMVS

CCCLXXXXIII.
VALEAT. VINCAT

CCCLXXXXIIII.
ANNIS. VIVAT. DE. NOSTRIS

CCCLXXXXV.
AVGVSTO. NOSTRO. OMNIA. FELICIA

CCCLXXXXVI.
HIC. DECVS. HIC. SALVS. PATRIAE

CCCLXXXXVII.
VIRGINI. DEI. PARENTI. SACR.

CCCLXXXXVIII.
MARIAE. EXORATAE. SACER. ESTO

CCCLXXXXIIII.
TIBI. MARTYR. LAVRENTI. SOSPITATOR

CCCC.
CAECILIAE. VIRGINIS. MARTYRIS. SVM

CCCCI.
AEMILIVS. DE. ARTE. SVA

GEmmae veterum aliae litteratae sine effigie, aliae cum effigie & titulo, pleraeque cum effigie tantum visuntur. enimvero ex titulis hisce quidam effigiem non requirunt, at nec respuunt: aliis autem necessaria omnino est, ut appareat, de quo loquantur. ii qui sint, nemo non facile adsequatur.

(1) omnes adsciti argumenti.

§. I I.

INSCRIPTIONES POCVLORVM

CCCCII.
VITA. TIBI. AETERNA. CAELESTIS

CCCCIII.
VIVE. PIVS

CCCCIIII.
DEO. DVCE. FELICITER

CCCCV.
FAVSTA. OMNIA. A. DEO

CCCCVI.
PROPOSITI. TENAX. IN. ASTRA VENIES

CCCCVII.
MALVM. CVPIDINEM. FVGIENDO VICERIS

CCCCVIII.
OPEM. PETENTI. PROPITIVS ADEST. DEVS

CCCCVIIII.
PATIENTIA. TIBI. NECESSARIA. EST

CCCCX.
PIETATI. OPTIMI. PRINCIPIS. FELICITER

CCCCXI.
PIE. PONT. MAX. TV. PATER. ORBIS

CCCCXII.
AVGVSTE. FELIX. IMPERES

CCCCXIII.
IOSEPHE. AVGVSTE. DEVS. TE. SERVET

CCCCXIIII.
FERIIS. IVRGIA. AMOVETO

CCCCXV.
EX. PATRIIS. RITIBVS. OPTIMA. COLITO

CCCCXVI.
PERIVRI. POENA. DIVINA. EXITIVM HVMANA. DEDECVS

CCCCXVII.
EX. MOERORE. SOLATIA

CCCCXVIII.
NATALIS. OPTIMI. PRINCIPIS

PIcturatos veterum calices, qui ad conviviorum hilaritatem plurimum conferre possent, nondum artifices nostri retulerunt. at hi, si quando consilium probabunt meum, titulos jam, quos inscribi par sit, a me habeant, effigies ab aliis petant. ceterum si quis hisce pro titulis nomen artificis addere velit, veterum faciet exemplo, dum nec vulgare nomen sit, & opus specie atque artificio insigne vi-

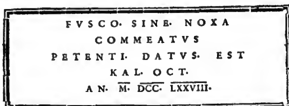
videatur. huc pertinet Senecae locus parcimoniam suam describentis: (2) *Placet minister incultus & rudis vernula: argentum grave rustici patris, sine ullo opere & nomine artificis.*

(1) omnes adsciti argumenti. (2) de tranq. anim. c. 1.

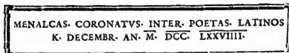
§. XXI.

INSCRIPTIONES TESSERARVM

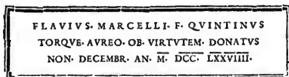
CCCCXVIIII. (1)

FVSCO· SINE· NOXA
COMMEATVS
PETENTI· DATVS· EST
KAL· OCT·
AN· M· DCC· LXXVIII·

CCCCXX.

MENALCAS· CORONATVS· INTER· POETAS· LATINOS
K· DECEMBR· AN· M· DCC· LXXVIIII·

CCCCXXI.

FLAVIVS· MARCELLI· F· QVINTINVS
TORQVE· AVREO· OB· VIRTVTEM· DONATVS
NON· DECEMBR· AN· M· DCC· LXXVIIII·

FVsco: nomen famuli est, quem dominus a se dimissum testatur, nullum ob crimen, sed quia rogatus sit.. signum autem in tessera impressum facile euique declarare possit, cujus in famulatu Fuscus fuerit. eodem autem modo indicare liceat, a quibus coronam Menalcas, torquem Quintinus tulerit.

HE-

(1) omnes adsciti argumenti.

CCCCXXII· (1)

HEXAPEDA· VOCOR· LALOISI· OPVS
MAIRANVS· ME
PARISIENSES· EXACTAM· AD· MENSVRAS
PRIMVS
ROGERIO· BOSCHOVICHIO
MISIT
AT· HIC· SOCIAM· GEOMETRICI· LABORIS
IAM· SENIOR
MAGNO· ZELADAE· CARDINALI
PROPRIAM· DICAVIT
MNEMOSYNON
AMICO· VETERI· ET· PATRONO

Titulis tesserarum hunc quoque ob similitudinem adnumerare liceat. *Hexapeda* hybrida utique vox: eam tamen recepi, quando ita mensuram ejusmodi majores appellaverunt. neque vero id novum apud Latinos, quorum in usu fuerunt *Monoculus*, *Epirhedium*, *Epitogium*, alia id genus nomina.

(1) in Museo Zelad.

§· IIII·

INSCRIPTIONES LVCERNARVM VASORVMQVE FICTILIVM

CCCCXXIII·

NATALI· CVSTODVM· VRBIS
LAETITIA· P· R·

CCCCXXIIII·

SOLLEMNIA· DEFENSORIBVS
QVIRITIVM

CCCCXXV·

ANNO· $\overline{V}$· PRINCIPATVS· PII· $\overline{VI}$·
P· M· HILARITAS· P· R·

CCCCXXVI·

SACRIS· $\overline{V}$· INSTAVRATIS· PRO
INCOLVMITATE· PII· $\overline{VI}$· P· M·

CCCCXXVII·

VOTIS· PVBLICIS

CCCCXXVIII·

OB· REDITVM· PROVIDENTISSIMI
PRINCIPIS

QVOD

CCCCXXVIIII.

QVOD. RES. PVBLICA. SALVA SERVATA. SIT

CCCCXXX.

RE. PVBLICA. BENE. GESTA

CCCCXXXI.

MALLVVIA. QVINTI SABINI

CCCCXXXII.

TEMETVM. CYPRIVM. FLAVIVS. PATER CONDIDI MARCO. FILIO. AVCTVS

CCCCXXXIII.

HYDRIA. SVM. ALBINAE ANCILLAE. FAVSTI

CCCCXXXIIII.

PAVLLINA. EMI. COPA VICO. MINERVAE

M*Alluvia*: χειρονιπτρον est sive pollubrum ad manus lavandas, ut Festus tradit: quemadmodum *Pelluviae* dicebantur, quibus pedes abluebant.

Marco Filio Auctus: sic Attico Tullius: (2) *Filiolo me auctum scito*. porro filii aetas vini aetatem designet, quin temporis alia opus sit nota: praeterquamquod natales filiorum dies in codicem referre solemus, veterum prope more, qui in *libris actorum*, ut Iuvenalis appellat, (3) filiorum nomina scribenda curabant apud aerarium, (4) quemadmodum hodie fit apud Curiones nostros.

(1) omnes adsciti argumenti.
(2) lib. I. epist. 2.
(3) Sat. 9. v. 84.
(4) vetus Scholiastes ad eund. vers.

§. V.

INSCRIPTIONES ARMORVM ET INSTRVMENTI BELLICI

CCCCXXXV.

LVCIO. ASPRO. CENTVRIONI. OB. MERITA

CCCCXXXVI.

FLAVIO. MARCELLO. STIP. $\overline{X}$. VIRTVTIS ET. HONORIS. ERGO

CCCCXXXVII.

AVRELIO. LOLLIANO. OB. CIVEM SERVATVM

CCCCXXXVIII.

DVELLA. IVSTA. IVSTE. GERVNTOR

CCCCXXXVIIII.

MILES. SOCIIS. PARCITO

CCCCXXXX.

DVCES. MILITESQVE. DOMVM. CVM LAVDE. REDEVNTO

CCCCXXXXI.

VIM. INLATAM. VI. DEFENDO

CCCCXXXXII.

PRO. ARIS. ET. TEMPLIS

CCCCXXXXIII.

LEIBERTAS

CCCCXXXXIIII.

VTI. FOEDERA. AETERNA. SIENT

La-

LAconum illam breviloquentiam vix alia unquam in re aptius imitari quispiam videatur, quam in hisce armorum & totius instrumenti bellici titulis. militarem enim sapiunt sermonem, & bellicas referunt tesseras. verba vero & sententiae quo spectent, statim omnes vident, & quae desunt, vel non curant, vel animo ipsi & cogitatione facile supplent.

(1) omnes adsciti argumenti.

§. VI.

INSCRIPTIONES LATERVM ET TEGVLARVM

CCCCXXXXV.
OP. D. CVRTI. MARCIANI
EX. PRAED. LATERAN.
PIO. VI. P. M.

CCCCXXXXVI.
EX. OFFIC. VATICAN. D.N. PII. VI. P. M.
OP. FIGL. A. PRISCO. VITALI

CCCCXXXXVII.
PIO. VI. P. M.
EX. FIGL. TRANSTIB.
DOL. PVTEANI

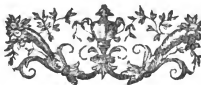
CCCCXXXXVIII.
OP. FIGL. MARCI. TORELLI
PIO. VI. PONT. MAX.
MVLTOS. ANNOS

CCCCXXXXVIIII.
EX. FIGL. AVRELIANIS
AN. V. PII. VI. D. N.
VALEAT. QVI. FECIT

CCCCL.
IMP. CAES. IOS. II. AVG.
DOL. FAVNI
SERIS. NEPOTIBVS

PRaeter inscriptiones formam ipsam in tegulis & imbricibus imitentur figuli nostri, quam veteres invenerunt. *Dibutadis* plastae, inquit Plinius, (2) *inventum est, rubricam addere, aut ex rubrica cretam fingere: primusque personas tegularum extremis imbricibus imposuit, quae inter initia Prostypa vocavit: postea idem ectypa fecit*. sunt autem *Prostypa*, ut Salmasius explicat, (3) simulacra, quae exserta non sunt, nec tota prominent: contra *Ectypa*, quae exstant, & tota conspicua apparent.

(1) omnes adsciti argumenti.
(2) H. N. l. 35. c. 12.
(3) in Solin. exerc. Plinian. p. 1046. E.

CAP.

CAPVT IIII·

INSCRIPTIONES POETICAE

§· I·

EPITAPHIA

CCCCLI· (1)

IOANNI· PHIL· F· MARIANO
DOMO· PISAVRO
VIRO· OPTIMO
SACERDOTI· CASTISSIMO
QVI· VIX· ANN· LXIII· M· X· D· XXVII·
IN· SOCIETATE· IESV
ANNOS· XXXX·
VTILIS· DOCTRINA· MVLTIS· EXEMPLO· OMNIBVS
DECESSIT· PLACIDISSIMO· EXITV
IIII· KAL· FEBR·
ANNO· M· DCC· LXXVIII·

NON· SI· MORTALES· ADVERSIS· FINIBVS· ANNOS
DIVINO· IVSSI· VIVERE· CONSILIO
TV· PIVS· INSVBRVM· ORNARES· VT· MORIBVS· VRBES
VOX·ALIQVA·VT·LATIVM·NOSTRA·IVVARET·OPE
ARGVAT· IMMEMOREM· TVA· VIRTVS· ADFVIT· IPSE
HVC· ANIMVS· MOESTAS· FRATER· AD· INFERIAS
DVMQ·TVVM·ADLOQVITVR·CINEREM· CVPIT· ESSE· RELICTO
CORPORE· QVEIS· FELIX· TV· SPATIARE· PLAGIS

IOSEPHVS· PARTHENIVS· FECIT
FRATRI· CARISSIMO· B· M·

S*acerdoti Castissimo*: id est Abstinentissimo atque alieni minime cupido; quemadmodum Laurentius Martyr a Leone Magno *Levita Castissimus* appellatus

eſt. (2) haec enim vocabuli vis, ſi Nonium audis ex Varronis auctoritate adfirmantem. (3) nec Tullii alia fuiſſe ſententia videtur: ſaepe enim eodem ſenſu uſurpavit. inſigne autem exemplum ſuppeditat oratio pro Flacco: (4) *Ante pedes praetoris in foro expenſum eſt auri pondo centum, paullo minus, per Sex. Caeſium equitem Romanum Caſtiſſimum hominem atque integerrimum.* multa vero apud eundem alia animadvertenti occurrent, quae afferre huc opus non eſt.

(1) Comum miſſa.
(2) Serm. de S. Laur. ſub init.
(3) c. 4. n. 87. ex *Andabatis* Varr.
(4) c. 28.

CCCCLII. (1)

☧
QVIETI· ET· MEMORIAE
PETRI MORDINI
DOMO· BARGA
ADLECTI· IN· ORDINEM· SPLENDIDISS·
PISANOR·
PRAETORIS· APVAN· ITERVM
VIRI· ABSTINENTISSIMI
MVNERIBVS· PVBLICIS· PER· ETRVRIAM
INTEGRE· FVNCTI
QVI· VIX· ANN· P· M· LX· DECESSIT· IN
MAGISTRATV
XIII· KAL· DECEMBR· AN· M· DCC· LXXXII·
EXTERNA· MORDINE· CADIS· TELLVRE· SED· IPSA
TE· NOS· ELATVM· DICIMVS· IN· PATRIA
NAM·TE·CIVEM·APVA·ET·PATRIAE·TE·FASSA·PARENTEM
MOESTA· TVI· LVCTV· FVNERIS· ET· LACRIMIS
PETRVS· SIMONACCIVS· COMES
FECIT· AMICO
ET· ADFINI· B· M·

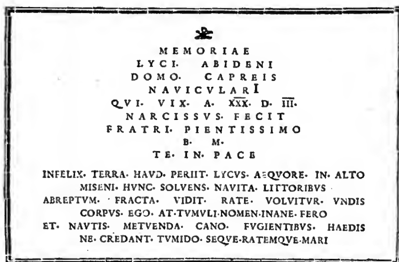

Nnos Plus Minus Sexaginta: ſic apud Fabrettum, (2) *Qui Vix. Ann. P. M.* LXXX. & apud Gruterum, (3) *Vix. Ann. P. M.* XXIIII. item omnibus litteris, (4) *Narciſane Perit Annorum Plus Minus* XIII. eadem formula uſum Hirtium, (5) tradit

tradit Forcellinus, (6) sed falso: verba enim Hirtii sunt, *Quae non longius ab ea caede abesse, quam VIII millia passuum dicebantur*. at vere idem de Martiali, cujus illa sunt, *Venerunt Plusve Minusve duae*. (7)

Te Fassa Parentem: id est praedicavit testataque est: ut quum Plancus ad Tullium scripsit, (8) *Laterensis nostri & fidem & animum singularem in rempublicam semper Fatebor*.

(1) Apuam missa.
(2) p. 589. n. 198.
(3) p. 590. n. 2.
(4) p. 919. n. 4.
(5) B. G. l. 8. c. 20.
(5) V. *Plus* lin. 7.
(7) l. 8. epigr. 71.
(8) Famil. l. 10. ep. 23.

CCCCLIII. (1)

MEMORIAE
LYCI. ABIDENI
DOMO. CAPREIS
NAVICVLARI
QVI. VIX. A. XXX. D. III.
NARCISSVS. FECIT
FRATRI. PIENTISSIMO
B. M.
TE. IN. PACE

INFELIX. TERRA. HAVD. PERIIT. LYCVS. AEQVORE. IN. ALTO
MISENI. HVNC. SOLVENS. NAVITA. LITTORIBVS
ABREPTVM. FRACTA. VIDIT. RATE. VOLVITVR. VNDIS
CORPVS. EGO. AT. TVMVLI. NOMEN. INANE. FERO
ET. NAVTIS. METVENDA. CANO. FVGIENTIBVS. HAEDIS
NE. CREDANT. TVMIDO. SEQVE. RATEMQVE. MARI

F*ugientibus Haedis*: id est Εριφων δυομενων, ut in Callimachi epigrammate legimus, (2) unde hoc expressum est. stellae autem sunt duae in signo Aurigae prope Capellam: quas *Pluviales Haedos* Virgilius, (5) *Nimbosos* Ovidius dixit. (4) eae, ut tradit Manilius, (5) oriuntur, quum Aries gradus viginti emensus est: occidunt, si Hyginum audias, (6) ortis jam Geminis.

 H.S.E.

(1) Cenotaphium ficti nominis.
(2) Anthol. l. 3. c. 22.
(3) Aen. l. 9. v. 668.
(4) 1. Trist. el. 11. v. 13.
(6) Astron. l. 3. c. 12.
(5) Astron. l. 5. v. 102.

CCCCLIIII. (1)

H. S. E.
MARIA. GELTRVDE. IOAN. F.
ANGELONIA
DOMINICI. CESANELLI. VXSOR
PIA. FRVGI. PVDICA
QVAE. FVIT. IN. MATRIMONIO. EIVS
ANN. II. M. IIII.
VIX. ANN. XXIII. M. III. D. XXVI.
ALTERO. IN. PVERPERIO. RAPTA
MAGNO. DOMVS. VTRIVSQVE. DOLORE
XII. KAL. FEBR.
ANNO. M. DCC. LXXXIII.
HEV. SINE. TE. MISERO. QVAE. IAM. SOLATIA. PATRI
GNATA. MEOS. POTIVS. VIVERE. DIGNA. DIES
NVLLA. MIHI. NISI. LVCTVS. ERIT. LACRIMAEQ. VOLVPTAS
OBVIA. ME. CAELO. DVM. SOCIVM. ACCIPIAS
IOANNES. FECIT. FILIAE
OPTIMAE. REVERENTISSIMAE
AVE. ET. VALE
GELTRVDE. CARISSIMA
IN. PACE

GEltrude: ita nempe ſcribendum Graecorum more, aut *Geltruda* Latinorum; non, ut quidem faciunt, *Geltrudes*: quippe virilis omnia generis ea ſunt nomina, quae recto caſu in ES deſinunt: eſto Latini ſequioris aetatis quaedam ejuſmodi feminis impoſuerint, de quibus alias a me actum eſt. (2)

Quae

Quae Fuit In Matrimonio Ejus: formulam eandem apud Gruterum leges: (3) ceterum veteres ad annos matrimonii enunciandos formulis plane variis usi sunt, (4) quemadmodum alias demonstravimus.

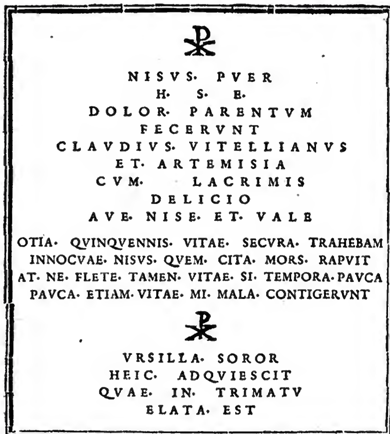
(1) Romae ad Mariae Vico Karleo.

(2) de st. inscr. p. 421.

(3) p. 830. n. 7.

(4) v. l. 2. de st. inscr. p. 338.

CCCXLV. (1)

Defunctos cum vivis colloquentes inducere, veteris est moris in epitaphiis, ut jam alibi indicavi. sententiae epigrammatis a Luciano desumptae, (2) qui puerum Callimachum simili titulo honestavit. amanda vero in hujusmodi argumentis quaedam sermonis exilitas, ne oratio rebus minus convenire videatur. nam, ut Longinus admonuit, (3) τοις μικροις πραγματιοις περιτιθεναι μεγαλα και σεμνα ονοματα ταυτον αν φαινοιτο, ως ει τις τραγικον προσωπειον μεγα περιθειη νηπιῳ· quod jure nemo non rideat.

MAR-

(1) ficti nominis.

(2) Anthol. l. 3. c. 9.

(3) de Subl. n. 30.

CCCCLVI· (1)

MARTHA· HENR· F· SVVINBVRNE

NAT· BRITANN· D· CAPHEATON· NORTVMBR·
AVITIS· NOMINIBVS· GENEROSA
HIC· SITA· SVM
PEREGRE· RAPTA· PARENTIBVS· INFELICISS·
ANNORVM· $\overline{X}$·

EXTREMVM·HINC·GNATA·SI·FAS·PARENTES· ADLOQVAR
LABORVM· SCILICET· ET· VITAE· METAM· INTEGRAE
EMENSO· DECIES· QVAE· STADIO· VICTRIX· TETIGI
HANC· AEQVVS·DEDERAT· CVNCTA·QVI·REGIT· DEVS
ET·IVVAT·TETIGISSE·DEMPTA·QVAE·MODO· EST· MIHI
PARS· VITAE· HANC· ANNIS·ILLE·VESTRIS· ADDIDIT
PER· INNOCENTIS· ACTA· AETATIS· TEMPORA
ET· NVLLO· LAESAM· VERBO· PIETATEM· PRECOR
SIT· CARAE· PVDOR· DESIDERIO· PVELLVLAE
MODVMQVE· MOLLIBVS· QVERELIS· PONITE
NEFAS· MISELLAM· ME· VOCARI· LVCIDAS
QVAE· SEDES· HABITO· POLIQVE· SVPRA· SIDERA
CHORIS· BEATA· MISCEOR· CAELESTIVM
NEC· ME· SI· TERRIS· ACTA· VIX· PVERTIA
MVTARE· CAELVM· CVPIDI· IVSSERVNT· SVPERI
VITAE· MI· CVRSVM· DIXERIT· DATVM· BREVEM
QVI· NOSTRAE· CVRAS· NOVERIT· SOLLERTIAE
VT· VNA· LONGVM· TENERIS· AEVVM· AB· VNGVICVLIS
ET·MVLTA·INGENIO· MVLTARVM· AEQVARIM· STVDIA
SERMONES· EGO· DOCTA· ITALICVMQVE·ET·GALLICVM
ET· MAGNVS· VNA· QVO· BRITANNVS· VTITVR
LATINIS· EGO· EADEM· ERVDITA· LITTERIS
ROMANAMQVE· SIMVL· DICOR. ATQVE· PATRIAM
AEQVE· HISTORIAM· HABVISSE· COGNITISSIMAM
QVIN· LITTERATIS· REGNA· DEPICTA· IN· TABVLIS
ET· VRBES· NOVI· CERTO· DEMONSTRANS· DIGITO
ET·FVIT·IN·PROMPTV·NVMERVM·EXSEQVI·SVBTILITER
INIRE· ET· NOTIS· RATIONES· ET· SVBDVCERE
GRAVESQVE· POTVI· DVLCIBVS· CANTIVNCVLIS
LEVARE· CVRAS· TRISTIVM· PARENTIVM
SIVE· FIDIBVS· SONARE· CONCINENTIBVS
DECENSVE· AD· LYRAM· MOVERI·MEMBRA· MOLLITER
QVEIS· NVPER· ARTIBVS· PVELLA· FLORVI
PROBATA· REGIBVS· REGVMQVE· FILIIS
INVIDA·NVNC·NOSTROS·HABEAT·MORS·LICET·CINERES
EST· ALIVD· FORMAE· DECVS· EST· INGENIVM· MIHI
NOVVM· CAELESTE· ET· VIRGINI· HABERE· AVREA
COROLLA· FLAVO· AETERNVM· SPLENDENS· VERTICE
QVERARNE· TERRA· ABESSE· CORPVS· PATRIA
EXTERNA. NOBIS· TELLVS. ROMA· NON· FVIT
SED· HEV· PARENTVM· NON· HIS· LENITVR. DOLOR
CRVDELIOR· QVOS· NOSTRIS· VRIT· AB· ADLOQVIIS
AGE· O· VIARVM· IVCVNDE· COMES· OMNIVM
GASCOINOE· THOMA· GRANDE· PATRIAE· DECVS
ET·COLVMEN·MEORVM· O· QVI· MORIENTIS·SPIRITVM
HAVSISTI· AMORE· FRATER· TV· MOERENTIVM
SOLARE· CVRAS· AMORIS· HOC· PIGNVS· TVI
EXTREMVM· CAELO· MAXIMVMQVE· DVXERO

HENRICVS· SVVINBVRNES· MARTHA· BAKER
FILIAE· RARISSIMAE· ATQVE· OPTIMAE
CVM· LACRIMIS· POSVERVNT
QVAE· DECESSIT· $\overline{V}$· IDVS· SEPTEMBR· AN· $\overline{M}$· $\overline{DCC}$· $\overline{LXXXVIII}$·
AVE· DELICIVM· ET· VALE
IN· PACE· ☧

Cre-

CRetico pedi five amphimacro in fenariis atque vel primo in verfu locum a me datum effe, ne mirere: confulto id nec fine cauffa feci: quippe qui audiendos non cenfeam, qui hunc pedem nunquam a Latinis in fenariis fuis ufurpatum contendunt. video enim, quum verfus e Terentio proferuntur, eos, ne Creticum pedem agnofcant, ad vetuftiffimorum poëtarum licentiam fe convertere, & elifiones quaslibet ac collifiones reducere, ut exemplis repugnantibus fententiam tueri fuam aliquo modo poffint. nam fi verfum ex Andria recites, (2)

Liberius vivendi fuit poteftas. nam antea,

in quo primus & tertius pes Creticus eft, legunt ifti *Libriu*, & *Fuit* unam effe fyllabam ajunt. jam fi altero illo provoces, (3)

Nunc tuum eft officium, has bene ut adfimules nuptias;

negant Creticum in prima fede habendum effe, quum fit fpondeus, tamquam fi fcriptum effet *Nunc t' eft*. fi tertium afferas, (4)

Futuras effe audivit. fed ipfe exit foras:

vel hunc alium, (5)

Nihil propter hanc rem: fed eft, quod fuccenfet tibi;

nihil tamen proficias: nam illis *Sed ipfe* & *Sed eft* idem, ac fi fcriptum effet *S' ipfe* & *S' eft*. adde & hunc, (6)

Suam gnatam non dabit: tanto hercle magis dabit:

non *Suam* fed *Sam* legent. quid fi hunc alterum objicias? (7)

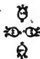
Hic eft ille: non te credas Davum ludere:

pes alter, inquiunt, Anapaeftus eft, non Creticus: nam veteres *Ile* fcribebant, itaque fyllaba utraque brevis. cetera de genere hoc. id vero eft odiffe Creticos pedes, non expungere: manent enim & manebunt. neque ego iftis anfam dabo, quo Terentium diutius vexent. inftar mihi omnium poëtarum Varro Terentius fuerit, cujus funt hi verfus in *Andabatis*, quae una erat e Satyris Menippeis: (8)

Candidum lacte papilla quum fluit, fignum putant partuis,
Quod hic fequatur mulierem e partu liquor.

in primo quippe verfu pes primus tertiufque & quintus Cretici funt puri puti, de quibus nulla inftitui controverfia poffit.

(1) incidenda ad aedem Britannorum.
(2) Act. 1. fc. 1. v. 25.
(3) ibid. v. 141.
(4) ibid. fc. 2. v. 3.
(5) Act. 2. fc. 6. v. 17.
(6) Act. 4. fc. 4. v. 35.
(7) ibid. fc. 4. v. 48.
(8) Non. v. *Lacte* pro *Lac*, *Partuis* pro *Partus*.

§. II.

§. II.

INSCRIPTIONES SACRAE

CCCCLVII. (1)

ARGENTO. E. PVRO. LETI. DE. LIMINE. SOSPES
HANC. SERVATORI. DAT. MERITO. AEMILIVS

HAec in coronae ambitu inscribi volebam, quod veteres quoque factitasse, adnotum est. itaque *Hanc coronam* intelligendam esse quisque videt: sic saepe Martialis in xeniorum titulis, omisso rei nomine, pronomen tantum usurpavit: ut quum ait, (2)

Hoc de Caesareis mitis vindemia cellis
Misit, Iuleo quae sibi monte placet.

vinum scilicet Albanum, de Domitiani Aug. villa.

(1) ficti argumenti. (2) l. 13. epigr. 109.

CCCCLVIII. (1)

MARIAE. RESPICIENTI
SACR.
VOTO. SVSCEPTO
QVAE MODO MARMOREIS. AEDES. INNIXA. COLVMNIS
MVSIVO. ET. PVLCRIS. ENITET. A. STATV.S
HANC. MEMORES. DIAE. MERITO. POSVERE. PARENTI
SERVATAE. DIRO. A. FVNERE. ROMVLIDES

REspicienti: id est opem ferenti, ut apud Terentium, (2) *Dii nos Respiciunt*; & apud Tullium, (3) *Nisi idem Deus, qui nos Parthico bello liberavit, Respexerit rempublicam*. itaque saepe in antiquis inscriptionibus leges, *Fortunae Respicienti*, quae nempe supplices respicere & juvare putabatur.

DO-

(1) ficti argumenti. (2) Phorm. 5. 3. 34. (3) ad Att. l. 7. ep. 1.

CCCCLVIIII. (1)

DOMINAE· CAELESTI
MARIAE
GENETRICI· DEI
NICE· ET· ARSINOE· ET· VRSILLA
ANVS· TEXTRICES
EX· VOTO
LIBENTES· MERITO
TRES· AEVO· AEQVALES· VIRGO· TIBI· SANCTA· DIERVM
EXTREMO· PARVA· IN· LIMINE· DONA· DAMVS
FERT· NICE· CALATHVM· PLEXO· DE· VIMINE· COMPTAM
SEDVLA· QVA· NEVIT· FILA· COLVM· ARSINOE
VRSILLA· ARGVTVM· RADIVM· QVO· LAETA· LABORVM
INTEXIT· DVCTIS· LICIA· STAMINIBVS
TE· DVCE· QVOD· VITAM· PROBRO· SINE· VIVERE· VICTVM
QVOD· LICVIT· NOSTRIS· SVMERE· DE· MANIBVS

Dona haec anilia anaglyptis expressa intelligas aut picta in tabulis: id quidem versus non indicant; at subiectos donario qui legat, ignorare minime potest, quid illi designent.

(1) ficti argumenti.

CCCCLX. (1)

QVAE· DVO· STANT· AVRO· FVLGENTIA· ET· ASPERA· SIGNIS
CANDELABRA· TVI· PAVLLE· DECVS· TVMVLI
LONGVM· HAEC· POST· DESIDERIVM· TIBI· ROMA· RECEPTO
DONA· PIO· LATI· DAT· MEMOR· AVXILII
VT· DVM· PERPETVO· LVCEBVNT· IGNE· PERENNEM
CVM· POPVLO· PRINCEPS· EXPERIATVR· OPEM

Recepto Pio: de itinere Germanico dictum, quum D. N. Pium VI. P. M effusa obviam civitas sospitem laeta revisit. eodem modo Horatius de Augusti reditu loquutus: (2)

Tum meae, si quid loquor audiendum.
Vocis accedet bona pars, & o Sol
Pulcher, o laudande, canam, Recepto
Caesare felix.

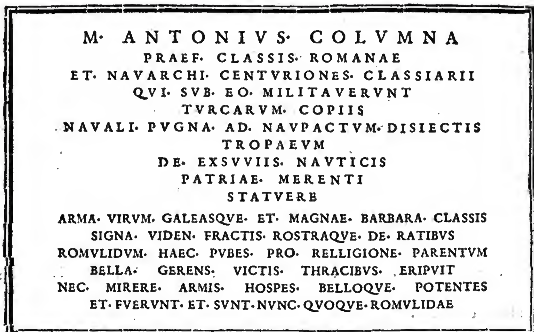
(1) adsciti argumenti.

(2) l. 4. od. 2. v. 45.

§. III.

INSCRIPTIONES HISTORICAE

CCCCLXI. (1).

M. ANTONIVS. COLVMNA
PRAEF. CLASSIS. ROMANAE
ET. NAVARCHI. CENTVRIONES. CLASSIARII
QVI. SVB. EO. MILITAVERVNT
TVRCARVM. COPIIS
NAVALI. PVGNA. AD. NAVPACTVM. DISIECTIS
TROPAEVM
DE. EXSVVIIS. NAVTICIS
PATRIAE. MERENTI
STATVERE
ARMA. VIRVM. GALEASQVE. ET. MAGNAE. BARBARA. CLASSIS
SIGNA. VIDEN. FRACTIS. ROSTRAQVE. DE. RATIBVS
ROMVLIDVM. HAEC. PVBES. PRO. RELLIGIONE. PARENTVM
BELLA. GERENS. VICTIS. THRACIBVS. ERIPVIT
NEC. MIRERE. ARMIS. HOSPES. BELLOQVE. POTENTES
ET. FVERVNT. ET. SVNT. NVNC. QVOQVE. ROMVLIDAE

PRimum in urbe tropaeum nauticum devictis Antiatibus constitutum est. *Naves Antiatium*, inquit Livius, (2) *partim in navalia Romae subductae, partim incensae: rostrisque earum suggestum in foro exstructum adornari placuit: Rostraque id templum appellatum.* subinde victores spoliis nauticis domos suas ornare coeperunt: quo pertinent illa Tullii verba in Antonium: (3) *An tu illa in vestibulo rostra & hostium spolia quum adspexisti, domum tuam te introire putas?* eademque Svetonius (4) & Plinius (5) indicant.

At erit, qui *Tropaea* recte haec dici neget: quippe quia Tropaeum proprie monumentum id sit, quod victor eo loci constituerit, in quo hostes fuderit: nomen enim a Τροπη ductum est, sive fuga hostium: itaque eo nomine appellata esse addat, quae Pompejus, devictis Hispanis, in Pireneis statuit jugis (6) & quae exercitus Tiberii Caesaris, debellatis inter Rhenum Albimque nationibus, ad Visurgim Marti & Iovi & Augusto sacravit: (7) aliaque hujusmodi, quae ibi fixa, ubi hostes concidissent. ceterum, invitis Grammaticis, nomen saepe illud monumento cuique tributum est, quod ad victoriae memoriam vel ipsa in urbe erectum esset: ut quum de C. Caesare scripsit Svetonius, (8) *Tropaea C. Marii de Iugurtha deque Cimbris atque Teutonis, olim a Sulla disjecta, restituit*: vel quum Flo-

Florus de Gallis, (9) *Mox*, inquit, *Ariovisto duce vovere de nostrorum militum praeda Marti suo torquem · intercepit Iupiter votum · nam de torquibus eorum aureum Tropaeum Iovi Flaminius erexit ·* porro similia his exempla tute invenies multa, quae a me congeri opus non est.

Carminis sententiae e Graeco Leonidae epigrammate sunt, (10) de armis, quae rex Pyrrhus Palladi dedicavit.

(1) ficti argumenti ·
(2) lib · 8 · c · 14 ·
(3) Phil · 2 · c · 28 ·
(4) in Ner · c · 38.
(5) H · N · l · 35 · c · 2 ·
(6) Sallust · incert · 5 · 7 ·
(7) Tacit · Ann · l · 2 · c · 22.
(8) in Iul. c · 11 ·
(9) R · R · l · 2 · c · 4 ·
(10) Anthol · l · 6 · c · 35 ·

CCCCLXII · (1)

ME · QVONDAM · AEGYPTI · DESECTVM · E · CAVTIBVS · VNDAS
VIS · QVEM · PER · MEDIAS · ROMVLA · TRANSTVLERAT
VT · STAREM · AVGVSTI · MOLES · MIRANDA · SEPVLCRI
CAESAREVM · TIBERIS · QVA · NEMVS · ADLVERET
IAM · FRVSTRA · EVERSVM · FRACTVMQVE · INFESTA · VETVSTAS
NISA · EST · AGGESTIS · CONDERE · RVDERIBVS
NAM · PIVS · IN · LVCEM · REVOCAT · SARTVMQVE · QVIRINI
SVBLIMEM · IN · COLLIS · VERTICE · STARE · IVBET
INTER · ALEXANDRI · MEDIVS · QVI · MAXIMA · SIGNA
TESTABOR · QVANTO · SIT · MINOR · ILLE · PIO

O Belisco, qui nuper ad Mausoleum Augusti effossus atque in collem Quirinalem translatus est, sedem jam esse destinatam inter colosseas Alexandri Macedonis statuas, in ore atque in sermone omnium pervulgatum fuit. at erit fortasse, qui veterum inscriptionum, quae in basibus leguntur, auctoritatem opponat; quumque opera illa Phidiae & Praxitelis esse dicantur, signa ad Alexandrum minime pertinere contendat. nam is quidem natus est Olympiade CVI · (2) at Phidiam floruisse Olympiade LXXXIII · scripsit Plinius: (3) atque idem (4) ab Olympiade CIIII · insignem jam egregio artificio Praxitelem facit: ut ne is quidem ejus simulacri auctor esse potuisse videatur. itaque actum jam erit de epigrammatis clausula, quae deleto Alexandri Magni nomine, nihil sapit.

Verum earum inscriptionum labat auctoritas: Latinae enim sunt, non Graecae, ut ab artificibus ipsis minime esse appareat. atque etiam titulos ejusmodi Romae olim confictos, ut novis operibus pretium accederet, satis Phaedri locus declarat: (5)

Vt quidam artifices nostro faciunt saeculo,
Qui pretium operibus majus inveniunt, novo
Si marmori adscripserunt Praxitelem suo,
Detrito Myronem argento.

(1) adsciti argumenti ·
(2) Cors · F · A. ad Olymp · 106 · an. 1 ·
(3) H · N · l · 34 · c · 8 ·
(4) ibid.
(5) l. 5 · in proi ·

CCCCLXIII. (1)

PIVS· VI· PONTIFEX. MAXIMVS
ANNO· SACRI· PRINCIPATVS· NONO
PROLI· INCERTORVM· PATRVM
NE· ANTE· PVBERTATEM· MANVMISSA
PESSIMO· PVBLICO· IN· NEQVITIAM· DELABERETVR
DOMVM. EDVCANDAE· ARTIFICIISQ. INSTRVENDAE
ONVPHRI· BEVILACQVAE. CVRATORIS
INSTANTIA· ADDICTAM
ANNVO·PROVENTV·ADTRIBVTO·APERIENDAM·CVRAVIT

QVID· FRVSTRA· A· TANTO· FERRARIA· PRINCIPE· POSCAS
ABIECTVM· QVANDO· SIC· FOVET· ILLE· NOTHVM

M*Anumiſſa* : non domini ſolum ſervos *Manumittere* dicebantur , quum eos libertate donarent, ſed parentes quoque *Manumittere* filios , quum eos emancipabant : ut apud Tacitum, (2) *Statim Emitterent Manu , quos adoptaverant* . licuit igitur pueros a cuſtodibus tamquam a parentibus amandatos ſibique relictos appellare *Manumiſſos* .

Peſſimo Publico : Sic & Varro loquutus : (3) *Nunc contra ut villam ſuburbanam quammaximam ac politiſſimam habeant dant operam : ac cum Metelli & Luculli villis Peſſimo Publico aedificatis certant* . ſimilis item ille Livii locus de regibus Romanis : (4) *Neque ambigitur , quin Brutus idem qui tantum gloriae Superbo exacto rege meruit , Peſſimo Publico id facturus fuerit , ſi libertatis immaturae cupidine priorum regum alicui regnum extorſiſſet* .

Nothum : Νοθον , inquit Quintilianus, (5) *qui non ſit legitimus , Graeci vocant : Latinum rei nomen , ut Cato quoque in oratione quadam teſtatur , non habemus , ideoque utimur peregrino* · porro id nomen ſubſtantivorum more uſurpavit Virgilius : (5)

Et primum Antiphaten , is enim ſe primus agebat ,
Thebana de matre Nothum Sarpedonis alti
Conjecto ſternit jaculo .

IA-

(1) Ferrariam miſſa .
(2) Ann. l. 15. c. 19.
(3) de R. R. l. 1. c. 13.
(4) lib. 2. c. 1.
(5) Inſt. l. 3. c. 8.
(6) Aen. 9. v. 697.

CCCCLXIIII· (1)

IACEBAM· PAVLLI· AD· TEMPLA· AEGROTO· CORPORE
SACROS· EFFERRI· MONICAE· QVVM· AVDIO· CINERES
AFFER· OPEM· CLAMO· PRAESENS· ECCE· SVPPLICI
ADEST· PERVSTIS· TABEM· ABSTERGENS· ARTVBVS

CCCCLXV·

ELATVM· MONICAE· ROMAM· DVM· FVNVS· SVBIT
INFELIX· OCVLIS· TRISTE· CALIGANTIBVS
DVCEBAR· IN· OCCVRSVM· ILLA· VOTIS· ANNVENS
VOCATA· MEIS· NIGRAS· TENEBRAS· DISPVLIT

CCCCLXVI·

EXSVVIAS· VISVM· MONICAE· QVA· IBAT· CIVITAS
LVMINE· ME· CAPTVM· ALTERO· ANVS· INFERT· SEDVLA
FERETRO· VIX· ADMOVERAT· VIM· PROTINVS
HAVSI· CAELESTEM· VTROQVE· POLLENS· LVMINE

CCCCLXVII·

OSSA· VBI· CONDIDERANT· MONICAE· DVCTO· FVNERE
SVFFVLTVS· MALE· EGO· TALIS· ADDVCOR· PVER
AT· TVMVLVM· VT· TETIGI· FIRMIS· EXSILIO· PEDIBVS
ET· TVMVLVM· FLEXO· VENEROR· SOSPES· POPLITE

TAbulae pictae quaternae prodigia referunt totidem . subjecto autem cuique titulo receptam divinitus valetudinem is exponit, quem pictura repraesentat voti compotem. reliquias porro sanctissimae viduae Martino v. Pontifice Maximo Ostia Romam translatas in Fastis tradidimus.

HOS-

(1) Romae in aede Monicae.

CCCCLXVIII. (1)

HOSPES. VNDE. POLI. PLAGAS. IN. OMNES
PROSPECTVS. TIBI. NVNC. PATET. MOLESTIS
A. CVRIS. PROCVL. VT. SIBI. LABORVM
FESSO. PERFVGIVM. FORET. QVIETIS
TECTA. SCIPIO. AVITA. CARDINALIS
HVC. BVRGHESIVS. EFFEREBAT. ANNO
QVO. MAGNVS. GELIDA. REDVX. AB. ARCTO
PIVS. SOLLICITAM. BEAVIT. VRBEM

S*Cipio . . . Card. . . . Burgh.* memini, me docuisse, non recte eos facere, qui nomen dignitatis inter nomen proprium & cognomen ponunt. neque enim unquam veteres ita scripsere *M. Tullius Consul Cicero* aut hujusmodi alia. sed poetae ea lege non tenentur: qui sane vel praenomen nomini subjecere, si versus posceret. itaque in Scipionis Barbati epitaphio nuper legimus,

Cornelius Lucius Scipio Barbatus Gnaivod Patre,

& Ennius scripsit, ut a Tullio accepimus, (2)

Egregie cordatus homo, catus Aeliu Sextus:

ac similia apud Horatium in primis atque Ovidium invenies.

Anno, Quo Magnus . . . id est anno M. DCC. LXXXII. sic & Horatius quandoque annos designavit, ut quum scripsit, (3)

Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno,

qui fuit Vrbis DCC. XVIII. item ubi ait, (4)

Seu plures hiemes, seu tribuit Iuppiter ultimam,
Quae nunc oppositis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum.

de portu enim Iulio loquitur, Virgilii versibus fusius descripto, (5) qui conditus videtur anno Vrbis DCC. XVII. (6)

(1) pro cenaculo aed. Burghesiar.
(2) de orat. l. 1. c. 45.
(3) l. 1. epist. 20. v. ult.
(4) l. 1. od. 11.
(5) Georg. l. 2. v. 161.
(6) v. Suet. in Aug. c. 16.

§. IIII.

§. XXXI.

ELLOGIA

CCCCLXVIIII. (1)

ADSPICIS· INCVRVVM· MANIBVS· POST· TERGA· REVINCTIS
QVI· FREMIT· ET· NVDIS· VINCLA· TERIT· PEDIBVS
HIC· ILLE· . EST· EREBI· DIRVS· REGNATOR· AT· ILLA
MORS· FERA· DIREPTA· QVAE· IACET· A· PHARETRA
HIS· CESSERE· HOMINES· SED· NON· DEVS· VRGET· VTRVMQVE
QVI· VICIT· CLAVSO· NON· MINOR· IN· TVMVLO

EPigrammatis argumentum eſt ſepulcrum D. N. Jeſu ita exſtructum, ut infra baſim hinc daemonem malum, inde mortem perculſam jacere tibi fingas captivorum inſtar: quos Servator noſter Deus moriendo devicit.

(1) ficti argumenti.

CCCCLXX. (1)

EXEMPLVM·MENGSI.HOC·VLTIMVM·MORS·OPVS·INVIDA
RVPIT. NEGATAM· HOMINI· ILLE· DVM· TENTAT·VIAM

EGregiae tabulae exemplum vix adumbraverat magni ille nominis pictor, quum eum ſummo omnium dolore mors intercepit. erat autem argumentum praeclariſſimi operis Virgo ſancta exanime Filii corpus, dum cruce defigeretur, ſuſpiciens: quod tam graphice in ipſo exemplo expreſſit, ut nihil ab eo accuratius fieri potuiſſe videatur.

Tentat Viam: tralatitio more dictum de mira pingendi arte: ut apud Horatium de virtutis immortalitate, (2)

Virtus recludens immeritis mori
Caelum, negata tentat iter via.

Via enim ſaepe idem ac *ratio*: quod exempla veterum paſſim demonſtrant.

CRV-

(1) ſub picturae exemplo in aedib. Rinuccin.

(2) l. 3. od. 2. v. 2.

CCCCLXXI. (1)

CRVDELI. EXTINGVI. SEPTENOS. FVNERE. FRATRES
ISACIDAS. DIRVS. DVM. IVBET. ANTIOCHVS
ECCE. ALACRIS. FORTES. PRAECLARA. OCCVMBERE. MORTE
MATER. PRO. PATRIIS. LEGIBVS. ADSPICIENS
MACTI. INQVIT. PVERI. LACRIMAS. NE. POSCITE. CAELO
VOS. PEPERI. ET. MERITOS. INFERO. SIDERIBVS

Tabula olim hoc argumento insignis adservabatur in aedibus Collegii Romani, praegrandi forma, Vandycki manu pulcherrime picta.

(1) adsciti argumenti,

CCCCLXXII. (1)

ARMA. VIDEN. CONGESTA. HASTAS. GENVS. OMNE. CORONAS
ARMILLAS. TORQVES. TOT. SIMVL. ET. PHALERAS
VIRTVTIS. DECVS. HAEC. BELLO. TVLIT. OMNIA. VICTOR
SICCIVS. ARGOLICO. NON. MINOR. AEACIDE

Res a L. Siccio Dentato militiae gestas, & praemia item, quae ab imperatoribus tulit, Plinius recenset. (2) porro haec si ad ejus simulacrum expressa fingas, longiori titulo opus non est, ut quae potissima tanti viri laus fuit, manifestius appareat.

(1) adsciti argumenti. (2) H. N. l. 7. c. 28.

CCCCLXXIII. (1)

DVLCIA. QVAM. VITAE. LINQVENTEM. LVMINA. CERNIS
REGINA. HAEC. REGVM. ET. MAXIMA. PROGENIES
ILLA. EST. ACTIACO. MAGNI. SERVATA. TRIVMPHO
CAESARIS. ET. SACRA. CONSPICIENDA. VIA
QVAE. GENVS. HAVD. OBLITA. SVVM. CAPTIVA. NE. DIXIT
ROMVLIDVM. MATRES. PROH. PVDOR. ADSPICIAM
NON. OMNIS. VICTA. EST. CLEOPATRA. FEROXQVE. COLVBROS
IAM. PREMIT. ATQVE. VLNIS. ATRA. VENENA. BIBIT

Nota sunt & merito laudantur Castilionii & Favoriti de eodem argumento carmina, quae in Vaticano incisa marmori legere licet, cum est otium: longio-

giora enim sunt, quam ut commode possis, quum alio festinas. hoc contra non te diu moretur.

De Cleopatrae exitu Florus: (2) *Nec illa de vita, quae offerebatur, sed de parte regni laborabat. quod ubi desperavit a Principe, servarique se triumpho vidit, incautiorem nacta custodiam, in Mausoleum se recepit: ubi maximos induta cultus, in differto odoribus solio juxta suum se collocavit Antonium; admotisque ad venas serpentibus quasi somno soluta.*

(1) adsciti argumenti. (2) lib. 4. c. 11.

CCCCLXXIIII. (1)

VIVO. EQVIDEM. ANGVSTI. NEC. ME. SVB. MOLE. SEPVLCRI
VIRTVTIS. COGES. IMMEMOREM. AVT. GENERIS
VICTORI. MONVMENTA. DVCI. QVAS. RVPIT. APERTAS
PONE. ALPES. DOMITAM. ET. PRO. TVMVLO. AVSONIAM
ET. TREBIAM. SVPER. ET. TRASYMENVM. INFANDAQVE. CANNAS
BVSTA. ADDE. AGGESTIS. ROMVLIDVM. EXSVVIIS
STET. QVAE. FACTA. FERAT. LATIIS. IMPOSTA. RVINIS
CARTHAGO. CONDI. SIC. DECET. HANNIBALEM

Res hic suas praedicans inducitur Poenus ille non suae modo aetatis maximus Dux, sed, ut (2) apud Livium dicitur, omnis ante se memoriae omnium gentium cuilibet regum imperatorumve par: cujus virtutem hostes quoque mirati, etiam statuae honore dignati sunt. tres nimirum ejus statuae Plinii aetate in urbe visebantur, *cujus*, inquit, (3) *intra muros solus hostium emisit hastam.*

Ellogio autem texendo sententias suppeditavit Themistoclis epitaphium a Caesare Germanico scriptum, (4) qui eodem modo Themistoclem sepulcri sui formam & ornamenta praescribentem induxit.

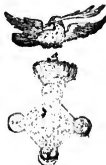
Habes ex isto scriptionis genere quidquid ad hoc usque tempus annorum fere quindecim spatio, partim oblata partim quaesita occasione, exaraverim, inscriptiones nempe amplius quadringentas. hae quoniam magna ex parte saxis incisae prostabant, vix jam caussa erat, cur earum exempla domi premerem, & publico carere vellem. si libellum confecisse videar, unde, qui legent, voluptatis aliquid & commodi capere possint; non ego tam aequos judices censoresve non amplectar: satis nempe hoc laboris mei fructu contentus, si opusculum id nec injucundum omnino nec inutile futurum sit.

(1) adsciti argumenti.
(2) lib. 30. c. 30.
(3) H. N. l. 34. c. 6.
(4) Anthol. l. 3. c. 5.

Libri denique & opellae hujus nostrae finis Votum esto: quandoquidem ipso editionis labore per id defungimur tempus, quo exoptata diu pax bellorum aliquando finem attulit.

DEVS· OPTIME· MAXIME

MVNDI· EFFECTOR· ET· MODERATOR· CVIVS NVMINE· IMPERIOQVE· RES· OMNES· MORTALIVM ET· CONSISTVNT· ET· CORRVVNT· CVI· VITA HOMINVM· INCOLVMITAS· OPES· VIRTVS· IPSA ACCEPTA· REFERRI· DEBET· TE· PVBLICA· VOCE OBTESTOR· ATQVE· PRECOR· CVSTODI· SERVA HVNC· STATVM· HANC· PACEM· ET· GENERI HVMANO· IAMDIV· AEGRO· ET· AFFECTO PRAESENTI· AVXILIO· MEDERE· QVORVMQVE FOEDERE· PACATA· NVPER· EVROPA· EST· HORVM ANIMVM·ET·CONSTANTIAM·AD·ORBIS·CHRISTIANI SALVTEM· ET· DECVS· AVGETO· QVO· RELIGIO SANCTA·SVBSIDIIS·PRINCIPALIBVS. FVLTA· LATIVS PER· POPVLOS· PROPAGETVR·ATQVE· IN· TANTIS ERRORVM· TENEBRIS· CONSILII· SVI· LVMEN OSTENDAT· AVT· SI· ARMORVM· QVIETI· BREVE DEFINITVM· EST· TEMPVS· STET· FOEDERIS· FIDES NATIONVMQVE· CONCORDIA· ATQVE· IN THRACIAE· FINIBVS· VLTIMVM·DETONET·BELLVM VT· COMMVNIBVS· STVDIIS· HOSTE· CHRISTIANI NOMINIS· DEBELLATO· VNA· DENIQVE· EVROPA SACRA· VNA· RELIGIO· SIT

IN-

I N D I C E S

VERBORVM ET RERVM,

QVAECVMQVE SINGVLIS LIBRI PAGINIS DIGNA NOTATIONE PRODVNTVR AVT EXPLICANTVR

Da-

D

E

F

G

H

Hen-

Lu-

Pa-

Q

R

S

Se-

Vrbs

GRA-

G R A T I A

DEO D· N·

ALOISIVS PERSIVS ET IOANNES SCVTELLARIVS OFFICINATORES GIVNCHIANI COMPOSITIONEM LITTERARVM INCHOAVIMVS IIII· *NON· IAN.*
ANNO· M· DCC· LXXXIII·
OPVS LIBRARIVM ABSOLVIMVS IIII· *KAL. APRIL·*
EODEM ANNO

BIBLIOTECA NAZIONALE V.E.
ROMA

